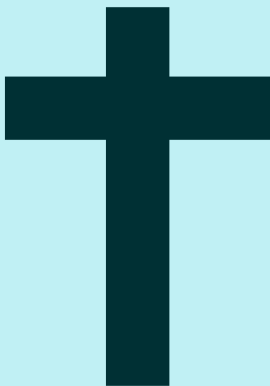

Bibeli Luayãtaalá

The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin and
Nigeria

Bibeli Luayátaalá

The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin and Nigeria

copyright © 2010 SIM International

Language: Boko

Translation by: SIM International

Boko Bibeli Luayátaala

This translation, published by the SIM au Benin, was published in 2010.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at ECWA/SIM H.Q., P.M.B. 2009, Jos, Plateau State, NIGERIA.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

ffb0f4b3-18b7-564f-bd5d-307e9e532fb9

Contents

Matiee	1
Maaku	45
Luku	72
Zaa	118
Zinao yakeao	150
Lomadeo	191
1 Kolenideo	211
2 Kolenideo	229
Galatio	241
Efesedeo	248
Filipideo	255
Kolobideo	260
1 Tesalonideo	265
2 Tesalonideo	269
1 Timotee	272
2 Timotee	278
Titu	282
Filemo	285
Ebeluo	287
Zaaki	302
1 Piεε	308
2 Piεε	314
1 Zaa	318
2 Zaa	324
3 Zaa	325
Yuda	326
Zia ya	328

MATIEE

Yá pò kú láε bee guu

Matiee baona pò a kè ku zéze lán Maaku pówæ:

Zãa da'ilena waasokεa (3.1-12)

Yesu da'ilεkεa ní àà yãao (3.13-4.11)

Yesu zíkεa Galile, gu pò à waasokεu bílaε à yãdané, à gyæo gbàgbã (4.12-18.35)

Aà gea Yelusaleũ (19-20)

I gēgēo, āsōa do taa, 5 wà Yesu kũ wà yãdãaala wà àà dè. Aà bɔa gau yá bò ní saε, 5 à bò mò gbéowa (21-28).

Matiee Yesu buibokii yá bɔɔlekè ní àà iao ní àà neɔɔ yáo (1-2).

Yá bee guu à gbé pò Yesu de a ũ ò: Kíæ mé Suabanaε lá Lua a legbènéwa, wĩ me ɔ Emanueli. Bee mè Lua kúwanɔ. Ɔme yá pò Lua ò a bàakuarínɔ káau lá guu pàpa.

Matiee Yesu yãdanεo kãaa leε sɔo:

Yãdaané s̄s̄i musu lé kpala pò bò Lua kíi gbéɔ luanaaikεa ɔɔwēεε (5-7).

Lεdileε gbé pò aa kpalapi baokpanéɔne (10).

Kpalapi asiyyã leεũané. Kpalapi ulεa gia, āma a bɔ gupuuu ní gawio ziewa (13).

Kua ní k̄s̄o kpalapi guu (18).

Wεdɔa kpalapi mɔai (24-25).

Baona pò Matiee kè guu, Yesu mé kpala pò bò Lua kíi Kíā ũ, mé àle yãdada gbé pò aale gēɔne, ké aa e wàɔ de a seeladeɔ ũ gbéɔne.

Bui pò Yesu bò ní guu (Luk 3.23-38)

¹ Davidi ní Ablahaũo bui Yesu Kilisi yá pò kēa Luayãtaalaun ke: ² Ablahaũ Izaaki ì, Izaaki Yakɔbu ì, Yakɔbu Yuda ì ní a v̄iɔ ní a dãunaɔ. ³ Yuda Pelezi ní Zelao ì ní a na Tamaao, Pelezi Ezɔno ì, Ezɔno Alaũ ì. ⁴ Alaũ Aminadabu ì, Aminadabu Naas̄ ì, Naas̄ Salamo ì, ⁵ Salamo Bɔazu ì ní a na Lahabuo. Bɔazu Ɔbedi ì ní a na Lutuo, Ɔbedi Yese ì, ⁶ 5 Yese kí Davidi ì.

Davidipi mé Salomɔɔ ì ní Uli nao, ⁷ Salomɔɔ Lɔbɔaũ ì, Lɔbɔaũ Abia ì, Abia Asa ì, ⁸ Asa Yosafa ì, Yosafa Yeholaũ ì, Yeholaũ Ozia ì. ⁹ Ozia Yoataũ ì, Yoataũ Akazi ì, Akazi Ezekia ì, ¹⁰ Ezekia Manase ì, Manase Amɔ ì, Amɔ Yosia ì, ¹¹ Yosia Yekonia ì ní a dãunaɔ gɔɔ pò wà gbéɔ kùkù tãrínɔ Babiloni.*

* 1:11 2Kia 24.15

¹² Taa ní gbé̄c̄o Babiloni gb̄ea ÷ Yek̄oniapi Salatieli ì, Salatieli Zolobabeli ì, ¹³ Zolobabeli Abiudu ì, Abiudu Eliakiũ ì, Eliakiũ Az̄oò ì. ¹⁴ Az̄oò Zadoki ì, Zadoki Akiũ ì, Akiũ Eliudu ì, ¹⁵ Eliudu Eleazaa ì, Eleazaa Matana ì, Matana Yak̄obu ì, ¹⁶ ÷ Yak̄obu Maliama zá Yosefu ì. Maliamapi mé Yesu p̄ wí me Mesii ì.

¹⁷ Za Ablahaũ léu e à gè pè Davidiwa, mae ní a néo ku ḡeò m̀̀ndosaie. Za Davidi léu e ḡoò p̄ wà tà ní gbé̄c̄o Babiloni, mae ní a néo ku ḡeò m̀̀ndosaie. Za taa ní gbé̄c̄o Babiloni e à gè pè Mesiiwa, mae ní a néo ku ḡeò m̀̀ndosaie.

Yesu Kilisi ia
(Luk 2.1-7)

¹⁸ Lá wà Yesu Kilisi in ke: Aà da Maliamaá Yosefu n̄kpamae. E àò gé zákei à n̄s̄í ní Lua Nis̄ina gb̄aao. ¹⁹ Aà ḡōkpama Yosefupíá gb̄ēmaae, a ye widawào, ÷ à zèd̄ á b̄o aà yáú asii guue. ²⁰ Ḡoò p̄ ále láasooke yápiwa, Dii malaikae b̄ò m̀̀wà nana guu a òè: Davidi bui Yosefu, r̄isu bílike n n̄kpama Maliama sea yá musuo, asa n̄o p̄ a sia b̄ò Lua Nis̄ina kíie. ²¹ A ne'i ḡe ù, ní t̄kpaè Yesu, asa a a gbé̄c̄o b̄ò ní duuna guu. ²² Bee kè píi, ké yá p̄ Dii dà ānabiē a ò e ke à mè:

²³ N̄oē léso mé a n̄s̄i,
i ne'i ḡe ù,

wi t̄kpaè Emanuēli.†

Tó bee mè Lua kúwan̄o.

²⁴ Ké Yosefu vù, a kè lá Dii malaikapi dílewa, à a n̄opi sè.
²⁵ Ama i aà d̄s̄ n̄oē ùo e à gè neḡōepi ìò. ÷ à t̄kpaè Yesu.

2

Saanyād̄n̄āo m̄ōa Yesu gwai

¹ Wà Yesu ì Betelēũ* Yude b̄usuu kí Elodi ḡōoē. ÷ saanyād̄n̄āo b̄ò gukpe oi aa m̀̀ Yelusaleũ, ² aa gbé̄c̄o là aa mè: Né p̄ wa ì Yudaò kía ù ku má ni? Wa aà saana è gukpe oie, ÷ wa m̄o kúleiè. ³ Ké kí Elodi yápi mà, à bílikè ní Yelusaleũdeò píi. ⁴ A Yuda sa'onkiaò ní M̄oizi ikoyādanedeò k̄āaa píi, ÷ à ní lá gu p̄ wa Mesii iu. ⁵ Aa wèwà aa mè: Betelēũ, Yude b̄usuu lae. Asa lá ānabi k̄èn ke:

⁶ Betelēũ p̄ kú Yudaò b̄usuu,
ní k̄ésāa Yudaò m̄eewiaozio fá.
Asa n̄ guu ÷ kía a b̄ou,

i d̄oaa ma gbé̄ Isailiōne.†

⁷ ÷ Elodi saanyād̄n̄āo s̄isi asii guu, à saanapi b̄oḡoò s̄áasā gb̄ēamá. ⁸ ÷ à ní gb̄áe Betelēũ à mè: A ge népi gb̄eagb̄ea ní laaio. Tó a aà è, à m̄o om̄eē, mapi s̄ō mí ge kúleiè.

⁹ Ké aa kía yāmà, ò aa dàzeu. O saana pò aa è gukpe oi yāa d̀baané ló e à gè zè népi kúkíia. ¹⁰ Ké aa saanapi è, an pò kèna maamaa. ¹¹ Aa gè kpéu aa népi è ní a da Maliamao, ò aa wùle ní gbèeu aa kùlèè. O aa ní àizee kpagoloò wèwè aa aà gbà vua ní zògo lí'ò gínanao ní tulaletio. ¹² Lua òné nana guu aasu bolé Elodi kíio, ò aa tà ní bùsuu ní zé pàleo.

Bàale taa ní Yesuo Egipi

¹³ An taa gbèa Dii malaika b̀ò m̀ò Yosefuwa nana guu à mè: Fèlè népi sé ní a dao, ní bàale tárnò Egipi, níò ku we e mà m̀ò yá'one ló, asa Elodi a népi wèelè à dèe.

¹⁴ O Yosefu fèlè gwàasina, à népi sè ní a dao à tárnò Egipi. ¹⁵ A ku we e Elodi gè g̀àò. Bee kè ké yá pò Dii dà ànabie a ò e kè yáie à mè:

Ma a né gbèsi Egipi. †

¹⁶ Ké Elodi è saanyád̀nao ònòkèe, aà pò pà maamaa. Lá a saanapi b̀ogò taa d̀ò yá pò á gbèa saanyád̀napiowa yáí, ò à gbéò zì, aa negòe pò kà wè pla ge i kaoò dèdè Betelèũ ní a bualoũ píi. ¹⁷ Yá pò ànabi Zelemii ò kè sa à mè:

¹⁸ Wà wii gbāa mà Lama,
wàlè òòlò, wàlè búbuape.

Laseli mé lé a néò òòlò,
à gí awamai, asa aa ku ló. §

¹⁹ Ké Elodi gà, ò Dii malaikapi b̀ò m̀ò Yosefuwa Egipi nana guu ²⁰ à mè: Fèlè népi sé ní a dao, ní tárnò Isaili bùsuu, asa gbé pò aale népi wèò g̀aga.

²¹ O à fèlè népi sè ní a dao à tárnò Isaili bùsuu. ²² Ké a mà Aakelau mé lé kible Yude a mae Elodi gbèu, zòlèa wekíi vía aà kù. Lua yá'òè nana guu, ò à tà Galile bùsuu, ²³ à gè zòlè wéle pò wí me Nazaleti. Beewa yá pò ànabiò ò kè, aa mè: Wàli mèè Nazaleti gbé.

3

Zaa Da'ilena waasokea (Maa 1.1-8, Luk 3.1-18, Zaa 1.19-28)

¹ Bee gbèa Zaa Da'ilena m̀ò Yude gbáau, àlè waasoke ² à mè: A nòselile, kpala pò b̀ò Lua kíi kà kái. ³ Zàapi yá ò ànabi Isaia ò yāa à mè:

Kpàwakèna ló ma d̀ò gbáau,
àlè me à zèkèkè Diie,
à zéwewènao pòòè súsu.*

† 2:15 Oze 11.1 § 2:18 Zel 31.15 * 3:3 Isa 40.3

⁴ Zāapi Ìb yiongo ká pɔkasao daa, mé Ì báa sãntilii dɔ a pi.† Kwa n z'io mé aà pɔblea ũ. ⁵ Wìb bɔle Yelusaleũ n Yude gupiiio n Yuudẽ dɔɔio, wìb gé aà kíi. ⁶ Wì n yāvai o gupuau, Ì n da'ileke Yuudẽi.

⁷ Ké Zāa è Falisio n Saduseo lé mɔ a kii da'ilekei dasidasi, Ì a òné: Gbēnazin piligonao! Déme óé à báasi pɔkũma pɔ Lua a bɔbɔmáei? ⁸ A ǹselileea yá ke, wìb d̄s ké a lile. ⁹ Ké Ablahaũ de á dezi káau ũ, ásu àɔ e bee mé a á bɔo. Mále oé, Lua a f̄ gb̄ee beeo ke Ablahaũ buiɔ ũ. ¹⁰ Mɔo dilea líbzi k̀. Lua a lí pɔ lé né maa io z̄s zu téue. ¹¹ Mále á da'ileke á ǹselileea seela ũe. Ama gb̄ee a mɔ ma gb̄ea, aà iko demala, mi ka mà aà sabala séleè. Ōme a á da'ileke n Lua Nisinao n téo.‡ ¹² A gbaana kũa a ɔzi ésegb̄k̄li. Tó a f̄a, a a p̀wena ká a d̄su, i a b̄isa ka té gasai guu.

Yesu da'ilekea

(Maa 1.9-11, Luk 3.21-22)

¹³ Ō Yesu b̀ Galile à mò Zāa kii Yuudẽi aà a da'ileke. ¹⁴ Zāa ye gí, à mè: Ma gb̄é pɔ má de n ma da'ileke Ì n mɔ ma kii? ¹⁵ Ō Yesu wèwà à mè: Aɔ de màa ḡia, asa a maawano beewae yákea a zéwa yái. Ō à wèi. ¹⁶ Ké Yesu da'ilekè, à bùa ḡɔ. Luabe wèaa, Ì à Lua Nisina è, àle su lán felenawa, à d̄ie. ¹⁷ Ō wà yá'o mà bɔa luabe à mè: Gb̄é beeá ma Néé, má yeaazi, ma pɔ kèwà na. §

4

Yesu ȳsa

(Maa 1.12-13, Luk 4.1-13)

¹ Ō Lua Nisina gè n Yesuo gbáau ké Ibiisi aà ȳs. ² Yesu leyè fāane n gwāasinao e gɔɔ bla. Ké nɔana lé aà de, ³ Ì k̄nidepi s̄s̄aazi à mè: Tó Lua Nén n ũ, o gb̄ee beeo li p̄e ũ. ⁴ Yesu wèwà à mè: A k̄ea Lua taalau wà mè, pɔblea yá Ì gbēnazina kuò adoo, sema yá pɔ Lua lé o pii.*

⁵ Ō Ibiisi aà sè gèd Lua w̄léu, à aà zè Lua kpé misonaa, ⁶ a òè: Tó Lua Nén n ũ, n̄ nzia zu z̄ile, asa a k̄ea láu Lua mè, a n yá'o a malaikaone aa ɔdama, ké nsu gēnale gb̄ewao yái.†

⁷ Yesu òè: A k̄ea Lua taalau lɔ wà mè, nsuli Dii n Lua le n gwao.‡

⁸ Ō Ibiisi aà sè gèd lɔ gb̄esisi lesi maamaa musu, à dúnia bùsu pii Ìbè n n̄ àizeeɔ ⁹ à mè: Má n gba beeo piié, tó n wule n gb̄eeu n misiilem̄e. ¹⁰ Ō Yesu òè: Géi Setãu! Asa a k̄ea láu wà mè: Kúle Dii n Luae,

† 3:4 2Kia 1.8 ‡ 3:11 Zln 2.3-4 § 3:17 Sou 2.7, Isa 42.1 * 4:4 Iko 8.3

† 4:6 Sou 91.11-12 ‡ 4:7 Iko 6.16

níᵛ zᵛbleè ado. §

¹¹ ¶ Ibiisi aà tò we sa, ᵛ malaikaᵛ mò dᵛaàle.

Yesu ᵛkpaa a zᵛwa

(Maa 1.14-20, Luk 5.1-11, 6.17-19)

¹² Ké Yesu mà wà Zāa kᵛ wa dàkpeu, ᵛ à tà Galile. ¹³ I zᵛle Nazaleti ɓo, à gè zᵛle ísida sae Kapenaüe, Zabulᵛni buiᵛ ní Nefatali buiᵛ bùsuu, ¹⁴ ké yá pᵛ ānabi Isaia ò ke yáí à mè:

¹⁵ Zabulᵛni buiᵛ ní Nefatali buiᵛ bùsu

za ísia oi e Yuudē baale,

Galile bùsu pᵛ buipáleᵛ kuupi,

¹⁶ an gbé pᵛ kú gusiaᵛ gupua zᵛ è,

gu dᵛ bùsu pᵛ kú ga lézᵛpi deᵛne sa.*

¹⁷ Za gᵛᵛ bee Yesu ná waasokeawa à mè: A nᵛselile, kpala pᵛ bᵛ Lua kíi kà kai.†

¹⁸ Ké Yesu lé dᵛ Galile ísidai, à kpᵛwenaᵛ è gbᵛᵛn pla, vᵛi ní dāunaᵛ, Simᵛᵛ pᵛ wᵛ me Píe ní a dāuna Andeleeo. Aale táalu zu ísidapi guu. ¹⁹ ¶ Yesu òné: A mᵛ temazi, mí á ke gbᵛwēelenaᵛ ũ.

²⁰ Wegᵛᵛ aa ní táaluᵛ tò we, aa bᵛ tēaāzi. ²¹ Ké à gè ae, à gbᵛᵛn pla

páleᵛ è, vᵛi ní dāunaᵛ ɓ, Zebedee né Zaaki ní a dāuna Zāao. Aa

ku gó'ílena guu ní ní mae Zebedeepio, aale ní táaluᵛ keke. Yesu

ní sisi, ²² ᵛ aa ní mae tò gó guu wegᵛᵛ, aa bᵛ tēaāzi.

²³ Yesu ɓ Galile bùsu keele, í yādané ní lousisikpeᵛ guu, í

kpala pᵛ bᵛ Lua kíi baokpa, í gbᵛᵛ gbágbā ní gyā bui píio ní kᵛᵛᵛ

píi. ²⁴ Aà tᵛ lí Sili bùsua píi, ᵛ wᵛᵛ mᵛᵛ ní gbᵛᵛ pᵛ aale gyā bui dasi

ge wāwākeᵛ ní táadeᵛ ní gbakᵛᵛndeᵛ ní eᵛᵛ píi, ᵛ í ní gbágbā. ²⁵ Wà

bᵛ Galile ní Wélēmenkwi bùsuo ní Yelusaleüo ní Yudeo ní Yuudē

baaleo dasidasi, wà tēaāzi.

5

Báaadeᵛn Yesu íwaᵛ ũ

(Luk 6.20-23)

¹ Ké Yesu gbᵛᵛ bílapiᵛ è, à dède sìsᵛwa. Ké à zᵛle, aà íwaᵛ mò aà kíi, ² ᵛ à ná yādaanéwa à mè:

³ Gbᵛᵛ pᵛ aa ní gbāasaikē dᵛᵛ mé báaadeᵛ ũ,

asa kpala pᵛ bᵛ Lua kíi de ní pᵛ ũe.

⁴ Pᵛsiadeᵛ mé báaadeᵛ ũ,

asa Lua a ní sᵛ níninée.*

⁵ Ziabusanaᵛ mé báaadeᵛ ũ,

asa aame aaᵛ dᵛnía vᵛ.†

⁶ Báaadeᵛn yázede nidenaᵛ ũ,

asa aame aa ká.‡

⁷ Báaadeᵛn wēnadᵛnedeᵛ ũ,

§ 4:10 Iko 6.13 * 4:16 Isa 9.1-2 † 4:17 Mat 3.2 * 5:4 Isa 61.2 † 5:5

Sou 37.11 ‡ 5:6 Isa 55.1-2

asa Lua a wēnadōnέε.

⁸ Bāaadeon nòεpuadeo ũ,

asa aame aa wesi Lualε. †

⁹ Bāaadeon íbelemidenaο ũ,

asa wali oné Lua néεε.

¹⁰ Bāaadeon gbé pò wí íadamá yākea a zéwa yáio ũ,

asa kpala pò bò Lua kíi de ní pò ũε.

¹¹ Bāaadeon á ũ, tó wà á sòsò mé wà íadàwá, mé wà yāvái pii dòwá ma yáí. ¹² A pónake, í yáalo, asa á asea aο zōo luabe. Màa wà íadà ānabi pò kú á āaowa.

Yesu íwaο mé wisi ní gupuauo ũ
(Maa 9.50, Luk 14.34-35)

¹³ Ame á wisi ũ dúniaε. Tó wisi í na sù tà, kpelewa wà ke à gō wisi ũ bí? A àie ví bo, sema wà kóle gbéο taa'owà bàasio.

¹⁴ Ame á gupua ũ dúniaε. Wéle pò wa kàle sísí musu lí e àο uleao. ¹⁵ Wili filia na wà pēna kùlewào. Wí di dauwae, i gupu gbé pò kú uaone. ¹⁶ A gupu gbéone beewa, aai á maakεao e, aai á Mae pò kú musu sáaukpa.*

Mɔizi ikoyā bɔɔlekea

¹⁷ Asu àο e ma mɔ Mɔizi ikoyā ní ānabi yáο bādei no. Mi mɔ a kee bādeio, ma mɔ papaie. ¹⁸ Siana mále oé, luabe ní dúniao a gē, āma Luayātaala wēsā néna ge a pò kelenae a bādeo, yápii a ke. ¹⁹ Ayāmeto tó gbé yá pò wa dílepíο mēndo gbàe, baa a pò pò kēsāarízi, mé í da gbéone aa ke màa, ade aο kēsāarízi kpala pò bò Lua kíi gbéο guue. Tó gbé kūa mé í dané màa sō, ade aο zōo kpala pò bò Lua kíi gbéο guue. ²⁰ Mále oé, tó á maa i de Mɔizi ikoyādanedeο ní Falisiolao, á gē kpala pò bò Lua kíi guuo.

Pɔkūma

²¹ A mà wa ò yāadeone aasuli gbēdeo. Gbé pò gbēdè, wa yákpalekeaànε. † ²² Mapi sō mále oé, gbé pò a pò pà a gbēdeezi, à kà wà yákpalekeaànο. Gbé pò a gbēdee sòsò kà wà geaànο gbāadeο kíi. Gbé pò ò a gbēdeee mīsaide sō à kà aà gé téu. ²³ Tó n mɔ Lua gbai pò a gbagbakíi, mé à dōngu wekíi ké n gbēdee yákuannο, ²⁴ n n gba to sa'okíi ae we, ní ge awakpa gbépie gia, ní ea su n sa'o sa. ²⁵ Tó n íbeε ye genno yákpaleu, ke kpakpa keaànο na e aào dazeu, ké asu n kpa yákpalekenawao yáí. Tó ni ke màao, yákpalekenapi a n kpa dōaiwae, i n dakpeu. ²⁶ Siana mále one, níyō bo weo e n ge n flaboò. Baa tanga a gō tenzio.

Gbāsíkεa

taaside gba pɔ́, ńsu ñ a kpàwake lán mɔafilideɔwao. Aaɪ ke lousisikpɛɔ guu ní gǎaɛɔ, ké gbéɔ e ní tɔnasi yáíe. Siana mále oé, aa ní ài èn we kò! ³ Mpi, tó ńle taaside gba pɔ́, ńsu to n ɔzeɛ dɔ́ lá n ɔplaa lé keɔ. ⁴ To n gbadaa ke asiiyā ũ, n Mae pɔ́ asiiyā dɔ́ i a flabone.

Wabikea
(Luk 11.2-4)

⁵ Tó ále wabike, ásu àɔ de lán mɔafilideɔwao. Aaɔ ye wabikea zea lousisikpɛui ní zékpaɔɔ, ké gbéɔ ní e yáíe. Siana mále oé, aa ní ài èn we kò! ⁶ Mpi, tó ńle wabike, gē n kpea, ní gbata, ní wabike n Mae pɔ́ kú we asii guuwa,* n Mae pɔ́ asiiyā dɔ́ i sinnɔ. ⁷ Tó ále wabike, ásuli yābɔle dasi lán luayādɔ́nsaiɔwao. Aaɔ e ní yābɔlea dasi mé a tó ní yá ká. ⁸ Asu àɔ deńwao, asa á Mae pɔ́ pɔ́ á a ni ví dɔ́ e àɔ gé gbɛaiwa. ⁹ Ali wabike à me:

Wá Mae pɔ́ kú musu,

to wà n tó kuaadoake dɔ́,

¹⁰ to kpala pɔ́ bɔ́ n kǐi bɔ́ gupuau,

wiɔ n pɔeá ke dúnia guu lá wí ke n kǐiwa.

¹¹ Wá gba ú pɔ́ wá ble gbā.

¹² Wá tàaɛɔ kéwá,

lá wi gbé pɔ́ tàaekèwɛɛɔ kéwa.

¹³ Nsu to wà fu yɔ́awao,

wá ké vāiwa.

¹⁴ Tó a gbéɔ kè ní ní tàaɛɔ, á Mae pɔ́ kú musu a á ké sɔ́e. ¹⁵ Tó i gbéɔ ké ní ní tàaɛɔ sɔ́o, á Maepi a á ké ní á tàaɛɔ.

Leyea

¹⁶ Tó á leyea sɔ́, ásuli oosisi lán mɔafilideɔwao. Aaɪ ní oa fěnkpa ké gbéɔ e dɔ́ wa leyea yáíe. Siana mále oé, aa ní ài èn we kò! ¹⁷ Mpi, tó ní leyea, oopi, ní nísidɔ́, ¹⁸ ké gbéɔ su dɔ́ ní leyeaɔ, sema n Mae pɔ́ kú asii guu bàasio. N Mae pɔ́ asiiyā dɔ́pi i a flabone.

Aizɛɛ
(Luk 11.33-36, 12.33-34, 16.13)

¹⁹ Asu àizɛɛ kāaaázi dúnia guu lao. Lakii kòɔɔ ní pótānkpakeao í pɔ́ òkpaui, mé kpáio í gufɔ́ aa pɔ́ɔ séle. ²⁰ A á àizɛɛ kāaa luabe. Wekii kòɔɔ ní pótānkpakeao lí pɔ́ òkpaui, mé kpáio lí gufɔ́ aa pɔ́ɔ sèleo. ²¹ Gu pɔ́ n àizɛɛ kúu, wekii ñ n laai ò kuu.

²² Wé mé me filia ũ. Tó n wé kú gudoŭ, n mè búu aɔ gupua víe. ²³ Tó n wé kú plapla sɔ́, n mè búu aɔ gusia víe. Tó gupua pɔ́ ní kúa de gusia ũ, gusiapi zɔ́ɔ. ²⁴ Gbɛe lí fɔ́ zɔ́blè dii mèn plaɛɔ.

* 6:6 2Kia 4.33

Ao za gbēdoguε, io ye gbēdozi. A na gbēdowa, i saka gbēdogu. A f̄s̄ à z̄oble Luaε n̄ s̄ao s̄ānuo.

Luanaaikεa
(Luk 12.22-31)

²⁵ Ayāmeto mále oé, ásuli á wēni kàake p̄blea ge imia yá musuo. Asuli με kàake p̄kasao yá musuo. Wēni δε p̄blealao lé? Με δε p̄kasalao lé? ²⁶ A gwa bāowa. Aali p̄t̄so, aali p̄κεκεo, aali p̄ó ká d̄s̄ guuo, kási á Mae p̄ó kú musu i ble kpámáε. A δε bāola maamaε fá! ²⁷ A guu, á déme a f̄s̄ à a wēni gbāa káfi, baa ḡo do, a yākākεa guui?

²⁸ B̄yāi i p̄kasa yākākei? A lá vudeo gwa s̄eu, lá aa δε. Aali z̄ikeo, aali bua t̄ao, ²⁹ āma mále oé, baa Salom̄o ní a ōdekeo, i ulada a maa kà ní keewao.† ³⁰ S̄ēa lá p̄ó kú gbā mé a t̄ékū ziapi, lá Lua i p̄ó nai màa, ápīo, wa á p̄ó o l̄e? Luanaaif̄enendeo! ³¹ Ayāmeto ásuli p̄e kàake à me, b̄ó wá blei, ge b̄ó wá mii, ge b̄ó wá daio. ³² Luayād̄onsaīo s̄ p̄ó beeo p̄ii yá i d̄saané. Lá á Mae p̄ó kú musu d̄s̄ ké p̄ó beeo ni kuwá, ³³ à to kpala p̄ó b̄ò aà k̄i ní yá p̄ó z̄ev̄i Luapīeo d̄baaé ḡia, i p̄ópīo kaaé p̄ii. ³⁴ Ayāmeto ásu zia yākākeo, asa zia azla yá d̄s̄. Ḡōpii taasi m̄òwà.

7

K̄s̄ t̄aae'ea
(Luk 6.37-38,41-42)

¹ Asuli k̄s̄ t̄aae eo, Lua a á t̄aae e s̄so. ² Asa lá ni gb̄é t̄aae e, màa Lua a n̄ t̄aae e. Zaa p̄ó ní ȳou gb̄éε s̄ Lua a ȳs̄une. ³ B̄yāi níle s̄èk̄ona p̄ó da n̄ gb̄édee w̄eu e, mé níle lí mīona p̄ó da n̄ w̄eu yādao ni? ⁴ Ké lí mīona da n̄ w̄eu, kpelewa n̄ȳo o n̄ gb̄édeeε: To mà s̄èk̄ona p̄ó da n̄ w̄eu b̄onei? ⁵ M̄oafilide, lí mīona p̄ó da n̄ w̄eu b̄o ḡia, ní gu'e wásawasa ké ñ e s̄èk̄ona p̄ó da n̄ gb̄édee w̄eu b̄òε. ⁶ Asu Lua p̄ó kpá gb̄éowao.

Aa liaaán̄o aa á taitaie.
Asu á òsoo zu s̄awakusanāoεo.
Aa t̄aa'o'owàε.

Wabikεa
(Luk 11.9-13)

⁷ A wabikε, Lua i kpáwá. A w̄eεε, í e. A gbale, Lua i w̄éε. ⁸ Asa gb̄é p̄ó wabikè, wa kpawàε. Gb̄é p̄ó w̄eεε s̄o a eε. Wa z̄ew̄ε gb̄é p̄ó gbalèε. ⁹ A guu, déme a gbe kpa a néwa, tó à p̄εε wabikèwài? ¹⁰ Ge tó à kp̄o wabikèwà, a p̄iligona kpawà yà? ¹¹ Baa ní á v̄aikεo, á p̄ōmaa kpaa á néowa d̄s̄. Wa á Mae p̄ó kú musu p̄ōmaa kpaa gb̄é p̄ó aa wabikèwaw̄a p̄ó o l̄e?

† 6:29 1Kia 10.4-7

¹² A ke gbé̄ɔne lá á ye aa kéewa. Moizi ikoyã ní ãnabiɔ yáɔ min we.

Zéle tuuuna
(Luk 13.24)

¹³ A zéle tuuuna sé. Zé pɔ a lé yàasa mé a dèepookii vi i géɔnɔ kaale guue. Bee ɔ gbé̄ daside lé sé. ¹⁴ Zé pɔ i géɔnɔ àizãna guu lé tuuuũ mé a naaa, mé gbé̄ pɔ aa è lé séɔ bílao.

Gbé̄ d̄sa a yákeawa
(Luk 6.43-44, 13.25-27)

¹⁵ A laaika ãnabi egeɔnɔzi. Aaĩ mó á k̄ii sã báa daa, àwalewan nɔandenaɔn ní ũ s̄. ¹⁶ A ní d̄s ní yákeawa. Wili kuke lè líwao. Wili kpa bo kaaewao. ¹⁷ Lí maa i né kefena i, lí v̄ai i né gia i. ¹⁸ Lí maa lí f̄s né gia io, mé lí v̄ai lí f̄s né kefena io. ¹⁹ Wí lí pɔ lí né maa io z̄s zu téue.* ²⁰ Beewa á ní d̄s ní yákeawa.

²¹ I ke gbé̄ pɔ i om̄e Dii, Dii, mé a ḡe kpala pɔ b̄o Lua k̄ii guuo, sema gbé̄ pɔ i ma Mae pɔ kú musu p̄eã ke. ²² Yákpalekegɔɔzi gbé̄ dasideɔ om̄e: Dii, Dii, wi Lua yá'oné ní n t̄oo lé? Wi táago ní n t̄oo lé? Wi dabudabuɔ ke dasi ní n t̄oo lé? ²³ Má oné wásawasa: Má á d̄s gueio, à gomala v̄aikena!†

Kpebon gb̄eɔn plaɔ
(Luk 6.47-49)

²⁴ Ayãmeto gbé̄ pɔ ma yáe beeo mà mé à zikèwà de lán gbé̄ laaide pɔ a kpedò gbewawa. ²⁵ Ké lou mà, í dàgua, íana kàka sù kpépiwa, ɔ i kw̄e, ké wa dàale gbewa yái. ²⁶ Gbé̄ pɔ ma yáe beeo mà mé i zikèwà de lán m̄saide pɔ a kpedò bùsu'ufãawawae. ²⁷ Ké lou mà, í dàgua, íana kàka sù kpépiwa, ɔ à kw̄e à l̄le wiliũ.

²⁸ Ké Yesu yá beeo ò a làa, aà yádaané b̄o bíla sae, ²⁹ asa i yádané lá Moizi ikoyãdanedeɔwao, a dàné ní ikooe.

8

Kusude gbágbãa
(Maa 1.40-45, Luk 5.12-16)

¹ Ké Yesu p̄ila s̄is̄iwa, bíla teaàzi. ² ɔ kusude mò kùle aà ae à mè: Dii, tó n wei, níyɔ f̄s ñ gbãb̄om̄e. ³ Yesu ɔb̄ò nàwà à mè: Ma wei. Ḡo gbãlesai. Weḡɔ ḡɔepi kusu làa. ⁴ ɔ Yesu òè: Ma. Nsu o gb̄ee mao. Ge ñ n̄zia ɔb̄o sa'onae, ní sa pɔ Moizi d̄ile o n ḡsa gbãlesai seela ũ gbé̄ɔne.*

Sosaɔ gb̄ez̄ɔ zikena gbágbãa
(Luk 7.1-10)

⁵ Ké Yesu lé ḡe Kapenaũ, ɔ sosaɔ gb̄ez̄ɔ mò aà k̄ii, à wabikèwà 6 à mè: Dii, ma zikena wúlea be, à kàaũ, àle wāwāke maamae.

* 7:19 Mat 3.10 † 7:23 Sou 6.9 * 8:4 Lev 14.2-4

7 Ǿ Yesu òè: Má gé mà aà gbágbā. 8 Ǿ gbēzǝpi òè: Dii, mi ka ñ gé ma beo. Baa tó n yā'ò, ma zíkēna a gbágbā. 9 Mapi, wa iko víaε, mé má iko ví sosaɔwa. Mi o an gbēdoε aà gé le, í gé. Mi o a pálee aà mɔ ke, í mɔ. Mi o ma zíkēnaε aà ke kéwa, ɔ í ke.

10 Ké Yesu yápi mà, à bò aà saε, ɔ a ò gbé pɔ aa teaziɔne: Siana mále oé, mi e gbēε ma náaikè kéwa Isailio guuo. 11 Mále oé, gbéɔ bɔ gukpe ní be'aeo dasidasi aa mɔ bleblei n Ablahaũo ní Izaakio ní Yakɔbuo kpala pɔ bò Lua kíiu. 12 Gbé pɔ de yāa aao ku kpalapi guuo sɔ, wa ní zu bàasi gusiaue. We aa ɔɔbu aa ɔdi ní musu. 13 Ǿ Yesu ò sosaɔ gbēzǝpie: Ta be. A kene lá n ma náaikèwa. Ǿ aà zíkēnapi gbàgbā zibeezi gɔɔ.

Yesu gyaeɔ gbágbāa dasidasi

(Maa 1.29-34, Luk 4.38-41)

14 Yesu gè Pieε be, ɔ a è aà nada wúlea, àle mēwāake. 15 Ké à ɔkà aà ɔwa, aà me ñini, ɔ à fèle blekèè.

16 Ké oosi kè, ɔ wà mò Yesue ní táadeɔ dasidasi, ɔ à táapiɔ gònέ n yā'oaο, à gyaeɔ gbàgbā píi. 17 Maa yá pɔ ānabi Isaia ò kè à mè:

A wá gbāasaikε sè,
à wá gyāɔ gòwá.†

Gbé pɔ aa ye te Yesuziɔ

(Luk 9.57-62)

18 Ké Yesu è bíla káaaazi, ɔ a ò a íwaɔne: Wà bua ísida baale. 19 Ǿ Mɔzi ikoyādanεdee mɔ ò Yesue: Metulu, gu pɔ níle géu píi máo tenziε. 20 Ǿ Yesu òè: Gbēgbonaɔ ní tòo ví, bāɔ ní sakpe ví, Gbēnazín Né sɔ a íampakii vío.

21 Ǿ íwa pále òè: Dii, to e ma de'ia kpagui gĩa. 22 Ǿ Yesu òè: Temazi. To gεo ní gεo ví.

Yesu zàa'iana zεa

(Maa 4.35-41, Luk 8.22-25)

23 Yesu gè gó'ilena guu, ɔ aà íwaɔ dàzeuaànɔ. 24 Kándo zàa'ian gbāa kàka ísidaa, í víví lé pélepεle ní góu. Yesu lé i'ο, 25 ɔ aà íwaɔ sɔaàzi, aa aà vù aa mè: Dii, wá suaba, wále kaaleε. 26 Ǿ Yesu òné: Luanaaifēnendeɔ! Akεa á sea ví màai? Ǿ à fèle gí íanaε ní ío, ɔ gu ñini kilikili.‡ 27 Yápi bò gbépiɔ saε aa mè: Gbé kpeletaan wei? Baa íana ní ío aai aà yāmaε.

Táaɔ dia sàwaɔne

(Maa 5.1-20, Luk 8.26-39)

28 Ké Yesu bùa baale Gadala bùsuu, táade gbēɔn plaεɔ bò gbè'ε pɔ de mia ũ guu, aa mò dāaale. Aa pásí maamaaε, gbēε lí fɔ zépi sèo. 29 Aa wiilè aa mè: Bómε wá daai, Lua Né? N mɔ

tùupi a pūnaε, v̄εε i kóle, tùu i òòkpa. Aawo, w̄i v̄εε dafu ká báa tùu dafu guue, aaiò maa píi.

*Nεnɔena vua ní nɔε pɔ ɔkà Yesu ulawao
(Maa 5.21-43, Luk 8.40-56)*

¹⁸ Gɔɔ pɔ Yesu lé yá beε oné, gbāadee mò kùlèè à mè: Ma nεnɔena kèsai tia. Mò ñ onawà, i vu. ¹⁹ ɔ Yesu fèlè tèaàzi ní a ìwaɔ.

²⁰ Nɔεe ku we, au lé bɔlɛwà à kà wè kuεpla. A mò ɔkà Yesu ula léwa aà kpε. ²¹ Asa nɔεpi lé mε: Baa tó ma ɔkà aà ulawa lé, má gbágbāε. ²² Yesu lili à aà è, ɔ à mè: Sòdilε, nɔε! Ma náai pɔ ní kè mé n gbāgbā. Wegɔɔ nɔεpi gbāgbā.

²³ Ké Yesu kà gbāadepi be, a è wàlε kulεpε, bíla kɔ̄fi dɔ. ²⁴ ɔ Yesu mè: A ázia gá. Nεnɔenapi i gao, àlε i'oe. ɔ aalε Yesu ke pɔɔpɔɔ. ²⁵ Ké wà bíla gbāε, ɔ Yesu gè kpéu à népi ɔ kù, ɔ à fèlε. ²⁶ ɔ yápi bao lí bùsupia píi.

V̄iaɔ gbágbaa

²⁷ Ké Yesu bò we, v̄ia gbēon plaɔ tɛaàzi ní wiio aa mè: Wá wēnagwa, Davidi Bui! ²⁸ Ké Yesu kà be, v̄iapio s̄aàzi, ɔ à ní lá à mè: A ma náai v̄i ké má f̄o yápi keéa? Aa wèwà aa mè: Ao, Dii. ²⁹ ɔ à ɔkà ní wéwa à mè: A kéé lá álε ma náaikewa. ³⁰ ɔ an wé wè. Yesu lé lènè à mè: Asu o gbēe mao. ³¹ N beeo aa gè aà bao fàaa bùsupiu píi.

Yesu wēnad̄sa gbēone

³² Gɔɔ pɔ v̄iaɔ lé bɔlε, wà mò Yesuε ní táade léna naalεao. ³³ Ké Yesu táapi gòè, ɔ à yā'ò. Yápi bò bíla saε aa mè: Wi yá bee taa e Isaili bùsuu yāao. ³⁴ ɔ Falisio mè: I taa go ní taaɔ kía gbāaoε.

³⁵ Yesu mεεwiaɔ ní z̄εwiaɔ kèelε píi, à yādáné ní lousisikpεɔ guu, à kpala pɔ bò Lua kíi baokpáné, à gyāεɔ gbāgbā píi ní k̄ɔɔ píi.† ³⁶ Ké à bíla è, ɔ à kèè wēnaũ, asa aa kpasaa mé aa liaaa lán pɔ pɔ dāna v̄ioɔwaε.‡ ³⁷ ɔ Yesu ò a ìwaɔnε: Pɔkεkεa z̄ɔ mé z̄ikεnaɔ dasio. ³⁸ A wabikε Budewa aà z̄ikεnaɔ gbāε a pɔ kεkεi.

10

*Yesu ìwaɔ
(Maa 3.13-19, Luk 6.12-16)*

¹ Yesu a ìwa gbēon kuεplaɔ sisi, ɔ à ní gbá iko aa táago gbēɔwa, aa gyāεɔ gbāgbā píi ní k̄ɔɔ píi. ² Zina gbēon kuεplapio tón ke: Gbē séia Simɔɔ pɔ w̄i mε Piεε, aà dāuna Andelee, Zebedee né Zaaki, aà dāuna Zāa, ³ Filipi, Batelemii, Tomaa, ɔsina Matiee,

Alafe né Zaaki, Tade, ⁴ Simoo Gínziao n Yudasí Isalioti pò bò Yesu kpɛo.

*Yesu a iwa gbɛɔn kuɛplao zia
(Maa 6.7-13, Luk 9.1-6)*

⁵ Ké Yesu lé gbɛɔn kuɛplao zi, a òné: Asu gé buipáleo kíi oio. Asu gé Samali wéleo guuo. ⁶ A gé Isaili pò aa sásáa lán sáɔwao kíi. ⁷ A gé ío waasoke àò gèd à mɛ: Kpala pò bò Lua kíi kà kái! ⁸ A gyáeo gbágbá, à gɛo vu, à gbábɔ kusudeɔne, à táagoné. Lá á è pòkpasai, à kéné pòsisai. ⁹ Asu àò ɔa kūao, baa ɔsɔgbena. ¹⁰ Asu babalabɔo sɛo ge ula plaade ge kyale ge gopana, asa zíkɛna kà à a blɛ e. ¹¹ Wéle pò ásu kau píi, mɛɛwia ge zɔɛwia, à gbɛmaa kpákpa à pilawà, ío ku we e à ge gèd zéa. ¹² Tó a gɛ ua, í fɔ na kpámá. ¹³ Tó uadeɔ kà, á fɔ na a gɔné. Tó aai kao sɔ, á fɔ na a ɛa suwáɛ. ¹⁴ Gu pò wi gbáakpauázio ge wi swáɛ á yáio, à bɔ ua bee ge wéle bee guu, í koolemá. ¹⁵ Siana mále oé, yákpalekɛgɔɔzi wélepideɔ íadama e de ɔɔɔɔú n Gɔmɔɔo búsudeɔla.*

*Yesu yá pò a a iwaɔ le oané
(Maa 13.9-13, Luk 12.2-9, 21.12-17)*

¹⁶ Mále á zí sáɔ ũ àwalewanaɔ guue. Aɔ laai ví lán mlɛɔwa, ío de yáesaideɔ ũ lán felenaɔwa. ¹⁷ A laaika gbɛnazínaɔzi, asa aa á kú aa yákpalekɛáno, aai á gbɛ n flaalao n lousisikpɛo guu. ¹⁸ Wa géáno búsú gbáadeɔ n kíaɔ kíi ma yáí. Bee a á gba zé àò dené ma seeladeɔ ũ n buipáleo. ¹⁹ Tó wà á kpámá, ásu bílike yá pò á o ge yá pò á líwàò. Zibeezi Lua mé a yá pò á o sóso káé á léu. ²⁰ I kɛ áme á yá'oo, á Mae Nisína mé a sóso káé á léu.

²¹ Vii n dáunaɔ kɔ kpámá dea yáí. Maa maɛo n néo kpámá. Néo bɔ n de n n daɔ kpɛ wà n de. ²² Gbɛpii a zaágu ma yáí, áma gbé pò zɛa gbáa e a gɔɔ léwa a bɔ. ²³ Tó wàle íadawá wéleu, à bàale ta a páleu. Siana mále oé, á e Isaili búsú wéleo keele píio, ɔ Gbɛnazín Né a mó. ²⁴ Iwae lío de a yádanɛdelao. Zòblɛnae lío de a diilao. ²⁵ Tó iwa a yádanɛde lea lè, ge tó zòblɛna a dii lea lè, bee mɔwà. Tó wà tɔkpà uabeleɛ Beezebu, tó pò a vái de beea ɔ wa kpa aà uadeɔne.

²⁶ Asu víakɛnéo. Yá pò uleá píi a bɔ gupuuu, mé asiiyáe ku ké wa gí dɔio. ²⁷ A yá pò mále oé gusiau o gupuuu. A yá pò ále ma bünü guu kpáwake gáae. ²⁸ Asuli víake gbé pò aai gbɛde, aali fɔ aà nisína dèoɔne. Ali víake Luaɛ, asa a fɔ gbé n a nisínao kaale té guu píi. ²⁹ Wili gòlegolen mèn pla yía dalao lé? Kási an kee wá lí su tɔle á Mae lé saio. ³⁰ Apio sɔ, baa á miká, a a lé dɔ. ³¹ Ayámɛto ásu víakeo. A beɛɛ de gòlegolen dasiɔla.

* 10:15 Daa 19.24-28

³² Gbé pò zèmanò gbéò aε, má zeaànò ma Mae pò kú musu aε.
³³ Gbé pò lelekpàmazi gbéò aε, má lelekpaaàzi ma Mae pò kú musu aε.

³⁴ Asu àò e ma mò ké gbéò aao na ní k̄sò dúniau no. Mi mò ké gbéò aao na ní k̄sò yáí no, sema felea ní k̄sò. ³⁵ Ma mòε, ké ḡsε bò a de kpε, n̄sε bò a da kpε, n̄zāε bò a zāda kpε. ³⁶ Gbé bεdeò ḡs̄ aà ibεεò ũ. † ³⁷ Gbé pò ye a de ge a dazi demala i ka àò de ma íwa ũo. Gbé pò ye a nεḡsε ge a n̄s̄zi demala i ka àò de ma íwa ũo. ³⁸ Gbé pò i a lipāak̄s̄a se àò teomazio i ka àò de ma íwa ũo. ³⁹ Gbé pò a wēni k̄ua, wēnipi a v̄uaawà. Gbé pò ḡi a wēnii ma yáí s̄s̄, ade mé aò wēni v̄i.

⁴⁰ Gbé pò á díle, ade ma díleε, mé gbé pò ma díle gbé pò ma z̄i díleε. ⁴¹ Gbé pò ānabi díle aà ānabike yáí a ānabi aseaa e. Gbé pò gbēmaa díle aà maakε yáí a gbēmaa aseaa e. ⁴² Baa í niε, gbé pò dà n̄εε beeo doε ma íwake yáí, síana mále oé, a kua a aseawao.

11

Zāa Da'ilena z̄inao (Luk 7.18-35)

¹ Ké Yesu yá beeo dà a íwa gbēon kuεplaone a làa, à b̄ò we à gè waasok̄ei ní w̄léo guu, àle yādané.

² Zāa kua kp̄eu à Kilisi yākeao mà, s̄ à a íwaeo z̄i ³ aa aà laε, s̄mε gbé pò a mò ũa, ge w̄àò w̄edò gbēp̄alezie? ⁴ Ŭ Yesu w̄emá à mè: A ge yá pò ále ma mé ále e o Zāae à mε,

⁵ v̄iàò lé gu'e, εεò lé t̄aa'o, w̄àle gb̄abò kusudeone, sw̄adoò lé yāma, geò lé vu,

mé taasideo lé baona waaso ma.*

⁶ Báaaden gbé pò lí fu ma yáwao ũ.

⁷ Ké gbépiò tà, Yesu nà Zāa yá'oa bílaεwa à mè: Bò a ge gwai gbáau? Fee pò íana lé deedeε yà? ⁸ Bò a ge gwai sai? Gbé pò p̄okasa zāε naaazi yà? P̄okasamaadanaò Ìò ku kibεε. ⁹ Bò a ge gwai wei? Anabi yà? Ao! Mále oé, a de se ānabia. ¹⁰ Asa Zāa yá wa ò taalau wà mè:

Má a z̄ina gbaε aà d̄oaa zεkεkεnε. †

¹¹ Síana mále oé, n̄sε n̄e'ia guu ānabie i b̄ò à kà Zāa Da'ilenawao. N beeo gbé pò de gbé kpεε ũ kpala pò b̄ò Lua k̄íi gbéò guu deaàla.

¹² Za ḡoò pò Zāa Da'ilena waaso dàale e gb̄a, w̄àle k̄òde wà e ḡε kpalapiu, s̄ w̄àle siu ní gb̄aao. ¹³ M̄oizi ní ānabio píi d̄oaa aa a yā'ò e à gè p̄è Zāawa. ¹⁴ Tó á f̄i à sí, Zāapi mé Elia pò wà mè a mò ũ. † ¹⁵ Gbé pò n̄sε v̄i aà yápi ma.

16 Bó má gbāgbēo lēūdi? Aa de lán né pó aa ku gāae aale lēzukōwae 17 aale me: Wa kule pèé, i ōwāo.

Wa wēnale síé, i ázia gbēgbēo.

18 Ké Zāa mò, ili pēe soo, ili vēmio, ō wà mè táadee. 19 Ké Gbēnazin Né mò, i poble, i imi, ō wà mè: Asiade wēminaε, osinao ní luayādansaio gbēnaε! Ama wí Lua ōno dō a yākea gbewae.

*Yesu zoadwa wéleε deowa
(Luk 10.13-15)*

20 Yesu fēle zoadò wéle pó à a dabudabu daside kēuo gbéowa, ké aai nòselileo yái. 21 A mè: Waiyoo Kòlazenideo! Waiyoo Besaidadeo! Tó wà dabudabu pó má kèé kè Tii ní Sidō yā, dō wélepideo zwānkasa kàkàríla, aa bùsukà ní miu nòselileε seela ū. 22 Málé oé, yákpalekegwozi á íadama a de Tiideo ní Sidōdeo póa. 23 A Kapenaúdeo sō á fō gbā zō Luawa yà? Wa zōázie e bedau.* Asa tó wà dabudabu pó má kèé kè Sòdōū yā, dō a ku e ní a gbāo.† 24 Málé oé, yákpalekegwozi á íadama a de Sòdōū póa.

*Kámaboa Yesu kíi
(Luk 10.21-22)*

25 Zibeezi Yesu mè: Baa, musu ní zíleε Dii, ma n sáaukè, ké n yáe beeo ùle yādōnaone ní ōnoε, mé ní òb ladōnsaione. 26 Ao, Baa, bee kàngu màa. 27 Ma Mae pópíi nàmee ma zí. Gbēe Lua Né dō, mé i ke Mae Lua bàasio, mé gbēe Mae Lua dō, mé i ke aà Né ní gbé pó Népi yei à aà òbneε bàasio.

28 A ma ma kíi á gbé pó á asosea a kpasao píi, mí á gba zé à kámabo. 29 A ma zuu sé, í yādada ma kíi, á sō i níni, asa má buse mé ma nòse niε. 30 Asa bea ní ma zuuo zí'uo, mé ma aso gbiao.

12

*Kámabogwozi
(Maa 2.23-3.6, Luk 6.1-11)*

1 Bee gbεa Yesu lé pā blēwembua kámabogwozi. Nōana lé aà íwaε de, ō aa pówena wòlo, aale só.* 2 Ké Falisio è, ō aa ò Yesue: Níwaε gwa, aale yá pó wíli ke kámabogwozi ke.† 3 Yesu òné: I kyoke á è lá Davidi kè ní a gbéε gwo pó nōana lé ní deo lé? 4 A gè Lua ua, à pēe pó wa kále Luaε sò, pēe pó aàpi ní a gbéε aa a soa zé vío, sema sa'onao bàasio.‡ 5 Ké sa'ona pó aa ku Lua ua kámabogwozi lé bō gwo pi yá kpe mé aa tàae ví sō, i a kyoke á è

§ 11:21 Isa 23.1-18 * 11:23 Isa 14.13-15 † 11:23 Daa 19.24-28 * 12:1 Iko 23.25 † 12:2 Bōa 34.21 ‡ 12:4 1Sam 21.1-6, Lev 24.9

Moizi ikoyā guuo lé? § 6 Mále oé: Pó pó a zōo de Lua uaa ku la. 7 Tó á yáε bee midōε, gbēkekeakōε ̄ má yei, i ke sa'oa no,* dō yāa i yāesaide ̄ taaε eo. 8 Asa Gbēnazīn Né iko vī kāmabogōwaε.

9 Ké Yesu bō we, ̄ à gè ní lousisikpeu. 10 Gōε pó a ̄ imia ku we. Ké gbēε ̄ ye yāda Yesula yái, ̄ aa aà là aa mē: Gbégbāgbāa zεvī kāmabogōzīa? 11 ̄ Yesu wēmá à mē: A déme a ̄ sã vī, a zuwà εu kāmabogōzī, a gē boio ni? 12 Gbēnazīna de sãa zōo. Ayámεto maakεa kāmabogōzī zεvī. 13 ̄ Yesu ò gōεpiε: N n ̄ opi poo. A pòo, ̄ à sù a gbεu wásawasa lá adowa. 14 ̄ Falisio bōle gè lekpaali Yesuzi, lá aa ke wà aà de.

Zikena pó Lua sè

15 Yesu dō, ̄ à gò we. Bíla bō tēaàzi, ̄ à ní gyāε gbāgbā píi, 16 à gīné aa a tó fáaa. 17 Beewa Lua yá pó ānabi Isaia òε bee kē, à mē:

18 Ma zikena pó má sèn ke,
ma yenzide pó aà yá ì kamagu.

Má a Nisina pisiwà,
i yázede da buiōε.

19 A lekpaakεo, a palamáo,
gbēε a aà zōa ma dō gāaεo.

20 A fee ekpaazεua éo,
a filia yēεena deo,
̄ a to yázede mō ̄ oda zāa.

21 Bui píi wé a ̄ dōaàzi. †

Táagoa

(Maa 3.20-30, Luk 11.14-23)

22 ̄ wà mē Yesuε ní táade vīa pó a léna naaleao. Yesu aà gbāgbā, àε yā'o sa, àε gu'e. 23 ̄ yápi dī bílawa píi aa mē: Davidi Buipi yà mōō? 24 Ké Falisio mà, ̄ aa mē: Gbēε bee a fō táa gonéo, mé i ke ní táa ̄ kía Beezebu gbāao bàasio. † 25 Yesu ní làasoo dō, ̄ à mē: Kpala pó a gbēō íbelesè ní kōo a midε. Wéle ge ua pó a gbēō íbelesè ní kōo a gō bezi ūε. 26 Tó Setāu lé a gbēō goné, à íbelesè ní aziaon we. Aà kpala a ̄ zεa kpelewa ni? 27 Tó Beezebu gbāa miō táagoomá bε, á gbēō ì go ní dé gbāao sō ni? Beewa ázia gbēō yá'likpawá. 28 Lá Lua Nisina gbāa ̄ mále táagoomá, à ̄ dō ké kía pó Lua kpá mō á guun we.

29 Kpelewa gbé a gē gōsa gbāa kpéu à aà pōo séle, mé i ke à aà yè gia bàasio ni? Aà yea gbεa ̄ a aà kpé yōε sa. 30 Gbé pó de ma gbé ūo á ma íbeεε, mé gbé pó lé pó kāamanōo, àε fáaaε.

³¹ Ayāmeto mále oé, Lua a gbé kẹ́ ní ní duunao ní a tó b̀èè pọ́ aa s̀iọ́ p̀ii, āma a gbé pọ́ à a Nisina t̀ob̀èes̀i k̀eó. ³² Tó gbé yádò Gbēnazin Néwa, Lua a aà kẹ́, āma tó gbé yádò Lua Nisina, Lua a ade kẹ́ dúnia tiaε bee guuo ge a pọ́ lé mó.

Gbé d̄sa a yákeawa
(Luk 6.43-45)

³³ Tó n lí maa bà, a né ̀b̀o maaε. Tó n lí v̄ai bà s̄o, a né ̀b̀o v̄aiε. Asa libε w̄i lí d̄owà. § ³⁴ Gbēnazin piligonao! * Ké á v̄ai, kpelewa á f̄s̄ yāmaa oi? Asa yá pọ́ k̄̀ s̄s̄u ̄́ lé í o. ³⁵ Gbēmaa í maa b̀o a s̀ò maa guue. Gbēv̄ai s̄o í v̄ai b̀o a s̀ò v̄ai guue. ³⁶ Mále oé: Yákpalekeḡozi gbé ní yāfaasai pọ́ aa ò séle siu Luaε pii. ³⁷ Asa yá pọ́ ní ò mé a yānakpama ge ̄́me a yādanla.

Seelagbεaa Yesuwa
(Maa 8.11-12, Luk 11.29-32)

³⁸ Ǿ M̄ozi ikoyādanεdee ní Falisieo ò Yesue: Mae, wá ye ñ seelae ke wà e. ³⁹ Ǿ Yesu wemá à mè: Gbāgbē v̄ai luanaaikensaió mé lé seela gbεaa. Má seelae kenéo, sema ānabi Yonasi pọ́. ⁴⁰ Lá Yonasi kè kpò gbènε gbεε guu f̄aanε ní gwāasinao e ḡo àās̄, màa Gbēnazin Né a ke t̄ēnau f̄aanε ní gwāasinao e ḡo àās̄. † ⁴¹ Yákpalekeḡozi Ninivadeo fele yāda gbāgbēoiaε. Asa ké aa Yonasi waaso mà, aa ñ̀selilεε, ‡ mé gbé pọ́ a z̄o de Yonasia ku la. ⁴² Yákpalekeḡozi ḡeomid̄ok̄i oi ñ̀e k̄ia a fele yāda gbāgbēoiaε. Asa ñ̀epi b̀ò za t̄oole léwa, à m̀ò Salom̄o ñ̀oyā maie, § mé gbé pọ́ a z̄o de Salom̄o ku la.

Táa taa a s̄́ziwa
(Luk 11.24-26)

⁴³ Tó wà táa gò gbéε, ̀b̀o liaaliaa gugiiu àò gbé weεε à dièε. Tó í eo, ⁴⁴ ̄́ í m̄e: Má εa ta ma s̄́ziwaε. I εa tawà, í e a be ado à zu'ò, à azia kèke wásawasa. ⁴⁵ Ǿ í ge táa pọ́ an v̄ai dealaó séle m̀en s̄opla à suñ̀o, aai diè. Ǿ gbépi gwea gbεzā v̄ai í de a káaua. Gó d̄oupi mé a gbāgbēo bua s̄o.

Yesu daε
(Maa 3.31-35, Luk 8.19-21)

⁴⁶ Ké Yesu lé yā'o bílaε, ̄́ aà da ní aà d̄aunaó kà, aa zè bàasi, aa ye aà yái. ⁴⁷ Ǿ wa òè: N da ní n d̄aunaó zεa bàasi, aa ye n yái. ⁴⁸ Ǿ Yesu a z̄as̄i gbépiwa à mè: Déme ma da ge ma d̄aunaó ūi? ⁴⁹ Ǿ à òd̀ò a íwaowa à mè: Ma da ní ma d̄aunaó n ke. ⁵⁰ Asa gbé pọ́ í ma Mae pọ́ kú musu p̄eā ke mé ma d̄auna ge ma d̄ae ge ma da ū.

§ 12:33 Mat 7.20 * 12:34 Mat 3.7 † 12:40 Yon 2.1 ‡ 12:41 Yon 3.5

§ 12:42 1Kia 10.1-10

13

*Pówenkεελα**(Maa 4.1-20, Luk 8.4-15)*

¹ Goo doupi zǐ Yesu bò be à gè zǒle ísidale. ² Wà kàaaaazi dasidasi, ò à gè zǒle gó'ílèna guu, gbépii gò sía ísidale. ³ Ǿ à yǎléúné dasi à mè: Zǒee mé bò gè pówenakeelei. ⁴ Lá àle keele, ò a keeò lèle zé guu, bāo mo blè. ⁵ A keeò lèle gbeseena musu, gu pò tóle gèeleuo, ò aa bòle gòò ké tóle gèele weo yáí. ⁶ Ké íatē gbāakù, aa tekù aa giigàga, ké aa zína vío yáí. ⁷ A keeò lèle le guu, ò le fèle kùaaamá. ⁸ A keeò lèle tóle maau, aa fèle ne'í, a keeò wén basobasoo, a keeò bàaaōbaaō, a keeò baakwikwi. ⁹ Gbé pò nòse ví aà yápi ma.

¹⁰ Ǿ Yesu íwao sǒaazi aa aà là aa mè: Bóyáí níle yá'oné ní yǎléúaoi? ¹¹ Ǿ a wémá à mè: Lua á gbá zé à kpala pò bò a kíí asiio dō, áma i ní gba zéó. ¹² Asa gbé pò pò ví, Lua a káfíe e à fèè. Gbé pò pòe ví sōo, baa yooona pò a ví, Lua a siwàe. ¹³ Ayāmeto mále yá'oné ní yǎléúao, asa aai gugwa pòe'esai, mé aai swákpa yāmasai. ¹⁴ Lua yá pò anabi Isaia ò kè má, à mè: Baa tó aa swákpà maamaa, aa yāe mao, baa tó aa wébii maamaa, aa pòe eo.

¹⁵ Asa an nòse paaao, ké aasu ònókūo yáí, an swá gbāa, ké aasu yāmao yáí, an wé kúaaa, ké asu kēo yáí.

Aa ye ea sua mà ní gbágbāo.*

¹⁶ Báaadeon á ũ, ké á wé lé gu'e, mé á swá lé yāma. ¹⁷ Siana mále oé: Anabio ní gbēmaao ku dasi aa ye pò pò ále eo e, aai eo. Aa ye yá pò ále mao ma, aai mao.

¹⁸ A pówenkεεla yāma sa. ¹⁹ Tó gbé kpala pò bò Lua kíí yāmà mé i dōo, Setāu í mó pò pò wa tǒ aà sō guupi siwàe. Pówena pò lèle zé guu min we. ²⁰ Pówena pò lèle gbeseenawa sō, bee mé yá pò gbé mà a sí gòò ní pōnao ũ. ²¹ Lá yápi zína ví aà guuo, ìli ke gōoplao. Tó taasi aà lè ge tó wàle íadawà yápi yáí, í fu gòoe. ²² Pówena pò lèle le guu de yá pò gbé mà, ò dúnia yākáakea ní yea àizeio kùaaawà ũ, ò í gō àisai. ²³ Pówena pò lèle tóle maau de yá pò gbé mà mé a dō ũ. I káfíake leε basobasoo ge leε bàaaōbaaō ge leε baakwikwi.

*Yǎléúā ní kpala pò bò Lua kíí**(Maa 4.30-34, Luk 13.18-21)*

²⁴ Yesu yāpále lèéúné à mè: Lá kpala pò bò Lua kíí den ke: Gbēe mé ése maa tǒ a bua. ²⁵ Goo pò wàle í'o, ò aà íbεε mò papaa

* 13:15 Isa 6.9-10

kà ésepiu, ̄ à ḡz̄ea. ²⁶ Ké ése n̄s̄i, àle pia, ̄ papaa b̄ò gupuau. ²⁷ Ǿ búde z̄ikenāo m̄o òè: Dii, bl̄ewena ní t̄ò n buao lo. Papaa b̄ò má ni? ²⁸ Ǿ a òn̄é: Ib̄ee mé bee k̄è. Ǿ z̄ikenāo òè: N ye wà ge wol̄ewol̄e yà? ²⁹ Ǿ à mè: Aawo! Tó àle wol̄ewol̄e, á ése wol̄eòe. ³⁰ A to aa f̄ele s̄ānu e p̄okekeḡo, mí o p̄okekenāone aa papaapi k̄ē ḡia, aai a gbakpa té p̄ó ū, aai gbas̄a ése k̄eke ka ma d̄ōu.

³¹ Yesu yāp̄ale l̄ēūné ɓ à mè: Kpala p̄ó b̄ò Lua k̄ii de lán d̄ò bui p̄ó gb̄ēe se t̄ò a buawae. ³² A w̄ena keleū de p̄ow̄enāola p̄ii, āma tó à f̄ele, i z̄ōkū de d̄ò buiola p̄ii. I lí ke, ̄ b̄āo i m̄ó pépe a ḡōnāwa.

³³ Yesu yāp̄ale l̄ēūné à mè: Kpala p̄ó b̄ò Lua k̄ii de lán p̄ēese'ese p̄ó n̄e se k̄à p̄ēeti zaa le āāo guu a l̄ia p̄iiwa.

³⁴ Yesu yá beēo ò bílae ní yālēūāo, i yāe oné yālēūane saio, ³⁵ ké yá p̄ó ānabi ò ke yāi, asa à mè:

Má yālēūné,

má yá p̄ó ulea za d̄úniakaleḡo oné.†

³⁶ Ǿ Yesu bíla t̄ò we à tà be. Aà iwāo s̄ōāzi aa mè: Bua papaa yá b̄ōolekew̄e. ³⁷ Ǿ a òn̄é: Bl̄ewent̄ōn̄aā Gb̄ēnaz̄in Néé. ³⁸ Buaá d̄úniāe. Bl̄ewenaā kpala p̄ó b̄ò Lua k̄ii gb̄ēone. Papaaá gb̄ēv̄āione. ³⁹ Ib̄ee p̄ó ní t̄óá Ibiisiē. P̄okekeāá d̄únialaaḡo. P̄okekenāoá malaikāone. ⁴⁰ Lá w̄i papaa k̄ē k̄áteu, màa a ke d̄únialaaḡo. ⁴¹ Gb̄ēnaz̄in Né a a malaikāo gbae aa gb̄ēs̄ās̄anāo ní v̄āikenāo b̄ole a kpala gb̄ēo guu p̄ii, ⁴² aai ní k̄á té p̄ās̄i guu. We aa ɔ̄ɔɔu aa ɔ̄di ní musu. ⁴³ Ǿ gb̄ēmāo aao teke lán íat̄ēwa kpala p̄ó b̄ò ní Mae k̄iiu.‡ Gb̄é p̄ó n̄òse v̄i aà yápi ma.

⁴⁴ Kpala p̄ó b̄ò Lua k̄ii de lán àizee p̄ó ulea buawae. Ké gb̄ēe b̄òwà, a k̄èke ùle, ̄ p̄ona guu à tà à p̄ó p̄ó á v̄iò ȳia p̄ii, ̄ à buapi lù.

⁴⁵ Lá kpala p̄ó b̄ò Lua k̄ii den ke ɓ. Laatana mé lé òso maao w̄ele. ⁴⁶ Ké à òso ɔ̄de è, ̄ à tà à p̄ó p̄ó á v̄iò ȳia p̄ii, ̄ à òsopi lù.

⁴⁷ Lá kpala p̄ó b̄ò Lua k̄ii den ke ɓ. Wà táalu zù ís̄iau, à kp̄ò bui p̄ii k̄ii. ⁴⁸ Ké à p̄à, wa ḡale bùaò s̄is̄ia, ̄ wà z̄òle wà a maao pl̄e wa k̄à gb̄iu, wà a v̄āio k̄òle. ⁴⁹ Màa a ke d̄únialaaḡo. Malaikāo m̄o gb̄ēv̄āio séle aa ní b̄ole gb̄ēmāo guu, ⁵⁰ aa ní k̄á té p̄ās̄i guu. We aa ɔ̄ɔɔu aa ɔ̄di ní musu. ⁵¹ Ǿ Yesu ní lá à mè: A yá beēo mi d̄ò sa p̄iia? Aa w̄ewà aa mè: Ao! ⁵² Ǿ a òn̄é: Tó M̄oizi ikoȳādan̄ede kpala p̄ó b̄ò Lua k̄ii yā̀d̄àda, āo de lán uabele p̄ó i p̄o dafu ní a zio ɓ a l̄āasi guuwae.

Naz̄atidēo gia Yesu n̄d̄aik̄ei
(Maa 6.1-6, Luk 4.16-30)

⁵³ Ké Yesu yá beeò lèèüné a làa, à bò we. ⁵⁴ A gè gu pò à nɛblèu, ɔ à yādàné ní lousisikpɛu. Aà yá bò ní sae aa m̀è: A ɔ̀nɔ ní dabudabu beeò s̀è má ni? ⁵⁵ Li'ána nén aà ũo lé? Aà da tón Maliamao lò? Aà dāunaɔn Zaaki ní Yosɛfuɔ ní Simɔɔo ní Yudao ũo lò? ⁵⁶ Aà dāeɔ kúwanɔ lao lé? A yá beeò è má pii ni? ⁵⁷ ɔ bee tò aai aà náaikɛo. Yesu òné: Anabi lío bɛɛsaio, sema aà bɛ wéleu ní aà uao bàasio. ⁵⁸ I dabudabuke we bílao, ké aai aà náaikɛo yáí.

14

Zaa Da'ilena gaa

(Maa 6.14-29, Luk 9.7-9)

¹ Gɔɔ bee b̀sɔpɔ kí Elodi Yesu bao mà. ² ɔ a ò a ìwaɔne: Gb́épiá Zāa Da'ilenaɛ. Gábɔɛ. Bee yá mé tò à gbāa'è, àlɛ dabudabuɔ kɛ. ³ Asa Elodi Zāa k̀ù yāa, à m̀ɔkàwà à aà d̀akpɛu a dāuna Filipi na Elodia yáíɛ. ⁴ Ké Zāa Ìo oè: N Elodia v̄ia nɔ ũ zé v̄io.* ⁵ Elodi ye à aà de, āma àlɛ v̄iake bílaɛ, asa aa aà ānabike s̄lɛ.

⁶ Elodi ia dikpɛ z̄í, Elodia nenɔn gbāa ɔ̀wà gb́é pò m̀ò weɔne, ɔ à k̀è Elodiɛ na maamaa. ⁷ ɔ à lɛgb̀è à m̀è: Má s̄í ní Luao, má n gba pò pò n a wabik̀èa pii. ⁸ ɔ aà da yādàè, ɔ n̄épi m̀è: Ma gba Zāa Da'ilena mi pelentiu la tia. ⁹ ɔ kíapi pɔ̀ yà, āma lé pò a gb̀è bleblenaɔ wáa yáí ɔ à m̀è wà kpawà. ¹⁰ ɔ à gb́é z̄í Zāa Da'ilena mi z̄s̄i kpéu. ¹¹ Ké wà m̀ò ní aà mio pelentiu, wa kpà n̄épiwa, ɔ à g̀èò a daɛ. ¹² ɔ Zāa ìwaɔ m̀ò, aa aà gɛ sɛ v̄í, ɔ aa g̀è wa ò Yesuɛ.

Yesu blekpaa gb̄ɛɔn òaasɔɔo lɛɛ sɔɔwa

(Maa 6.30-44, Luk 9.10-17, Zaa 6.1-15)

¹³ Ké Yesu yápi mà, ɔ à g̀è gó'lena guu, àlɛ gé gusaena ké ò ku ado. Ké gb̄ɛɔ mà, aa bò wéle ní wéleɔ dasidasi, aa p̀èlɛaàzi k̀èɛɛ. ¹⁴ Ké Yesu b̀ò gó guu, à bíla è, ɔ aa k̀èè w̄ɛnaũ, ɔ à ní gyāeɔ gbàgbāné. ¹⁵ Ké oosi k̀è, aà ìwaɔ s̄̀aàzi aa m̀è: Gueá s̄̀gbāɛ, mé ìat̄ɛ i ḡɔ bíla bo. Gb̄ɛɔ gbaɛ aa ta wéleɔ guu, aa p̀òblea wele lú. ¹⁶ ɔ Yesu òné: I kɛ aa ta teasio. A pò kpámá aa ble. ¹⁷ ɔ aa òè: P̄ɛɛ m̀èn s̄̀ona ní kp̀ò m̀èn plao ɔ̀ wá v̄í la. ¹⁸ Yesu òné: A m̀omɛɛ la. ¹⁹ A ò gb́épiɔne aa z̄̀lɛ s̄̀wa, ɔ à p̄ɛɛ m̀èn s̄̀o ní kp̀ò m̀èn plaopi s̀è, à wesè musu à báaadàu. ɔ à p̄ɛpi è'ɛ kpà a ìwaɔwa, aa kpaalè bílaɛ. ²⁰ Ampii aa p̀òblè wà k̀à. ɔ wà a miɔna pò f̄ɛɔ s̀èlɛ gbí kuɛpla pai.† ²¹ Ḡɛ pò aa p̀òblèò k̀à gb̄ɛɔn òaasɔɔo lɛɛ s̄̀o (5.000) taawa, nɔɔo ní néò bàasi.

Yesu t̄aa'oa isidaa

(Maa 6.45-56, Zaa 6.16-25)

* 14:4 Lev 20.21 † 14:20 2Kia 4.42-44

22 ǃ Yesu nàe a ìwaɔwa g̃ɔɔ aa g̃e gó guu, aa dɔaae ísida baale e àò bíla gbae. 23 An gbaea gbea à dède s̃s̃i musu wabik̃ei Luawa ado. Gu lé si, a ku we ado. 24 Gópi zàkū ní g̃s̃s̃leɔ, ̃ zàa'iana kàka lé dae, í lé a za'ɔwã. 25 Guf̃ene Yesu be ía, àle gé a ìwaɔ k̃íi. 26 Ké aa aà è be ía, ̃ s̃ k̃èngu aa m̃e: Gyaadee! Aa wiilè ní ṽiao, 27 ̃ Yesu òné g̃ɔɔ à m̃e: A s̃d̃ile, máme! Asu to ṽia á k̃ūo. 28 ǃ Piεε òè: Dii, tó m̃me, to mà t̃aa'o ía mà m̃o n k̃íi. 29 ǃ Yesu m̃e: M̃ó! ǃ Piεε b̃ò gó guu a be ía, àle gé aà k̃íi. 30 Ké a è íana lé a pá, ̃ ṽia aà k̃ū, àle kp̃al̃e, ̃ à wiilè à m̃e: Dii, ma suaba. 31 Weg̃ɔɔ Yesu ɔb̃ò à aà k̃ū, ̃ a òè: Luanaaif̃eñende! B̃óỹai n seak̃èi? 32 Ké aa g̃è gó guu, íana làa. 33 ǃ gb̃é p̃ó aa ku gó guuɔ k̃uleè aa m̃e: Lua Ñén n ũ s̃lana.

34 Ké aa bùa baa, aa kà Geñezaleti bùsuu. 35 Wek̃ideɔ Yesu d̃ò, ̃ aa aà bao f̃aaà bùsupiu píi, ̃ wà m̃è ní gỹaeɔ píi. 36 Wà wabik̃èwà, baa aà ula lé, wà e ɔk̃awà. ǃ gb̃é p̃ó ɔk̃awàɔ gb̃àgb̃a píi.

15

Fel̃kaaỹa

(Maa 7.1-13)

1 Falis̃ieɔ ní M̃ɔzi ikoỹadañeɔeɔ b̃ò Yelusaleũ aa m̃ò Yesu k̃íi, ̃ aa aà là aa m̃e: 2 B̃óỹai ní ìwaɔ líɔ wá deziɔ fel̃kaaỹa k̃ūao ni? Aali ɔpi lá fel̃kaaỹa d̃ilewa aa gb̃asa p̃obl̃eɔ. 3 ǃ Yesu a z̃as̃imá à m̃e: B̃óỹai i p̃akpa yá p̃ó Lua d̃ileɔzi iɔ fel̃kaaỹa k̃ūai? 4 Asa Lua m̃e, àli á de ní á dao kp̃el̃ae.* A m̃e l̃o, gb̃é p̃ó a de ge a da kp̃eb̃ò, wà ade de.† 5 Ap̃io s̃̃ i m̃e tó gb̃é ò a de ge a dae, p̃ó p̃ó á ṽí à d̃oɔr̃le g̃ò Lua p̃ó ũe, 6 ade b̃ò ní kp̃el̃aa yáun we. Beewa i Lua yá b̃ade á fel̃kaaỹa k̃ūa yáí. 7 M̃ɔafilideɔ! Anabi Isaia d̃òaa á ỹa'ò wásawasa à m̃e:

8 Bui bee ì Lua kp̃ela ní léoε,
an s̃̃ kuwà l̃o.

9 Aaĩ aà sisi p̃ae,
gb̃enaz̃ina ikoỹaɔ ̃ aaĩ dané.‡

Yá p̃ó ì to wà gb̃al̃e

(Maa 7.14-23)

10 ǃ Yesu bíla laai sisi à m̃e: A swákpa yāma. 11 I ke p̃ó p̃ó ì g̃e léu mé lí tó gb̃é gb̃al̃e. Yá p̃ó ì b̃ò léu mé ì to gb̃é gb̃al̃e. 12 ǃ aa ìwaɔ s̃̃aazi aa m̃e: N d̃s̃ ké Falis̃ie yápi mà, à z̃ò ní p̃owao lé? 13 Yesu wemá à m̃e: P̃ó p̃ó ma Mae p̃ó k̃ú musu i t̃s̃o, a wol̃eε. 14 A ní tó we. Ṽia d̃aanaɔne! Tó ṽia d̃òaa ṽiae, an pla nípii aa zu eue. 15 Piεε òè: Yápi b̃oɔlekew̃eε. 16 ǃ Yesu m̃e: E tia i òñok̃ūoa? 17 A

* 15:4 B̃ɔa 20.12 † 15:4 Lev 20.9 ‡ 15:9 Isa 29.13

dɔ́ kɛ́ pɔ́ pɔ́ gɛ́ lɛ́u i ta gbɛɛu, ɔ́ wí a bíikpekɛo lò? ¹⁸ Yá pɔ́ bò lɛ́u sɔ́ à bò sɔ́ guue. Ɔme í to gbé gbáɛ. ¹⁹ Asa za sɔ́ guu ɔ́ láasoo vái í bɔu: Gbɛ́ɛa, wúɛa ní gbɛ́páɛ nɔo, gbásíkɛa, kpáí'oa, yáɔama ní gbésɔ́sɔ́ao. ²⁰ Yá beo mé í to gbé gbáɛ. Poblea ɔ́pisai lí tó gbé gbálèo.

Buipáɛ nɔe wabikɛa

(Maa 7.24-30)

²¹ Ɔ Yesu bò we à gè Tii ní Sidɔ́ búsuu. ²² Kanaa nɔe ku búsupi, à m̀ wíilèwà à m̀: Dii, Davidi Bui, ma wɛnagwa. Táa lé íada ma nenɔnɔnawa maamaaɛ. ²³ Ɔ Yesu i wewào. Aà íwao sɔ́aazi, aa wabikèwà aa m̀: Nɔepi yá, asa aɔ téwázi ní wíioe. ²⁴ Yesu wémá à m̀: Isailiɔ vūaaa lán sáɔwae. An kíi ɔ́ Lua ma zíu ado. ²⁵ Ɔ nɔepi m̀ kùlèè à m̀: Dii, ma ía. ²⁶ Yesu òè: A maa kɛ́ wà néo ble se zu gbɛɔnɛo. ²⁷ Ɔ nɔepi m̀: Sɔanaɛ Dii! Baa ní beeo gbɛɔ í ble kasona pɔ́ lèlè ní dii táabūnu zíɛo pɛɛɛ. ²⁸ Ɔ Yesu wèwà à m̀: Nɔe, ní ma náai ví zɔ́. A kɛnɛ lá ní yeiwa. Ɔ aà nenɔna gbágbā zaapiwa gɔ́ɔ.

²⁹ Yesu bò we à sù, àɛ dɔ́ Galile ísidai, ɔ́ à bùa à z̀lè s̀sɔ́a. ³⁰ Wà m̀dè ní ɛɛo ní v̀lao ní k̀ɔɔo ní swáɔo ní gyáe páɛo dasidasi. Wà ní káɛ aà gbázi, ɔ́ à ní gbágbā. ³¹ Kɛ́ gbéɔ è swáɔo lé yá'o, gbɛ́kaaúao lé gɔ́ wásawasa, ɛɛo lé t́aa'o, mé v̀lao lé gu'e, yápi b̀ò ní sae, ɔ́ aa ní Isailiɔ Lua sáaukpà.

Yesu blekpaa gbɛɔn ɔ́aasɔ́o lɛɛ s̀iɔ́wa

(Maa 8.1-10)

³² Yesu a íwao káaa a òné: Gbɛ́ɛo kɛ́mɛɛ wɛnaú, asa aa kumano a gɔ́o áaɔ́n la, mé aa pɔe ví wà bleo. Má ye mà ní gbae ní nɔanao, kɛ́ an ỳɛɛ su ĺaa źuo yáí. ³³ Ɔ aà íwao aà là aa m̀: Mákli wá ble eu sɛgbáu la à gbé sà dasiɛo kái? ³⁴ Yesu ní lá à m̀: A pɛɛ ví m̀n ūma ní? Aa m̀: M̀n sopla ní kpò kelenaeo. ³⁵ Yesu ò bílaɛ aa z̀lɛz̀lɛ tɔ́ɔɛ. ³⁶ Ɔ à pɛɛ m̀n soplapio s̀è ní kpɔ́o, à sáaukpà, ɔ́ a è'e kpà a íwao, aa kpà bílawa. ³⁷ Gb́epii pòblè kà. Wà a miɔna pɔ́ f̀ɛɔ s̀èlè s̀ò sopla pai. ³⁸ Gɔ́e pɔ́ aa blèo kà gbɛɔn ɔ́aasɔ́o lɛɛ s̀iɔ́ (4.000) nɔe ní néo bàasi. ³⁹ Kɛ́ Yesu bíla gbàɛ, ɔ́ à gè gó'ílɛna guu, à gè Madala búsuu.

16

Falisiɔ seelagbɛaa

(Maa 8.11-21, Luk 12.54-56)

¹ Falisiɔ ní Saduseɔ m̀ Yesu kíi. Aale aà kpakpa, ɔ́ aa gbèawà aà seelakɛné ní Lua gbáao wà e. ² Ɔ Yesu a źsimá à m̀: Tó íatɛ gè kpéu i mɛ: Gu a weeɛ, asa luabe t́akùɛ. ³ Tó kɔɛ i mɛ: Lou

a ma gbã, asa luabe de tēnduuduue. A luabe wé dōkōe, āma i fō
gōōe bee seela dōo. ⁴ Gbāgbēō vāi, luanaaikensaiōne! Aaī seela
gbēaa, āma má seelae kenéō, sema Yonasi pō.† † à n tó we à tà.

⁵ Ké aà ìwao bùa baa we, pēe kùsūa yá sàngu. ⁶ † Yesu òné:
Aò ázla kúa dō! A laaika Falisiō n Saduseō pēese'esei. ⁷ † aale
okōe: Pēe pō wi seo yáí a òi maa. ⁸ Yesu dōmá, ò à n lā à mè:
Luanaaifēnendeō, bóyāi ále okōe ké á pēe vīo yáiei? ⁹ E tia i
dōoa? Pēe mèn sōo pō má kpà gbēōn òaasōsōo lēe sōōwa (5.000)
yá dōáguo lé? A sèle gbí ūma ni?‡ ¹⁰ Pēe mèn sopla pō má kpà
gbēōn òaasōsōo lēe síiōwa (4.000) sō, á sèle sō ūma ni?§ ¹¹ Bóyāi
i dō ké pēe yá má óéoo ni? A laaika Falisiō n Saduseō pēese'esei!
¹² † aa dō sa i ke pēese'ese ále oné wà laaikaio, Falisiō n Saduseō
yādanee.

Piēe Yesu Mesiike oa
(Maa 8.27-33, Luk 9.18-22)

¹³ Ké Yesu kà Sezale Filipi būsuu, ò à a ìwao là à mè: Dé wàle o
Gbēnazin Né de a ūi? ¹⁴ Aa mè: Gbēō ì me Zāa Da'ilēnae. * Gbēō
ì me Elia. Gbēō ì me Zelemii ge ānabi yāaen n ū. ¹⁵ Yesu mè:
Apiō sō, dé i me má de a ūi? ¹⁶ Simōō Piēe wèwà à mè: Mesiin n ū,
Lua bēe Né. ¹⁷ † Yesu òè: Báaaden n ū, Yonasi né Simōō! Asa i ke
gbēnazina mé yá bee dànēo, ma Mae pō kú musue. ¹⁸ Mále one:
Piēen† n ū, mé gbesipi ò má a gāli zedōwà. Baa beda gbāadeō a
ziblewào. ¹⁹ Má kpala pō bō Lua kíi kilineō kpama. Pō pō n yé
dúniau aò yea musue, mé pō pō n pòlo dúniau aò poloa musue.
²⁰ † Yesu a ìwao lepàpa aasu o gbēe Mesiin a ūo.

Yesu a gaa n a vuao yá'oa
(Maa 8.31-38, Luk 9.22-26)

²¹ Za gōō bee ò Yesu lé a Yelusaleū gea piliwà a ìwaoe à mè,
sema à taasike gbēzōō n sa'onkiaō n Mōizi ikoyādanedeō ozi,
aai a de, í vu a gōō àaōdezi. ²² † Piēe aà sísi gusae, ále giè à mè:
Sue Dii! Bee a n leo! ²³ † Yesu líli ò Piēe: Gomee we Setáu! N
ye zezōmee, asa n láasooá Lua pō no, gbēnazina pōe.

Yesu lia
(Maa 8.34-9.13, Luk 9.23-36)

²⁴ † Yesu ò a ìwaoe: Tó gbé ye ke ma ìwa ū, aà gi azla wēnizi,
i a lipāakōa sé, i temazi. ²⁵ Gbé pō ye àò a wēni kúa, wēnipi
a vūaawà. Gbé pō gī a wēnii ma yáí sō, ade mé aò wēni vī.‡
²⁶ Tó gbé dúnia búu è mé à kua ziawa, bó ài bee vīi? Bó gbé
a flaboò à zia'ei? ²⁷ Asa Gbēnazin Né a ea mō a Mae gawi guu
n a malaikaō, i flabo baadee a yākeawa.§

† 16:4 Mat 12.39 ‡ 16:9 Mat 14.17-21 § 16:10 Mat 15.34-38 * 16:14 Mat
14.1-2 † 16:18 Bee mè gbē. ‡ 16:25 Mat 10.38-39 § 16:27 Sou 62.13

28 Siana mále oé, gbé pò aa ku laeɔ gao, aa Gbēnazīn Né e, àle mó kía ũ.

17

1 Goo soolo gbēa Yesu Piē n Zaakio n àa dāuna Zāao sèle gèrīnɔ gbèsīsī lesī musu n̄tē. 2 Ŋ à lī n̄ wáa. Àa oa lé teke lán íatēwa, mé aà ulaɔ gò púntaitai. 3 Ŋ M̄oizi n̄ Eliao b̄ò m̄ómá, aale yā'o n̄ Yesuo. 4 Ŋ Piē ò Yesue: Dii, a maa wàɔ ku la. Tó n̄ yei, má lákpe d̄ò m̄èn àaɔ, n pò do, M̄oizi pò do, Elia pò do. 5 Goo pò àle yā'o, luabepuana tekea kùrīla. Ŋ aa b̄ò mà luabepuanapi guu à m̄è: Gbēē beeá ma Né m̄èndona yenzidee, aà yá ì kamagu. A aà yāma.* 6 Ké aà iwapiɔ b̄opi mà, vīa n̄ kú maamaa, aa wùle n̄ gbēeu. 7 Ŋ Yesu s̄ònzī à ɔnámá à m̄è: A fele, ásu vīakeo. 8 Ké aa wesè musu, aai gbēe eo, sema Yesu ado.

9 Goo pò aale pila gbèsīsīpiwa, Yesu dīlené à m̄è: Asu yá pò á è o gbēe mao e Gbēnazīn Né ge b̄òd gau. 10 Ŋ aà iwao aà là aa m̄è: Bóyāi M̄oizi ikoyādanedeɔ ì o Elia mé a d̄baa m̄oi?† 11 Ŋ a wèmá à m̄è: Elia a m̄o sīanae, i ea yápii keke. 12 Ama mále oé: Elia mò kò,‡ wi aà d̄so, ɔ wà n̄ p̄oēa dàè. M̄aa wa Gbēnazīn Né wetá b̄. 13 Ŋ aà iwao d̄ò ké Zāa Da'ilena yá àle oné.

*Yesu n̄eḡōe táade gbāgbāa
(Maa 9.14-32, Luk 9.37-45)*

14 Ké aa kà bíla guu, ḡōee mò kùle Yesue 15 à m̄è: Dii, ma né wēnagwa, asa gbakɔɔnde. I taasike maamaae, ì léle téu ge íu m̄òɔm̄oɔe. 16 Ma m̄oànɔ n̄ iwaoɔne, aai f̄o aà gbāgbāo. 17 Ŋ Yesu m̄è: Gbāgbē kolea luanaaikensaiɔ! M̄áo kúánɔ e b̄oɔ ni? M̄áo m̄enakeánɔ e b̄oɔ ni? A m̄om̄eaaɔn̄ la. 18 Yesu ḡi táae, ɔ à gò n̄epiwa, à gbāgbā weḡɔɔ.

19 Bee gbēa Yesu iwao s̄òaazi n̄tē, aa aà là aa m̄è: Bóyāi wa fua táapi goi? 20 A wèmá à m̄è: Ké á Lua náai vī bílao yáie. Siana mále oé: Tó á Lua náai vī a gbèn̄e kà ef̄o wénawa, mé á ò gbèsīsīe beee aà fele la aà gé le, a felee. Yāe a á fuo. 21 Wabikea n̄ leyao mé ì táa bee taa go.

*Yesu a gaa n̄ a vuao yā'oa
(Maa 9.30-32, Luk 9.43-45)*

22 Goo pò a kú n̄ a iwao s̄ānu Galile, a òn̄é: Sema wà Gbēnazīn Né kpámá, 23 wi aà de, i vu a ḡoo àaɔdezi. Ŋ an p̄o yá maamaa.

Lua kpé w̄ē'ōa flaboa

24 Ké aa kà Kapēnaū, Lua kpé ɔsinaɔ mò Piē là aa m̄è: A yādanede lī w̄ē'ōa kpao lé?§ 25 Piē wèmá à m̄è: I kpá. Ké Piē

* 17:5 Mat 3.17 † 17:10 Mal 3.23 ‡ 17:12 Mat 11.13-14 § 17:24 B̄oa 30.13-16

lé gē ua, Yesu d̄baa òè ḡò: Sim̄, deo d̄n̄iaε bee kíao ì w̄'̄sa ge asea símaí? An néo yà, ge gb̄p̄alēne? N yápi è kpelewai? ²⁶ Piεε mè: Gb̄p̄alēne. Yesu òè: Tó beewaε, an néo bàa kuo. ²⁷ Ama ké wá yá su òmáo yáí, gé kokoa dai ísidaa. Kp̄ò séia p̄ó rí kù, ò a lé w̄aa, r̄ȳ òa e a guu. Bee se kp̄amá, mapi rí mpio p̄ó ù.

18

T̄ea Yesuzi lán néwa

(Maa 9.33-48, Luk 9.46-48, 15.3-7)

¹ Zibeezi Yesu íwao mò aà là aa mè: Déme deñla kpala p̄ó b̄ò Lua kíi gb̄é̄o guui? ² O Yesu néf̄en̄en̄ae sísi zè rí ae ³ à mè: Siana mále oé, tó i lile a ḡs lán néwao, á gē kpala p̄ó b̄ò Lua kíi guuo. ⁴ Gb̄é̄ p̄ó azia s̄òaa à ḡò lán néf̄en̄en̄ae beewa mé deñla kpala p̄ó b̄ò Lua kíi gb̄é̄o guu. ⁵ Gb̄é̄ p̄ó né bee taa ðile ma íwake yáí, ade ma ðileε.

⁶ Tó gb̄é̄ tò né p̄ó lé ma náaikēé̄o do f̄ù, a maa rí adeo yāa wà wísil̄gb̄e gb̄è̄ne do aà n̄oεε, wi aà zu ísi guo. ⁷ Waiyoo d̄n̄ia, ké yá p̄ó ì to wà fu ku a guu yáí. Sema yá p̄ó ì to wà fu à ku, āma waiyoo gb̄é̄ p̄ó fua yápi s̄ù b̄ò aà kíi. ⁸ Tó n̄ o ge n̄ gbá mé tò r̄le fu, z̄ ò ò v̄ūaa. Gēa àizāna guu k̄ò ù ge εε ù maa de wà n̄ zu té gasai guu r̄ o mèn plaoḡe r̄í gbá mèn plaola. ⁹ Tó n̄ wé mé tò r̄le fu, b̄ ò ò v̄ūaa. Gēa àizāna guu w̄edode ù maa de wà n̄ zu zia té guu r̄í wé mèn plaola.*

¹⁰⁻¹¹ A laaika sakaa néo douzi, asa mále oé, an malaikao ku luabe, aa ku k̄o w̄éu r̄í ma Mae p̄ó kú weo ḡōpiie. ¹² Ale e kpelewa ni? Tó gb̄é̄ s̄ā v̄í mèn bas̄o, tó ado v̄ūaa, a a mèn bas̄o m̄endosaīo to gb̄ep̄oleu we à gé a p̄ó p̄ó v̄ūaapi w̄eεleio lé? ¹³ Siana mále oé, tó a è, aà p̄o āo nawà de a mèn bas̄o m̄endosaīo p̄o aai k̄óleola. ¹⁴ Maa á Mae p̄ó kú musu ye néε beēo do v̄ūaa s̄ō.

S̄uuukea r̄í k̄ō

¹⁵ Tó n̄ gb̄é̄dee t̄aaekè, ge ò aà le ndo, yápi b̄òè gupua. Tó à n̄ yāma, n̄ n̄ gb̄é̄pi m̄isie. ¹⁶ Tó i n̄ yāmao, gb̄é̄ m̄endo ge gb̄ē̄on pla se nama, ké a e yápi si seelade gb̄ē̄on pla ge àāo musu.† ¹⁷ Tó à ḡi n̄ yāmai, yápi o ḡāli guu. Tó à ḡi ḡālipi yāmai l̄, ò aà ðile z̄ilo ù luayādansai ù.

¹⁸ Siana mále oé: P̄ó p̄ó á yè d̄n̄ia, āo yea musuε, mé p̄ó p̄ó á p̄òlo d̄n̄ia, āo poloa musuε.‡ ¹⁹ Mále oé l̄, tó á gb̄ē̄on plāo lé k̄è doū d̄n̄ia, la, yá p̄ó a a wabikè ma Mae p̄ó kú musuwa píi,

* 18:9 Mat 5.29-30 † 18:16 Iko 19.15 ‡ 18:18 Mat 16.19

a keé. ²⁰ Asa gu pò gběon pla ge gběon àaõ kõ kàaau ní ma tóo, miò kú ní guue.

²¹ Bee gbεa Pιεε mò Yesu là à mè: Dii, gën ūma mà sùuuke ní ma gbédee pò Ìò tàaekemeεoi? Gën sopla yà? ²² Yesu wèwà à mè: Mále onε, i ke gën sopla no, gën sopla lee bààõkwie. §

²³ Bee yáí kpala pò bò Lua kíi yá de lán kíaε bee yáwa. Kíaε mé ye à a òa yá gógõ ní a Ìwaõ. ²⁴ Ké à nà òapi yáwa, ò wà m̀è ní gbé pò aà fla sea miliõ òaa kwio. ²⁵ Lá a òa ví à fiapi boo, ò aà dii m̀è wà aà yía ní aà nao ní aà néo ní pò pò a víò pii, wi gbasa wà aà ké. ²⁶ ∩ zikenapi wùle a dii ae, à awakpàè à m̀è: Menakεmano, má n fiabone pii. ²⁷ ∩ aà dii aà wēnagwà, à aà gbàε à fiapi tòè. ²⁸ Ké zikenapi bò lé, à kpàaū ní a zikendeε pò a fla òwà ánuusu ∩watē basoo. ∩ à aà kù, àle aà kòlo wi à m̀è: Ma fiabomeε. ²⁹ Aà gbédeepi wùle aà ae à awakpàè à m̀è: Menakεmano, má n fiabone. ³⁰ Ama i weio. A tò wà aà dàkpεu e aà a fiaboε.

³¹ Ké aà ziken gbé kíniò è màa, à kènέí maamaa, ò aa gè yápi sèle síu ní diie pii. ³² ∩ diipi aà sísi à m̀è: Iwa vāi! Ma n fla tònε pii, ké n awakpàmεε yáí. ³³ Lá ma sùuukεnnò, a maa n sùuuke ní n gbédeeo sòo lé? ³⁴ Aà diipi pò pà, a tò wà aà dàkpεu wàò Ìadawà e aà ge fiapi boò pii. ³⁵ ∩ Yesu èa m̀è: Tó á baade lí sùuuke ní a gbédeeo ní nòsemendoo, màa ma Mae pò kú musu a keé.

19

Noyaa

(Maa 10.1-12)

¹ Ké Yesu yá beeò ò a làa, à bò Galile à gè Yude bùsu kpε dou Yuudē baale. ² Bíla teaàzi, ò à ní gyāεò gbāgbāné we. ³ ∩ Falisieò m̀ò líkpaleiwà, aa aà là aa m̀è: Gõε zεví à a na ya yápii yáia? ⁴ A wè má à m̀è: Ké Lua ní ké gõε ní nòεo za káau, i a kyoke á èo lé? * ⁵ Lua m̀è a yáí gõε a go a de ní a daowa, i na a nawa, an pla mípii aai gõ lán sàwakula ní gbalaowa. † ⁶ Beewa aa ku dodo Ìbo, aa gò m̀edoũε. Ayāmεto pò pò Lua nākōwa, gbēnazina su kēaa. ⁷ ∩ Falisieò aà là aa m̀è: Bóyāi Mòizi díle gõε lí ginzila kē kpa a nawa, i gbasa à aà yai? ‡ ⁸ Yesu wè má à m̀è: Mòizi á gbá zé à á na yá ké á swá gbāa yáie, āma a de màa za a daalegõo. ⁹ Mále oé, tò gbé a na yà, mé i ke à gbāsíkè no, tó à nò pāle sè, à gbāsíkèε. §

¹⁰ ∩ aà Ìwaõ òè: Tó màa gõε yá de ní a nao, a maa wà nòseo. ¹¹ ∩ Yesu òné: I ke gõε pii mé a fõ yápi seo, sema gbé pò Lua ní gbá a zé. ¹² Asa gbēεo lí nòseo ké wà ní í màa yáí, mé gbēεo Ìò ku

§ 18:22 Daa 4.24 * 19:4 Daa 1.27 † 19:5 Daa 2.24 ‡ 19:7 Iko 24.1-4

§ 19:9 Mat 5.31-32

màa ké wà ní lε wĩ yáí, mé gbēε ρízla kù màa kpala pò b̀ Lua kíi yáí. Gbé pò a f̄ yápi ε aà sé.

Báaadaa néɔgu

(Maa 10.13-16, Luk 18.15-17)

¹³ Bee gbεa gbéε m̀ Yesuε ní néε aà ɔnamá, i wabikεné, ̄ aà íwaε lé gíné. ¹⁴ Ǿ Yesu m̀: A to néε m̀ ma kíi. Asu gínéε, asa kpala pò b̀ Lua kíiá gbé bee taaε p̀ε. ¹⁵ Ké à ɔnamá, ̄ à b̀ we.

Ǿde

(Maa 10.17-31, Luk 18.18-30)

¹⁶ Ǿ ḡεε m̀ Yesu kíi, à aà là à m̀: Metulu, b̀ maa má ke mà àizāna ei? ¹⁷ A wèwà à m̀: Bóyáí níε ma la maakeaii? Lua ado mé maa. Tó ní ye n̄ ḡ àizāna guu, ñȳ aà yādileεε k̄ua. ¹⁸ Ǿ à aà là à m̀: An kpele ni? Ǿ Yesu m̀: Nsuli gbēδεε, ísuli wúε ní gbēpále n̄oo, ísuli kpáí'oo, ísuli yáɔ n̄ gbédeewao, ¹⁹ nili n̄ de ní n̄ dao kpela, ñȳ ye n̄ gbédeezi lá nízia wēniwa.* ²⁰ Ewaasopi òè: Má yá beeε k̄ua píi. A kpele mé ḡmεε bi? ²¹ Yesu òè: Tó ní ye ñȳ kú wásawasae,† gε n̄ n̄ p̀ yía píi, ní a ̄a kpá taasidεwa, ní m̀ temazi, ñȳ ̄aizεε v̄ luabe. ²² Ké èwaasopi yápi mà, à tà ní p̀siao ké aà p̀ dasi yáí.

²³ Ǿ Yesu ò a íwaεne: Siana máε oé, ɔde ḡεa kpala pò b̀ Lua kíiu zì'ù. ²⁴ Máε oé l̄, yiongo ḡεa abaawεu àa de ɔde ḡεa kpala p̀ b̀ Lua kíiula. ²⁵ Ké aà íwaε yápi mà, ̄ à ní kú gbāa aa m̀: Tó màaε, déme a b̀i? ²⁶ Ǿ Yesu ní gwá soee, a òné: Gbēnazína a f̄o. Lua mé apii zé v̄i.

²⁷ Ǿ Piεε a zāsíwà à m̀: Wápiε s̄ wa p̀pii tò wa b̀ tenzi. Bómε a ḡw̄εε sai? ²⁸ Yesu òné: Siana máε oé: Tó Gbēnazín Né z̄le a kpalabaa gawidewa dúnia dafu guu,‡ á gbé p̀ á temazío á z̄le kpalabaa m̀n̄ kuεplaεwa, íȳ yáḡḡ Isaili bui kuεplaεne. ²⁹ Gbé p̀ a be tò ge a v̄iε ge a dāunaε ge a mae ge a da ge a néε ge a buaε ma yáí, a εa bee taa e lεε bas̄o, mé a àizāna e. ³⁰ Dasi p̀ d̄aaaε ḡ z̄á, mé dasi p̀ té z̄áε ḡ d̄aaa.

20

Yalεua ní gbèwinaε

¹ Lá kpala pò b̀ Lua kíi den ke: Uabee mé b̀ k̄oεk̄oε, à g̀ gbèwinaε wεεlei aa z̄kεε a bua. ² An yá k̄sè aà fiaboné ánsuε ɔwatē dodo. Ǿ à ní gbáε a bua. ³ A b̀ l̄ muuwāamiḡoε, ̄ à gbēpáleε lè ḡaε kálea pá. ⁴ A òné: Apio s̄ à gé z̄kεi ma bua, mí fiaboé a zéwa. ⁵ Ǿ aa ḡε. A èa b̀ l̄ íatē minanguo, ̄ à èa b̀ íatē auapilaa, a ò gbēpáleεne màa l̄. ⁶ Ké à b̀ oosi, à gbēpáleε

* 19:19 B̄a 20.12-16 † 19:21 Mat 5.48 ‡ 19:28 Dan 7.13-14

lè kálea, ò à ní lá à m̀: Bóyáí á kálea la pã za kooi? ⁷ Aa wèwà aa m̀: Ké wi zídawéeo yáie. A òné: A gé zíkèi ma bua s̄. ⁸ Iatē gēa kpéu* ò budepì ò a ziaae: Zíkènao sisi ǹ fiaboné. Daale gbé záoowa e à ge midè gbé káauowa. ⁹ Ō oosideo m̀, aa ánuusu owatē è m̀ndodo. ¹⁰ Ké gbé káauo m̀, aale e ní òa ao de gbé záoiae, ò ánuusu owatē do aa è m̀pii. ¹¹ Ké aa ní òa sí, ò aa zoadò uabelepiwa ¹² aa m̀: Lèelu do ò gbé záo zíkè, mé ǹ ní díle sáa ní wá gbé pò wa zì zòode kè, wa íatē gbāa kákawálaoa? ¹³ Ō à wè ní gbépiò dowa à m̀: Ma gbé, mi ǹ bleo. Wa kò yāmà ánuusu owatē do musu nolo? ¹⁴ N ǹ pò sí ǹ tá. Má ye kpa gbé záe beewa lá ǹ pówae. ¹⁵ Má zeví mà ke ní ma òao lá má yeiwao lé? Nlè webòbòí ké má gbèke ví yáí yà? ¹⁶ Beewa gbé pò té záo ḡo dōaaa, mé gbé pò dōaaa ḡo zá.

Yesu a gaa ní a vuao yá'oa

(Maa 10.32-34, Luk 18.31-34)

¹⁷ Goo pò Yesu lé gé Yelusaleũ, à a ìwa gbèon kuεplao káaa rítèe, à yá'òné zéu à m̀: ¹⁸ Wále gé Yelusaleũe. We wa Gbēnazīn Né kpáú sa'onkiaò ní Mòizi ikoyādanedeowa, aai yādaaála, ¹⁹ aai aà kpa luayādōnsaiowa. Aa aà ke pòpòo, aai aà gbè ní flaalao, aai aà páliwa, aai aà de, i vu a ḡo àaōdezi.

Zaaki ní Zāao wabikεa

(Maa 10.35-45)

²⁰ Bee gbēa Zebedee néo da m̀ Yesu kíi ní a néo. A ye wabikεwà, ò à kùlèè. ²¹ Ō Yesu aà là à m̀: Bó ní yeii? A wèwà à m̀: To ma né gbèon plaεo aao kunnò ǹ kpalau, gbèdo ǹ oplaii, gbèdo ozeεi. ²² Ō Yesu ò népiòne à m̀: A yá pò ále a wabikεa d̄o. Taasi keεona pò má a imi, á f̄o mia? Aa wèwà aa m̀: Wá f̄. ²³ Yesu m̀: I pò má mi, á mi fá, āma zōlea ma oplaii ge ma ozeεi de ma yá ūo. Zōlekli beeo de gbé pò ma Mae kèkenéo pò ūe. ²⁴ Ké aà ìwa gbèon kwi kíniò yápi mà, an pò pà v̄i ní dāunapiozi. ²⁵ Ō Yesu ní káaa m̀pii, a òné: A d̄o ké b̄usu gbāadeo ì gbāablemá, mé gbēzōo ì ikokemá, ²⁶ āma ao de màa á kíio. Tó á gbēe ye àò de gbēzōo ū, aà ḡo á d̄onlede ū. ²⁷ Tó á gbēe ye àò de d̄oana ū, aà ḡo á zòblena ū. ²⁸ Asa Gbēnazīn Né i m̄o wà d̄oaleo, à m̀ d̄oi gbéolee, i gi a wēnii gbé dasiò boa yáí.

V̄ia baakεnao gbágbāa

(Maa 10.46-52, Luk 18.35-43)

²⁹ Goo pò aale b̄o Yeliko, bíla té Yesuzi. ³⁰ V̄ia gbèon plaεo zōle zé lé, aa mà Yesu mé lé gē, ò aale lé gbāa zu aa m̀: Dii, Davidi Bui, wá wēnagwa! ³¹ Wále giné wále m̄e aa níle, ò an lezu kèke

* 20:8 Iko 24.15

gbāakù aa m̀̀: Dii, Davidi Bui, wá wēnagwa! ³² Ǿ Yesu zè à ní sisi à ní lá à m̀̀: Bó á ye mà keéí? ³³ Aa wèwà aa m̀̀: Dii, wá ye ñ wá wé wēwēē. ³⁴ Yesu ní wēnagwà, à ǿkà ní wéwa. Wegōō aa gu'è, ̄ aa b̀̀ t̄aàzi.

21

Gbāakpaa Yesuzi Yelusaleū

(Maa 11.1-26, Luk 19.28-48, Zaa 12.12-22)

¹ Ké aa kà kái ní Yelusaleūo, aa kà Bēfaze wéle pó kú Kùkpe s̀̀s̀p̀o, ̄ Yesu a iwa gbēon plaō z̀̀ ² a òné: A gé wéle pó kále á ae kee guu. Tó a gē, á zàa'ina e d̄a ní a néo wegōō. A polo suomē. ³ Tó gbēe á lá, kpelewa ni, í me Dii mé ye ní m̄oai, a ní gb̄aè tia. ⁴ A de màa ké yá pó ānabi ò ke yáie, à m̀̀:

⁵ O Siōnadeone an kía mé lé mó ní kíi.

Aà nòse nie, a di zàa'ín b̀̀o kpe.*

⁶ Iwapio ge kè lá Yesu ònéwa. ⁷ Aa sù ní zàa'ínpio ní a néo, aa ní ulaō kp̄aléma, ̄ Yesu dikpe. ⁸ Gbé dasideō lé ní ulaō kp̄ále zéu, † gbēo lé lá z̄ō w̄ale kp̄ále zéu lo. ⁹ Bíla pó d̄aaāe ní gbé pó té aà kp̄eō lé wiile w̄ale me:

Gbāa ke, Davidi Bui!

Báaadēn gbé pó lé mó ní Dii t̄o ū!

Wà gbāakpaaāzi à z̄ō luawa. ‡

¹⁰ Ké Yesu gē Yelusaleū, wéle lòo, gbépii lé me: Dén gbé bee ūi? ¹¹ Bíla m̀̀: Anabi Yesue. A b̀̀ Nazaleti, Galile b̀̀suue.

Yesu gea Lua ua

(Maa 11.15-19, Luk 19.45-48, Zaa 2.13-22)

¹² Yesu gē Lua ua à laayianaō ní laalunaō yà ní bóle pii. A ǿeūkpakenaō táabūnuō ní felenyianaō kílaō fuangba. ¹³ A òné: A kēa Lua taalau, wali o ma kp̄ée lousisikpe, § ̄ á kè gbēblenaō t̄o ū.*

¹⁴ V̄iaō ní ēeō m̀̀ aà kíi Lua ua we, ̄ à ní gbāgbā. ¹⁵ Ké sa'onkiaō ní Moizi ikoyādanedeo yābonsae pó àle keo è, mé aa mà néo lé wiid̄wà Lua ua aale me, gbāa ke Davidi Bui, ̄ an p̄o p̄a. ¹⁶ Aa òè: N mà lá aale oa? Yesu wemá à m̀̀: Ao! Ké Lua dà nēf̄nenaone ní né yōminaō aa a táasile, i a kyokeo lé? † ¹⁷ Ǿ à b̀̀ wéleu à ní t̄o we, à tà ii Betani.

Yesu kaad̄enli kaa

(Maa 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Ké gu d̀̀ k̄o k̄o, à èa lé su wéledau, ̄ n̄ana lé aà de. ¹⁹ A kaad̄enli è zé lé, ̄ à s̀̀i, i né ewào, sema lá p̄a. Ǿ a ò lípie: Nyō ne'í bau lo. Wegōō lípi giigàga. ²⁰ Ké aà iwaō è, ̄ à b̀̀ ní sae aa

* 21:5 Zkl 9.9 † 21:8 2Kia 9.13 ‡ 21:9 Sou 118.25-26 § 21:13 Isa 56.7

* 21:13 Zel 7.11 † 21:16 Sou 8.3

mè: Akεa kaadɔɛnlipi giigàga màa g̃ɔi? ²¹ Yesu wèmá à mè: Siana mále oé, tó á Lua náai ví seasai, i ke kaadɔɛnlipi yá ɔ á ke adoo. Baa tó á ò s̃s̃iε beε aà azia se zu ísiau, a keε.† ²² Tó á Lua náai ví, pó pó á gbèawà wabikεa guu píi, á εε.

Yesu laa a ikoi
(Maa 11.27-33, Luk 20.1-8)

²³ Yesu gè Lua ua, àle yādané. ɔ sa'onkiaɔ ní gbēzɔɔ mò aà là aa mè: Iko kpele níle yá beε keòì? Déme n gba iko beei? ²⁴ ɔ Yesu wèmá à mè: Mapi s̃ má yá mendo gbεawá. Tó á òmεε, ɔ má iko pó mále yá beε keo oé. ²⁵ Dé iko Zāa gbéɔ da'ilekèòì? S̃ Lua pó yà, ge gbēnazina póε? ɔ aa lekpaai aa mè: Tó wa mè Lua póε, a wá lá b̃yāi wi Zāa yá sio ni. ²⁶ Tó wa mè gbēnazina póε s̃, wá bíla vía ví, asa amp̃ii aa Zāa ānabike s̃iε. ²⁷ ɔ aa wè Yesuwa aa mè: Wá d̃ɔ. ɔ Yesu òné: Mapi s̃ má iko pó mále yá beε keo oé.

Né gbēɔn pla

²⁸ ɔ Yesu mè: Gbēε mé nεg̃ɔεnaɔ ví gbēɔn pla. ɔ a ò Wooε: Gé z̃ikεi bua gbā. ²⁹ Woo mè: Má gεo. ɔ à ñɔselilε gbεzā, à gè. ³⁰ Maepi gε ò Seε màa lb. ɔ Se mè: Too. Kási i gεo. ³¹ A è kpelewai? Gbēɔn plapiɔ guu, an déme a mae p̃ɔεā k̃èi? Aa mè: Wooε. ɔ Yesu òné: Siana mále oé: ɔsinaɔ ní káaluwa gē kpala pó b̃ò Lua kí guu á āa. ³² Asa Zāa m̃ò à zé súsu òl̃é, i aà yá sio. ɔsinaɔ n káaluwa mé aa aà yá s̃i. Baa ní bee eao i ñɔselilε gbεzā a aà yá s̃i.

Vēebu z̃ikεnaɔ
(Maa 12.1-12, Luk 20.9-18)

³³ A yāpāle ma lb. Uabelee mé kú a vēebu ví, à kaa liai à eyò a guu vēεf̃k̃ii ũ, à gbadā.* ɔ à a vēebupi nà z̃ikεnaɔne ní ɔz̃i, ɔ à f̃le ní táo. ³⁴ Ké vēεk̃ɔz̃ɔz̃ɔg̃ɔ kà, ɔ à a íwaɔ z̃i z̃ikεnapiɔwa aa a vēε ase a s̃iε. ³⁵ ɔ z̃ikεnapiɔ aà íwaɔ k̃ùk̃ù, aa ní gbēdo gbè, aa ní gbēdo dè, aa ní gbēdo pápa ní gbεo aa dè. ³⁶ Uabelepi èa íwa pāleɔ z̃i,† an dasi de gbé káauɔla, ɔ aa k̃èné màa lb. ³⁷ Gbεzā ɔ à a né z̃imá à mè: Aa ma né yāda. ³⁸ Ké z̃ikεnapiɔ népi è, aa òk̃ɔε: Túbiblenan kee. Wà aà de, bú i g̃ɔw̃εε. ³⁹ ɔ aa aà k̃ù b̃ò kaau aa aà dè. ⁴⁰ Tó búde s̃ù, kpelewa a ke z̃ikεnapiɔneì? ⁴¹ Aa wèwà aa mè: A gbé p̃āsp̃iɔ dede p̃āsp̃āsiε, i búpi na z̃ikεn pāle pó aa aà ase a kpawa a g̃ɔwaɔne ní ɔz̃i. ⁴² ɔ Yesu òné: I yáε bee kyoke taalauo lé?

Gbe pó ēbonaɔ p̃ākp̃ai mé g̃ɔ gbεɔ mide ũ.

Dii mé bee kè ɔ à k̃èw̃εε yāb̃ɔnsaε ũ.†

† 21:21 Mat 17.20 § 21:25 Mat 3.6 * 21:33 Isa 5.1-2 † 21:36 2Lad 36.15

† 21:42 Sou 118.22-23

43-44 Ayāmeto mále oé: Lua a á bɔ kpala pɔ bɔ a kɔ́i guu, i gbé pɔ aa a asea kpawɔ kpau.

⁴⁵ Ké sa'onkiaɔ ní Falisiɔ Yesu yáleeūanepiɔ mà, aa dɔ́ ké ní yá àle o. ⁴⁶ Ɔ aale zeweele wà aà kú, āma aa viakè bílae, ké wà aà ðile ānabi ũ yáí.

22

Nɔsepɔnakɛa

(Luk 14.15-24)

¹ Yesu èa yáleeūné à mè: ² Lá kpala pɔ bɔ Lua kɔ́i den ke lo. Kíae mé lé nɔsepɔnake a née, ³ ɔ à a zikenɔɔ zɔ́i gbé pɔ à ní gbɛa blebleawɔ sísii, āma aa ye moaio. ⁴ Ɔ à èa zikenpáleɔ zɔ́i a òné: A ge o gbé pɔ ma ní gbɛaɔne ma sou mà, ma zuswanaɔ ní pɔtuɔ mekpaaɔ dède má làa. Aa mo nɔse guu. ⁵ Ɔ aai laaido yápiwao, an baade gè a bɔolekei. Gbèeɔ gè ní bua, gbèeɔ gè ní laatai, ⁶ gbé kɔ́niɔ zikenapiɔ kùkù aa widámá aa ní dede. ⁷ Ɔ kíapi pɔ pà, à a sosao gbàe aa gè gbèdenapiɔ dède, ɔ aa tesò ní wélewa. ⁸ Ɔ kíapi gbàsa ò a zikenɔɔne: Nɔseble mà, āma gbé pɔ ma ní gbɛaɔ kèwà fénèū. ⁹ A gé zékpaaɔ guu, í gbé pɔ á è pii sísii nɔse guu. ¹⁰ Ɔ zikenapiɔ fèle gè zéɔ guu, aa gbé pɔ aa èò kàaa, gbèváiɔ ní gbèmaaɔ pii. Maa nɔsepɔnakɛnaɔ gupà.

¹¹ Ké kíapi gè pɔnakɛnapiɔ gwai, à gɔ́e è we, a nɔsepɔna ula daao, ¹² ɔ a òè: Ma gbé, àkea n gè la nɔsepɔna uladasaii? Ɔ à ní kpàuu. ¹³ Ɔ kía ò a òaionɛ: A aà ɔ ye ní aà gbáɔ, í aà zu bàasi gusiau. We a ɔɔɔɔ à ɔdi a musu. ¹⁴ Asa dasi ɔ Lua sísii, āma gbé pɔ a sèɔ bílao.

Yesu lousisin gbèzɔɔ fua

(Maa 12.13-40, Luk 10.25-28, 20.19-47)

¹⁵ Bee gbɛa ɔ Falisiɔ bɔ́ gè lekpaáí lá wà ke aa e Yesu kú a yá'oa guu. ¹⁶ Ɔ aa ní iwao zìwà ní Elodi kpala zenkpɛdeeɔ, aa mè: Metulu, wá dɔ́ ké gbé náaiden n ũ. Ni Lua zé ɔɔné wásawasae. Nili yási ní gbéɔ ublembekɛ yáio, asa nili gbèe wegwao. ¹⁷ Lá ní è n owèe. A kù wà wè'ɔa kpá Sezaawaa, ge i kùo? ¹⁸ Yesu ní nòsevái dòmá à mè: Mɔafilideɔ! Bóyái ále filifilimbakpameei? ¹⁹ A ɔa pɔ wí wè'ɔa kpað ɔɔmɛɛ. Ɔ aa ɔapi do dè. ²⁰ Ɔ à ní lá à mè: Dé mi ní a tón lai? ²¹ Aa wèwà aa mè: Sezaa pɔe. Ɔ a òné: Too, à Sezaa dee pɔ kpawà, í Lua pɔ kpawà. ²² Ké aa yápi mà, à bɔ́ ní sae, ɔ aa aà tò we aa tà.

²³ Gɔɔ doupi zɔ́i Saduseeɔ mɔ́ Yesu kɔ́i. Aaí me geɔ lí vuo, ɔ aa aà là aa mè: ²⁴ Metulu, Mɔizi mè, tó gɔ́e gà nésai, dāuna lí a vɔ́i

gyaa da'uakε, aà a v̄i ḡεε keò.* 25 T̄ò. Dedoũdeò kú wá guu yāa gb̄εon sopla. Woo nò sè à gà a n̄opi tò n̄esai, ̄y gyaa ḡò See. 26 A k̄e See màa l̄ó n̄ B̄iò e à ḡe p̄e gb̄εon soplap̄iowa p̄ii. 27 Amp̄ii gb̄ea ̄y n̄ò gà s̄o. 28 Ḡeò vuḡozī an gb̄εon soplap̄iò guu, déme aò n̄opi v̄i? Asa amp̄ii aa aà d̄o n̄ò ūε. 29 ̄y Yesu w̄emá à m̄è: A s̄ās̄e á Luayātaala n̄i aà gb̄āao d̄ōsai yāi. 30 T̄ó ḡeò v̄u, aa n̄ōseò, aa z̄akeò, aao ku lán luabe malaikaowae. 31 Ḡeò vua yá musu i yá p̄ó Lua òé kyokeò lé? A m̄è 32 ámeaa Ablahaũ n̄i Izaakio n̄i Yakobuo Lua.† Ḡeò Luan aà ūo, sema gb̄é b̄éε. 33 Ké bíla yápi mà, aà yādaané d̄imá.

34 Ké Falis̄iò mà Yesu Saduseò f̄u, aa k̄ò k̄āaa. 35 ̄y an ikoyād̄ōnaò do likp̄al̄ewà à aà là à m̄è: 36 Metulu, M̄oizi ikoyā kpele gbia mé deñlai? 37 Yesu w̄ewà à m̄è: Nȳo ye Dii n̄ Luazi n̄ n̄òsemendoo teasisai, n̄ s̄o iò kuwà.‡ 38 Ikoyā p̄ó a gbia deñlan we. 39 A plaade p̄ó b̄ōwan ke: Nȳo ye n̄ gb̄ēnaz̄in deezi lá nz̄ia w̄ēniwa.§ 40 M̄oizi ikoyā p̄ii n̄ ānab̄iò yāo p̄ii looa ikoyā m̄en pla beewae.

41 Lá Falis̄iò k̄āaaa, Yesu n̄i lá à m̄è: 42 A è kpelewa Mesii yá musui? Dé buin aà ūi? Aa w̄ewà aa m̄è: Davidi buiε. 43 ̄y Yesu òné: Akea Lua Nis̄ina d̄ēde Davidiwa, ̄y a òé Diii? A m̄è 44 Dii ò ma Diiε aà z̄ōle a oplaii

e àa aà ib̄eε káleε a gbá z̄iε.*

45 Lá Davidi òé Dii, kpelewa aò de aà bui ūi? 46 Gb̄ēe i f̄y yáz̄ās̄iwào. Za ḡoò beε gb̄ēe i we yāe làwà l̄o.

23

M̄oizi ikoyādan̄edeò n̄i Falis̄iò m̄oafili (Maa 12.38-40, Luk 20.45-47)

1 Bee gb̄ea Yesu yā'ò bílaε n̄i a iwaò 2 à m̄è: M̄oizi ikoyādan̄edeò n̄i Falis̄iò mé aa ḡò M̄oizi ḡēε ū. 3 Ayām̄eto àli yá p̄ó aai oéò ke p̄ii, iò k̄ūa. Ama ásu n̄i kea keo, asa aali yá p̄ó aai o keo. 4 Aai aso gbia yeye da gb̄é̄on̄e n̄i ḡāuε, mé baa ɔton do aali ye kaio. 5 Aai n̄i yá p̄ii ke ké gb̄é̄o n̄i e yáie. Màa aai Lua yá es̄eba gb̄ē̄ne da,* aai t̄ufa gb̄āa da n̄i p̄okasai.† 6 P̄onableble z̄ōlek̄ii maa n̄i lousisikpe z̄ōlek̄ii maa ̄y aai w̄eele z̄ōleu. 7 Aai ye wàò f̄kpakpamá ḡāe, wàò on̄e Metulu. 8 Asuli t̄ó wà oé Metuluo, asa ápii v̄iò n̄i d̄āunaon̄ á ū, mé á Metulu m̄ēdoε. 9 Asuli o gb̄ē̄e á mae d̄únia guu lao, asa á Mae m̄ēdoε, ̄me kú musu. 10 Asuli t̄ó wà oé Doanao, asa á Doana m̄ēdoε, ̄n̄ Mesii ū.

* 22:24 Iko 25.5 † 22:32 B̄oa 3.6 ‡ 22:37 Iko 6.5 § 22:39 Lev 19.18

* 22:44 Sou 110.1 * 23:5 Iko 6.8 † 23:5 Nao 15.38

11 Gbé pò zɔɔ á guu aàɔ de á dɔnlɛde ũ.† 12 Gbé pò ì azia káfi Lua a aà busaε, mé gbé pò ì azia busa Lua a aà káfi.

*Yesu zɔɔɔba Mɔizi ikoyáɔɔɔdeɔ ní Falisiɔwa
(Luk 11.37-42)*

13 Waiyoo á yáɔɔɔɔɔɔɔ ní Falisiɔ! Mɔafilideɔ! I kpala pò bɔ Lua kíi zé ta gbéɔɔɔɔ. Ili gɛɔɔ, mé ili we gbé pò aa ye gɛɔ gɛɔ sɔɔ.

14 Waiyoo á yáɔɔɔɔɔɔɔ ní Falisiɔ! Mɔafilideɔ! I wabi gbàa ke Luawa à gyaɔɔ bleð. Bee yáí á íadama pásí aɔ deńla.

15 Waiyoo á yáɔɔɔɔɔɔɔ ní Falisiɔ! Mɔafilideɔ! I bebe tɔɔɔ ní ísiao íwa mènɔɔ ea yáí. Tó á è sɔ, i aà ke té pò ũ deála lee plaε.

16 Waiyoo á v̄ia dɔaanaɔ! I me tó wà mè wa sí ní Lua kpéɔ, a yáe v̄io, áma tó wà mè wa sí ní Lua kpé vuaɔ, bee mé yávi. 17 V̄ia mísaideɔ! A kpele mé zɔɔi? Vua yá, ge Lua kpé pò ì to vua gɔ aà pò ũe? 18 I me lɔ tó wà mè wa sí ní sa'okliɔ, a yáe v̄io, áma tó wà mè wa sí ní sa'obɔ pò kú weo, bee mé yávi. 19 V̄iaɔ! A kpele mé zɔɔi? Sa'obɔ yá, ge sa'okli pò ì to sa'obɔ gɔ Lua pò ũe? 20 Gbé pò mè á sí ní sa'okliɔ, a sí ní pò pò kú weɔɔ lɔ píi. 21 Gbé pò mè á sí ní Lua kpéɔ, a sí ní Lua pò kú a guuɔe lɔ. 22 Gbé pò mè á sí ní luabeɔ, a sí ní Lua kpalabaao§ ní Lua pò zɔɔwàɔe.

23 Waiyoo á yáɔɔɔɔɔɔɔ ní Falisiɔ! Mɔafilideɔ! I toeɔ dosina n kíanaɔkpeo ní dà láo kwide kpa Luawa, § i Mɔizi ikoyá gbiao to we, yázeɔ ní sùuuo ní náaio. Yá beɔ mé de wà ke a kíni tosai.*

24 V̄ia dɔaanaɔ! I maemilona ple á imiau, § i yiongo mɔ.

25 Waiyoo á yáɔɔɔɔɔɔɔ ní Falisiɔ! Mɔafilideɔ! I gbáɔ bisao kpeε ní tao, mé bli ní gbéɔaiinkeao mé á nòse pà. 26 Falisi v̄ia! Bisa guu pípi gíá, a kpe i gɔ gbásísai.

27 Waiyoo á yáɔɔɔɔɔɔɔ ní Falisiɔ! Mɔafilideɔ! A de lán mia pò wà soolèwàɔwae. An kpe maa wée, áma gɛwao ní gbási píio mé ní guu pà. 28 Maaε ápiɔ sɔ, á bea maa gbéɔ wée, áma mɔafilí ní yáviáio mé á guu pà.

29 Waiyoo á yáɔɔɔɔɔɔɔ ní Falisiɔ! Mɔafilideɔ! I pò bo ánaɔɔ miaɔwa, i zāble Lua gbéɔ pɔwa, 30 i me: Tó wá kú yáa wá deziɔ gɔɔ, wá bàa aɔ kúrínɔ ánaɔɔ deɔɔa guuo. 31 Beewa á d̄ɔ ké gbé pò aa ánaɔɔ deɔɔ buiɔn á ũ. 32 A áiakε à á deziɔ tàaaba, í a midε sa! 33 Mléɔ! Gbēnazín píligonaɔ! Kpelewa á bɔ té yá pò daaála guui?† 34 A yáí má ánaɔɔ ní ɔnɔnaɔ ní yáɔɔɔɔɔ zíwá, í ní gbéɔ deɔ, í ní gbéɔ páliwa, í ní gbéɔ gbé ní flaalao á lousisikpeɔ guu, í ní yá wéle ní wéleɔ. 35 Beewa Lua gbé pò wà ní deɔɔ yá a wi á musu, sea za gbēmaa Abeliwa† e à gè pè Balakia

† 23:11 Mat 20.26-27 § 23:22 Isa 66.1 * 23:23 Lev 27.30 † 23:33 Mat 3.7, 12.34 † 23:35 Daa 4.8

né Zakali pò a aà dè Lua kpé ní sa'okíio zānguowa. § 36 Siana mále oé, yá beeò pìi a wi gbāgbēo musue.

37 Yelusaleūdeò, Yelusaleūdeò! A ānabiò dède, a gbé pò Lua ní z'wáò pàpa ní gbèo a ní dede. Miò ye mà á kāamazi m̀òòòò, lá ko ì a gāsia kú a néclawa, āma ili weio. 38 Lua a á kpé tóé kpézi ũe sa. 39 Mále oé, za tia á ma e l̀òo, e à omee báaade gbé pò lé m̀ó ní Dii t̀óo.*

24

Yelusaleū dúuzōa ní dúnialaag̀òò seela
(Maa 13.1-20, Luk 21.5-24)

1 Yesu b̀ò Lua ua, àle tá, ò aà ìwáò s̀òàazi, aa l̀esuikèè Lua kpé d̀òawa. 2 Ò Yesu òné: A bee è píia? Siana mále oé, wa gbèe to dik̀ōa weo, wa a dúuz̀ōe.

3 G̀òò pò Yesu z̀òl̀ea Kùkpe s̀ìs̀ìp̀òl̀eu, aà ìwáò m̀ò aà kíi r̀ítēe, aa aà là aa mè: Owēe, yá beeò ke b̀òe ni? B̀ómē aò de n m̀òa ní dúnialaag̀òòò seela ũi? 4 Yesu wè má à mè: A laaika, ásu to gbēe á s̀ásāo. 5 Asa gbéò m̀ó ní ma t̀óo dasi, aa mē Mesiin ní ũ, aa gbéò s̀ásā dasi. 6 Ali z̀ì bao ma ní a s̀úuo. Asu to s̀ò kéáguo. Bee a kee, āma g̀òò láaa p̀ón we g̀l̀ao. 7 Asa bui ní buio aa f̀ele ní k̀òoe, màae l̀ò b̀usu ní b̀usuo. Ǹòana ní t̀òole lualuaao aò ku guòu dasi. 8 Yápiò píiá ǹòwāwā daaleae. 9 Bee gbèa wa á kpámá wà á wetā, wi á de, bui píi i zaágu ma yáí.* 10 Gbé dasideò i gbasa fu, aai b̀ò k̀ò kpē, aaiò zak̀òu. 11 Anabi egeṅaò m̀ò dasi aa gbéò s̀ásā dasi, 12 yāvái i k̀ó, gbé dasideò yea Luazi i busa. 13 Gbé pò zea gbāa e a g̀òò léwa, ade mé a b̀ò.† 14 Wa kpala pò b̀ò Lua kíi baokpa dúnia gupiiu seela ũ bui píie, a lé i gbasa ká.

15 Tò a t̀è gudena pò ānabi Danieli a yá'ò† è Lua ua, kyokena yápi da, 16 g̀òò bee gbé pò aa ku Yudeò bàale mipē s̀ìs̀ìwā. 17 Gbé pò kú kpé musu su pila gē kpéu p̀òe séio. 18 Gbé pò kpē bua su ea b̀e a ula séio. 19 Waiyoo ǹòsindeò ní neadeò g̀òò bee. 20 A wabike Luawa ke lala'oapi su ke buziē ge kámabog̀òòz̀iò. 21 Asa g̀òòpi taasi aò z̀òe. Zaa Lua dúnia kàle e gbā, a taa i keo, mé a ke l̀òo. § 22 Tò Lua i zèò à g̀òòpi laoo, d̀ò gbēe a b̀òo. Ama a lào gbé pò à ní séo yáie.

Gbēnazin Né m̀òa
(Maa 13.21-37, Luk 17.20-37, 21.25-33)

23 G̀òò bee t̀ó gbēe su òé, gwa, Mesiì ku la ge a ku le, ásu sio. 24 Asa Mesiì egeṅaò ní ānabi egeṅaò m̀ò aa seela z̀òò n

§ 23:35 2Lad 24.20-21 * 23:39 Sou 118.26 * 24:9 Mat 10.22 † 24:13 Mat 10.22 † 24:15 Dan 9.27, 11.31, 12.11 § 24:21 Dan 12.1

dabudabuo ke, ké baa gbé pò Lua ní séo aa ní sásàò, tó a zeke. ²⁵ Mále oé za káau. ²⁶ Tó wa òé, gwa, a ku sèu, ásu geo. Ge tó wa òé, gwa, a ku kpea, ásu sio. ²⁷ Asa lá lou í píle à luabe pu za gukpe e be'ae, màa Gbēnazin Né mɔa aɔ de. ²⁸ Gu pò ge kuu, we yāamusuo káau.

²⁹ Gɔɔ bee wétēa gbēa gɔɔ, íatē a siakū, mɔvua a ikéo, saanao wolo luawa, pò pò kú luawapio zā ní pékiwa.* ³⁰ Gbēnazin Né seela i gbasa bɔ luabe, bui pò kú dúnia guuo i nízia gbēgbē mípii, aai Gbēnazin Né mɔa e luabepuanau ní gbāao ní gawi zɔɔo.† ³¹ A a malaikao zí ní kāae'ò gbāao, aa a gbé pò à ní séo káaa za dúnia gola síiɔwa za luabe léla e a léle.

³² A yá pò kaadɔenli lé daé gwa. Tó a gɔna busekù mé àle bɔbɔ, i dɔ ké quantēna káikù. ³³ Māae sɔ, tó a yá beeo è píi, àò dɔ ké aà mɔa káikù, a ze kpele. ³⁴ Siana mále oé, gɔɔbeedo gēle yá beeo píi kesaio. ³⁵ Luabe ní dúniao a gēle, kási ma yáo gēlea vío.

³⁶ Gbēe a gɔɔ ge a zaa dɔo, baa luabe malaikao, baa Lua Né, sema ma Mae ado. ³⁷ Lá a de Nɔee gɔɔ,‡ màa aɔ de Gbēnazin Né mɔgɔɔ. ³⁸ Gɔɔ pò í i da dúnialao, wàle pɔble, wàle imi, wàle nɔse, wàle zàke e Nɔee gè gè gó'ilena guu. ³⁹ Aai dɔo, ɔ í mò ní séle mípii.§ Māa aɔ de Gbēnazin Né mɔgɔɔ b. ⁴⁰ Gɔɔ bee gɔe gbēon plaɔ aao ku bua, wa gbēdo sé, wa gbēdo to we. ⁴¹ Nɔe gbēon plaɔ aao pò ló gbēzi, wa gbēdo sé, wa gbēdo to we. ⁴² Ayāmeto à itēke, asa á gɔɔ pò á Dii a mɔwà dɔo. ⁴³ Aɔ yáe bee ma. Tó uabele zaa pò kpái a mɔwà a be dɔ yāa, dɔ à itēkèe, a we aà a kpé gbooo. ⁴⁴ A yáí ápio sɔ àò ku sɔu guu, asa Gbēnazin Né a mɔ zaa pò á wé dɔiowae.

Ziken náaide laaide
(Luk 12.41-48)

⁴⁵ Déme zikennáaide laaide pò aà dii a zikenaɔ naè a ɔzi, aali ble kpámá a gɔɔwa úi? ⁴⁶ Báaaden zikena pò aà dii aà lè àle ke màa a sugɔɔ ú. ⁴⁷ Siana mále oé, a a àizee píi naè a ɔzi. ⁴⁸ Ama tó zikenapi vāi, a o a sɔ guu a dii lé gēgē, ⁴⁹ i fele na a zikendeo gbēgbēawa, io ulatáble, io imi ní wēdenaɔ, ⁵⁰ aà dii a su gɔɔ pò aà wé dɔiowae, zaa pò a dɔowa, ⁵¹ i aà zɔezɔe, i aà baa daaa ní mɔafilideo. We a ɔɔbu à ɔdi a musu.

25

Wéndia gbēon kwio

¹ Gɔɔ bee kpala pò bɔ Lua kíi yá aɔ de lán wéndia gbēon kwi pò aa ní filiao sè bɔò aale gé dai nɔsenaleo yáwae. ² An gbēon

* 24:29 Isa 13.10, 34.4, Yoé 3.4 † 24:30 Dan 7.13 ‡ 24:37 Daa 6.5-7 § 24:39 Daa 7.10-24

sɔɔɔ́ láaisaideɔ́nɛ. An gbɛ́ɔ́n sɔɔɔ́ sɔ́ laaideɔ́nɛ. ³ A laaisaideɔ́ n filiaɔ́ sè nísi kùsũa saie, ⁴ a laaideɔ́ sɔ́ aa n filiaɔ́ sè n nísi kùsũao. ⁵ Nɔ́sena i mɔ́ kpaaɔ, ɔ́ i n lé nípii, aale i'ò. ⁶ Wɛɛdo wà wiilè wà mè: Nɔ́sena lé mɔ́! A fele gé daiaále. ⁷ Ɔ wéndiapiɔ́ vù nípii, aa n filiaɔ́ kèkɛ. ⁸ Ɔ a laaisaideɔ́ ò a laaideɔ́nɛ: A wá gba nísi yɔ́ɔe, wá filia lé gae. ⁹ Ɔ a laaidepiɔ́ wèmá aa mè: A mɔ́wá n ápiɔ́ píio. A gé á pɔ́ lúi a yĩanaɔ́ kíiaɔ́! ¹⁰ Ké aa gè lúi, ɔ́ nɔ́sena kà. Gbɛ́ pɔ́ an sɔ́u màɔ́ gɛ̀àà̀nɔ́ nɔ́se guu, ɔ́ wà gbatà. ¹¹ Gbezã wéndia kíniɔ́ sù, aale lezu: Dii, Dii! Zewẽwẽe! ¹² Ɔ a wèmá à mè: Siana mále oé, má á d̄ɔ́. ¹³ Ayãmeto à itèkɛ, asa á a gɔ́ ge a zaa d̄ɔ́.

Ɔdakea zikenawɛ
(Luk 19.11-27)

¹⁴ Kpala pɔ́ b̀ Lua kíi de lán gbɛ́ pɔ́ ye fele n táo, ɔ́ a a zikenawɛ sísi à a àizee náné n ɔ́ziwae. ¹⁵ A ɔ́dakè an gbɛ́doe bāni sɔ́, gbɛ́ɔ́n plaade bāni pla, gbɛ́ɔ́n àaɔ́de bāni do. A kpà an baadewa a gbāa léu, ɔ́ a fele n táo. ¹⁶ Bānisɔ́ode gè zikè n ɔ́apiɔ́ g̀ɔ́, ɔ́ à àikèè bāni sɔ́. ¹⁷ Bāniplaade kè màa lɔ́, ɔ́ à àikèè bāni pla. ¹⁸ Bānidode sɔ́ à gè eỳɔ́e, ɔ́ a dii ɔ́api ùleu. ¹⁹ Gɔ́ɔ́plakea gbɛa zikenapiɔ́ dii sù, ɔ́ àle a ɔ́a yá g̀g̀g̀r̀nɔ́. ²⁰ Bānisɔ́ode mò n bāni sɔ́ pāle pɔ́ á èò à mè: Dii, bāni sɔ́ pɔ́ n kpàa gwa, à àikè bāni sɔ́ lɔ́. ²¹ Ɔ aà dii òè: N kè ziken maa náaide! Lá n náai ví n a yɔ́ɔ́nao, má a z̄ɔ́ nanɛ n ɔ́ziɛ sa. Gẽ ma pɔ́nakea guu. ²² Bāniplaade mò lɔ́ à mè: Dii, bāni pla pɔ́ n kpàa gwa, à àikè bāni pla lɔ́. ²³ Ɔ aà dii òè: N kè ziken maa náaide! Lá n náai ví n a yɔ́ɔ́nao, má a z̄ɔ́ nanɛ n ɔ́ziɛ sa. Gẽ ma pɔ́nakea guu. ²⁴ Ɔ dode mò sa à mè: Dii, má d̄̀ ké gbɛ́ z̄i'ũn n ũ. Ni pɔ́kɛkɛ gu pɔ́ ni t̄suoɛ, mé ni pɔ́ k̄aa gu pɔ́ ni gbɛ́uo. ²⁵ Ɔ vía ma kũ, ma ge ma n ɔ́a ùle eu. N pɔ́ ké. ²⁶ Ɔ aà dii òè: Ziken vāi màade! N d̄̀ ké mi pɔ́kɛkɛ gu pɔ́ mi t̄suo, mi pɔ́ k̄aa gu pɔ́ mi gbɛ́uoo lò? ²⁷ Tó n dakèò gbɛ́e yāa, lá ma sué, d̄̀ má sí n a ío. ²⁸ A bāni dopi siwà, í kpá bānisɔ́odewa. ²⁹ Asa gbɛ́ pɔ́ pɔ́ ví Lua a káfíè e à f̄ɛɛ. Gbɛ́ pɔ́ ví s̄ɔ́, baa pɔ́ pɔ́ a ví Lua a siwàe.* ³⁰ Ziken p̄ae bee s̄ɔ́, à aà zu b̄asi gusiau. We a ɔ́lɔ́u à ɔ́di a musu.†

Yákpale gbezã

³¹ Tó Gbēnazin Né mò a gawi guu n a malaikaɔ́ píi, a z̄le a kpalabaa gawidewa.‡ ³² Dúnia buiɔ́ i k̄aa aà ae píi, i n kék̄owa lá pɔ́dāna ĩ s̄aɔ́ kék̄owa n bleɔ́wa. ³³ A s̄aɔ́ kpa a ɔ́plaii, bleɔ́ ɔ́zeɛi. ³⁴ Bee gbɛa Kíapi a o gbɛ́ pɔ́ aa ku a ɔ́plaiiɔ́nɛ: A gbɛ́ pɔ́ ma Mae báaadáaguɔ́ à mɔ́ kpala pɔ́ à a sɔ́ukèé za dúniakalegɔ́ɔ́ ble. ³⁵ Asa ké nɔ́ana lé ma de, a ble kpàa. Ké imi lé ma de, a í

* 25:29 Mat 13.12 † 25:30 Mat 8.12, 22.13 ‡ 25:31 Mat 16.27, 19.28

kpàa. Ké má de nibo ũ, a ma dile. ³⁶ Ké má be búu, a uladàmee. Ké mále gyáke, a ma gwa. Ké wà ma dakpeu, a mo ma gwai.

³⁷ Gbēmaao i gbaso oè: Dii, boe wá è noana lé n de wa ble kpàmai, ge imi lé n de wa í kpàmai? ³⁸ Boe wa n e nibo ũ wa n dilei, ge ní be búu wa uladànei? ³⁹ Boe wá è níle gyáke ge wà n dakpeu, wa ge n gwaii? ⁴⁰ Kíapi i wemá: Siana mále oé, gwo pò á kè ma gbéé beeo doe, baa an gbé pò késàañzi, máme á kèmee.

⁴¹ Bee gbèa a o gbé pò aa ku a ozeiòne: A gomee we luag-inzideò! A ta té gasai pò Lua kèke Ibiisie ní a ìwaò guu. ⁴² Asa ké noana ma de, i ble kpaao. Ké imi ma de, i í kpaao. ⁴³ Ké má de nibo ũ, i ma dileo. Ké má be búu, i uladamèeo. Ké mále gyáke ge wà ma dakpeu, i mo ma gwaio. ⁴⁴ Aai gbaso aà lá: Dii, boe wa n e ní noanao ge imi ge nibo ũ ge búu ge gyáe ge dakpeuna ũ, mé wi donleo ni? ⁴⁵ Kía i wemá: Siana mále oé, lá i ke gbéé beeo doeo, baa an gbé pò késàañzi, máme i kemèeo. ⁴⁶ Gbé beeo ta ìadama láasai guue, gbēmaao sò àizāna guu. §

26

Lekpaai Yesuzi

(Maa 14.1-2, Luk 22.1-2, Zaa 11.45-53)

¹ Ké Yesu yá beeo ò píi a làa, ò a ò a ìwaòne: ² A dō ké gwopla gbèa wa Gèamusu* dikpeke, wi Gbēnazin Né kpámá wà aà páliwa.

³ Bee gbèa sa'onkiaò ní Yuda gbēzōō kō kàaa sa'onkia pò wí me Kaaifa be. ⁴ Aa lekpaai lá aa e Yesu kú kpái, aai aà de ⁵ aa mè: Wásu ke dikpe zío, ké bíla su fele ní zaoò yáí.

Tulalekaa Yesu miwa

(Maa 14.3-9, Zaa 12.1-8)

⁶⁻⁷ Ké Yesu kú Betani, àle poble Simoò kusude be, ò noe sòàazi, a tulale ode loona kúa. O a kà Yesu miwa. ⁸ Ké aà ìwaò è, ò an pò fèle aa mè: Bón pò pákea bee ùi? ⁹ Dō yāa wà tulalepi yā ní o zōo, wi a òa kpá taasidoowa. ¹⁰ Yesu dōmá, ò a òné: Bóyāí àle ìadai nōepiwai? Yá pò a kèmee maae. ¹¹ Taasideo ò kúánò gwopii,† āma máo kúánò gwopiio. ¹² Ké à tulalepi kà ma mewa, a kè ma gè kpelaa yáie. ¹³ Siana mále oé: Gu pò wàle ma baokpau dúnia gupiiu, wao yá pò nōepi kè o aà dongu yáie.

Yudasi boa Yesu kpe

(Maa 14.10-11, Luk 22.3-6)

¹⁴ Bee gbèa gbēon kueplao do pò wí me Yudasi Isalioti gè sa'onkiaò kíi ¹⁵ à mè: Tó ma Yesu kpáwá, bó á we kpaai? O aa

ánusu ɔwatɛ baakwi† nàò aa kpàwà. ¹⁶ Za ɔɔ bee ɔ àlɛ zɛwɛɛlɛ à àà kpámá.

Gɛamusu bleblea

(Maa 14.12-31, Luk 22.7-23, Zaa 13.21-38, 1Kln 11.23-25)

¹⁷ Kàaso dikpɛɔɔ sɛ́ia zǐ Yesu íwaɔ m̀ò àà là aa m̀è: Má n̄ ye wà Gɛamusu bleble ɔukeunɛi? ¹⁸ A wɛmá à m̀è: A gé wéledau gbɛe kǐi, í oè Metulu m̀è a ɔɔ kà kǎi. Aà bɛ á Gɛamusu blɛ bleu n̄ a íwaɔ. ¹⁹ Yesu íwaɔ k̀è lá a d̀ánéwa, aa Gɛamusu bleble ɔukè. ²⁰ Ké oosi k̀è, Yesu z̀òlɛ táabũnui n̄ a gbɛɔn kuɛplapiɔ. ²¹ ɔɔ p̀ò aale p̀òble à m̀è: Siana mále oé, á gbɛdo a ma kpámá. ²² An p̀ò yà maamaa, an baade f̀ɛlɛ lé àà la dodo: Asa mámeo yó, Dii? ²³ Yesu wɛmá à m̀è: Gbɛ́ p̀ò wále ɔkãaa ta dou mé a ma kpámá. § ²⁴ Gbɛnazin Né a ánuato lá wà a yá'ò taalauwa,* áma waiyoo gbɛ́ p̀ò a àà kpámápi. A maa wà àà í yáao. ²⁵ ɔ Yudasi p̀ò a àà kpámápi m̀è: Asa mámeo yó, Metulu? Yesu òè: ɔme do n léu we.

²⁶ ɔɔ p̀ò aale p̀òble, Yesu kàa s̀è à báaadàu, ɔ a è'ɛ a kpà a íwaɔwa à m̀è: A si só. Ké beeá ma mɛɛ. ²⁷ ɔ à imibo s̀è lo. A sáaukpà, ɔ a kpámá à m̀è: A mi ápii. ²⁸ Ké beeá ma auɛ. A de Lua bàa kua n̄ gbɛ́ dasiɔ au† p̀ò a b̀òlɛa an duunakɛama yáí ũɛ. ²⁹ Mále oé, za gbã má v̀ɛɛbɛ'i mi lo. Sema tó kpala p̀ò b̀ò ma Mae kǐi b̀ò gupuau, ɔ má a dafu miánɔ. ³⁰ Ké aa lesi, ɔ aa b̀òlɛ gè Kùkpe s̀isipɔlɛu.

³¹ Bee gbɛa Yesu ònɛ: Apii á ma to we gwãasinaa, asa a kɛa láu wà m̀è, Lua a p̀òdãna lé, àà kpàsa p̀òɔ i fáaa.† ³² Ma vua gbɛa má d̀aaé Galile. ³³ ɔ Piɛɛ òè: Baa tó ma gbɛɔ n̄ to we mípii, má n̄ to we bauo. ³⁴ Yesu òè: Siana mále onɛ, gwãasinaa e ko àò gé lezui, n̄yɔ lelekpamazi gɛn àaɔ. ³⁵ Piɛɛ òè: Baa tó má su gannɔ, má lelekanzi bauo. ɔ àà íwaɔ ò màa s̀ò mípii.

Yesu wabikea Gɛɛmani

(Maa 14.32-42, Luk 22.39-46)

³⁶ Bee gbɛa Yesu n̄ a íwaɔ kà gu p̀ò wǐ me Gɛɛmani, ɔ a ònɛ: A z̀òlɛ la e mà gɛ wabike le. ³⁷ A Piɛɛ n̄ Zebedee né gbɛɔn plaɔ s̀è gɛnɔ. Aà p̀ò siakù, t̀òlobi z̀uaàgu. ³⁸ ɔ a ònɛ: P̀osia ma kũ gbãa e ma ka gaa. A zɛ la, í itɛkɛmanɔ. ³⁹ ɔ à gè aɛ yɔɔ, à wùlɛ a gbɛɛu à wabikè à m̀è: Baa, tó a zɛkɛ, to taasi kɛɛonaɛ bee d̀omazi. Ama i kɛ lá má yeiwa no, sema lá n̄ yeiwa. ⁴⁰ ɔ à èa s̀u à íwaɔ lè, aale i'ò. ɔ a ò Piɛɛ: Maa yà? I f̀ò itɛkɛmanɔ baa yɔɔoa? ⁴¹ A itɛkɛ àò wabike, ké ásu fu ỳɔawao yáí. A nisina yei, áma á me mé buse. ⁴² Aà kɛamá gɛn plaade, à wabikè à m̀è: Baa, tó taasi kɛɛona í a d̀omazi a imisaio, to n̄ p̀oɛã kɛ. ⁴³ Ké à èa s̀u n̄ lé, a è aale i'ò lo,

† 26:15 Bɔa 21.32 § 26:23 Sou 41.10 * 26:24 Sou 22.1-19, Isa 53.1-12

† 26:28 Bɔa 24.8, Zel 31.31-34 † 26:31 Zkl 13.7

asa an wé gbiakù. ⁴⁴ Ɔ à ní tó we ɔ, à gè wabikè a gën àaõde, à yá doupi ò ɔ. ⁴⁵ Ɔ à èa sù a ìwaɔwa a òné: Ale i'ò ále kámabo e tiaa? A gwa! Gbēnazin Né kpaa duunkenaɔwa gɔɔ kà. ⁴⁶ A fɛle wà tá. Gbé pó lé ma kpámá lé mó.

Yesu kua

(Maa 14.43-50, Luk 22.47-53, Zaa 18.3-12)

⁴⁷ Gɔɔ pó àle yápi o, ò aà ìwa gbēɔn kuɛplao do Yudasi kà ní bíla pó aa bò sa'onkiaɔ ní Yuda gbēzɔɔ kúɔ. Aa fēndaɔ kúkua ní goɔ. ⁴⁸ Bɔnkpɛdepi sɔ à seela òné à mè: Gbé pó ma su ɛpèwà, aapin we. A aà kú. ⁴⁹ Ɔ à táa'ò Yesuwa gɔɔ à mè: Fɔ Metulu. Ɔ à ɛpèwà. ⁵⁰ Yesu òè: Ma gbé, n n kea ke! Ɔ wà mò ɔpèle Yesuwa, wà aà kù. ⁵¹ Ɔ Yesu ìwaɔ do a fēnda wò, à sa'onkia zíkɛna lèò à aà swá gò. ⁵² Ɔ Yesu òè: N n fēnda pɛ a gbɛu. Asa gbé pó zè ní fēndaɔ, fēnda mé a aà dɛ. ⁵³ Tó má ye ma Mae malaika zígɔɔ gbaɛmɛɛ gɔɔ dɛ gáli kuɛplao, ní dɔ má fua a wabikɛwà yà? ⁵⁴ Tó má kè màa sɔ, kpelewa yá pó kēa Luayātaalau wà mè a ke a kei? ⁵⁵ Ɔ Yesu ò bílaɛ: Kpái weliwen ma ũ, ò a mɔ ma kúí ní fēndaɔ ní goɔa? Gɔɔpii miɔ zɔle Lua ua màò yādané, i ma kũo. ⁵⁶ Ama yápi kè pii, ké yá pó ānabio ò ke yáíɛ. Ɔ aà ìwaɔ aà tò we nípii, aa bàasi.

Yuda gbāadeɔ yákpalekɛa ní Yesuo

(Maa 14.53-65, Luk 22.54-55,63-71, Zaa 18.13-14,19-24)

⁵⁷ Gbé pó aa Yesu kùɔ gèaàno sa'onkia Kaaifa bɛ. Mɔizi ikoyādanɛdeɔ ní gbēzɔɔ kāaaa we. ⁵⁸ Píɛɛ tɛ Yesu kpɛ kāaa e sa'onkiapi bɛ. A gè ua à zòle ní dɔaiɔ, ké à yápi midɛa e. ⁵⁹ Sa'onkiaɔ ní Yuda gbāadeɔ pii lé yá wɛɛɛ dɔ Yesuwa aa e wà aà dɛ. ⁶⁰ Baa ké gbéɔ mò yādòdɔwà dasi, i keo. Gbɛzā gbēɔn plaeɔ mò ⁶¹ aa mè: Dee mè á fɔ Lua kpé wí, í ɛa dɔ gɔɔ àaõɛ sé! ⁶² Ɔ sa'onkia fɛle zè a ò Yesuɛ: Yá pó wàle dɔdɔmapi dea ni? Nyɔ yāe zásioa? ⁶³ Ké Yesu níle kpé, ò sa'onkiapi òè: Ma nane Lua béɛi, owɛɛ tó Lua Né pó wí mɛ Mesiin n ũ. ⁶⁴ Yesu wèwà à mè: Ɔme dɔ n léu we. Mapi sɔ mále oé, za gbā á Gbēnazin Né e zòle Gbāapiide ɔplaaí, ⁵ mé á aà e, àle mó luabɛpuanau.* ⁶⁵ Ɔ sa'onkiapi a pɔkasao gà a kè à mè: A dɔɛ ní Luao! Wá bàa ũma n seeladeɔ bí? A mà lá à dɔɛ ní Luao wea? ⁶⁶ A è kpelewai? Ɔ aa wèwà aa mè: Aà tàae kà wà aà dɛ.† ⁶⁷ Ɔ wà lé'iká aà oawa‡ wà aà lè ní ɔkũo. Gbēɔ aà sánkèke ⁶⁸ aa mè: Mesii, ānabikeke n gbé pó n ɛ owɛɛ.

Píɛɛ lelekpaa Yesuzi

(Maa 14.66-72, Luk 22.56-62, Zaa 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Piεε zōlea ua, ̄ n̄ε z̄ikεnae m̄o òè: Mpi s̄o īo s̄ānu n̄ Galile gb̄é Yesupioε. ⁷⁰ Ǿ à lelekpà gb̄épii wáa à m̄è: Má d̄s̄ yá p̄ó n̄le oo. ⁷¹ Ké à ḡè ḡs̄u, n̄ε p̄āle aà è, ̄ a ò gb̄é p̄ó kú wēnε: Gb̄éε bee s̄ānu n̄ Yesu Nazaletioε. ⁷² Piεε èa lelekpà à m̄è: Má si n̄ Luao má gb̄épi d̄s̄o. ⁷³ Ké à k̄è s̄āa ȳo, gb̄é p̄ó zεa wēo s̄ò Piεεzi aa m̄è: S̄ianaε, an gb̄edon n̄ ū, asa wá n̄ d̄s̄ n̄ yá'oawaε. ⁷⁴ Ǿ à f̄èle az̄ia kà à m̄è: N Luao má gb̄épi d̄s̄o. Weḡs̄o ̄ ko lezù. ⁷⁵ Ǿ yá p̄ó Yesu ò d̄baagu ké à m̄è, e ko à̄o ḡé lezui a lelekpaaazi ḡen̄ aās̄. Ǿ Piεepi b̄ò bàasi, à s̄òlò à k̄è w̄ēna.

27

Yudasi gaa

(Zin 1.18-19)

¹ Ké gu d̄ò k̄ōk̄ō, sa'onkiāo n̄ Yuda gb̄ēz̄s̄ōo pii lekpaāi Yesuzi, ké aa e wà aà d̄ε. ² Aa aà yè, ̄ aa ḡè aà kpà bùsu gb̄ēz̄s̄ōo Pilatiwa.

³ Ké Yudasi p̄ó aà kpàmá è yá z̄òlewa, à ḡò d̄énd̄m̄εε guu, ̄ à ḡè ánūsu ̄wat̄ē baakwipi s̄oaāi sa'onkiāōnε n̄ gb̄ēz̄s̄ōo. ⁴ A òn̄é: Ma duunakè, ma tàesaide kpà gai. Ǿ aa òè: Wá bàa ūmai? N yáε. ⁵ Ǿ Yudasi ̄api zù Lua kp̄éu, ̄ à tà à ḡè az̄ia lòo. ⁶ Ǿ sa'onkiāō ̄api s̄èle aa m̄è: Ǿapi kaa Lua kp̄é kpagolo guu zεv̄io, asa gb̄ēd̄'ōaε. ⁷ Ké aa lekpaāi, ̄ aa oobona ḡit̄ok̄ii lù n̄ ̄apio nib̄ōo v̄ik̄ii ū. ⁸ Ayāmeto e n̄ a gb̄āo w̄i m̄ε t̄ōlepie Gb̄ēdena t̄ōle. ⁹ Ǿ yá p̄ó ānabi Zelemii ò k̄è, à m̄è: Wà ánūsu ̄wat̄ē baakwipi s̄èle, ̄a p̄ó Isailio z̄èò aa kpà aà yá musupi, ¹⁰ ̄ wà oobona ḡit̄ok̄ii lùò lá Dii òm̄εwa.*

Pilati yákpalekea n̄ Yesuo

(Maa 15.1-20, Luk 23.1-25, Zaa 18.28-19.16)

¹¹ Yesu zεa bùsu gb̄ēz̄s̄ōo aε. Ǿ gb̄ēz̄s̄ōopi aà là à m̄è: Yudāo k̄ian n̄ ūa? Yesu w̄èwà à m̄è: Ǿm̄ε d̄o n̄ léu we. ¹² Ḡōo p̄ó sa'onkiāō n̄ gb̄ēz̄s̄ōo lé yād̄ōd̄wà, i yāe z̄ásimáo. ¹³ Ǿ Pilati òè: Nle yá dasi p̄ó wàle d̄ōd̄oma mao lé? ¹⁴ Ké Yesu i yāe o yápīo kee musuo, à b̄ò bùsu gb̄ēz̄s̄ōopi saε maamaaε.

¹⁵ Ḡεamusu dikp̄ε z̄í pii, bùsu gb̄ēz̄s̄ōopi i dakp̄eunāo do p̄ó bíla yei gbaen̄éε. ¹⁶ Ḡōo bee s̄s̄ dakp̄euna t̄ōdee ku we, w̄i m̄ε Balaba. ¹⁷ Ké bíla k̄āaa, ̄ Pilati n̄ lá à m̄è: Dé á ye mà k̄ééi? Balaba yà, ge Yesu p̄ó w̄i m̄ε Mesiiε? ¹⁸ Asa a d̄s̄ ké w̄ed̄ōa Yesue yáí ̄ wà aà kp̄aiwa.

¹⁹ Ḡōo p̄ó Pilati z̄òlea ḡínaa, aà na gb̄é z̄ìwà à m̄è: Nsu yāe ke gb̄ēmaapiεo, asa nana p̄ó má ò aà yá musu ḡia gwá ma k̄ū gb̄āa maamaaε.

²⁰ Sa'onkiāō n̄ gb̄ēz̄s̄ōo n̄aε bílawa aa Balaba gb̄ea, w̄i Yesu d̄ε. ²¹ Ayāmeto ké bùsu gb̄ēz̄s̄ōopi n̄ lá, gb̄ē̄n̄ plapīo guu dé aa ye à

* 27:10 Zkl 11.12-13

kénéi, ̄ aa m̀è Balabaε. 22 Ǿ Pilati ní lá à m̀è: Kpelewa má ke ní Yesu pó wí me Mesiiioi? Gbépii m̀è: N aà páliwa. 23 Ǿ à ní lá à m̀è: Vái kpele a k̀ei? Ǿ an wiilea k̀afi aa m̀è: N aà páliwa. 24 Ké Pilati é à f̄ yāe keo, mé z̄oa lé k̀afi, ̄ à idà à ǿpi bíla wáa à m̀è: Ma ǿb̀le gbépi gaa yáú.† A yáε. 25 Ǿ gbépi ǿ m̀è: Aà dea yá wí wá musu ní wá néo. 26 Ǿ à Balaba k̀ènè à m̀è wà Yesu gb̄é ní flaalao, wi aà páliwa.

27 Bee gb̄ea Pilati sosao g̀è ní Yesuo búsu gb̄εz̄ǿpi be, ̄ an gáli pii líaaazi. 28 Aa aà p̄o wòlowà, aa gomusu t̄ea dàè. 29 Aa lè f̄ua tà wa kpàè, aa fee nàè a ǿplaau gopana ũ. Ǿ aale kúlekuleè, aale aà ke p̄o ǿ aale me: F̄o, Yuda ǿ kía! 30 Aa lé'ikàwà, aa feepi sè aa aà lèd a miwa. 31 Ké aa aà kè p̄o ǿ aa làa, aa gomusupi b̀aàla aa aà p̄okasa ǿ dàè, ̄ aale gé aà páliwa.

Yesu gaa

(Maa 15.21-41, Luk 23.26-49, Zaa 19.17-30)

32 Ké aa b̀le lé gé, aa kpàaũ ní Sileni gb̄é pó wí me Sim̄o. Aa teasidàè, ̄ à Yesu lip̄aak̄oa sè. 33 Ké aa kà gu pó wí me Gogota, (bee m̀è mit̄o nagu), 34 ̄ aa v̄εe yāalea ní εseo d̀è aà mi.‡ Ké a íe, ̄ à ḡi mii. 35 Ké aa aà páliwa, ̄ aa t̄elepà aà p̄okasa ǿ kpaalea yá musu. § 36 Ǿ aa z̀le lé aà d̄oa we. 37 Wà aà tàae pó wa è k̀è wa nà aà mia wà m̀è:

Gb̄εε beeá Yesu Yuda ǿ kíaε.

38 Ǿ wà kp̄aiweliweo páliwa Yesupi saε gb̄εon pla, ado ǿplai, ado ǿzei. 39 Gb̄é pó lé ḡe weo lé ní midε, aale aà s̄s̄o* 40 aale me: N m̀è níȳ Lua kpé wí, ní εa d̄o ḡo aas̄ nolo?† Tó Lua Nén n ũ, ñ nzia suaba, pila líwa. 41 Maa sa'onkia ǿ ní M̄oizi ikoyādanedeo ní gb̄εz̄ǿ lé aà ke p̄o ǿ ǿ aa m̀è: 42 A gb̄ep̄aleo suabà mé a f̄o à azia suabaoa? Isailio kía nolo? Aà pila líwa sa, wí aà náaike. 43 A Lua náai ví. Tó Lua yeaazie, aà aà b̄o sa,‡ asa à m̀è Lua Nén a ũ. 44 Baa kp̄ai pó wà ní páliwa s̄anu ǿ lé aà s̄s̄o maa b̄e.

45 Gusia k̀ù búsupi gupiiu za íat̄e minanguo e aua g̀è p̄ilaò. § 46 Íat̄e'auapilaa ̄ Yesu wii gb̄aa lè à m̀è: Eli, Eli, l̄ema sabatani! Bee m̀è ma Lua, ma Lua, àke a n ma to wei?* 47 Ké gb̄é pó z̄ea weo yápi mà aa m̀è: Alε Elia sisie. 48 Weḡo an gb̄edo bàalè g̀è sao se kp̄ale v̄εe k̀umau, a pè feea, ̄ a d̀ò Yesue aà mi.† 49 Ǿ gb̄é k̄inio m̀è: Zε ḡia wà gwa tó Elia a m̄o aà suabai. 50 Yesu èa wii gb̄aa lè b̄o, ̄ à tà.

51 Ǿ Lua kpé zw̄aa‡ pó daa luakukii aε p̄aa pla za musu e z̄ile. T̄oole l̀ualua, gb̄eo p̄aapaa, 52 miao w̄ew̄e, ̄ Lua gb̄é ǿ v̀u dasi aa

† 27:24 Iko 21.6-7 ‡ 27:34 Sou 69.22 § 27:35 Sou 22.19 * 27:39 Sou 22.7, 109.25 † 27:40 Mat 26.61 ‡ 27:43 Sou 22.9 § 27:45 Am̄o 8.9 * 27:46 Sou 22.1 † 27:48 Sou 69.22 ‡ 27:51 B̄oa 26.31-33

bò gau. ⁵³ Yesu vua gbɛa aa b̀̀le m̄iau aa g̀̀e Lua ẁ̀le p̀́o a kua adoau, gb̀̀e ń e dasi. ⁵⁴ Ké sosaɔ gb̀̀ezɔɔ ń a gb̀̀e p̀́o aale Yesu d̀́aɔ tɔɔle lualuaapi è ń yá p̀́o k̀̀e p̀́ii, iwāa kà ń p̀́o maamaa aa m̀̀: Ḡ̄epiá Lua N̄́e s̄̄iana. ⁵⁵ Nɔɔ ku we dasi, aale gugwa k̄̄aa. Aa t̄e Yesuzi za Galile, aaiɔ blek̄̄e. ⁵⁶ Maliama Madeleni kú ń guu ń Zaaki ń Yosefu da Maliamao n Zebedee n̄́o dao.

Yesu v̄ia

(Maa 15.42-47, Luk 23.50-56, Zaa 19.38-42)

⁵⁷ Ké oosi k̀̀e, Alimate gb̀̀e ɔde p̀́o w̄i m̄e Yosefu m̀̀. Yesu iw̄ae lo. ⁵⁸ A g̀̀e Yesu ḡe wabik̀̀e Pilatiwa, ̄ Pilati m̀̀ wà kpawà. ⁵⁹ Ké Yosefu ḡepi s̀̀e, à bàabaa dafu f̄iwà ⁶⁰ à aà dà azia gb̀̀'è p̀́o wa s̀̀o mia ū guu. ɔ à gb̀̀e gb̀̀ene gbeembo tà epile à tà. ⁶¹ Maliama Madeleni ń Maliama p̄lep̄io z̄̄le we, an āe d̄a miawa.

⁶² Ké gɔɔ lile, k̄̄amabogɔɔzi kà, ̄ sa'onkiaɔ ń Falisiɔ g̀̀e Pilati k̄̄i s̄̄anu ⁶³ aa m̀̀: Yá p̀́o gb̀̀es̄̄as̄̄anapi ò a b̀̀e z̄̄i d̄w̄águ, à m̀̀e gɔɔ àaɔde z̄̄i á vue. ⁶⁴ O wàɔ miapi d̀́a e a gɔɔ àaɔdezi. Tó màa no, aà iw̄aɔ m̄o wà aà ḡe s̄e kp̄áie, aai o gb̀̀ene à b̀̀o gau. Ee gb̀̀ez̄̄a bee aɔ de a s̄̄iala. ⁶⁵ ɔ Pilati òné: A sosaɔ sí, í g̀̀e mia d̀́a lá á f̄̄wa. ⁶⁶ ɔ aa g̀̀e seelak̀̀e miagbetaewa, aa sosaɔ tò we aao d̀́a.

28

Yesu b̄o gau

(Maa 16.1-8, Luk 24.1-12, Zaa 20.1-10)

¹ K̄̄amabogɔɔ gb̄ea, às̄̄an̄en̄zi k̄̄o k̄̄o Maliama Madeleni ń Maliama p̄lep̄io g̀̀e mia gwai. ² ɔ tɔɔle lualua gb̄áugb̄au, asa Dii malaikae b̀̀o musu à m̀̀e gb̄epi gbeembò a g̀̀o miale, ̄ à z̄̄lewà. ³ Aà oa de lán loupileawa mé aà ula de p̄untaitai. ⁴ V̄ia gud̄anaɔ k̀̀e, aale lualua, ̄ aa g̀̀e s̄̄ii. ⁵ ɔ malaikapi ò n̄ɔep̄iɔne: Asu to v̄ia á k̄̄o. Má d̄s̄ ké Yesu p̀́o wa p̄aliwa ̄ ále w̄ele. ⁶ A ku lao, à v̄u lá a òwa. A m̄o gu p̀́o wà aà w̄uleu gwa, ⁷ í ḡe o aà iw̄aɔne kpakpa à b̀̀o gau. A d̄aané Galile, we an wé a siuk̄̄le. Má òén we.

⁸ ɔ aa g̀̀o mia k̄̄i kpakpa ń v̄iao, àma an p̄o na z̄̄o. Aa bàal̀̀e lé g̀̀e a baokpai aà iw̄aɔne. ⁹ ɔ Yesu d̄an̄le ḡ̄o, à f̄okp̄amá. Ké aa s̄̄aazi, aa k̄̀le, ̄ aa ɔnà aà gbakp̄eawa. ¹⁰ ɔ Yesu òné: Asu to v̄ia á k̄̄o. A ḡe o ma gb̀̀ene aa ta Galile. Wek̄̄i wá wesiuk̄̄le.

¹¹ Nɔɔ kpe ̄ sosa gud̄anaeɔ g̀̀e ẁ̀le guu, aa yá p̀́o k̀̀e ò sa'onkiaɔne pii. ¹² ɔ sa'onkiapiɔ gb̀̀ezɔɔ s̄̄isi aa lek̄̄p̄aai, ̄ aa ɔ z̄̄o kpà sosapiɔwa gusa ¹³ aa m̀̀: A o aà iw̄aɔ mé m̀̀ gw̄as̄ina, aa aà ḡe s̀̀e kp̄ái gɔɔ p̀́o ále i'o. ¹⁴ Tó búsu gb̀̀ezɔɔ s̄̀u yápi mà, wá

awakpaè, í bɔ yákeleu. ¹⁵ Sosaɔ ɔapi sí, ɔ aa kè lá wa dànéwa. ɔ yápi gɔ̀ Yudaɔne yáa ũ e ní a gbão.

Yesu zinaa a iwaɔne ní ɔzi

(Maa 16.9-20, Luk 24.36-53, Zaa 20.11-23, Zin 1.6-8)

¹⁶ Yesu İwa gbẽɔn kuɛdoɔ tà Galile, sɛsɛ pɔ̀ à a yãnukené yáa musu.* ¹⁷ Ké aa aà è, aa kùlèè, āma an gbẽɔ lé seakeɛ. ¹⁸ ɔ Yesu sɔ̀nzi à yá'òné à mè: Lua musu ní dúniao iko píi kpàa.† ¹⁹ Ayãmeto à ge bui píi ke ma İwaɔ ũ, í ní da'ileke ní Mae Lua tóo ní aà Né tóo ní aà Nisína tóo, ²⁰ í yá pɔ̀ má dīlécɔ dané aao kũa píi. A ma, máo kúánɔ gɔ̀piie e dúnia ge láaò.

* **28:16** Mat 26.32 † **28:18** Dan 7.14

MAAKU

Yá pò kú láε bee guu

Baona lá mèn síiᵛ guu, Maaku pò mé geseū mé a kēa dāaa a kinione.

Sea za a dᵛᵛ sēiawa à Yesu dea Lua Né ũ òᵛwēε (1.1). Wí bílike tᵛpiwa, kási a ku lápi guu dasi (1.11, 3.11, 5.7, 9.7, 13.32, 14.61, 15.39).

Tó gbé pò Lua aà zìpi mò, sema wà gbāakpaaàzi wà aà kpela. A yáí Zāa Da'ilena mò, ké gbéᵛ sou e àᵛ maà. (1.2-8) Zāapi mé Yesu dà'ilε kē (1.9-11).

Yesu yᵛa gbáau gbεa (1.12-13), ᵛ à ᵛkpà a zíwa. Maaku ò iko pò Yesu vī ᵛᵛwēε mᵛᵛmᵛᵛ, aà yādaa bílaε ní aà gyāεᵛ gbágbāao ní aà gbéᵛ sísia aa mᵛ tεazio (1.14-8.30).

Aà lápi midεkli ᵛwēε lá Yesu mipè Yelusaleūwa gu pò a taasikeu, wi aà de, i gbaso bᵛ gau. (8.31-10.52). Yesu a taasikea ní a gaao ní a bᵛa gauo yā'ò a íwaᵛne gēn āaᵛ, kási aali a gbadᵛo. A a dea Gbēnazin Né ũ yā'òné a gēna lé vīo, ní beeo aà kua asii gi ulεanéε.

Ké à gē Yelusaleū, wà gbāakpaaàzi, āma a gbεa à laatanao yà Lua ua ní flāo, ᵛ à zᵛadᵛ Isailí lousisin dᵛaanaᵛwa. Zibeezī à ze'è à yá gbεzā dà a ibεεᵛne ní bílao ní a íwaᵛ (11-13).

Lee 14 e 15 guu Maaku lé gᵛᵛ pla pò gᵛᵛ Yesuε aà āsᵛa gbεzā guu yā'o. A guu à pò gbεzā blēu ní a íwaᵛ, ké à pēε ní vēεo kpaaléné, a gbεa ᵛ à wabiké Gesemani swaluu ado, ᵛ wà aà kù, wà yādaaála, wà aà pāliwa, wà aà vī gbé'εu. A gᵛᵛ āaᵛde zī ké nᵛᵛᵛ gē aà mia kli, aa e a da giie, ᵛ aa mà wa ᵛné wà mè à bᵛᵛ gau a ku bēε (16.1-18), ᵛ aa bᵛle ní pᵛnao.

Baona lá pò Maaku kē, tó ní a kyokè ní làa, dᵛ lá sosao gbēzᵛᵛ dᵛᵛwa, ké Yesu Nazaletíá Lua Néε síana.

Zāa Da'ilena waasokea

(Mat 3.1-17, Luk 3.1-22, Zāa 1.19-28)

¹ Lua Né Yesu Kilisi baon ke: ² A dàale lá a ku ānabi Isaia lá guuwaε à mè:

Má a zina zī aà dᵛaane,

i zεkekeεε.*

³ Kpāwakena bᵛ ma dᵛ gbáau à mè:

A zεkeke Diie,

à zéwεwεnaᵛ pooè súsu.†

⁴ Beewa ᵛ Zāa Da'ilena kuᵛ gbáau, àle waasoke, a ᵛ gbéᵛne aa nᵛselile aa dà'ilεke, Lua i ní duuna kémá. ⁵ Yude bᵛsudeᵛ

* 1:2 Mal 3.1 † 1:3 Isa 40.3

ń Yelusaleũdeɔ gè aà kǐi n̄pii, aa ń duunaɔ ò gupuau, ̄ a ń da'ilekè Yuudēi.† 6 Zāapi ɔ ula pó wa tà ń yiongo káo daa, à báa sántilii dò a pi.§ Kwa ń z'io mé aà poblea ũ. 7 A waasokè à mè: Gbēe a mɔ ma gbēa, aà iko demala. Mi ka mà kúle mà aà sabala bɔbɔe. 8 Mi á da'ileke ń íoe. Gbépi s̄, ̄me a á da'ileke ń Lua Nisinao.

9 Gɔɔ bee Yesu b̄ Nazaleti, Galile b̄usu, à m̄, ̄ Zāa aà da'ilekè Yuudēi. 10 Ké Yesu b̄ua ḡɔɔ, a è luabe lé kēaa, Lua Nisina lé su lán felenawa, à d̄ie. 11 ɔ à yá'o mà b̄ɔa luabe à m̄: Ma Nén n ũ, má yenzi, ma pɔ kèma na.*

12 Zibeezi Nisínapi n̄ewà à gè gbáau, 13 ̄ a ku we ń s̄eãnb̄ɔɔ e gɔɔ bla, Setāu lé aà ȳ. ɔ malaikaɔ m̄ d̄aàle.

Yesu a iwa s̄iaɔ sisia
(Mat 4.18-22, Luk 5.1-11)

14 Zāa k̄ua gbēa ̄ Yesu tà Galile, àle baona pó a mà Lua k̄i waasokpa 15 à m̄: A gɔɔ kà, kpala pó b̄ Lua k̄i kà k̄i. A n̄selile, í baonapi sí.

16 Ké Yesu lé d̄ Galile ísidai, à kp̄wenaɔ è, Simɔɔ ń a d̄auna Andeleeo, aale táalu zu ísidapi guu. 17 ɔ Yesu òné: A mɔ temazi, mí á ke gb̄ewelenaɔ ũ. 18 Weḡɔɔ aa ń táaluɔ tò we, aa b̄ teaàzi. 19 Ké à gè ae yɔɔ, à Zebedee néɔ è, Zaaki ń a d̄auna Zāao. Aa ku gó'ílēna guu, aale ń táaluɔ keke. 20 A ń sisi ḡɔɔ, ̄ aa ń mae Zebedee ń z̄ikenaɔ tò gó guu we, aa b̄ teaàzi.

Yesu kua Kapenaũ
(Mat 8.14-17, Luk 4.31-44)

21 Aa kà Kapenaũ. Ké kámaboḡɔɔzi kà, Yesu gè lousisikpeu, àle yādadané. 22 Aà yādaané b̄ gb̄éɔ sae, asa í dané ń ikooe, ìli ke lán M̄izi ikoyādanedeɔwao.

23 Zibeezi ḡe táadee ku kp̄pi guu. Aà t̄aa m̄, a p̄na à m̄: 24 Bó wá v̄i ń k̄oi Yesu Nazaleti? N mɔ wá kaalei yá? Má d̄ gb̄é p̄ ń de a ũ. Lua gb̄é p̄ a kua adoan n ũ. 25 ɔ Yesu ḡi táapie à m̄: N̄ile! Go gb̄épiwa. 26 ɔ táapi aà z̄laz̄ia, à wii gb̄aa lè, ̄ à gòwà. 27 B̄ili gb̄épii k̄u, aale k̄o lala aa m̄: B̄otaa bui yán wei? Yá dafu daané yá? I dané ń ikooe. Baa t̄aa, tó à yād̄ilēné, aaí aà yāmae. 28 ɔ k̄ando Yesu tó lí Galile b̄usua píi.

29 Ké Yesu b̄ lousisikpeu, ̄ à tà Simɔɔ ń Andeleeo be ḡɔɔ ń Zaakio ń Zāao. 30 Simɔɔ nada lé sionake wúlea, ̄ wà aà yā'ò Yesue ḡɔɔ. 31 A gè aà k̄i, à aà k̄u a ɔwa à aà f̄ele. ɔ aà sionapi w̄ewà, ̄ à blek̄éné.

† 1:5 Yuudēá swae § 1:6 2Kia 1.8 * 1:11 Sou 2.7, Isa 42.1

³² Ké oosi kè, íatē lé gē kpéu, wà mòè ní gyāeó ní táadeó píi. ³³ Wéledeó kàaa aà kpé kpeele píi. ³⁴ A gbéó gbàgbā dasi ní ní gyā bui píio, à táaó gò dasidasi. Ili táaó gba zé aa yā'òo, asa aa dō gbé pó a de a ũ.

³⁵ Gufēne káaukaau Yesu fēle bō gè sēu gusaena, àle wabike we. ³⁶ Ǿ Simoo ní a gbéó pèleaazi. ³⁷ Ké aa bōwà, aa òè: Gbépii lé n gbēa. ³⁸ Ǿ a ònè: Wà gé gupālei, wéle pó kú wá saeó guu, mí waasoke we l, asa a yáí ma mōi. ³⁹ Maa lō bebe Galile būsū gupiiu, lō waasoke an lousisikpeó guu, lō táagoné.

⁴⁰ Ǿ kusudee mò aà kíi, à kùle à wabikèwà à mè: Tó ní yei, ríyō to mà gō sāsai. ⁴¹ A kè Yesue wēnaū, ò à ǒbó à nàwà à mè: Má yei, gō sāsai. ⁴² Wegōo aà kusu làa, à gō sāsai. ⁴³ Ǿ Yesu aà gbàe gōo, à gīè à mè: ⁴⁴ Nsu o gbēe mao. Ge n nziá ǒl sa'onae, ní sa pó Mōizi díle o n gōa sāsai seela ũ gbéone.† ⁴⁵ Ké à bō, à gè lé yápi o'oné. Yápi fàaa, ò Yesu lí fō gè wéleu gupuuu lō. lō ku sēu gusaena, ò wō bō gupiiu wàó mō aà kíi.

2

Gbēkaaua gbágbāa

(Mat 9.1-8, Luk 5.17-26)

¹ Gōopla gbēa Yesu èa tà Kapenaū. Ké wa mà a ku be, ² ò wà kàaaaazi dasidasi, gēkii kú lō baa kpeele, àle Lua yā'oné. ³ Ǿ wà mòè ní gbēkaauao, gbēon síiō mé aa aà sea. ⁴ Lá aai e sōò Yesuzio dasi yáí, ò aa dèdèò musu, aa kpé fō gu pó Yesu kúu, ò aa gbēkaauapi pila wúlea mákele guu. ⁵ Ké Yesu è aale a náaike, a ò gbēkaauapie à mè: Ma gbé, n duuna kēma. ⁶ Mōizi ikoyādanedeó zōlea we, aale o ní nòse guu: ⁷ Bóyái gbépi lé oi máai? Ale dōe ní Luaoe! Déme a fō duunakēmái, mé i ke Lua ado bàasio?* ⁸ Wegōo Yesu dō a nòse guu làasoo pó aale ke, ò à ní lá à mè: Bóyái ále làasoo bee taa ke á nòse guui? ⁹ Tó má ò gbēkaauapie aà duuna kèwà, ge tó má òè aà fele a mákele se táa'o, a kpele mé àai? ¹⁰ Má ò màa ké àó dō Gbēnazin Né duunakēama iko ví tōle lae. Ǿ a ò gbēkaauapie à mè: ¹¹ Mále one, fele n n mákele se ta be. ¹² Ǿ à fele gōo, à a mákelepi sè bōò gbépii wáa. Yápi bō ní sae, ò aa Lua tōbò aa mè: Wi yáe taa e yāao.

Yesu Levii sisia

(Mat 9.9-17, Luk 5.27-39)

¹³ Yesu èa bō gè ísidale. Wàle mó aà kíi dasidasi, ò àle yādané. ¹⁴ Gōo pó àle gē, à Alafe né Levii è zōlea a ǒsikpeu, ò a òè: Mō temazi. Ǿ à fēle tèaazi.

† 1:44 Lev 14.1-2 * 2:7 Isa 43.25

15 Ziewa ké Yesu lé poble àà bε, osinao ní duunkenaο lé pobleaànο dasidasi ní àà ìwaο sānu. Asa gbé bee taaο teaàzi dasiε. 16 Falisi pò aai Mοizi ikoyā danéο ku we. Ké aa è Yesu lé poble sānu ní osinao ní duunkenaο, 5 aa àà ìwaο là aa mè: Bóyái ì poble sānu ní osinao ní duunkenaοi? 17 Ké Yesu yápi mà, a òné: Gbέ gbāa bàa kú ní lòotoooo, sema gyāε. Mi mο gbēmaaο sísiio, sema duunkenaο.

18 Zāa Da'ìlena ìwaο ní Falisio lé leye, 5 wà mò Yesu là wà mè: Zāa ìwaο ní Falisio ìwaο aai leye, mé n ìwaο lí ye s5o bε? 19 Ǿ Yesu òné: Nòsena gbέο leye gɔɔ pò a kúrino nòse guue? Aawo! Gɔɔ pò nòsena kúrino, aa leyeo. 20 A gɔɔ a mο ké wa nòsena bο ní guu. Gɔɔ bee 5 aa leye sa. 21 A mè lο: Wili póle dafu di ula zi guuo. Tó wa kè màa, a dafu a s5oue, aai k5 gá, ula zi f5a i káfi. 22 A mè lο: Wili vεε dafu ká báa tùu zi guuo. Tó wa kè màa, vεε a a pūnaε, vεε ní tùupio i 5òkpa pii. Wì vεε dafu ká báa tùu dafu guue.

Kámabogɔɔzi
(Mat 12.1-21, Luk 6.1-11)

23 Kámabogɔɔzi Yesu lé pā ble bua. Lá àle gé, àà ìwaο lé pówena wolo aale só.† 24 Ǿ Falisio ò Yesue aa mè: Gwa! Aale yá pò wili ke kámabogɔɔzi ke s5 bε?‡ 25 Ǿ Yesu ní lá à mè: Lá Davidi kè gɔɔ pò aapi ní a gbέο aale taasike, nɔana lé ní de, i a kyoke á èo lé? 26 A gè Lua ua sa'onkia Abiataa gɔɔ, 5 à pεε pò wa kàle Luaε sò, 5 a kpà a gbέowa.§ Sa'onao bàasio gbēε lí pēepi so s5o.* 27 Yesu èa òné lο à mè: Lua kámabogɔɔ dìle gbēnazina aafia yáie. I ke kámabogɔɔ yái 5 à gbēnazina kèio. 28 Ayāmeto Gbēnazin Né iko ví kámabogɔɔwa s5.

3

1 Yesu èa gè lousisikpeu. Gbēε ku we, àà ɔ do imia. 2 Falisio lé Yesu táasika, tó a su à àà gbágbā kámabogɔɔzi, wi e yādaaàla. 3 Ǿ Yesu ò gbέ pò a ɔ imiapie à mè: Fele mο ze zā guu la. 4 Ǿ à ní lá à mè: Kámabogɔɔzi a zeví wà yāmaakea, ge vāie? Wì gbέ misi yā, ge wì deε? Ǿ aai yāe oo. 5 Yesu wepānla à ní gwá ní pofēo, asa àà pɔ yà an nòsesai yáie. Ǿ a ò g5εpie à mè: N n ɔpi poo. Ké a pòo, 5 àà ɔpi sù a gbεu. 6 Ǿ Falisio ní kí Elodi kpala zenkpedeɔ bòle gè lekpaai Yesuzi g5o, lá aa ke aa àà de.

Yesu zina gbēon kuεplaɔ dilεa
(Mat 10.1-4, Luk 6.12-19)

7 Yesu ní a ìwaο nízia gáné we, aa gè ísidale. Ǿ bíla bò Galile aa tèaàzi. Aa bò Yude lο 8 ní Yelusaleūo ní Edou būsuo ní Yuudē

† 2:23 Iko 23.25 ‡ 2:24 B5a 34.21 § 2:26 1Sam 21.1-6 * 2:26 Lev 24.9

baaleo n̄ Tiio n̄ Sidō, aa m̀ò aà k̄i dasidasi, ké aa yá p̀ò àl̄e keo bao mà yáí. ⁹ B̄ilapi yáí Yesu ò a ìwaone aa g'òilena soukee, ké wasu naewao yáí. ¹⁰ Asa Yesu ìo gbé̄o gbāgbā dasie, ò gyāeo lé naewà dasi ké aa e okāwà. ¹¹ Táadeo s̄o, tó aa aà wepà, aai m̀o wúle aà aee, aai wiile aa me: Lua Nén n̄ ũ. ¹² O Yesu ì gíné aa o gbé̄ p̀ò á de a ũ.

¹³ Ké Yesu dède s̄isiwa, à gbé̄ p̀ò a yeio sisi, ò aa m̀ò aà k̄i. ¹⁴ O à gbēon kuεplaò dil̄e aao kuanò, ké àò n̄ z̄i waasok̄ei ¹⁵ mé aao táagoamá iko v̄i. A tokp̄ané z̄inao. ¹⁶ An tón ke: Simoo (Yesu tokp̄àè Piεε), ¹⁷ Zebedee néo Zaaki n̄ a dāuna Zāao (Yesu tokp̄ané Bonεεge, bee m̀è loupūnaadeo), ¹⁸ bee gb̄ea Andelee, Filipi, Batelemii, Matiee, Tomaa, Alafe né Zaaki, Tade, Simoo Ginz̄iao ¹⁹ n̄ Yudasi Isalioti p̀ò b̀ò aà kpeo. O Yesu èa tà b̄e.

Táagoa

(Mat 12.22-32, Luk 11.14-23)

²⁰ Bila èa k̄aaa lo, ò Yesu n̄ a ìwao aai ze'e baa aa p̀obl̄eo. ²¹ Ké aà daeo yápi mà, aa dà aà gbesizeu, asa wàle me ìana kàwàe.

²² M̄oizi ikoyādan̄ede p̀ò aa b̀ò Yelusaleū aa m̀òo m̀è: Táao kí Beezebu mé diè, ì táagoné n̄ aà t̄ooe. ²³ O Yesu n̄ laai sisi à yātaa òné à m̀è: Setāu a we azia gbé̄o goé? ²⁴ Tó kpaladeo ìbelesè n̄ k̄oo aa k̄èaa l̄ee pla, kpalapi a ḡēḡēe? ²⁵ Tó uadeo ìbelesè n̄ k̄oo aa k̄èaa l̄ee pla, uapi a ḡēḡēe? ²⁶ Tó Setāu ìbelesè n̄ azia gbé̄o aa k̄èaakōwa, a ḡēḡēo, a mid̄ee. ²⁷ Gb̄ee a f̄o ḡē ḡōsa gb̄aa kp̄eu à taiinakaèo, sema à aà ye ḡia bàasio, i gbasa a aà kp̄e yoe.

²⁸ S̄iana m̄ále oé, Lua a gbé̄o ké n̄ n̄ t̄aaeo n̄ a t̄o b̄èe p̀ò aai siò pii, ²⁹ ama tó gbé̄ aà Nisina tob̄ēs̄i, a aà k̄eo, à duuna p̀ò lí k̄émáo k̄ee. ³⁰ Yesu bee ò ké aa m̀è a t̄aa v̄i yáíe.

Yesu daeo

(Mat 12.46-50, Luk 8.19-21)

³¹ Ké aà da n̄ aà dāunaò kà, aa zè kpeele, ò aa aà gb̄ea. ³² Wa k̄álea liaaaazi dasidasi, ò wa òè wà m̀è: Gwa! N da n̄ n̄ dāunaò ze kpeele, aale n̄ gb̄ea. ³³ O à m̀è: Deon ma da n̄ ma dāunaò ũi? ³⁴ O à wepà gbé̄ p̀ò k̄álea liaaaziola à m̀è: Ma da n̄ ma dāunaon ke. ³⁵ Luap̄oēakenao mé ma dāuna n̄ ma d̄aeo n̄ ma dao ũ.

4

P̄owenkeelea

(Mat 13.1-23, Luk 8.4-15)

¹ Yesu èa lé yādané ìsida sae. Wà k̄aaaaazi dasidasi, ò à ḡē z̄l̄e g'òilenau ía, dasipi k̄álea m̄pii ìsida ḡōs̄l̄e. ² A yādadané n̄ yāleūaneo dasi. Lá àl̄e dadané à m̀è: ³ A swákp̄a! Z̄ōee mé kú à b̀ò ḡe p̄owenakeelei. ⁴ Lá àl̄e keele, ò a keeo l̄èle zé guu, b̄ao m̀o

blè. ⁵ A keeɔ lèlè gbeseena musu, gua pɔ tɔɔlè gèeleuo, ɔ aa bɔlè gɔɔ, ké tɔɔlè gèele weo yáí. ⁶ Ké íatē fèlè, ɔ aa tekù aa giigàga, ké aa zína vɔo yáí. ⁷ A keeɔ lèlè lè guu, ɔ lè fèlè nàemá, aai ne'io. ⁸ A keeɔ sɔ aa lèlè tɔɔlè maa guu. Aa bɔlè aa zɔɔkù aa ne'í. A keeɔ káfiakè baakwikwi, keeɔ bààɔbaaɔ, keeɔ basɔobasɔo. ⁹ Ǿ Yesu mè: Gbé pɔ nɔsɛ ví aà yápi ma.

¹⁰ Ké Yesu góné we, a ku ado, ɔ aà zína gbẽɔn kuɛplao ní aà iwao mò yápiɔ mi gbèawà. ¹¹ Ǿ a òné: A kpala pɔ bɔ Lua kíí asii dɔa zé ví, ama mi yápii o gbé kíniɔne ní yáleeuaɔe,

¹² ké aa webiibii pɔe'esai

mé aa swákpakpa yāmasai,

ké aasu ze ní Luao, i sùuukerínɔo yáí.*

¹³ Ǿ Yesu ní lá à mè: A yápi dɔoa? Kpelewa á a kíniɔ ma bi? ¹⁴ A ma! Zɔepi Lua yá ɔ àlè keelè. ¹⁵ Gbẽɔ de lán pówena pɔ lèlè zé guuwaɛ, gu pɔ wà Lua yá kèelè. Tó aa mà, ɔ Setāu í mɔ Lua yá pɔ wa kèelè ní guupi símá gɔɔ. ¹⁶ Gbẽɔ de lán pówena pɔ lèlè gbeseena musuwa. Tó aa Lua yāmà, aai sí ní pɔnao gɔɔ. ¹⁷ Ama lá aa zína vɔo, ɔ aali ke gɔɔplao. Tó wà ní wetà ge wà íadámá Lua yá yáí, aai fu gɔɔɛ. ¹⁸ Gbẽɔ de lán pówena pɔ lèlè lè guuwaɛ. Aa Lua yāmà, ¹⁹ ama aai aafia káake, àizɛɛ í ní sɔ ble mé aai pɔ kíniɔ niaka, ɔ yá beeɔ í gupa Lua yápiɔ, à gɔ àisai. ²⁰ Gbẽɔ de lán pówena pɔ lèlè tɔɔlè maawaɔwa. Aai Lua yāma, aai sí, ɔ aai káfiakè, an keeɔ baakwikwi, keeɔ bààɔbaaɔ, keeɔ basɔobasɔo.

Yáleeua ní kpala pɔ bɔ Lua kíí

(Mat 13.31-34, Luk 8.16-18, 13.18-19)

²¹ Yesu òné: Wili filia na wà pēna kùlewàò. Wili dile lii zíeo. Bábana ɔ wí diwàò lò? ²² Pɔe ku ulɛa ké à gí bɔi gupuaɔo. Asiie ku ké wà gí maio. ²³ Gbé pɔ nɔsɛ ví, aà swákpá yápi ma.

²⁴ A òné lɔ: A laaidɔ yá pɔ álè mawa. Zaa pɔ á dàuné, bee Lua a daué sɔ, í ea káfié. ²⁵ Gbé pɔ pɔ ví ɔ Lua a ea káfiè. Gbé pɔ pɔe vɔo, baa a yɔɔna pɔ a ví Lua a siwàe.

²⁶ A mè lɔ: Kpala pɔ bɔ Lua kíí de lán pówena pɔ gbé kèelè buawaɛ. ²⁷ Gwāasína ní fāaneo àlè i'on nò, a bēen nò, pówenapi í bɔlè í zɔɔkù, gbépi líb dɔ lá í keo. ²⁸ Tɔɔlè mé í to à ne'í ní azíao. I kakpa gíae, a gbɛa í nɔsi, a gbɛa ɔ í pia. ²⁹ Tó à mà, ɔ wí ké ní kɔmao, asa a kekegɔɔ mé kà we.†

³⁰ A mè lɔ: Kpala pɔ bɔ Lua kíí dea ní? Bó wa leeũòì? ³¹ Doe ku lán efɔwa. A tɔgɔɔ a wéna kele de pówena pɔ kú dúnia guuɔla pii. ³² Tó wa tɔ sɔ, í bɔlè à zɔɔkù de dò buiɔla pii. I gɔn gèeleɔ pápa, bāɔ iɔ kaka a láu.

* 4:12 Isa 6.9-10 † 4:29 Yoɛ 4.12-13

³³ Yesu Lua yā'òné dasi ní yā̀εε̄ũa bee taao lá aa f̄o ma léu. ³⁴ I yā'óné yā̀εε̄ũsaio. Tó à ḡò ní a iwao nt̄εε, ̄o ì yápii b̄oolekené.

Yesu zaa'iana zea
(Mat 8.23-27, Luk 8.22-25)

³⁵ Goo doupi z̄i oosi Yesu ò a iwaone à mè: Wà bua baale. ³⁶ Lá Yesu kú gó guu, aa ḡε̄uaàn̄o aa d̄azeu màa, aa bíla tò we. Gó p̄áleō ḡε̄r̄n̄o. ³⁷ ̄o zaa'ian gb̄aa f̄èle. I lé gó z̄aampapa, àle ká a guu e a ye pai. ³⁸ Yesu kú gò p̄òkpe, àle i'ò, aà mi di m̄ib̄oowa. ̄o aà iwao aà vù aa òè: Metulu! Ké wále gaga, àle kàadanlao lé? ³⁹ ̄o Yesu f̄èle ḡí'ianaε, a ò íε à mè: Níle! Zùuke we! ̄o'iana kp̄ále, gu kè kilikili. ⁴⁰ ̄o à ní lá à mè: Akεa á sea ví màai? Asi ále ma náaikε e tiaoa? ⁴¹ ̄o aa ḡò bili guu, aale k̄o lala aa mè: Dén gb̄épi ū sai? Baa'iana ní ío aai aà yāmaε.

5

Táa dia sawaone
(Mat 8.28-34, Luk 8.26-39)

¹ Aa kà Gadala b̄usuu ísida baale. ² Ké Yesu b̄ò gó guu ḡòò, táadee b̄ò ḡε̄vik̄i à mò daiaàle. ³ Īo ku gb̄'ε p̄ó de mia ū guue. Baa m̄odaona lí f̄o aà k̄ù l̄o. ⁴ Asa w̄io aà ye ní m̄odaona, w̄io aà daliu m̄òom̄oε, āma ì m̄op̄io k̄ék̄ε, ì lípio gboogboo. Gb̄εε gb̄aa i ka à aà zùukeo. ⁵ Gw̄aas̄ina ní f̄aanēo pii ìo bebe ḡε̄vik̄i ní s̄is̄ip̄olēε, ìo wiile, ìo az̄ia lili ní gb̄eo.

⁶ Ké à Yesu è k̄aaa, ̄o à bàalè mò w̄ule aà εε. ⁷⁻⁸ ̄o Yesu mè táapi gowà, ̄o à wii gb̄aa lè à mè: Yesu, Lua Musude Né, b̄óme wá daai? Ma nanε Luazi, r̄isu ñ ma wet̄ao. ⁹ ̄o Yesu aà là à mè: N t̄ón kpelewai? ̄o a w̄ewà à mè: Ma t̄ón Dasi, asa wá dasiε. ¹⁰ ̄o aa awakp̄a Yesuε maamaa aa mè asu ní yá ní b̄óle b̄usupiuo.

¹¹ Goo bee sawakusan waio ku we, aale p̄oble s̄is̄ip̄oleu. ¹² ̄o táapio wabikè Yesuwa aa mè: Wá gbaε sawao guu wà diné. ¹³ Yesu ní gbá zé, ̄o táapio gò ḡōepiwa aa d̄i sawap̄ione. ̄o sawa wai p̄ó kà òaa kwi taawap̄io w̄i ní bao, aa p̄ila s̄onawa aa s̄i ísidau, ̄o aa ḡaga we. ¹⁴ ̄o an d̄anao bàalè gè yápi oiné w̄éleu ní bualōo. ̄o wà b̄óle gè yá p̄ó k̄epi gwai. ¹⁵ Ké aa mò Yesu k̄ii, aa ḡōε p̄ó táa diè dasi yāapi è z̄ōlea we, a ula daa, aà íanapi w̄ewà, ̄o vía ní kú. ¹⁶ Gb̄é p̄ó yápi è ní w̄eōo yá p̄ó táadepi ní sawao lè dau aa s̄uné. ¹⁷ ̄o wà wabikè Yesuwa aà b̄oné ní b̄usuu.

¹⁸ Ké Yesu lé ḡε ḡó'ílēna guu, ḡōepi wabikèwà à e taaàn̄o. ¹⁹ Yesu i weio, a òè: Ta n be n gb̄é̄o k̄ii, ní yá p̄ó Dii k̄ēne oné pii ní lá à w̄ēnad̄ōnēo. ²⁰ ̄o ḡōepi tà, àle yá p̄ó Yesu k̄ēε kp̄awake W̄élem̄enkwi b̄usuu, ̄o yápi k̄ē gb̄épiie dabuyā ū.

Zailu né vua ní nɔɛ pɔ ɔkà Yesu ulawao
(Mat 9.18-26, Luk 8.40-56)

²¹ Yesu èa bùa ísidawa ní góo, ɔ wà kàaaaàzi dasidasi ísidale. ²² Lousisikpe gbɛzɔɔ Zailu mò we. Ké à Yesu è, à wùle aà gbázi, ²³ ɔ à awakpàè maamaa à mè: Ma nɛnɔɛna lé kàsánake. Mò n ɔnawà aà gbágbā, iɔ ku. ²⁴ ɔ Yesu dàaàno zéu. Bìla teaàzi, aale naewà.

²⁵ Nɔɛe ku we, au lé bolèwà à kà wè kuelepla. ²⁶ Esedeo aà dà taasiu maamaa, à a ɔa blè píi. I aafia'eo, í keke àò ká'ilɛɛ. ²⁷ Ké à Yesu bao mà, ɔ à bìla kèaa à sɔaàzi aà kpe oi. ɔ à ɔkà aà ulawa, ²⁸ asa à mè: Baa aà ula, tó ma ɔkàwà, má gbágbāɛ. ²⁹ ɔ aà aubɔleapi zè gɔɔ. A dɔ a me guu ké a gbágbā ní a gyāpio. ³⁰ Wegɔɔ Yesu dɔ aziawa ké gbāa bɔagu, ɔ à lili bìla guu à mè: Dème ɔkà ma ulawai? ³¹ ɔ aà iwao òè: N è lá bìla lé naema, ɔ níle me dème ɔkàmaia? ³² ɔ Yesu wɛpà bìlaa ké à gbé pɔ yápi kè e. ³³ Nɔɛpi lé lualua ní vɔao, asa a dɔ yá pɔ kè a meɔ, ɔ à mò wùle aà gbázi, à a síana òè píi. ³⁴ ɔ Yesu òè: Nɔɛ, ma náai pɔ ní kè mé n gbágbā. Ta be aafia, n gyāpi wèeman we.

³⁵ Lá Yesu lé yá bee o, wà bɔ lousisikpe gbɛzɔɔpi be wà mò wa òè: N népi kèsai. Nsu tákpa metuluzi pāo. ³⁶ Ama Yesu i swáse ní yáio. A ò gbɛzɔɔpie: Nsu to n sɔ vɔo, ma náaike lé. ³⁷ I wei gbēe gé zɛiɛo, sema Piɛɛ ní Zaakio ní Zaaki dāuna Zāao. ³⁸ Ké aa kà gbɛzɔɔpi be, Yesu è aà be lòo, wàle ɔɔɔ, wàle búbuape maamaa. ³⁹ Ké à gè kpéu, à ní lá à mè: Bóyāi á kfi dɔ, ále ɔɔɔi? Népi i gao, àle i'oe. ⁴⁰ Ké aale aà ke pɔɔɔɔ, ɔ à ní yá ní bóle píi. ɔ à népi de ní aà dao sè ní gbé pɔ aa mò sānuo, à gèrno gu pɔ népi kuu. ⁴¹ ɔ à aà ɔ kù a òè: Talita ku! (Bee mè nɛnɔɛna, má òne fɛɛ.) ⁴² Wegɔɔ népi fɛɛ táa'ò, asa aà wè kà kuelepla. Yápi ní kú gbāa maamaa. ⁴³ ɔ Yesu giné fɛɛfɛ aasu o gbēe mao. ɔ à mè wà pɔblea kpawà.

6

Nazalɛtideo Yesunaaikeɛsai
(Mat 13.53-58, Luk 4.16-30)

¹ Yesu bɔ we à gè gu pɔ à nɛblèu. Aà iwao gèaàno. ² Ké kámabogɔɔzi kà, ɔ àle yādané lousisikpeu. Gbé dasi pɔ aa aà yāmàò bìlikè aa mè: Máki gbépi yápi sèui? ɔno kpele a è, ɔ àle dabudabu bee tao kei? ³ Gbépiá li'ana nolo? Maliama né nolo? Zaaki ní Yosefuo ní Yudaɔ ní Simɔɔo vɔin weo lò? Aà dāeɔ kúwanɔ keo lé? ɔ bee tò aai aà náaikeo. ⁴ ɔ Yesu òné: Anabi lío beɛsaio, mé i ke aà be wéleu ní aà daeɔ ní aà uadeɔ kfiò bàasio. ⁵ Yesu i e dabudabue kè weo, sema gyāe pɔ à ɔnámá à ní gbágbāeɔ bàasio. ⁶ Lá aai aà náaikeo, an yá bɔ aà sae maamaaɛ.

Yesu a iwa gb̄ɛɔn kuεplao zia plapla
(Mat 10.5-15, Luk 9.1-6)

Ɔ à gè wéle ní wéleo, àle yādadané. ⁷ Ɔ à a gb̄ɛɔn kuεplao sisi à ní zí gb̄ɛɔn plapla, à táagoa gb̄éɔwa iko kpámá. ⁸ A òné aasu pɔe se aa geòo, kùsúa ge babalaboo ge ɔsɔgbena, sema gopana. ⁹ A mē aa kyalekpa, āma aasu ulada mēn plao. ¹⁰ A òné lo: Gu pò a pilau, ào ku we e à ge boò wélepi guu. ¹¹ Gu pò wi gb̄aakpauázio, mé wi á yāmao, tó ále tá, à koolemá an toa ní Luao seela ũ. ¹² Ɔ aa dàzeu. Aa nòselilea kpàwakè gb̄éɔne, ¹³ aa táagóné dasi, aa nísimāma gyāeɔwa dasi, aa ní gbāgbā.

Zāa Da'ilena gaa
(Mat 14.1-12, Luk 9.7-9)

¹⁴ Kí Elodi yápio mà, asa Yesu tó liguæ. Gb̄eɔ mē Zāa Da'ilena mé bò gau. Bee yáí à gb̄a'e, àle dabudabuke. ¹⁵ Gb̄eɔ lé me Eliae, gb̄eɔ lé me ānabie lán ānabi yāaewa. ¹⁶ Ké Elodi mà à mē: Zāa pò ma aà mi zò mé vù.

¹⁷⁻¹⁸ A mō lè Elodi doupi mé a dāuna Filipi nō Elodia siwà a sè yāa. Ké Zāa lo oè aà dāuna nō siawà maa,* Ɔ Elodipi tò wà Zāa kù wà mōkàwà, wà aà dàkpɛu Elodia yáí. ¹⁹ Elodia sō a Zāa kp̄ene kúa, a ye à aà de, āma i ze'eo, ²⁰ asa Elodi dō ké Zāaá Lua gb̄é zálalæ, Ɔ lo vīakeè, ìli tó wà ìadawào. Tó à gè aà yāmai, laasoo ì gēaāguæ. N beeo lo ye faaiboaaànɔi.

²¹ Elodia ze'è Elodi ia dikpɛgɔzī. Elodi gb̄aadeɔ ní sosa gb̄ɛzɔɔ ní Galile gb̄é gb̄iaɔ kàaa pɔnablewa. ²² Ɔ Elodiapi nenɔe gè Ɔwà. A kè Elodie na ní a nibɔɔ pii, Ɔ kipi ò népie: Pó pò ní yei n a wabikèa, má n gba. ²³ Ɔ à èa oè: N ma iao pò pò ní a wabikèa pii, má n gbae, baa ma kpala guoe. ²⁴ Ɔ népi bò gè a da là à mē: Bó má a wabikèwài? Ɔ aà da oè, Zāa Da'ilena miæ. ²⁵ Wegɔɔ à èa sù ní wāao, a ò kíaæ: Zāa Da'ilena mi má ye n ma gba pelentiu la tiatia.

²⁶ Ɔ kí pɔ yà dúuduu, Ɔ i f̄ɔ gī loo lé pò á gb̄è nibɔɔ wāa yáí. ²⁷ Ɔ kipi a doaie zì gɔɔ, a oè aà ge aà mi se mō. Ɔ à gè aà mi zò kpéu, ²⁸ a dà pelentiu, à mō kpà népiwa, Ɔ a kpà a dawa. ²⁹ Ké Zāa iwaɔ yápi mà, Ɔ aa mò wà aà ge sè aa vī.

Blɛkpa bilawa séia
(Mat 14.13-21, Luk 9.10-17, Zaa 6.1-15)

³⁰ Zinapiɔ sù Yesu kīi, Ɔ aa yá pò aa kèɔ ní yá pò aa dànécò oè pii. ³¹ Wàle mós, wàle tá, Ɔ Yesu ní a gb̄éɔ aai ze'e baa wà pɔblèò dasi yáí. Ɔ a òné: A mō wà gé gusaena wátèe, wí kámabo yoo. ³² Ɔ aa gè gó'ilenau aa dàzeu, aale gé gusaena r̄tèe. ³³ Ké gb̄éɔ ní

* 6:17-18 Lev 20.21

gea è, aa ní dǎ, ǎ bɔa wéle pii guu wà bàalè d̀aané we k̀ese. ³⁴ Ké Yesu b̀o gó guu, à bíla è, ǎ aa k̀è wēnaũ, asa aa de lán sã p̀o aa d̀ana víoɔwae. † † àle yádadané maamaa.

³⁵ Ké íatē b̀usa, ǎ aà íwaɔ s̀aàzi aa m̀è: Guéá s̀gbæ mé íatē i g̃ bíla bo. ³⁶ Gb̃é gbae aa ta bualoũ ní z̃ewia p̀o kú kái laɔ, aai p̀o wēle lú aa ble. ³⁷ † Yesu a z̃símá à m̀è: A p̀o kpámá aa ble. † aa òè: N ye wà ge p̃e lu ánuɔ ɔwatē òaa do, wí mó kpámá aa ble yá? ³⁸ † Yesu ní lá à m̀è: P̃e m̀en ũma á víi? A ge gwa. Ké aa kà, aa m̀è: P̃e ku m̀en sɔo ní kpɔo m̀en pla.

³⁹ † a òné: A gb̃é z̃lez̃le s̀bɔɔwa booloboolo. ⁴⁰ † aa z̃lez̃le g̃ ní g̃ao, booloɔ gb̃ɔn basɔ, booloɔ gb̃ɔn blakwi. ⁴¹ † Yesu p̃e m̀en sɔo ní kp̀o m̀en plapio s̀è, à wesè musu à báaadau. † à p̃epi è'è kpà a íwaɔwa, aa bíile gb̃épiɔne. † à kp̀o m̀en plapio kpaalèné m̀pii. ⁴² Ampii aa p̀oblè wà kà. ⁴³ † wà p̃e m̀iɔnaɔ ní kp̀o k̀ini p̀o g̃ò s̀le gbí kuɛpla pai. † ⁴⁴ G̃e p̀o aa p̀oblè gb̃ɔn òaasɔɔo leɛ sɔoɛ (5.000).

Yesu t́aa'oa ísidaa
(Mat 14.22-36, Z̃aa 6.16-21)

⁴⁵ † Yesu nàe a íwaɔwa g̃ò aa g̃é gó guu aa d̀aae Besaida ísida baale e ào bíla gbae. ⁴⁶ Ké à lezà gb̃éɔwa a làa, ǎ à d̀ede s̀sɔwa, à gè wabikɛi. ⁴⁷ Íatē g̃e kp̃e gó'ílɛna kú ísidaa mé Yesu kú s̀sɔa ado. ⁴⁸ † a è gofla lé íadamá, ké ían gb̃aa lé gíné yáí. Guf̃ene ǎ à gè ní k̃íi, àle t́aa'o ía, ǎ a k̀è lá á ye g̃emáwa. ⁴⁹ Ké aa aà è, àle t́aa'o ía, aale e gyaadeɛ, ǎ aa wiilè. ⁵⁰ Ké aa aà è m̀pii, gili g̃èngu. † Yesu òné g̃ò: A s̃dile, máme. Asu to vía á k̃o. ⁵¹ Ké à g̃é gó guu, ǎ íana làa, ǎ yápi ní kú gb̃aa, ⁵² asa an wé i k̃e p̃e yá musuo, ké aa ǹse vío yáí.

⁵³ Ké aa bùa baa aa kà Genɛzaleti, ǎ aa god̀o we. ⁵⁴ Ké aa b̀le gó guu, wà Yesu d̀ò g̃ò, ⁵⁵ ǎ wà bàalè gè bùsupi k̀eɛ, wà gyæɔ s̀le ní mákeɛo, gu p̀o wa mà a kuu pii w̃o m̀oè. ⁵⁶ Gua p̀o à g̃e pii, z̃ewiaɔ ge m̃ewiaɔ ge bualoũ, w̃o m̀è ní gyæɔe, w̃o ní kálɛ g̃ae, ǎ w̃i wabikɛwà aà to aa ɔk̃a baa aà ula léwa. † gb̃é p̀o ɔk̀awà ì gbágbá pii.

7

Felɛkaayá
(Mat 15.1-9)

¹ Falisio ní Moizi ikoyádanede p̀o aa b̀o Yelusaleũe m̀o Yesu k̃íi. ² Aa è aà íwaɔ lé p̀oble ɔpia ní gb̃ab'o'io sai. ³ Asa Falisio ní Yudaɔ pii aa ní deziɔ felɛkaayá k̃uæ, aali p̀oble ɔpia ní gb̃ab'o'io saio. ⁴ Aali su ní elɛo aa p̀oblè zu'osaio. Aa felɛkaayá p̃aleɔ

kūa dasi. Beewa aañ gbābɔ imibɔɔ ní taɔ ní ooɔne. ⁵ Ǿ Falisiɔ ní Mɔizi ikoyādanɛdepɔ Yesu là aa mɛ: Bóyāi n ìwaɔ líɔ wá deziɔ felekaayā kūa ni? Aañ pɔble ɔpia ní gbābɔ'io saiɛ. ⁶ Yesu wɛmá à mɛ: A mɔafilideɔ, Isaia dɔaa á yá'ò wásawasa, lá a kɛ̀ láuwa à mɛ:

Buipi ì ma kpɛla ní léoe,

an sɔ̄ kua bo.*

⁷ Aañ ma sísi pāe,

gbɛnazina ikoyāɔ ò aañ dané.

⁸ A pākpà Lua ikoyāi, ò á gbɛnazina felekaayā kūa. ⁹ Ǿ Yesu òné bɔ: A pāa Lua yāa ké à e àò á felekaayā kūa maan wea?

¹⁰ Mɔizi mɛ̀ àli misiile á de ní á daoɛ.† A mɛ̀ bɔ, gbɛ́ pɔ a de ge a da kpɛbɔ, wá ade de.‡ ¹¹ Apɔ̄ sɔ̄ i mɛ̀ tó gbɛ́ ò a de ge a dae pɔ pɔ á ví à dɔɔnléá Kɔɔbanie, ¹² a zɛví à a de ní a dao kpɛlaò bo. (Kɔɔbani bee mɛ̀, à Lua gbà.) ¹³ Beewa i Lua yá bāde á felekaayā pɔ i dadané yái. Yá bee taaɔ ò i ke dasi.

Yá pɔ ì to wà gbāle

(Mat 15.10-20)

¹⁴ Ǿ Yesu èa bíla laai sísi à mɛ̀: A swákpa à ma yāma, ápii.

¹⁵ Pɔe ku ké à gɛ gbɛ́ guu à to aà gbāleo. Pɔ pɔ bò gbɛ́ guu òmɛ ì to aà gbāle. ¹⁶ Gbɛ́ pɔ nɔ̄se ví aà yápi ma.

¹⁷ Ké à bíla tò we, à tà be, ò aà ìwaɔ yápi mi gbèawà. ¹⁸ A òné: Apɔ̄, i ònɔkū sɔ̄oa? Ké pɔe ku à gɛ gbɛ́ guu à to ade gbāleo, á dɔo lé? ¹⁹ Pɔpi lí gɛ̀ aà sɔ̄ guuo, sema aà gbɛɛu, ò ì a bíikpɛke. (Maa Yesu gbābɔ̀ blɛ píie.) ²⁰ Ǿ à mɛ̀: Yá pɔ ì bɔ gbɛ́ guu mé ì to ade gbāle. ²¹ Za gbɛnazina sɔ̄ guu ò làasoo vāi ì bɔu: Káaluakaa, kpái'oa, gbɛ̀deɛa, ²² gbā̀síkea, bíi, nòsevāi, mɔafilí, wisaiyā, wɛbɔbɔa pɔi, gbɛ̀sɔ̄sɔ̄a, makamaka ní misaiyāo. ²³ Yāvāipɔ̄ ì bɔ gbɛnazina sɔ̄ guue píi, ò ì to aà gbāle.

Buipale nɔ̄e wabikɛa

(Mat 15.21-28)

²⁴ Yesu bò we à gɛ̀ Tii búsuu, ò à pìla uaeu. A ye wà a dɔo, āma ìli e ùleo. ²⁵ Nɔ̄e pɔ a nɛnɔena taa ví Yesu bao mà gɔ̀, ò à mò wùle aà gbázi. ²⁶ Nɔ̄epiá buipālee, wà aà ì Silifinisi búsuuɛ. A wabikè Yesuwa aà taa goe a néwa. ²⁷ Ǿ Yesu òè: To wà blɛ kpá nɛ̀wa gía, asa a maa wà nɛ̀ blɛ se wà zu gbɛ̀nɛo. ²⁸ Ǿ nɔ̄epi a zāsiwà à mɛ̀: Dii, baa gbɛ́ pɔ wùleañziò ì nɛ̀ blɛ kasonaɔ pɛleɛ. ²⁹ Yesu òè: N yāwea maa yái, tá, n né taa gòwà. ³⁰ Ké à kà be, à a né è wùle pɛwa, táapi gòwà síana.

Swado gbágbaa

* 7:6 Isa 29.13 † 7:10 Bɔa 20.12 ‡ 7:10 Bɔa 21.17

yenzidee, à aà yāma.* ⁸ Kándo gòò ké aa gugwàgwa, aai gbēe e lɔ, sema Yesu ado.

⁹ Ké aale pila gbèsisipiwa, ɔ Yesu òné aasu yá pɔ aa èpi o gbēe mao e Gbēnazin Né ge bɔɔ gau. ¹⁰ Aa yápi kúa, ní beeo aale kɔ lala aa mè: Bɔa gau yá bee dea ni? ¹¹ ɔ aa à là aa mè: Bóyái Mɔizi ikoyādanedeɔ í o Elia mé a dɔaa mɔi?† ¹² A wè má à mè: Elia a dɔaa mɔ, i yápii kéke zéze, āma ké a kēa láu wà mè wa saka Gbēnazin Négu, i taasike maamaa sɔ be?‡ ¹³ Mále oé, Elia mò kò, ɔ wà ní pɔeà dàè lá wà aà yá'ò taalauwa.

Yesu negɔe táade gbágbaa
(Mat 17.14-23, Luk 9.37-45)

¹⁴ Ké aa sù ní gbé kiniɔwa, aa è bíla liaázi mé Mɔizi ikoyādanedeɔ lé lekpaakerino. ¹⁵ Ké bíla Yesu è, aà yá bɔ ní sae, ɔ aa bàalè gè fɔkpawà gòò nípii. ¹⁶ ɔ à a íwaɔ là à mè: Bó lekpa a ále keɔni? ¹⁷ ɔ gbé pɔ kú zā guue wèwà à mè: Dii, ma mɔne ní ma néoe, taa mé aà léna nàale. ¹⁸ Tó à dèdewà, í aà ne zílee, ɔ lɔ lé'ifula bɔle, lɔ swaalɔkɔwa, í gbágbā tèlele. Ma mɔɔ n íwaɔne aa táapi go, ɔ aa fua. ¹⁹ ɔ Yesu òné: Gbágbē luanaaikensaisi, máo kúánɔ e bɔe ni? Máo menakeánɔ e bɔe ni? A mɔmɔe ní népio la.

²⁰ Ké wà m̀òè, ké táapi Yesu è gòò, ɔ à népi zìazì a à pàle zíle kpèbaū. ɔ ále gbeembo, ále lé'ifula bɔle. ²¹ Yesu népi mae là à mè: A aà lè màa za bɔe ni? A wèwà à mè: Za aà néfēnen zíle. ²² lɔ aà zu té ní ío guu m̀ɔm̀ɔe, lɔ ye aà dee. Tó nýɔ fɔ n pɔe ke, wá wēnagwa, ní dɔwále. ²³ Yesu òè: N m̀è tó má fɔe lò? Yápii zéví gbé pɔ lé ma náaiké. ²⁴ ɔ népi mae ò gòò: Má n náai ví. N n náai pɔ lé késāa káfi mee. ²⁵ Ké Yesu è bíla lé naemá, à gí táapie à mè: Taa swádo, mále onɔ, go népiwa. Nsu ea suwà lɔ. ²⁶ ɔ táapi wiilè à aà zìlā pásipási, ɔ à gòwà. Népi gò lán gewa, ɔ gbé daside m̀è à gae. ²⁷ ɔ Yesu aà kù a ɔwa à aà fɔle, ɔ à gò zea.

²⁸ Ké Yesu gè ua, zìloe kúrinɔ lɔ, ɔ aà íwaɔ aà là aa mè: Bóyái wa fua táapi goi? ²⁹ ɔ a wè má à m̀è: Wabikéa ado mé í fɔ taa bee taa go.

³⁰ Ké aa b̀ò we, ɔ aa pà Galilea. Yesu ye wà a kúki dɔ, ³¹ asa ále yádada a íwaɔne. A òné: Wa Gbēnazin Né kpámá, wi aà de, i vu a gɔɔ áaɔdezi. ³² Aai aà yápi midɔ, mé aa yápi laawà víakè.

Téa Yesuzi lán néɔwa
(Mat 18.1-9, Luk 9.46-50)

³³ ɔ aa kà Kapenaū. Gɔɔ pɔ a ku be, à a íwaɔ là à m̀è: Bó lekpa a ále ke zé guui? ³⁴ Aa ní kpàuu, asa zé guu aale lekpaake denla

* 9:7 Maa 1.11, Iko 18.15 † 9:11 Mal 4.5 ‡ 9:12 Isa 53.1-12, Sou 22.1-18

yá musue. ³⁵ Ǿ à zǝ̀le à gb̃ɔn kuεplapio kàaa à m̀è: Tó gb̃é ye ke mide ũ, aàɔ k̃ésáa gb̃épiizi, i ke an baade píi d̃onlede ũ. ³⁶ A né se z̃é ní aε, ̃ à aà se kpà a kùe a òné: ³⁷ Gb̃é p̃ó ñéε beeɔ do dile ma iwake yáí, ade ma dileε. Gb̃é p̃ó ma dile s̃õ i ma dile madoo, à gb̃é p̃ó ma z̃í dile s̃õε.

³⁸ Ǿ Zaa òè: Dii, wa gb̃ee è, àle táago ní n t̃óo, ̃ wá ye giè, asa wá gb̃é no. ³⁹ Ǿ Yesu m̀è: Asu gièo, asa gb̃ee a f̃õ dabudabuke ní ma t̃óo, a εa ma t̃ob̃éesi g̃òɔo. ⁴⁰ Gb̃é p̃ó i íbelesewaño, wá bàakp̃eeε. ⁴¹ Siana mále oé, gb̃é p̃ó á gbá imia á dea Kilisi p̃ó ũ yáí, ade a kua a aseawao.

⁴² Tó gb̃é t̃ò né p̃ó lé ma náaik̃éεɔ do f̃ù, a maa yáa ní adeo wá wis̃oɔgb̃e gb̃ène d̃o aà ñoεε, wi aà zu ísiu. ⁴³⁻⁴⁴ Tó n ɔ mé ì to ñ fu, z̃õ. G̃εa àiz̃ana guu k̃òɔ ũ maa de n taa té gasai guu ní ɔ m̀èn plaola. ⁴⁵⁻⁴⁶ Tó n gbá mé ì to ñ fu, z̃õ. G̃εa àiz̃ana guu εε ũ maa de wá n zu té guu ní gbá m̀èn plaola. ⁴⁷ Tó n wé mé ì to ñ fu, b̃o. G̃εa kpala p̃ó b̃ò Lua kíi guu w̃edode ũ maa de wá n zu té guu ní wé m̀èn plaola. ⁴⁸ Wek̃ii an k̃òɔbii lí láao, mé a té lí gao. §

⁴⁹ Wa t̃em̃o baadeε an kek̃ea ní wisio ũ.* ⁵⁰ Wisiá p̃ó naε. N beeo tó wisi í na tà, kpelewa wa ke à nak̃ū l̃oi? A to wisi àò kú á guu, ío na ní k̃õo.

10

Ñyaa

(Mat 19.1-12)

¹ Ǿ Yesu b̃ò we à g̃è Yude b̃usuu e Yuud̃ε baale. Bíla èa k̃àaaaàzi we, ̃ à yād̃añé lá ío k̃ewa. ² Falisieɔ m̀ò líkp̃aleiwà, ̃ aa aà là aa m̀è: G̃õε z̃eṽí à a na yáa? ³ A w̃emá à m̀è: M̃oizi d̃il̃éé kpelewa ni? ⁴ Aa m̀è: M̃oizi g̃õε gbà zé aàli g̃inzila k̃é, aàli a na yaðε.* ⁵ Ǿ Yesu òné: A swágb̃aa yáí M̃oizi bee d̃il̃eíé. ⁶ Za d̃únia daaleg̃oɔ Lua g̃õε k̃è ní ñoεoε. † ⁷ Ayám̃eto g̃õε ì go a de ní a daowa, ì na a nawa, ⁸ ̃ aal̃ g̃õ lán s̃àwakula ní gb̃alaowa. ‡ Beewa aa ku dodo bo, aa g̃ò m̃edoũε. ⁹ A yáí gb̃é p̃ó Lua ní ñák̃owaɔ, gb̃ee su ní k̃éaa. ¹⁰ Ké Yesu tà b̃ε, aà íwaɔ aà là yápi mii. ¹¹ Ǿ a òné: Gb̃é p̃ó a na yà à a p̃ále s̃è gb̃ás̃ik̃è a ño s̃éia yá musun we. ¹² Ñoε p̃ó g̃í a z̃ázi à z̃á p̃ále k̃è s̃õ, à gb̃ás̃ik̃èn we.

Yesu b̃aaadaa néngu

(Mat 19.13-15, Luk 18.15-17)

¹³ W̃àle mó Yesuε ní néo aà ɔnamá, ̃ aà íwaɔ g̃íné. ¹⁴ Ké Yesu è m̃aa, aà p̃o p̃a à òné: A to néo m̃o ma kíi, ásu g̃íné, asa kpala

§ 9:48 Isa 66.24 * 9:49 Lev 2.13 * 10:4 Iko 24.1-4 † 10:6 Daa 1.27 ‡ 10:8 Daa 2.24

pó bò Lua kíiá gbé bee taao p'oe. ¹⁵ Siana mále oé, gbé pó i kpala pó bò Lua kíi sí lán n'ewao a g'euo. ¹⁶ Ǿ a néo se kpákpa a kùe, à onanamá à báaadàngu.

Ǿde

(Mat 19.16-30, Luk 18.18-30)

¹⁷ Ké Yesu dàzeu àle gé, ǿ g'ee bàalè m'ò kùle aà ae, à aà là à m'è: Metulu maa, kpelewa má ke mà àizāna ei? ¹⁸ Ǿ Yesu òè: Akea ní òm'ee má maai? Gb'ee maa, sé Lua ado. ¹⁹ N ikoyāo d'ō: Nsuli gb'edeo, nsuli w'ule ní gb'epāle noo, nsuli kpái'oo, nsuli yāo n gb'edeewao, nsuli gb'bleo, nili n de ní n dao kpela. § ²⁰ Ǿ à m'è: Metulu, za ma n'ef'eng'oo má yá bee k'ua pii. ²¹ Ǿ Yesu aà gwà ní yenzi w'eo a òè: Yá g'òne m'endo. Ge n' pó pó ní v'io yía pii, ní a ǿa kpá taasid'owa, ní m' temazi, níy'oo àizee v' luabe. ²² Ǿ g'ēpi oos'isi yápi yái, à tà ní p'osiao, ké aà àizee dasi yái. ²³ Ǿ Yesu w'ep'á a iwa'la a òné: Aizeede g'ea kpala pó bò Lua kíiu z'í'ū. ²⁴ Yápi b'ò aà iwa' sae, ǿ Yesu èa òné: Gb'è, g'ea kpala pó bò Lua kíi guu z'í'ū fá! ²⁵ Yiongo g'ea abaaw'eu àa de Ǿde g'ea kpala pó b'ò Lua kíiula. ²⁶ Ǿ yápi aà iwa' k'ù gb'aa, aale ok'oe aa m'è: T'ò màae, déme a boi? ²⁷ Yesu ní gwá soee à m'è: Gb'ēnazina a f'oo, āma Lua a f'oo wá bo, asa Lua apii gb'aa v'ie.

²⁸ Ǿ Pi'ee òè: Wápi'oo s'ò be? Wa p'opii tò wa bo tenzie. ²⁹ Yesu m'è: Siana mále oé, gbé pó a be tò we ge a v'io ge a d'āuna' ge a da ge a mae ge a néo ge a bua ma yái ní ma baona yáo, ³⁰ ade a ea beo ní v'io ní d'āuna' ní dao ní néo ní bua e lee bas'oo d'ūniae bee guu ní i'adamao lo, i àizāna e d'ūnia pó a m'oo guu. ³¹ Dasi pó d'ōaaa g'ō z'á mé dasi pó té z'á g'ō d'ōaaa.

Yesu a gaa ní a vuao yá'oa

(Mat 20.17-19, Luk 18.31-34)

³² Aa èa dàzeu, aale gé Yelusaleū. Yesu d'ōaaa a iwa'one, ǿ yápi b'ò ní sae, mé v'ia gbé pó té aà k'p'oo k'ù. Ǿ Yesu lile ní a iwa gb'ēon kuepl'oo, à èa yá pó a su a le òné lo ³³ à m'è: A ma! Wále gé Yelusaleū. Wa Gb'ēnazin Né kpá sa'onkia' ní M'ozizi ikoyādan'ede'owa, aai yādaa'ala, aai aà kpa luayād'onsai'owa aa aà de. ³⁴ Aa aà ke p'óp'oo, aa lé'ikakawá, aa aà gb'è ní fl'alao, aai aà de, a g'oo àa'ōde z'í i vu.

Zaaki ní Zāao wabik'ea

(Mat 20.20-28)

³⁵ Ǿ Zebedee néo Zaaki ní Zāao s'ò Yesuzi aa òè: Metulu, wá ye n' yá pó wále a wabik'ema k'ew'ee. ³⁶ Ǿ à ní lá à m'è: B'ó á ye mà ke'ei? ³⁷ Aa w'èwà aa m'è: Wá gba zé wà z'ōlenn'oo ní kpala guu, gb'ēdo n' op'laai, gb'ēdo z'eei. ³⁸ Yesu òné: A yá pó ále a wabik'ea

d̄so. Taasi keena p̄o má a imi, á f̄s̄ mia? Ga p̄o má siu, á f̄s̄ siua?
 39 Aa w̄ewà aa mè: Wá f̄s̄. † Yesu òné: I p̄o má mi, á mi, mé ga
 p̄o má siu, á siu, 40 ama z̄l̄ea ma ɔplaaɔ ge z̄eɛiá ma yá no. Gb̄é
 p̄o Lua k̄eken̄eɔ p̄oɛ.

41 Ké ìwa gb̄eɔn kwi k̄iniɔ yápi mà, an p̄o pà Zaaki ní Z̄aaɔzi.
 42 † Yesu ní k̄aaa a òné: A d̄s̄ ké gb̄é p̄o wàle ní gwa bùsu gb̄ez̄ɔɔ
 ũ ì gb̄aable ní gb̄éɔwae. Màa gb̄aadeɔ ì kiblemá l̄o. 43 Ama a
 deánɔ màao. A guu gb̄é p̄o ye ḡo gb̄ez̄ɔɔ ũ, aà ke á d̄onlede ũ.
 44 Màae l̄o gb̄é p̄o ye ḡo á d̄oana ũ, aà ke ápii z̄òblena ũ.* 45 Asa
 Gb̄enaz̄in Né i m̄o wà d̄onlekeɛ yáio, à mò d̄onlekei gb̄éɔneɛ, i gi
 a w̄enii ké à e gb̄éɔ bo dasi yáí.

V̄ia baak̄ena gb̄ágb̄aa
 (Mat 20.29-34, Luk 18.35-43)

46 Aa kà Yeliko. Lá Yesu lé b̄o we ní a ìwaɔ ní bílao, v̄ia baak̄ena
 Time né Baatime z̄l̄ea zé le. 47 Ké a mà Yesu Nazaleti mé lé ḡe, ɔ
 à nà lé gb̄aa zuawa à mè: Davidi Bui Yesu, ma w̄enagwa! 48 †
 dasile giè, aale me aà n̄ile. † aà lezua gb̄aa k̄áfi à mè: Davidi
 Bui, ma w̄enagwa. 49 Yesu zè à mè: A aà sísi. † wà v̄l̄api sísi wa
 òè: S̄òdile fele. Ale n s̄isi. 50 † v̄l̄api a zw̄aa w̄òlo à v̄l̄ p̄èle à mò
 Yesu k̄íi. 51 † Yesu aà là à mè: Bó ní ye mà ken̄ei? V̄l̄api w̄ewà à
 mè: Dii, má ye mào gu'ee. 52 † Yesu òè: Gé, ma náai p̄o ní kè mé
 n gb̄ágb̄a. Weḡo à gu'è, ɔ à b̄ò teaàzi.

11

Gb̄aak̄paa Yesuzi Yelusaleŭ
 (Mat 21.1-11, Luk 19.28-40, Z̄aa 12.12-19)

1 Ké aa k̄aik̄ù ní Yelusaleŭo, aa kà Befaze ní Betani p̄o kú Kùkpe
 s̄is̄ip̄oleuo. † Yesu a ìwaɔ gb̄eɔn pla z̄ì 2 a òné: A gé w̄éle p̄o kále
 wá ae kee guu. Tó a ḡe ḡòò, á z̄aa'ín b̄olo e d̄o we, gb̄ee i dikpe
 yáao. A polo suò. 3 Tó wà á lá, b̄o ále ke wei, í me Dii mé ye a
 m̄oai, a ea suò tia. 4 † aa ḡe wà z̄aa'ína è d̄o kpeele ḡaae. Ké
 aale polo, 5 ɔ gb̄é p̄o z̄ea weɔ ní lá aa mè: Bó ále ke ní z̄aa'ínapiɔ,
 ɔ ále polo? 6 Aa w̄emá lá Yesu ònéwa, ɔ wà ní tó we. 7 Aa s̄ù ní
 z̄aa'ínapiɔ Yesue. Aa ní ulaɔ kp̄ále z̄aa'ínapiwa, ɔ Yesu d̄ikpe.*
 8 Gb̄eeɔ lé ní ulaɔ kp̄ále zé guu, † gb̄eeɔ lé láo z̄ò s̄eu, aale kp̄ále l̄o.
 9 Gb̄é p̄o d̄oaaɔ ní gb̄é p̄o té z̄áɔ lé wiile wàle me:
 Gb̄aa ke!
 Báaad̄en gb̄é p̄o lé mó ní Dii tóo ũ. †
 10 Lua báaada wá dezi Davidi kpala p̄o lé vugu.
 Wà gb̄aak̄paaàzi à z̄ò luawa.

* 10:44 Maa 9.35 * 11:7 Zkl 9.9 † 11:8 2Kia 9.13 † 11:9 Sou 118.25-26

¹¹ Ké Yesu kà Yelusaleũ, à gè Lua ua, ò à wεpà pòpiila. Ké íatē i gō bíla bo yáí ò à bō gè Betani ní a íwa gbēon kueplao.

Yesu kaadɔenli kaa ní aà kua Lua uao
(Mat 21.12-22, Luk 19.45-48, Zaa 2.13-22)

¹² Ké gu dō, aa bō Betani, ò nɔana lé Yesu de. ¹³ A kaadɔenli è káaa, a lá pàe. A gè gwai tó a né mà. Ké à kà we, i pɔe eo, sema a lá, asa a magɔɔ i ka yáao. ¹⁴ Ǿ a ò lípiε: Gbēe a n né ble bau bo. Aà íwaɔ yápi mà.

¹⁵ Ké aa kà Yelusaleũ, Yesu gè Lua ua, ò à laayianoɔ ní laalunaɔ yà ní bóle, à ɔleũkpakenaɔ táabũnuɔ ní felenyianoɔ kilaɔ fuangba. ¹⁶ I wei gbēe a aso sè à bō ní Lua uaoo. ¹⁷ Ǿ à yādà gbēone à mē: A kēa Lua taalau à mē: Ma kpé aɔ de ma sisikpε ũ bui piiε. † Apio sō á kè gbēblenaɔ tòo ũ.* ¹⁸ Sa'onkiaɔ ní Mɔizi ikoyādanedeɔ yápi mà, ò aale zεwεεε wà aà de. Aale víakeè, asa aà yādaané † di bílawa piiε. ¹⁹ Ké oosi kè, ò Yesu ní a íwaɔ bōle wéleu.

²⁰ Ké gu dō aa be zéu, ò aa kaadɔenlipi è, à giigàga e a zinau. ²¹ Ké a yá dō Piεgu, ò a ò Yesuε: Dii, kaadɔenli pò ní kà gwae, à giigàga. ²² Yesu òné: Aɔ Lua náai ví. ²³ Siana mále oé, tó gbé ò sísiε beεε aà fele azia zu ísiau, tó i seake a nòse guuo, tó a a náai ví kè yá pò a òpi a ke, a keè. ²⁴ Bee yáí mále oé, tó ále lousisi, yá pò a a wabikè pii, à dile á è kò, í e. ²⁵ Tó a fele ále lousisi, tó á líkua ní gbēeo, à sùuukeaàno, á Mae pò kú musu i sùuukeáno ní á tàaeɔ sō. ²⁶ Tó i sùuuke ní gbéɔ, á Mae pò kú musu a sùuukeáno ní á tàaeɔ sō.

Yesu laa a ikoi
(Mat 21.23-27, Luk 20.1-8)

²⁷ Ǿ aa kà Yelusaleũ. Lá Yesu lé bebe Lua ua, sa'onkiaɔ ní Mɔizi ikoyādanedeɔ ní gbēzɔɔ sòàazi ²⁸ aa aà là aa mē: Iko kpele níle yápio keòì? Déme n gba yápi kea zéí? ²⁹ Yesu wémá à mē: Má yá mēndoe gbεawá. A wea, mí iko pò mále yápio keò oé sa. ³⁰ A omεε. Zaa gbéɔ da'ilεka† bō Lua kíi yà, ge gbēnazina kíiε? ³¹ Ǿ aa lekpaai aa mē: Tó wa mē Lua kíiε, a me bóyái wi Zaa yá sio nie. ³² Tó wa mē gbēnazina kíiε sō, too. Aa bíla vía ví, asa gbépii Zaa ānabike síε. ³³ Ǿ aa wè Yesuwa: Wá dōo. Ǿ Yesu òné: Mapi sō má iko pò mále yápio keò oéo.

12

Vēebu zikenao
(Mat 21.33-46, Luk 20.9-18)

1 Ǿ Yesu fêlê yâlêêũné à m̀: Gbêe mé v̄ēbu v̄i, à kaa liai, à eyò v̄ēfēkii ũ à gbadà,* ̄ à búpi ná zíkēnaɔne ní ɔz̄i, ̄ à fêlê ní táo. 2 Ké v̄ēkɔz̄ɔz̄ɔgɔɔ kà, ̄ à a ìwae z̄i zíkēnapiɔwa, aà a v̄ēpi asea símáe. 3 Ǿ zíkēnapiɔ aà kù wa gbè wa gbàe ɔgii. 4 Ǿ à èa ìwa pále z̄imá. Ǿ aa gbé bee mi f̄i aa widàwà. 5 A èa a pále z̄i lɔ, ̄ aa gbé bee dè. Maa à gbēpáleɔ z̄i dasi, aa ní gbēeɔ gbè, aa ní gbēeɔ dè. 6 Budepi né m̀ndona mé ḡòè sa, ̄ à aà z̄i gbēz̄ā à m̀: Aa ma né yāda. 7 Ǿ zíkēnapiɔ òk̄ɔe aa m̀: Túbiblenan kee. A to wà aà d̄e, bú i ḡɔw̄ē. 8 Ǿ aa aà kù wa dè, wà aà ḡe sè wa zù kaa kpe. 9 Tòo, kpelewa budepi a k̄e sai? A ḡe zíkēnapiɔ d̄ed̄e, i búpi kpa gbēpáleɔwae. 10 I Lua yáe bee kyokeo lé? Wà m̀: Gb̄e p̄ó ēbonaɔ p̄ákp̄ai mé ḡò gb̄eɔ mide ũ.

11 Dii mé bee kè,
̄ à kèw̄ē yābɔnsae ũ.†

12 Ǿ aa z̄ew̄el̄e wà aà kù, asa aa d̄ò ní yái à yápi l̄èũi. N beeo aa viakè bílae, ̄ aa aà tò we aa tà.

*Yesu lousisin gb̄ēz̄ɔɔ fua
(Mat 22.15-46, Luk 20.19-47)*

13 Ǿ wà Falisieɔ ní Elodi kpala zenkp̄edeeɔ z̄i Yesuwa òn̄k̄eìè a yá'oa guu. 14 Ké aa kà, ̄ aa òè: Metulu, wá d̄ó ké gbé náaiden n ũ. Nili yási ní gbéo ubl̄emb̄eke yáio, asa nili gbēe wegwao. Lua zé ni ɔbné wásawasa. A z̄ev̄i wà wè'̄sa kpá Sezaawaa, ge a z̄ev̄io? Wà kpa yà, ge wásu kpao? 15 Yesu ní m̄afili d̄ò, ̄ a òn̄e: Bóyái ále filifilimbakpam̄ēi? A ɔapi do d̄om̄ēe m̄a gwa. 16 Ké aa d̄òè, ̄ à ní lá à m̀: Dé mi ní aà t̄on lai? Aa wèwà aa m̀: Sezaa p̄óe. 17 Ǿ Yesu òn̄e: A Sezaa dee p̄ó kpawà, í Lua p̄ó kpawà. Aà yá b̄ò ní sae.

18 Ǿ Saduse p̄ó aai ḡeɔ vua eboeɔ m̀ò Yesu lè aa aà là aa m̀: 19 Metulu, M̄oizi òw̄ē a lá guu à m̀, tó gbé v̄ii ḡà à a n̄ò tò nésai, aà d̄auna gyaapi da'uake à a v̄ii ḡēe k̄eò.‡ 20 Maae, v̄ii ní d̄aunaɔ ku gb̄eɔn sopl̄a. Woo n̄sè, ̄ à aà tò we nésai. 21 Se aà da'uakè, ̄ à ḡà à n̄opi tò we lɔ nésai. Ǿ Bíò kè m̄aa lɔ 22 e à gè kà an sopl̄adewa. Ampii aa aà tò nésai. Ampii gb̄ea ̄ n̄opi ḡà. 23 Ḡeɔ vuḡɔz̄i an d̄ēm̄e aɔ n̄opi v̄ii? Asa an gb̄eɔn sopl̄a nípii aa aà d̄ò n̄ò ũe. 24 Yesu wè má à m̀: A Lua yá ní a gb̄aao d̄òsai yái a s̄as̄aio lò? 25 Tó ḡeɔ v̄i, aa n̄s̄eɔ, aa z̄ákeo, aao ku lán malaikaɔ kua luab̄ewae. 26 Ké ḡeɔ b̄o gau s̄ò b̄e, i M̄oizi lá kyoke gua p̄ó à k̄ael̄e yá'òuo lé? Lua òè à m̀ ámeaa Ablahaũ ní Izaakio ní Yak̄obuo Lua.§ 27 Luaá ḡeɔ Lua no, gbé b̄é̄eɔ p̄óe. A s̄as̄a à kè zài.

* 12:1 Isa 5.1-2 † 12:11 Sou 118.22-23 ‡ 12:19 Iko 25.5 § 12:26 B̄oa 3.6

28 Mɔizi ikoyādanɛdee ku we, à lɛkpaapi mà. Ké a è Yesu yāmaa wè má, ɔ à s̄aàzi à aà là à m̀: Ikoyā kpele mé dɛ́nlaí? 29 Yesu wèwà à m̀: A miden kɛ: A ma, Isailiɔ. Dii wá Lua mé Dii m̀ndona ũ. 30 Aɔ ye Dii á Luazi ní ǹsem̀ndoo teasisai á gbāa pua léu, á s̄i iɔ kuwà. * 31 A plaaden kɛ: Aɔ ye á gbédeezi lá ázía wēniwa.† Ikoyāe dɛ beeɔlao. 32 ɔ yādanɛdepi òè: Yāmaae, Metulu. N s̄iana'ò, n m̀ Lua m̀ndoe, a plaade kuo, sema aapi.‡ 33 Yea Luazi ní ǹsem̀ndoo ní n ɔnɔ p̄ii n gbāa pua léu ní yea n gbédeezi lá nzia wēniwao dɛ sa p̄ wí a p̄ kátɛu à tɛkū ní sa'oa bui p̄iioia.§ 34 Ké Yesu è à yāwèwa ní laaio, a òè: Gēa kpala p̄ b̀ Lua k̄ii z̀nɔ. Bee kpe gbēe i we yāe làwà lo.

35 Yesu èa lé yādané Lua ua, ɔ à gbéɔ là à m̀: Bóyāi Mɔizi ikoyādanɛdeɔ í o Mesiiá Davidi buiei? 36 Ké Lua Nisina dède Davidiwa à m̀: Dii ò ma Dii e aà z̄le a ɔplaii e àò aà ibeɛɔ kálèè a gbá z̄ie.*

37 Lá Davidi aà s̄isi Dii màa, kpelewa aɔ dɛ aà bui ũ bi? ɔ bila lé aà yāma ní p̄nao.

38 Aà yādaané guu à m̀: A laaika Mɔizi ikoyādanɛdeɔzi. Aaɔ ye bebea ní uladao daa wàɔ f̄ɔkpakpamá gāae. 39 Aaɔ wele z̄le lousisikpe z̄lek̄ii maaɔ guu ní bleble z̄lek̄ii maaɔ. 40 Aaɔ lou gbāa s̄isi gbéɔ wé yáí, ɔ aai gyaaɔ kpé siomá. An íadama p̄s̄i aɔ dɛ́nla.

Gyaa taaside gbadaa

(Luk 21.1-4)

41 ɔ Yesu z̄le Lua ua ɔsikpagolo ae, àle gbéɔ gwa, lá aale ɔa dau. ɔde saɔ lé ɔ z̄ɔ dau. 42 ɔ gyaa taaside m̀ t̄anga dàu m̀n pla, i ka dalao. 43 ɔ Yesu a íwaɔ k̄aa a òné: S̄iana málɛ oé, gyaa taasidepi ɔa dà kpagolo guu dɛ gbépiila. 44 Asa ɔ dia ɔ aa dà wà kàu mípii. Nɔepi s̄i, aà taasideke guu p̄ p̄ a v̄i à p̄bleò ɔ a dàu we p̄ii.

13

Yelusaleŭ dúuz̄sa ní dúnialaaḡɔ seelaɔ

(Mat 24.1-22, Luk 21.5-24)

1 Ké Yesu lé b̄ɔ Lua ua, aà íwae òè: Metulu, gwa lá wà kpé maaɔ d̀ ní gbè kefɛnaeɔ taaɔ. 2 ɔ Yesu òè: N kpé z̄ɔpi è píia? Gbe a ḡɔ dik̄sa weo, wa a dúuz̄ɔ píie.

3 Yesu z̄le a Kùkpe s̄is̄ip̄leu, aà ae d̄ɔa Lua uawa. Píe ní Zaakio ní Zāao ní Andeleo mé kuaànɔ n̄t̄ɛ, ɔ aa aà là aa m̀: 4 Ow̄ɛ, bee a ke b̄ɔe ni? Bóme aɔ dɛ apii keḡɔ seela ũi? 5 ɔ Yesu

* 12:30 Iko 6.4-5 † 12:31 Lev 19.18 ‡ 12:32 Iko 4.35 § 12:33 Oze 6.6

* 12:36 Sou 110.1

òné: A laaika, ásu to wà á sásão. ⁶ Gbḗó mó ní ma t́so dasi, aa me Mesii ń ũ, aai gbḗó sásá dasi. ⁷ Tó a zíkakḗfi mà ge a bao, ásu bílikεo. Sema bee ke, ama dúnia láaan we gíao. ⁸ Bui ní buio aa fεle ní k̄so, màae lo búsu ní búsuo. T́oḗe a lualua gueo mé n̄ana ao ku. Yápi ao de lán n̄owāwā daaleawae.

⁹ Ao kú ní laaio. Wa á kúkū wà yákpalekeáno, wi á gbḗ lousisikpεo guu. Ao zea búsu gbāadeo ní kía aε ma yáí, lo dené ma seeladeo ũ. ¹⁰ Sema wà baonakpa bui piie gíao. ¹¹ Tó wà gḗano yákpaleu, ásu doaa bílike yá pó ásu owao. A yá pó Lua a sóso káé á léu gḗabeez̄i o, asa i ke áme á yā'oo, Lua Nisinae. ¹² Vii ní dāuno k̄o kpámá dea yáí. Maa maeo ní néo kpámá. Néo bo ní deo ní ní dao kpe wà ní de. ¹³ Gbḗpii a zaágu ma yáí. Gbḗ pó menaf̄o e a léwa, ade mé a bo.

¹⁴ Tó a t̄e gudena* è gu pó de ao kuuo, (kyokena yápi da), gbḗ pó kú Yudeo bàale mipε s̄is̄owa. ¹⁵ Gbḗ pó kú a kpé musu su pila gḗ kpéu a p̄e séio. ¹⁶ Gbḗ pó kpé bua su εa be a ula séio. ¹⁷ Waiyoo neadeo ní n̄osindeeo gḗo beez̄i. ¹⁸ A wabike ké yápi su á le buziεo, ¹⁹ asa wét̄ea pó ao ku gḗopi ao z̄oε. † Za gḗo pó Lua dúnia k̄e e gbā a taa i keo, mé a ke bau lo. ²⁰ Tó Dii i gḗopio laoo, d̄o gbḗe a bo. A gḗopio lào a gbḗ pó á ní séo yáíe.

Gbḗnazin Né moa

(Mat 24.23-44, Luk 21.25-38)

²¹ Gḗo bee tó wà su oé Mesii gwa ke, ge Mesii ku le, ásu sio. ²² Asa Mesii egena o ní ānabi egena mo dabudabuo ní yābonsaeo ke, ké baa gbḗ pó Lua ní séo aa ní sásào, tó a zé kú. ²³ Ao kú ní laaio, ma yápii lezawá za káauε.

²⁴ Gḗo bee wét̄epi gbεa íat̄e a siakū, mo vua a ikεo, ²⁵ saanao wolo luawa, pó pó kú luawapio zā ní pékliwa. ‡ ²⁶ Wi Gbḗnazin Né moa e luabepuanau ní gbāa z̄o o ní gawio, § ²⁷ i a malaika o z̄i aa gbḗ pó Lua ní séo k̄aa za dúnia gola síīo guu, za dúnia léla ní a léleo.

²⁸ A yá pó kaad̄enli lé daé ma. Tó a ḡnoo busεkù mé a lá lé pae, o i d̄o guant̄ena k̄aikù. ²⁹ Maaε lo, tó á è yápi lé ke, ao d̄o ké aà moa k̄aikùε, a ku kpεεε. ³⁰ Siana máε oé gḗo beedeo ḡle yápi p̄ii kesaio. ³¹ Luabe ní t̄oḗe a ḡle, ama ma yáo ḡleεa vío. ³² Gbḗe a gḗo ge a zaa d̄o, baa malaika pó aa ku luabeo ge Lua Né, sema Mae Lua.

³³ Ao kú ní laaio à it̄eke, asa á d̄o z̄i pó gḗopi a kao. ³⁴ A de lán gbḗ pó lé gé w̄leuwaε. A a be tó a z̄ikenaone baade ní a z̄io, o a o a gud̄anaε aà it̄eke. ³⁵ Apio s̄o á uabele sugḗo d̄o, oosin nò,

* 13:14 Dan 9.27, 11.31, 12.11 † 13:19 Dan 12.1 ‡ 13:25 Isa 13.10, 34.4, Yoε 3.4 § 13:26 Dan 7.13

wεedon nò, ko óoban nò, gufēnen nò. Ayāmeto à itēke, ³⁶ ké asu su kándo, í a le ále í'oo yáí. ³⁷ Yá pò mále oé, mále o gbépiie, à itēke.

14

Tulalekaa Yesu miwa (*Mat 26.1-16, Zaa 12.1-8*)

¹ Gēamusu* dikpe ní Kàaso dikpeo gò gɔɔ pla, ɔ sa'onkiaɔ ní Mɔizi ikoyādanedeɔ lé zεwεεle wà gbēɔ zāmake wà e Yesu kú wà de. ² Asa aa mè: Wásu wà aà kú dikpegozɔ, ké wasu fele ní zɔaoo yáí.

³ Gɔɔ pò Yesu kú Simɔɔ Kusude be Betani, àle poble, ɔ nɔε s̄s̄aazi a tulale bui maa ɔde loona kúa. ɔ à loonapi waa è à tulalepi kà Yesu miwa. ⁴ Gbēɔ ku we, yápi òmá, ɔ aa mè: Bóyáí à tulalepi pākèi màai? ⁵ Tulale pò a ɔa de ánuusu ɔwatē ðaa do ní basooa, d̄s̄ yāa wa yīa wà a ɔa kpà taasideoa. ɔ aa zɔadòwà. ⁶ ɔ Yesu mè: A aà to we. Bóyáí ále íadaiwàí? A yāmaakēmεεε. ⁷ Taasideɔ kúánɔ gɔɔpiie.† Gɔɔ pò á yei, á f̄s̄ na kené, āma máɔ kúánɔ gɔɔpiio. ⁸ A kè a gbāa léue, à ðaa tulale kà ma mewa ma ge kpela yáíε. ⁹ Siana mále oé, gu pò wàle ma baokpau dúnia guu pii, wao yá pò nɔεpi kè o aà yá ðaangu yáí.

¹⁰ Bee gbεa Yudasí Isalioti pò de gbēɔn kueplaɔ gbēdo ũ gè sa'onkiaɔ k̄i Yesu kpaamá yáí. ¹¹ Ké aa aà yāmà, an pò kèna, ɔ aa legbèè wa ɔa kpawà. ɔ àle zεwεεle à Yesu kpámá.

Gēamusu bleblea (*Mat 26.17-35, Luk 22.7-34, Zaa 13.21-38, 1Kln 11.23-25*)

¹² Kàaso dikpegozɔ séia Z̄í, gɔɔ pò w̄i Gēamusu s̄a kòlokpa, Yesu íwaɔ òè: Má ní ye wà ge Gēamusu ble s̄oukεunεi? ¹³ Yesu a íwaɔ gbēɔn pla z̄i a òné: A gé wéledau. A kpaaŭ ní gbēɔo í sea lo guu. A teaazi ¹⁴ e ua pò a gēu, í o uabeleε, Metulu mè má á pilauí, gua pò á Gēamusu ble bleu ní a íwaɔ? ¹⁵ A kpediak̄sa kpea z̄s̄ musu pò wa kèke ɔb̄é, í s̄oukεwēε we. ¹⁶ Ké íwapio ðazeu, ɔ aa kà wélepi guu, aa è lá a ònéwa. ɔ aa Gēamusu ble s̄oukè we.

¹⁷ Ké oosi kè, Yesu kà we ní a íwa gbēɔn kueplaɔ. ¹⁸ Ké aa z̄le lé poble, ɔ Yesu mè: Siana mále oé, á gbé pò wàle poble s̄anuɔ do a ma kpámá.‡ ¹⁹ An pò yà, ɔ aale aà la dodo: Asa mámeo yó? ²⁰ ɔ a òné: A gbēɔn kueplaɔ doε, wále ɔkāaa ta dou. ²¹ Gbēnaz̄in Né a ta lá wà a yā'ò taalauwa, § āma waiyoo gbé pò a Gbēnaz̄in Né kpámápi. A maa wà ade í yāao.

²² Ké aale poble, Yesu kàa s̄è à báaadàu, ɔ a è'e kpámá à mè: A sí, beeá ma mεε. ²³ ɔ à imibo s̄è à Lua s̄aaukpà a kpámá, ɔ aa

* 14:1 B̄a 12.1-11 † 14:7 Iko 15.11 ‡ 14:18 Sou 41.10 § 14:21 Sou 22.1-19, Isa 53.1-12

mì nípii. ²⁴ Ǿ a òné: Beeá ma auε, Lua bàa kua ní gbé dasiò au* pò a bóaε. ²⁵ Siana mále oé, má wēεbe'i mi lɔo e kpala pò bò Lua kíi bɔ gupuau, ɔ má a dafu mi. ²⁶ Ké aa lesí aa làa, ɔ aa bòle gè Kùkpe s̀̀s̀p̀ɔ̀leu.

²⁷ Ǿ Yesu òné: Apii á ma to we, asa a kēa láu Lua m̀̀: Má sādāna lé, sāo i fáaa.† ²⁸ N beeo ma vua gbea má d̀̀aaé Galile. ²⁹ Ǿ Píεε òè: Baa tó wa n to we píi, má n to weo. ³⁰ Ǿ Yesu òè: Siana mále onε, gwāasinaa e ko àò gé lé gēn pla zui, níyɔ lelekpamazi gēn àaɔ. ³¹ Ǿ Píεε lεgbè à m̀̀ máúmaúε: Baa tó má su mále gannɔ, má lelekanzi bauo. Ǿ aa ò màa s̀̀ nípii.

Yesu wabikεa Gεεmani
(Mat 26.36-46, Luk 22.39-46)

³² Ké aa kà gu pò wí mε Gεεmani, ɔ Yesu ò a íwaɔnε: A z̀̀le la e màò wabikε. ³³ Ǿ à Píεε ní Zaakio ní Zāao s̀̀ g̀̀r̀ǹɔ̀. Iwāa kà aà p̀̀ɔ̀a, tòlobi z̀̀uaāgu, ³⁴ ɔ a òné: P̀̀ɔ̀sia ma k̀̀ gbāa e ma ka gaa. A ze la à itēke. ³⁵ Ké à gè aε yɔɔ, ɔ à ẁ̀le a gbεεu à wabikè, tó a zé kú, gɔɔpi gēala. ³⁶ A m̀̀: Baa, ma Mae, ní yá píi zé v́. To taasi kεεonapi d̀̀mazi, āma ma p̀̀eā no, sema n p̀̀. ³⁷ Ké à èa s̀̀ a gbēɔn àaɔpiò kíi, a è aale i'ò. Ǿ a ò Píεεε: Simɔɔ, níle i'ò yà? Ní f̀̀ n itēkè baa yɔɔoa? ³⁸ A itēke àò wabikε, ké ásu fu ỳ̀awao yáí. Nisina yei, āma mε buse. ³⁹ A èa gè wabikεi, ɔ à yá doupi ò lɔ. ⁴⁰ Ké à èa s̀̀, a è aale i'ò, asa an wé gbiakùε. Ǿ aai d̀̀ lá wa oèò. ⁴¹ Aà εa sua gēn àaɔde a òné: Alε i'ò ále kámabo e tiaa? Bee m̀̀. Gɔɔ kà sa. A gwa, wàle Gbēnazín Né kpá duunkenaɔwa. ⁴² A fele wà gé. Gbé pò lé ma kpámá lé mó kee.

Yesu kūa
(Mat 26.47-56, Luk 22.47-53, Zaa 18.3-12)

⁴³ Ké Yesu lé yápi o g̀̀ɔ̀, ɔ aà íwapio gbēdo Yudasi kà ní bíla pò bò sa'onkiaɔ ní M̀̀zi ikoyādanεdeɔ ní gbēz̀̀ɔ̀ kíiɔ. Aa f̀̀ndaɔ kūa ní goɔ. ⁴⁴ Bɔnkpεdepi s̀̀ à d̀̀aa seela òné à m̀̀ gbé pò a su lepèwà, aāpin we. Aa aà k̀̀ gbāa aa taò. ⁴⁵ Ké à kà we, ɔ à táa'ò Yesuwa g̀̀ɔ̀, a òè: Metulu! Ǿ à lepèwà. ⁴⁶ Ǿ wà ɔ̀̀p̀̀lewà wà aà k̀̀ gíugiú. ⁴⁷ Zā guu gbēε a f̀̀nda wò à sa'onkia zíkεnae lèò à aà swá gò. ⁴⁸ Ǿ Yesu òné: Kpáí weliwen ma ũ, ɔ a m̀̀ ma kúí ní f̀̀ndaɔ ní goɔa? ⁴⁹ Má kúánɔ Lua ua lá gu lé d̀̀, miò yádaé, i ma kūo. Ama bee kè ké yá pò kēa Luayātaalau e ke yáíε.‡ ⁵⁰ Ǿ aà íwaɔ bàalè pii aa aà tò we.

⁵¹ Ewaasoe teāzi, aà zwāa kuāala p̀̀eyesai. Ké wà aà k̀̀, ⁵² ɔ à a zwāa t̀̀né we, à bàalè puizi.

* 14:24 Bɔa 24.8 † 14:27 Zkl 13.7 ‡ 14:49 Isa 53.8

*Piɛɛ lelekpaa Yesuzi**(Mat 26.57-75, Luk 22.54-71, Zaa 18.12-27)*

⁵³ Ǿ wà gè ní Yesuo sa'onkia be. Sa'onkiaǾ ní gbɛ̃zɔ̃Ǿ ní Mɔizi ikoyádanedeǾ káaaa we nípii. ⁵⁴ Piɛɛ té ní kpe káaa e à gè gè sa'onkia be'ua. A zǔle we, àle tékpakpa ní dɔaiǾ sǎnu. ⁵⁵ Sa'onkiaǾ ní Yuda yákpalekenǾ pii lé yá weɛle wà dɔ Yesuwa wà e wà aà de, ǔ aai eo. ⁵⁶ Wà yádòdɔwà dasi, àma an yǎe i kǔseo. ⁵⁷ Ǿ gbɛ̃eǾ fɛle yádòwà lɔ aa mè: ⁵⁸ Wá mà dee mè á Lua kpé pò gbɛ̃nazina dò wí, i a pǎle pò gbɛ̃nazina i dɔo dɔ gɔǾ àaǔe. ⁵⁹ Baa ní beeo an lé i ke doǔo. ⁶⁰ Ǿ sa'onkia fɛle zè zǎ guu à Yesu là à mè: Nyǔ yǎe zásioa? Yá pò wàle dɔdɔmapiǾ dea ni? ⁶¹ Yesu níle kpé, i yǎe wewào, ǔ sa'onkiapi èa aà là à mè: Mmɛ ní Lua báaade Né Mesii ũa? ⁶² Ǿ Yesu mè: Mámɛ má aà ũ. A Gbɛ̃nazin Né e zǔlea Gbǎapiide ɔplaii, § mé á aà mɔa e luabɛpuanau.* ⁶³ Ǿ sa'onkiapi a ulaǾ ga kè à mè: E'e, wá bàa kú ní seeladeǾ lɔe? ⁶⁴ A mà lá à dɔe ní Luao weó? Kpelewa a zɛdì? Ǿ aa yá dìè nípii aa mè wà aà de.† ⁶⁵ Ǿ wà fɛle lé lé'ikakawà.‡ Ǿ wà pòkùè aà wéwa, wàle aà lele ní ɔkǔo, wàle oè: Anabikeke, ní gbé pò n le o. Ǿ dɔaiǾ aà kù aa aà sǎnkeke.

⁶⁶ Piɛɛ ku zǎle ua, ǔ sa'onkia be nɔe zikenaǾ do m̀ we. ⁶⁷ Ké à Piɛɛ è, àle tékpakpa, ǔ à aà gwà soee, a dè: Mpi sǔ, iǔ sǎnu ní Yesu Nazalɛtipioe. ⁶⁸ Ǿ à lelekpà à mè: Má dǔo, mi ma lá níle oo. Ǿ à fɛle gè gǔu guu. ⁶⁹ Nɔɛpi èa aà è we, ǔ a ò gbé pò zea weɔne à mè: Gǔɛpiá an gbèdoe. ⁷⁰ Ǿ Piɛɛ lelekpà lɔ. Ké à kè sàa yɔǾ, gbé pò zea weǾ ò Piɛɛ: Sianaɛ an gbèdon n ũ, asa Galile gbén n ũ. ⁷¹ Piɛɛ vǎikpǎaí ní azlao, ǔ à mè: Má sí ní Luao, má gbé pò ále aà yǎ'opi dǔo. ⁷² Wegǔo ǔ ko lé gɛn plaade zù, ǔ yá pò Yesu ò dɔ Piɛɛgu, ké à mè e ko àǔ gé lé gɛn plaade zui, a lelekpaaizi gɛn àaǔ. Ǿ à nà ɔlɔwa.

15*Pilati yákpalekea ní Yesuo**(Mat 27.11-31, Luk 23.1-25, Zaa 18.28-19.16)*

¹ Ké gu d̀ gǔǔ sa'onkiaǾ ní gbɛ̃zɔ̃Ǿ ní Mɔizi ikoyádanedeǾ ní gbǎadeǾ píi lekpǎaí, ǔ aa Yesu yè aa gè aà kpà Pilatiwa. ² Ǿ Pilati aà là à mè: YudaǾ kían n ũa? Yesu wèwà à mè: N òn we. ³ Sa'onkiaǾ lé yádòdɔwà, ⁴ ǔ Pilati èa aà là à mè: Nyǔ yǎe ooa? Yá pò wàle dɔdɔma ma fá! ⁵ Ké Yesu i yǎe zásimáo, ǔ aà yá b̀ Pilati sae.

⁶ Gɛ̃amusu dikpeɔǔzǎ Pilati í dakpeunaǾ do pò wa yei kénée. ⁷ Bùsudeña pò aa b̀ gbǎadeǾ kpe aa gbèdèǾ ku kpéu. An gbèdo tǔn Balaba. ⁸ Ǿ bíla s̀ Pilatizi aa wabikèwà aà ke lá í kenéwa. ⁹ Ǿ

Pilati ní lá à m̀̀: A ye mà Yudaᵋ kía k̀́é yà? ¹⁰ Asa a d̄́ sáasã ké sa'onkiaᵋ w̄eᵋ Yesuē yáí ᵋ aa aà kpàíwa. ¹¹ ᵋ sa'onkiaᵋ tekpà bílagu, ᵋ aa òè aà Balaba k̀́éné. ¹² ᵋ Pilati ní lá à m̀̀: Kpelewa á ye mà ke ní gbé pó w̄́ m̄́e Yudaᵋ kíaói? ¹³ ᵋ aa èa wiilè: N aa páliwa! ¹⁴ ᵋ Pilati ní lá à m̀̀: Bóyáii? Vái kpele a k̀́èi? ᵋ an wiilea k̀́afi aa m̀̀: N aa páliwa! ¹⁵ Pilati ye yá pó a kángu ke, ᵋ à Balaba k̀́éné. A Yesu kpà sosaᵋwa aa aà gbē ní flaalao, aai aà páliwa.

¹⁶ ᵋ sosapiᵋ g̀̀aàᵋᵋ bùsu gbãadepi be'ua, aa ní g̀̀ali k̀́aaa píi. ¹⁷ Aa gomusu t̄́ea d̀̀è, ᵋ aa f̀̀uà t̄́á ní leo aa kpàè. ¹⁸ ᵋ aale f̀̀okpakpawà aa m̀̀: Yudaᵋ kía f̀̀o! ¹⁹ Aale aà gbē a miwa ní feeo, aale lé'ikakawà, aale k̀́ulékule aà ae, aale lémwà. ²⁰ Ké aa aà k̀́e p̀́oᵋᵋᵋ aa làa, ᵋ aa gomusu t̄́epi b̀̀aàla, aa aázia p̀́kasa d̀̀è. ᵋ aa b̀̀aàᵋᵋ, aale gé aà páliwa.

Yesu gaa

(Mat 27.32-56, Luk 23.26-49, Zaa 19.17-30)

²¹ Ké aale gé, ḡ́oe b̀̀ò s̀̀è oi, àle d̀̀rízi, ᵋ aa teasidàè aa Yesu lipaak̄́a d̀̀è. Ḡ́epi tón Simᵋᵋ, Sileni bùsu gbéé, Alesãnda ní Lufuo de'iae. ²² ᵋ aa g̀̀è ní Yesuo gu pó w̄́ m̄́e Ḡ́oᵋᵋta. (Bee m̀̀ mit̄́oᵋᵋnagu.) ²³ ᵋ aa v̄́e pó wà lí'ᵋ k̀́au d̀̀è, àma i mio. ²⁴ Ké aa aà páliwa, ᵋ aa aà p̀́kasaᵋ kpaalè k̀́ale, aa t̄́elepà a sea yá musu.* ²⁵ Aa aà páliwa íat̄́e muuwãamiḡ́oᵋᵋ. ²⁶ Yá pó wa d̀̀wa ᵋ wa k̀́è wa ná aà mia wà m̀̀:

Yudaᵋ Kía.

²⁷ Wà kpáiw̄́eliw̄́eᵋ páliwa we l̀́o gbēᵋn pla, ado aà ᵋplaaí, ado z̄́ei. ²⁸ ᵋ yá pó k̄́ea láue bee pà wà m̀̀: Wà aà gwà doũ ní t̄́aek̄́eᵋᵋ.†

²⁹ Gb́é pó lé ḡ́e weᵋ lé ní mid̄́e,‡ aale aà s̄́s̄́ aa m̀̀: Eh̄́! Tò! N m̀̀ níȳ́ Lua kpé wí, ní ea d̀́o ḡ́oᵋᵋ àaᵋ nolo?§ ³⁰ N nzia suaba! Pila líwa m̀̀! ³¹ M̀̀a l̀́o sa'onkiaᵋ ní Moizi ikoyãdan̄́edeᵋ lé aà ke p̀́oᵋᵋᵋ aa m̀̀: A gbēp̄́aleᵋ suabà, àma a f̀́o à azia suabao. ³² Tó wá è Isailiᵋ kía pó w̄́ m̄́e Mesiipi pila líwa, wá aà náaíke sa. ᵋ gbé pó wà ní páliwa s̄́anuᵋ lé aà s̄́s̄́ l̀́o.

³³ Sea za íat̄́e minanguo e aua g̀̀è p̄́laᵋᵋ gu siak̀́u bùsupiu píie. ³⁴ Íat̄́e'auapilaa ᵋ Yesu wiilè gbáugb̄́au à m̀̀: Eloi, Eloi, l̄́ema sabatani! Bee b̄́oᵋᵋ m̀̀: Ma Lua, ma Lua, àkea n ma to wei?* ³⁵ Ké gbé pó z̄́ea weeᵋ yápi mà, ᵋ aa m̀̀: Ma we, àle Elia sisie. ³⁶ ᵋ gbēe bàalè g̀̀è sao z̀̀ò v̄́e k̀́umawa,† a p̀̀è feea a d̀̀o Yesuē à m̀̀: A z̄́e ḡ́ia wà gwa, tó Elia a m̄́o aà pila. ³⁷ Yesu wii gbãa l̀̀è, ᵋ à g̀̀a. ³⁸ ᵋ Lua kpé zwãa‡ pó daa luakuk̄́i ae p̄́a pla za musu e z̄́íe. ³⁹ Ké sosaᵋ gb̄́z̄́oᵋᵋ pó z̄́e Yesu ae we aà gaa è màa à m̀̀: Ḡ́epiá Lua

* 15:24 Sou 22.19 † 15:28 Isa 53.12 ‡ 15:29 Sou 22.8, 109.25 § 15:29 Maa 14.58 * 15:34 Sou 22.1 † 15:36 Sou 69.22 ‡ 15:38 B̄́a 26.31-33

Néε sīana. ⁴⁰ Nɔεεɔ ku we ɔ, aale gugwa kāaa. An guu Maliama Madeleni kuu ní Maliama pɔ de Yosefu ní Zaaki Nénao da ũo ní Salomεεo. ⁴¹ Gɔɔ pɔ Yesu kú Galile, aame aaiɔ teaazi wàɔ blekεè. Nɔε pāleɔ m̀daànɔ Yelusaleũ aa ku we ɔ dasi.

Yesu via

(Mat 27.57-61, Luk 23.50-56, Zaa 19.38-42)

⁴² Asɔadazi oosi lé ke. Lá kámabogɔɔ ye daalei, ⁴³ Yosefu Alimate m̀. Gbé tɔdeε Yuda gbāadeɔ guu, mé àle kpala pɔ a ɔ Lua kíi dá. A sɔdile à gè Pilati kíi, à Yesu ge wabikèwà. ⁴⁴ Ké Pilati mà Yesu gà kò, à b̀ aà sae. ɔ à sosao gbèzɔɔ sisi, à aà là tó Yesu gà kò. ⁴⁵ Ké Pilati gbèzɔɔpi yāmà, ɔ à Yosefu gbà zé aà gepi sé. ⁴⁶ Yosefu gè bàabaa lù, ɔ à gè à aà bùa à bàabaapi fīwà. A aà dà gbè'ε pɔ wa sò mia ũ guu, ɔ à gbè gbènε gbeembo tà epile. ⁴⁷ Maliama Madeleni ní Maliama Yosefu dao lé gwa, aa è gua pɔ wà Yesu gepi dàu.

16

Yesu ɔa gau

(Mat 28.1-10, Luk 24.1-12, Zaa 20.1-10)

¹ Kámabogɔɔzi láaa íatē gēa kpéu Maliama Madeleni ní Maliama Zaaki dao ní Salomεεo nísi gínana lù, ké wà ge ma Yesu mewa. ² Asɔanenzi kɔkɔɔ íatē bilea ɔ aa b̀ gè miapi kíi. ³ Aale kɔ la zéu aale me: Déme a gbepi gbeembo à gowεε mia'ε léi? ⁴ Asa gbepi gbènεε. Ké aa wesè, ɔ aa è wà gbepi gbeembò kò. ⁵ Ké aa gè mia'epi guu, ɔ aa èwaasoe è zɔlea ɔplaa oi, a ulatao pua daa. ɔ iwāa kà ní pɔa. ⁶ A òné: Asu to iwāa ká á pɔao. Yesu Nazaleti pɔ wa pàliwa ále weεleo ló? A vù. A gu pɔ wà aà díleu èa? A ku lao. ⁷ A tá, í o aà íwaɔne ní Piεεo, a dɔaané Galile. Aa aà e we lá a ònéwa.* ⁸ Iwāa kà ní pɔa, aale kpakpanaga, ɔ aa b̀le miapiu ní bao. Aai yāe o gbēεεo, ké via ní kú yái.

Yesu azia ɔba a íwaɔne

(Mat 28.16-20, Luk 24.36-53, Zaa 20.11-23)

⁹ Ké Yesu b̀ gau asɔanenzi gufēne, à azia ɔb ɔ Maliama Madeleni pɔ à táa mèn sopla gòèe káau. ¹⁰ ɔ nɔepi ge ò aà gbé pɔ an pɔ yaa, aale ɔɔɔne. ¹¹ Ké aa mà Yesu vù, nɔepi aà è ní wéó, ɔ aai sio.

¹² Bee gbεa gɔɔ pɔ an gbēɔn plaɔ be zé guu, aale gé wéleu, à azia ɔbne lán gbēpālewa. ¹³ Ké aa èa sù ní wélepíe, aa ò gbé kíniɔne. N beeo aai ní yá sio. ¹⁴ Gbezā ɔ à azia ɔb ɔ gbēɔn kuεdoɔne gɔɔ pɔ aale pɔble. ɔ à zɔadɔmá, ké an swá gbāa mé aai a náaikeo yái. Asa aai gbé pɔ aa aà è à vùɔ yá sio. ¹⁵ ɔ a òné: A gé dúnia guu píi, í ma baokpa gbépiie. ¹⁶ Gbé pɔ sí mé à da'ilekè a ɔ. Gbé pɔ i

* 16:7 Maa 14.28

sio s̄, yá a z̄l̄ewà. ¹⁷ Gb̄é p̄ó aa yápi s̄ī yākeaon ke: Aali táago ní ma t̄ó, aali yāebui'o. ¹⁸ Tó aa ml̄ē kù ní o ge tó aa kona í m̄, a p̄e kené. Aali o na gyāeowa, aai aafia'e.

Yesu taa luab̄e
(Zin 1.9-11)

¹⁹ Ké Dii Yesu yā'òné a làa, ̄ Lua aà s̄è t̄àò musu, à z̄l̄e Luapi oplaai. ²⁰ O aà iwapi o b̄ò gè waasokp̄a gupiiu. Dii z̄k̄èr̄n̄o, ̄ an dabudabukeao yá p̄ó aa ò s̄ianap̄liwàné.

LUKU

Yá pò kú láε bee guu

Luku Yesu baona lápi kè lá Maaku kèwae.

Zāa da'ilena yā'oa guu, a ye gbé sɔu àò maà wàò Yesu dá (3.1-20)

Yesu da'ilékεa ní aà yɔao (3.21-4.13).

Yesu zíkεa Galile bùsuu, gu pò à waasokèu ɔ à gyāeɔ gbàgbā (4.14-9.50).

Yesu wélegεa bɔa za Galile e taa Yelusaleũ (9.51-19.28). Luku yá pò Maaku i kéɔ kè dasi. A keeɔn ke: Sámali gbēmaa yá, ɔde sɔũ yá, né pò sàsā yá, ɔde ní Lazaa yá.

Yá pò Yesu kè Yelusaleũ (19.29-21.38).

Yesu taasikεa ní aà gaao (22-23).

Lápi midékí (24) Yesu bò gau ɔ à bò m̀ a ìwaeɔwa Emausi zéu e àò ge táí luabe.

Luku Yesu ní Zāa Da'ilena ia yá bɔlekè gíae (1-2). Wekí a ò lá malaika b̀ m̀ Yesu da Maliamawa ní Zāa Da'ilena da Elizabetio, ní lá sādānaɔ ní saanyādōnaɔ m̀ kùle Yesueo, lá Maliamama ní Zakalio Dii sáaukpà mé Simeo Lua Musude tɔ̀b̀. Yá bee guu Luku yá gbíao ò k̀ a Yesu seeladekεkεa guu: Yesu luake ní aà dea Isaili zalala ũo ní lá aà m̀a dúnia guu de yāzɔũ ũ gbépiiεo. Luku ò̀bwēε l̀ lá Lua ye ǹsedeoũdeɔzi ní gbé pò wà pākpańzió ní nɔeɔ ní taasideɔ ní nibɔɔ. Lua Nisina yá kú we l̀ ní p̀na pò Yesu baona ì inéo ní Lua táasileao ní wabikεawào.

Luku ì Isailio felekaayā bɔlekewēε wásawasae. Baona láε bee kyokεa guu baade a f̄ gbépii Suabana yá d̄su.

¹ Gbé ɔkpà yá pò kè wá guu dau siua lá guu zézeɔwa dasi, ² lá gbé pò aa de yápi seeladeɔ ní a baokpanaɔ ũ za káauɔ ò̀wēεwa. ³ Tiasa mapi s̄, lá ma weté yápiɔi dodo za a daaleawa, má è a maa mà kēne zéze, ma gbé beεede Teofili, ⁴ ké ñ e ñ yá pò wa dànε sásā d̄s.

Malaika d̄saaa Zaa Da'ilena ia yā'oa

⁵ Yude bùsu kí Elodi gɔɔ sa'onae ku, aà tón Zakali. A ku Abia sa'onao gāli guue. Aà na tón Elizabeti. Aalona buie l̀. ⁶ An pla m̄pii aa maa Luaε. Aaño ku taaesai, aa Dii ikoyā ní yá pò a d̄ileɔ k̄ua. ⁷ Aa né v̄io, asa Elizabetiá fiie, mé an pla m̄pii aa zikù.

⁸ Gɔɔ pò sa'oa kà an gāliwa, Zakali mé lé Lua gbagba. ⁹ Lá sa'onapiɔ ì kewa, aa likpà, ɔ lí Zakali sè aà gé tulaletikai téa Dii kpéu. ¹⁰ Tulaletikpasagɔɔ bíla kàaa kpεεle pii, aale wabike. ¹¹ ɔ Dii malaikae b̀ m̀wà, à zè tulaletikateakí ɔplaii. ¹² Ké Zakali

aà è, à bílikè, vía aà kù. ¹³ Ǿ malaikapi òè: Nsu to vía n kũo Zakali. Lua n wabikεa sǐ, n na Elizabeti a nε'i g̃εe ũ, ní tókpaè Zāa. ¹⁴ N pɔ a ke na, rýɔ yáalɔ, gbéɔ pɔnakε aà ia yá musu dasi, ¹⁵ asa aɔ de Diie gbēzɔɔ ũε. A wē ge í gbāae mio,* Lua Nisina aɔ dedεawà za aà da gbεεε. ¹⁶ A to Isailiɔ ze ní Dii ní Luao dasi, ¹⁷ a dɔaa Diie ní Lua Nisina gbāa pɔ Elia ví yāao. A to maeɔ ledouke ní ní néɔ,† a to swáyāmansaideɔ gbēmaao ɔnɔ sé. A gbéɔ keke aao ku sou guu Diie.

¹⁸ Ǿ Zakali ò malaikapie: Kpelewa má yápi síana dǐi? Asa maezinan ma ũ, mé ma na zikù lɔ. ¹⁹ Ǿ malaikapi wèwà à mè: Máme má Gablieli,‡ mio zεa Lua aε. Ǿme ma zǐ yápi oine, mà baonapi kpanε. ²⁰ Ma, n léna a naale, rýɔ f̃ yá'oo e yápi ge keɔ, ké ni ma yá pɔ a ke a gɔɔwa sio yáí. ²¹ Gɔɔ bee sɔ wàle Zakali dá. Aà gēgēa Lua kpéu bɔ ní saε. ²² Ké à bɔ, i f̃ yá'òr̃nɔɔ, ɔ wa d̃ ké à wépungu'è Lua kpéue. Lá aà léna nàale, ɔ àle yá'oné ní ɔo. ²³ Ké Zakali sa'ogɔɔ lé kà, ɔ à tà a bε. ²⁴ Bee gbεa aà na Elizabeti nɔsǐ, ɔ à azía ùle e mɔ sɔo à mè: ²⁵ Dii kè, à ma wēnagwà, à wibòmεε.

Malaika dɔaaa Yesu ia yá'oa

²⁶ A mɔ soolode guu Lua malaika Gablieli zǐ Galile wéle pɔ wǐ mε Nazaleti guu. ²⁷ A gè nenɔε léso pɔ aà tón Maliama kíi. A g̃ɔkpama ví Davidi bui ũ, aà tón Yosefu. ²⁸ Ké malaikapi gè aà kíi, a òè: Fɔɔ báaade! Dii kunnɔε. ²⁹ Maliama bílikè yápiwa, à làasookè à mè: Fɔ bee mi dea ni? ³⁰ Ǿ malaikapi òè:

Maliama, r̃su to vía n kũo,
asa Lua báaadàngue.

³¹ Ma! Nyɔ nɔsǐ, ní nε'i g̃εe ũ,
ní tókpaè Yesu.

³² Aɔ de gbēzɔɔ ũ, wàli oè Musude Né.

Dii Lua a aà kpa aà dezi Davidi kpalau,

³³ iɔ de Yakɔbu bui kía ũ gɔɔpii,

aà kpala aɔ láaa vío. §

³⁴ Ǿ Maliama ò malaikapie: Lá mi g̃εe d̃ yāao, bee a ke kpelewa ni? ³⁵ Malaika wèwà à mè:

Lua Nisina a dinε,

Musude gbāa i mɔma.

A yáí né pɔ rýɔ ipi kua aɔ adoa,

wàli oè Lua Né.

³⁶ N daε Elizabeti nεg̃εe nɔsia sɔ a zikù guu. Nɔε pɔ wa d̃ile f̃i ũpi kú ní nò mɔ sooloo tia. ³⁷ Asa Lua lí fu yāewao.* ³⁸ Ǿ Maliama mè: Dii zòblenan ma ũ. Aà kemεε lá ní òwa. Ǿ malaikapi aà tò we.

* 1:15 Nao 6.3 † 1:17 Mal 3.23-24 ‡ 1:19 Dan 8.16, 9.21 § 1:33 2Sam

7.12, 16, Isa 9.6 * 1:37 Daa 18.14

Maliama gea Elizabeti gwai

³⁹ Goo bee Maliama fêle gè wêle pò kú Yude bùsu gusísídeu gòò. ⁴⁰ A gè Zakali be, ò à fòkpà Elizabetiwa. ⁴¹ Ké Elizabeti Maliama fòpi mà, aà né vîvî aà gbêe guu, ò Lua Nisîna dède Elizabetiwa, ⁴² Elizabeti wii gbâa lè à mè: Báaaden n ù de nœ píila. Báaaden né pò kú ní gbêeu ù b. ⁴³ Bón ma ù ké ma Dii da mò ma gwaii? ⁴⁴ Goo pò ma swálè n fowa lé, né pò kú ma gbêeu vîvî ní pónaoe. ⁴⁵ Báaaden n ù, asa ní sî yá pò Dii òne a ke. ⁴⁶ O Maliama mè: Báaaden n ù, asa Mále Dii tóbò ma sò guu,

⁴⁷ ma nòse lé yáalo Lua ma Suabanawa,†

⁴⁸ asa à ma yādà,

mapi aà zòblena pò mi ka pœ ùo.

Za tia e goopii wàli omœe báaadee,

⁴⁹ asa Lua Gbãadepi yázòkèmee.

Aà tó kua adoa.

⁵⁰ I wēnadò gbé pò aai viakœœœe e ní buiwa.

⁵¹ A a gāsî pòò à a gbâa òbné,

à waladeò fàaa ní ní làasoò.

⁵² A gbãadeò bò kpalau,

à táaaò kàfi.

⁵³ A pòmaaò kpà nœandenaowa aa kà,

à oðeò gbàe ogii.

⁵⁴ A a zòblena Isailio ìa,

an yá i sãaàguo.

⁵⁵ A wēnadò Ablahaū ní a buipioñe‡

lá à a legbè wá dezioñewa.

⁵⁶ Maliama zòle ní Elizabetio lán mœ àaõwa, ò à gbàsa tà a be.

Zaa Da'ilena ia

⁵⁷ Elizabeti ne'igoo kà, ò à ne'i gõe ù. ⁵⁸ Ké aà fáanideò ní aà daeò mà lá Dii wēnadòè, aa pónakèaànò. ⁵⁹ A goò swaaõde zí aa

mò tōzōi népie,§ aai aà mae Zakali tókpaè, ⁶⁰ ò aà da mè: Aawo!

Wàli oè Zāa. ⁶¹ Aa òè: Gbêe ku n daeò guu, a tó bee vío. ⁶² O aa

yā'ò aà mae ní o, ké aa e dō lá a ye wà tókpaè. ⁶³ Zakalipi pò

pò á e lákēwà gbèa, ò a kēwà: Aà tón Zāa. Yápi bò ní sae m̄pii.

⁶⁴ Wegōò aà léna gòle, à lebò lé yā'o, àle Lua sáaukpa. ⁶⁵ O vía

ní fáanideò kù pii, ò Yude bùsu gusísíde gbéò lé yápi galike píi.

⁶⁶ O gbé pò aa yápi màò kūa ní nòse guu aa mè: Bó népi aò de a ù

ziai? Asa Dii oiaaaaziè.

⁶⁷ Lua Nisîna dède aà mae Zakaliwa, ò à ānabikékè à mè:

⁶⁸ Wà Dii Isailio Lua sáaukpa!

A m̀ a gbé̀ b̀.

⁶⁹ A Suaban gbãade b̀w̃εε

a z̀blena Davidi bui guu,

⁷⁰ lá a dà a ānabionε aa ò za ziwa.

⁷¹ Aa m̀ a wá sí wá ibεεwa,

a wá b̀ gbé̀ p̀ zawágupio ̀z̀.

⁷² M̀a a wá deziw̃ w̃εnagwá,

aà bàa p̀ kúrino yá i s̃aàguo.

⁷³ A lεgbè wá dezi Ablahaũε*

⁷⁴ à m̀ á wá b̀ wá ibεε ̀z̀,

í wá gba zé wà z̀bleε ṽiasai,

⁷⁵ wá kua io adoaè gbẽmaao ũ

e wá w̃eni léu.

⁷⁶ Mpi s̃ ma né, w̃ali onε Musude ānabi,

asa níme níỹ d̃aa ñ zεkeke Diiε.†

⁷⁷ Nỹ to aà gbé̀ d̃ lá a ní suaba,

lá a ní duuna k̃má,

⁷⁸ ké wá Lua ñsε s̃sobi ṽi yáí.

B̃aa musu a m̀ wá gwai lá gu ï d̃wa,

⁷⁹ i gupu gbé̀ p̀ kú gusiauonε

ñ gbé̀ p̀ kú ga léz̃i,‡

i wá gbá péle aafia zéu.

⁸⁰ Népi z̃w̃kù à g̀ kágbãade ũ. A ku gbáau e g̃w̃ p̀ à b̀ gupau Isailiwa.

2

Yesu ia

(Mat 1.18-25)

¹ G̃w̃ bee Sezaa Ogusi b̀ ní yáo à m̀ wà d̃unia gbépii nao.

² Wà nao séiapi kè g̃w̃ p̀ Kilini de Sili bùsu gb̃z̃w̃ ũε. ³ Baade

p̃ii gè a be w̃léu wà a t́ dalau. ⁴ Yosefu s̃ à b̀ Nazaleti, Galile

b̀s̃uu, à gè Davidi be w̃lé Betelēũ, Yude bùs̃uu, ké a de Davidi

bui ũ yáí. ⁵ A gè wà a t́ dalau we ní a ñk̃pama Maliamao. A

ñsia, ⁶ g̃w̃ p̀ aa ku we, aà ñ'ig̃w̃ kà, ⁷ à a yoa ï g̃s̃ ũ. A zw̃aa

f̃iwà à aà w̃le p̃tuoo p̃bleb̃u, ké aai gu e nib̃w̃ pilak̃io yáí.

⁸ Sādānao ku bùsu doũpi guu, aale i s̃eu, gw̃as̃ina aale ní

s̃ao d̃s̃a. ⁹ Ō Dii malaikae b̀ m̀má, Dii gawi gup̃ñzi, s̃ ṽia

ñ kú maamaa. ¹⁰ Malaikapi òñé: Asu to ṽia á k̃uo, asa ma

m̀ baonakpaiéε, gbépii p̀ i ke na maamaa. ¹¹ Wà Suabana íé

Davidi w̃léu gw̃áa, s̃me Mesii ũ, Dii ũ. ¹² Seela p̀ a to à aà d̃ñ

ke: A ñt̃na e w̃léa p̃tuoo p̃bleb̃u, zw̃aa f̃iwà. ¹³ Kándo

* 1:73 Daa 22.16-18 † 1:76 Mal 3.1 ‡ 1:79 Isa 9.1

luabe ìwao ku sãnu ní malaikapio dasidasi, aale Lua táasile aa m̀è:

¹⁴ Wà Lua tɔbo musu,

gbé pɔ an yá kèèo i aafia'e tɔle.

¹⁵ Ké malaikapio gòrla aa tà luabe, ɔ sādānao òkɔe aa m̀è: Wà gè Beteleū wà yá pɔ kèpi e, yá pɔ Dii tò wá d̄. ¹⁶ ɔ aa fɛle gè kpakpa, aa b̀ Maliama ní Yosefuowa ní nétēnapio wúlea pɔtuoo pɔblebo. ¹⁷ Ké aa aà è, aa yá pɔ wa òné nétēnapi yá musu ò. ¹⁸ ɔ yá pɔ sādānao òpi b̀ gbé pɔ aa mào sae pii. ¹⁹ Maliama yápi k̄ua a ǹse guu pii, àle làasookewà. ²⁰ Sādānao èa tà, aale Lua tɔbo, aale aà sáaukpa yá pɔ aa mà mé aa è musu, asa à kè lá wa ònéwae. ²¹ Ké a gɔo la sù, né t̄zɔgɔo kà, * ɔ wà tɔkpàè Yesu, tɔ pɔ malaika ò zad̄ wi aà n̄sio.

Yesu ɔba Dii

²² Ké an gbábɔgɔo kà, aa aà sè gè ɔbi Dii Yelusaleū lá Mɔizi ikoyā'owa. ²³ Asa a ku Dii ikoyāu wà m̀è wà n̄gɔe s̄iaa kpawàe. † ²⁴ Aa sa pɔ wa ðile Dii ikoyāu ò, wà m̀è felena m̀en pla ge felenguulu né bɔbɔ m̀en pla. ‡

²⁵ Gbēe ku Yelusaleū, aà tón Simɔ. Gbēmaae, a Lua v̄ia v̄i, mé aà wé do Isailio misiai. Lua Nisina diè, ²⁶ ɔ Nisínapi òè a ga k̄ia pɔ Dii kpà esaio. ²⁷ Nisínapi d̄baaè, ɔ à gè Lua ua. Ké Maliama ní Yosefuo m̀ò ní ní né Yesuo yá pɔ wa ðile ikoyāu kea yáí, ²⁸ ɔ Simɔ aà s̄i a ɔzi, à Lua sáaukpa à m̀è:

²⁹ Mapi n z̀blena gbae niè guu sa lá ní òm̄ewa Dii,

³⁰ asa ma wesi Suabana pɔ ní ðile

³¹ n aà yá kèke bui pii wáale.

³² Aɔ de gupua ũ à gupu buiɔne, §
i n gbé Isailio tɔbo.

³³ Yá pɔ a ò népi musu b̀ aà de ní aà dao sae. ³⁴⁻³⁵ Simɔ samaa'òné, ɔ a ò népi da Maliamae à m̀è:

ɔme aɔ de seela pɔ Isailio gii ũ,

pɔsia i n s̄o z̄o lán f̄endawa.

Isailio lao ge aa káfi aà yáí,

an ǹse guu yá i bɔ gupuau.

³⁶ N̄e ānabie ku we, aà tón Ana, Fanueli né, Aseɛ buie. N̄epi zik̄ue táotao. A zākè ní a ḡokpamao wè soplae, ³⁷ ɔ à ḡòd̄ gyaa ũ e wè basiiɔ ní síiɔ. Ili bɔ Lua uao, ɔ lousisi f̄aan̄e ní gwāasinao ní l̄eyeaó ní wabik̄eao. ³⁸ Zibeezi ḡòo à s̄ònz̄i à Lua sáaukpa, àle népi yā'o gbé pɔ an wé do Yelusaleū boaiɔne pii.

* 2:21 Lev 12.3 † 2:23 B̄oa 13.2 ‡ 2:24 Lev 12.6-8 § 2:32 Isa 42.6, 49.6

³⁹ Ké Yosefu ní Maliamao kè lá a ku Dii ikoyá láuwa pii aa làa, aa èa tà ní be wéleu Nazalēti, Galile būsuu. ⁴⁰ Nēpi fēle à gbāakù. Ɔno pàè, mé ɔ kú ní Lua báaa.

Yesu gea Lua ua a neɔɔ

⁴¹ Wē ní wēo Yesu de ní aà dao aaí gé Gēamusu* dikpekēi Yelusaleūe. ⁴² Ké Yesu kà wè kuepla, aa èa gè dikpekēi lá aaí kewa. ⁴³ Ké dikpe làa, aale tá, ɔ an né Yesu gè Yelusaleū, aa dōo. ⁴⁴ Aale e a kú ní gbéɔ guue. Ké aa táa'ò gɔɔ do, ɔ aa gbàsa lé aà weele ní daɔ ní ní gbé dōaɔ guu. ⁴⁵ Ké aai aà eo, aa èa gè aà weelei Yelusaleū. ⁴⁶ A gɔɔ àaɔde zí ɔ aa aà è Lua ua zōlea yādanedeɔ guu, àle yāmamá, àle yáalamá. ⁴⁷ Aà yādōa ní aà yāweamáo dī gbé pó aale aà yāmaɔwa pii. ⁴⁸ Ké aà de ní aà dao aà è, à bò ní sae, ɔ aà da òè: Bóyāi ní kèwēe màai? N mae ní mapio, wá pɔ yà n weelea guu. ⁴⁹ A wemá à mè: Bóyāi ále ma weelei? Ké à kù mào ku ma Mae kpéu, á dōo lé? ⁵⁰ Ama aai yá pó a ònépi dōo.

⁵¹ Yesu èa tārínɔ Nazaleti, à misiilené. Aà da yápio kúa a nòse guu pii. ⁵² Yesu zōkù, aà ɔno kàfi, mé a na ní Luao ní gbēnazinao.†

3

Zāa Da'ilena waasokpaa

(Mat 3.1-17, Maa 1.1-11, Zaa 1.19-28)

¹ Sezaa Tibelia kpalablea wè gēode guu Pōnsi Pilati mé Yude būsuo gbēzɔɔ ũ, Elodi lé kible Galile, aà dāuna Filipi lé kible Itule būsuo ní Takɔni būsuoowa, mé Lisania lé kible Abileni būsuo.

² Anasi ní Kaaifao mé sa'onkiaɔ ũ. Gɔɔ bee ɔ Lua yā'ò Zakali né Zāae gbáau. ³ Ɔ à fēle lé bebe Yuudē baale ní baalao pii, àle waasoke gbéɔne. A òné aa nòselile aa da'ileke, Lua i ní duuna kémá.

⁴ Maa yá pó ànabi Isaia ò a lá guu kè à mè:

Kpāwakena ɔɔ ma dɔ gbáau,

àle me à zekēke Diie,

à zéwewenaɔ pooè súsu.

⁵ Guzule pii a tata,

gbè lesɔ ní sɔsɔ daaí pii.

Zé koleaɔ poo súsu,

zé tòutoɔ daaí,

⁶ gbépii i e lá Lua i ní suaba.*

⁷ Bíla ɔ mɔ aà kíi da'ilekei, ɔ i oné: Gbēnazín piligonaɔ! Déme ledāwá à bàasi pókūma pó Lua a bɔbɔmáei? ⁸ A nòselile yá ke, wi dō ké a lile. Ké Ablahaū de á dezi ũ, ásu dile bee mé a á bɔo.

* 2:41 Bɔa 12.1-11 † 2:52 1Sam 2.26, Yaa 3.4 * 3:6 Isa 40.3-5

Mále oé, Lua a f̄ gb̄ee beē ke Ablahaũ buio ũ. ⁹ M̄o dilea líozi kò. Lí p̄ó lé né maa io, wa z̄s̄ zu téue.

¹⁰ B̄íla aà là: Tó m̄aae, wá ke kpelewa ni? ¹¹ A w̄emá à m̄è: Gb̄é p̄ó ula v̄í m̄èn pla, aà ado kpa gb̄é p̄ó v̄íowa. Gb̄é p̄ó p̄oblea v̄í, aà ke m̄aa b̄. ¹² Ōsinao m̄ò da'ilekei, s̄ aa aà là aa m̄è: M̄etulu, wá ke kpelewa ni? ¹³ A w̄emá à m̄è: Asu s̄asimá de lá wa d̄ilelao. ¹⁴ Sosā aà là aa m̄è: Wápio s̄ wá kea ni? A òné: Asu gb̄aam̄o gb̄é̄one à ní bleo. A ze ní fia p̄ó w̄í boéo.

¹⁵ Gb̄é̄o p̄ona lé dede. Gb̄épii lé làasooke a n̄òse guu Zaa yáwa, tó āo de Mesii ũ. ¹⁶ Zaa òné pii à m̄è: Mi á da'ileke ní íoe, ama gb̄ee lé m̄ó, aà iko demala, mi ka mà aà sabala b̄ob̄èo. Ōme a á da'ileke ní Lua Nisinao ní téo.† ¹⁷ A gbaana k̄ua à p̄ó f̄aò, i p̄ówena ká a d̄su, i a s̄ào ka té gasai guu. ¹⁸ Zaa baonakpaané guu, à n̄emá ní ȳap̄alēo dasi. ¹⁹ Ké à yá p̄ó kí Elodi k̄e a d̄auna na Elodia yá musu ní v̄ai p̄ale p̄ó a k̄èo b̄èè gupuaui pii, ²⁰ s̄ Elodi èa ȳav̄aikè b̄, à Zaa dàkpeu.

²¹ Ké Zaa lé gb̄é̄o da'ileke pii, à Yesu da'ilekè s̄o. Ḡoo p̄ó Yesu lé wabike, luabe w̄èaa, ²² s̄ Lua Nisina s̄ù lán felenawa à d̄iè. Ō w̄a ȳa'ò mà b̄oa luabe à m̄è: Ma Nén n ũ, má yenzi, ma p̄o k̄ema na.‡

Bui p̄ó Yesu b̄ò ní guu
(Mat 1.1-17)

²³ Ḡoo p̄ó Yesu a z̄í dàale, a w̄è baakwi taa v̄í. Wàle e Yosefu née.

Yosefupi s̄o Heli née,

²⁴ Helipi s̄o Mata née,

Matapi s̄o Levii née,

Leviipi s̄o Meleki née,

Melekipi s̄o Yana née,

²⁵ Yanapi s̄o Yosefu née,

Yosefupi s̄o Matatia née,

Matatiapi s̄o Am̄osi née,

Am̄osipi s̄o Nauũ née,

Nauũpi s̄o Eseli née,

Eselipi s̄o Nage née,

²⁶ Nagepi s̄o Maatu née,

Maatupi s̄o Matatia née,

Matatiapi s̄o Semei née,

Semeipi s̄o Yoseku née,

Yosekupi s̄o Yoda née,

Yodapi s̄o Yohanani née,

²⁷ Yohananiipi s̄o Lesa née,

Lesapi s̄o Zolobabeli née,

Zolobabelipi s̄ Salatieli née,
 Salatielipi s̄ Neli née,
 Nelipi s̄ Meleki née,
 28 Melekipi s̄ Adi née,
 Adipi s̄ Kosaũ née,
 Kosaũpi s̄ Elemadaũ née,
 Elemadaũpi s̄ Ee née,
 Eepi s̄ Yozuee née,
 29 Yozueepi s̄ Eliezee née,
 Eliezeeepi s̄ Yoliũ née,
 Yoliũpi s̄ Mata née,
 Matapi s̄ Levii née,
 Leviipi s̄ Simɛɔ née,
 30 Simɛɔpi s̄ Yuda née,
 Yudapi s̄ Yosefu née,
 Yosefupi s̄ Yonaũ née,
 Yonaũpi s̄ Eliakiũ née,
 Eliakiũpi s̄ Melea née,
 31 Meleapi s̄ Mena née,
 Menapi s̄ Matata née,
 Matatapi s̄ Natā née,
 Natāpi s̄ Davidi née,
 Davidipi s̄ Yese née,
 32 Yeseipi s̄ Ɔbedi née,
 Ɔbedipi s̄ Bɔazu née,
 Bɔazupi s̄ Salamɔ née,
 Salamɔpi s̄ Naas̄ née,
 Naas̄pi s̄ Aminadabu née,
 33 Aminadabupi s̄ Adami née,
 Adamipi s̄ Aani née,
 Aanipi s̄ Eselbũ née,
 Eselbũpi s̄ Pelezi née,
 Pelezipi s̄ Yuda née,
 Yudapi s̄ Yakɔbu née,
 34 Yakɔbupi s̄ Izaaki née,
 Izaakipi s̄ Ablahaũ née,
 Ablahaũpi s̄ Tela née,
 Telapi s̄ Nakɔɔ née,
 Nakɔɔpi s̄ Selugi née,
 35 Selugipi s̄ Leu née,
 Leupi s̄ Pelegi née,
 Pelegipi s̄ Ebelu née,
 Ebelupi s̄ Sela née,
 Selapi s̄ Kena née,
 36 Kenapi s̄ Aapasa née,

Aapasapi sɔ̄ Seũ néé,
 Seũpi sɔ̄ Nɔ̄ee néé,
 Nɔ̄eepi sɔ̄ Lemɛki néé,
 Lemɛkipi sɔ̄ Metusela néé,
 37 Metuselapi sɔ̄ Enɔ̄ki néé,
 Enɔ̄kipi sɔ̄ Yelɛdi néé,
 Yelɛdipi sɔ̄ Maalalee néé,
 Maalaleepi sɔ̄ Kena néé,
 Kenapi sɔ̄ Enɔ̄si néé,
 38 Enɔ̄sipi sɔ̄ Seti néé,
 Setipi sɔ̄ Adamu néé,
 Adamupi sɔ̄ Lua néé.

4

Yesu yɔ̄a

(Mat 4.1-11, Maa 1.12-13)

¹ Yesu lé su ní Yuudɛ̄o Lua Nisína pɛɛawà guu, ɔ̄ Nisínapi gɛ̀aà̀nɔ̄ gbáau. ² Ibiisi aà yɔ̄ we e gɔ̄ɔ bla. Gɔ̄ɔpi i pɔ̄e bleo. Ké gɔ̄ɔ blapi pà, nɔ̄ana lé aà dɛ. ³ ɔ̄ Ibiisi òè: Tó Lua Nén n ũ, o gbɛɛ bee li pɛ̄ɛ ũ. ⁴ Yesu wèwà à mè: A kɛ̀a Lua taalau wà mè: Pɔ̄blea ɔ̄ gbɛ̀nazína kuò adoo.*

⁵ ɔ̄ Ibiisi aà sè gɛ̀aà̀nɔ̄ musu, ɔ̄ à dúnia kpalaɔ ò̀bè pii a zegbeu gɔ̄ɔ ⁶ à mè: Má n gba iko beeɔ̄ pii ní a gawio. A ku ma ɔ̄zɛ, gbé pɔ̄ má yei má kpawàe. ⁷ Tó n kulɛmɛɛ lé, a gɔ̄ n pɔ̄ ũe pii. ⁸ Yesu wèwà à mè: A kɛ̀a Lua taalau wà mè: Kúɛ Dii n Luaɛ,

níɔ̄ zɔ̄bleè ado.†

⁹ ɔ̄ à gɛ̀aà̀nɔ̄ Yelusaleũ, à aà zè Lua kpé misonaa à mè: Tó Lua Nén n ũ, ɔ̄kpa nzíai, ¹⁰ asa a kɛ̀a láu wà mè:

Lua a n yá'o a malaikaɔne aa n dɔ̄a.

¹¹ Wà mè ɔ̄:

Aa ɔ̄dama, ké n̄su gɛ̀nale gbɛwao yáí.‡

¹² Yesu wèwà à mè: Wà mè,

n̄suli Dii n Lua ɛ n̄ gwao.§

¹³ Ké Ibiisi Yesu yɔ̄ ní yápiio a làa, ɔ̄ à aà tò we e gɔ̄ɔ pàle.

Nazalɛtideɔ̄ gia Yesu ndaikéi

(Mat 13.53-58, Maa 6.1-6)

¹⁴ Yesu èa tà Galile ní Lua Nisína gbáao, ɔ̄ aà tó li bùsupia píi.

¹⁵ I yáadané ní lousisikpɛɔ̄ guu, mé gbépii í aà tɔ̄nasi.

¹⁶ ɔ̄ à gè Nazalɛti, gu pɔ̄ à neblèu. Kámabogɔ̄ɔzɛ à gè lousisikpɛu lá í kɛwa. A fɛ̀ɛ à kyoke, ¹⁷ ɔ̄ wà ánabi Isaia taala kpawà. Ké a pòo, à bò gu pɔ̄ wà yáɛ bee kèuwa à mè:

* 4:4 Iko 8.3 † 4:8 Iko 6.13 ‡ 4:11 Sou 91.11-12 § 4:12 Iko 6.16

18 Dii Nisina kua.
 A ma se mà baonakpa taasideone,
 à ma zi mà gōa wēēo ũ kpàwake
 gbé pò aa nízia vīone,
 mà wewēa kpàwake vīone,
 mà gbé pò yea polo,
 19 mí Dii gbēkekenegoo kpàwake.*

20 Ō à lápi kòo a kpà donledewa, ō à zōle. Gbé pò aa ku kpéuo wé
 fiwà pii. 21 Ō à yāsè à mè: Lua yáe bee pà gbā, lá ále maewa.
 22 Yāmaa pò do aà léu bō ní sae pii, ō aale aà tonasi. Ō aa mè:
 Yosefu né nolo?

23 Ō a oné: Má dō sāsā ké á yáasie bee kemee. Tó ní lòotoo ũ,
 n̄ nzia gbágbā. A omee mà yá pò á mà má kè Kapenaū ke ma be
 wéleu la lo. 24 Siana mále oé, ānabi lío gbia a be wéleuo. 25 Mále
 oé siana guu, ké luabe zé tà Elia gōo, gyaa gbēandoo ku dasi. Lou
 i mao e wē āaō ní mo sooloo,† mé noan zōo kà Isaili būsuu pii,
 26 kási Lua i Elia zi ní keewao, sema gyaa pò kú Salēpa wéleu
 Sidō sae.‡ 27 Anabi Elizī gōo sō, Isaili būsū kusudeo die, kási i ní
 kee gbágbāo, sema Sili būsū gbé Naama.§

28 Ké gbé pò kú lousisikpeuo yápi mà pii, an po pà maamaa.
 29 Ō aa bō ní Yesuo wénkpe, aa gēaāno sīsī pò ní wéle kálēwā
 misonaa, ké aa ozoaāzi zīle yái. 30 Ō à bō ní guu à tà.

Yesu kua Kapenaū

(Mat 8.14-17, Maa 1.21-39)

31 Yesu tà Kapenaū, ō àle yādadané Galile būsū wélepiu
 kámabogoozi. 32 Aa yādaané bō ní sae, asa aà yá iko víe. 33 Gōe
 táadee ku lousisikpeu we, ō à wii gbāa lè à mè: 34 Ee! Bó wá ví
 ní kōoi Yesu Nazaleti? N mo wá kaalei yà? Má dō gbé pò ní de a
 ũ, Lua gbé pò a kua adoan n ũ. 35 Ō Yesu gī táapie à mè: Níle!
 Go gōepiwa. Ō táapi gōepi nè dasi guu à gōwā, i aà ke'iao. 36 Bili
 gbépii kù, aale kō lala aa mè: Bōtaa bui yán wei? Gwa, i yādile
 táaone ní iko gbāao, ō aal gēzea. 37 Ō aà bao lí būsūpia gupiiu.

38 Ké à bō lousisikpeu, ō à tà Simoo be. Simoo nada lé mēwāake
 maamaa, ō wà a yā'òè. 39 Yesu zè aà mizi à gī mēwāapie, ō aà
 me nini. Wegōo à fēle blekéné.

40 Ké íatè gē kpéu, gbé pò gyāe vīo mōrino Yesue, ō à onana ní
 baadewa, à ní gbágbā ní ní gyā bui dasio. 41 Táao lé go gbéowa
 ní wiio dasi lo aa mè: Lua Nén n ũ. Ō à gīné aa yā'o, ké aa aà dō
 Mesii ũ yái.

* 4:19 Isa 61.1-2 † 4:25 1Kia 17.1 ‡ 4:26 1Kia 17.8-16 § 4:27 2Kia 5.1-14

⁴² Ké gu d̀̀, Yesu b̀̀ wé̄leu à gè gusaena, ̄̀ bíla lé aà wé̄le. Ké aa b̀̀wà, aale giè aà ní tó we. ⁴³ Ǿ a ònè: Sema mà kpala p̀̀ b̀̀ Lua kí baokpa wé̄le kínōne l̀̀, asa a yáí Lua ma zíi. ⁴⁴ Ǿ à gè lé waasoke Yudāo lousisikpēo guu.

5

Yesu a iwa s̄́iāo sisia
(Mat 4.18-22, Maa 1.16-20)

¹ Ziewa Yesu zea Genezaleti ísida ḡ̄s̄́le, ̄̀ bíla kàaaaàzi Lua yāmaa yáí, aale naewà. ² Ǿ à gó'ílèna è kálea ḡ̄s̄́le mèn pla, kp̀̀wenāo b̀̀le lé ní táalūo pipi. ³ Ǿ à gè gópīo do p̀̀ de Sim̄̄o p̀̀ ũ guu, à wabikèwà aà ɔ̄̄z̄́i aà go ḡ̄s̄́wa ȳ̄o. Ǿ z̄́lea gópi guu à yā̀dà bílae.

⁴ Ké à yā̀'ò a làa, ̄̀ a ò Sim̄̄o: Gé ní góo ísia à táalu zu, á kp̀̀ kú. ⁵ Sim̄̄o wèwà à m̀̀: Mae, wa zíkè e gu gè d̀̀ò, wi p̀̀e kũo, āma lá ní ò, má kpá. ⁶ Ké aa kè màa, aa kp̀̀ nàaa giligili e an táalūo ye kékèi. ⁷ Ǿ aa ɔ̄̄kè ní zíkèndee p̀̀ kú gópi do guūo aa m̀̀ d̀̀n̄le. Ké aa m̀̀, aa kp̀̀ kà gó mèn plapīo pai e aa ye kpálei. ⁸ Ké Sim̄̄o Pīe è màa, à kùle Yesu gbázi à m̀̀: Go ma sae Dii, asa duunkenan ma ũ. ⁹ Bíli Sim̄̄o k̀̀ ní gbé p̀̀ aa s̄́nūo p̄́i kp̀̀ giligili p̀̀ aa k̀̀pi yáí. ¹⁰ Màa Zaaki ní Zāao, Zebedee né p̀̀ aa de k̄̄gb̄̄e ũ ní Sim̄̄o b̄́likè l̀̀. Ǿ Yesu ò Sim̄̄o: Nsu to v̄́a n kũo. Za gb̄́ gb̄́n̄azina ̄̀ n̄ȳ̄o wé̄le. ¹¹ Ké aa kà ní ní góo ḡ̄s̄́le, ̄̀ aa apīi t̀̀ we, aa b̀̀ teaàzi.

Kusude gbágbāa
(Mat 8.1-4, Maa 1.40-45)

¹² Ziewa Yesu kú wé̄le guu ̄̀ ḡ̄e p̀̀ kusu liaàla m̀̀. Ké à Yesu è, à wùle a gb̄̄eu à wabikèwà à m̀̀: Dii, tó n wei, n̄ȳ̄o f̄́ gb̄́b̄́m̄̄e. ¹³ Ǿ Yesu ɔ̄̄b̀̀ nàwà à m̀̀: Ma wei, ḡ̄ gb̄́lesai. Weḡ̄o aà kusu làa. ¹⁴ Ǿ Yesu òè: Nsu o gb̄́e mao. Ge n̄ nízia ɔ̄̄ sa'onae, ní sa p̀̀ M̄̄izi d̄́le o n ḡ̄a gb̄́lesai seela ũ gb̄́ōne.*

¹⁵ Yesu bao ligua de yāala. Bíla í k̄̄aa, ké aa aà yāma mé ké aà ní gbágbā ní ní gyāo yáí. ¹⁶ Ǿ Yesu í k̄̄má à ge wabike gusae.

Gb̄́kaaua gbágbāa
(Mat 9.1-8, Maa 2.1-12)

¹⁷ Ziewa Yesu lé yādané. Falisiēo ní M̄̄izi ikoyādan̄deeo z̄́lea we. Aa b̀̀ Galile ní Yude wé̄lēo guu p̄́ie ní Yelusalēo. Lua gb̄́aa kuaàn̄o, ̄̀ àle gyāēo gbágbā. ¹⁸ Ǿ gb̄́ēo m̀̀, aa gb̄́kaaua sea ní mákelēo, aale zewé̄le wà ḡ́aàn̄o aa aà dile Yesu ae. ¹⁹ Lá aai ḡ́k̄̄i eo dasi yáí, ̄̀ aa d̄́d̄́ēaàn̄o kpé musu. Aa kpépi f̄́, ̄̀ aa aà p̄́la ní a mákelēo z̄́ guu Yesu ae. ²⁰ Ké Yesu è aale a náaike,

* 5:14 Lev 14.1-32

à mè: Ma gbé, n duuna kèma. ²¹ Yādanɛdepiɔ ní Falisipiɔ an lāasoo guu aa mè: Dén gbé pɔ lé dʒe ní Luao bee ũi? Déme a fɔ duunakēmaí, Lua ado bàasioi? ²² Yesu ní lāasoo dɔ, ɔ à ní lá à mè: Bóyāi ále lāasoo bee taa ke á sɔ guui? ²³ Tó má ò à à duuna kèwà, ge tó má ò à à fɛle taa'o, a kpele mé àai? ²⁴ Má ò màa ké àò dɔ Gbēnazin Né duunakēama iko ví dúniau la. ɔ a ò gbēkaaŭapie: Má òne, fɛle ò ní mákɛle sé tá n be. ²⁵ Wegɔ à fɛle zè ní wáa, à a wúlebɔpi sè à tà a be, àle Lua sáaukpa. ²⁶ Baade pii lé gɔ elea, ɔ aa Lua sáaukpa. Vía guu aa mè: Wa dabu è gbā.

Levii sisia

(Mat 9.9-17, Maa 2.13-22)

²⁷ Bee gbɛa Yesu bɔ, ɔ à osina pɔ wí me Levii è zɔlea osikpeu. Yesu òè: Mɔ temazi. ²⁸ ɔ à fɛle à pɔpii tò we à tɛaazi.

²⁹ ɔ à pɔnable zɔ kè a be, à Yesu sisiwà ní osinaɔ ní gbɛpáleɔ dasi, aale pɔble. ³⁰ ɔ Falisipiɔ ní ní Mɔizi ikoyādanɛdeɔ yákútɛkà àà íwazí aa mè: Bóyāi ále pɔble ále imi ní osinaɔ ní lu-ayādansaiɔi? ³¹ ɔ Yesu a zāsímá à mè: Gbé gbāa bāa kú ní lòotoooo, sema gyāe. ³² Mi mɔ gbēmaaɔ sísii aa ònselileo, sema duunkɛnao.

³³ ɔ wa òè: Zāa íwazí ɔ leye, aao wabike kɔsɔkɔsɔ. Māae ní Falisipiɔ íwazí ɔ. Ama n gbé ɔ pɔble aao imiɛ. ³⁴ ɔ Yesu wémá à mè: A we to nɔsɛna gbé ɔ leye gɔ pɔ nɔsɛnapi kúrnɔe? ³⁵ A gɔ a mɔ ké wa nɔsɛnapi ɔ ní guu. Gɔ bee ɔ aa leye sa. ³⁶ Yesu yālɛɛŭné ɔ à mè: Wili pɔkasa dafu lí wa dī a zi guuo. Tó wa kè màa lé, pɔkasa dafu a yaae, mé a zi a kɔse ní a dafu pɔ wa dīupioo. ³⁷ Wili vɛe dafu ká bāa tùu zi guuo. Tó wa kè màa, vɛe dafu a tùu pūnae, i kóle, tùu i ɔkpa. ³⁸ Wí vɛe dafu ká bāa tùu dafu guue. ³⁹ Gbé pɔ dʒekè ní vɛe zio lí a dafu sáaukpaɔ, i me a zi mé na.

6

Kámabogɔzi

(Mat 12.1-14, Maa 2.23-3.6)

¹ Kámabogɔe zí Yesu lé pā ble bua, ɔ àà íwazí pówɛna wòlo aa a suumpá ní ɔu, aale só.* ² ɔ Falisipiɔ òné: Bóyāi ále yá pɔ dɛ wà ke kámabogɔzi kei? ³ Yesu wémá à mè: Lá Davidi ní a gbé kè gɔ pɔ nɔana lé ní dɛ, i a kyokeo lé? ⁴ A gè Lua ua, à pɛe pɔ wa kàle Luae se sò, a kpà a gbéɔwa, † pɛe pɔ gbɛe lí sòo, sema sa'onao bàasio. ‡ ⁵ ɔ Yesu òné: Gbēnazin Né mé iko ví kámabogɔwa.

⁶ Kámabogɔ pāle zí ɔ Yesu gè lousisikpeu, àle yādané. Gɔe ku we, àà ɔplaa imia. ⁷ Mɔizi ikoyādanɛdeɔ ní Falisipiɔ lé Yesu

* 6:1 Iko 23.25 † 6:4 1Sam 21.1-6 ‡ 6:4 Lev 24.9

kpakpa, tó a gbépi gbágbā kámabogwózi, wi e yádaaàla. ⁸ A ní láasoo dḡ, ḡ a ò gbé pḡ a ɔ imiapie: Fèlè zè zā guu. Ké à fèlè zè we, ⁹ ḡ Yesu òné: Málè á lác. A zéví wà yāmaake kámabogwózi yà, ge yāvāie? Wà gbé misi yà, ge wà aà deé? ¹⁰ Yesu wèpàrila mípii, ḡ a ò gbé pḡ a ɔ imiapie: N n ɔpi poo. Ké a pòò, ḡ aà ɔ sù a gbèu. ¹¹ Falisio pḡ fè maamaa, ḡ aa lèkpàaí Yesuzi lá aa kèè yá musu.

Iwa gbēon kueplao sea

(Mat 5.1-12, 10.1-4, Maa 3.13-19)

¹² Gwḡ bee Yesu bḡ gè wabikei sḡsḡ musu, ḡ a kú ní wabikea Luawao e gu gè dḡ. ¹³ Ké gu dḡ, ḡ a à ìwao káaa, à gbēon kueplao sè ní guu à ní díle zinao ũ. ¹⁴ Gbépio tón kè: Simwḡ pḡ à tɔkpàè Pièe, aà dāuna Andelee, Zaaki, Zāa, Filipi, Batelemii, ¹⁵ Matiee, Tomaa, Alafe né Zaaki, Simwḡ pḡ wí oè Gínziao, ¹⁶ Zaaki né Yudasi ní Yudasi Isalioti pḡ gḡ Yesu bḡnkpede ũo.

¹⁷ Yesu pīlānḡ à zè gusalalaa, gu pḡ aà ìwa kīnḡ ní bílao kuu. Aa bḡ Yelusaleūe ní Yude būsuo pīi ní ísiale wéle pḡ kú Tii ní Sidḡo saeo. ¹⁸ Aa mḡ aà yāmai, mé ké aà ní gbágbā ní ní gyāo yái. Gbé pḡ taa lé ìadamáo gbàgbā lo. ¹⁹ Gbépii lé wèlè ɔkāvà, asa gbāa lé bḡ aà guu, àlè gbépii gbāgbāe.

²⁰ ɔ à wèsè a ìwao gwà à mè:

Báaadeon á gbé pḡ ále taasikeo ũ,
asa kpala pḡ bḡ Lua kíi de á pḡ ũe.

²¹ Báaadeon á gbé pḡ nḡana lé á de gbāo ũ,
asa á ká.

Báaadeon á gbé pḡ ále ɔoḡo gbāo ũ,
asa á yáalo.

²² Báaadeon á ũ, tó wà zaágu mé wà gíázi,
mé wà á sḡsḡ mé wà á tḡbēesí Gbēnazín Né yái.

²³ Gwḡ pḡ yá beeo á lé, àò víví ní pḡnao, asa á asea zḡo luabe.
Beewa an deziò kè ānabiḡne.

²⁴ Waiyoo á ɔdeɔ,
a me nama è kḡ.

²⁵ Waiyoo á gbé pḡ á kāa gbāo,
nḡana a á de.

Waiyoo á gbé pḡ ále yáalo gbāo,
á wēnake, á ɔoḡo.

²⁶ Waiyoo ápiḡ, tó gbépii lé á tḡnasi,
asa beewa an deziò kè ānabi egeḡaḡne.

Yea ibeēzi

(Mat 5.38-48)

²⁷ Málè o á gbé pḡ ále ma yāmaḡne, àò ye á ibeewzi, à maake gbé pḡ zaáguḡne. ²⁸ A samaa'o gbé pḡ aai savái'oéḡne. A wabike

gbé pò aai ìadawáwone. ²⁹ Tó gbé n sánke n gee dowa, ò ado dɔ̀è lo. Tó gbé n ulada síma, ñsu giè ní n danziioo. ³⁰ Pó pò gbé gbèama pii kpawà. Tó gbé n pò síma, ñsu gbewawò. ³¹ Lá á ye wà kéé, à kené màa sò. ³² Tó gbé pò aa yeázio ò áliò yerízi, bó sáau bee víi? Baa luayádansaiò lo ye gbé pò yeríziòzié. ³³ Tó gbé pò aai maakéò ò áli maakéné, bó sáau bee víi? Baa luayádansaiò ì ke màae. ³⁴ Tó gbé pò á wé dɔ̀i à pò emáo ò áli pò sēané, bó sáau bee víi? Asa luayádansaiò ì pò sēakɔ̀e a ea a lé gbeu yáíe. ³⁵ Aò ye á ibeozì à maakéné, à pò sēané wɛdɔ̀isai, í asea zɔ̀o e, ío de Musude néò ũ, asa ì maake guluwone ní gbēvāiòe. ³⁶ Aò sósobi ví lá á Mae sósobi víwa.

Kɔ̀ tàae'ea
(Mat 7.1-6)

³⁷ Asuli gbé tàae eo, Lua a á tàae e sòo. Asuli yāda gbéao, Lua a yādaálo. A sùuuke ní gbéò, Lua ì sùuukeánò. ³⁸ A gbé gba pò, Lua ì á gba. A zaa maa pò á gbègbè à wè à pà yelele káé á ula léu. Asa zaa pò ní yòu gbéè ò Lua a yòune sò.

³⁹ Ǿ à yātaa òné à mè: Vía a fɔ̀ dɔ̀aa víae? An pla nípii aa zu euo lé? ⁴⁰ Iwa lío de a diilao. Gbé pò yādàda a làa de lá a diiwae. ⁴¹ Bóyāi níle sèkɔ̀na pò da n gbédee wéu e, mé níle lí miɔ̀na pò da n wéu yādao ni? ⁴² N gbé pò níle lí miɔ̀na pò da n wéu eo, kpelewa níyò e o n gbédeee aà to ò sèkɔ̀na pò da aà wéu bɔ̀èi? Mɔ̀afilide! Limiɔ̀na pò da n wéu bɔ̀ gí, ní gu'e wásawasa ké ò sèkɔ̀na pò kú n gbédee wéu bɔ̀è.

Gbé dɔ̀a a yákeawa
(Mat 7.15-27, 12.33-37)

⁴³ Lí maa lí né vāi io, lí vāi lí né maa io. ⁴⁴ Wí lí pii dɔ̀ a bɛwae. Wíli kpa bo lè líwao, wíli kuke kaelɛwao. ⁴⁵ Gbēmaa ì maa bɔ̀ a sò láasoo maaò guue. Gbēvāi sò ì vāi bɔ̀ a sò láasoo vāiò guue. Asa yá pò kò sò guu ò lé ì o.

⁴⁶ Bóyāi io ma sisi Dii, Dii, mé ili yá pò má ò keo ni? ⁴⁷ Gbé pò mò ma kíí à ma yāma mé a kè, má ɔ̀bè lá ade de. ⁴⁸ A de lán ēbona pò eyò zāzā à kpé kpàle gbewawae. Ké swa pà, í dàgua à kà kpépizi, ì deeo, ké wa bò maa yáí. ⁴⁹ Gbé pò lé ma yāma mé àle keo de lán ēbona pò kpé kpàle tɔ̀leá pā ēyòsaiwae. Ké swa'ì kàì, ò à kwè gòò. Kpépi òòkpaà kè zɔ̀o.

7

Sosaò gbēzɔ̀o zikena gbágbaa
(Mat 8.5-13)

¹ Ké Yesu yá bee ò gbéoné píi a làa, ò à gè Kapenaũ. ² Sosao gbēzōoe ku we, a zíkēna ví, a yeaaziē maamaa, ò àlē gyāke à kà gaa. ³ Ké aà diipi Yesu bao mà, à Yuda gbēzōōō zì wabikeiwà aà mō a zíkēnapi misie. ⁴ Ké aa kà Yesu kíi, aa wabikèwà kōsōkōsō aa mè: Gbēpi kà ò dōaale. ⁵ A ye wá buizi, òmē lousisikpē dōwēe. ⁶ Ō Yesu gèrínō. Ké à kà kái ní aà beo, ò sosao gbēzōōpi a gbēnao zì a òné: A oè asu íada aziawao, mi ka ké aà gē ma kpéuo. ⁷ Ayāmeto má díle mi ka mà mō aà kíi maziao. A oè aà yā'o, ma zíkēna i gbāgbā. ⁸ Asa mapi sō, wa iko víaē, mé má iko ví sosawa. Mi o an gbēdoe aà gé, ò í gé. Mi o a páleē aà mó, ò í mó. Mi o ma zíkēnaē aà ké bee ke, ò í ke. ⁹ Ké Yesu yápi mà, à bō aà sae. Ō à lili a ò bíla pó teazie: Mále oé, mi e gbēe ma náaikè kéwao, baa Isailio guu. ¹⁰ Ké zínapio èa sù, aa è zíkēnapi gbāgbā.

Gyaa né mēndona vua

¹¹ Bee gbēa Yesu gè wéle pó wí mē Naini. Aà íwao ní gbēpāleō gèaàno dasidasi. ¹² Ké à kà kái ní wélepi bíliboleo, a è wa gē sea wà bōò. Gyaa né mēndonae. Wélepideō kú ní nōepio dasi. ¹³ Ké Dii aà è, ò à kèè wēnaũ a òè: Nsu ólolo. ¹⁴ Ō à sò gēpizi à òkà aà pewa. Ké gbé pó seao zè, ò à mè: Ewaaso, má òne vu. ¹⁵ Ō gēpi fēle zōle à nà yā'oawa. Ō Yesu aà kpà aà dawa. ¹⁶ Vía gbēpii kù, aa Lua sáaukpà aa mè: Wa ānabi zōō è wá guu. Aa mè lō: Lua mò a gbéō gwai. ¹⁷ Ō Yesu bao lí Yude būsua ní būsua pó liaiio píi.

Zāa Da'ilēna zīnao (Mat 11.1-19)

¹⁸ Zāa íwao yá bee dāu aa siuè píi. Ō Zāa ní gbēon plaō sísi, ¹⁹ à ní zí Diiwa aa aà la, aapi mé gbé pó a mō ūa, ge wàò wēdo gbēpālezie? ²⁰ Ké gbēpio kà Yesu kíi, aa òè: Zāa Da'ilēna mé wá zí wà n la, míme ní gbé pó a mō ūa, ge wàò wēdo gbēpālezie? ²¹ Wegōō Yesu gbéō gbāgbā dasi ní ní gyāo ní ní wāwāo ní ní táao. A tò vīao gu'è dasi lō. ²² Ō a ò Zāa zīnaone: A gē yá pó á è mé á màò dau siuè. A oè vīao lé gu'e, ēo lé táa'o, mále gbābo kusudone, swādoō lé yāma, gēo lé vu, taasidoō lé baona waaso ma.* ²³ Báaaden gbé pó lí fuao ū.

²⁴ Ké Zāa zīnao tà, Yesu nà aà yā'oa bílaewa à mè: Bó a gē gwai gbáau? Fee pó íana lé deedeē yà? ²⁵ Bó a gē gwai wei? Gbé pó pōkasa zāe naaazi yà? Namablēna pó aai pōkasa maa daō io ku kibēe. ²⁶ Bó a gē gwai wei? Anabi yà? Ao! Mále oé a de ānabia se. ²⁷ Asa Zāapi wà aà yá kè láu wà mè:

* 7:22 Isa 35.5-6, 61.1

Má a zína gbae aà dɔaa zekεkene.†

28 Mále oé, nɔe ne'ia guu wi née i à kà Zāawao. N beeo gbé pɔ de gbé kpeε ũ kpala pɔ bɔ Lua kíi guu deaála. 29 Ké gbépii aà yāmā, baa ɔsinaɔ, ɔ aa yānakpà Luawa, ɔ Zāa ní da'ilékè.‡ 30 Falisió ní Mɔizi ikoyādanedeɔ sɔ aa gĩ yá pɔ Lua díle à kenéi, ɔ aai wei Zāa ní da'ilékèo.

31 Bɔ má gbāgbēo leεūdi? Bɔ aa bɔwài? 32 Aa bɔ né pɔ kú gāae aale lezukɔɔwae aale me:

Wa kule pèé, i ɔwāo.

Wa wēnale slé, i ɔɔɔo.

33 Asa Zāa Da'ilena mò, i pēe soo, i vēemio, ɔ a mè táadee.

34 Gbēnazin Né mò, i pɔble, i imi, ɔ a mè asiade wēminaε, ɔsinaɔ ní luayādansaiɔ gbēnaε. 35 Wí ɔno dɔ ɔnoɔo yākeawae.

Tulalekaa Yesu gbáwa

36 Falisie Yesu gbèa aà mɔ pɔbleano. Yesu gè aà be, ɔ àle pɔble gengesekea. 37 Nɔe dɔe'idee ku wélepi guu. Ké a mà Yesu lé pɔble Falisipi be, ɔ à gè we tulale loona kūa. 38 A zè aà kpe aà gbázi, àle ɔɔɔo. Aà wé'i lé ká aà gbakpeaa, ɔ a wāa ní a mikāo, à lepèpe aà gbáwa, ɔ à tulalepi kàwà. 39 Ké Falisi pɔ aà sīsipi è maa, ɔ a ò a sɔ guu: Tó gbépiá ānabie, dɔ à nɔe pɔ lé ɔkāwapi taa dɔ, ké dɔe'idee. 40 ɔ Yesu ò Falisipie: Simɔɔ, má yāe ví mà onε. Simɔɔ mè: O, Metulu. 41 Yesu mè: Dakεnae mé kú, gbēɔn plaɔ aà fía kūa, gbēdo ánuusu ɔwatē òaa pla ní basɔoo, gbēdo sɔ ánuusu ɔwatē blakwi. 42 Lá aa pɔe ví aa fiaboòo, ɔ à ní ké an pla nípii. An guu, déme aɔ yeaazi de a deelai? 43 Simɔɔ wèwà à mè: Mále e gbé pɔ wà aà kè ní ɔ zɔɔoε. Yesu òè: N wè maaε. 44 ɔ Yesu aedò nɔepiwa, a ò Simɔɔe: N nɔepi èa? Ké ma gē n be, ní í kpa a n ma gbá pīpio, ɔ nɔepi ma gbá pīpi ní a wé'io, a wāa ní a mikāo. 45 Ni lépeao. Nɔepi sɔ, za gɔɔ pɔ ma gē la, i kámabo ní lépea ma gbáwao. 46 Ni nísidɔɔ ma miwao. Nɔepi sɔ à tulale kà ma gbáɔwa. 47 Ayāmeto mále onε, a yemazi maamaa ké aà duun zɔɔ kèwà yáie. Gbé pɔ wà aà kè ní a yɔɔnao sɔ, aɔ ye adei yɔɔnno sɔe. 48 ɔ a ò nɔepie: N duuna kèma. 49 ɔ gbé pɔ aale pɔble sānuɔ òkɔe: Dén gbépi ũ ké àle duunakēmái? 50 ɔ Yesu ò nɔepie: Ma náai pɔ níle ke n suabà. Ta be aafia.

8

Nɔe pɔ té Yesuziɔ

1 Bee gbea Yesu bèbe wéle ní wéleo, meewiaɔ ní zɔewiaɔ píi, àle waasoke, àle kpala pɔ bɔ Lua kíi baokpané. Aà íwa gbēɔn kuεplaɔ gèaànɔ 2 ní nɔe pɔ à táagóné à ní gbāgbā ní ní gyāɔɔ.

† 7:27 Mal 3.1 ‡ 7:29 Luk 3.12

Maliama pɔ wɪ mɛ ɓ Maliama Madeleni, Yesu t́aa m̀en sɔplao gòè kú ń guu ³ ń Elodi ziia Kuza na Yoanao ń Suzánao ń nɔɛ pãleɔ dasi. Aaɓ Yesu ń a ìwaɔ gwa ń pɔ pɔ aa vío.

Pówenkelela

(Mat 13.1-23, Maa 4.1-25)

⁴ Wà b̀ò wéle ń wéleɔ wà kàaa Yesuzi, ɔ à yãlèùné à m̀è: ⁵ Z̄s̄e mé b̀ò gè pówenakelèi. Ké àle kelè, a keeɔ lèle zé guu, wà t́aa'òwà, ɔ b̄aɔ mɔ blè. ⁶ A keeɔ lèle gbeseena musu. Ké aa b̀òle, ɔ aa giigàga, ké aai m̀òse eo yáí. ⁷ A keeɔ lèle leɔ guu, ɔ lepiɔ fèlèñɔ s̄anu, aa k̀uaamá. ⁸ A keeɔ lèle t̀òle maawa, ɔ aa b̀òle aa ne'í leɔ basɔ. Ké a ò màa, à p̀una à m̀è: Gb́é pɔ ǹòse ví aà yápi ma.

⁹ Aà ìwaɔ aà là yápi b̀òle. ¹⁰ Ǿ à m̀è: Lua á gbá zé à kpala pɔ b̀ò a k̀i asiio d̄s̄, àma mi o gb́é k̀iniɔne ń yãlèùaneoe, ké aa gugwa p̀e'esai, aa yãma d̄s̄sai. * ¹¹ Yápi b̀òlen ke: Pówenapiá Lua yáé. ¹² Zé guu p̀ò de gb́é pɔ aa Lua yãmàò ù, ɔ Ibiisi m̀ò yápi b̀ò ń s̄ guu, ké aasu Lua náaike, i ń suabao yáí. ¹³ Gbeseena p̀ò de gb́é pɔ aa Lua yãmà aa s̄ ń p̀nao ù, àma yápi líɔ z̄ina ví ń guuo. Aaí Lua náaike ḡia, àma t̀ò wà ń ȳs̄, aaí p̀òb̀òzàke. ¹⁴ Le guu p̀ò de gb́é pɔ aa Lua yãmàò ù, ɔ yãkãakea ń àizee yáò ń d̀unia p̀nakeao ì k̀uaamá, aali f̄s̄ ne'í à màò. ¹⁵ T̀òle maa p̀ò de gb́é pɔ aa Lua yãmà ń ǹòsepuaò ɔ aa k̀ua ń ǹòsemaaò ù. Aaí menaf̄ e aa ge káfiakè.

¹⁶ W̄ili filia na wà ta k̀ulèwàò ge wà dile lii z̄ieo. W̄i di bábanawae, ké gb́é pɔ lé ḡeɔ gupua e yáí. ¹⁷ P̀e ku ulèa ké à ḡi b̀oi gupuaò. Asiiyãe ku ké wà ḡi mai wà o balu guuo. ¹⁸ Bee yáí à yãma ń laaio. Gb́é pɔ pɔ ví ɔ Lua a káfiè. Gb́é pɔ p̀e ví s̄o, pɔ pɔ àle e á ví Lua a siwàe.

Yesu daɔ

(Mat 12.46-50, Maa 3.31-35)

¹⁹ Yesu da ń aà d̄aunaò m̀ò aà k̀i, ɔ aai e s̄ààzio dasi yáí. ²⁰ Ǿ wa ò Yesue: N da ń n̄ d̄aunaò ku bàasi, aa ye n̄ k̄'eai. ²¹ Ǿ a òné: Gb́é pɔ aaí Lua yãma aa z̄ikèwàò mé ma da ń ma d̄aunaò ù.

Yesu zàa'iana z̄e

(Mat 8.23-27, Maa 4.35-41)

²² Z̄iewa Yesu ḡè gó'ilena guu ń a ìwaɔ, ɔ a òné: Wà bua ísida baale. Ǿ aa d̄azeu. ²³ Ḡo pɔ aale gé, Yesu ḡè ń io. Ǿ zàa'iana fèle ísidaa, í lé ká gó guu, aa ku kai guu. ²⁴ Ǿ aa s̄ààzi aa aà v̀u aa m̀è: Mae! Mae! Wále kaale! Ǿ à fèle ḡi íanae ń í pɔ lé ń gó z̄ampapao, ɔ à zè, gu kè k̄ilikili. ²⁵ Ǿ a òné: A ma náai víoa? Ǿ

* 8:10 Isa 6.9

yápi dímá, vía ní kú, ̄ aa òk̄̄ε: Dén gbépi ũi m̄̄o? Baa Íana ní ío, ì yādilené, aai aà yāmaε.

Táa dia sàwaone
(Mat 8.28-34, Maa 5.1-20)

²⁶ Ǿ aa kà Gadala būsuu ísida baale, Galile būsú gukpe oi.
²⁷ Ké Yesu búa s̄̄sia, à kp̄̄aaū ní w̄̄lépi gbé p̄̄o táa v̄̄io. A ḡ̄ooplakè ní p̄̄naaazio, mé ìl̄̄io ku beo, sema miagbe'eo guu.
²⁸⁻²⁹ W̄̄i aà yeye ní m̄̄odaona, w̄̄i aà daliu aà zùukεa yái, kási ì m̄̄odaonap̄̄io kék̄̄ε, táapi i aà zu s̄̄eu. Ké à Yesu è, ̄ à wiilè à kùle aà aε, ̄ à p̄̄una à mè: Lua Musude Né Yesu, b̄̄ome wá daaai? N yá na! Nsu íadaao. A bee ò ké Yesu lé o táapi gowà yáie.
³⁰ Ǿ Yesu aà là à mè: N t̄̄on kpelewai? Ǿ à mè: Ma t̄̄on Dasi. Asa táa kuwà dasie. ³¹ Ǿ táapi wabikè Yesuwa asu oné wà si gbáo guuo.

³² Sàwakusan waī̄o ku we, aa kp̄̄εεε, aale p̄̄oble s̄̄is̄̄ip̄̄oleu. Ǿ táapi wabikè Yesuwa aà ní gba zé wà diné. Ǿ Yesu ní gbá zé.
³³ Ǿ táa gò gbépiwa aa d̄̄i sàwaone. Ǿ sàwap̄̄io w̄̄i ní bao aa s̄̄i s̄̄onau, aa kà ísiu aa kp̄̄ale. ³⁴ Ké an d̄̄ana è m̄̄aa, aa bàalè gè yápi oiné w̄̄éle guu ní bualoũ. ³⁵ Ǿ wà b̄̄òle yá p̄̄o kèpi gwai. Ké aa kà Yesu k̄̄i, aa gbé p̄̄o táa gowàpi è z̄̄leá Yesu gbázi. A p̄̄okasa naaazi, à ḡ̄ò a laaiwa. Ǿ vía ní kú. ³⁶ Ké gbé p̄̄o yápi kè ní wáa òné lá wà táadepi gbàgbā, ³⁷ ̄ Gadala būsú gbépii awakpà Yesuε aà goŋla, asa vía ní kú maamaaε. Ǿ à ḡ̄è gó guu, a ye tá. ³⁸ Gbé p̄̄o à táa gòè awakpàè à e à̄̄o kuaàn. Yesu ḡ̄è à mè: ³⁹ Ea ta n be, ní yá p̄̄o Lua k̄̄ene dau ñ siuné pii. Ǿ à tà à yá p̄̄o Yesu k̄̄e kp̄̄awakè w̄̄lépi guu pii.

Zailu né vua ní n̄̄e p̄̄o k̄̄à Yesu ulawao
(Mat 9.18-26, Maa 5.21-43)

⁴⁰ Ké Yesu èa s̄̄u, ̄ bíla gb̄̄aakp̄̄aaazi, asa gbépii lé aà d̄̄aε. ⁴¹ Ǿ ḡ̄e p̄̄o de lousisikpe d̄̄aana ũ, w̄̄i me Zailu, m̄̄ò w̄̄ule a gb̄̄eεu Yesu gbázi, à awakpàè aà gé a be, ⁴² ké aà né m̄̄endona lé ga yái. Nen̄̄epi kà w̄̄è kuεpla. Ké à̄̄e gé, ̄ bíla lé aà ḡ̄esoomble.

⁴³ N̄̄ee ku we, au lé b̄̄olewà à kà w̄̄è kuεpla. P̄̄o p̄̄o n̄̄epi v̄̄i p̄̄i a d̄̄e ε̄̄edeo k̄̄i, ama gb̄̄ee i f̄̄o aà gbàgbāo. ⁴⁴ Ké à s̄̄ò Yesuzi aà kpe, ̄ à k̄̄à aà ula léwa. Weḡ̄o aà aub̄̄olea zè. ⁴⁵ Ǿ Yesu mè: Déme k̄̄aai? Ǿ gbépii mè á a yá d̄̄o. Ǿ Piεε mè: Mae, bíla liaanzi, aale naema. ⁴⁶ Ǿ Yesu mè: Gb̄̄ee k̄̄aa, asa má d̄̄o ké gb̄̄aa b̄̄omaḡ̄e. ⁴⁷ Ké n̄̄epi è wà a yá d̄̄ò, ̄ à m̄̄ò ní lualuaao, à w̄̄ule a gb̄̄eεu aà gbázi, ̄ à yá p̄̄o t̄̄o a k̄̄awà ò gbépii wáa ní lá p̄̄o à aafia'è ḡ̄o. ⁴⁸ Yesu òè: N̄̄e, ma náai p̄̄o ní k̄̄e mé n gbàgbā. Ta be aafia.

49 Ké Yesu lé o màa, gbēe bò lousisikpe dɔaanapi be, à mò a òè: N népi kèsai. Nsu tákpa metuluzi pāo. 50 Yesu yápi mà, ɔ̃ a ò Zailue: Nsu to n sɔ̃ vío. Ma náaike lé, a gbágbā. 51 Ké à kà aà be, i wei gbēe gèanɔ, sema Piεε ní Zāao ní Zaakio ní népi deo ní aà dao. 52 Gbéé pɔ́ kú weɔ lé ɔ́ɔɔ píi, aale nízia gbēgbē. ɔ̃ Yesu m̀è: Asu ɔ́ɔɔ. I gao, àle i'oe. 53 ɔ̃ aa aà kè pɔ́pɔ́, asa aa d̀è à gàe. 54 Yesu aà kù a ɔ̃wa, ɔ̃ à p̀una à m̀è: Nenɔena, fεε! 55 ɔ̃ aà wēni s̀u, à fεε g̀ɔ̃. Yesu m̀è wà p̀oblea kpawà. 56 Yápi d̀i népi de ní aà daowa, ɔ̃ Yesu òné aasu yápi o gbēe mao.

9

*Yesu a iwa gbēɔn kuεplao zia
(Mat 10.5-15, Maa 6.7-13)*

1 Yesu a iwa gbēɔn kuεplao kàaaazi, ɔ̃ à ní gbá zé aao iko ví t́aa bui píiwa, aa gyāeɔ gbágbā. 2 ɔ̃ à ní źi kpala pɔ́ b̀ò Lua kíi yá waasokei, aao gyāeɔ gba aafia. 3 A òné: Asu pɔe se geòo, gopana ge babalabɔɔ ge k̀s̀ua ge ɔ̃a ge ula plaade. 4 Ua pɔ́ a pilau à̃o ku we e à ge gēò zéa. 5 Wéle pɔ́ wi gbāakpauázio à b̀ou, í k̀ɔ̀lemá an toa ní Luao seela ũ. 6 ɔ̃ aa d̀azeu aa bèbe wéle ní wéleo, aa baonakpáné, aa gyāeɔ gbàgbā gupiiu.

7 Ké kí Elodi yá beeɔ mà píi, ɔ̃ à bílikè, asa gbēeɔ m̀è Zāa Da'ilena mé b̀ò gau, 8 gbēeɔ m̀è Elia mé b̀ò m̀má, gbēeɔ m̀è lo ānabi yāaɔ do mé v̀u. 9 Elodi m̀è: Ma Zāa mi z̀ò. Dén gbéé pɔ́ ma aà bao màe bee ũi m̀ó? ɔ̃ àle wεεε wesiaàle.

*Yesu blekpaa bilawa
(Mat 14.13-21, Maa 6.30-44, Zāa 6.1-15)*

10 Ké źinapio s̀u, ɔ̃ aa yá pɔ́ aa k̀èɔ dàu a s̀iũ Yesue. ɔ̃ à ní sé n̄tēe à g̀érinɔ wéle pɔ́ w̄i me Besaida. 11 Bíla d̀è, ɔ̃ aa p̀eɛaàzi. A gbāakpánzi à kpala pɔ́ b̀ò Lua kíi yá'òné, ɔ̃ à gbéé pɔ́ aa ye aafiaio gbàgbā.

12 Iatē busaa iwa gbēɔn kuεplao s̀òaaazi aa òè: Gbéé gbae aa ta pilakíi ní p̀obleao wεεlei z̄εwiao ní bualoũ pɔ́ kú k̀aiɔ guu, asa s̄εgbā wá kúu la. 13 A òné: Apio à p̀oblea kpámá. Aa m̀è: P̄εε m̀èn s̄o ní kp̀ò m̀èn plao ɔ̃ wá ví. Sema wà gé ble lúii bílae bàasio. 14 Ḡe pɔ́ kú weɔ kà lán gbēɔn òaasɔsɔo leε s̄o taawa (5.000). ɔ̃ a ò a iwaɔne: A to aa z̀le gágā gbēɔn blakwikwi. 15 ɔ̃ aa k̀è màa aa ní z̀lez̀le píi. 16 ɔ̃ à p̄εε m̀èn s̄o ní kp̀ò m̀èn plapio s̀è, à wesè musu à báaadàu. ɔ̃ a è'e kpà a iwaɔwa, aa bíile bílae. 17 Ampii aa p̀oblè kà, ɔ̃ wà a miɔna pɔ́ f̀èò s̀èle gbí kuεpla.

*Piεε Yesu Mεsiike oa
(Mat 16.13-23, Maa 8.27-33)*

18 Ziewa ké Yesu lé wabike ado, aà íwao m̀ò aà lè, ò à ń lá à m̀è: Dé dasile o má de a ùi? 19 Aa wèwà aa m̀è: Zāa Da'ilēnae. Gbēo ì me Eliae. Gbēo ì me ānabi yāo do mé vù.* 20 Ō à ń lá à m̀è: Apio s̄, dé ále o má de a ùi? Piē wèwà à m̀è: Lua gbé p̄o w̄i me Mesiiē. 21 Ō à ḡiné aa yápi o gbēē. 22 Ō à m̀è: Sema Gbēnaz̄in Né taasike maamaa. Gbēz̄o ñ sa'onkia ñ M̄oizi ikoyādanedeo giaazi, aai aà de, a goo āaōde z̄i i vù.

Yesu lia

(Mat 16.24-17.13, Maa 8.34-9.13)

23 Ō a ò gbépiie: Tó gbé ye ke ma íwa ū, aà gi azia wēnizi, io a lipāakōa se lá gu lé do, i temazi. 24 Gbé p̄o ye à a wēni kūa, wēnipi a vūaawàe. Gbé p̄o ḡi a wēnii ma yá s̄, ade mé aō wēni v̄i. 25 Tó gbé ḡò dúnia búu v̄i, mé a kpà azia à kua ziawa, bó ài a èi? 26 Tó gbé zeamano widè ge ma yá, Gbēnaz̄in Né a zēaaano wide s̄, goo p̄o a mo a gawi guu n̄ a Mae gawio n̄ a malaikao gawio. 27 Siana mále oé, gbé p̄o aa ku laeo ga kía p̄o Lua kpà esaio.

28 Yá bee oa gbēa, a goo la taawa ò à Piē n̄ Zāao n̄ Zaakio sè dèdēn̄o gbēs̄s̄i musu wabikei. 29 Ké àle wabike, aà oa lile, aà ulao lé teke púntaitai. 30 Kándo gbēon plaō ku we, M̄oizi n̄ Eliaoe, aale yā'oaano. 31 Aa b̀ò m̀òwà gawi guu, aale ánua p̄o a to Yelusaleū yā'o. 32 Piē n̄ a gbéō gè n̄ io. Ké aa vù, aa Yesu gawi è n̄ gbēon pla p̄o ze aà saeo. 33 Ké gbēon plapio lé kékōwa n̄ Yesuo, Piē oè: Mae, a maa wàō ku lae. Wà lákpe do mèn āaō, n p̄o do, M̄oizi p̄o do, Elia p̄o do. A d̄s̄ lá ále oo. 34 Ké àle o m̀àa, luabepuana k̀uaamá. Ké aa ḡò ka a guu, v̄ia n̄ kú. 35 Ō loe b̀ò luabepuanapi guu à m̀è: Gbēē beeá ma Néē. Ma aà d̄ile, à aà yāma.† 36 Looopi maa gbēa aa è Yesu mé ḡò we ado. Iwapio n̄ lé f̄ò, aai yá p̄o aa è o gbēē goo beeo.

Yesu n̄ḡōe táade gbágb̄aa

(Mat 17.14-23, Maa 9.14-32)

37 Ké gu d̀ò, aa p̄ila s̄s̄ipi musu, ò bíla m̀ò dai Yesule. 38 Bíla guu ḡōe p̀una à m̀è: Metulu, n yá na! Ma né gwaa, asa ma né p̄o má v̄in we. 39 Táa ì felewà, ò ì wiile kándo. I aà z̄iazia e aà lé'ì f̀ulabole, ì ìadawà, ìli gowà kpaao. 40 Ma wabikè n̄ íwaowa aa táapi go, ò aa f̀ua. 41 Yesu m̀è: Gbāgbē kolea luanaaikensaiō! M̀áo k̀uán̄o e boe ni? M̀áo menakéán̄o e boe ni? M̀ó n̄ n̄ népio la. 42 E népi àō gé s̄oiaazi, ò táapi aà n̄ à aà z̄iazia. Ō Yesu ḡi táapie à népi gbāgb̄á, ò à aà kpà aà maewa. 43 Lua iko z̄o yápi gbépii k̀ù gb̄aa.

* 9:19 Luk 9.7-8 † 9:35 Isa 42.1, Sou 2.7, Luk 3.22

Gbḗḗ lé elea Yesu yākeawa píi, ̄ a ò a ìwāḗne: ⁴⁴ Aḡ yāe bee kŭa á nḡse guu. Wa Gbḗnazīn Né na gbḗḗne ní ɔzī tia. ⁴⁵ Aai yápi dḡo, a mi uléané, ̄ aai mao, mé aa yápi laawá viakè.

Tɛa Yesuzi

(*Mat 8.19-22, 18.1-5, Maa 9.33-40*)

⁴⁶ ɔ aa fḗle ní lekpaao deakḡa yá musu. ⁴⁷ Yesu làasoo pḡ kú ní nḡse guu dḡ, ̄ à né se zè a sae. ⁴⁸ A òné: Gbḗ pḡ nḗe bee taa díle ma ìwake yáí, ade ma dílee. Gbḗ pḡ ma díle sḡ, ade gbḗ pḡ ma zī dílee. A gbḗ pḡ de gbḗ kpee ũ á guu mé zḡo.

⁴⁹ ɔ Zāa yāsè à mè: Mae, wa gbḗe è àle táago ní n tḡo, ̄ wá ye giè, ké ìlío téwázio yáí. ⁵⁰ ɔ Yesu òè: Asu gièo, asa gbḗ pḡ í íbeléseánḡoá bàakpɛɛɛ.

⁵¹ Ké Yesu fḗle taa luabe gḡo kà kái, à mipè Yelusaleŭwa. ⁵² ɔ à gbḗḗ gbḗe aa dḡaae. Aa gè gè Samali bùsu zḡewiae guu sḡukeiè. ⁵³ ɔ wḗlepideḡ i aà díleo, ké à mipè Yelusaleŭwa yáí. ⁵⁴ Ké aa ìwaeḡ Zaaki ní Zāao è màa, aa mè: Dii, ní ye wà o té bḡ luabe à mḡ kú má yà?† ⁵⁵ ɔ Yesu líli à gḡiné. ⁵⁶ ɔ aale gé wḗle pāleu.

⁵⁷ Ké aa be zéu, gbḗe mḡ ò Yesue: Gu pḡ níle géu píi, máḡ tenzie. ⁵⁸ Yesu òè: Gbḗgbonaḡ ní tòo ví, bāḡ ní sakpe ví. Gbḗnazīn Né sḡ a ìmpakīi vío. ⁵⁹ Yesu ò gbḗpālee: Mḡ temazi. ɔ gbḗpi mè: Dii, to e ma de'ia kpagui gḡa. ⁶⁰ Yesu òè: Tó gḡo ní gḡo ví. Mpi sḡ ge kpala pḡ bḡ Lua kíi yá waasoke. ⁶¹ Gbḗpāle ò lḡ: Máḡ tenzi Dii, āma to mà gé lezai ma bedḡwa gḡa. § ⁶² Yesu òè: Gbḗ pḡ soona na a ɔzī mé àle a kpe gwa, ade i kḡsi ní kpala pḡ bḡ Lua kíioo.

10

Gbḗḗn bàaḡkwi ní plao zīa

(*Mat 11.20-27, 13.16-17*)

¹ Bee gbḗa Dii gbḗḗn bàaḡkwi ní plao pāleḡ díle, ̄ à ní zī gbḗḗn plapla aao dḡaae wḗleḡ guu ní gu pḡ á ye géuḡ píi. ² A òné: Pḡkekɛa zḡo, a kèkenḡo bílao. A wabike Budewa aà zīkenḡo gbḗe pḡkekɛi. ³ A dazeu. Mále á zī sḡo ũ áwalewanaḡ guueaḡ! ⁴ Asu mḡkpe seḡ ge babalabḡḡ ge kyaleḡ. Asu ze zéu à fḡkpa gbḗewao. ⁵ Ua pḡ a gḗu píi, à o gḡa Lua uapi gba aafia. ⁶ Tó aafiade ku we, á fḡ aafiade a gḡè. Tó a ku we sḡo, a ea suwáe. ⁷ Aḡ ku uapiu, à pḡ pḡ wa kpàwá ble ge pḡmia, asa zīkena kà à a asea ee. Ásu àḡ sḡkīikpakpao. ⁸ Wḗle pḡ a gḗu mé wà á díle, à pḡ pḡ wà mḡoé ble. ⁹ A wḗlepi gyāeḡ gbḗgbā, í o gbḗḗne kpala pḡ bḡ Lua kíi kārīno kái. ¹⁰ Tó a gḗ wḗleu mé wī á díleo sḡ, à bole gāae, í me: ¹¹ Baa á wḗle luutḗ pḡ kpà wá gbáwa, wá kḡḡeowáe.* Aḡ dḡ sáasā ké

Ɔ à aà se dĩ a zaa'ina kpe, à gèaàno niboo pilakii. Ɔ à aà gwà we. ³⁵ Ké gu dò, Ɔ à ánuṣu ɔwatē bò mèn pla a kpà pilakiiidewa à mè: N aà gwamεε. Tó n εa n ɔablè de beea aà yá musu, má a fiabone, tó ma su.

³⁶ Tòò, gbēon àaɔpio guu, an déme gbēkekè gbé pò kpáio kpàaũaànɔpiei? ³⁷ A wèwà à mè: Gbé pò wēnadōēε. Ɔ Yesu òè: Ge ñ ke màa sō.

Yesu kua Maata ní Maliamao be

³⁸ Goo pò aa be zéu, aa kà wéleu, Ɔ nɔe pò wí me Maata Yesu dĩle. ³⁹ A dāuna ví, wí me Maliama, à zòle Dii gbázi, àle aà yāma. ⁴⁰ Kina zí dà Maatala, Ɔ à mò Yesu kíi à mè: Dii, ké ma dāuna ma to zípíe mado, i kenε yāe ũo lé? Oè aà dɔmale. ⁴¹ Ɔ Dii wèwà à mè: Maata, Maata, níle yāe kàake, níle íada nziawa ní yáó dasi. ⁴² A mēndo mé zεví. Maliama baa maa sè mé wa siwào.

11

Wabikea

(Mat 6.9-15, 7.7-11)

¹ Ziewa Yesu lé wabike guei. Ké a làa, aà iwae òè: Dii, wabikea dawēε lá Zāa dà a íwaɔnεwa. ² Ɔ a òné: Tó ále wabike, àli me:

Baa, to wà dō ké n kua adoa.

To kpala pò bò n kíi bɔ gupuau.

³ Wá gba ú pò wáɔ ble lá gu lé dɔ.

⁴ Wá duuna kéwá,

asa wi gbé pò tàaekèwēεo kē piiε.

Nsu to wà fu yōawao.

⁵ Ɔ a òné: Gbēε mé gbēna ví, Ɔ à gè aà kíi wεedo a òè: Ma mɔ n kíiε, pēε sēamεε mèn àaō. ⁶ Nibɔe pílaa tiaε, má pɔe ví mà kpawào. ⁷ Ɔ aà gbēnapi wèwà za kpea à mè: Nsu íadaao, ma zetà kò. Ma ta kpéu ní ma néo, má fō fele mà kpamao. ⁸ Málε oé,

baa tó i fele kpàwà gbēnake yáio, a fele pò pò a yei kpawà ké a zeazi yáí. ⁹ Mapi sō málε oé, à wabike, Lua i kpáwá. A wεεle, í e. A gbale, Lua i wēé. ¹⁰ Asa gbé pò wabikè, wí aà gbaε, gbé pò pò wēεle í eε, mé gbé pò gbalè, wa wēè. ¹¹ A gbé pò á néo ví, tó á né kpɔ wabikèwá, á déme a píligona kpawài? ¹² Ge tó à kogbe wabikèwá, á déme a sói kpawài? ¹³ Baa ní á vāikεo, lá á pɔmaa kpaa á néowa dō, á Mae pò kú musu a a Nisína kpa gbé pò a wabikèwawao lé?

Táagoa

(Mat 12.22-30, 43-45, Maa 3.20-27)

14 Yesu lé t́aa swádo go gbéwa. Ké à táapi gò, swádopi ná yá'oawa, ̄ yápi b̀ò bíla sae. 15 ̄ an gbēo m̀è: I táagoné ń t́aa ḱi Beezebu t́oe. 16 ̄ gbēpáleo lé líkpalewà, aa gbèawa aà seelae kené ń Lua gbāao. 17 Lá Yesu ń láasoo d̄o, ̄ a ònè: Kpala ṕo a gbéó íbelesè ń k̄so a midè. Ua ṕo a gbéó íbelesè ń k̄so a ḡo bezi ũe. 18 Tó Setáu íbelesè ń a gbéó, kpelewa aà kpala ao zeai? Má ò màa ké i me mi táagoné ń Beezebu t́o yáíe. 19 Tó Beezebu t́o mi táagoò, á gbéó i go ń dé t́o ni? Beewa ázia gbéó yá'íkpwá. 20 Lá ma táagoamaá Lua ogbēe, àò d̄o ké ḱia ṕo Lua kpà kpalau á ḱi lèn we. 21 Tó ḡosa gbāa ḡokebo k̄ua, àle a ua d̄saò, aà àizeeo ìo aafiae. 22 Ama tó gbé ṕo a gbāa deaàla m̀ò gè à aà gbè, a aà ḡokebo ṕo a a náai v̄io séle, i aà àizeeo biilené. 23 Gbé ṕo de ma gbé ũo, ma ibēe. Gbé ṕo lí ṕo k̄aamanoo, àle fáaae.

24 Tó wà t́aa gò gbéé, ìo liaaliaa gugiiu ao gbé wele à dièe. Tó i eo, i me: Má ea ta ma s̄o ziwae. 25 Tó à tà we, i e a be ado, à zu'ò, à azia kèke wásawasa, 26 ̄ i ea ge t́aa ṕo an v̄ai dealao séle suño mèn soplá, aai diè. Beewa gbépi gwea gbezā v̄ai i de a káaua.

27 Ké Yesu lé o màa, wà n̄oe mà, à p̀una zā guu à m̀è: Báaaden n̄oe ṕo n i à ýo kpàma ũ. 28 ̄ Yesu m̀è: Báaadeon gbé ṕo aa Lua yāmà aa k̄ua ũ de beea.

*Seela gbēaa Yesuwa
(Mat 6.22-23, 12.38-42)*

29 Gbéo ǹonooa, ̄ Yesu m̀è: Gbāgbēo v̄ai. Aai seela gbēaa, ama má seelae kenéo, sema Yonasi ṕo. 30 Lá Yonasi de seela ũ Ninivadeone, * màa Gbēnazin Né ao de seela ũ gbāgbēone. 31 Yákpalekeḡozi geomidokli oi n̄oe ḱia a fele yáda gbāgbēolae, asa à b̀ò za tole léwa à m̀ò Salomoo ònyā maie, † mé gbé ṕo a z̄o de Salomooa ku la. 32 Yákpalekeḡozi Ninivadeo fele yáda gbāgbēolae, asa ké Ninivadeo Yonasi waaso mà, aa ǹselilee, ‡ mé gbé ṕo a z̄o de Yonasia ku la.

33 Wili filia na wà dile gusoo nauo ge wà p̀ena kúlewào. Wí di bábanawae, ké gbé ṕo aale ḡo gupua e. § 34 N wé mé n me filia ũ. Tó n wé kú gudou, n m̀è píi ao gupua v̄ie. Tó n wé kú plapla s̄o, n m̀è píi ao gusia v̄ie. 35 Ayám̄eto laaika ké gupua ṕo n̄le e n̄ v̄i su àò de gusia ũo. 36 Tó n m̀è píi gupua v̄i mé a kee ku gusiauo, ao gupu wásawasa lánd̄o filia í domawae.

*Z̄ad̄a M̄izi ikoyadanedeo ń Falis̄owa
(Mat 23.1-36, Maa 12.38-40, Luk 20.45-47)*

* 11:30 Yon 3.4 † 11:31 1Kia 10.1-10 ‡ 11:32 Yon 3.5 § 11:33 Luk 8.16

³⁷ Ké Yesu yā'ò a làa, ò Falisie wabikèwà aà mọ pọblean, ò à gè zòlè. ³⁸ Ké Falisipi è i ọpipi lá aal kéwa à gbàsa lé pọbleo, à bọ aà sae. ³⁹ Ọ Dii òè: A Falisio i gbābọ bisan kpee ní taọ, kási bíi ní yāvaíkẹao mé á nòse pà. ⁴⁰ Sọ̀wò! Lua pọ a kpe kè i a guu kẹo lé? ⁴¹ A pọ pọ kú á taọ guu dā wēnadeone, á tapio i gṣé gbālesai.

⁴² Waiyoo á Falisio! I toeọ dosina ní kpeaanao ní dopọọ pfi kwide kpa Luawa, * ò i pākpa yágṣṣa a zéwai ní yea Luapizio. Yá beeọ mé de ào kūa pākpa a kīniọzi sai. ⁴³ Waiyoo á Falisio! Iọ ye zòlẹa gumaaọu lousisikpeu, iọ ye wàọ fọkpakpawá gāe. ⁴⁴ Waiyoo ápiọ! A de lán mia kpeena pọ wio táa'owà dōsaiwae.

⁴⁵ Ọ ikoyādōnae òè: Metulu, tó ní ò màa, níle wá sṣṣ sṣe. ⁴⁶ Yesu mè: Waiyoo á ikoyādōnao sṣ! I gbéọ da asosea zī'úu, mé ili ọdamá ní a seao, baa ọton do. Waiyoo ápiọ! ⁴⁷ I pọ bo ānabi pọ á deziọ ní dedeọ miaọwa dngy yáí. ⁴⁸ Bee lé ọb gbéọne ké a ze ní á deziọ yákeaoe. Aa ānabiọ dède, ò ále pọ bo ní miaọwa. ⁴⁹ Ayāmeto Lua ọno guu à mè á ānabiọ ní zinaọ gbaewá, í ní gbēeọ dède, í fada ní gbēeọwa. ⁵⁰ Lua a ānabi pọ wà ní dede za dúnia daalegọọ e gbāọ au tsi gbāgbēọpiọwa. ⁵¹ Ao, mále oé, za Abeli dea† e à gè pè Zakali pọ wa dè sa'okii ní Lua kpeo zānguowa,‡ Lua a ní au tsi gbāgbēọwae. ⁵² Waiyoo á ikoyādōnao! A dōa zé kili wò. I gēuo, mé a gi gbé pọ aa ye gēuone. ⁵³ Ké Yesu bọ we, Mọzi ikoyādanedeọ ní Falisio aà lè pāsipāsi, aale yá dasi lalawà, ⁵⁴ aale aà kpakpa ké aa e wà aà kú yá pọ ále o guue.

12

Zea ní Yesuo gbéọ ae (Mat 10.19-33)

¹ Gọọ bee bíla nònọaaaazi, wa ní lé dṣo, e aale kèsepelepelekṣwa, ò à yā'ò a iwaone gía à mè: A laaika Falisio mọafilii, i línlá lán pēese'esewae. ² Yá pọ ulea a bọ gupuaui píi. Asiiyāe ku ké wa gí dṣio.* ³ Beewa yá pọ á ò gusiaui, wa ma gupuaui, mé asiiyā pọ á ò kṣ swáui láasiu, wa a kpawake gāe.

⁴ Ma gbēnao, mále oé, gbé pọ a á de mé a gbea a fṣ yāe kéé ọo, ásu viakeèo. ⁵ Má gbé pọ de à viakeè oé. A viake Lua pọ gbé zua té guu aà ga gbea iko víe. Ao, mále oé, à viake aapie. ⁶ Wili gòlegolena mèn sọọ yía daa plao lé? Kási baa a mēndo yá lí sá Luaguo. ⁷ Baa á mikāo, a a lé dṣ. Asu viakeo, á de gòlegolen dasiọla.

⁸ Mále oé, gbé pọ zèmanọ gbéọ ae, Gbēnazin Né a zeaano Lua malaikaọ ae. ⁹ Gbé pọ lelekpāmazi gbéọ ae sṣ, má lelekpaaazi Lua malaikaọ ae. ¹⁰ Tó gbé Gbēnazin Né bèebò, Lua a aà ké.

* 11:42 Lev 27.30 † 11:51 Daa 4.8 ‡ 11:51 2Lad 24.10-21 * 12:2 Luk 8.17

Ama tó gbé Lua Nisina tóbēesì, a kēa vīo. ¹¹ Tó wàle géáno yákpaleu lousisikpeu ge kíaó ní gbāadeo ae, ásu bílike bókii yáwao ge yá pó á o, ¹² asa Lua Nisina mé a yá pó de à o daé zibeezi.

Aizee
(Mat 6.19-34)

¹³ Zā guu gbēe ò Yesue: Metulu, o ma vīe aà ma asea kpaawá túbi guu. ¹⁴ Ǿ a wèwà à mè: Ma gbé, déme ma dile á yákpalekena ūi ge á yāgōgōna? ¹⁵ Ǿ a ò bílae: Aó ázia kūa dō. A laaika pópíi bíikeai, asa àizeeá gbēnazina wēni no, baa tó a zōo.

¹⁶ Ǿ à yālēūné à mè: Ǿdee mé kú, aà bua blékèè maamaa, ¹⁷ Ǿ à láasookè à mè: Má ke kpelewa ni? Má blewekakii vīo. ¹⁸ Ǿ à mè: Lá má ken ke: Má a blewekakii gbooe, mí a zōo bobo, mí a pówena káu pii ní ma àizee, ¹⁹ mí o maziae: Ma gbé, ní kūsua ví zōo, a kanno wē ūma? Káma bo, poble, imi, pónake. ²⁰ Ǿ Lua òè: Sōū, gwāasinae bee má n wēni gbeama. Sōu pó ní kè a gō dé pó ūe? ²¹ Māa aó de ní gbé pó lé àizee kāaa aziae mé a de ode ū Luaeoo.

²² Ǿ a ò a iwaone: Ayāmeto mále oé, ásuli á wēni kàake poblea yá musuo, ásuli á me kàake pókasa yá musuo. ²³ Wēni de pobleala, me de pókasala. ²⁴ A gbagbaao gwa. Aali pótōo, aali pōkekeo, aa dō ge gbà zòolo vīo, mé Lua í ní gwa. A de bāola zōo lé? ²⁵ A guu déme a fō à a wēni gbāa káfi, baa gōo do, a yākaakea guui? ²⁶ Lá á yá yōonapi fōo, bōyāi ále yá kñio kàakei? ²⁷ A lá vudeo gwa sēu lá aa de. Aali zíkēo, aali bua tāo. Mále oé baa Salomoo ní a odekēo,† i ula e dà a maa kà an keewao. ²⁸ Luanaaifēnendeo! Sēa lá pó kú gbā mé a tékū zia, lá Lua í pó nai maa, wa á pó o be? ²⁹ Asu to pó pó á ble ge pó pó á mi yá dōaaéo. Asu bílikeo. ³⁰ Pópíio pii yá í dōaa dúnia gbēone, āma á Mae dō ké á ye pópíio. ³¹ A to kpala pó bō aà kíi yá dōaaé, i pópíio kaaé. ³² Ma kpāsa néna gbēo, ásu vīakeo, asa à kà á Maegu ké à á kpá kpalapiu. ³³ A pó pó á vīo yía, í wēnadeo gba a ōa. A mōkpe pó lí zikūo zō, luabe àizee pó lí láao kákii ū. Kpáa sōi weo, kōo a pó zōkpa weo. ³⁴ Gu pó á àizee kúu, wekii ō á laai ío kuu.

Ziken ndaide laaide
(Mat 24.45-51)

³⁵ Aó ku sōu guu, à tó á filia aó naa, ³⁶ ío de lán gbé pó aale ní dii sua ní nōsepōnakeao dāowa, ké gōo pó à kà mé à gbalè, aa e zewēè gōo. ³⁷ Bāaadeon zikena pó an dii a ní lé bēe a sugōpio ū. Siana mále oé, diipi a a pōo keke ye, i ní zōle, i poblea kāaané. ³⁸ Baa tó à kà wēedo ge gufēne, tó à ní lé maa, bāaadeon ní ū. ³⁹ Aó yáe

bee dõ. Tó uabele kpáí móggõ dõ, a wei aà a kpé gbooo. ⁴⁰ Apio sõ àò kú ní sũuo, asa Gbēnazĩn Né a móggõ pó á wé dõiwao.

⁴¹ Piεε m̀: Dii, wá yáí n yápi l̀εεũia, ge gb̀épiie? ⁴² Dii m̀: Dén ziia náaide laaide pó aà dii a a zikenaò naè a ɔzĩ aàli ble kpámá a gɔɔwa ũi? ⁴³ Báaaden zikena pó aà dii aà l̀, àle ke màa a sugɔɔ ũ. ⁴⁴ Siana mále oé, a a àizεε pii naè a ɔzĩ. ⁴⁵ Tó zikēnapi ò a sũu a dii sua lé gēgē sõ, i fεε na zɔnɔε ge g̃ɔε gbēgbēawa, iɔ ulatāble, iɔ wēde ke, ⁴⁶ aà dii a su gɔɔ pó aà wé dõiwae, zaa pó a dõowa, i aà z̃εz̃ε, i aà baa daaa ní luayādansaiɔ. ⁴⁷ Zikēna pó a dii pɔeã dõ mé i sɔuke à aà pɔeã k̀, wa aà gbē dúuduue. ⁴⁸ Zikēna pó a dii pɔeã dõ, mé à yá pó de wà aà gbē k̀ sõ, wa aà gbē yɔɔε. Gb̀é pó Lua aà gbà z̃ɔ ɔ Lua a wεεwà z̃ɔ. Gb̀é pó Lua pó nàe a ɔzĩ z̃ɔ, a gbεawà dεríla.

Kɔkpaalea Yesu yáí

(Mat 5.25-26, 10.34-36, 16.2-3)

⁴⁹ Té ma móggõ s̃i dũniawa, mé mále wā maamaa ké tépi kũ sa. ⁵⁰ Má ga ví mà siu. Má kú láasoo guu e à ge k̀. ⁵¹ Ale e ma móggõ ké gb̀é aà na ní k̃o dũniau yà? Aawo! Mále oé, kɔkpaalea yáí ma m̀. ⁵² Za tia ua pó gb̀ɔn s̃o kuu aa kɔkpaaleε. Gb̀ɔn àaɔ b̃o gb̀ɔn plaɔ kpe, gb̀ɔn plaɔ b̃o gb̀ɔn àaɔ kpe. ⁵³ Mae a b̃o a nεg̃ε kpe, nεg̃ε i b̃o a mae kpe. Da a b̃o a nεnɔε kpe, nεnɔε i b̃o a da kpe. Zá da a b̃o nɔz̃ε kpe, nɔz̃ε i b̃o a z̃ada kpe.†

⁵⁴ Yesu èa ò bílae: Tó á è lou lé sisi gukpe, i o g̃õ lou a ma, ɔ i ke màa. ⁵⁵ Tó á è ìana lé b̃o gεɔmidɔk̃i oi, i o gu a wā, ɔ i wā. ⁵⁶ Mɔafilideɔ! A t̃ɔle ní luabeo wé dõ, mé á gɔɔε bee yáasi dõ s̃o bε?

⁵⁷ Bóyáí á yákekεa a zéwa dõ áziao ni? ⁵⁸ Tó n ibεε lé gennɔ yákpaleu, k̃oaike aà n k̀ za zéu, ké asu n gále gennɔ yákpalekenapi a n kpa d̃oiwae, d̃oiipi i n dakpeu. ⁵⁹ Mále onε, r̃yɔ b̃o weo e ñ ge ñ fiapi bo pii. Baa t̃anga a g̃õ tenzio.

13

Ǹselileá

¹ Gɔɔ bee gb̀εε m̀ Galile gb̀é pó Pilati ní dede à ní au yàale ní ní sa'ob̃o auoɔ yá siu Yesue. ² ɔ Yesu òné: Ké Galile gb̀épiɔ gaa k̀ màa, ále e an duuna de Galile gb̀é k̃iniɔla yà? ³ Aawo! Mále oé, tó i ǹselileo, ápii á kaale lánwae. ⁴ Gb̀ɔn bao plasai pó Siloe kalanga kwè má aa g̃agaɔ s̃o, ále e an t̃aae de gb̀é k̃ini pó kú Yelusaleũɔla yà? ⁵ Aawo! Mále oé, tó i ǹselileo, ápii á kaale lánwae.

† 12:53 Mis 7.6

⁶ ǃ à yáε bee lèεūné à mè: Gbēε mé kaadɔenli bà a swaluu, ǃ à gè a né wεεlei, i eo. ⁷ ǃ a ò a zíkεnaε: Gwa, a wè àaɔn la, ké mi mo né wεεlei kaadɔenapiwa, mili eo. Z̄. Wá tó à gusi pā yá? ⁸ ǃ zíkεnapi òè: Mae, to we wεa lo. Má gubi mà liaie, mí zùgb̄o kau. ⁹ A gí ne'ii z̄ia? Tó i i sao, mí z̄.

Nɔε kaaŋa gbágbaa

¹⁰ Kámabogɔɔe z̄í Yesu lé yādané lousisikpεu. ¹¹ Nɔεe ku we, t̄aa aà k̄òkù à k̄aaàno wè bao plasai. Io kooaε, ìli f̄o p̄o baa yɔɔo. ¹² Ké Yesu aà è, ǃ à aà sisi à mè: Nɔε, n k̄òkε ḡoma. ¹³ ǃ à ɔnàwà. Weḡo à p̄o, ǃ à Lua sáaukpà.

¹⁴ ǃ lousisikpε gbēz̄o p̄o pà, ké Yesu aà gbàgbā kámabogɔɔz̄í yái, ǃ à f̄εle ò bílaε: Gɔɔ soolo mé kú ké w̄i z̄íkεu.* Ali mó wà á gbágbā gɔɔ beεwa, kámabogɔɔz̄í bàasi. ¹⁵ ǃ Dii a z̄āsīwà à mè: Mɔafilideɔ! Kámabogɔɔz̄í á baade lí a zu ge z̄aa'ina polo a d̄ok̄i à gè í kp̄awào lé? ¹⁶ Ablahaū bui nɔεε bee s̄o, Set̄au aà yè wè bao plasaie. Aà bapi poloawà kámabogɔɔz̄í zé v̄io lé? ¹⁷ Ké a ò màa, ǃ w̄i aà ibεε kù píi, ǃ bíla p̄o k̄ena dabudabu p̄o àle kεwa píi.

Yalεūa ní kpala p̄o b̄o Lua kíio

(Mat 7.13-14, 21-23, 13.31-33, Maa 4.30-32)

¹⁸ ǃ Yesu mè: Kpala p̄o b̄o Lua kíi b̄o b̄owà ni? Bó má lεūòì? ¹⁹ Doe ku a wéna b̄o lán εf̄o wénawa, ǃ gbēε se t̄o a kaau. Ké à b̄òle à kè lí ū, ǃ b̄aò mò p̄εpe a ḡonaɔwa.

²⁰ ǃ a ò lo: Bó má kpala p̄o b̄o Lua kíi lεūòì? ²¹ A b̄o p̄εεε'ese p̄o nɔε se kà p̄ēeti zaa le àaɔ guu a lía píiwaε.

²² Gɔɔ p̄o Yesu lé gé Yelusaleū, àle pā mεεwiao ní z̄εwiaoɔla, àle yādané, ²³ ǃ gbēε aà là à mè: Mae, asi àizāna'enaɔ dasioa? ǃ Yesu ò bílaε: ²⁴ A āiake à gē zéle tuuuna guu. Mále oé, gbé dasideɔ wεεle ḡεu, kási aa eo. ²⁵ Tó uabele f̄εle zetà a làa, tó a ḡo bàasi, mé àle gbale, àle mε: Mae, gbawēwēε, a oé á á d̄o gueio. ²⁶ Bee gbεa tó á òè à p̄oblè à imiánɔ, mé à yādané á be gāaε, ²⁷ a oé á á d̄o gueio. A goala ápii v̄aikenaɔ.†

²⁸ Tó a Ablahaū ní Izaakio ní Yakɔbuo ní ānabio è píi kpala p̄o b̄o Lua kíi guu, mé wà á zú bàasi, we á ɔɔbu à ɔdi á musu. ²⁹ Gb̄éɔ b̄o gukpe ní be'aεo ní gugb̄antooó ní gεɔmid̄ok̄iio, aa mo bleblei kpala p̄o b̄o Lua kíi guu. ³⁰ Gb̄é kpεεo ḡo d̄oaaa mé gb̄é p̄o d̄oaaɔ ḡo kpεε.

Yesu ɔɔba Yelusaleūdeɔ yá musu

(Mat 23.37-39)

* 13:14 B̄oá 20.9-10 † 13:27 Sou 6.9

³¹ Gɔɔ bee gɔɔ Falisieɔ m̀ Yesu k̄i aa òè: Fele go lak̄i, asa Elodi ye n deε. ³² ɔ a òné: A ge o kífēnenapie mále táagoné, mále gyāeɔ gbāgbā gbā r̄ ziao, a gɔɔ àaɔde z̄i má a z̄i midε. ³³ N beeo sema mà gé aε gbā r̄ ziao r̄ zia bàasio, asa i k̄u ānabi ga gueio, sema Yelusaleū. ³⁴ Yelusaleūdeɔ, Yelusaleūdeɔ, i ānabiɔ dede, i gbé p̄o Lua r̄ z̄i w̄aɔ pápa r̄ gbεɔ à r̄ dede. Mio ye mà á k̄aaamazi m̀ɔm̀ɔ, lá ko ì ḡàs̄ia kú a néɔlawae, k̄asi ili weio. ³⁵ Lua a á kpé tóéε sa. Mále oé, á ma e bo e à omεε, báaade gbé p̄o lé mó r̄ Dii tó. †

14

Yesu kua Falisie be

¹ Kámabogɔɔe z̄i Yesu gè p̄oblei Falisio gbēz̄ɔɔ be, ɔ gbé p̄o aa ku weɔ lé aà kpakpa. ² Kákagyākenae ku Yesu aε we. ³ ɔ Yesu yāsè a ò ikoyādōnaɔne r̄ Falisio: Gbégbāgbāa kámabogɔɔz̄i zεv̄ia ge a zεv̄io? ⁴ ɔ aa n̄ile k̄ilikili. ɔ Yesu gyāepi k̄u à aà gbāgbā à aà gbāε. ⁵ ɔ a òné: A dé né ge aà zu, tó à z̄u l̀ɔɔ kámabogɔɔz̄i, a aà b̄o g̀ɔɔo ni? ⁶ Aai f̄o ȳáz̄ās̄iw̄aɔ.

⁷ Yesu è lá gbé p̄o w̄a r̄ sisio lé z̄ōlek̄i maao k̄uk̄u, ɔ à yāl̄εēūné à mè: ⁸ Tó w̄a n̄ sisi n̄ɔεp̄onablewa, r̄isu z̄ōle z̄ōlek̄i maauo. Tó w̄a gbé p̄o a gbia denla sisi be! ⁹ Tó á sisina m̀ɔ òne: Fele z̄ōlek̄i kpá deewa, r̄ȳɔ fele gé z̄ōlek̄i kpεεu r̄ w̄ioε. ¹⁰ Tó w̄a n̄ sisi, n̄ili z̄ōlek̄i kpεε k̄ú, ké tó n̄ sisina m̀ɔ, a onε: Ma gbēna, m̀ɔ aε la. Bee a n̄ ke gbia gbé p̄o á s̄ānuɔne.* ¹¹ Gbé p̄o ì az̄ia k̄áfi, Lua a aà busae, mé gbé p̄o ì az̄ia busa, Lua a aà k̄áfi.

¹² ɔ Yesu ò a sisinapie: Tó r̄ile gbéɔ sisi ble f̄āane bleawa ge a oosi p̄o, r̄isu ñ n̄ gbēnaɔ sisio ge r̄ v̄io r̄ n̄ d̄aunaɔ ge n̄ daεɔ ge n̄ ɔde deεɔ. Tó r̄ k̄è màa, aa εa n̄ sisiw̄a s̄ōε, aai fiabone. ¹³ Tó r̄ile gbéɔ sisi p̄obleawa, taasideɔ sisi r̄ gbēkaaūaɔ r̄ εεɔ r̄ v̄iaɔ, ¹⁴ r̄ȳɔ ḡō báaade ū, asa aa p̄ɔe v̄i aa ḡia fiaboneo. Lua mé a fiabone gbēmaao vugɔɔ.

P̄onableblea (Mat 22.1-14)

¹⁵ Ké gbé p̄o aa s̄ānuɔ do ȳápi mà, ɔ a ò Yesuε: Báaadēn gbé p̄o a p̄oble kpala p̄o b̀ Lua k̄i guu ū. ¹⁶ Yesu òè: Gbēε mé ye p̄onableke, ɔ à gbéɔ gbēa dasidasi. ¹⁷ Bleblez̄i ɔ à a z̄ikena z̄i oi gbé p̄o à r̄ gbεaɔne aa mó, wa làa sa. ¹⁸ Gbé s̄éia òè: Ma bú l̄uε, sema mà gé gwai. N ȳá na, ma awakp̄aε. ¹⁹ Gbēp̄āle mè: Ma zu l̄u soon s̄oɔ, má gé wesiei. N ȳá na, ma awakp̄aε. ²⁰ Gbēp̄āle mè: Ma n̄s̄è dafuε. Ayāmeto má e m̀ɔo. ²¹ ɔ z̄ikēnapi èa tà à r̄ legbe d̄au a s̄iu a diiε. ɔ uabelepi p̄o p̄a à ò a z̄ikenaε: Gé w̄éle guu

kpakpa gāaεϙ ní zεaϙ, ní taasideϙ ní gbēkaaūaϙ ní v̄iaϙ ní εεϙ naaa sūn̄ϙ la. ²² Bee gbεa zikenapi m̄ϙ òè: Dii, ma yá p̄ϙ ní ò kè, mé z̄l̄ek̄ti gi ku. ²³ ϙ diipi ò zikenapie: Gé zéϙ guu ní zéwewenaϙ p̄ii, gāna gbēϙwa aa gē, ma ua e pa. ²⁴ Mále oé, gbé p̄ϙ ma ní gbεapie kee a e lez̄ϙ ma b̄lepiwao.

Gõa Yesu İwa ũ
(Mat 10.37-38)

²⁵ Wa be zéu ní Yesuo dasidasi, s̄ à lili òné: ²⁶ Tó gbé m̄ϙ ma kíi mé a ye a de ní a dao ní a nao ní a néϙ ní a v̄īϙ ní a dāunaϙ, baa az̄iapizi demala, a f̄ϙ ke ma İwa ũo. ²⁷ Gbé p̄ϙ aϙ a lipāak̄õa sea àϙ teomazio, a f̄ϙ ke ma İwa ũo.† ²⁸ Tó á gbēe ye kalanga d̄ϙ, a z̄l̄e ḡia à a s̄a d̄d̄õ à gwa, tó a f̄ϙ z̄īpi ke lāa ya? ²⁹ Tó i ke màao, tó à ē kp̄ale mé i f̄ϙ à a m̄ideϙ, gbé p̄ϙ aà è p̄ii a aà lāanike ³⁰ a me: Gbéε bee kpé dàale, i f̄ϙ a m̄ideϙ. ³¹ Ge tó k̄ia ye gé z̄ikai ní k̄ia p̄aleo, a z̄l̄e ḡia à a w̄aipa à gwa, tó a sosa ḡali kw̄īϙ f̄ϙ kuākpa sosa ḡali bao p̄ϙ lé m̄õwaϙwao lé? ³² Tó a è á f̄õo, a z̄inaϙ z̄ī ledoūkea yāgb̄eaiw̄a zad̄ī i ka k̄aioe. ³³ M̄aaε l̄õ, tó á gbēe i z̄õz̄õ p̄ϙ p̄ϙ á v̄īõzi p̄iio, a f̄ϙ ḡõ ma İwa ũo.

³⁴ Wisia p̄ϙ naε, ama tó a í na tà, kpelewa wa ke à nakū l̄õ? ³⁵ A maa t̄õleεo ge z̄ugb̄õk̄õlek̄iio, w̄i k̄õleε. Gbé p̄ϙ n̄õse v̄ī aà yápi ma.

15

P̄ϙ p̄ϙ v̄uaaϙ
(Mat 18.12-14)

¹ ϙsinaϙ ní duunkenaϙ lé s̄õ Yesuzi aà yāmai m̄pii. ² ϙ Falisiϙ ní M̄õizi ikoyādanedeϙ lé yākūtēka aa mè: Gbéε bee i duunkenaϙ si aa p̄õble s̄anuε.* ³ ϙ Yesu yáε bee l̄εēũné à mè: ⁴ Tó á gbēe s̄a v̄ī m̄èn bas̄õ mé ado v̄uaa, ìli a bas̄õ m̄endosai tó s̄εu a p̄èle a p̄õ p̄õ v̄uaapizi e à gε b̄õw̄ào lé? ⁵ Tó à b̄õw̄à, ì se da a ḡau ní p̄õnaoε, ⁶ ì taò be, ì a gbēnaϙ ní a f̄aanideϙ s̄isi, ì oné: A p̄õnakeman̄õ. Ma a s̄a p̄õ s̄às̄api è. ⁷ M̄aaε l̄õ mále oé, wa p̄õnake luabe duunkena m̄endo p̄õ a n̄õsel̄ile yá musu de gbēmaa gbēõn bas̄õ m̄endosai p̄õ an bàa kú ní n̄õsel̄ileaoõla.

⁸ N̄õε p̄õ ánuusu õwatē v̄ī m̄èn kwi s̄õ be, tó a m̄endo v̄uaa, a filiana, i kp̄ewaa, i w̄eεε busebuse e à gε b̄õw̄ào lé? ⁹ Tó à b̄õw̄à, a a gbēnaϙ ní a f̄aanideϙ s̄isiε, ì oné: A p̄õnakeman̄õ. Ma a ánuusu õwatē p̄õ v̄uaapi è. ¹⁰ Mále oé, Lua malaikaϙ ì p̄õnake duunkena m̄endo p̄õ n̄õsel̄ile yá musu màa l̄õε.

Né p̄õ s̄às̄a

¹¹ Yesu ò lɔ: Gbēe mé kú a nɛgɔ̄ɛɔ vɪ gbēɔn pla. ¹² Ǿ Se ò a mae: Baa, ma asea pɔ́ máɔ vɪ túbi guu kpaa. Ǿ maepi a àizee kpaalèné. ¹³ I ke gɔɔplao, ɔ Se a pɔ́ɔ náaa píi à tà bùsu páleu zázá. We à a àizee kpáleu lalasikɛa guu. ¹⁴ Ké à a pɔ́ɔ dè píi, ɔ nɔan zɔ́ kà bùsupiu, ɔ à gò ní pɔ́ wēnakeao. ¹⁵ A gè nà bùsupi gbēezi, ɔ gbépi aà gbàe a bualoũ ble kpáí sàwakusanaɔwa. ¹⁶ Ǿ lɔ ye libe pɔ́ sàwaɔ lé ble mómɔ bēe, áma wili pɔe kpawáo. ¹⁷ Ké aà wé kè, à mè: Ma mae zikenaɔ ble vɪ die, ɔ mále ga ní nɔanao la. ¹⁸ Má fele mà ta ma mae kíie, mí oè: Baa, ma duunakè Luae ní mpio, ¹⁹ mi ka màɔ de n né ũ lɔ. Ma dile n zikenaɔ do ũ. ²⁰ Ǿ à fèle lé tá a mae kíi. Ké a be káaa, aà maepi aà è, ɔ à kèè wēnaũ. A bàalè gè kùsiwà à lepèwà. ²¹ Ǿ népi oè: Baa, ma duunakè Luae ní mpio, mi ka màɔ de n né ũ lɔ. ²² Ǿ maepi ò a zikenaɔne: A gé kpakpa, à ulada maa pɔ́ deńla se mɔ̀ ò à daè, í tãanadaè, í kyalekpaè. ²³ I gáae mekpaa kú à de wà so pɔnakea guu, ²⁴ asa ma népi gà à vùe. A sàsáe, ɔ ma aà è. Ǿ aa nà pɔnakeawa.

²⁵ Woo kpé bua. Ké àle su, à káikù ní beo, ɔ à kòɔ gàa mà dɔ. ²⁶ Ǿ à zikenaɔ do sɪsi à aà là bóme kèi. ²⁷ Ǿ a wèwà à mè: N dáuna mé sù, ɔ n mae gáae mekpaa dè, ké à aà è aafia yáí. ²⁸ Ǿ Woo pɔ́ pà à gĩ gēi ua. Ké aà mae bò awakpaiè, ²⁹ ɔ Woopi ò a mae: E'e, à kà wē ũma mále zikene, mi fokema ziio, mé baa blesan giana ni kpaa mà pɔnakeɔ ní ma gbēnaɔo. ³⁰ Ké n né pɔ́ à n àizee káale káaluanaepi sù, n gáae mekpaa dèè. ³¹ Ǿ aà mae oè: Ma né, ní kumano gɔɔpiie. Pɔ́ pɔ́ má vɪ píi, n pɔe. ³² A kù wà bleble ní pɔnaoɛ, asa n dáunapi gà à vùe. A sàsáe, ɔ wà aà è.

16

Aizee náaisai

¹ Yesu ò a lwaɔne: Ǿdee mé kú à ziia díle a zikenaɔne. Ǿ wà mò wà aà kɔmalekèè wà mè àle aà àizee kpále. ² Ǿ à aà sɪsi a oè: Yá pɔ́ má mà n musu de kpelewa ni? Lá níle ke n ziiake guu siumɛɛ. Nyɔ e n ziia zɪ kemɛɛ lɔ. ³ Ǿ ziiapi ò a sɔ guu: Ma dii lé ma bɔ zɪue, má ke kpelewa ni? A ke má fɔ sēwao, mé baakea demɛɛ wí ũ. ⁴ Má dɔ lá má ke gbéɔ ma dile ní be, tó à ma bɔ zɪu. ⁵ Ǿ à a dii fiadeɔ sɪsi dodo, ɔ à gbé séia là à mè: N ma dii fla kũa ũma ni? ⁶ A mè: Nísi zaa le basoɛ. Ǿ ziiapi oè: Lá pɔ́ ní kèe ke. Zɔle lile blakwi kpakpa. ⁷ Ǿ a ò gbēpáleɛ: Mpi sɔ n fla ũma ni? Ǿ à mè: Ese sakili basoɛ. Ǿ ziiapi oè: Lá pɔ́ ní kèe ke, lile basiiɔ. ⁸ Ǿ diipi ziia náaisaidepi sáaukpà wezē yá pɔ́ a kè musu. Asa dúniae bee gbéɔ wé zēa de gupua gbéɔla kòtēe yákekeɛa guu.

⁹ Mapi sɔ mále oé, à gbēnaɔ weele ní àizee náaisaiɔ, ké gɔɔ pɔ́ à mɪdɛwá, Lua a á dile be pɔ́ a gao guu. ¹⁰ Gbé pɔ́ náai vɪ ní a yɔɔnao aɔ náai vɪ ní a zɔɔo lɔe. Gbé pɔ́ náai vɪ ní a yɔɔnao aɔ

náai ví n̄ a z̄oo. ¹¹ Tó i ke náai ví n̄ àizee náaisaioo, Lua a á náaike n̄ a s̄andeoe? ¹² Tó i ke náai ví n̄ gbēpāle p̄oo, Lua a ázia p̄o kpáwáe? ¹³ Zikena lí e zoblè dii mèn plaeo, asa āo za gbēdogue, īo ye adozi, ge a na gbēdowa, i saka adou. A f̄o à zoble Luae n̄ ōao s̄anu.

Ɔde n̄ Lazaa

¹⁴ Falisio ye ōai. Ké aa yápi mà p̄ii, ō aale lesuikē Yesuwa. ¹⁵ Yesu òné: I yānakpa áziawa gbēnazinao k̄iē, āma Lua á s̄o d̄o. Yá p̄o gb̄ia gbēnazinaoē ō Lua i sakau.

¹⁶ M̄ozi ikoyā n̄ ānabio láo ku e Zāawa. Za goo bee wāle kpala p̄o b̄o Lua k̄i baokpa, ō baade lé ḡeū n̄ gbāao. ¹⁷ Luabe n̄ t̄oelo s̄ālea àa de Lua ikoyāpi wēsā néna b̄ādeala. ¹⁸ Gb̄é p̄o ḡi a nazi à n̄o p̄āle s̄è, à gb̄āsik̄èe. Gb̄é p̄o n̄o p̄o wā ḡi s̄è s̄o, à gb̄āsik̄èn we.

¹⁹ Ḡeē odee ku i pokasa maa odee da, īo p̄onake nama guu goopii. ²⁰ Wēnade p̄o w̄i me Lazaa īo w̄ulea āa be ḡo, b̄o fifiwa. ²¹ Īo ble p̄o i léle odep̄i táabūnu z̄ie blea nide. Gb̄eō mé īo āa b̄o p̄io s̄āsā. ²² Wēnadepi ḡa, ō malaikao āa s̄è t̄aò Ablahaū k̄i. Ɔdep̄i ḡa s̄o, ō wā āa v̄i. ²³ Kua íadama guu b̄edau, ké à wes̄è musu, ō à Ablahaū è k̄āaa, Lazaa ku āa sae. ²⁴ Ɔ à lezù à m̄e: Ba Ablahaū, ma wēnagwa, ní Lazaa z̄i āa a otona z̄o íwa, āa m̄o ma léna níniomēe, asa mále w̄awāke tévuae bee guue. ²⁵ Ɔ Ablahaū m̄e: Ma gb̄é, to nama p̄o p̄eema n wēnigoo d̄ongu n̄ taasi z̄o p̄o Lazaa k̄eō. Āa n̄òse níni lak̄i sa, mé n̄ kú w̄awā guu. ²⁶ Bee gb̄ea t̄o'e z̄oelo da wā z̄anguo. Tó gb̄é ye b̄o la à gé á k̄i, a f̄o, mé gb̄e a f̄o b̄o we à m̄o wā k̄io. ²⁷ Ɔ odep̄i m̄e: N yá na Baa, lá m̄āe, n̄ āa z̄i ma mae be, ²⁸ asa ma d̄aunao v̄i gb̄eōn s̄o. Āa gé le daimá, ké aasu m̄o gu w̄awādeē beeuo. ²⁹ Ɔ Ablahaū m̄e: Aa M̄ozi n̄ ānabio lá v̄i, aa n̄ yāma. ³⁰ Ɔ odep̄i m̄e: Aawo, Ba Ablahaū! Tó gb̄e b̄o gau à ḡe n̄ k̄i, ō aa n̄selile. ³¹ Ɔ Ablahaū òe: Tó aai M̄ozi n̄ ānabio yāmao, baa tó gb̄e b̄o gau, aa sio.

17

Luanaaik̄ea

(Mat 18.6-7, 21-22)

¹ Yesu ò a íwaone: Sema yá p̄o i to gb̄eō fu ào ku, āma waiyoo gb̄é p̄o a b̄o āa k̄i. ² Tó wā w̄isilob̄ge gb̄ēne d̄è a n̄oe mé wā āa z̄u ísiu, bee maa n̄ adeo de ké āa to née beeo do fula. ³ Āo kú n̄ laaio. Tó n gb̄eō duunak̄e, ge n̄ āa le. Tó à n̄selile, s̄uuukeaàn̄o. ⁴ Tó à duunak̄ene goo do ḡēn s̄opla mé à èa òne ḡēn s̄opla a n̄selile, s̄uuukeaàn̄o. ⁵ Dii z̄inao òe: Wá luanaaik̄ea k̄áfiw̄e. ⁶ Dii m̄e: Tó á luanaaik̄ea k̄a efo w̄enawa, á o lasinlie bee ázia bile gé p̄i ísia guu, a á yāmae.

⁷ Tó á gbēe zɔ vī, àlɛ sēwaè ge àlɛ são dãè, tó à sù ní buao, aà dii a oè aà mɔ pɔble gɔɔ yà? ⁸ Aawo, a oè aà blɛkɛɛ, aà ula lile, i mɔɛ ní pɔbleao ní imiao, aàpi i gbasa pɔble, i imi. ⁹ Wī zɔ sáaukpa ké à yá pɔ wa dàè kè yá yà? ¹⁰ Apɔ sɔ màaɛ, tó a yá pɔ Lua dàè kè píi, à mɛ: Zɔɔn wá ũ, wá kea wá kè.

Kusude gbēon kwio gbāgbā

¹¹ Yesu gea Yelusaleŭ a be Samali bùsu zɔleu ní Galileo. ¹² Ké àlɛ gē wéleu, ɔ gɔɛ kusude gbēon kwio kpàaũaàno. Aa ze kãaa, ¹³ aa lezuaazi aa mè: Mae Yesu, wá wēnagwa. ¹⁴ Ké a è màa, ɔ a òné: A ge ázia ɔb sa'onane. * Ké aale gé, ɔ aa gbāgbā. ¹⁵ Ké an gbēdo è a gbāgbā, ɔ à èa sù, àlɛ Lua sáaukpa ní ɔɔ gbāao. ¹⁶ A wùle a gbɛɛu Yesu aɛ, à fɔkpawà. Gbé beea Samali gbéɛ. ¹⁷ ɔ Yesu mè: Gbēon kwio mé gbāgbāo lò? Gbēon kēokwio kú má ni? ¹⁸ An gbēe i ea mò Lua sáaukpaio, sema zìloɛ beea? ¹⁹ ɔ Yesu òè: Fɛlɛ tá, ma náai pɔ ní ke mé n gbāgbā.

Gbēnazin Né mɔa (Mat 24.23-41)

²⁰ Falisio Yesu là kpala pɔ a ɔɔ Lua kíi mógɔɔi, ɔ a wè má à mè: Kpala pɔ bɔ Lua kíi lí mɔ wà e ní wéno. ²¹ Wa o gwa ke ge gwa keeo. Kpalapi kú á guuɛ.

²² ɔ a ò a iwane: A gɔɔ lé mɔ ké á Gbēnazin Né mógɔɔ ea nide, á eo. ²³ Wa oé a ku le ge a ku la, ãma ásu geo, ásu ténzio. ²⁴ Lá loupilea ì gupu luabe léla ní a léleo, màa aɔ de Gbēnazin Né mógɔɔ. ²⁵ Sema aà taasike gia maamaa. Gbāgbēo giaazi. ²⁶ Lá à kè Nɔee gɔɔ, † màa a ke Gbēnazin Né mógɔɔzi ɔ. ²⁷ Wàlɛ pɔble, wàlɛ imi, wàlɛ nɔse, wàlɛ zàke e gɔɔ pɔ Nɔee gè gó'ilena guu, ɔ í dà dúniaa, gbéɔ gága pii. ‡ ²⁸ Màaɛ ɔ Lotu gɔɔ, wàlɛ pɔble, wàlɛ imi, wàlɛ pɔ lú, wàlɛ pɔ yia, wàlɛ pɔ tɔ, wàlɛ kpɛdo. ²⁹ Gɔɔ pɔ Lotu bɔ Sɔɔɔ, té ní ìatēgbɔo bɔ luabe à kwè, ɔ gbéɔ gága pii. § ³⁰ Beewa aɔ de gɔɔ pɔ Gbēnazin Né bɔ gupuau.

³¹ Gɔɔ bee gbé pɔ kú kpé musu su pila kpé guu a pɔɔ séleio. Màaɛ ɔ gbé pɔ kpé bua su ea beo. ³² A to Lotu na yá dɔágu.* ³³ Gbé pɔ ye aɔ a wēni kũa, wēnipi a vũaawà. Gbé pɔ gi a wēni sɔ, ade mé aɔ ku. † ³⁴ Málɛ oé, gwá bee gbēon plaɔ aɔ wùle gudoŭ, Lua a gbēdo sé, i gbēdo to we. ³⁵ Nɔee gbēon plaɔ aɔ pɔ ló gudoŭ, Lua a gbēdo sé, i gbēdo to we. ³⁶ Gɔɛ gbēon plaɔ aɔ ku bua, Lua a gbēdo sé, ‡ i gbēdo to we. ³⁷ ɔ aa aà là aa mè: Dii, mákii ni? A wè má à mè: Gu pɔ ge kuu, we yãamusu kãaa.

* **17:14** Lev 14.1-3 † **17:26** Daa 6.5 ‡ **17:27** Daa 7.6-24 § **17:29** Daa 19.24-25 * **17:32** Daa 19.26 † **17:33** Luk 9.24 ‡ **17:36** Mat 24.31, 1Tes 4.17

18

Wabikεa

¹ Yesu yālèēūné ké aaɔ Lua wabike kōsōkōsō, aasu kpasao yái. ² A m̀è: Yákpalekenae mé kú wéleu, a Lua vía vío, mé ìli gbēe yādao. ³ Gyaae ku wélepi guu, ìo m̀o aà ḱí m̀òom̀o ì me: Zemanɔ ma ibεe yá musu. ⁴ I weio e g̀oɔpla. Bee kpε a ò aziawa: Baa tó má Lua vía vío, mé mili gbēe yādao, ⁵ lá gyaapi lé ma s̀u zō, má zεaànoε. Tó mi ke màao, aà zεamala láasaie a ma deε.

⁶ Ǿ Dii m̀è: A yákpaleken vai yá'oa ma. ⁷ Lua a ze ní a gbé p̀o aale wiilewa fāane ní gwāasinaoɔo lé? A zígbiake ní d̄oanleo yá? ⁸ Mále oé, a zeínɔ kpakpae. N beeo tó Gbēnazin Né m̀ò, a a náaikena e dúniaua?

⁹ Ǿ à èa yáε bee lèēū gbé p̀o aale nízia dile gbēmaa ū mé aaɔ saka gbé k̄niɔguone à m̀è: ¹⁰ Gbēon plaεɔ mé gè wabikei Lua ua, gbēdoá Falisie, gbēdo s̄o osinaε. ¹¹ Falisipi zεa, àle wabike. A ò a s̄o guu à m̀è: Lua, ma n sáaukè ké má de lán d̄oɔwao, d̄iidiindeɔ, náaisaideɔ, gbāsikenaɔ ge ɔsinaε bee. ¹² Mio lεye g̀oɔ plapla ās̄oá ní ās̄oaoε. P̀o p̀o má è píi mi a kwide b̄one. ¹³ Ǿsinapi s̄o a ze k̄aa, i f̄o wesè musu gwà seo. Ale azia gbēgbē à m̀è: Lua, s̀uukemanɔ, duunkenan ma ū. ¹⁴ Mále oé, ḡεpi tà a be Lua siaaàno guu, i ke Falisipi no. Asa gbé p̀o ì azia ḱfi Lua a aà busaε, mé gbé p̀o ì azia busa Lua a aà ḱfi.*

B́aaadaa néɔgu

(Mat 19.13-15, Maa 10.13-16)

¹⁵ Wà m̀è ní ní néfēnenao aà onamá. Ké aà ìwao è, s̄o aa ḡiné. ¹⁶ Ǿ Yesu néo s̄isi à m̀è: A to néo m̀o ma ḱi, ásu kpánéo, asa kpala p̀o b̀o Lua ḱi de gbé bee taaɔ p̀o ūε. ¹⁷ Siana mále oé, gbé p̀o ì kpala p̀o b̀o Lua ḱi yá sí lán néwao, a ḡεuo.

Ǿde

(Mat 19.16-30, Maa 10.17-31)

¹⁸ Yudaɔ kíabuie m̀ò Yesu là à m̀è: Metulu maa, kpelewa má ke mà àizána ei? ¹⁹ Yesu òè: Akεa n m̀è má maai? Gbēe maaɔ, sé Lua ado. ²⁰ N yá p̀o Lua d̄ileɔ d̄o: Nsuli wúle ní gbēpale n̄o. Nsuli gbēdeɔ. Nsuli kpái'oo. Nsuli yādo n gbédeewao. Nili n de ní n dao kpela.† ²¹ Ǿ a òè: Zaa ma ke èwaaso ū, má yá beeo k̄ua píiε. ²² Ké Yesu bee mà, a òè: Yá ḡōne m̀endo. P̀o p̀o ní ví yía píi, ní a s̄a biile taasideɔne, níȳo àizεε ví luabε. Bee gbεa ní m̀o t̄emazi. ²³ Ké à yápi mà, aà p̀o siakù, asa ɔde sà gbāngbooe. ²⁴ Ké Yesu è aà p̀o siakù, à m̀è: Gēa kpala p̀o b̀o Lua ḱi guu z̄i'ū gbé p̀o aa àizεε víɔne. ²⁵ Yiongo gēa abaawεu àa de ɔde gēa kpala p̀o

* 18:14 Luk 14.11 † 18:20 B̄oá 20.12-16

bò Lua kíi guula. ²⁶ Gbé pò aa yápi màò mè: Dème a àizāna e lbi? ²⁷ Yesu wè má à mè: Yá pò gbēnazinao fua ke, Lua í fí.

²⁸ Ǿ Piεε mè: Wa wá pópíi tò weε, 5 wá ténzi fá. ²⁹ Ǿ Yesu òné: Siana mále oé, gbé pò a be tò ge a na ge a vìio ní a dāunao ge a de ní a dao ge a néo kpala pò bò Lua kíi yáí ³⁰ a εa bee taa e de beea maamaa dúniaε bee guu, mé a àizāna e dúnia pò lé mó guu.

Via baakεna gbágbáa

(Mat 20.29-34, Maa 10.46-52)

³¹ Yesu a gbēon kueplao kàaaazi, 5 a òné: Wále gé Yelusaleūe. Wekii Gbēnazin Né yá pò ānabio kè Lua yáu a pau pii sa. ³² Wa aà kpa buipāleowa, aai aà ke pópoo, aai aà sús5, aai lé'ikakawà, ³³ aai aà gbē ní flaalao, aai aà de, a goo àaōde zí i εa vu. ³⁴ Ama aà iwapio a kee gbáεo, asa yápi mi uleanée, aa dō yá pò àle oo.

³⁵ Ké Yesu kà kái ní Yelikoo, vìae zōlea zé lé, àle baake. ³⁶ Ké a mà bíla lé gē, 5 a ní lá bómε kèi. ³⁷ Ǿ wa òè, Yesu Nazaleti mé lé gē we. ³⁸ Ǿ à lezù à mè: Yesu, Davidi Bui, ma wēnagwa. ³⁹ Gbé pò dōaaa gīè aa mè aà nīle, 5 aà wiilea gbāakù, àle mε: Davidi Bui, ma wēnagwa. ⁴⁰ Yesu zè à mè wà moaano. Ké à mò, 5 Yesu aà là à mè: ⁴¹ Bó ní ye mà kenεi? A wèwà à mè: Dii, má ye màò gu'ee. ⁴² Ǿ Yesu òè: Gu e. Ma náai pò ní kè mé tò n gbágbá. ⁴³ Wegōo à gu'è, 5 à bò teaazi, àle Lua sáaukpa. Ké gbépii è màa, aa Lua sáaukpa.

19

Zase

¹ Ǿ Yesu gè Yeliko, àle pāa. ² Gbēε ku we aà tón Zase. Ǿsinao gbēzōε, mé oδεε. ³ Ale wεεle à gbé pò de Yesu ū e, āma i fō aà èo dasi yáí, asa gbé gesenae. ⁴ Ǿ à bàalè dōaa à gè dède símfofowa ké à Yesu e, asa a gē weε. ⁵ Ké Yesu kà wekii, 5 à wesè musu a òè: Zase, pila kpakpa. A kù mà i n be gbāε. ⁶ Ǿ Zase pila kpakpa, à aà dīle ní pōnao. ⁷ Ké wa è màa, gbépii lé yákūtēka aa mè: A gè pilai duunkena be. ⁸ Ǿ Zase fēle zè a ò Diie: Dii, má a àizeε guo kpa taasidεwae. Tó ma gbēε taiinkè sō, má εa mà a gēε kpawà leε síi5. ⁹ Ǿ Yesu òè: Lua uaεbeedeo mīsi gbā. Asa gbéε beeá Ablahaū buie lo. ¹⁰ Gbēnazin Né mò gbé pò sāsā wεεlei à aà suabae.

Ǿdakea zikεnaone

(Mat 25.14-30)

¹¹ Goo pò wále aà yápi ma, 5 à εa yākāfiné lo. Lá à káikù ní Yelusaleūo, wále e kpala pò bò Lua kíi a bō gupua u gōōε, 5 à yālēūné ¹² à mè: Kie buie mé lé gé kpalablei bùsu zàzāu, i εa su. ¹³ Ǿ à a zikεnao sisi gbēon kwi, à ánusu owatē kpà ní

baadewa mèn basɔbasɔ, a òné: Aɔ laataò e màò su. ¹⁴ Aà bùsudeɔ s̄s̄ aa zàaàgue, s̄ aa zinaɔ z̄i aà kpe aa mè: Wá we gbépi kiblewáo. ¹⁵ Aà sua ní kpalableao gbɛa lé, à mè wà zikena pó a s̄a kpámápió sísiɛ, ké à e d̄s̄ lá pó aa ài'è. ¹⁶ Gbé s̄éia mò à mè: Dii, n s̄api àikèmɛɛ lɛɛ kwi. ¹⁷ Ǿ a òè: Násaa, ziken maa. Lá n ke náai ví ní a yɔɔnao, r̄yɔɔ iko ví w̄lé mèn kwioɔwae. ¹⁸ Gb̄ɔn plaade mò à mè: Dii, n s̄api ne'í lɛɛ s̄o. ¹⁹ Ǿ a òè: Mpi s̄s̄ r̄yɔɔ iko ví w̄lé mèn s̄oɔwa. ²⁰ Ǿ gb̄ɛpále mò à mè: Dii, n s̄an ke. Má ùle kooa zwànkasaue. ²¹ Má n vía ví, asa gb̄é z̄i'ùn n ũ. Ni pó pó ni dileo sé, ni pó pó ni t̄s̄o keke. ²² Ǿ a òè: Ziken v̄ai, n lé mé n kalikè. N d̄s̄ ké gb̄é z̄i'ùn ma ũ, mi pó pó mi dileo sé, mi pó pó mi t̄s̄o keke. ²³ Ké ní d̄s̄ màa, b̄óȳai ni dakeoné, tó ma su, mà a pó sí ní a íoo ni? ²⁴ Ǿ a ò gb̄é pó kú weɔne: A ánuusu ɔwat̄ɛ basɔopi siwà, í kpá gb̄é pó ài'è lɛɛ kwiwa. ²⁵ Ǿ wa òè: Dii, a ài lɛɛ kwi k̄ua kò. ²⁶ Ǿ a wemá à mè: Mále oé, Lua a pó káfi gb̄é pó pó víe. Gbé pó vío s̄s̄, baa pó pó a ví, Lua a siwàe.* ²⁷ Ma ibɛɛ pó aa ye mà kiblemáo s̄s̄, à m̄órn̄o la, í ní d̄ede ma ae.

Gbaakpaa Yesuzi Yelusaleu

(Mat 21.1-17, Maa 11.1-19, Zaa 12.12-19)

²⁸ Ké Yesu yá bee ò a làa, s̄ à dàzeu, àle gé Yelusaleu. ²⁹ Ké à k̄aikù ní Befazeo ní Betanio, s̄is̄i pó w̄i me Kùkpe s̄is̄ipoleu, s̄ à a ìwa gb̄ɔn plaɔ z̄i ³⁰ à mè: A gé w̄lé pó kále wá ae kee guu. Tó a ka we, á zàa'ín né b̄o b̄o e d̄o, gb̄e i dikpe yāao. A polo m̄o. ³¹ Tó gb̄e á lá, déme ò à poloi, í me Dii mé ye a m̄oai. ³² Ǿ zinaɔ gè aa è lá a ònéwa. ³³ Ké aale zàa'ínapi polo, s̄ a diio ní lá aa mè: Déme ò à zàa'ínapi poloi? ³⁴ Aa mè: Dii mé ye a m̄oai. ³⁵ Ǿ aa gèòè. Aa ní p̄okasaɔ kpále zàa'ínapiwa, s̄ aa Yesu dikpe. ³⁶ Ké àle t̄aa'o, gb̄é lé ní p̄okasaɔ kpále zé guu.

³⁷ Ké à k̄aikù ní gu pó zépi p̄ilau Kùkpe s̄is̄iwao, s̄ p̄ona guu dasi pó t̄eaaziò nà Lua táasileawa ní l̄o gb̄ao, dabudabu pó aa èò yá musu p̄ii ³⁸ aa mè:

Baaaden Kía pó lé mó ní Dii t̄s̄o ũ.†

Aafia ku luabe! Wà Musude t̄o b̄o!

³⁹ Falisi pó aa ku z̄a guue òè: Metulu, gi n ìwaɔne. ⁴⁰ Ǿ a wemá à mè: Mále oé, tó aa n̄ile, gb̄e mé aa wiipi lé.

⁴¹ Ké à s̄s̄ Yelusaleuzi, a gwà, s̄ à s̄òlè ⁴² à mè: Tó n yá pó a m̄one ní aafiao d̄s̄ gb̄a yāa lé, kai! Tia kéwa s̄s̄ a ulɛanɛ. ⁴³ A ḡo a m̄o ké n ibɛɔ gb̄a les̄iɔ da lianzi, aai n k̄aka, ⁴⁴ aai n dúuz̄o, aai n gb̄é wíwi. Baa gb̄e aa to dinek̄o, ké ni ḡo pó Lua lez̄unzi d̄s̄o yáí.

* 19:26 Luk 8.18 † 19:38 Sou 118.26

45 Ké Yesu gè Lua ua, ò à nà poyianaò yaawa. 46 A òné: A kēa Lua taalau à m̀: Ma kpé aò de lousisikpe ũε.† Apio s̄ a kè gbēblenaò tòò ũ. §

47 Lá gu lé d̄ Yesu ìò yādané Lua ua. ∩ sa'onkiaò ní M̀izi ikoyādanedeò lé aà wε s̄anu ní gbēz̄z̄z̄, 48 āma aai lá wa ke zé eo, asa gbépii lé lua aà yáie.

20

Yesu laa a ikoi

(Mat 21.23-27, Maa 11.27-33)

1 Ziewa Yesu lé yāda gbēz̄z̄z̄ Lua ua, àε baonakpané, ò sa'onkiaò ní M̀izi ikoyādanedeò ní gbēz̄z̄z̄ s̄aàzi 2 aa òè: Iko pò níle yápio kèd̄ owēε. Déme n gba ikopii? 3 ∩ a wemá à m̀: Mapi s̄ má yá m̀endo gbeawá. A omεε, 4 Zāa gbé da'ilekea b̀ Lua kíi yá ge gbēnazina kíie? 5 ∩ aa lekpaal aa m̀: Tó wa m̀ Lua kíie, a wá la b́yáí wi aà yá sio ni? 6 Tó wa m̀ gbēnazina kíie s̄, gbépii a wá pápa ní gbeo wá wá deε, asa aa zè ní Zāa ānabikeoε. 7 ∩ aa m̀: Wá d̄ má à b̀uo. 8 ∩ Yesu òné: Má iko pò mále yápio kèd̄ oé s̄o.

Vēebu zikenaò

(Mat 21.33-46, Maa 12.1-12)

9 ∩ Yesu èa yālèūné l̄ à m̀: Gbēε mé vēebu v̄i,* ò a nà zikenaòne ní z̄i, à gè wéleu à ḡz̄plakè we. 10 Ké vēεk̄z̄z̄z̄ḡz̄z̄ kà, à a íwae z̄i z̄ikenapiōwa aa a asea kpawa, ò aa íwapi gbè aa aà gbàε ogii. 11 A èa íwa pále z̄i l̄, ò z̄ikenapiō aà gbè, aa widàwà aa aà gbàε ogii. 12 ∩ à èa gbēz̄n̄ àaōde z̄i l̄, ò aa aà kè'ia aa aà yà. 13 ∩ vēεbudepi m̀: Má kea sa ni? Má a né m̀endona z̄imáε. Aa gí aà yādaia? 14 Ké z̄ikenapiō aà è, aa òk̄ε aa m̀: Túbiblenan kee, wá aà de, bú i ḡwēε. 15 ∩ aa b̀aàn̄o kaa kpe aa aà dè.

Kpelewa budepi a s̄érin̄o sai? 16 A m̄ z̄ikenapiō dede, i bú si kpa gbēpāleòwae. Ké gbéò yápi mà aa m̀: Lua wá b̄. 17 ∩ Yesu wεp̄n̄la à m̀: Yá pò kēa Luayātaalauε bee de kpelewa ni?

Gbe pò ēbonaò pākpaì mé ḡz̄ gbeò mide ũ.†

18 Gbé pò lèle gbepiwa a wíwie.

Tó gbepi s̄i gbéwa s̄, a ade úbε.

Yesu lousisin gbēz̄z̄z̄ fua

(Mat 22.15-23.36, Maa 12.13-40, Luk 11.37-54)

19 M̀izi ikoyādanedeò ní sa'onkiaò d̄ó ké ní yáí Yesu yápi lèεūi, ò aale zεwεεle wá aà k̄ ḡz̄, āma aa v̄lakè dasie. 20 Aale aà kpakpa, ò aa zāmade pò aale nízia dile gbēmaa ũò z̄iwà, ké aa

aà kũ aà yā'oa guu, aai aà kpá ní b̀usu gbāadewa aà iko ɔ̀bè.
 21 Ǿ zāmadepiɔ aà là aa m̀è: M̀etulu, wá d̄s k̄é ni yā'o ñ yādané
 a zéwae, i ke gbēnazinao wé yáí no. Ni Lua zé ɔ̀bné ní s̄lanao.
 22 A kũ wà falubɔ Sezaae yā ge wásu b̄oɔ? 23 Yesu ní ñno d̄má, ñ
 a òné: 24 A ña do do mà gwa. Dé mi ní aà t̄so mé kuwà lai? Aa m̀è:
 Sezaa p̄ɛ. 25 Ǿ a òné: T̄b̄o, à Sezaa dee p̄o kpawà, í Lua p̄o kpá
 Luawa. 26 Ǿ aa f̀ua aa aà kũ a yā'oa guu gb̄éɔ wáa. Aà yāwea
 b̀ò ní sae, ñ aa ní lé kpaaũ.

27 Ǿ Saduse p̄o aai ḡeo vua eεboeɔ m̀ò Yesu k̄ii, aa aà là aa m̀è:
 28 M̀etulu, M̄oizi d̄ilew̄eε ȳoo: Tó gb̄é v̄ii ḡà à a na tò n̄esai, aà
 d̄auna n̄opi se à a v̄ii ḡ̄e keɔ.† 29 M̄aa v̄ii ní d̄aunaɔ ku gb̄̄on
 sopla. Woo n̄sè, ñ à ḡà à aà tò n̄esai. 30 Ǿ Se gyaapi da'uakè.
 31 Se gbea Bío kè b̄o. Aa kè màa ní gb̄̄on sopla mípii, aa ḡaga aa
 n̄opi tò n̄esai. 32 An gbea n̄opi ḡà. 33 Ḡeo vuḡoɔz̄i an déme aɔ
 n̄opi v̄ii? Asa an gb̄̄on sopla mípii aa aà d̄ò n̄o ũe. 34 Yesu òné:
 D̄úniae bee gb̄éɔ aai n̄ose aai z̄ake, 35 āma gb̄é p̄o Lua d̄ile aa k̄a
 aa b̄o gau aa d̄únia dafu leɔ aa n̄ose weo, aa z̄ake weo. 36 Aaɔ de
 lán malaikaɔwae, aa ga b̄o. Aaɔ de Lua néo ũe, ḡab̄o ũ. 37 Baa
 M̄oizi lá guu, à ḡeo vua yá p̄iliwané. Gu p̄o à k̄aele yā'òu, à m̀è
 Dii mé Ablahaũ ní Izaakio ní Yak̄obuo Lua ũ.‡ 38 Diiá ḡeo Lua no,
 sema gb̄é b̄̄eɔ p̄o. Gb̄épii b̄̄e Luaeε. 39 Ǿ M̄oizi ikoyādanedeo
 f̄̄le yā'ò aa m̀è: M̀etulu, n yāmaa ò. 40 Ǿ aai we yāe làwà b̄o.

41 Yesu ní lá à m̀è: Kpelewa w̄i o M̄esiiá Davidi Buiéi? 42 Asa
 Davidi ò Sou lá guu à m̀è:

Dii ò ma Diie aà z̄̄le a ɔ̀plaaí

43 e àò aà ib̄eɔ keè gbadib̄o ũ.*

44 Lá Davidi aà s̄isi Dii, kpelewa a de aà bui ũ b̄i?

45 Ké gb̄épii lé aà yāma, ñ a ò a íw̄aɔne: 46 A laaika
 M̄oizi ikoyādanedeozi. Aaiɔ ye beb̄ea ní ulada daaoi, w̄à
 f̄okpakpamá ḡaaε. Aaiɔ welele z̄̄le lousisikpe gumaaɔu ní bleble
 z̄̄lek̄ii maaɔ. 47 Aai wabi gb̄aa ke gb̄ēnazinao wé yáí, ñ aai gyaao
 kp̄e siomá. An íadama p̄ási aɔ deńla.

21

Gyaa taaside gbadaa

(Mat 12.41-44)

1 Ké Yesu wezù a ae, ñ a è ɔ̀deɔ lé ní gbaɔ ka ɔ̀sikpagolo guu. 2 Ǿ
 à gyaa taaside búubuue è we, à t̄anga dàu m̀en pla. 3 Ǿ à m̀è:
 S̄iana mále oé, gyaa taasidepi ña dàu de gb̄épii. 4 Asa ɔ̀ dia ñ aa
 d̄a k̄au mípii. N̄oepi s̄o, aà taasideke guu p̄o p̄o a v̄i à p̄obleò ñ a
 dàu we píi.

† 20:28 Iko 25.5 § 20:37 B̄oa 3.6 * 20:43 Sou 110.1

Yelusaleū dūuzōa ní dúnialaagɔ seelaɔ
(*Mat 24.1-22, Maa 13.1-20*)

⁵ Gbēeɔ lé Lua ua yā'o, aa mè wà a kpéɔ kèkè maa ní gbè kefenao ní pò pò wà Lua gbàò, ò Yesu mè: ⁶ Gɔɔe a mó, pò pò á è keeɔ, baa gbēe a gō dikōao, wa ní dūuzōe. ⁷ Ŋ aa aà là aa mè: Metulu, bee a ke bɔe ni? Bómɛ aɔ de a kegɔɔ seela ũi? ⁸ Ŋ à mè: A laaika, ásu to wà á sásāo, asa wa mó ní ma tóo dasi, aa mɛ wa mé wa de aà ũ, ge a gɔɔ kà. Asu ténzio. ⁹ Tó a zì bao mà, ge á mà wà fèlɛ ní kōo, ásu to iwāa ká á pɔao. Sema yápio ke káau, dúnia láaan we gíao. ¹⁰ Ŋ a òné: Bui ní buio aa fèlɛ ní kōo, màae lɔ būsuo ní būsuo. ¹¹ Tɔɔlɛlualuaa pāsīb aao ku. Nɔana ní gagyāo ka gu ní guo. Asi bēe vīa yāo aao ku luawa.

¹² E yápi àò mó, wa á kú, wi íadawá, wi á kpá lousisikpɛdeɔwa, wi á ká kpéu, wi géánɔ kíaɔ ní būsuo gbāadeɔ ae ma yái. ¹³ Bee a á gba zé àò de ma seeladeɔ ũ. ¹⁴ A zɛò á sō guu ásu láasooke lá á owao, ¹⁵ asa máme má sóso káé á léu, mí á gba ònɔ, ké á ibeɛe a fō gii ge a a zásiwáo.* ¹⁶ Baa á de ní á dao ní á vīo ní á dāunaɔ ní á daeɔ ní á gbēnaɔ aa á kpámáe, wi á gbēeɔ de. ¹⁷ Gbēpii a zaágu ma yái, ¹⁸ āma baa á mikā mendo a vūaao. ¹⁹ A menafōa guu ò á aizāna e.

²⁰ Tó á è zīgōo lía Yelusaleūzi, àò dō ké a dūuzōa zāo. ²¹ Zibeezi Yude būsudeɔ bàale mipɛ sīsīowa, gbé pò kú Yelusaleūb fāaa. Zōewiadeɔ su gēuo. ²² Asa gɔɔpiá tɔsimagɔɔe, ké yá pò kēa Luayātaalau e pa pii yái.† ²³ Waiyoo nɔsindeɔ ní neadeɔ zibeezi, asa būsupi taasi aɔ zōo, Lua a pɔkūmabɔbɔ gbépiowae. ²⁴ Wa ní gbēeɔ dede ní fēndao, wa ní gbēeɔ kū taò būsuo pii guu zìzōo ũ, buipāleɔ i òzō Yelusaleūwa e an gɔɔ pa.

Gbēnazīn Né mɔa
(*Mat 24.29-35, Maa 13.24-31*)

²⁵ Seelaɔ aao ku íatē ní mɔvuao ní saanaɔwa,‡ bui pii iɔ ku pɔsia guu dúniau. Aa gō bíli guu ísia kōfi ní a bàaleao yái. ²⁶ Wɛdɔa yá pò lé mó dúniaiwai guu, vīa a gbéɔ kāsánke, asa pò pò kú luawaɔ zā ní pékīiwae, ²⁷ wi Gbēnazīn Né mɔa e luabɛpuanau ní gbāa zōo gawideo.§ ²⁸ Tó yá beeɔ kea dàale, à fèlɛ zɛ, í á mi sɛ musu, asa á suabagɔɔ mé káikù.

²⁹ Yesu yālɛɛūné à mè: A kaadɛnli gwa ní lí kíniɔ. ³⁰ Tó á è aa bɔbɔbò, ò í dō ázīlawa ké guantēna káikù. ³¹ Beewae sō, tó á è yá beeɔ lé ke, àò dō ké kía pò Lua kpà káikù. ³² Sīana mále oé, gɔɔbeedeɔ gēlɛ yápio pii kesaiɔ. ³³ Luabe ní tɔɔlɛo a gēlɛ, āma ma yáɔ gēlɛa vīo.

* 21:15 Luk 12.11-12 † 21:22 Oze 9.7 ‡ 21:25 Isa 13.10, Yoe 3.4 § 21:27 Dan 7.13

³⁴ A laaika. Asu to asiakε n̄ wēdekeo n̄ wēnikāakeao á laai síwáo, ké aà m̄gɔɔ su á kú kándo lán baiwao yáí. ³⁵ Asa a kúle gbé p̄ kú dúnia guuɔwa píie míɔ. ³⁶ A itēke, ɔ wabike gɔɔpii, ké à gbāa ví à e pili yá p̄ lé mówa píi, í bɔ ze Gbēnazín Né ae.

³⁷ Lá gu lé dɔ Yesu ɔ yādané Lua ua.* Tó oosi kè, í bɔ ge í Kùkpe sísíɔleu. ³⁸ Kɔɔkɔɔ ɔ gbépii í fele gé aà yāmai Lua ua.

22

Lekpaata Yesuzi

(*Mat 26.1-16, Maa 14.1-11, Zaa 11.45-53*)

¹ Káaso dikpe p̄ wí me Gēamusu* kà kái. ² Sa'onkiaɔ n̄ Mɔizi ikoyādanedeɔ lé wele lá aa ke aa Yesu bɔlia asii guu, asa aale víake gbéɔneε. ³ ɔ Setáu dī Yudasi p̄ wí me Isaliɔti miwa. Yesu íwa gbēɔn kuεplaɔ doe. ⁴ ɔ Yudasipi gè lekpaatí n̄ sa'onkiaɔ n̄ Lua ua d̄anaɔ gbēzɔɔ, lá á ke à Yesu kpámá. ⁵ An pɔ kèna, ɔ aa ledoukè wà ɔa kpawà. ⁶ A zèd, ɔ àle zεwele à Yesu kpámá gbéɔ saε.

Gēamusu bleblea

(*Mat 26.17-30, Maa 14.12-26, Zaa 13.21-30, 1Kln 11.23-25*)

⁷ Káaso dikpeɔɔ kà, gɔɔ p̄ wí Gēamusu sã kòlokpa. ⁸ ɔ Yesu Píε n̄ Zāao gbàe à mè: A gé Gēamusu ble sɔukeiwεε. ⁹ ɔ aa aà là aa mè: N ye wà ke má ni? ¹⁰ ɔ a wemá à mè: Tó a gē wéledau, á kpaau n̄ ḡεo í sea lo guu. Aɔ teaazi e ua p̄ a gēu, ¹¹ í o uabeleε, Metulu lé gu p̄ a Gēamusu ble bleu n̄ a íwaɔ gbea. ¹² A kpediakɔa kpea zɔɔ p̄ wa kèke ɔbɛ, í pɔblea yá keke we. ¹³ Ké aa gè, aa è lá Yesu ònéwa, ɔ aa Gēamusu ble sɔukè we.

¹⁴ Ké a gɔɔ kà, Yesu m̄ zòle we n̄ a zínaɔ sãnu. ¹⁵ ɔ a ònè: Gēamusu bleε bee bleaánɔ ni ma de maamaa e màɔ gé taasikei, ¹⁶ asa mále oé, má ble ɔo e kpala p̄ b̄ Lua k̄i ge b̄ɔd gupuaɔ, dikpe síana í mó. ¹⁷ Ké à imibɔ sè, à sáaukpà, ɔ à mè: A si dɔdɔkɔε, ¹⁸ asa mále oé, za tia má vēbe'i mi ɔo e kpala p̄ b̄ Lua k̄i ge b̄ɔd gupuaɔ. ¹⁹ Ké à kàa sè, ɔ à sáaukpà a ε kpámá à mè: Ké beeá ma me p̄ mále kpá á yáie. Aliɔ bee ke ma yá d̄aágu yáí. ²⁰ Ké aa p̄blè aa làa, à imibɔpi sè màa ɔ à mè: Iε beeá ma au p̄ lé b̄leéε. Lua bàa kua n̄ gbéɔ tia auε.† ²¹ Ma ɔ ku ta dou n̄ ma b̄nkpedeoε,‡ ²² asa Gbēnazín Né a kpagui lá Lua d̄ilewaε. Waiyoo gbé p̄ a aà kpámápi. ²³ ɔ aa nà k̄o lalaawa aa mè: Wá déme a yá bee kei?

Yesu ledaa a íwaɔwa

(*Mat 26.31-35, Maa 14.27-31, Zaa 13.36-38*)

²⁴ ɔ lekpaaf̄le n̄ guu, ké aa ye d̄s n̄ gbé p̄ deńla.§ ²⁵ ɔ Yesu

* **21:37** Luk 19.47 * **22:1** Bɔa 12.1-11 † **22:20** Zel 31.31-34 ‡ **22:21** Sou

41.10 § **22:24** Luk 9.46

òné: Bùsu kíaw í ikokemá mé gbāadeɔ í rízia tɔbɔ, ²⁶ áma ásu ke màao. A kù á gbēzɔɔ aàɔ de gbé pɔ kēsāaazi ũe. A kù á dɔaana aàɔ de á zíkɛna ũe. ²⁷ Blɛblɛna ní blɛzíkɛnao, an déme zɔɔi? Blɛblɛna nolo? Mapi sɔ má kú á guu lán gbé pɔ lé zíkɛéwa. ²⁸ Gbé pɔ zèmanɔ ma taasikɛa guuɔn á ũ. ²⁹ Lá ma Mae ma kpa kpalau, má á kpá kpalau màa sɔ, ³⁰ í blɛblemanɔ ma kpalau, íɔ zɔlɛzɔlɛa báawa àɔ yákpaleke ní Isaili bui kuɛplao.

³¹ Simɔɔ, Simɔɔ, ma. Setāu gbèa à á ká íu lá wí pówɛna ká íu wà gwawa. ³² ɔ ma wabikèɛ, ké ma náai pɔ ní vɛ su kēsāmao. Tó n ea n sua, n n gbéɔ gba gbāa. ³³ Piɛɛ òè: Dii, má sɔ wà ma dakpɛunɔ, mí gannɔ. ³⁴ Yesu mè: Piɛɛ, mále onɛ, e ko àɔ gé lɛzui gbā, rýɔ lelekpa ma dɔai gɛn àaɔ.

³⁵ ɔ à ní lá à mè: Ké ma á zɛ mɔkpɛ ní babalabɔɔɔ ní kyaleɔ sai,* pɔɛ kēsāwáe? ɔ aa mè: Aawo. ³⁶ ɔ a òné: Tiasa gbé pɔ mɔkpɛ vɛ, aà sé. Māae lɔ ní babalabɔɔɔ. Gbé pɔ fɛnda vɛ sɔo, aà a ula yía, i lú. ³⁷ Mále oé, sema yá pɔ kēa Luayātaalau ma musu papa wà mè: Wà aà díle dou ní dàakɛnaɔ. † Asa yá pɔ wa kè ma yá musu mé lé papa sa. ³⁸ Aa mè: Dii, fɛnda mèn pla ke. ɔ a òné: Bee mò.

Yesu kua

(Mat 26.47-56, Maa 14.43-50, Zaa 18.3-11)

³⁹ Yesu bò gè Kùkpɛ sɛsɛpɔlɛu lá í kɛwa. Aà íwao tɛaàzi. ⁴⁰ Ké à kà gu pɔ àlɛ géu, a òné: A wabikɛ ké ásu fu yɔawao yái. ⁴¹ ɔ à kè má à kà lán gbɛzu léleɛ taawa. ɔ à kùlɛ we, àlɛ wabikɛ ⁴² à mè: Baa, tó ní yei, to taasi kɛɛonaɛ bee zākūmanɔ, áma asu ke ma pɔeā ũo, sema n pɔ. ⁴³ ɔ malaika bò luabe à mòwà à aà gbà gbāa. ⁴⁴ Kua wétɛa guu àlɛ wabikɛ ní áiao. ɔ aà isima lé tɔ tɔolɛ lán autonawa. ⁴⁵ Ké à wabikè, à fɛlɛ gè a íwao kíi, à ní lé, aale i'o ní pɔsiao. ⁴⁶ ɔ a òné: Akeɛ álɛ i'oi? A fɛlɛ wabikɛ, ké ásu fu yɔawao yái.

⁴⁷ Ké àlɛ yā'o, ɔ wà kà dasidasi. Gbé pɔ wí mɛ Yudasi, aà iwa gbɛɔn kuɛplao do mé dɔaaané. Ké à sɔàazi lépeiwa, ⁴⁸ ɔ Yesu òè: Yudasi, lépeaa guu ɔ rýɔ Gbɛnazín Né kpaomáa? ⁴⁹ Ké gbé pɔ aa kú ní Yesuɔ yá pɔ lé mó è, aa mè: Dii, wà ní gbɛgbɛ ní fɛndao yà? ⁵⁰ ɔ an gbèdo sa'onkia zíkɛna lè à aà ɔplaa swá gò. ⁵¹ ɔ Yesu mè: A bee tó. A ɔkà aà swáwa à aà gbàgbā. ⁵² ɔ a ò sa'onkiaɔ ní Lua ua dɔanaɔ ní gbēzɔɔ pɔ aa mòwawɛ: A mɔa ní fɛndaɔ ní goɔ lán kpáiweliwɛn ma ũwaa? ⁵³ Lá gu lé dɔ miɔ kúánɔ Lua ua, ‡ mé i ɔkāo. Ama gɔɔɛ bee de á pɔ ũe, gusia kiblegɔɔɛ.

* 22:35 Luk 9.3 † 22:37 Isa 53.12 ‡ 22:53 Luk 19.47

Piɛɛ lelekpaa Yesuzi

(*Mat 26.57-58,69-75, Maa 14.53-54,66-72, Zaa 18.12-18,25-27*)

⁵⁴ Ké aa Yesu kù sùò, aa gèaàno sa'onkia be. Piɛɛ be zàzã. ⁵⁵ Ké wà tekà ua guo, wà kàlè liai, ò Piɛɛ m̀ò s̀òlò ní guu. ⁵⁶ Nɔɛ zikɛnae aà è, ò à wɛb̀liwà à m̀è: Gb́ɛɛ bee kuaàno s̄ɛ. ⁵⁷ Ǿ à lelekpà à m̀è: Nɔɛ, má aà d̄so. ⁵⁸ Yɔɔnnɔ ḡɔɔ ò gb̀ɛpàlè aà è, ò à m̀è: Mpi s̄o ní de an gb̀ɛdo ũɛ. Ǿ Piɛɛ ò ḡɔɛpiɛ: Mám̄ɛo. ⁵⁹ Ké lɛɛlu do taa g̀è, gb̀ɛpàlè giyyèwà à m̀è: Siana guu gb̀ɛɛ bee kuaànoɛ, asa Galile gb̀ɛɛ. ⁶⁰ Ǿ Piɛɛ m̀è: Mi d̄s̄ lá r̄lɛ oo. Weḡɔɔ ké àlɛ yá'o, ò ko lɛzù. ⁶¹ Ké Dii lìli wɛp̀è Piɛɛwa, ò yá p̄o à ò d̀ò Piɛɛgu, ké à m̀è e ko àò g̀é lɛzui gbã, a lelekpaaazi ḡɛn àaõ. ⁶² Ǿ Piɛɛ b̀ò bàasi, à ɔ̀lò à k̀è w̄ɛna.

⁶³ Gb́ɛ p̄o aalɛ Yesu d̄s̄aò aà k̀è p̄oɔp̄o aa aà gb̀è. ⁶⁴ Aa p̄o yèè a w̄éwa, ò aalɛ aà lala aa m̀è: Anabikeke n̄ o, déme n lei? ⁶⁵ D̄s̄eaaàno guu aa yá dasi pàlɛ ò è b.

⁶⁶ Ké gu d̀ò, Yuda gb̀ɛz̄ɔɔ k̄s̄ k̄aa, sa'onkiaò ní M̄oizi ikoyādanɛdeɔ pii. Ǿ aa Yesu s̀è g̀èò ní yákpalekɛk̄li. ⁶⁷ Ǿ aa aà là aa m̀è: M̄esiin n ũa? Ow̄ɛɛ. A w̄emá à m̀è: Tó má òé, á sio. ⁶⁸ Tó ma yãe làwá s̄o, á weo. ⁶⁹ Za tia Gb̀ɛnaz̄in Né aò z̄ɔlɛa Lua gbãade ɔplaai. ⁷⁰ Ǿ gb̀ɛpii m̀è: Asi Lua Nén n ũa? Ǿ a w̄emá à m̀è: Lá a d̀ò á léuwa, máme má aà ũ. ⁷¹ Ǿ aa m̀è: Wá bàa ũma ní seeladeo loi? Wá mà aà léu k̀ò.

23*Pilati yákpalekɛa ní Yesuo*

(*Mat 27.11-31, Maa 15.1-20, Zaa 18.28-19.16*)

¹ Ǿ aa f̀èlɛ nípii, aa gèaàno Pilati aɛ. ² Aalɛ m̀ó ní aà yáò aa m̀è: Wa gb̀ɛɛ bee è, àlɛ gudeke wá bùsuue, àlɛ gínɛ wà falubɔ Sezaaɛ, mé à azia d̄ilɛ M̄esii ũ, k̄ia ũ. ³ Ǿ Pilati aà là à m̀è: Yudaò k̄ian n ũa? A w̄èwà à m̀è: Ǿme d̀ò n léu we. ⁴ Ǿ Pilati ò sa'onkiaò ní dasi p̄o kú weɔne: Mi t̄aae'ɛ gb̀ɛpiwao. ⁵ Ǿ aa giyyèwà aa m̀è: Iò t̀ékpa gb̀ɛɔgu a yádaané guu Yude bùsuu píiɛ. A dàalɛ Galilee, ò à g̀è k̄aiò la sa.

⁶ Ké Pilati mà màa, ò à gb̀ɛɔ là tó Galile gb̀ɛn aà ũ. ⁷ Ké a d̀ò à b̀ò Elodi bùsuue, mé Elodipi ku Yelusaleũ z̄ibeez̄i, ò à aà gb̀aɛwà. ⁸ Ké Elodi Yesu è, ò aà p̄o k̀èna maamaa, asa à aà bao màɛ, mé a ye w̄esiaalɛ à g̀èg̀è. Aà w̄é d̀ò Yesu dabudabukea eai. ⁹ A yáò làlawà dasi, ò Yesu i a kee wewào. ¹⁰ Sa'onkiaò ní M̄oizi ikoyādanɛdeɔ z̄ɛa we, aalɛ m̀ó ní aà yáò p̄as̄ip̄as̄i. ¹¹ Elodi ní a sosaò sakà Yesugu, aa aà láanikè aa ula t̄ode dàè, ò à èa aà gb̀aɛ

Pilatiwa. ¹² Zibeezi Elodi ní Pilatio kè na, asa aa íikūa ní kōo yāae.

¹³ Pilati sa'onkiaɔ ní gbāadeɔ ní gbé kɔniɔ kàaa píi, ¹⁴ a òné: A mɔmɛɛ ní gbéɛ beeo a mè gudɛnaɛ. Ma aà làla á wáa yá pò á dɔdɔwàɔ musu, mi e à tàae kèò. ¹⁵ Maa Elodi i eo sɔ, asa à èa aà gbàewáe. A gwa, i yáe ke à kà mà aà deo. ¹⁶⁻¹⁷ Má tó wà aà swágaga, mí aà gbae. ¹⁸ Ǿ aa wiilè mípii sãnu aa mè: Gbépi de! Balaba kéwēe! ¹⁹ Wà Balabapi dàkpɛu bɔa gbāadeɔ kpɛ ní gbēdeao yáie. ²⁰ Pilati ye Yesu gbae, ɔ à gbéɔ laai sisi a kíi. ²¹ Ǿ aa èa wiilè aa mè: N aà páliwa! N aà páliwa! ²² A gēn àaɔde Pilati òné: Bó dàa a kèi? Mí tàae pò kà wà aà de ewàò. Má tó wà aà swágaga, mí aà gbae. ²³ Ǿ aa didiwà, aale gbɛawà ní wii gbāao aà aà páliwa. Ǿ an zɔakaa tò an yá blè. ²⁴ Ǿ Pilati dile wà ke lá aa gbèawawa. ²⁵ Gbé pò wa dàkpɛu bɔa gbāadeɔ kpɛ ní gbēdeao yáí pò wa gbèapi ɔ a kèné, ɔ à Yesu kpà gai lá aa yeiwa.

Yesu gaa

(Mat 27.32-56, Maa 15.21-41, Zaa 19.17-30)

²⁶ Ké wàle geaàno, wà dà Sileni gbé Simɔɔle, àle su ní buao, ɔ wà aà kù wà lipāakōa diè aàò teò Yesuzi. ²⁷ Bíla bò teaàzi ní nɔe pò aale ɔɔɔ aale nízia gbēgbēɔ. ²⁸ Yesu líli aedòmá à mè: Yelusaleũ nɔeɔ, ásu ɔɔɔ ma yáio. A ɔɔɔ ázia yáí ní á néɔ. ²⁹ Asa a gɔɔ lé mó ké wa o: Báaadeɔn fii pò aai ne'io mé né i yó mimáoɔ ũ. ³⁰ Gɔɔbeezí

wa o gbɛsionɛ aa léle simá,

wa o sɔsionɛ aa kúrila.*

³¹ Asa lá wàle yáe taa ke ní lí bùsuo, lí gii pò aɔ deai?

³² Wàle gé ní dàaken plaɛɔ ɔ, ké wà ní dede ní Yesuo sãnu. ³³ Ké aa kà gu pò wí mɛ Mitɔɔnagu, ɔ aa aà páliwa we ní dàakenapio, ado aà ɔplaii, ado ɔzei. ³⁴ Ǿ Yesu mè: Baa, sùuukérno, asa aa dɔ lá wàle keo. Ǿ wà tɛlepà wà aà pɔkasao kpaalèokɔe.† ³⁵ Gbéɔ zea we, aale gwa, mé Yuda gbāadeɔ lé lesuikɛkɛwà‡ aa mè: A dāɔ suabà. Tó Mesii pò Lua dilɛn aà ũ, aà azia suabae! ³⁶ Sosao lé aà ke pòɔɔɔ ɔ. Ǿ aa sàaazi aa vɛɛ kùma dɔè§ ³⁷ aa mè: Tó Yudaɔ kían n ũ, ò nziá suaba. ³⁸ Seelae naa aà mia à mè:

Yudaɔ kían ke!

³⁹ Dàakena pò looa líwapiɔ do dɔɛnnɔyá'òè à mè: Mesii n ũo lò? N nziá suaba ní wápiɔ sãnu. ⁴⁰ Ǿ aà gbēdo giè à mè: Nlɛ víake Luaɛ seoa? Yá dou mé zɔlɛwá. ⁴¹ Wápiɔ, à kɔsɔiwanɔ maaɛ, asa pò pò wá tɔ mé bɔlɛwɛɛ, àma dee i yáe keo. ⁴² Ǿ à mè: Yesu, tó n mɔ kía ũ, to ma yá àɔ dɔngu. ⁴³ Ǿ a wèwà à mè: Siana mále onɛ, za gbā nýɔɔ kumanɔ àizána guu.

* 23:30 Oze 10.8 † 23:34 Sou 22.19 ‡ 23:35 Sou 22.8 § 23:36 Sou 69.22

44 Ké 1atē kà minanguo, a biia zè, 5 būsupi siakù p̄ii e aua gè p̄laò. 45 Zwāa p̄o daa Lua kp̄éu* kè a guo. 46 Yesu wiillè gb̄aũgb̄aũ à mè: Baa, ma a nisina nàne n ɔziɛ.† Ké a ò màa, 5 à tà. 47 Ké sosao gb̄ɛzɔ yá p̄o kèpi è, à Lua sáaukpà à mè: Gb̄épiá gb̄émaae síana. 48 Bíla p̄o aa mò wà kàaa yápi gwaa yáio, ké aa yá p̄o kèò è, aa èa tà, aale nízia gb̄ɛgb̄ɛ. 49 Yesu gb̄é d̄ɔao ní nɔe p̄o teaazi za Galileo p̄ii ze kàaa, aale yápio gwa.‡

Yesu vía

(Mat 27.57-61, Maa 15.42-47, Zaa 19.38-42)

50 Ḡɛe ku aà t̄ón Yosefu. Yuda gb̄aadeo doe. Gb̄émaae, mé luayamanae. 51 Aà lé kú yá p̄o a gb̄éɔ zè ní a keaopi guuo. Yudaɔ w̄éle Alimate gb̄éɛ, aà wé do kpala p̄o b̄ò Lua kíii. 52 A gè Pilati kíi à Yesu ge gb̄èawà. 53 ɔ a bùa à bàabaa f̄ifiwà à aà dà gb̄è'e p̄o wa s̄ò mia ũ guu. Wi gb̄èe dau we yāao. 54 Ḡɔɔpiá ās̄ɔadaz̄ie, kámaboḡɔɔ lé ká. 55 Nɔe p̄o aa te Yesuzi za Galileo te Yosefupi kpe, aa mia'epi è ní lá à Yesu ge d̄ileuo. 56 ɔ aa tà gè nísi ḡinana ní tulaletio s̄oukei. Kámaboḡɔɔz̄i aa kámabò lá Lua d̄ilewa.§

24

Yesu b̄oa gau

(Mat 28.1-10, Maa 16.1-8, Zaa 20.1-10)

1 As̄anenzi guf̄ene 5 nɔepio èa gè miapi kíi ní nísi ḡinana p̄o aa a s̄oukèo. 2 Aa lè gb̄e goa mia'ele. 3 Ké aa gè, aai Dii Yesu ge eo. 4 Aa ku bíli guu, 5 ḡɛ gb̄ɛɔn plaɔ b̄ò mò má p̄okasa tekeao daa. 5 Vía ní kú, aa ní mi p̄ele, 5 ḡɛepio òné: B̄óyāi ále gb̄é b̄éé w̄éle geɔ guui? 6 A ku lao, à vù. A to yá p̄o a òé ḡɔɔ p̄o a ku Galile d̄águ 7 à mè, sema wà Gb̄enazin Né kpá duunkenaɔwa, aa aà p̄aliwa, a ḡɔɔ àaɔde z̄i i vu.* 8 ɔ yápi d̄òngu. 9 B̄oa mia kíi aa gè yápi baokpà aà iwa gb̄ɛɔn kuɛdoɔne ní gb̄é kíniɔ. 10 Maliama Madel̄eni ní Yoanao ní Zaaki da Maliamao ní nɔe kíni p̄o aa kúr̄nɔɔ mé yápi ò zinapiɔne. 11 ɔ nɔepio yápi kènè lán faai yáwa, aai sio. 12 ɔ Pieɛ f̄ele bàalè gè miapi kíi. Ké à w̄ekp̄ale miapiu, i p̄oe eo, sema bàabaa p̄oleɔ, 5 à èa tà, àle làsooke yápi aà kù gb̄aa.

Emausi z̄éu

(Maa 16.12-13)

13 Ḡɔɔ doūpi z̄i Yesu iwa gb̄ɛɔn plaɔ lé gé w̄éle p̄o w̄i me Emausi. N Yelusaleũo à kà kiloo kuɛdo taa. 14 Aale yá p̄o kè pii faai bok̄ɛ, 15 5 ḡɔɔ p̄o aale a faaibo, aale a w̄aipa, Yesu ní lé, 5 aa be z̄éu s̄anu. 16 P̄oe kpaané ní aà d̄ɔao. 17 ɔ à ní lá à mè: B̄ó yá

* 23:45 B̄oa 26.31-33 † 23:46 Sou 31.6 ‡ 23:49 Luk 8.1-3 § 23:56 B̄oa 20.10 * 24:7 Luk 9.22, 18.31-33

ále taa'òò ní k̄soi? Ɔ aa zè, an oo sisia. ¹⁸ An gbēdo pò wī me Keleopa wèwà à mè: Mé i ke ndo bàasio, gbēe ku Yelusaleū a gi yá pò kè gɔɔplaea d̄sio. ¹⁹ Ɔ à ní lá à mè: Yá kpelei? Aa wèwà aa mè: Yesu Nazaleti yáe. Anabi z̄ɔɔe. Gbēpii d̄s kè aà yākea ní aà yā'oaò b̄ò Lua k̄iie. ²⁰ Ɔ sa'onkiaɔ ní wá gbāadeɔ aà kpámá, kè wà yādaaàla yái, wi aà páliwa wà de. ²¹ Wápiɔ s̄s wále e ɔme a Isailiɔ suaba. Bee kpe yápi kea gɔɔ àaɔden gbā. ²² Ɔ yá pò wá nɔɔeɔ ò b̄ò wá sae. Ké aa gè aà mia k̄i gufēnea, ²³ aai aà ge e weo. Aa sù aa mè malaikaɔ b̄ò m̄má, aa òné a ku b̄éé. ²⁴ Ɔ wá gbēeɔ gè miapi gwai, aa è lá nɔɔpiɔ ònéwa, a ku weo. ²⁵ Ɔ Yesu òné: Lāasoosaideɔ, ili yá pò ānabiɔ ò si kpaao. ²⁶ Lua dilē Mesii taasike beewa, i gbasa gē a gawi guuo lò? ²⁷ Daalea M̄zizi láwa e à gè pè ānabiɔ p̄owa pii, Yesu yá pò kēa Lua yáú azia yá musu b̄ɔɔlek̄ené pii.

²⁸ Ké aa k̄aik̄ù ní wéle pò aale géuo, Yesu kè lá á ye gēzeawa. ²⁹ Ɔ aa aà k̄ùk̄ù aa mè: Ḡowanɔ la. Oosi kè, gu lé gēk̄ɔu. Ɔ à gē ua à ḡɔ́nɔ. ³⁰ Gɔɔ pò àle p̄obleńɔ, ɔ à p̄e sè à b̄aaad̄au, ɔ a è a kpámá. ³¹ Ɔ an wé kè aa aà d̄s sa, ɔ aa k̄uawà. ³² Ɔ aa òk̄ɔe: Ké àle yā'owēe zéu, àle Lua yá pílokēwēe, wá n̄se lé yáal̄o lé? ³³ Ɔ aa f̄le ḡɔ̄ aa èa gè Yelusaleū. Aa aà iwa gbēɔn kuedoɔ è k̄āaaa we ní gb̄é pò n̄máɔ ³⁴ aale me: Dii vù s̄ianae. A azia ɔ̀b Simɔɔe. ³⁵ Ɔ gbēɔn plapiɔ zé guu yá d̄au siuné ní lá aa aà d̄s gɔɔ pò à p̄e èo.

Yesu azia ɔ̀ba a iwan̄e

(Mat 28.16-20, Maa 16.14-20, Zaa 20.19-23, Zin 1.6-8)

³⁶ Ké aale yápi o màa, k̄ando aa aà è zea ní guu, ɔ a òné: Aò kú ní aafiao. ³⁷ Ɔ gili gēńgu, v̄ia ní kú, aale e gyaade wa è. ³⁸ Ɔ a òné: Akea á n̄se ɔ̀okp̄ai? Akea á kú ní n̄se plaplaoi? ³⁹ A ma ɔ̀ gwa ní ma gbáɔ, máme. A ɔ̀k̄āa à gwa. Gyaade me ge wá v̄i lá a ma eewao. ⁴⁰ Ké a ò màa, ɔ à a ɔ̀ ní a gbáɔ ɔ̀l̄n̄é. ⁴¹ P̄ona guu aa a eɔ̀bò, kè à b̄ò ní sae yái. Ɔ à ní lá à mè: P̄oblea kua? ⁴² Ɔ aa kp̄ò kpaateɔ k̄ɔ̀ kp̄awà, ⁴³ ɔ a sò ní wáa. ⁴⁴ Ɔ a òné: Yá pò má òé gɔɔ pò má kúán̄o mé kè. Ma mè sema yá pò wa ò ma yá musu M̄zizi ikoyā láu ní ānabiɔ l̄áo ní Sou l̄áo pa pii. ⁴⁵ Ɔ à ní n̄se w̄en̄é, kè aa e yá pò kú lápiɔ guu d̄s. ⁴⁶ A òné: A kēa Lua taalau wà mè, Mesii a taasike, a gɔɔ àaɔde z̄i i b̄o gau, ⁴⁷ wi waasoke bui píie ní aà t̄oo daalea Yelusaleū, kè aa n̄selile, an duuna i k̄émá. ⁴⁸ Yápi seeladeɔn á ũ. ⁴⁹ Mapi s̄s má gba pò ma Mae a legb̄è kp̄ásáe. Aò ku wéle guu la e gbāa b̄o luabe à kúála.†

† 24:49 Zin 2.1-4

⁵⁰ ¶ Yesu b̀̀́n̄n̄n̄ w̄́́n̄k̄p̄e e Betani sae, ÷ à ́́sè plapla à báadańgu. ⁵¹ Ké à́́e báadańgu màa, ÷ à k̄́m̄á, Lua aà sè tàò a k̄́i. ⁵² ¶ aa k̄́l̄ē, aa èa tà Yelusaleũ ní p̄́na z̄́o. ⁵³ Aaĩo ku Lua ua ḡ́ōpii, aa Lua sáaukpa.

ZAA

Yá pò kú láε bee guu

Yesu Kilisi baona lá mèn síiɔ guu Zaa láε bee mé adoa. Yesu taasikεa yá bàasi (18-19), yá pò kú láε bee guu doū ní baona lá kiniɔ. Ɔme nɔseε Kana (2.1-12) yá'ò ní Nikodeũ gea Yesu kii yáo (3.1-21) ní Samali nɔε yáo (4.1-12) ní Bezata kpáa'okii gyāε gbágbāa yáo (5.1-18) ní gbé̄ pò wa i vĩa gbágbāao (9.1-41) ní yápāleɔ. I Yesu yákeεo o dasio, āma pò pò a ò Yesu yādàdaò gbé̄ne maamaae.

Lápi daalekii (1.1-18) òbɔwēε ké Yesuá Lua Yá pò ɔ ku gɔɔpiiε, ɔ à gò gbēnazina ũ a kú ní guu wēni ní gupuaò ní sianao ũ.

Baona láε bee kpaalea leε plaε, yá pò kè zadɔ Yesu kũgɔɔ i kao (2.4) ní yá pò kè ké aà tɔbɔgɔɔ kào (12.23).

E aà gɔɔ àò ká (1.19-12.50). Zaa Da'ilena d̄aa kè Yesupi seelade ũ. Aà iwaɔ Andelee ní Filipio ní Natanaelio kè seeladeɔ ũ ɔ, yá pò an baade è Yesuwa ɔ à kè a seelade ũ. Bee gbεa à Yesu kpaaua ní gbēε yá'ò ní dabudabu mèn soplá pò à kè seela ũ. Dabudabupio mi mé yá ũ. Ké Zaa yá séia beeɔ ò a làa, à yá pò Yesu ò azia yá musu kè (12.37-50).

Ké Yesu gɔɔ kà (13.1). Yesupi lé gbεzā d̄ile a iwaɔne lá wĩ kewa (13-16). Bee gbεa wabikεa guu i gi taasi pò a keio, ɔ à a iwa pò aa gō a kpeɔ nà a Maeε a ɔzi (17). Ɔ Zaa Yesu kũa yá d̄au a siu lá a yá kú baona lá kiniɔ guuwa, lá wà yādāaàla, wà aà pà lipāakšawa, ɔ wà aà mia è da gii (18-20). Aà bɔa gau gbεa à b̄ò m̄ò Maliama Madeleni ní a iwaɔwa, atēsa Tomaa. Leε 21 guu à b̄ò m̄ò a iwa gbēɔn sopláwa Tibelia isida lé.

Lápi láakii (20.30-31) Zaa yá pò tò a baona lápi kè ò, ké wà e Yesu sí Lua Né Mesii ũ, wí wēni e aà náaikεa yái, asa Lua mé Yesu z̄i, ɔ Yesu m̄è ámeaa zé ní wēnio ní sianao ũ (14.6).

Yesu Kilisi m̄a dúnia guu

¹ As̄inizi Yá kú, Yápi kú ní Luao, mé Yápiá Luaε. ² A kú ní Luao as̄inizi. ³ Lua póp̄ii kè aà sabaiε, p̄e ku à kè aà saio. ⁴ Aà guu wēni kuu, mé wēnipi de gupua ũ gbé̄ne. ⁵ Gupuapi i bii gusiau, ɔ gusiapi lí e dàao.

⁶ Lua gbēε z̄i, aà tón Zaa. ⁷ A m̄ò gupuapi seelade ũ, à aà yá'ò gbé̄ne, ké gbé̄pii e aà náaike a sabai. ⁸ Aàpi mé gupuapi ũo, à m̄ò gupuapi seelade ũε. ⁹ Gupua s̄iande pò i gupu gbé̄piiε mé lé mó dúnia guu.

¹⁰ A ku dúnia guu. Baa ké Lua dúnia kè aà sabai, dúnia i aà d̄so. ¹¹ A mò a be, ò aà gbé̄o i aà dileo. ¹² Gbé̄ pò zèaàno aa aà náaikèò s̄o, à ní gbá zé aa ḡò Lua néo ũ. ¹³ An iapi i b̄o gbēe au guuo, i b̄o mefelea ge ḡoe p̄oēā k̄io, Lua mé ní í. ¹⁴ Yápi ḡò gbēnazina ũ, à ḡooplakèwano, ò wa aà gawi è,* Mae Lua Né m̄ndona gawie, gbēke ní s̄iano p̄èwà.†

¹⁵ Zaa mé aà seelade ũ, à p̄una à m̄è: Gbé̄ pò ma aà yā'òn ke. Ma m̄è gbé̄ pò lé m̄o ma gbea demala, ké a ku ma āa yáí. ¹⁶ Aà gbēke p̄eawà guu à gbēkekè wá baadee, mé aà gbēkepi kè gbēke ũ. ¹⁷ Lua a ikoyā kp̄awēe M̄oziwa, à gbēke ní s̄iano k̄ewēe Yesu Kilisi sabaie. ¹⁸ Gbēe i wesi Luale yāao. Lua Né m̄ndona pò kpaa a Maepi kùe mé tò wa aà d̄s.

Zaa Da'ilena seeladeka

(Mat 3.1-17, Maa 1.1-11, Luk 3.1-22)

¹⁹ Yuda gbāade pò kú Yelusaleūo sa'onaeo ní Levii buieo z̄i Zāawa, ò aa aà là aa m̄è: M̄menn déi? Yá pò a ònén ke: ²⁰ A òné wásawasa, i yāe ulenéo à m̄è: M̄siin ma ũo. ²¹ Ō aa aà là aa m̄è: Dén n ũ sai? Elian† n ũa? A wèamá à m̄è: Aawo! Ō aa èa aà là b̄o: Anabi z̄on§ n ũa? A wèamá à m̄è: Aawo! ²² Ō aa òè b̄o: M̄menn dé s̄oi? Owēe ké wà e o gbé̄ pò wá z̄ione. Kpelewa níe o nzia yá musui? ²³ Ō à m̄è: Gbé̄ pò a b̄o d̄o gbáau, àle oné wá zepoo Diien ma ũ, lá ānabi Isaia a yā'òwa.*

²⁴ Gbé̄ pò wá ní z̄ipio s̄o, aa b̄o Falisio k̄ie. ²⁵ Ō aa aà là aa m̄è: Lá M̄siin n ũo ge Elia ge ānabi z̄o, b̄oyāí níe gbé̄o da'ilekei? ²⁶ Zaa wèamá à m̄è: Mi gbé̄o da'ileke, āma gbēe kú á guu, á aà d̄so. ²⁷ Ale m̄o ma gbea, mi ka ké mà aà sabala b̄ob̄o. ²⁸ Yápi kè Betani pò kú Yuudē baale, gu pò Zaa lé gbé̄o da'ilekeue.

²⁹ Ké a gu d̄o, Zaa Yesu è àle m̄o a k̄i, ò à m̄è: Sā pò Lua kpà a dúnia duuna wolon ke. ³⁰ Gbé̄pi yá má ò yāa ma m̄è, gbé̄ pò lé m̄o ma gbea demala, ké a ku ma āa yáí. ³¹ Má aà d̄s yāao, āma ma m̄o, m̄ale gbé̄o da'ileke, ké Isailio e aà d̄s yáie.

³² Zaa mé aà seelade ũ à m̄è: Ma Lua Nis̄ina è à b̄o luabe à s̄u lán felenawa à mò d̄iè. ³³ Má aà d̄s yāao. Ké Lua ma z̄i gbé̄o da'ilekei, a òm̄ee gbé̄ pò má è Lua Nis̄ina mò d̄iè, aàpi mé a gbé̄o da Nis̄inapiu. ³⁴ Ma bee è, ò má de aà seelade ũ, òm̄e Lua Né ũ.

Yesu ìwa s̄ia

³⁵ Ké a gu d̄o, Zaa èa ku we b̄o ní a ìwao gbēon plao. ³⁶ Ké à Yesu è àle gē, à m̄è: Sā pò Lua kpàn we! ³⁷ Ké ìwa gbēon plapio yápi mà, aa b̄o te Yesuzi. ³⁸ Yesu líli a è aa teazi, ò à ní lá à m̄è: Bó á yeii? Aa òè: Nbe ku má ni Labi? (Bee m̄è Metulu.) ³⁹ A wèamá à

* 1:14 B̄oa 33.18 † 1:14 B̄oa 34.6 ‡ 1:21 Mal 3.23 § 1:21 Iko 18.15 * 1:23 Isa 40.3

mè: A mɔ gwa. ɔ aa gè gu pɔ a kuu è, ɔ aa gɔ̀aàno zibeezi. Oosi mɔ̀ siiɔ zaawa.

⁴⁰ Gbɛ̀ɔn pla pɔ aa Zaa yàmà aa bɔ̀ te Yesuzipio, an gbɛ̀do á Simɔ̀ Piɛɛ dāuna Andeleɛ. ⁴¹ A gè a v̄i Simɔ̀ lè ḡia, ɔ a òè: Wa Mesii è. (Bee w̄i mɛ lɔ Kilisi.) ⁴² ɔ à gèaàno Yesupi k̄ii. Yesu aà gwà soee à mè: Zaa né Simɔ̀n n ũ. Wali onɛ sa Piɛɛɛ. (Bee mè gbɛ.)

⁴³ Ké a gu dɔ̀, Yesu ye ta Galile b̄usuu, ɔ à kpàaũ ní Filipio. A òè: Temazi. ⁴⁴ Filipipiá Andelee ní Piɛɛo be w̄éle Besaida gb̄éɛ.

⁴⁵ ɔ Filipi gè Natanaeli lè à mè: Gb̄é pɔ Mɔ̀izi a yā'ò a ikoyā guu mé ānabio a yā'ò lɔ, wa aà è. Yosefu né Yesuɛ. Nazaleti gb̄éɛ.

⁴⁶ Natanaeli òè: Gb̄ēmaa a bɔ̀ Nazaletie? Filipi òè: Mɔ̀ n̄ gwa.

⁴⁷ Ké Yesu Natanaeli è àlɛ mɔ̀ a k̄ii, à aà yā'ò à mè: Isaili zálalan kɛ, aà nòsɛ mɔ̀afili v̄io. ⁴⁸ ɔ Natanaeli òè: N ma dɔ̀ má ni? ɔ Yesu wèwà à mè: E Filipi àò gé n s̄isii, ma n e kaadɔ̀ena gbáú.

⁴⁹ ɔ Natanaeli òè: Metulu, Lua Né n̄ n ũ, Isailio Kian n ũ. ⁵⁰ Yesu òè: Ké má ònɛ ma n e kaadɔ̀ena gbáú, ɔ n ma náaikèa? Nyɔ̀ yāzɔ̀ e de ké beela. ⁵¹ A èa òè lɔ: S̄iana málɛ oé, á luabɛ e w̄ea, Lua malaikaɔ i dede Gb̄ēnaz̄in Néwa, aai pilawà.†

2

Nɔ̀sɛa Kana

¹ A gɔ̀o àaɔ̀de z̄i wàlɛ nɔ̀sɛ Kana, Galile b̄usuu. Yesu da ku we, ² mé wà Yesu ní a íwao s̄isi nɔ̀sɛpi guu lɔ. ³ Ké v̄éɛ k̄èsá, Yesu da òè: Aa v̄éɛ v̄i lɔ bɛ. ⁴ ɔ Yesu wèwà à mè: Akɛa n mɔ̀ ma k̄ii? A gɔ̀o i kamɛɛ yāao. ⁵ ɔ aà da ò z̄ikenaɔ̀nɛ: Lá a oé p̄ii à kɛ. ⁶ Ola ku we mèn soolo Yudaɔ̀ gb̄abɔ̀'ikabɔ̀o ũ. A keeɔ̀ í í sí litili basiiɔ̀ɛ, a keeɔ̀ basoolo. ⁷ ɔ Yesu ò z̄ikenaɔ̀nɛ: A íka olaɛ beeo pai. ɔ aa ikà ní pai yeleyelele. ⁸ ɔ a ònɛ: A tɔ̀ gɛ̀ò bleblen d̄oanaɛ sa. ɔ aa tò ḡèoè. ⁹ Ké d̄oanapi í lilela v̄éɛ ũpi íɛ, i dɔ̀ gu pɔ̀ à b̄uo, āma z̄ikena pɔ̀ aa ípi t̄o dɔ̀. ɔ d̄oanapi nɔ̀de s̄isi ¹⁰ a òè: V̄éɛ na ɔ̀ w̄i kpámá ḡia. Gɔ̀o pɔ̀ í z̄òlemá, ɔ̀ w̄i mɔ̀ ní a íio sa. Mpi s̄o n v̄éɛ na tò gbɛzà.

¹¹ Yesu dabudabu s̄éia bee kè Kana, Galile b̄usuue. A tɔ̀bò, ɔ̀ aà íwao aà náaikè.

¹² Bee gbɛa Yesu gè Kapenaũ ní a dao ní a dāunaɔ̀ ní a íwao, āma aai gɔ̀oplakɛ weo.

Yesu kua Lua ua

(Mat 21.12-13, Maa 11.15-17, Luk 19.45-46)

¹³ Ké Yudaɔ̀ Ḡeamusu* dikpɛ k̄aikù, ɔ̀ Yesu gè Yelusaleũ. ¹⁴ A è wàlɛ zuo ní s̄ao ní felenguuluɔ̀ yia Lua ua, mé ɔ̀lɛũkpakenaɔ̀ z̄òlɛa we. ¹⁵ ɔ̀ à b̄āflā t̄à à ní yá ní bóle, s̄ao ní zuo p̄ii. A ɔ̀lɛũkpakenapio ɔ̀a f̄āaa, à ní táabũnuɔ̀ fuangba. ¹⁶ ɔ̀ a ò felenyianapioɔ̀nɛ: A

pópìo séle bɔ̀d pìi. Asu ma Mae kpé ke ele ũo. ¹⁷ Ǿ yá pò kēa láue bee d̀ò aà iwawgu à mè: N kpé yá ma kũ gbāa, àle ma ibaba.† ¹⁸ Ǿ Yuda gbāadeɔ aà là aa mè: Dabudabu kpele nýɔ́ kewēe, ké wà e d̄ɔ́ n̄ yá bee kea iko v̄ii? ¹⁹ Yesu wemá à mè: A Lua kpée bee wí, má ea kpépi fɛle gɔɔ̀ àaɔ́. ²⁰ Ǿ gbāadepìo òè: Wè blasɔ́ n̄ m̀endoo ɔ́ wà kpépi d̀ò, mé mpi nýɔ́ fɛle gɔɔ̀ àaɔ́e l̀ò? ²¹ Ama Lua kpé pò à a yā'òpi, aà me yá àle o. ²² Ké Yesu b̀ò gau, yá pò a òpi d̀ò aà iwawgu, ɔ́ aa yá pò kēa Luayātaalau s̄† n̄ yá pò Yesu òpio.

²³ Yesu kua Yelusaleũ Gēamusu dikpe z̄í wà aà náaikè dasi, ké wà dabudabu pò a kèò è yáí. ²⁴ Yesu i n̄ náaikɛo, asa a gbépii ǹòse d̄ɔ́e. ²⁵ Aà bàa kú n̄ gbēe gbēnazina yā'oaɛoo, asa a yá pò kú n̄ ǹòse guu d̄ɔ́e.

3

Yesu n̄ Nikodɛũ

¹ Falisie ku w̄i me Nikodɛũ. Yuda gbāadeɔ doɛ. ² A m̀ò Yesu k̄i gwāasina a òè: Metulu, wá d̄ɔ́ ké yādanɛde pò b̀ò Lua k̄in n̄ ũ, asa gbēe a f̄ɔ́ dabudabu pò ni keɔ keo, sema Lua kuaano bàasio. ³ Ǿ Yesu òè: Siana mále onɛ, mé i ke wà gbé ì l̀ò bàasio, a e àò kpala pò b̀ò Lua k̄i d̄ɔ́o. ⁴ Ǿ Nikodɛũ Yesu là à mè: Kpelewa wa gbé gbāa ii? A ea gē a da ǹòse guu, aà a i l̀ò yà? ⁵ Ǿ Yesu wèwà à mè: Siana mále onɛ, mé i ke wà gbé ì n̄ ío n̄ Lua Nisinao bàasio, a e gē kpala pò b̀ò Lua k̄i guuo. ⁶ Gbēnazina n̄'iaá me yáe, Lua Nisina n̄'iaá nisina yáe. ⁷ Nsu to yá pò má òne b̀o n̄ saeo, sema wà á i l̀ò. ⁸ Iana ì káka gu pò a yeiu. Ni a k̄fi ma, nili d̄ɔ́ gu pò àle b̄ou ge gu pò àle géuo. Maa ìo de n̄ gbé pò Lua Nisina aà ìo.

⁹ Ǿ Nikodɛũ aà là à mè: Kpelewa yá bee a kei? ¹⁰ Yesu wèwà à mè: N Isailio yādanɛde ia ɔ́ n̄ bee d̄ɔ́oa? ¹¹ Siana mále onɛ, yá pò wá d̄ɔ́ ɔ́ wi o. Yá pò wá è seeladeɔn wá ũ, ɔ́ ili wá yá sio. ¹² Lá ma t̄ɔ́le yā'òé, ili sio, tó ma luabe yā'òé, á sie?

¹³ Gbēe i gé luabe yāao, sema Gbēnazin Né pò b̀ò we bàasio. ¹⁴ Lá M̄izi ml̄e se d̀ò musu guwaiwau,* màa wa Gbēnazin Né sé d̀ò musu, ¹⁵ ké gbé pò lé aà náaikɛ àò wēni láasai v̄i. ¹⁶ Asa Lua ye d̄úniazi à kè zài, ɔ́ à a Né m̀endonaa kpà, ké gbé pò lé aà náaikɛ a gao, wēni láasai ɔ́ aò v̄i. ¹⁷ Lua i a Né z̄í d̄únia guu yādaí d̄úniapila no, ké à d̄únia suaba aà sabai yáie.

¹⁸ Yá a z̄ɔ́le aà náaikɛnawao. Yá z̄ɔ́le aà náaikensaiwa k̀ò, ké i Lua Né m̀endonapi náaikɛo yáí. ¹⁹ Pò pò tò yá z̄ɔ́le gbéɔwan ke: Gupua m̀ò d̄únia guu, ɔ́ aa ye gusiai de gupuapila, ké an yákeao

vāi yáí. ²⁰ Asa vāikena píi za gupuaue, ili mó gupua kíio, ké aà yākeaᵒ su bᵒᵒ yáí. ²¹ Gbḗ pᵒ í zíkε sīanawa, ade mé í mᵒ gupua kíi, ké wà e dᵒ kua Lua guu ᵒ à yápiᵒ kèu.

Zāa Da'ilena Yesu yá'oa

²² Bee gbεa Yesu gè Yude bùsuu ní a íwaᵒ. A gᵒᵒplakèrínᵒ we, àlε gbḗᵒ da'ilεkε. ²³ Zāa lé gbḗᵒ da'ilεkε sᵒ Ainᵒ, Saliū saε, asa í di weε. Wíᵒ mᵒ aà kíi, ᵒ í ní da'ilεkε. ²⁴ Asa wi Zāa dakpεu yāao. ²⁵ Gᵒᵒ bee Zāa íwaeᵒ nà lεkpaakeawa ní Yuda gbāadeeo gbābᵒa yá musu. ²⁶ ᵓ aa sᵒ Zāazi aa mè: Mεtulu, gbḗ pᵒ kunno yāa Yuudε baale, n aà yá'òwεε, ᵒmε lé gbḗᵒ da'ilεkε tia, gbḗpii lé gé aà kíi. ²⁷ Zāa òné: Gbḗε lí fᵒ yāe kèᵒ, sema Lua aà gbà zé bàasio. ²⁸ Amε á ma seeladeᵒ ũ, ké má ò máme má Mesii ũ. Ma mè Lua ma zí mà dᵒaaεε.† ²⁹ Nᵒsena mé nᵒ ví. Nᵒsena gbēna íᵒ ze aà saε, í swákpa aà yáí, nᵒsena bᵒ í aà pᵒ ke na. Beewa sᵒ ma pᵒ na kè zài. ³⁰ Sema aàpi àᵒ káfi mapi míᵒ lao.

³¹ Gbḗ pᵒ bᵒ musu de gbḗpiia. Gbḗ pᵒ a kea bᵒ dúnia guuá dúnia gbḗε, dúnia yá í o. Gbḗ pᵒ bᵒ luabe de gbḗpiia, ³² íᵒ de pᵒ pᵒ a è ní yá pᵒ a màᵒ seelade ũε, ᵒ gbḗε lí aà yá sio. ³³ Gbḗ pᵒ aà yá sī, ade Lua sīanadekε sīε. ³⁴ Gbḗ pᵒ Lua aà zīpi í Lua yá'o, asa Lua í a Nisīna kpawà kasoo. ³⁵ Mae Lua ye a Nézi, ᵒ à pᵒpii nàè a ᵒzī. ³⁶ Gbḗ pᵒ lé Népi náaike wēni láasai ví. Gbḗ pᵒ lé gí aà yāmai a wēnipi eo, Lua pᵒ gi paaàzie.

4

Yesu ní Samali nᵒεᵒ

¹ Falisiᵒ mà Yesu lé gbḗᵒ da'ilεkε, àlε íwaᵒ e de Zāala. ² I kε Yesu mé ní da'ilékè azíao, aà íwaᵒ mé kè. ³ Ké Yesu yápi mà, à bᵒ Yude à èa lé tá Galile. ⁴ Gεa guu sema aà bᵒ ní Samali bùsuo. ⁵ ᵓ à kà Samali wéle pᵒ wí mε Sikaa. A zà ní tᵒᵒle pᵒ Yakᵒbu kpà a né Yosefuwa yāao.* ⁶ Yakᵒbu bᵒ ku we. Yesu táa'ò à kpàsa, ᵒ à zᵒle bᵒpi saε. Íatε kà minanguo.

⁷ Samali nᵒεε mᵒ ítᵒi, ᵒ Yesu òè: Ma gba í mà mi. ⁸ Aà íwaᵒ sᵒ aa gè wéle guu blε lúí. ⁹ ᵓ nᵒepi òè: Yudan n ũ, Samali nᵒεn ma ũ, ᵒ níle imia gbεaaa? (Asa Yudaᵒ ní Samaliᵒ yá lí kákᵒuo.) ¹⁰ ᵓ Yesu òè: Tó ní gba pᵒ Lua í dané dᵒ ní ma gbḗ pᵒ mále í gbεamao, dᵒ ní gbḗaaa, mí n gba í wēnide. ¹¹ Nᵒepi òè: Mae, ní goa vío. Lᵒᵒε sᵒ, a ε zà. Nyᵒ í wēnidepi e má ni? ¹² N de wá dezi káau Yakᵒbula yà? ᵓmε bᵒpi tᵒwεε. Aàpi a imí ní a néᵒ ní a pᵒtuᵒᵒ. ¹³ ᵓ Yesu òè: Gbḗ pᵒ íε bee mī, imi a εa aà de lᵒε. ¹⁴ Gbḗ pᵒ a í pᵒ má kpáwà mi sᵒ, imi a aà de bau bᵒ. Asa í pᵒ má kpáwà a gᵒ

aà nòse guu nibona pò a ibòè wēni láasai ũ. ¹⁵ Ǿ nɔɛpi òè: Mae, ma gba í bee, ké imi su ma de mà mɔ ítoi la bo.

¹⁶ Yesu òè: Gé n zǎ sísi, í mɔ sǎnu. ¹⁷ Nɔɛpi wèwà à mè: Má zǎ vɔ. Ǿ Yesu òè: Ké n mè n zǎ vɔ, n yǎ'ò a zéwae. ¹⁸ N zǎkè leɛ soo, mé gɔe pò n kuaàno tiaá n zǎ no. N síana'ò. ¹⁹ Ǿ nɔɛpi òè: Mae, má dɔ sa ké ǎnabin n ũ. ²⁰ Wá deziò kùle Luae gbɛɛ bee musu, ǎpiò sɔ i me Yelusaleũ mé gu pò wǎli kùleuè ũ. ²¹ Yesu òè: Nɔɛ, ma yǎ sí. Gooe lé mɔ ké á kùle Mae Luae gbɛɛ bee musu ge Yelusaleũ bo. ²² ǎpiò, i kùle Luae mé á aà dɔo. Wǎpiò, wi kùlèè mé wá aà dɔ, asa gbéɔ misia í bo wá Yudaò kíie.† ²³ Gooe lé mɔ, à kà kò, ké lousisin síandeò kùle Mae Luae n síanao n aà Nisina gbāao. Gbé bee taa ñ Mae Lua lé wɛle aà kùleɛ. ²⁴ Luaá nisinae, sema gbé pò aǎ kùlèò kùlèè n síanao n aà Nisina gbāao. ²⁵ Ǿ nɔɛpi òè: Má dɔ ké Mesii pò wí me lo Kilisi a mɔ. Tó à mò, a yǎpii boolekewɛɛ. ²⁶ Ǿ Yesu òè: Ma gbé pò mále yǎ'one, máme má aà ũ.

²⁷ Goo bee ñ Yesu íwao sù. Ké àle yǎ'o n nɔɛo, à bò n sae, ǎma an gbèe i aà la bó a yei ge bóyǎi àle yǎ'o n nɔɛpioo. ²⁸ Ǿ nɔɛpi a lo tò we, à gè wéle guu a ò gbéɔne: ²⁹ A mɔ gɔe gwa. A yǎ pò má kèò pii òmɛɛ. Mesii yǎ mɔɔɔ? ³⁰ Ǿ aa bòle wéleu, aale gé Yesu kíi.

³¹ Goo bee sɔ Yesu íwao òè: Metulu, nýɔ poble ya? ³² Ǿ a òné: Má pobleae ví pò á dɔo. ³³ Ǿ aà íwao kò lala aa mè: Gbèe mèè n bleo yǎ? ³⁴ Ǿ Yesu òné: Ma poblea mé gbé pò ma zǐ pɔeǎkea ũ e mà ge zǐ pò a dàmeɛ midèò.

³⁵ ǎpiò i me mɔ síiɔ mé gò ké pòkekegɔo ká. Mále oé à wése buao gwa, asa pòɔ mà à kà kekea. ³⁶ Pòkekena lé a asea e kò, àle gbéò káaa àizána pò ũ, ké pòtɔna n pòkekena e pɔnake sǎnu. ³⁷ Asa yǎe beea síanae: Gbèdo í pòtɔ, gbèdo í keke. ³⁸ Ma á zǐ pòkekei gua pò i zíkɛuo. Gbèpáleò mé zíkè we, ñ àle n zǐ ài ble.

³⁹ Samali pò kú wélepi guuo Yesu náaikè dasi yǎ pò nɔɛpi òné yǎi, ké à mè à yǎ pò á kèò pii òe. ⁴⁰ Ayámɛto ké aa kà Yesu kíi, aa wabikèwà aà gɔrínò, ñ à kèrínò gɔo pla. ⁴¹ Ké Yesu yǎ'òné, gbèpáleò aà náaikè dasidasi. ⁴² Ǿ aa ò nɔɛpie: I ke yǎ pò n òwɛɛ yǎi wa aà náaikèi adoo. Wa aà yámà wázǐae, ñ wá dɔ síana ké dúnia Suabanan aà ũ.

Bùsu gbāadee né gbágbaa

⁴³ Goo plapi kearínò gbɛa ñ à tà Galile, ⁴⁴ asa Yesupi ò ǎnabi lío bɛɛɛ ví azǐa bùsuuo. ⁴⁵ Ké à kà Galile, Galiledeò gbāakpāaazi, asa aa gè dikpekè Yelusaleũe, ñ aa yǎ pò a kè dikpɛpi zǐ è pii.†

⁴⁶ Ǿ Yesu èa gè Kana, gua pò à í líleu wɛɛ ũ. † Bùsu gbāadee ku we, aà né lé gyǎke za Kapenaũ. ⁴⁷ Ké a mà Yesu bò Yude à sù

Galile, à gè aà kii, à wabikèwà aà gé a né gbágbāie, asa a ye gae. ⁴⁸ Ǿ Yesu òè: Mé i ke a dabudabuo ní yābɔnsaeo è bàasio, á ma náaikéo. ⁴⁹ Ǿ gbāadepi òè: Mae, mo e ma né ào ga. ⁵⁰ Yesu òè: Ta be. N né a gao. Gɔepi yá pɔ Yesu òe sí, ɔ à dàzeu. ⁵¹ Goo pɔ a be zéu, à kpáaũ ní a zikenao, ɔ aa òè aà né kú. ⁵² Ǿ à ní lá à mè: Zaa kpeletaa à dáamakèi? Ǿ aa òè: Gia íatē auapilaa gɔo ɔ mètáapi gòwà. ⁵³ Ǿ maepi dɔ ké zaa pɔ Yesu òe a né a gaon we. Ǿ aa aà náaikè, aapi ní a bedeo pii.

⁵⁴ Seela plaade pɔ Yesu kè boa Yude sua Galilen we.

5

Gyae gbágbaa kpáa'okti

¹ Bee gbɛa Yudaɔ dikpɛe kà, ɔ Yesu èa gè Yelusaleũ. ² Kpáa'okti kú we Sã Bole sae, wí me Bezata ní Ebelu yáo. Kpáa'okti bilandaa ví soo, ³ gyãeo wúleau dasidasi, víao ní eeo ní gbé pɔ an gu imiaɔ. ⁴⁻⁵ Gɔee ku we àle gyãke à kà wè bla plasai. ⁶ Ké Yesu aà è wúleau we, a dɔ ké àle gyãke à gègè maamaae, ɔ a òè: N ye ñyɔ aafiaa? ⁷ Gyãepi wèwà à mè: Mae, má gbèe ví à ma da í guu goo pɔ à dèedeeo. Tó mále gé gèui, gbèpále í doaa gè ma áae. ⁸ Yesu òè: Fɛle ze ñ n pe se táa'o. ⁹ Wegoo gɔepi aafia'è. A a pe sè à táa'ò.

Goo piá kámabogoozi, ¹⁰ ɔ Yuda gbāadeo ò gɔe pɔ gbàgbāpie: Kámabogoozin gbā. I kú ñyɔ n pe seao.* ¹¹ A wè má à mè: Gbé pɔ ma gba aafia mé òmɛe mà a pe se mà táa'o. ¹² Ǿ aa aà là aa mè: Déme òne ñ n pe se ñ táa'oi? ¹³ Gbé pɔ gbàgbāpi dɔ dé no, asa Yesu gèle bila pɔ kú we guue. ¹⁴ Bee gbɛa Yesu aà è Lua ua, ɔ a òè: Ma, n aafia'è. Nsu duunake bo, ké yá pɔ a vāi de beea su n leo yái. ¹⁵ Ǿ gɔepi ge ò Yuda gbāadeo ne Yesu mé tò a aafia'è.

¹⁶ Ǿ gbāadepi fèle ní íadaa Yesuwao, ké í yá bee tao ke kámabogoozi yái. ¹⁷ Ǿ Yesu yázāsímá à mè: Ma Mae ò zike kámabosaie, màa mále ke sɔ. ¹⁸ Yá bee yái gbāadepi lé Yesu we de káaua. I ke ké ili kámabogoozi yádao ado yái no, ké í me Lua mé a Mae ũ, àle sáakpa ní Luao yáie.

Lua Né iko

¹⁹ Yesu èa a zāsímá à mè: Siana mále oé, Lua Né lí fɔ yãe kè ní aziaoo, sema yá pɔ a è a Mae lé ke bàasio, asa yá pɔ aà Mae í ke pii, bee aà Népi í ke sɔ. ²⁰ Asa Mae Lua ye a Nézi, mé í yá pɔ í ke pii obè. A yá pɔ a zɔo de beea obè, i bo á sae. ²¹ Lá Mae Lua í gɛo vu à wèni kpámá, màa aà Né í wèni kpa gbé pɔ á yeiowa. ²² Mae Lua lí yákpaleke ní gbèeoo, à yákpalekea iko kpá a Néwa

* 5:10 Zel 17.21

píie, ²³ ké gbépii àà Né kpela, lá aai Mae Lua kpelawa. Gbé pò lé Lua Né kpelao lé àà Mae pò àà zì kpelao.

²⁴ Siana mále oé, gbé pò lé ma yāma mé àle gbé pò ma zì náaike wēni láasai vī. Yá a zōlewào, à bò gau à gè wēni guu. ²⁵ Siana mále oé, gɔɔe lé mós, à kà kò, ké geɔ Lua Né lɔɔ ma, an gbé pò màò i vu. ²⁶ Lá Mae Lua wēnikpaama iko vī, à wēnikpaama iko kpà a Nēwa lɔ.

²⁷ A yákpalekea iko kpàwà lɔ, ké a de Gbēnazin Né† ũ yái. ²⁸ Asu to bee lɔ á saeo, asa gɔɔe lé mós ké ge pò kú miauɔ aa àà lɔɔ ma, ²⁹ aai bɔle pii. Maakenaɔ i vu gè wēni guu, vāikenaɔ sɔ yāzōleama guu. † ³⁰ Mili fɔ mà yāe kè ní maziaoo. Mi yákpaleke lá a òmɛɛwae, mé mi yákpaleke a zéwa, asa mili mazia pɔeā wɛleɔ, sema gbé pò ma zìpi pò.

Yesu iko seelade

³¹ Tó má de mazia seelade ũ, ma yá náai vīo. ³² Seelade pāle ku i ma yā'o, mé má dɔ ké ma yá pò i o náai vī. ³³ Baa ápiɔ, a gbéɔ zì Zāawa, ɔ à siana'òé. § ³⁴ Má daa gbēnazin seeladeke gāuo, mále bee oé ké à e bɔ zia yáie. ³⁵ Zāa mé filia pò naa àle gupu ũ, ɔ a we pɔnakè aa gupuai gɔɔpla. ³⁶ Yá pò Mae Lua dāmɛɛ mà keɔ, yá pò mále kepɔ deé seela ũe ké Mae Lua mé ma zì. Ma seelapi de Zāa póla. ³⁷ Ma Mae pò ma zì ma yā'ò lɔ. I àà lɔɔ ma ziio, mé i wesiaàleɔ, * ³⁸ mé aà yá i zōlekli e á sɔ guuo, ké ále gbé pò a zì náaikeo yái. ³⁹ I mekpa Lua yá kyokeawa, asa iɔ e we á wēni láasai eu. Ma yá ɔ taalapi lé o sɔ, ⁴⁰ kási ále gí mós ma kíi à wēnipi e.

⁴¹ Mále sáau wɛele gbēnazina kíio, ⁴² āma má á dɔ, má dɔ ké á ye Luazio. ⁴³ Ma mɔ ní ma Mae tóo, ɔ i ma dileo. Tó gbépāle mò ní azia tóo, á aà dile. ⁴⁴ Lá i sáau wɛelekɔwa, ili sáau wɛele Lua mēndonawao, kpelewa á fɔ ma yá sii? ⁴⁵ Asu àò e máme má gé ní á yáo ma Mae kíio, Mɔizi pò á wé òi mé a geò. ⁴⁶ Tó a Mɔizi yá sí, dɔ a ma yá sí sɔ, asa ma yá ɔ a kè láu. ⁴⁷ Lá i yá pò a kèò sio, á ma yá sie?

6

Blekpaa bílawa

(Mat 14.13-21, Maa 6.30-44, Luk 9.10-17)

¹ Bee gbɛa Yesu bùa Galile ísidawa, (wí me lɔ Tibelia.) ² Bíla lɔ teàazi dasidasi, ké aa àà gyāeɔ gbágbāa dabudabuɔ è yái. ³ ɔ Yesu dède zòle sísí musu ní a íwao. ⁴ Yudaɔ Gēamusu dikpe kà kai. ⁵ Ké Yesu wɛsè musu, a è bíla lé mós a kíi dasidasi, ɔ à Filipi

là à m̀: Mákíi wá ble e luu gbé̄o blei? ⁶ A bee ò Filipi le gwaa yáie, asa a d̄s lá á ye ke. ⁷ Ǿ Filipi wèwà à m̀: Anusu òaa do p̄e, baa tó wa lili baadee yoooyoo, a p̄emáo. ⁸ Aà iwao do Andelee, Simoo Pīe d̄auna òè: ⁹ Neḡōēnae ku la a p̄e zozona ví m̀n soo ní kpò giinaeo m̀n pla. Bó bee a ke gbé̄ dasie beeo guui? ¹⁰ Yesu m̀: A to gbé̄o z̄sle. Sè b̄ob di gupiue, ̄ aa z̄lèz̄sle. Ḡōēo n̄t̄ē aa kà gbé̄on òaasoo lēe soo (5.000). ¹¹ Yesu p̄ēpio sè à Lua sáaukpà, ̄ a kpaalè gbé̄ p̄o z̄sle wepiōe. Maa à kp̄o kpámá b̄ lá aa yeiwa. ¹² Ké aa kà, a ò a iwaōe: A a mīona p̄o ḡō s̄ele píi, ké a kee su v̄ūaa. ¹³ Ǿ aa p̄e m̀n soo p̄o wa s̄opi mīona p̄o ḡō s̄ele gbí kuēpla pai.

¹⁴ Ké wà dabudabu p̄o Yesu k̄epi è wà m̀: Gb̄ēpiá ānabi p̄o lé mó d̄únia guue s̄iana. ¹⁵ Yesu d̄ò ké wa ye mo a kpa kía ū ní gb̄āoe, ̄ à ḡoné we à èa d̄ède s̄is̄i musu ado.

Yesu t̄aa'oa ísidaa
(Mat 14.22-27, Maa 6.45-52)

¹⁶ Ké oosi kè, aà iwao gè ísida ḡōs̄le. ¹⁷ Ǿ aa ḡè ḡó'ilena guu, aale bua ísidapi baale Kapenaū oi. Gu s̄i kò mé Yesu i mó ní k̄íi yāao. ¹⁸ Zaa'ian gb̄āa k̄aka, ̄ í lé fele. ¹⁹ Ké aà iwao goli aa kà kiloo soo ge soolo taawa, aa Yesu è, àle t̄aa'o ía, àle s̄o ní ḡózi, ̄ v̄ia ní k̄ú. ²⁰ Ǿ a òn̄é: Mám̄e, ásu to v̄ia á k̄ū. ²¹ Aa wèi aà ḡē ḡo guu, ̄ ḡopi kà gu p̄o aale géu ḡō.

²² Ké gu d̄ò bíla z̄ea ḡōs̄le ísida baale. Aa d̄s ké ḡó'ilena kú we yāa m̀endoe, mé Yesu i ḡē ḡopi guu ní a iwao, aa tà n̄t̄ēe. ²³ Gb̄ezā ḡó'ilena p̄ale b̄o Tibelia aa mò gu p̄o k̄ai ní gu p̄o wà p̄e s̄ou Dii sáaukpa ḡeao. ²⁴ Ké bílapi è aapi ge aà iwao ku we bo, aa ḡè ḡopi guu aa ḡè aà w̄ēlei Kapenaū.

Yesu mé ble p̄o í ní ká w̄eniwa ū

²⁵ Ké aa aà è ísida baa we, aa òè: Metulu, n ka la b̄oe ní? ²⁶ Yesu òn̄é: S̄iana m̄ále oé, ále ma w̄ēle p̄e p̄o á s̄o a k̄a yáie, i ke dabudabu p̄o á èo yáí no. ²⁷ Asu z̄ike ble p̄o í láa yáio, sema ble p̄o í ní ká àiz̄anawa. Gb̄ēnaz̄in Né mé a á gba blepi, asa aapi ̄ Mae Lua a seela k̄èwà.*

²⁸ Ǿ aa aà là aa m̀: Kpelewa wá ke wà yá p̄o Lua ye wà ke kei? ²⁹ Yesu w̄emá à m̀: Yá p̄o Lua ye à ke mé gbé̄ p̄o a z̄i náaikea ū. ³⁰ Aa òè: Dabudabu kpele n̄ȳo k̄ew̄e ké wà e wí n náaikei? Yá kpele n̄ȳo kei? ³¹ Wá dezīo mana blè guwaiwau† lá a k̄ēa láuwa wà m̀: A ble p̄o b̄o musu kpámá aa blè.‡ ³² Ǿ Yesu òn̄é: S̄iana m̄ále oé, i ke M̄oizi mé ble p̄o b̄o musu kp̄awá. Ma Mae mé í ble s̄iande p̄o b̄o musu kp̄awá. ³³ Lua blepi mé gbé̄ p̄o b̄o

* 6:27 Zaa 1.32 † 6:31 B̄oa 16.15 ‡ 6:31 Sou 78.24

musu ì wēni kpa dúniawa ù. ³⁴ Aa òè: Mae, òyō blē bee taa kpáwá gɔɔpii. ³⁵ Ǿ Yesu ònέ: MámεS má blē pó ì ní ká wēniwa ù. Nɔana a gbέ pó m̀ ma kíi de bo, imi a ma náaikεna de bauo. ³⁶ N beeo lá má òéwa, baa ké a ma e, ále ma náaikεo. ³⁷ Gbέ pó ma Mae kpàa a m̀ ma kíi, mé má gbέ pó m̀ ma kíi yá bauo. ³⁸ I ke mazia p̀eákea yáí ma b̀i musu ma m̀o, sema gbέ pó ma zí pó. ³⁹ Gbέ pó ma zípi p̀eán ke: Ḿasu to gbέ pó a kpàa kee v́uaao. A ye mà ní b̀ gau gɔɔgbεzází. ⁴⁰ Asa ma Mae p̀eán ke: A ye gbέ pó wεsí aà Néle ále aà náaike wēni láasai eε. Mámε má aà b̀ gau gɔɔgbεzází.

⁴¹ Ǿ Yuda gbáadeɔ zɔakaaazi, ké à mè áme á blē pó b̀ musu ù yáí. ⁴² Aa mè: Gbέpiá Yosefu né Yesue. Wá aà de ní aà dao d̄so lé? Ǿ ále o a b̀ musuea? ⁴³ Yesu ònέ: Asu zɔakao. ⁴⁴ Gbēe a f̄ m̀ ma kíio, sema ma Mae pó ma zí aà sísi bàasio, mí aà b̀ gau gɔɔgbεzází. ⁴⁵ A kēa ānabio lá guu wà mè: Lua mé a yāda baadeε.* Gbέ pó Mae Lua yāmà mé a dà mé ì m̀ ma kíi.

⁴⁶ I ke gbēe Mae Lua è ní wéo no. Gbέ pó b̀ aà kíi mé aà è ado. ⁴⁷ Siana mále oé, ma náaikεna wēni láasai v́. ⁴⁸ Mámε má blē pó ì ní ká wēniwa ù. ⁴⁹ A deziɔ mana blè guwaiwau, kási aa gà. ⁵⁰ Blē pó ì b̀ musu pó mále opi, tó gbέ blè, a gao. ⁵¹ Mámε má blē b́ε pó b̀ musu ù. Tó gbέ blēpi blè, aɔ ku gɔɔpiiε. Blē pó má kpámá mé ma mebaasi ù, ké dúnia e à wēni v́ yáí.

⁵² Ǿ gbáadepio lé lekpaake ní k̄so aa mè: Gbέpi a f̄ a mebaasi kpáwá wà sóe? ⁵³ Ǿ Yesu ònέ: Siana mále oé, tó i Gbēnazín Né mebaasi só a aà au m̀io, á wēni v́io. ⁵⁴ Gbέ pó ì ma mebaasi só mé ì ma au mi wēni láasai v́. Mámε má aà b̀ gau gɔɔgbεzází. ⁵⁵ Asa ma mebaasiá blē síandεε, mé ma auá imia síandεε. ⁵⁶ Gbέ pó ì ma mebaasi só mé ì ma au mi ku ma guu, mé má kú aà guu. ⁵⁷ Lá Mae Lua b́ε ma zí, mé miɔ ku aà yáí, màa gbέ pó ì ma mε so aɔ ku ma yáí. ⁵⁸ Blē pó b̀ musun we. A de lán blē pó á deziɔ blè aa gàwao. Blēεbeeblena aɔ ku gɔɔpiiε.

⁵⁹ Yesu yá beeo ò gɔɔ pó ále yādané Kapenaũ lousisikpeue.

Yesu iwao p̀ɔɔbɔzákεa

⁶⁰ Ké aà iwao yápi mà, an daside mè: Yá gbāae, déme a f̄i? ⁶¹ Yesu d̄s a iwawa ké aale zɔaka yápi musu, ò a ònέ: Yápi lé á fu yà? ⁶² Tó a sù á è Gbēnazín Né f̄le lé tá gu pó a kuu yāa s̄ be? ⁶³ Lua Nisina mé ì wēni kpámá, mebaasi p̀e ù weo. Yá pó má òéó mé Lua Nisina pó ì ní ká wēniwa yá ù. ⁶⁴ Kási á gbēeo lé ma náaikεo. Asa Yesu gbέ pó lé a náaikεoɔ d̄s za káau ní gbέ pó

a su a kpámáó. ⁶⁵ Ǿ à m̀è l̀o: Bee yáí má òé, gb̄ē a e m̀o ma kíio, sema Mae Lua aà gbà zé bàasio.

⁶⁶ Za g̀o bee aà ìwao p̀òb̀o z̀akè dasidasi, aai t̀eaàzi l̀o. ⁶⁷ Ǿ Yesu a ìwa gb̄ēon kuεplao là à m̀è: A ye ta s̄o ỳá? ⁶⁸ Sim̀o Pieε ẁèwà à m̀è: Dii, dé kíí wá géui? N ẁēni láasai ỳá v̄i. ⁶⁹ Wa n náaikè, ̄o wá d̀ò ké Lua gb̄é p̀ó a kua adoan n ū. ⁷⁰ Yesu ònέ: A gb̄ēon kuεplao, mi á seo lé? Kási á gb̄edo Setau v̄i. ⁷¹ Sim̀o Isalioti né Yudasi ỳá ̄o àle o. Aàpi mé gb̄ēon kuεplao gb̄edo p̀ó a aà kpámá ū.

7

Yesu gεa Lakpeda dikpeu

¹ Bee gb̄ea Yesu g̀è Galile ẁéle ní ẁéleo, asa a ye bebe Yudeo, ké Yuda gb̄adeo lé aà we ỳái. ² Yudao Lakpeda dikpe k̀aik̀ù,* ³ ̄o aà d̀aunao òè: Fele lakii gé Yude, ké n ìwa p̀ó kú weo ỳá p̀ó níle keo e s̄o. ⁴ Tó gb̄é ye t̀ob̀o, ìli a ỳáo ke asii guuo. Lá níle ỳáε beeo taa ke, n n̄zia o l̀o d̀uniaε. ⁵ Baa aà d̀aunapio i aà náaikεo. ⁶ Ǿ Yesu ònέ: A g̀o i kamεε ỳāao. Apio s̄o, g̀o p̄ii ze v̄i. ⁷ D̀unia a we zaáguo, āma a zamagu, ké mi me aà ỳakea v̄ai ỳái. ⁸ A gé dikpepiu, mále géuo, asa a g̀o i kamεε ỳāao. ⁹ Aà ỳapi oa gb̄ea à g̀o Galileε.

¹⁰ Ké aà d̀aunapio g̀è dikpepiu, ̄o à gb̄asa g̀è. I gé bíla wáao, à g̀è asii guue. ¹¹ Yuda gb̄adeo lé aà weleε dikpepiu aa m̀è: Aàpi ku má ni? ¹² Bíla guu wàle ỳák̀ük̀ù o maamaa aà musu. Gb̄ēo m̀è: Gb̄ēmaaε. Gb̄ēo m̀è: Aawo, àle gb̄é s̄ās̄āε. ¹³ Gb̄ē i aà ỳ'ò gupuauo, ké wàle v̄iake gb̄adepio nε ỳái.

¹⁴ Ké dikpe k̀a a guo, Yesu g̀è Lua ua, àle ỳadané. ¹⁵ Aà ỳá b̀ò gb̄adepio sae aa m̀è: Gb̄é p̀ó i kyokeo mé lá d̄s̄ kéwaa? ¹⁶ Ǿ Yesu ònέ: Ỳá p̀ó mi danéá mazia ỳá no, gb̄é p̀ó ma z̄i ỳáε. ¹⁷ Tó gb̄é ye ze ní Lua p̀eákeao, tó ma ỳadane de aà p̀ó ū ge mazia ỳá mále o, ao d̄s̄ε. ¹⁸ Gb̄é p̀ó ì azia ỳ'ò lé weleε à t̀ob̀oε. Gb̄é p̀ó ì weleε à gb̄é p̀ó a z̄i t̀ob̀o, ade náai v̄i, moafili kú aà guuo. ¹⁹ M̀oizi i ikoyádaéo lé? A gb̄ē ỳapi k̀ua s̄o. B́ỳai ále ma wei?

²⁰ Ǿ bíla òè: N t́aa v̄iε. Déme lé n wei? ²¹ Yesu ònέ: Ỳá m̀endo má k̀è, ̄o à b̀ò ap̄ii sae. ²² M̀oizi t̄ōz̄ōỳā d̀aé, † ̄o i t̄ōz̄ō k̀amabog̀o z̄i. (Kási i ke M̀oizi mé d̀aaleo, à b̀ò á dezi k̀aauo kíiε.) ‡ ²³ Lá w̄i t̄ōz̄ōnέε k̀amabog̀o z̄i, ké wasu bo M̀oizi ikoyā kpeo ỳái, b́ỳai á p̀o paamazi, ké ma gb̄é m̀è búu gbà aafia k̀amabog̀o z̄i? § ²⁴ Asuli ỳá gwa lá á wé lé ewao. Ali ỳá gwa a zéwa.

* 7:2 Iko 16.13 † 7:22 Lev 12.3 ‡ 7:22 Daa 17.10 § 7:23 Zaa 5.9

Kɔkpaalɛa Yesu yáí

²⁵ Ǿ Yelusaleũdee ɔ̀ m̀è: Gb́épiá gb́é ṕó wàlɛ wɛ nolo? ²⁶ Gwa, àlɛ yá'o gupuaú kee, mé gb́ɛ lɛ lɛdaaázioa? Gb́ade ɔ̀ aà d̄̀ Mesii ũ síana yà m̀ɔ̀ɔ̀ɔ̀? ²⁷ Wá d̄̀ gu ṕó gb́éepi b̀òu. Tó Mesii m̀, waɔ d̄̀ gu ṕó à b̀òuo. ²⁸ Ayãmeto g̀ɔ̀ ṕó Yesu lɛ yãdané Lua ua, à p̀na à m̀è: A ma d̄̀ mé á d̄̀ gu ṕó ma b̀ou. Kási mi ḿó ní mazlao. Gb́é ṕó ma zlá síandɛ, mé á aà d̄̀o. ²⁹ Má aà d̄̀, asa ma b̀o aà kííɛ, aàpi mé ma zí. ³⁰ Ǿ aalɛ wɛlɛ aà kú, áma gb́ɛ i ɔ̀kãwàò, asa aà g̀ɔ̀ i pa yãao. ³¹ Bíla guu wà Yesu náaikè dasi wà m̀è: Tó Mesii m̀, a dabudabukɛ dasi dɛ a ṕó ṕó gb́é bee k̀la yà?

³² Ké Falisi ɔ̀ mà wàlɛ yá k̀kú o zã guu aà yá musu, ɔ̀ sa'onkia ɔ̀ ní Falisi ɔ̀ d̀ai ɔ̀ zì aà kúí. ³³ Ǿ Yesu m̀è: Ma kuaán ɔ̀ g̀ ỳ, mí gbasa tá gb́é ṕó ma zí kíí. ³⁴ A ma wɛlɛ à kuaa, asa á f̄̀ gé gu ṕó má kúuo.* ³⁵ Ǿ gb́adepi ɔ̀ lɛ k̄̀ lala aa m̀è: Má a ye géu, wí kuawài? A ye gé wá gb́é ṕó lala'ò buipáleo guu kúí à yáda buipálepionɛ yà? ³⁶ Yá ṕó a òpi mi dɛa ni? A m̀è wá a wɛlɛ wà kuawa, gu ṕó á kúu, wá f̄̀ gé weo.

³⁷ Dikpɛ g̀ɔ̀ gbia ṕó dɛ kaa'isizí ũ, Yesu f̄̀lɛ p̀namá à m̀è: Gb́é ṕó imi lɛ dɛ aà m̀o ma kíí, ³⁸ gb́é ṕó lɛ ma náaike aà imi, í ṕó í ní ká w̄niwa i b̀o aà ǹsɛ guu, lá a k̄̀a Luayátaalauwa.† ³⁹ A bee ò Lua Nisina ṕó gb́é ṕó lɛ a náaike e yá musuɛ. Aai Lua Nisnapi e ḡiao, ké Yesu i t̀b̀o yãao yáí.

⁴⁰ Ké bíla yápi mà, gb́ee ɔ̀ m̀è: Gb́épiá á nabipie síana. ⁴¹ Gb́ee ɔ̀ m̀è: Gb́é beepiá Mesiiɛ. Ama gb́ee ɔ̀ m̀è: Mesii a b̀o Galilee? ⁴² A k̄̀a Luayátaalau wà m̀è Mesiiá Davidi buiɛ,‡ a b̀o Davidi be w̄lɛ Betelɛ.§ ⁴³ Ǿ bíla k̄̀kpaalɛ Yesu yáí. ⁴⁴ An gb́ee ɔ̀ ye aà kú, áma gb́ɛ i ɔ̀kãwàò.

⁴⁵ Ǿ d̀ai ɔ̀ èa tà sa'onkia ɔ̀ ní Falisi ɔ̀ kíí. Ǿ aa ní lá aa m̀è: B́oyáí i aà kú s̀òò ni? ⁴⁶ D̀ai ɔ̀ wɛmá aa m̀è: Gb́ɛ i yá'o lán gb́épiwa yãao. ⁴⁷ Ǿ Falisi ɔ̀ òné: A á s̄́s̄́ s̄́ yà? ⁴⁸ Gb́adee ge Falisie aà náaikèe? ⁴⁹ Bíla bee Lua yá d̄̀o, Lua láaizimáɛ. ⁵⁰ Nikodɛũ ṕó gè Yesu kíí* yãá gb́adepi ɔ̀ dɛ. A òné: ⁵¹ Wá ikoyá guu wà m̀è, wásu yáda gb́éla aà yãmasai ge yá ṕó a k̀ d̄̀saio. ⁵² Aa òè: Galile gb́én n ũ s̄́a? W̄tɛi n gwa. Nȳ e á nabie a b̀o Galileo. ⁵³ Ǿ baade tà a bɛ.

8

Nɔɛ ṕó wa k̀ú ní ḡo

* 7:34 Zaa 12.26, 14.3, 17.24 † 7:38 Isa 44.3, Eze 47.1 ‡ 7:42 2Sam 7.12

§ 7:42 Mis 5.1 * 7:50 Zaa 3.1-2

¹ Yesu gè Kùkpe sìsìpòleu. ² Ké a gu dō gòò, à èa gè Lua ua. Gbèpii mò aà kii, ò à zòle lé yādané. ³ Ǿ Moizi ikoyādanedeo ní Falisio mò ní nɔe pò wa kù ní gōoo, aa aà zè zā guu ⁴ aa ò Yesue: Metulu, wà nɔee bee kù ní dàakeaoe. ⁵ Moizi dīlewēe wá ikoyā guu wà nɔe bee taa pápa ní gbɛo wà dee.* N è kpelewa sōi? ⁶ Aa bee ò ké aale líkpaləwà aa e yādaaàla yáie. Ǿ Yesu nàale, àle ɔgbekē tɔlewa. ⁷ Ké aa gí lé aà lala, ò à a mi fèle a òné: A gbé pò i duunake yāao, aà aà pá ní gbɛo séia. ⁸ Ǿ à èa nàale, àle ɔgbekē tɔlewa lɔ. ⁹ Ké aa mà màa, ò aa gèzɛa dodo sea za gbèzɔɔwa. Ǿ Yesu gò ado ní nɔepio. ¹⁰ Ǿ à èa a mi fèle a òè: Nɔe, aa tà má ni? Wi yādanla boa? ¹¹ Nɔepi wèwà à mè: Baa, gbèe ku la lɔ. Ǿ Yesu òè: Mapi má yādanla sōo. Géi. Za gbā nsu duunake lɔ.

Yesu mé gupua ũ dúniaɛ

¹² Ǿ Yesu yá'ò bílae lɔ à mè: Mámɛ má gupua ũ dúniaɛ, gbé pò temazi aɔ ku gusiau lɔ, gupua pò í ní ká wēniwa ò aɔ ví. ¹³ Ǿ Falisio òè: N de nzia seelade ũ, n yá náai vío.† ¹⁴ Ǿ Yesu wémá à mè: Baa tó mále mazia yá'o, ma yá náai ví, asa má dō gu pò ma bɔu ní gu pò mále táuo. Apio, á gu pò ma bɔu ní gu pò mále táuo dōo. ¹⁵ Alɛ ma tàae e lá á wé lé ewae. Mále gbèe tàae eo. ¹⁶ Tó ma su gbé tàae è, ma aà tàae'ea aɔ náai ví, asa má kú madoo, ma Mae pò ma zí kumanɔ. ¹⁷ A kú á ikoyā láu wà mè, seelade gbèɔn plaɔ yá mé náai ví. ¹⁸ Mámɛ má de mazia seelade ũ. Ma Mae pò ma zía ma seelade lɔ. ¹⁹ Ǿ aa aà là aa mè: N mae ku má ni? Yesu wémá à mè: A ma dōo mé á ma Mae dōo. Tó a ma dō, dō a ma Mae dō.

²⁰ Yesu yá bee ò ɔsikii, gɔɔ pò àle yādané Lua uae. Wi aà kūo, asa aà gɔɔ i pa yāao.

²¹ Ǿ Yesu òné lɔ: Mále tá mé á ma weele, āma á ga á duuna guue. A fɔ gé gu pò mále táuo. ²² Ǿ gbāadepio mè: A mè wá fɔ gé gu pò ále táuo. Asu azia de yá mɔɔɔ? ²³ Ǿ Yesu òné: Zíle la gbéɔn á ũ, musu gbén ma ũ. Dúniaɛ bee gbéɔn á ũ, dúniaɛ bee gbén ma ũo. ²⁴ A yáí tò má òé á ga á duuna guue. Asa tó i si máme má aà ũo,‡ á ga á duuna guue. ²⁵ Ǿ aa aà là aa mè: Mmenn déi? Yesu wémá à mè: Gbé pò má òé za káauɛ. ²⁶ Má yāví dasi mà o á yá musu, mí yādaoála. Gbé pò ma zía sīandee, yá pò má mà aà kii ò mi o dúniaɛ.

²⁷ Aai dō ké Mae Lua yá ò àle onéo, ²⁸ ò Yesu òné: Tó a Gbēnazin Né se dō musu, í gbasa dō máme má aà ũ. Mili yāe ke ní maziaoo, yá pò ma Mae dāmee ò mi o. ²⁹ Gbé pò ma zí

* 8:5 Iko 22.22-24 † 8:13 Zaa 5.31 ‡ 8:24 Bɔa 3.14

kumano, i ma to madoo, asa mio yá pò ì kaaàgu ke gɔɔpiie.
 30 Gɔɔ pò Yesu lé yápio o, wà aà náaikè dasi.

Yesu dea Ablahaū

31 Ǿ Yesu ò Yuda gbāade pò aa a yá sione: Tó á ma yá kūa, áo de ma iwao ū yāma. 32 Aɔ siana dō, sianapi i to à gō wééō ū. 33 Ǿ aa òè: Ablahaū buin wá ū, wi zoble gbéēe yāao. Ǿ nle o wá gō wééō ūa? 34 Yesu wémá à mè: Siana mále oé, gbé pò ì duunakéá duun zoe. 35 Zóá ua gbéēe gɔɔpiio, ua né mé ua gbé ū gɔɔpii. 36 To Lua Né á bó, á gō wééō ū siana. 37 Má dō ké Ablahaū buin á ū, āma ále ma we, ké ili ma yāda á nòseuo yái. 38 Yá pò má è ma Maewa ò mále o, yá pò á mà á mae kíi ò ále ke. 39 Ǿ aa òè: Ablahaū mé wá mae ū. Ǿ Yesu òné: Tó Ablahaū olesenaon á ū, dō ále Ablahaū kea ke. 40 Tia kéwa ále ma we, ma gbé pò ma siana'òé, siana pò má mà Lua kíi. Ablahaū i yá bee taa keo. 41 Ale á mae kea kee.

Ǿ aa òè: Naaenen wá ūo. Wá mae mendoe, òn Lua ū. 42 Yesu òné: Tó á maen Lua ū, dō á yemazi, asa Lua kíi ma bou ma mo. Mi mós ní maziaoo, aapi mé ma zí. 43 Bóyái á ma yá midōo ni? Ké á fō swādo ma yáio yáie. 44 A mae Ibiisi pón á ū, aà pœā ò á ye ke. Gbēdenan aà ū za káau, i ze ní sianaoo, ké siana ku aà nòse guuo yái. Tó à estò, aazía daan we, asa eeden aà ū, egēo midee. 45 Mapi sō mi siana'o. A yái ili ma yá sio. 46 A guu, déme duuna èai? Lá siana mále o, bóyái ále ma yá sio ni? 47 Gbé pò de Lua pò ū ì swādo yá pò Lua lé oie. A de Lua pò ūo, a yái ili swādo ma yáio.

48 Ǿ gbāadepio òè: Samali gbén n ū! N táa víe! Wá yá na noa? 49 Yesu mè: Má táa seao. Mi ma Mae kpela, ò i ma kpebo. 50 Mili weele mà azía tobōo, Lua mé ì weelemee, òme yāgōgōna ū. 51 Siana mále oé, gbé pò ma yá kūa a ga bauo.

52 Ǿ gbāadepio òè: Wá dō sa ké ní táa ví. Ablahaū gà ní anabio pii, ò nle o gbé pò n yá kūa a ga bauoa? 53 N de wá dezi Ablahaū pò gala yà? Anabio gāga lo. Dé nle nzia dile a ūi? 54 Yesu mè: Tó mále mazia tobōe, bee gbiao. Ma Mae pò ále me a de á Lua ū, aapi mé ì ma tobō. 55 A aà dōo, āma má aà dō. Tó ma mè má aà dōo, máo de eede ū lááwae. Má aà dō mé má aà yá kūa. 56 A dezi sēia Ablahaū pónakè ma gɔɔ ea yá musu. A è, ò aà pò kèna. 57 Ǿ gbāadepio òè: Ni ka wè blakwi yāao, ò n Ablahaū èa? 58 Yesu òné: Siana mále oé, e wàò gé Ablahaū ii, má kú.

59 Ǿ aa gbē sèle wà aà pápaò. Ǿ à ūle à bò Lua ua.

9

Gbé pò wa ì vía gbágbaa

¹ Ké Yesu lé bebe, à gbé pọ wa ì vĩa è. ² Ọ aà ìwaọ aà là aa m̀: Metulu, dé duuna yáí ọ wà gbépi ìi vĩaí? Aà zia pọ yáí yà, ge aà de ní aà dao pọe? ³ Yesu wemá à m̀: I ke aà duuna ge aà de ní aà dao pọ yáí no. Ké wà Lua yákea ewá yáíe. ⁴ Sema wà gbé pọ ma zì yákea ke za gupua wéí. Gwáasina lé mó ké gbēe a e yāe ke bo. ⁵ Ọọ pọ má kú dúnia guu, má de gupua ũ dúniae.

⁶ Ké a ò màa, à lé'i t̀ò b̀usuwa, ọ a yà a màma aà wéowa. ⁷ A òè: Ge ñ oopi Siloe í guu. (Bee m̀ è í sísia.) Ọ à gè oopí, ọ à sù wé wēa. ⁸ Aà fáanideọ ní gbé pọ aa aà d̄s baakena ũọ m̀: Gbé pọ ìo baake z̀leapin weo l̀ò? ⁹ Gbēeọ m̀: Aàpic. Gbēeọ m̀: Aawo, ade b̀aàwae. Ḡepi m̀: Mámé! ¹⁰ Ọ aa aà là aa m̀: Kpelewa ní kè n wé wèi? ¹¹ A wemá à m̀: Gbé pọ wí me Yesu mé b̀usu yà a màma ma wéwa, à m̀ mà ge oopi Siloe í guu. Ké ma ge oopí, ọ ma gu'è. ¹² Ọ aa aà là aa m̀: Aàpi ku má ní? A m̀: Má d̄so.

¹³ Ọ aa gè Falisio kíi ní gbé pọ de vĩa ũ yāapio. ¹⁴ A mo lé kámaboḡozi ọ Yesu b̀usu yà à aà wé wèè. ¹⁵ Ọ Falisio aà là lo: Kpelewa ní kè n gu'èi? A wemá à m̀: A bèle ná ma wéwae. Ké má p̄ipi, ọ ma gu'è. ¹⁶ Ọ Falisio m̀: Gbépi i bo Lua kíio, asa ìli kámaboḡozi yādao. An gbēeọ m̀: Duunkena a f̄s dabudabu bee taa kee? Ọ aa k̄okpaalè. ¹⁷ Ọ aa aà là lo: Mpi s̄s n gbé pọ à n wé wène, níle e kpelewa aà yá musui? A m̀: Anabiē.

¹⁸ N beeo gbāadeo i si ké a de vĩa ũ ọ aà wé wèo, ọ aa gè aà de ní aà dao sísi. ¹⁹ Aa ní lá aa m̀: A nén laa? A aà ì vĩa yāma yà? Kpelewa a kè àle gu'e sai? ²⁰ Ọ aà de ní aà dao wemá aa m̀: Wá d̄s ké wá née. Wa aà ì vĩae. ²¹ Ama lá a kè sa àle gu'e, wá d̄so. A aà la we, gbé gbāae, a f̄s azia yā'o. ²² Aà de ní aà dao ò màa, ké aale víake gbāadeone yáíe. Asa aa zèò ké gbé pọ ò Yesuá Mesiie, wà lousisikpez̄s̄e. ²³ Bee yáí aà de ní aà dao m̀, gbé gbāae, aa aà la.

²⁴ Gbé pọ de vĩa ũ yāapi sísia ḡen plaade guu ọ aa òè: O ní sí ní Luao. Wá d̄s ké ḡepiá duunkenaē. ²⁵ Ọ à m̀: Tó duunkenaē, má d̄so. Yá m̀endo má d̄s. V̄lan ma ũ yāa, ọ mále gu'e sa. ²⁶ Ọ aa aà là aa m̀: Bó a k̀enei? A n wé wène kpelewa ní? ²⁷ A wemá à m̀: Má òé k̀ò, i swás̄eio. Bóyāí á ye mai lbi? A ye ḡs aà ìwaọ ũ s̄s yà? ²⁸ Ọ aa zoadòwá aa m̀: Mme ní de aà ìwa ũ we! Wam̄oowaọ Moizi ìwaon wá ũ. ²⁹ Wá d̄s ké Lua yā'ò Moizie. Aàpi s̄s, wá d̄s gu pọ à b̀uo.

³⁰ Ọ ḡepi òné: Yābonsae ma we! A ma wé wèmeē, ọ á d̄s gu pọ à b̀uo? ³¹ Wá d̄s ké Lua lí swás̄e duunkenaọ yáio, ì swás̄e a yāmana pọ ì a p̄oēá ke yáí. ³² Zaa Lua dúnia kàle, wi ma gbēe gbé pọ wa ì vĩa wé wèo. ³³ Tó gbépi i bo Lua kíio, a f̄s p̄oē keo.

34 Ǿ aa òè: Wà n i duuna guu míómíòe, ò níe yādadaawēea? Ǿ aa aà yà.

Luad̄saiá v̄lakūae

35 Yesu mà wà aà yà. Ké à aà è, à aà là à mè: Nl̄e Gbēnazin Né náaikeá? 36 Gōēpi wēwà à mè: Mae, dén aà ūi, ké mà e aà náaikei? 37 Yesu òè: N aà è, aàpi mé lé yā'onno. 38 Ǿ gōēpi òè: Dii, mále n náaike. Ǿ à kùlèè. 39 Ǿ Yesu mè: Gbḗo kpaalea yáí ma moi dúniau la, ké wésiadeo gu'e, wēkēnao i gō v̄lao ū.

40 Falisieo ku we. Ké aa yápi mà, aa òè: Wápio, v̄lao wá ū sōa? 41 Ǿ Yesu òné: Tó v̄lao á ū, dō á duuna v̄lo. Lá ále o á wé kēa, á duuna gí kuē.

10

Yesuá sādān maae

1 Siana mále oé, gbé pó lí gē sā kaa léuo, í v̄i kaaa gupálei, adeá kpáie, kpáiweliwēe. 2 Gbḗo pó í gē kaa léuo sō, ade mé sādāna ū. 3 Kaa lé dōana í zewē adee, sāo sō aa aà loo dō. I a sāo sísi an baade tōwa, í boleinno. 4 Tó à bōleinno, í doaané, aaiō teaazi, ké aa aà loo dō yáí. 5 Aali we tē gbēpālezio. Aai bāaleè, ké aa gbēpāle loo dōo yáí.

6 Yesu yápi lèeūné, ò aai dō bó yá a ònéo. 7 Bee yáí Yesu èa òné: Siana mále oé, máme má kaa lé ū sāone. 8 Gbḗo pó aa dōaameeoa kpáione, kpáiweliwēone nípii, ò sāo í ní yāmao. 9 Máme má kaa lé ū. Gbḗo pó gē ma guu a aafia'e. Alio gē aliō loo, ali poblekii e. 10 Kpáí'oa yáí ò kpáí í moi, í pó de í pó òokpa. Ma moe, ké gbḗo aao wēni v̄i, aaiō v̄i à kè zài. 11 Máme má sādān maa ū. Sādān maa í gi a wēnii a sāo yáí. 12 Gbèwinaá sādān maa no. Lá sāo de aà pó ūo, tó a è àwalawana lé mó, í sāo to we à bàaleè, ò àwalawana í sāo kúkū í ní fáaa. 13 Gbḗo pi bàa lío kú ní sāo, ké a de gbèwina ū yáí.

14 Máme má sādān maa ū. Má a sāo dō, mé aa ma dō, 15 lá Mae Lua ma dō mé má aà dōwa. Mále gí ma wēnii an yáí. 16 Má sā pāleo v̄i aa ku kaae beeuo. Sema mà doaané sō. Aa ma loo ma, kpása i gō mēndo ní dānao mēndo. 17 Mále gí ma wēnii ké mà ea si lo yáie. A yáí Mae Lua yeimazi. 18 Gbēe a ma wēni siao, má gí ní maziao. Má a giia zé v̄i, mé má a sia zé v̄i lo. Yá pó ma Mae dilemēen we.

19 Yápi yáí Yuda gbāadeo kōkpaalè lo. 20 An guu gbé daside mè: A táa v̄ie, aà mi líaae. Bóyáí ále swáse aà yáii? 21 An gbēeo mè: Táade yá'oan weo. Táa a f̄o v̄la wé wēe?

Yesu a luake oané

²² Lua kpé sakēa Yelusaleū dikpe kà. Buziεε, ²³ ̄ Yesu lé bebe Lua ua a gu pó wī me Salomoo bilandaau. ²⁴ ̄ Yuda gbāadeo līaaàzi aa aà là aa mē: Nȳ wá tó looa e boε ni? Tó Mesiin n ū, owēε wásawasa. ²⁵ ̄ Yesu wémá à mē: Má òé, i sio. Yá pó mále ke ní ma Mae tóo, yápio mé a seela ū. ²⁶ Apio s̄ i sio, ké á de ma s̄o ūo yái. ²⁷ Ma s̄o ì ma yāma. Má ní d̄s mé aāo temazi. ²⁸ Mi wēni láasai kpámá, aa gaga bauo. Gbēε a f̄s ní bo ma ozi. ²⁹ Ma Mae mé ní kpaa, mé aà z̄o de gbépiia. Gbēε a f̄s ní bo aà ozi. ³⁰ Mapi ní ma Maeo wá douε.

³¹ Gbāadepio gbε s̄ele lo, aa ye aà pápaò aa aà de. ³² ̄ Yesu òné: Ma yāmaa pó ma Mae dāmeεo kèé dasi. A kpele yái á ye ma pápa ní gbεoi? ³³ ̄ gbāadepio wèwà aa mē: Wá ye wá ní pápa ní gbεo yāmaa pó ní kè yái no. Ké n doε ní Luao yáie.* Gbēnazinan n ū, ̄ n nzia d̄ile Lua ū. ³⁴ ̄ Yesu wémá à mē: Lua ò á ikoyā láu à mē, luaon ní ū.† ³⁵ Lua i o gbé pó àle yā'onépioεe luao lé? Aà yá bādeεa v̄i s̄o. ³⁶ Ma gbé pó ma Mae ma dile adoa à ma z̄i dúnia guu s̄o, ké ma mē Lua Nén ma ū, b́yái a mē ma doε ní Luaoei? ³⁷ Tó mále ma Mae kea keo, ásu ma yá sio. ³⁸ Tó mále ke s̄o, baa tó i ma yá sio, à ma náaike ma yākeo yái, ké à e d̄s s̄áasā Mae Lua ku ma guu mé má kú aà guu. ³⁹ ̄ aa èa lé zεwεεle wà aà kú, ̄ a p̄limá.

⁴⁰ ̄ à èa gè Yuudē baale, gu pó Zaa gbéò da'ilekèu séia. A gooplakè we,‡ ⁴¹ ̄ wà mò aà k̄i dasidasi wà mē: Baa ké Zaa i dabudabue keo, yá pó a ò gbéε bee musu piíá síanaε. ⁴² ̄ wà aà náaikè we dasi.

11

Lazaa gaa

¹ Gbé pó wī me Lazaa lé gyāke Betani, wéle pó aà dāeo Maliama ní Maatao kuu. ² Maliamapi mé noε pó tulale kà Diiwa à aà gbá wàa ní a mikāo ū. ³ ̄ Lazaa dāepio lékpāsákè Yesue aa mē: Dii, n gbēna lé gyāke. ⁴ Ké Yesu yápi mà à mē: Gyāpi miá ga no. Ké Lua z̄oε bo gupuau yáie, Lua Né i tobo a musu. ⁵ Yesu ye Maata ní aà dāunao ní Lazaaazi. ⁶ Aà Lazaa gyākea baomaa gbεa à kè gu pó á kúu ḡia goo pla.

⁷ Bee gbεa ̄ a ò a iwaone: Wà εa gé Yude. ⁸ ̄ aà iwao òè: Metulu, gbāadeo ye n pápa ní gbεo i gēgēo, ̄ ní ye wà εa gé we lba? ⁹ Yesu mē: Fāane do leelu kuεpla nolo? Gbé pó lé bebe fāane lí gēmboleo, ké àle gu'e dúniaε bee gupua yái. ¹⁰ Tó àle bebe gwāasina, a gēmboleε, ké a gupuapi v̄io yái.

* 10:33 Lev 24.16 † 10:34 Sou 82.6 ‡ 10:40 Zaa 1.28

11 Yápi oa gb̃ea Yesu òné: Wá gb̃ena Lazaa i'ò. Mále gé aà vuie. 12 Ǿ aà íwao òè: Dii, tó àle i'oe, a aafia'e. 13 Lazaa gaa yá Yesu lé oné, ̃ aale e i'oe síana. 14 Ǿ Yesu òné sa wásawasa: Lazaa gàe. 15 Ma pɔ k̃ena ké má kú weo, ké à e à ma náaik̃e yáí. Wà gé aà kíí. 16 Ǿ Tomaa pɔ wí me Sía ò a gb̃éɔne: Wà gé, wí ga ní Diio s̃. 17 Ké Yesu kà we, à mɔ lè wà Lazaa ṽ à kè gɔɔ síis̃ kò. 18 Betani ku kái ní Yelusaleũo lán kiloo àã taawa. 19 Yuda gb̃adeɔ b̀ò we dasi aa m̀ò Maata ní Maliamao kíí an ǹòse níniiné an d̃aɔ ga yá musu. 20 Ké Maata mà Yesu lé m̀ó, à gè daiaàle. Maliama g̀ò z̃l̃ea be. 21 Ǿ Maata ò Yesue: Dii, tó ní kú la yãa, ma d̃aɔ a gao. 22 Baa tia má d̃ó ké yá pɔ ní gb̃èa Luawa, a keñe. 23 Yesu òè: N d̃aɔ a vu. 24 Maata òè: Má d̃ó ké a vu z̃í pɔ g̃eɔ vu gɔɔgb̃ez̃az̃í. 25 Yesu òè: Máme má gb̃é pɔ í g̃eɔ vu à w̃eni kpámá ũ. Baa tó ma náaik̃ena gà, a gi àò kue. 26 Gb̃é pɔ kú mé àle ma náaik̃e a ga bauo. N bee sía? 27 Maata òè: Ao Dii, má sí ké Mesii, Lua Né pɔ wà mè a m̀ò dúñia guun n ũ.

Lazaa vua

28 Ké Maata yápi ò, à gè a dáuna sísi, a òè asii guu: Metulu m̀ò, àle n gb̃ea. 29 Ké Maliama yápi mà, à f̃ele kpakpa, àle gé aà kíí. 30 Yesu i g̃e w̃éle guu yãao, a ku gu pɔ Maata d̃auaàle g̃iae. 31 Gb̃adepiɔ ku kpéu ní Maliamao, aale aà ǹòse níniè. Ké aa è à f̃ele ní wãao à b̀ò, aa b̀ò teaàzi, asa aale e àle gé ɔ̀l̃bi miaae. 32 Ké Maliama kà gu pɔ Yesu kúu, ké à aà è, à kùle aà gb̃az̃í a òè: Dii, tó ní kú la yãa, ma d̃aɔ a gao. 33 Yesu è àle ɔ̀l̃b̃ mé gb̃ade pɔ m̀òaañpiɔ lé ɔ̀l̃b̃ b̃. Ǿ tòlobi z̃uaàgu, aà pɔ yà. 34 Ǿ à mè: A aà ṽí má ní? Aa wèwà aa mè: Mae, m̀ò ñ gwa. 35 Yesu wé'ik̃au. 36 Ǿ gb̃adepiɔ mè: A gwa lá a yeaàzi. 37 Ǿ an gb̃eɔ mè: Aà gb̃é pɔ à ṽia wé wè, a f̃ó gi Lazaa ga yãao lé?

38 Ké Yesu lé gé miapi kíí, ̃ tòlobi z̃uaàgu b̃. Miapiá gb̃è'ee, gb̃è gb̃ène ta a léle. 39 Yesu mè: A gb̃epi go ep̃ile. Ǿ g̃epi d̃ae Maata òè: Dii, à yaikè kò, asa à kè gɔɔ síis̃e. 40 Yesu òè: Mi oñe, tó níle ma náaik̃e, níỹ Lua z̃ɔ̀ke eo lé? 41 Ǿ wà gb̃epi gò. Yesu wesè musu à mè: Baa, ma n sáaukè ké n ma yãmà. 42 Má d̃ó ké niɔ ma yãma gɔɔpii, āma má ò bíla pɔ kú la yáíe, ké aa e si míme n ma z̃í.

43 Ké a ò beewa, à p̃una ní l̃o gb̃āao à mè: Lazaa, m̀ò ñ b̃. 44 Ǿ gb̃é pɔ g̃api b̀ò, p̃óle f̃íífa aà m̃ewa mé zwãa yea aà miwa. Yesu òné: A pɔ polowà, í aà gbae.

Lekpaata Yesuzi

45 Yuda gb̃ade pɔ aa m̀ò Maliama kíipiɔ, ké aa yá pɔ Yesu kèpi è, aa aà náaikè dasi. 46 Ama an gb̃eɔ gè Falisiɔ kíí, aa yá pɔ

Yesu kè òné. ⁴⁷ Ǿ sa'onkia ń Falisipio gbãade ɔ gbèa kǝkãaawa aa mè: Gbèpi lé dabudabuke dasi, wá sé kpelewa ni? ⁴⁸ Tó wá tò àle ke màa, wa aà náaike píie, Lomade ɔ i mo wá Lua kpé ní wá buio suumpa píi. ⁴⁹ Ǿ an gbèdo Kaaifa pó de sa'onkia ũ wè bee òné: A yãe dǝo. ⁵⁰ Ké gbé mènndo gaa wápíi gbèu maa de wá bui midεala, á dǝo lé? ⁵¹ I yá bee o ní aziaoo. Ké a de sa'onkia ũ wè bee yáí, ɔ à ānabikεkè à dǝaa lá Yesu a su ga Yuda ɔ gbèu ò. ⁵² I ke Yuda ɔ nǝē no, ní Lua né pó fáaaa ɔe lo, ké aà ní ke mè dou. ⁵³ Za zǝbeezi ɔ gbãadepio zè ní Yesu deao. ⁵⁴ A yáí tò Yesu i bɔ gupuau ní guu lo. Ǿ à gè zǝewia pó kú gbáa léa, wǝ me Eflaiū. A gɔoplakè we ní a iwa ɔ.

⁵⁵ Yuda ɔ Gēamusu dikpe káikū. Wà bò zǝewia ɔ guu dasidasi, wà gè Yelusaleū e dikpepi à ɔ ka gbábɔa yáí. ⁵⁶ Wàle Yesu wεele, wa zea Lua ua, wàle kǝ lala wà mè: A è kpelewai? A we mo dikpeue? ⁵⁷ Sa'onkia ń Falisio dǝle tó gbèe Yesu kúkíi dǝ, aà oné ké wà e aà kú.

12

Tulalekaa Yesu gbáwa

(Mat 26.6-13, Maa 14.3-9)

¹ Gēamusu dikpe gǝ gɔo soolo, ɔ Yesu mò Betani, Lazaa pó à aà vù à bò gau be wéleu. ² Wà blekè Yesue we. Maata mé lé ble kpaale, mé Lazaa ku bleblena ɔ guu ní Yesuo. ³ Ǿ Maliama tulale bui maa ɔde sè mòd, à kà litili guo, ɔ a kà Yesu gbáwa à aà gbápio wàa ní a mikáo. Tulale gǝ lí kpéa. ⁴ Yesu iwa ɔ do, Yudasi Isalioti pó a Yesu kpámá mè: ⁵ Tulale bee ɔa kà wè do zǝ ɔa ũ. Bóyáí wi yía wà a ɔa kpà taasideo wao ni? ⁶ I bee o taasideo wēnagwaa yáí no, ké kpáie yáie. Ǿme lo mòbɔo kǝa, lo ɔa kǝni kuluyeye. ⁷ Ǿ Yesu mè: Nɔepi tó. Aà bee ulε e ma ge kpelagɔo. ⁸ Taaside ɔ kúán ɔ gɔopiie, * āma máo kúán ɔ gɔopiio.

⁹ Yuda gbãade ɔ mà Yesu kú Betani, ɔ aa gè we dasidasi. I ke Yesu yáí aa gèi adoo, ké aa Lazaa pó Yesu aà bò gau e be. ¹⁰ Ǿ sa'onkia ɔ zèd aa Lazaa de lo, ¹¹ asa aà yáí ɔ gbãade ɔ lé kémá dasi, aale Yesu náaike.

Gbaakpaa Yesuzi Yelusaleū

(Mat 21.1-11, Maa 11.1-11, Luk 19.28-40)

¹² Ké a gu dǝ, bíla pó mò dikpeu ɔ mà Yesu lé mó Yelusaleū, ¹³ ɔ aa kpakpala ɔ zǝzǝ aa gè daioaale. Aale wiile aale me: Gbáa ke!

Báaaden gbé pó lé mó ní Dii tóo ũ!

Báaaden Isailio Kía ũ!†

¹⁴ Yesu zaa'ina è, à dikpe lá a kēa láuwa wà mè:

* 12:8 Iko 15.11 † 12:13 Sou 118.25-26

15 Siɔnadeɔ, ásu vɪakεo.

A kía lé mó dia zaa'ín bɔɔ kpe.†

16 Aà iwao i yápi midɔ gɪao. Yesu fele taa gawi guu gbεa ɔ aa dɔ sa ké wà yápi kè aa yá musue, mé nípiɔ wà apii kèè. 17 Ké Yesu Lazaa sísi à bò miau à aà vù à bò gau, gbé pò kuaànɔɔ a baokpákpané. 18 A yáí bíla gè daiaále, asa aa mà à dabudabupi kèè. 19 Ǿ Falisio òkɔε aa mè: A èa? Wá fɔ pɔe wowào. Gwa, dúnia bò teaàzi.

Yesu a ga yá'oa

20 Gelekieɔ ku gbé pò aa m̀ lousisii dikpeuo guu, 21 ɔ aa gè Besaida pò kú Galile gbé Filipi kíi, aa wabikèwà aa m̀: Mae, wá ye Yesu kɔ'eai. 22 Filipi ge ò Andeleeε, ɔ aa gè wa ò Yesue sãnu. 23 Yesu òné: Gbēnazín Né tɔbɔɔɔ kà. 24 Síana mále oé, tó pòwena i gē tíu à fɔmbasibò, ɔ ku adoε. Tó à fɔmbasibò sɔ, í ne'í maamaae. 25 Gbé pò ye a wēnii, wēnipi a vūaawà. Gbé pò gí a wēnii dúniaε beeu sɔ, ade aɔ ku gɔɔpiiε. 26 Tó gbé ye zikεmεε, aàɔ temazi, ma zikεnapi ɔ ku gu pò má kúu. Tó gbé lé zikεmεε, ma Mae a aà kpela. 27 Tiasa ma pɔ yà. Kpelewa má oi? Mà o, Baa, ma bɔ yá pò lé mɔau yà? Aawo! Ma mɔ yá pò lé mɔapi yáie. 28 Baa, tɔbɔ. Ǿ ɔ bò luabe à m̀: Má bò kò, mé má εa bɔ ɔ. 29 Ké bíla pò kú we mà aa m̀: Lou mé vɪ. Gbēεɔ m̀: Malaika mé yá'òè. 30 Ǿ Yesu òné: I ke ma yáí ɔɔpi b̀io, á yáie. 31 Yá a zɔle dúniaε beewa sa. Wa dúniaε bee kía bɔ kpalau sa. 32 Mapi sɔ, tó wà ma se ma dɔ musu, má bui pii sísi aa mɔ ma kíi. 33 Ké Yesu ò màa, à d̀aa lé ga pò a su ga yá'oe.

34 Ǿ bíla òè: Wá mà a ku ikoyá láu wà m̀, Mesii aɔ ku gɔɔpiiε, S mé n m̀ wa Gbēnazín Né se dɔ musu sɔ be? Déme Gbēnazín Népi úi? 35 Yesu wèmá à m̀: Gupua kuaánɔ g̀ yɔɔε. Gɔɔ pò á gupuapi vɪ, àɔ beu, ké gu su siwáo yáí. Gbé pò be gusiau líɔ dɔ gu pò àle géuo. 36 Gɔɔ pò á gupua vɪ, à gupuapi náaike, í gɔ gupua gbéɔ ũ. Ké Yesu ò màa, ɔ à gè ùlené.

Yuda gbāadeɔá Yesu náaikensaiɔne

37 Baa ní dabudabu dasi pò a kè ní wáaɔ, aai aà náaikeo, 38 ké yá pò ānabi Isaia ò e pa yáí à m̀: Dii, gbēε i bao pò wá kpá sio.

Wà n gbāa è, wi dɔo.*

39 Aai we aà náaikèo, asa Isaia ò ɔ:

40 Lua ní wé vɪakùnέ ké aasu gu'eo, à ní ǹse tatané ké aasu yāma aa εa suwa, i ní gbágbāo yáí.†

† 12:15 Zk19.9 § 12:34 Sou110.4, Isa 9.6, Dan 7.14 * 12:38 Isa 53.1 † 12:40 Isa 6.10

41 Isaia bee ò ké à Yesu gawi è† yáíε, ̄ ã à aà yā'ò. 42 N beeo gbāadepiò Yesu náaike dasi. Falisiò yáí ̄ aaliò ye wà dōmáo, ké wasu lousisikpezōnéo yáí. 43 Asa aa ye gbēnazinao ní sáaukpa de Lua ní sáaukpaa.

44 ̄ Yesu pùna à mè: Gbé pò lé ma náaike, i ke mapi àle a náaike adoo, àle gbé pò ma zī náaikeε b. 45 Gbé pò lé ma e lé gbé pò ma zī εε b. 46 Ma mo dúnia guu gupua ūε, ké gbé pò lé ma náaike su àò ku gusiau bo. 47 Gbé pò ma yāmà mé a kūao, i ke máme má yādaaàlao, asa mi mo yā dai dúniala no, ma mo dúnia suabaie. 48 Gbé pò gīmazi mé i ma yá sio, yákpale lé aà dāε. Yá pò má dàèpi mé a zōlewà gōgbεzāzī. 49 Asa mi yāe o ní mazlao. Yá pò má ò ní yá pò má dànéo, ma Mae pò ma zī mé dīlemεε. 50 Má dō ké yá pò a dàmeéá wēni láasai yáε. Beewa yá pò mále o, mále o lá ma Mae òmεεwae.

13

Yesu a iwaò gbá pípiá

1 E Gēamusu dikpe àò ka, Yesu dō ké a boa dúniaε bee guu taa a Mae kíi gōò kà. Lá a ye a gbéòzi dúnia guu, a yeñzi e a wēni léwae.

2 Aale poble. Ibiisi dà Simō Isalioti né Yudasie a sōu kò, ké àà Yesu kpámá. 3 Yesu dō ké a Mae pópíi nàε a ozi. A dō ké a bo Luapi kíi, mé a εa lé tá aà kíiε. 4 Gōò pò aale poble, Yesu fēle à a ula bo kàle, ̄ à saveti se dò a pi. 5 Bee gbεa à ikà ta guu, ̄ à nà a iwaò gbá pípiawa, àle waa ní saveti pò á dò a pipio. 6 Ké à kà Simō Piεε kíi, Piεεpi òè: Dii, níme nýō ma gbá pípimεεa? 7 Yesu wèwà à mè: N yá pò mále ke dō gíao. Nyō dō gbεzā. 8 Piεε òè à mè: Nyō ma gbá pípimεε bauo. Yesu òè: Tó mi n gbá pípio, wáò yāe ví ní kōo bo. 9 Simō Piεε òè: Dii, i ke ma gbáε adoo, ma o ní ma mioε b. 10 Yesu òè: Gbé pò zu'ò bàa kú ní a gue pípiaoo, sema aà gbá, asa a zēae. A gbāsio, āma i ke ápii no. 11 A dō gbé pò a su à a kpámá. A yáí à mè aa gbāsísai nípiio.

12 Ké à ní gbá pípiné a làa, à a ula se dà, ̄ à zōle b. A òné: A yá pò má kèé dōa? 13 I omεε Metulu ge Dii. Ale o a zéwae, asa má de a ūε. 14 Lá ma gbé pò má de á dii ní á yādanedeo ū ma á gbá pípié, àliò kō gbá pipi sō. 15 Ma a taa kèé. Aliò ke lá má kèéwa. 16 Siana mále oé, zōblena lío de a diilao, zína lío de gbé pò a zílao. 17 Lá a yá bee dō, báaadeon á ū tó ále ke. 18 I ke ápii yá mále oo. Má gbé pò má sèò dō. Sema yá pò kēa láue bee pa wà mè:

Gbé pò wi okāaa ta dou mé bò ma kpe.*

¹⁹ Málε oé tia e àò gé mói, ké tó à m̀, á sí máme má aà ù. ²⁰ Siana málε oé, tó gbé gbé ṕ ma aà ź díle, à ma díleε. Tó gbé ma díle s̄, à gbé ṕ ma ź díleε.

Yesu d̄aa Yudasi n̄ Piεεo yá'oa

(Mat 26.20-35, Maa 14.17-31, Luk 22.21-34)

²¹ Ké Yesu bee ò, tòlobi z̀aàgu, ̄ a òné wásawasa à m̀: Siana málε oé, á gbēdo mé a ma kpámá. ²² Ǿ aà iwao k̄ gwàgwa, aa bìlikè gbé ṕ àle owa. ²³ Iwa m̀endo ṕ Yesu yeaàzi gεngεsekeεa aà saε. ²⁴ Ǿ Sim̄o Piεε lesuikèè aà Yesu la gbé ṕ àle o. ²⁵ Ǿ iwapi s̄okpàle Yesuzi à aà là à m̀: Dii, dé ni? ²⁶ Yesu wèwà à m̀: Má l̄maz̄ dowá, mí kpá adewa. Ǿ à l̄maz̄ dowá a kpà Sim̄o Isalioti né Yudasiwa. ²⁷ Ké Yudasi l̄mapi sí, Setáu gèaàgu ḡo. Ǿ Yesu òè: Yá ṕ r̄le ke ke kpakpa. ²⁸ Gbé ṕ aale p̄oble, an gbēe i d̄ b́yái Yesu bee òièo. ²⁹ Lá Yudasi mé l̄ m̀b̄o k̄ua, ̄ gbēe l̄ e Yesu òè aà gé dikpe ṕ ṕ aa yei l̄úie ge aà gé p̄e kpái taasidewae. ³⁰ Ké Yudasi l̄mapi sí, à b̀ ḡo. A m̀ lè gwáε.

³¹ Ké Yudasi b̀, Yesu m̀: Tiasa Gbēnaz̄in Né a t̄b̄o, mé Lua a t̄b̄o aà yá musu. ³² Tó Lua t̄b̄o aà musu s̄, Lua a aà t̄b̄o a k̄i mé a b̄o ḡoε. ³³ Ma gbé, ma kuaán̄o ḡo ȳoε. A ma weεε, āma málε oé tia lá má ò gbāadēn̄ewa, á f̄ gé gu ṕ málε táuo.† ³⁴ Málε yá dafu díleεε, àlīo yek̄i. Lá má yeázi, ápīo s̄ àlīo yek̄i màa l̄. ³⁵ Tó á yek̄i, ̄ gbépii a á d̄ ma iwao ù.

³⁶ Sim̄o Piεε aà là à m̀: Dii, r̄le tá má ni? Yesu wèwà à m̀: Gu ṕ málε táu, r̄ȳo f̄ temazi ḡiao. Gbezā ̄ r̄ȳo ḿ. ³⁷ Piεε òè: Dii, b́yái má f̄ tenzi tiao ni? Má gí ma wēnii n̄ yái. ³⁸ Yesu m̀: Nȳo gi n̄ wēnii ma yái ló? Siana málε onε, e ko àò gé lezui, r̄ȳo lelekpamazi gēn̄ àās.

14

Yesu mé luabε zé ù

¹ Asu tó á p̄o yao. A Lua náaike, í ma náaike. ² Ma Mae be kpé ví dasi, málε gé gukekeiéε. Tó a de màao, d̄s mi oéo. ³ Lá málε gé gukekeié, má εa m̀o mà á s̄le táán̄o ma k̄i, ké ápīo s̄ àò ku gu ṕ má kúu. ⁴ A gu ṕ málε táu zé d̄s. ⁵ Ǿ Tomaa òè: Dii, wá d̄s gu ṕ r̄le táuo. Wá f̄ a zé d̄s kpelewa ni? ⁶ Yesu wèwà à m̀: Máme má zépi ù, máme má siana r̄i wēnio ù. Gbēe lí e gè ma Mae k̄i ma k̄εε k̄usaio.

⁷ Tó á ma d̄s, d̄s á ma Mae d̄s. Za tia a aà d̄s mé a aà è. ⁸ Ǿ Filipi òè: Dii, n̄ n̄ Mae ōbwēε. Bee a ḿwá. ⁹ Yesu òè: Filipi, má kúán̄o za gbāo, ̄ r̄i ma d̄soa? Gbé ṕ ma e ma Mae èε. B́yái r̄le o mà a Mae ōb̄éi? ¹⁰ Ké má kú ma Mae guu mé ma Mae ku ma

guu, ni sio lé? Yá pò mále oé, mále o ní maziaoo. Ma Mae pò kú ma guu mé lé a yákeao ke. ¹¹ Ké má ò má kú ma Mae guu mé ma Mae ku ma guu, à ma yá sí. Tó màan s̄o, à si ma yákeapio yáí. ¹² Siana mále oé, gbé pò lé ma náaike a yá pò mi kepio ke. A ke de beeola se, ké mále tá ma Mae kíi yáí. ¹³ Má yá pò a a wabikè ní ma t̄o ke, ké ma Mae e t̄ob̄o ma musu yáí. ¹⁴ Tó a yáe wabikè ní ma t̄o, má ke.

Yesu lēgbēa a Nisina yá musu

¹⁵ Tó á yemazi, áo yá pò má dil̄eo k̄ua. ¹⁶ Má gb̄ea ma Maewa, i á gba Zennode pále pò áo kúán̄o ḡōopii* ¹⁷ Nisín siande ũ. Dúnia gb̄é̄o f̄o à dil̄eo, asa aale àà eo mé aa àà d̄o. Apio á àà d̄o, asa a kúán̄o mé áo kú á guu. ¹⁸ Má á tó ádo, má ea m̄o á kíi. ¹⁹ A ḡò ȳōe ké dúnia a ma e lo, àma á ma e. Ké má kú yáí, áo ku s̄o. ²⁰ Ḡōo bee áo d̄o ké má kú ma Mae guu, á kú ma guu, mé má kú á guu. ²¹ Gb̄é pò ma yádil̄eo dà mé a k̄ua, ade mé yemazi. Ma Mae áo ye gb̄é pò yemazizi, mé máo yeaàzi, mí azia ōb̄e.

²² ǃ Yudasi àà là, i ke Yudasi Isalioti gb̄é no: Dii, bó yá mé m̄o, níȳo nzia ōb̄w̄e, mé dúnia a n eo ni? ²³ ǃ Yesu w̄ew̄à à mè: Tó gb̄é yemazi, áo ma yá k̄ua. Ma Mae áo yeaàzi, wí m̄o àà kíi, wí z̄ōleaàn̄o. ²⁴ Gb̄é pò yemazio ma yá k̄uao. Yá pò ále mapi i b̄o ma kíio, à b̄o ma Mae pò ma z̄i kíie. ²⁵ Ma yápi òé ḡōo pò má kúán̄o. ²⁶ Ma Mae a a Nisina z̄i ní ma t̄o Zennode ũ. ǃme a yápii dadaé, i to yá pò má òé d̄oágu pii. ²⁷ Mále á tó ní aafiao, mazia aafia ò mále á gba. Mále á gba lá dúnia i ní gbawao. Asu tó á p̄o yao, ásu s̄òdeedeek̄eo. ²⁸ A mà, má òé mále tá, mí ea m̄o á kíi. Tó á yemazie, d̄o á p̄o na, ké mále tá ma Mae kíi yáí, asa ma Mae demala. ²⁹ Má òé tia e àò gé kei, ké tó à k̄e, á ma náaike. ³⁰ Má e yá'oán̄o gb̄àa lo, asa dúniae bee kía lé m̄o. A iko víao, ³¹ àma lá ma Mae d̄am̄e ò mále ke, ké dúnia e d̄o má yeaàzi. A fele w̄a go lakii.

15

Yesu mé vēeli siande ũ

¹ Mám̄e má vēeli siande ũ, ma Mae mé vēebude ũ.* ² I ḡōna pò p̄ea ne'isai pii z̄e, ò ì a ne'ina pii mibo, ké a ne'ia káfi yáí. ³ Apio á z̄eae yá pò má òé yáí. ⁴ Āo naa mapiwa lá má naawáwa. Liḡōna lí f̄o ne'í ní aziaoo, sema àò p̄ea lidawa. M̄ae apio á f̄o káfiak̄eo, sema àò naaa bàasio.

⁵ Mám̄e má vēe lida ũ, ám̄e á a ḡōnao ũ. Gb̄é pò naaa mé má naawà, ade a káfiak̄e maamaae, asa á f̄o p̄e ke ma saio. ⁶ Tó

* 14:16 Zin 2.1-4 * 15:1 Isa 5.1-4

gbé naaao, wa aà vūaa, lá wí ligōna zō vūaa à giigaga, wà séle káteu à tékūwae. ⁷ Tó á naaa mé ma yá kú á sōu, à pó pó á yei wabike, í e. ⁸ Tó a káflakè maamaa, áo de ma íwao ū síana, ma Mae i tobó.

⁹ Má yeázi lá ma Mae yemaziwa. A ze ní ma yeaázio. ¹⁰ Tó á yá pó má díleo kūa, á zea ní ma yeaázion we, lá má yá pó ma Mae díleo kūa mé má zea ní aà yeamaziowa. ¹¹ Ma yápio óé, ké ào pona pó má ví ví, á pona i ke zài. ¹² Yá pó má díleén ke: Aó yekōi lá má yeáziwa.† ¹³ Tó gbé gí a wēnii a gbēnao yáí, gbēe aó ye gbéi de beelao. ¹⁴ Tó ále yá pó má díléé ke, ma gbēnaon á ū. ¹⁵ Má oé zòblenaob, asa zòblena lío a dii bōole dōo. Máo oé sa gbēnaoε, asa yá pó má mà ma Mae kíi ō má óé píi. ¹⁶ Amε i ma seo, máme ma á sé, mé ma á zí à gé káflakéi, káfla pó aó ku, Mae Lua i á gba pó pó a a wabikèwa ní ma tóo. ¹⁷ Yá pó má díleén ke: Aó yekōi.

Dúnia zaa Yesu ní a gbéogú

¹⁸ Tó dúnia zàágu, àó dō ké à zàmagu á áa. ¹⁹ Tó dúnia gbéon á ū, dō dúnia yeázi. Lá ma á sé ma á bó dúnia guu, á de a gbéó ūo. Bee yáí dúnia zaiágu. ²⁰ A to yá pó má óé dōágu. Zòblena lío de a diilao. Lá aa íadàa, màa aa dawá sō. Tó aa ma yá kūae, aao á yá kūa sōε. ²¹ Aa yá beeo kéé pii ma tó yáí, asa aa gbé pó ma zí dōo.

²² Tó mi mō ma yá'ónéo, dō aa duuna vío. Tia kéwa an duuna awa vío. ²³ Gbé pó zamagu za ma Maegue sō. ²⁴ Tó mi yá pó wi ke yāao ke an guuo, dō aa duuna vío. Tia kéwa aa yá pó má kèò è, ō aa zàmagu ní ma Maeo wápii, ²⁵ ké yá pó kú Mōizi ikoyá guu pa, wà mè aa zàmagu pā.‡

²⁶ Tó Zennode pó má aà gbaewá bō ma Mae kíi à mō, Nisín síande pó i bō aà kíipi, aó de ma seelade ū. ²⁷ Apio sō áo de ma seeladeo ū, ké á kumanō za káau yáí.

16

¹ Ma yá beeo óé ké ásu fuo yáíε. ² Wa lousisikpezōé. A gōo lé mó se ké gbé pó á dé aó e ále zíke Luaεε. ³ Aa yápio kéé ké aa ma Mae ní mapio dōo yáí. ⁴ Ma yá beeo óé, ké tó a gōo kà, ío dō má óé kòε.

Lua Nisína zí

Mi yá beeo óé za káauo, ké má kúánō yáí. ⁵ Mále tá gbé pó ma zí kíi sa. A gbēe i ma la gu pó mále táuo. ⁶ A pō siakù sa, ké ma yá beeo óé yáí. ⁷ Síana mále oé, ma taa a àikéé, asa tó mi tao,

† 15:12 Zaa 13.34 ‡ 15:25 Sou 35.19

Zennodepi a m'wáó. Tó ma ta, má aà z'iwá.* ⁸ Tó à m'ò, a dúnia eekaè a z'í duuna n' maak'eo n' yákpalekeao yá musu, ⁹ duuna yá musu, ké aai ma náaik'eo yáí, ¹⁰ maak'ea yá musu, ké m'ále tá ma Mae kíi, mé á ma e lo yáí, ¹¹ yákpalekeao yá musu, ké wà yákpalekè n' dúniaè bee kíao yáí.

¹² Má yávi dasi mà oé lo, áma á yápio f'õ g'iao. ¹³ Tó Nis'in Siande m'ò, a d'baaé s'iana pii guu. A yá'o n' az'iao, yá p'ó a mà õ ali o, i yá p'ó lé m'ó baokpaé. ¹⁴ A ma t'ob'o, asa õme a ma yáó séle siué. ¹⁵ P'ó p'ó ma Mae ví piiá ma p'óe. A yáí ma mà a ma yáó séle siué.

¹⁶ A g'ò y'oo ké á ma e lo, à g'ò y'oo lo í ma e.

P'osia lile p'ona u

¹⁷ Ǿ aà íwao òk'õe: B'ó yá àle ow'ë wei? A mà à g'ò y'oo wá a e lo mé à g'ò y'oo lo wí a e. A mà lo ále tá a Mae kíi. ¹⁸ Ǿ aa m'è: A g'ò y'oo p'ó a òpi de kpelewa ni? Wi yá p'ó àle opi mao. ¹⁹ Yesu d'ò ké aa ye a la, õ a òné: Ké ma mà à g'ò y'oo á ma e lo, mé à g'ò y'oo lo í ma e, bee ále k'õ lalaia? ²⁰ S'iana m'ále oé, á òlo á w'enake, áma dúnia a p'onake. A'õ ku p'osia guu, áma á p'osiapi a lile p'ona u. ²¹ Tó n'oe ye n'e'ii, aà p'ó ì siak'ũ ké aà wáwákeg'oo kà yáí. Tó à n'e'í s'õ, wáwá p'ó a k'èpi lí d'oa'gu lo. Aà p'ó ì ke nae, ké à né dafu kà d'uniawa yáí. ²² M'aa ápio, á p'ó sia g'ia. Má ea mà á e lo, á p'ó i ke na, mé gb'ëe a f'õ á p'onapi síwáó. ²³ G'oo bee á yáe laa lo. S'iana m'ále oé, ma Mae a p'ó p'ó a a wabik'ewa n' ma t'oo kpáwá. ²⁴ E tia i p'oe wabike n' ma t'oo. Ali wabike, ìli e, ké á p'ona e p'eewá yáí.

²⁵ Ma yápio l'èe'üé. A g'oo lé m'ó ké má yá'oé n' yá'le'üao lo, mí a Mae yá'oé wásawasa. ²⁶ G'oo bee á wabike n' ma t'oo. Mi oé máme má wabik'ée ma Maewao, ²⁷ asa ma Mae yeázi ké á yemazi yáí, mé a ma b'oa aà kíi s'í. ²⁸ Ma b'õ ma Mae kíi ma m'ò dúnia guu. Tiasa m'ále d'uniato m'ále tá aà kíi. ²⁹ Ǿ aà íwao òè: Too, n'le yá'o n' yá'le'üao lo, n'le o wásawasa. ³⁰ Wá d'õ sa ké n' yápii d'õ, baa t'ó gb'é i a làasoo on'eo. Bee yáí wa n' b'oa Lua kíi s'í.

³¹ Ǿ Yesu òné: Ale ma náaike saa? ³² A g'oo lé m'ó, à kà k'ò, ké á f'áaa, á baade i ta a be i ma t'ó mado. N' beeo má kú madoo, asa ma Mae kuman'oe. ³³ Ma yá bee'ò é, ké naaa guu á n'òse a'õ daa do'ũ. A w'é't'ea e dúnia guu, áma à s'õdile, ma z'iblè d'uniawa.

17

Yesu wabikea a Maewa

¹ Yesu yápi oa gb'ea à w'esè musu à m'è: Baa, a g'oo kà. N n Né t'ob'o, n Né i n t'ob'o. ² N t'ò má iko ví gb'épiiwa, ké mà w'eni láasai kpá gb'é p'ó n' kpá'owa pii. ³ N Lua m'èndona s'iane n' mapi

* 16:7 Zin 2.1-4

Yesu Kilisi pɔ́ n̄ z̄iɔ d̄s̄a mé w̄ēni láasai ũ. ⁴ Ma n̄ tɔ̀bò tɔ̀le, z̄i pɔ́ n̄ dàm̄εε mà ke má làa. ⁵ Baa, gawi kpaa n̄ k̄i sa, lá n̄ kp̄aa n̄ k̄i zad̄s̄ d̄únia kuo.

⁶ Gb̄é pɔ́ n̄ n̄ sé d̄úniau n̄ n̄ kpaaɔ, má tò aa n̄ d̄s̄. N̄ pɔ́ne, ɔ̄ n̄ n̄ kpaa. Aa n̄ yá k̄ūa, ⁷ aa d̄s̄ sa ké yá pɔ́ n̄ dàm̄εε b̀ò n̄ k̄i píie. ⁸ Ma yá pɔ́ n̄ dàm̄εε dàn̄é. Aa s̄i, ɔ̄ aa d̄s̄ ké ma b̀ò n̄ k̄ie s̄iana. Aa s̄i ké n̄m̄ε n̄ ma z̄i. ⁹ Mále wabik̄en̄é, i ke d̄únia mále keèò, sema gb̄é pɔ́ n̄ n̄ kpaaɔ, asa n̄ pɔ́ne. ¹⁰ Ma pɔ́á n̄ pɔ́ne píi, n̄ pɔ́á ma pɔ́ne píi. Mále tɔ̀bò gb̄épiɔ yá musu. ¹¹ Mále su n̄ k̄i, máo ku d̄únia guu lɔ̀, āma amp̄iɔ aaɔ ku d̄únia guu. Baa Kuaadoade, n̄ n̄ d̄s̄a n̄ n̄ tó pɔ́ n̄ kp̄aa gb̄āao, ké aaɔ ku m̄edoũ l̄awáwa. ¹² Gɔ̀ɔ pɔ́ má kúrn̄, ma n̄ d̄s̄a n̄ tó pɔ́ n̄ kp̄api gb̄āao. Má n̄ k̄ūa, ɔ̄ an gb̄ē i v̄ūaaɔ, mé i ke gb̄é pɔ́ mip̄è kaalewa ké n̄ yá e pa yáí bàasio.*

¹³ Tiasa mále su n̄ k̄i. Ma yá beeɔ ò d̄únia guu, ké aaɔ pɔ́na pɔ́ má v̄i v̄i, i p̄εεm̄áε. ¹⁴ Ma n̄ yá dàn̄é, ɔ̄ d̄únia z̄an̄gu, ké d̄únia gb̄éɔn̄ n̄ ũo lán̄ mapiwa. ¹⁵ Mále wabik̄ema, i ke ké n̄ n̄ b̀ò d̄únia guu no, ké n̄ k̄àedañzi Set̄āu yá musuε. ¹⁶ D̄únia gb̄éɔn̄ n̄ ũo lán̄ mapiwa. ¹⁷ To an kua àò adoa n̄ s̄iana gb̄āao, n̄ yá mé s̄ianapi ũ. ¹⁸ Lá n̄ ma z̄i d̄únia guu, mapi s̄o ma n̄ z̄i d̄únia guu. ¹⁹ Mále az̄ia kpama an yáí, ké aaɔ ku n̄ gb̄éɔ ũ s̄iana.

²⁰ I ke mále wabik̄en̄é n̄do no, n̄ gb̄é pɔ́ aa ma náaike n̄ yáíɔe lɔ̀, ²¹ ké amp̄ii aaɔ ku m̄edoũ. Baa, lá n̄ kú ma guu mé má kú n̄ guu, amp̄iɔ s̄o aaɔ kú wá guu, ké d̄únia e s̄i n̄m̄ε n̄ ma z̄i. ²² Gawi pɔ́ n̄ kp̄aa ɔ̄ má kp̄amá, ké aaɔ ku m̄edoũ l̄awáwa. ²³ Má kú n̄ guu mé n̄ kú ma guu, ké aaɔ ku m̄edoũ m̄iɔm̄iɔ, d̄únia i d̄s̄ n̄m̄ε n̄ ma z̄i, mé n̄ yeñzi lá n̄ yemaziwa.

²⁴ Baa, gb̄é pɔ́ n̄ kp̄aaɔ, má ye aaɔ ku gu pɔ́ má kúu, ké aa w̄esi ma gawile, gawi pɔ́ n̄ kp̄aa ké n̄ yemazi zad̄s̄ d̄únia kuopi. ²⁵ Mae Maa, d̄únia n̄ d̄s̄o, āma má n̄ d̄s̄, mé gb̄éε beeɔ d̄s̄ ké n̄m̄ε n̄ ma z̄i. ²⁶ Má tò aa n̄ d̄s̄, mé má εa mà to aaɔ n̄ d̄s̄ lɔ̀, ké áo yenzi lá n̄ yemaziwa, m̄iɔ naamá.

18

Yesu k̄ūa

(Mat 26.47-56, Maa 14.43-50, Luk 22.47-53)

¹ Yesu yápi oa gb̄ea à b̀ò n̄ a ïwaɔ, aa bùa Sed̄s̄ baale. Lu ku we, ɔ̄ à ḡēu n̄ a ïwaɔ. ² Yudasi b̄onkp̄ede s̄o a gupi d̄s̄, asa Yesu n̄ a ïwaɔ aañ̄ k̄āaa we m̄òɔm̄oɔε. ³ Ō Yudasi ḡè we n̄ sosa ḡali doo n̄ d̄ai pɔ́ sa'onkiaɔ n̄ Falisiɔ n̄ z̄iɔ. Aa filiaɔ k̄ūa n̄ s̄ēteɔ n̄

* 17:12 Sou 41.10, Zaa 13.18

gõkebo. ⁴ Yesu yá pò a a le dõ pii, ñ à bò dànlè à ní lá à m̀: Dé ále wɛɛlɛi? ⁵ Aa wèwà aa m̀: Yesu Nazalɛtɛ. Ǿ a òné: Mámɛ má aà ũ. Yudasi bɔ̀nkɛdɛpi kúrɔ̀. ⁶ Ké Yesu òné: Mámɛ má aà ũ, ñ aa èa kɛkɛ aa b̀lɛlɛ. ⁷ Yesu ní lá lɔ: Dé ále wɛɛlɛi? Ǿ aa m̀: Yesu Nazalɛtɛ. ⁸ Yesu wèwà lɔ: Má òé mámɛ má aà ũ. Tó mámɛ ále ma wɛɛlɛ, à to gbɛ́ɛ bee t́. ⁹ A bee ò ké yá pò à d̀aa ò e pa yáie à m̀: Gbɛ́ pò ní kpaa, an gbɛ́e i vūaa. ¹⁰ Simɔ̀ Piɛɛ fɛ̀nda looa, ñ a wò à sa'onkia zíkɛna lèò à aà ɔplaa swá gò. Zíkɛnapi tón Malaku. ¹¹ Ǿ Yesu ò Piɛɛ: N n fɛ̀nda pɛ a kɛú. Má taasi pò ma Mae dilɛ mà kɛ kɛɛona í mio lé?

¹² Ǿ sosɔ̀ ní ní gbɛ̀zɔ̀o ní Yuda dɔaio Yesu kù aa aà yè. ¹³ Aa gèaàno Anasi k̀i g̀a. Anasipiá Kaaifa pò dɛ sa'onkia ũ wɛ bee ànsue. ¹⁴ Kaaifapi mé ledà Yuda gbãadeɔwa yãa à m̀: A maa gbɛ́ m̀endo ga gbɛ́pii gbɛue.*

Piɛɛ lelekpaa Yesuzi

(Mat 26.57-75, Maa 14.53-72, Luk 22.54-71)

¹⁵ Simɔ̀ Piɛɛ ní Yesu ïwaɔ doo tɛ Yesupi kɛ. Sa'onkia ïwapi dõ, ñ ïwapi gè Yesu k̀i sa'onkiapi be'ua. ¹⁶ Piɛɛ g̀ zɛ b̀lɛu g̀aa. Ǿ ïwa pò sa'onkia aà d̀pi gè yá'ò nɔɛ pò lé b̀lɛpi d̀aa, ñ à gè ní Piɛɛo. ¹⁷ Ǿ nɔɛ b̀lɛdɔanapi Piɛɛ là à m̀: Gbɛ́pi ïwaen n ũo lò? Piɛɛ wèwà à m̀: Mámɛo. ¹⁸ Zíkɛnao ní dɔaio tekà yãa ké íana kù yáí, ñ aale kpakpa. Piɛɛ kúrɔ̀ we, àlɛ tékpakpa.

¹⁹ Ǿ sa'onkia lé yálala Yesuwa aà ïwaɔ ní aà yãdanɛo musu. ²⁰ Yesu wèwà à m̀: Ma yá'ò gbɛ́piiɛ gupua. Ma yãdadané lousisikɛo guu ní Lua uao, gu pò Yudaɔ ï kãaaupii. Mi yãe o asii guo. ²¹ Bóyáí níle yálalaaí? Ma yãmanaɔ la, aa yá pò má òné dõ. ²² Ké Yesu yá bee ò, dɔaio do pò kù we aà sãnkɛ à m̀: Wí yázási sa'onkiawa màa yà? ²³ Yesu wèwà à m̀: Tó yãvái má ò, o wà ma. Tó yãmaa má ò sõ, bóyáí n ma lei? ²⁴ Ǿ Anasi Yesu gbàɛ sa'onkia Kaaifawa yea.

²⁵ E tia Piɛɛ ku we, àlɛ tékpakpa. Ǿ wà aà là: Aà ïwaen n ũo lò? Piɛɛ lelekpà à m̀: Mámɛo. ²⁶ Sa'onkia zíkɛnao doá gbɛ́ pò Piɛɛ a swá gò daɛɛ, ñ à m̀: Mí n eaàno lu guuo lé? ²⁷ Ǿ Piɛɛ lelekpà lɔ. Wegɔ̀ ko lezù.

Pilati yákpalekɛa ní Yesuo

(Mat 27.1-31, Maa 15.1-20, Luk 23.1-25)

²⁸ Ǿ Yuda gbãadeɔ b̀ ní Yesuo Kaaifa k̀i, aa gèaàno bùsu gbɛ̀zɔ̀ bɛ. Gufɛ̀nɛɛ. Aai gɛ gbɛ̀zɔ̀opi bɛo, ké aasu gbãlɛo yáí, asa aa ye Gɛamusu dikɛkɛɛ. ²⁹ A yáí tò Pilati b̀ m̀ ní k̀i à m̀: Yá kɛle á v́ ní gbɛ́pioi? ³⁰ Aa wèwà aa m̀: Tó vãikɛna no, dõ wi mo aà kpáimao. ³¹ Ǿ Pilati òné: A aà sɛ gé yákpalekɛiaàno ázia

* 18:14 Zaa 11.49-50

ikoyāwa. Ɔ gbāadepio òè: Wá gbēdeá zé vío. ³² Bee kè ké yá pò Yesu ò e pa yáíe, ké à d̀aa a ga taa ò.†

³³ Ɔ Pilati èa gè a be. A Yesu sisi, Ɔ à àà là à m̀è: YudaƆ kían n ũa? ³⁴ Yesu wèwà à m̀è: Nlɛ bee o ní nzíao yà, ge wà ma yá'òneɛ? ³⁵ Pilati m̀è: Yudan ma ũa? N buio ní n sa'onkiaƆ mé n kpaa. Bó ní kèi? ³⁶ Yesu m̀è: Ma kpalaá d̀uniaɛ bee pò no. Tó ma kpalaá d̀uniaɛ bee pòe, d̀ɔ ma íwaƆ zíkà, ké wasu ma kpa Yuda gbāadeƆwao. Ma kpalaá d̀unia la pò no. ³⁷ Ɔ Pilati òè à m̀è: Asi kían n ũóo? Yesu m̀è: Mmɛ níle o kían ma ũ. Wà ma i, Ɔ ma m̀o d̀unia guu síana seelade ũ. Gbé pò de síana pò ũ i ma yāma. ³⁸ Pilati m̀è: Bóme síana ũi?

Ké a ò màa, à èa b̀ò gè Yuda gbāadeƆ kíi, a òné: Mi yāe e gbépiwao. ³⁹ A felekaayā ví ké mi dakpeunae ḱéé Gēamusu dikpeƆƆzī. A ye mà YudaƆ kía ḱéé yà? ⁴⁰ Ɔ aa wiilè lo aa m̀è: Aapi no, Balabaɛ! Kási s̀o Balabapiá kpáiweliweɛ.

19

¹ Ɔ Pilati m̀è wà Yesu se wà gbē ní flaalao. ² Ɔ sosaƆ lè f̀ua tà aa kpàè aa gomusu t̀ea dàè. ³ Aale s̀aaazi dodo aale me: F̀o YudaƆ kía! Ɔ aale aà s̀ankeke.

⁴ Pilati èa b̀ò lo, Ɔ a ò bílaɛ: A gwa, mále b̀oéaano b̀aasi la, ké à e d̀ɔ mi yāe ewào. ⁵ Yesu b̀ò b̀aasi, a lè f̀uapi kpaa, a gomusu t̀eapi daa. Ɔ Pilati òné: G̀eɛpi ke! ⁶ Ké sa'onkiaƆ ní d̀oaiƆ aà è, aa wiilè aa m̀è: N aà páliwa! Ɔ Pilati òné: A aà se ge páliwa ázia, asa mi yāe ewào. ⁷ Yuda gbāadepio wèwà aa m̀è: Wá ikoyā ví, mé ikoyāpi m̀è semaa aà ga, ké à azía díle Lua Né ũ yáí.

⁸ Ké Pilati yápi mà, aà vía kàfi. ⁹ A èa gè ní Yesuo a be lo, Ɔ à aà là à m̀è: N b̀o má ní? Yesu i wewào, ¹⁰ Ɔ Pilati òè: Nỳo yá'omɛɛo lé? N d̀ɔ ké má n gbaea iko ví, mé má n paa líwa iko ví lo lé? ¹¹ Yesu wèwà à m̀è: N ikoe víao, semaa pò Lua kpàma b̀aasio. A yáí tò gbé pò ma kpama duuna mé z̀ɔ. ¹² Za Ɔ bee Pilati lé zeweele à aà gbae, áma Yuda gbāadeƆ wiilè aa m̀è: Tó n gbépi gbàe, Sezaa gbēnan n ũo. Gbé pò azía díle kía ũ íbelesè ní Sezaoe. ¹³ Ké Pilati yá bee mà, à m̀è wà b̀o ní Yesuo b̀aasi. Ɔ à z̀òle a ǵinaa, gu pò wí me gbè gusalalau. (N Ebelu yáƆ s̀o Gabata.) ¹⁴ A gudɔa mé Gēamusu dikpe ũ. Ké íatē ká minanguo, Ɔ Pilati ò Yuda gbāadepioɛ: A kía ke. ¹⁵ Ɔ aale wiile aale me: N aà de. N aà de. N aà páliwa. Pilati òné: Má á kía páliwa yà? Sa'onkiaƆ m̀è: Wá kía vío, Sezaa b̀aasio. ¹⁶ Ɔ Pilati Yesu kpámá aa aà páliwa. Ɔ aa aà s̀è gèò.

Yesu gaa

(Mat 27.32-56, Maa 15.21-41, Luk 23.26-49)

17 Yesu b̀ wéle guu a azia lipāakōa sea, à gè gu p̀ wí me Mitōnagu. (N Ebelu yáo wí me Gōgōta.) 18 We wà Yesu p̀ wà líwa ní gbēon pla pále, gbēdo ɔplaaí, gbēdo ɔzei, ɔ Yesu kú ní zānguo. 19 Pilati lakè a nà Yesu lipāakōapiwa. Yá p̀ a kèpin ke: Yesu Nazaleti, Yuda kía.

20 Yuda lápi kyokè dasi, asa gu p̀ wà Yesu p̀ wà líwapi zà ní wéleoo. Wa kè lápiwa ní Ebelu yáo ní Lomade yáo ní Geleki yáo.

21 ɔ Yuda sa'onkia ɔ Pilati: Nsu kē Yuda kiao, ama kē aapi mé ɔ Yuda kían a ũ. 22 Pilati m̀: Yá p̀ má kè má kè.

23 Ké sosa Yesu páliwa aa làa, ɔ aa aà p̀ kasa sèle kpaalè le sī baade miwa. Aa aà ulatao p̀ wa tà namisai za musu e zīle sè l, 24 ɔ aa òkō: Wásu ulapi paapao. Wà télepa gbé p̀ a gō. Aa bee kè ké yá p̀ kēa láue bee pae, wà m̀:

Aa aà p̀ kasa kpaalèkō,
aa télepà aà ula yá musu.*

Bee yáí sosa kèi màa.

25 Yesu da ní aà da dāunao ní Kolopa na Maliamao ní Maliam Madelenio ku lí p̀ wà Yesu p̀ wà sae. 26 Ké Yesu a da è ní a iwa p̀ á yeaazio ze aà sae, a ɔ a dae: N né ke! 27 ɔ a ɔ iwapi: N da ke! Za zībeezi ɔ iwapi aà sè tà ɔ a be.

28 Bee gbēa Yesu dō apii p̀. Ké yá p̀ kēa Luayātaalau e pa† ɔ à m̀: Imi lé ma de. 29 Lo ku we, vēe kuma ka a pai. ɔ wà sao kpàle vēepi guu wa pè lía, wa dà Yesu e a léu. 30 Ké à vēepi m̀ à m̀: Apii p̀. ɔ à a mipèle à kēsai.

Yesu zōa ní sōnao

31 A gudōa mé kāmabogō ũ. Yuda gbāade ye geō gō líwa e kāmabogōzīo, asa kāmabogōzīpiá gō zōe. ɔ aa gè wabikè Pilatiwa wà ní gbá é'e, wi ní bua. 32 ɔ sosa gè gbé séia p̀ wa páliwa sānu ní Yesuo gbá é'e ní a plaade p̀o l. 33 Ké aa kà Yesu kīi, aa è à gà kò, ɔ aai aà gbá é'eo. 34 ɔ sosa do Yesu zò ní sōnao a gbātēeu. Wegō au ní ío b̀le. 35 Gbé p̀ yápi è ní wéo mé yápi ɔ. Aà seeladeke síana vī, mé a dō síana ále o, ké ápi sō à e Yesu náaike. 36 Yá beeo kè ké yá p̀ kēa Luayātaalau bee pae wà m̀:

Aà wáe a eo.‡

37 A kēa Luayātaalau l wà m̀:

Aa gbé p̀ aa aà zò aa aà dè gwa.§

Yesu vía

(Mat 27.57-61, Maa 15.42-47, Luk 23.50-56)

38 Bee gbēa Yosefu Alimate gbé gè wabikè Pilatiwa aà a gba zé à Yesu ge bua. Yesu íwae asii guu, ké ále víake Yuda gbāadeone

* 19:24 Sou 22.19 † 19:28 Sou 69.21, 22.15 ‡ 19:36 Bōa 12.46, Sou 34.21

§ 19:37 Zkl 12.10

yái. Pilati wèi, 5 à gè aà ge bùa. ³⁹ Nikodeũ pò gè Yesu kíi gwāasína* gè s5 n lí'oo ní ese gínanao yāalea, à kà kiloo baakwi taawa. ⁴⁰ Ǿ aa Yesu ge sè aa bàabaa pólɛo fīwà ní ese gínanapio, lá Yudaɔ i ge kpela ní fɛlekaayā guuwa. ⁴¹ Kaa ku gu pò wà Yesu pàu líwapiu. Gbè'ε pò wa sò mia ũ ku kaapiu, wi gbēε dau yāao. ⁴² Wekii aa Yesu dau, ké a zārínɔo, mé Yudaɔ kāmabogɔo lé ká yái.

20

Yesu vua

(Mat 28.1-10, Maa 16.1-8, Luk 24.1-12)

¹ Asōanenzī guluuluui Maliama Madeleni gè mia kíi, 5 a lè gbε goa mia'ε le. ² Ǿ à bàalè gè Simɔɔ Píεε kíi ní íwaɔ do pò Yesu yeaázipio, a òné: Wà Dii bò mīau, wi d5 gu pò wà aà dīleuo. ³ Ǿ Píεε ní íwaɔ dopio fɛle gè mia kíi. ⁴ An gbēɔn pla nípii aale bàale sānu, 5 íwapi ba na dè Píεela, à kà mia kíi káau. ⁵ Ké à wekpàleu, 5 à bàabaa pólɛo è kálea, āma i gēuo. ⁶ Ké Simɔɔ Píεε kà aà gbεa, 5 à gè mīau. A bàabaa pólɛpio è kálea ⁷ ní zwāa pò wa fī aà miwao. Zwāapi peakōwa ní pólɛpio, a kooa dilea adoe. ⁸ Ǿ íwa pò kà mia kíi káaupi gè s5. A è, 5 à aà vua sí. ⁹ E tia aai yá pò kēa Luayātaalau wà mē a bɔ gau mid5o. ¹⁰ Ǿ íwa gbēɔn plapio èa tà bε.

¹¹ Maliama ze mia'ε kpεεle, àle ɔɔɔ. Lá àle ɔɔɔ màa, à wekpàle mia'εu. ¹² Ǿ à malaika gbēɔn plaɔ è zōlea gu pò wà Yesu ge dīleu yāa. Ado ku mizí, ado gbází. Aa ula pua daa. ¹³ Ǿ aa aà là aa mē: Bómε n le, níle ɔɔɔi? A wémá à mē: Wà ma Dii sè tàðε, má d5 gu pò wà aà dīleuo. ¹⁴ Ké à bee ò, à líli, 5 à Yesu è zεa, āma i d5 Yesu no. ¹⁵ Yesu aà là à mē: Bóyái níle ɔɔɔi? Dé níle wεelei? Maliama lé e kaadee, 5 a òè: Mae, tó níme n aà sè n bɔò, omεε gu pò n aà dīleu, mí gé mà aà sé. ¹⁶ Yesu òè: Maliama! A aedòwà, 5 a òè ní Ebelu yáo: Labuni! (Bee mē Metulu.) ¹⁷ Yesu òè: Nsu ɔkāao, mi ta ma Mae kíi yāao. Ge n o ma gbēɔne, mále tá ma Mae ní ní Maeo kíi, ma Lua ní ní Luao kíi. ¹⁸ Ǿ Maliama Madeleni gè a baokpà aà íwaɔne à mē: Ma Dii è. Ǿ à yá pò a òε òné.

Yesu azia ɔba a íwaɔne

(Mat 28.16-20, Maa 16.9-18, Luk 24.36-49)

¹⁹ Asōanena bee oosi, aà íwaɔ káaaa kpé guu, aa gbatàñle aa kilidàu, ké aale víake Yuda gbāadeɔne yái. Ǿ Yesu mò zè ní guu, a òné: Aɔ ku aafia! ²⁰ Ké a ò màa, 5 à a ɔɔ òlɔné ní a gbàtēεo. Ké íwapiɔ Dii è, an pɔ kèna. ²¹ Yesu èa òné: Aɔ ku aafia! Lá ma Mae ma zí, mále á zí s5ε. ²² Ké à bee ò, à íanapè má à mē: A Lua

* 19:39 Zaa 3.1-2

Nisina sí. ²³ Tó a gbé̄o duunao kè́má, à kè́mán we. Tó i kè́má s̄o, a kè́máo.

²⁴ Goo p̄o Yesu m̀ò, àà ìwa gb̄ēon kuεplao do Tomaa p̄o w̄i me S̄ia kúr̄ino. ²⁵ O aà ìwa k̄in̄io òè: Wa Dii è. O a òné: Tó mi kusa gb̄e e aà o guu ma otona p̄ēuo, mé mi ope aà gb̄àt̄ēuo, má s̄io.

²⁶ A goo la aà ìwao ku kp̄eu lo, Tomaa kúr̄ino sa. Aa gbat̄ar̄ile aa kilid̄au, o Yesu m̀ò zè ní guu à mè: Ao ku aafia! ²⁷ O a ò Tomaae: N n otona pe ma o guu la n̄ gwa, ní ope ma gb̄àt̄ēuo. Nsu seake lo, ma náaik̄e. ²⁸ Tomaa òè: Ma Dii, ma Lua. ²⁹ Yesu òè: Ké n ma e yáí o n ma náaik̄e. Báaadēon gb̄é p̄o aa ma náaik̄e ma esaīo ũ.

³⁰ Yesu dabudabu p̄aleo kè dasi a ìwao w̄aa, wi k̄e taalae bee guuo. ³¹ Ama w̄a ké beeo k̄è, ké à e Yesu sí Lua Né Mesii ũ, í w̄eni e aà náaik̄ea guue.

21

Yesu azia oba a iwao ne isidale

¹ Bee gb̄ea Yesu èa azia obo a ìwaone lo Tibelia isidale. Lá à azia ob̄nén̄ ke: ² Simoo Piεε ku s̄anu ní Tomaa p̄o w̄i me S̄iao ní Kana p̄o kú Galile gb̄é Natanaelio ní Zebedee néo ní Yesu ìwa gb̄ēon pla p̄aleo. ³ Simoo Piεε òné: M̄ale gé kp̄o w̄eie. O aa òè: W̄ap̄io s̄o w̄a genn̄oe. O aa gè ḡè ḡó'ilēna guu, āma aai p̄oe e w̄a k̄u gw̄á beeo.

⁴ Ké gu lé do, Yesu zea ḡos̄ole, āma aà ìwao i d̄o ké aapi no. ⁵ O à lezu à ní lá à mè: Gb̄é̄o, i kp̄oe e á k̄uo lé? Aa mè: Aawo! ⁶ O a òné: A baf̄a ḡo oplaai, ákp̄o kú. Ké aa f̄a, aa kp̄o k̄u dasidasi, aa f̄ua séi. ⁷ O ìwa p̄o Yesu yeāzipi ò Simoo Piεεε: Diiε. Piεepi ula daao. Ké a mà w̄a mè Diiε, o à a ula se dà à k̄usi ìwa. ⁸ Iwa k̄in̄io lé bapi ḡale, à p̄a ní kp̄oo, aale suò ní ḡoo, asa aa z̄a ní ḡos̄oleoo, a de ḡas̄isuu òaa do taalao.

⁹ Ké aa bùa baa, aa p̄εe è k̄alea we ní kp̄oo kpaá téa. ¹⁰ Yesu òné: A m̄o ní kp̄o p̄o á k̄u tia keeo. ¹¹ O Simoo Piεε ḡè ḡo guu, à ba ḡale a bùaò s̄is̄ia, à p̄a ní kp̄o gb̄è̄neo m̄en basoplakwi ní āāo. Baa ké a dasi m̄aa, ba i k̄eo. ¹² Yesu òné: A m̄o p̄oble. Aà ìwae i f̄o lēb̄o aà là dén̄ aà ũio, asa aa d̄o ké Diiε. ¹³ Yesu ḡe p̄εe se kp̄am̄á. M̄aa a k̄e ní kp̄oo lo. ¹⁴ Yesu azia oba a ìwaone ḡen āāoden we aà oba gau gb̄ea.

¹⁵ Ké aa p̄oble aa làa, Yesu Simoo Piεε là à mè: Z̄aa né Simoo, ní yemazi de lá gb̄é̄e beeo yemazilaa? A w̄ew̄a à mè: Ao Dii, ní d̄o ké má yenzi. Yesu òè: B̄le kpa ma s̄an̄ēob̄oowa. ¹⁶ A ḡen plaade Yesu èa aà là lo: Z̄aa né Simoo, ní yemazia? A w̄ew̄a à mè: Ao Dii, ní d̄o ké má yenzi. Yesu òè: Ma s̄ao d̄am̄εε. ¹⁷ A aà là a ḡen āāode: Z̄aa né Simoo, ní yemazia? Ké Yesu Piεε là a ḡen āāode tó

a yeazi, aà pɔ yà, ɔ̃ a òè: Dii, ní yápii d̃. N d̃ ké má yenzi. Yesu òè: Blɛ kpa ma sãɔwa. ¹⁸ Siana mále onɛ, ké ní de èwaaso ũ, ní pɔ da nzia ò gé gu pɔ ní yei, āma tó n zikù, níyɔ n ɔ poo, gbɛpále i danɛ, i genno gu pɔ ní yeio. ¹⁹ Ké a ò maa, Piɛɛ ga pɔ a Lua tɔbɔ ɔ̃ àlɛ o. Bee gbɛa Yesu òè: Temazi.

²⁰ Piɛɛ lili à ïwa pɔ Yesu yeaàzipi è téñzi. Gbépi mé s̃kpàlɛ Diizi, à aà là gɔɔ pɔ aalɛ pɔble gbé pɔ a aà kpámái.* ²¹ Ké Piɛɛ aà è, a ò Yesuɛ: Dii, gbéɛ bee s̃ bɛ? ²² Yesu òè: Tó má ye aàɔ ku e ma ge mɔ̀, a yá n e má ni? Temazi. ²³ Ɔ yápi fàaa Yesudeɔ guu, ké ïwapi a gao. Ama Yesu i oè a gao no. A mè tó á ye aàɔ ku e à ge mɔ̀, a yá aà e má niɛ?

²⁴ Iwapi mé yáɛ beɔ seelade ũ, aàpi mé lálɛ bee kè, mé wá d̃ ké aà seeladeke náai ví.

²⁵ Yesu yápáleɔ kè dasidasi b. Tó wa kè lá guu dodo píi, mále e dúnia aɔlawa a f̃ taala pɔ wa kèpiɔ sio.

* 21:20 Zaa 13.25

ZINAŌ YAKEAO

Yá pó kú láε bee guu

Láε beeá lá plaade pó Luku kèε. Baona lá ō a kè sèia, Yesu kua dúnia guu yá ō a ò a guu. Yesu taa luabe gbεa (1.1-11) aà ìwao lí e wεsíaàle bo, āma a kúrín, asa aà Nisína mé kú ní guu sa. Zinao lápi guu ō Yesu gáli daalea yá kúu, mé Yesu gi ku a ìwao guu, ì ní gba gbāa.

Lua zina Piεε mé Yesu gáli dàale Yudaŋ guu Yelusaleū, ō Yesu yá òtá buipáleŋ guu Antioŋi ní Kolenio ní Filipio Lua zina Pɔlu sabai. Wà Pɔlu wélegεa dasiŋ dàu wà sīu ní yá'ia pó Yesudeŋ lèŋ ní lá wà yápiŋ gògò ní Lua Nisína gbāao.

Luku bèbe ní Pɔluo aà wélegεaŋ guu à mè: Wa gεa Masedoni sɔukè gòŋ (16.10-40). Ō à gèaàŋ Yelusaleū, gu pó wà Pɔlu kùu (20.5-21.18), ō boa Sezale à gèaàŋ e Loma, gu pó wa Pɔlu kùau wè pla e wàŋ gé yákpalekεiaàŋ (27-28).

Za a daaleawa Luku yá pó kú láε bee guu zekàle à mè (1.8).

Yesu gáli a daale Yelusaleū Yesu taa luabe gbεaε (1.1-8.3)

Wa Yesu baona kpa gupiiu Yuda būsuu (8.4-12.25)

Wi baonapi kpa e à gε peð Lomadeŋ mεεwia Lomawa (13.1-28.31).

Yápi lia dúniaa bò Lua zinaŋ waasokeaŋ guue ní yá pó aa ò gbéŋeŋ. Baona pó Lua zinaŋ kpà Yudaŋne ní buipáleá Yesu yáε ado. Lua Nisína mé ìŋ gbáka zinaŋne an yá'oa ní yákeao guu.

Lua zinaŋ zì pó Yesu dà a ìwàŋne zεbò, mé za gɔŋ bee Yesudeŋ lé zìpi ke, aale Yesu Kilisi baona kpa gbépiiε e à gε pe dúnia léwa.

Yesu taa luabe

¹ Teofili, má òne ma lá sèia guu lá Yesu kè ní yá pó a dànέŋ pii za a daalegɔŋ ² e gɔŋ pó à yādīle a zinaŋne ní Lua Nisína gbāao, ō Lua aà sè tàò a kīi. ³ Asa aà gaa gbεa à azīa òlóné, ō aa dō seasai a bée. A azīa òlóné e gɔŋ bla, à kpala pó bò Lua kīi yá'òné. ⁴ Ké aa káaaa, ō a òné: Asu bɔ Yelusaleūo. Aŋ lé pó ma Mae gbèé dá lá ma a yá'òéwa.† ⁵ Asa Zāa gbéŋ da'ilekè ní íoε, āma gɔŋplanaεa má á da'ileke ní Lua Nisínaŋ.‡

⁶ Lá aa káaaa màa, ō aa aà là aa mè: Dii, gɔŋ bee ō níyŋ Isailiŋ kpala vua? ⁷ A wémá à mè: A a zé vī àŋ a gɔŋ ge zaa pó ma Mae dīle ní azīa ikoo dō. ⁸ Tó Lua Nisína díé, á gbāa'e, íŋ de ma

* 1:1 Luk 1.1-4 † 1:4 Luk 24.49 ‡ 1:5 Luk 3.16

seeladeo § ũ Yelusaleũ ní Yude b̄usu gupiiio ní Samali b̄usuo e à ge pe d̄unia léwa. ⁹ Yá bee oa gbea Lua aà sè ní wáa e à gè sàsá ní wéwa luabepuanau.* ¹⁰ Aà taa guu, lá an wé pé luabewa, gb̄eɔn plaeo b̄ò m̄ò zè ní sae p̄okasa puaɔ daa. ¹¹ Aa m̄è: Galile b̄usudeo, àkea á zea ále luabe gwai? Yesu p̄o Lua aà b̄ò á guu à tàò a kíipi, a ea m̄ó, lá á è àle tá weewa.

Yudasi ḡee dilea

¹² Ɔ aa p̄ila Kùkpe s̄is̄iwa aa s̄u Yelusaleũ. S̄is̄ipi z̄à ní Yelusaleũo lán kiloo do taawaε. ¹³ Ké aa kà, ̄ aa gè kp̄ediak̄o musu guu, gu p̄o aa kuu yāa. P̄ieε ku we ní Zāao ní Zaakio ní Andeleo ní Filipio ní Tomaao ní Batelemiio ní Matieeo ní Alafe né Zaakio ní Simoo Ginz̄iaoo ní Zaaki né Yudasio.† ¹⁴ Ampii aa nízia kp̄a wabikeawa ní ledoōo ní Maliama Yesu dao ní Yesupi d̄auna ní n̄e kíniɔ.

¹⁵ Goo bee P̄ieε f̄ele zè a gb̄é p̄o aa kà gb̄eɔn basoolo taawaɔ guu à m̄è: ¹⁶ Gb̄é, yá p̄o Davidi ò ní Lua Nis̄ina gb̄āao Yudasi p̄o d̄āa gb̄é p̄o aa Yesu k̄uɔne musu, bee k̄uè, ̄ à kè m̄āa. ¹⁷ A de wá gb̄edo ũ yāaε, aà baa kú wá z̄le bee guu. ¹⁸ A t̄ōle lù ní ̄a p̄o a è a v̄aika musuo, ̄ à sè à p̄una, aà n̄onaɔ b̄òle p̄ii. ¹⁹ Yelusaleũdeɔ p̄ii yápi m̄à, ̄ aa t̄okp̄a gupie Akedama ní ní bui yáo. Bee m̄è Gb̄edena t̄ōle.‡ ²⁰ Wà aà yá'ò Sou lá guu wà m̄è:

Aà be a ḡo uaz̄i ũε,

gb̄ee aɔ ku a guu bo. §

Wa ò l̄:

Sema gb̄ep̄ale z̄le aa gb̄eu.*

²¹⁻²² Ayám̄eto gb̄é p̄o aāo t̄ewázi goo p̄o wá s̄anu ní Dii Yesuo za Zāa gb̄é da'ilekegoo e goo p̄o Lua aà b̄ò wá guuo, wà ní gb̄edo se aà de aà vua seelade ũwanɔ. ²³ Ɔ wà gb̄eɔn plaɔ sè, Yosefu p̄o w̄i m̄eε Baasaba, w̄i oè l̄ Yusitu, ní Matiasio. ²⁴ Ɔ aa wabikè aa m̄è: Dii, ní gb̄épii n̄d̄e d̄o. Gb̄eɔn plaɔ guu gb̄é p̄o ní sè ɔlw̄εε, ²⁵ ké aà bàa à̄o kú ní wá z̄ina z̄le bee guu yái, z̄i p̄o Yudasi b̄uɔ à gè gu p̄o k̄s̄iano guu. ²⁶ Ɔ aa t̄elep̄a gb̄eɔn plapio yá musu. Matiasi t̄eleblè, ̄ aa aà dà z̄ina gb̄eɔn kuɔdoɔ guu.

2

Lua Nis̄ina m̄o

¹ Ké P̄ateko* dikpegoo kà, aa ku gudoũ m̄pii. ² Kándo aa k̄fi m̄à à b̄ò luabe lán z̄a'a'lan gb̄āawa, ̄ à kp̄é p̄o aa z̄òleu wà. ³ Aa p̄o è lán t̄elep̄iɔnaɔwa, aa f̄āaa n̄ana ní baade miwa. ⁴ Lua Nis̄ina d̄iné m̄pii, ̄ aa nà yāebui'oawa lá Nis̄inapi d̄ané aa owa.

§ 1:8 Mat 28.19, Maa 16.15, Luk 24.47-48 * 1:9 Luk 24.50-51 † 1:13 Luk 6.14-16 ‡ 1:19 Mat 27.3-8 § 1:20 Sou 69.26 * 1:20 Sou 109.8 * 2:1 Lev 23.15-16

⁵ Yudaeo ku Yelusaleu we, luayamana po aa bo dunia busu pii guu u. ⁶ Ke aa ni zopai ma, aa kaanzidasi, o aa bilike, ke aa ma aale ni baade pii buiya'o. ⁷ Yapi ni ku gbaa a bo ni sae aa me: Ya'onapiaba Galiledeone pio lo? ⁸ Akea wa ma aale wa baade buiya'oi? ⁹ Paatio ni Medeo ni Elaun wa u ni gbe po ku Mesopotamio ni Yudeo ni Kapadosio ni Pontuo ni Azio ¹⁰ ni Filizio ni Pamfilio ni Egiptio ni Libii busu po ku Sileni saeo ni gbe po bo Loma. ¹¹ Yuda ni gbe po aa ni ze seon wa u ni Kletio ni Laalubu, o wa ma, aale Lua yabonsaekao o ni wa baade buiya. ¹² Yapi ni ku gbaa, aa bilike, aale ko lala aa me: Yapi de kpelewan wei? ¹³ Gheo so aale ni lanike aa me: I me ni ka.

Piee waasokaa

¹⁴ O Piee fele ze ni a gbe kini gbeon kuedo, a ya'o gbaugbau a me: A Yuda ni gbe po ku Yelusaleu pii, to a ye yapi do, a swakpa ma yai. ¹⁵ I i gbepio ka la ale ewao, asa ko mo keokwie. ¹⁶ Anabi Yoeli dbaa yae bee o a me:

¹⁷ Lua me gogbezazi

ma a Nisina pisi gbepii,
a nego ni a nenoe i anabikeke,
a ewasoo i wepungu'e,
a maezoo i ya e iu.

¹⁸ Gogbezi ma a Nisina pisi
ma zoblenuone go ni noe pii
aai anabikeke.

¹⁹ Ma seela ke musu,
ma yabonsae ke duniau,
au ni teo ni teluo ao ku.

²⁰ Iate a siaku,
mova a ta lan auwa
e Dii mogoo zo gawide ao mo,

²¹ Dii sisina i bo pii.†

²² Isailio, a yae bee ma. La a do aziawa, Lua to a Yesu Nazaleti dea a gbe u seela e dabudabu ni yabonsae po a to Yesupi ke a guu yai. ²³ Lua zeo a peea ni a dao guu ke wa aa kpawa, o a to luayadonsai a paliwa aa aa de.‡ ²⁴ O Lua ga ba polowa a aa vu, S asa a ze ku ke ga fo ao aa kua. ²⁵ Asa Davidi aa ya'o a me: Mio Dii e ma weu goppi,
la a ku ma plai, ma kpaguao.

²⁶ A yai ma po lo na,
ma nose lo yalo,
ma we do baa ma me ao ku aafiae,

† 2:21 Yo 3.1-5 ‡ 2:23 Luk 23.33 § 2:24 Luk 24.6

27 asa nyõ ma to miauo,
nyõ wei n gbé pò a kua adoa yaikao.

28 N ma ka wēni zéwa,
n kii pona lo peeau.*

29 Ma gbé, má f̄ wá dezi káau Davidi yá'óé wásawasa. A gà,
wà aà v̄, aà mia ku wéleu la e ní a gbáo. 30 Aà anabike guu a
d̄ ké Lua legbèè à mè á a buie kpa a kpalau.† 31 ∩ Davidi d̄aa
Mesii vua yā'ò à mè:

Lua a aà to miauo,
a wei aà me yaikao.

32 Yesupi ∩ Lua aà b̄ gau. A seeladeon wá ũ wápii. 33 Z̄leá a
Mae Lua oplaai à aà Nisina pò à a legbèwèe èwà, ∩ a p̄siwèe. Yá
pò ále e mé ále ma tiaee b̄ wee. 34 Asa i ke Davidi mé f̄le ge
luabeo, à mè:

Dii ò ma Dii e aà z̄le a oplaai

35 e aà aà ibeeo kèè aà gbadibo ũ.‡

36 Isailio, à d̄ s̄asā ké Yesu pò a aà p̄liwa ∩ Lua aà d̄le Dii ũ,
Mesii ũ.

37 Ké aa yápi mà, à ní s̄ z̄, ∩ aa Pi ee ní z̄ina k̄nio là aa mè:
Gbé, wá sé kpelewa ni? 38 ∩ Pi ee òné: A baade n̄selile, í da'ileke
ní Yesu Kilisi t̄o, á duuna i kéwá, Lua i á gba a Nisina. 39 Asa
lé pò Lua gbèpi de á pò ũe ní á néo ní gbé pò kú z̄, gbé pò Dii wá
Lua a ní sépio pii. 40 A yāp̄le òné dasi, à n̄emá à mè: A ázia b̄
gbāgbē v̄aie beeo guu. 41 ∩ gbé pò aa aà yá s̄io da'ilekè. Zibeezi
∩ wá k̄fi ní guu gb̄on baas̄o lee àā (3.000).

Yesu ndaikena kua ní k̄o

42 Aa laaid̄ z̄inao yādaanéwa ní gb̄ekekeak̄eo ní Dii blebleao
ní wabikeao. 43 Z̄inapio lé dabudabuo ní yāb̄onsa eo ke, ∩ v̄ia
gb̄epii k̄. 44 Dii náaikena p̄ii ḡali doū. An p̄v̄ia de amp̄ii pò
ũe. 45 Tó aa ní p̄v̄ia ȳia, aai a ∩a kpak̄wa lá gbé a b̄ole v̄iwa.
46 Lá gu lé d̄o aai k̄ k̄aa Lua ua ní ledoūo, aai Dii ble ble k̄ be,
aai p̄ble ní p̄nao ní n̄sem̄endo. 47 Aai Lua táasile mé aai
na ní gb̄ep̄io. Dii lo gbé pò ále ní suaba k̄fi ní guu lá gu lé d̄o.

3

Ḡe ee gb̄gbaa

1 Ḡowa Pi ee ní Z̄aao ḡe Lua ua íat̄e auapilaa lousisiḡo.
2 Ḡe ku we, wà aà í ee ũe. Lá gu lé d̄o w̄i aà se m̄o dile Lua ua
b̄ole pò w̄i me B̄ole Kefenau, ∩ lo baake gbé pò aale ḡe uapiuwa.
3 Ké à Pi ee ní Z̄aao è, aale mó ḡe Lua ua, ∩ à baak̄emá. 4 Aa
wep̄èwà, ∩ Pi ee mè: Wá gwa. 5 ∩ à web̄imá, ále ní gba dá. 6 ∩ Pi ee

* 2:28 Sou 16.8-11 † 2:30 Sou 132.11, 2Sam 7.12-13 ‡ 2:35 Sou 110.1

òè: Má ña vïo, ãma pò pò má vï má n gba. N Yesu Kilisi Nazaleti tóo, fêlê táa'ò. ⁷ ¶ Piεε aà kù a ɔplaawa, à aà fêlê zè. Wegɔɔ aà gbálaɔ ní aà gbakùpεεkíio gbãakù. ⁸ A vï zè, ɔ à nà táa'òawa. A gèrño Lua ua, àlê táa'ò, àlê vïvï, àlê Lua sáaukpa. ⁹ Gbèpii aà è, àlê táa'ò, àlê Lua sáaukpa. ¹⁰ Ké aa aà dè baakena pò Ìɔ zòlê Lua ua Bole Kefenau ù, ɔ yá pò wa kèèpi ní kù gbãa, à bò ní sae. ¹¹ Lá à nà Piεε ní Zãaowa gu pò wï me Salomɔɔ Bilandaau, ɔ gbèpii lé gè ní kíi, asa yápi bò ní saeε.

¹² Ké Piεε gbéɔ è, a ònè: Isailio, bóyãi yápi bò á saei? Bóyãi a wèfiwá màai? Alê e wázia gbãa ge wá ma Ayãmeto gbéε bee táa'òe? ¹³ Wá dezi káauɔ Ablahaũ ní Izaakio ní Yakɔbuo Lua* gwea kpà a zíkèna Yesuwa. Apio sɔ a aà kpà gbãadeɔwa, a bɔ aà kpe Pilati pò zè ní aà gbaeao ae. ¹⁴ A bɔ gbẽmaa pò a kua adoapi kpe, ɔ a wabikè Pilatiwa aà gbèdenae kéé.† ¹⁵ A wèniki dè, ɔ Lua aà bò gau. A seeladeɔn wá ù. ¹⁶ Yesu náaikèa mé tò gɔε pò á aà dɔ mé álê aà gwaε bee gbàgbã Yesupi tó gbãa yáí. Yesu náaikèa mé aà gbà aafia ápii wáa. ¹⁷ Tia ma gbéɔ, má dɔ ké ápio ní á gbãadeɔ yá pò á kè á wésia yáε. ¹⁸ Lua dɔaa dà ãnabioñe, ɔ aa ò mípii Mesii a taasikε, ɔ à kè màa. ¹⁹ Ayãmeto à nòselilê, í ze ní Luao, á duuna i wolowá, ²⁰ ké à mósé ní dèεpoogɔɔ, i Yesu pò à dɔaa díléé Mesii ùpi zìwá. ²¹ Sema aàɔ ku musu gíla e gɔɔ pò Lua a pòpii kεkε dafu, lá a dà a ãnabioñe aa ò za káauwa. ²² Mɔizi mè Dii á Lua a á gbèε se ãnabi ù láawa. A yá pò a oé ma pii. ²³ Gbè pò í ãnabipi yãmao, Lua a ade bɔ á guu à dεε.‡ ²⁴ Anabi pò aa Lua yá'ò sea za Samueliwaɔ pii gɔɔε bee baokpà.§ ²⁵ Yá pò ãnabipio ò ní Lua bàa pò kù ní á dezi káauɔ gò á pò ù, lá a ò Ablahaũεwa à mè á báaada dúnia bui píigu aà bui sabai.* ²⁶ Beewa Lua tò a zíkènapì bò mòwá, à aà zìwá gíla aà báaadaagu, ké á baade mikè a yãvãikεaɔwa.

4

Yákpalekea ní Piεεo ní Zãao

¹ Ké Piεε ní Zãao lé yá'ò gbéɔñe, sa'onao ní Lua ua dɔanaɔ gbèzɔɔo ní Saduseɔ gèrzi. ² An pò pà, ké aale gεɔ vua yáda gbéɔñe aale Yesu vua kpàwake yáí. ³ ¶ aa ní kù aa ní dá kpéu e gu dɔ, asa oosi kè kòε. ⁴ Ama gbé pò ní yãmà aa Yesu náaikèɔ dasi e an gɔεɔ dasikù à kà gbèɔn òaasɔɔo léε ɔɔo (5.000) taawa.

⁵ Ké a gu dè, Yuda gbãadeɔ ní gbèzɔɔo ní Mɔizi ikoyãdanedeɔ kàaa Yelusaleũ. ⁶ Sa'onkia Anasi ku we ní Kaifao ní Zãao ní Alesãndao ní gbé pò aa de sa'onkiapi dae ùɔ pii. ⁷ Wà mò ní Piεεo

* 3:13 Bɔa 3:15 † 3:14 Luk 23.13-23 ‡ 3:23 Iko 18.18-19 § 3:24 2Sam 7.12-16 * 3:25 Daa 22.18

ń Zāao gbāadepio ae, 5 wà ń lá: Bó gbāa ge de tó a bee kèdòì?
 8 Ǿ Lua Nisina dède Piεwa, a òné à mè: A gbāadeo ń gbēzōō,
 9 lá ále wá lala gbā maa pó wá kè kōε, lá wá kè à gbàgbā yáì,
 10 á Isailio ápii, àò dō ké gbé pó zεa á aeε bee aafia'è ń Yesu Kilisi
 Nazaleti pó á pàliwa Lua aà bò gau tóε. 11 Beewa
 gbε pó á ēbonao a pākpài
 mé gō gbεo mide ũ.*

12 Gbēpāle ku à gbéō suabao, asa dúnia guu pii Lua i gbēe dile
 gbēnazinaone à ń suabao, sema aapi.

13 Ké aa è vía i Piεε ń Zāao kūo, mé aa ń dō zōε ladōnsaiō ũ, à
 bò ń saε, 5 aa ń kua ń Yesuo yá dō sa. 14 Lá aa gbé pó gbàgbāpi
 è zεa ń saε, aai e yāe zāsímáo, 15 5 aa òné aa bōε. Aa lekpaaf
 16 aa mè: Wá sé ń gbépio kpelewa ni? Asa Yelusaleūdeō dō pii
 ké aa dabudabu zō kè, wá fō gi beeio. 17 Ké yápi su ligua de
 kéao, wá gíné pāsípāsí aasu yá'o gbēεε ń tópio lo. 18 Ǿ aa ń
 sisi, aa gíné fīafla aa yá'o ge aa yādané ń Yesu tóo. 19 Ǿ Piεε ń
 Zāao wémá aa mè: A gwa ázława à gwa. A yá wá maa, ge Lua
 póε? A kpele mé maa Luaei? 20 Asa wá fō gí yá pó wá mà mé wá
 è oio. 21 Gbāadeo èa viadàdani, 5 aa ń gbáε. Aai iadaama zé
 eo dasi yáì, asa gbépii lé Lua sáaukpa yá pó kèpi yáie. 22 Gbé pó
 aa gbàgbāa dabudabu bee kèè zi de wè blaa.

Galideo n̄sedoukea ń kōo

23 Ké wà ń gbáε, 5 aa tà ń gbéō kíi, aa òné lá sa'onkiaō ń gbēzōō
 òné. 24 Ké aa mà, aa wiilē Luawa ń làasoo doūo aa mè: Dii,
 míme n musu kè ń tōleo ń ísiao ń pó pó kú ń guuo pii.† 25 N dà
 ń zíkēna wá dezi Davidie ń n Nisina gbāao, 5 à mè:
 Bóyāi bui ń buio lé zōakai?

Bóyāi wàle lé pā kpaali?

26 Dúnia kíao lé z̄ s̄ouke,
 kpalablenao lé káaa Diizi

ń Mesii pó a kpào.‡

27 Sianaε, Elodi ń Pōnsi Pilatio káaa wéleε beeu ń Isailio ń
 buipāleo n zíkēna pó a kua adoa Yesu pó ń kpāpizi.§ 28 Aa kè
 lá n dōaa n zεò n gbāa ń n pœaowa. 29 Tiasa Dii, yāpāsí pó aa
 ò ma we. Wápi n zōblenao, wá gba lé wá n yá'o ń sōo dilea.
 30 Ǿdauwá wá gbéō gbàgbā wá dabudabuō ń yābōnsaεō ke ń n
 zíkēna Yesu pó a kua adoa tóo. 31 Ké aa wabikè aa làa, gu pó aa
 káaaau lùalua, Lua Nisina dèdemá mípii, 5 aa gè lé Lua yá'oné
 ń sōo dilea.

32 Yesu náaikēnao gāli làasoo doū vi ń ledouo. An gbēe lí me
 a pōvíaóá a póε adoo. An pópíiá ampíi póε. 33 Zinao lé Dii Yesu

* 4:11 Sou 118.22 † 4:24 Bōa 24.11 Sou 146.6 ‡ 4:26 Sou 2.1-2 § 4:27 Luk 23.1, 7-11

bɔa gau yā'o gbɛɔne ní iko zɔɔ. Ampii aa na ní gbɛɔ maamaa. ³⁴ Gbɛe pɔe taasi ví ní guuo, asa gbɛ́ pɔ́ aa bú víɔ ge kpɛ́o aai yía aa mɔ́ ní a ɔao, ³⁵ aa kpa zinaowa, ɔ wí ɔapi kpa baadewa, lá a a bɔɔle víwa. ³⁶ Levii bui Yosefu pɔ́ bɔ́ Sipi búsuu kú ní guu. Zinao tɔkpàè Baanaba. Bee mè nòseninina. ³⁷ A a bú lee do yía, ɔ à mò a ɔa kpà zinaowa.

5

Anania ní Safilao

¹ Gɔe pɔ́ wí me Anania ku lɔ́ ní a na Safilao. A a tɔɔle yía, ² à a ɔa kɔni kuluyè ní a na dɔao, ɔ à gè a kɔni kpà zinaowa. ³ ɔ Piere òè: Anania, bóyái ní tò Setáu dɔaanɛ màa, n n tɔɔle ɔa kɔni kuluyè, ɔ n ɛtò Lua Nisinaei? ⁴ Gɔɔ pɔ́ ni tɔɔlepi yíao, n pɔ́ nolo? Ké ní yía sɔ, lá ní yei, níyɔ ke ní a ɔaoo lé? Akea n yá bee kea làasookèi? I ke gbɛnazina n ɛtòèò, Lua ní tòè. ⁵ Ké Anania yápi mà, à lèlè à gà. ɔ vía gbɛ́ pɔ́ yápi màò kù maamaa. ⁶ Ewaasoo gè aa zwáa kùaaàla, ɔ aa aà sè ge ví.

⁷ Ké à kà leelu àaɔ taawa, yãemasai aà na mò gè. ⁸ ɔ Piere aà là à mè: Omɛɛ, a tɔɔlepi yía kéwa yà? A wèwà à mè: Ao, màaɛ. ⁹ ɔ Piere òè: Bóyái a Lua Nisina lè á gwài? Gbɛ́ pɔ́ aa n zá víɔ ku kpɛɛɛ, aa n se bɔnnɔ sɔ. ¹⁰ Wegɔɔ à lèlè aà aɛ à gà. Ké èwaasoo gè, aa è à gà, ɔ aa aà sè ge ví aà zá saɛ. ¹¹ ɔ vía Yesudeo kù maamaa nípii ní gbɛ́ pɔ́ yápi màò pii.

¹² Zinao lé dabudabu ní yãbɔnsaɛo ke gbɛ́o guu dasi. Ampii aai kɔkãaake sãnu Salomoo Bilandaau. ¹³ Gbɛpaleo lí we nãmáoo, ãma gbɛpii í ní tɔnasie, ¹⁴ mé bíla pɔ́ lé Dii Yesu náaikeo, gɔeo ní nɔeo pii, aai ká ní guu. ¹⁵ ɔ wà gyãeo sèlè ní wúlebɔo ní mákeleo wà ní kálee zéu, ké tó Piere lé gɛ, aà nisina e da ní gbɛeola. ¹⁶ Bíla bɔ́ wéle pɔ́ kú Yelusaleu saeo aa mò ní gyãeo ní gbɛ́ pɔ́ táa lé íadamáoo, ɔ aa gbàgbã pii.

Wétɛa mɔa zinaone

¹⁷ ɔ sa'onkia ní Saduse galide pɔ́ de aà gbɛ́ uo wɛdò zinaone aa fɛlɛrɔo, ¹⁸ aa ní kùkù aa ní ká kpéu, ¹⁹ ɔ Dii malaikae mò kpépi zé wèné gwãasina, à ní bóle à mè: ²⁰ A ge ào ku Lua ua, í wèni dafupi yá'o gbɛpiiɛ. ²¹ Zinao yápi mà, ɔ aa gè Lua ua koooo, aale yãdané.

Ké sa'onkia ní a gbɛ́o fɛle, aa Isaili gbãadeo ní ní gbɛzɔoo kãaa, ɔ aa dɔaio zì aa ge zinao bɔle kpéu aa mórɔo. ²² Ké dɔaipo kà we, aai ní e kpéuo. ɔ aa èa ge òné ²³ aa mè: Ké wa ka kpépi kii, wá lè gbaɔ tataaɛ gíugiú, mé a dɔanao ku kpɛɛɛ, ãma ké wá wè, wi gbɛe euo. ²⁴ Ké Lua ua dɔanao gbɛzɔo ní sa'onkia yápi mà, aa

bilikè yá pɔ zinao lèwa. ²⁵ ɔ gbèe mo òné: A ma! Gbé pɔ a n ká kpéu ku Lua ua, aale yādané. ²⁶ ɔ Lua ua dānao n n gbēzɔɔ gè n kükū aa sūrino yākelesai, asa aale viake gbēone, ké wà su wà n pápa n gbéo yáie.

²⁷ Ké aa sūrino, aa n zé gbāadeo ae, ɔ sa'onkia yālalamá à mè: ²⁸ Wa gié fiafia à yādané n tɔpioe, ɔ á tò yápi gi li Yelusaleūa pii, mé á ye gbépi gaa yādiwēea? ²⁹ ɔ Piε n zina kinio wemá aa mè: Lua yá mé kù wà ma de gbēnazina pɔa. ³⁰ Wá deziɔ Lua mé Yesu pɔ a aà lòo líwa á dèpi bò gau. ³¹ Lua aà se zìle a oplaai Dɔaana ũ, Suabana ũ, ké à Isailio gba zé aa nòselile, an duuna i kémá. ³² Yápio seeladeon wá ũ, wápio n Lua Nisina pɔ Lua i kpa gbé pɔ lé a yāmaowao.

³³ Ké aa yápi mà, an pɔ fè, ɔ aa ye zinao dede. ³⁴ Falisi pɔ wí meè Gamalieli kú n guu. Luayādanedeε, gbépii i aà tɔnasi. A fèle zè à mè wà bɔ n gbépio gia. ³⁵ ɔ a òné: Isailio, à laaika yá pɔ á ye ke gbépionei. ³⁶ A gɔɔ i gēgēo ké Tedasi fèle lé azia dile a ka. Wà tēaazi gbēon òaa pla taawa. Ké wà aà dè, ɔ aà iwao gāmbaablèkōwa, ɔ yá làa. ³⁷ Aà gbēa Galile gbé Yuda fèle naogɔɔ, à gbéɔ gà a nawa dasi. A gá sɔ, ɔ aà iwao fāaa pii. ³⁸ Mále oé tia, ásu gbépio yādao, à n tó we. Tó an pɔeā n n yakeao bò gbēnazina kíie, a bāde. ³⁹ Tó à bò Lua kíie sɔ, á fɔ kpánéo. A laaika zikaa n Luaozi. Aa aà yāmà, ⁴⁰ ɔ aa zinao sisi aa n gbé. Aa giné aa yá'o n Yesu tɔo, ɔ aa n gbáe.

⁴¹ Zinao bò gbāadeo kíi n pɔnao, asa Lua dile an beεε kà wà widamá Yesu tɔbɔa yáie. ⁴² Lá gu lé dɔ aabɔ yādané Lua ua n n beo, aabɔ Yesu baokpané kámabosai, aabɔ me ɔme Mesii ũ.

6

Dɔnlède gbēon soplao dilea

¹ Gɔɔ bee ké Yesudeo lé káfi, an Geleki yāmanaɔ lé yákütēka an Ebelu yāmanaɔzi aa mè, tó wàle ble kpaale lá gu lé dɔ, wí pākpa n gyaaɔzie. ² ɔ zina gbēon kuεplao Yesudeo sisi pii aa mè: A zεvɔ wà pākpa Lua yáie wà laaidɔ blεkpaaleawao. ³ A gɔεo ple á guu gbēon soplao, gbēmaa pɔ ɔno páné, Lua Nisina pèemáo, wí n dile zipi gbēzɔɔ ũ, ⁴ wí laaidɔ wabikeawa n luayá'oané. ⁵ Yápi kángu mp̄ii, ɔ aa Etiεe pɔ luanaaika n Lua Nisinao pèewà sè n Filipio n Polokɔɔo n Nikanɔɔo n Timɔo n Paamenao n Antioxi gbé Nikolaa pɔ Yudaɔ lousisize sè yāao. ⁶ Wà gèrino zinao kíi, ɔ aa wabikèné aa onámá.

* 5:28 Mat 27.25

⁷ Lua yá lé ligua, Yesudeo lé káfi Yelusaleũ maamaa, ð sa'onao Yesu yá si dasidasi.

⁸ Gbêke ní gbāao pèe Etiēewa, ð àle dabudabuo ní yābɔnsaεo ke bíla guu. ⁹ Lousisikpɛe ku wí me Wéεo lousisikpɛ. A gbēo bò Sileni ní Alesāndio ní Silisi būsuo ní Azi būsuo. Ɔ aa íbelesè ní Etiēeo, aa lekpaakèaàno. ¹⁰ Ama aai f̄o aà f̄uo ðno pó Lua Nisina aà gbà yáí. ¹¹ Aa nà gbéɔ kpe, ð gbépiɔ mè: Wá mà à bò Mɔizi ní Luao yá kpe. ¹² Aa Yudaɔ ní gbēz̄ɔɔ ní Mɔizi ikoyādanedeo nòse f̄ele, ð aa gè Etiēe kù aa gèaàno ní gbāadeo kíi. ¹³ Ɔ aa mò ní seelade egenao aa mè: Gbé bee mé ɔ Lua kpé ní Mɔizi ikoyāo b̄èbo láasai. ¹⁴ Asa wá mà à mè Yesu Nazaleti a kpépi deele, i wá felekaayā pó Mɔizi dàwēe lile sé. ¹⁵ Ɔ gbāade pó kàle weo wɛpè Etiēewa píi, aa è aà oa de lán malaika oawa.

7

Etiēe yá'oa gbāadeone

¹ Ɔ sa'onkia Etiēe là à mè: N yápi ò síana yá? ² Ɔ a wèwà à mè: Ma gbéɔ ní ma maεo, à ma! Lua gawide bò mò wá dezi séia Ablahaũwa goɔ pó a ku Mesɔpɔtami būsuo, zad̄o i gé z̄olei Halanao. ³ A òè: Bɔ n būsuo n daεo guu, ní tá būsuo pó má ɔbɔneu.* ⁴ Ɔ à bò Kaladeo būsupi, à gè z̄ole Halana. Aà mae gaa gbɛa Lua s̄uaàno būsuo pó á kú tiaε bee guu.† ⁵ Lua i būsupi t̄oɔleε kpawà baa kèse doo, áma à a legbèè à mè a ḡo aà pó ū ní aà buio.‡ Goo bee s̄o Ablahaũ né vío. ⁶ Lua òè à mè: N buio nibɔble būsuo páleu. We aa z̄obleu, wi íadamá wè ðaa pla. ⁷ Lua mè á íada bui pó aa z̄oblénɔwa, § Ablahaũ buipio b̄ole mo a sísi gue beeu.* ⁸ Ɔ Lua t̄z̄yā dà Ablahaũe a bàakuuaàno seela ū.† Ké à Izaaki í, à t̄z̄èè a goɔ swaaɔdezi. Maa Izaaki kè Yakɔbuε ɔ, ð Yakɔbu kè wá dezi káau gb̄ɔn kuεplaone.

⁹ Ɔ wá dezi káaupio wɛd̄o ní gbēdo Yosefue, aa aà yia, wà t̄aaàno Egipi. Lua kuaàno,‡ ¹⁰ à aà bò aà taasi píi guu. Lua Yosefupi gbà ðno, a tò a na ní Egipio kí Falaɔo, ð à aà díle Egipi būsuo d̄oana ū ní a be'uaο. § ¹¹ Ɔ noana kà Egipi ní Kanaa būsuo píi. Taasi kè z̄o, wá dezipio i p̄e e blèo. ¹² Ké Yakɔbu mà ése kú Egipi, à wá dezipio z̄i we. An ḡea séian we.* ¹³ A ḡen plaade Yosefu azia òb a víione, ð Falaɔo Yosefu daεo d̄o.† ¹⁴ Ɔ Yosefu gbé z̄i a mae Yakɔbuwa aà mó ní a daεo píi. Ampii aa gb̄ɔn basiiɔ soosaie. ¹⁵ Ɔ Yakɔbu gè Egipi. A gà we ní wá dezipio píi.‡ ¹⁶ Wá

* 7:3 Daa 12.1 † 7:4 Daa 11.31, 12.4 ‡ 7:5 Daa 15.18, 17.8 § 7:7 Daa 15.13-14 * 7:7 Bɔa 3.12 † 7:8 Daa 17.10-14, 21.4 ‡ 7:9 Daa 37.28, 39.21 § 7:10 Daa 41.39-41 * 7:12 Daa 42.1-2 † 7:13 Daa 45.1 ‡ 7:15 Daa 46.1-7, 49.33

sù n' n' gɛɔ Sikɛũ, ɔ wa n' v' gbè'ɛ p' Ablahaũ lù Amɔɔ néɔwa mia ũ à flabò n' ánusuo guu.Š

17 Ké lé p' Lua gbè Ablahaũ keɔɔ ye kái, wá bui dasikũ à kãfi Egipi maamaa. 18 ɔ kía dafu p' Yosefu dɔo z'le kpalau Egipi.* 19 A pásí n' wá buio, à wá deziɔ wetà a tò aa n' néɔ k'le aa gaga.† 20 Gɔɔ bee ɔ wà Mɔizi i, aà maa kè zài. Wà aà gwà a mae be mɔ àaɔɛ. 21 Ké wà aà v'uaa, ɔ Falaɔɔ nenɔɛ aà k'ɔmpa, à aà gwà azia né ũ.‡ 22 Wà Egipiɔ ɔnɔ dàda Mɔizie píi, à g'ò gbèz'ɔ ũ yá'oa n' yakeao guu.

23 Ké à kà wè bla, a dà a s'ũ à gé a gbé Isailiɔ gwai. 24 Ké a è Egipi gbé lé iada a gbédowa, ɔ à yási n' a gbéɔ, à t'ɔsiwà à aà dè. 25 Alɛ e a gbéɔ d'ó ké Lua ye à n' suaba a sabaie, āma aai d'ɔo. 26 Ké a gu d'ò Isaili gbéɔn plaɔ lé s'oleke, ɔ à m'ò n' yoaa, à awakpàné à mè: Ma gbéɔ, b'óyāi alɛ iadak'owa k'ɔt'ɛi? 27 ɔ gbé p' lé iada a gbédowa ɔz'ò Mɔizizi à mè: Dème n' kpa kía ũ, ɔ n'le yakekew'ɛi? 28 N' ye ma de lá n' Egipi gbédè g'awa yà? 29 Ké Mɔizi yápi mà, à bàalè tà Madiā b'usu.Š We à neɔɔɔ iu gbéɔn pla.*

30 Wè bla gbɛa ɔ malaika b'ò m'òwà guwaiwaiu Sinai gbɛ sae k'aele té guu. 31 Ké Mɔizi dabu bee è, à b'ò aà sae. Ké à s'òi gwai, à Dii b'ò mà à mè: 32 Mámɛ má n' deziɔ Ablahaũ n' Izaakio n' Yak'obuo Lua ũ. Vía Mɔizi k'ũ, àle lualua, i f'ò wese gwàɔ. 33 ɔ Dii òè: N' n' kyale b'òb'ò, asa gu p' n' z'eu kua adoae. 34 Ma wét'ɛa p' w'ale m'ò ma gbé p' kú Egipiɔne è s'áasā, ma n' aaukea mà, ɔ ma m'ò n' boi. Má n' z'í Egipi sa.† 35 Mɔizi p' aa g'ìè yāa aa mè, déme aà díle d'baana ũ à yáɔg'ɔn'ɛipi‡ ɔ Lua aà z'ì, à d'òaané à n' m'isi malaika p' b'ò m'òwà k'aele guu sabai. 36 Aàpi mé b'òr'nɔ, à yāb'onsaɔ n' dabudabuo kè Egipi n' Isia T'ɛao n' guwaiwai guuo wè bla.Š 37 Mɔizipi ò Isailiɔne Lua a n' gb'ɛe se ānabi ũ láawa.* 38 Mɔizipi kú n' gbé p' k'āaaapiɔ guwaiwaiu, a ku we n' wá deziɔ n' malaika p' yá'òè Sinai gbɛ musuo. Lua yá w'ɛnideɔ kpàwà, ɔ a d'aw'ɛɛ.†

39 Wá deziɔ g'ì aà yāmai, ɔ aa g'iaazi, an làasoo tà Egipi. 40 Aa ò Aalonae aa mè: Diieɔ k'ew'ɛe aa d'baaw'ɛe, asa Mɔizi p' wá bóle Egipi, wá d'ó b'ò à b'òle a ũo. 41 Gɔɔ bee ɔ aa t'áa pí lán g'áaewa, ɔ aa sa'òwà aa dikpe kè p' p' aa kè n'z'laɛpiɛ.‡ 42 ɔ Lua b'ò n' kpe a tò aa k'ule luabe p'ɔɔne lá a ku ānabiɔ lá guuwa à mè:

Isailiɔ, i ke mámɛ a sa'òa guwaiwaiu wè blao.

43 T'áa M'òb'ku zw'akpe ɔ á sea

Š 7:16 Daa 23.3-16, 50.7-13, Yoz 24.32 * 7:18 B'oa 1.7-8 † 7:19 B'oa 1.10-11, 22 ‡ 7:21 B'oa 2.2-10 § 7:29 B'oa 2.11-15 * 7:29 B'oa 18.3-4 † 7:34 B'oa 3.1-10 ‡ 7:35 B'oa 2.14 § 7:36 B'oa 7.3, 14.21, Nao 14.33 * 7:37 Iko 18.15-18 † 7:38 B'oa 19.18-20 ‡ 7:41 B'oa 32.1-6

ń saana Lamfã pɔ a zed̄ taao.

Dii pɔ á pĩ a kúlenéó yáí

ɔ má tò wà tàánɔ Babiloni kpele. §

⁴⁴ Wá deziɔ zwàakpe ví guwaiwaiu. Lua a taa òb Mɔizie, ɔ wa kè lá Lua òèwa.* ⁴⁵ Kpépi gò Yozueeé ń wá deziɔ, ɔ aa mò buipále pɔ Lua ń yánéó bùsu siomá.† Kpépi ku we e Davidi gɔɔ. ⁴⁶ Davidipi na ń Luao, ɔ à wabikèwà à e aà kpé dɔ Isailiɔne. ⁴⁷ Salomɔɔ mé kpépi dèè.‡ ⁴⁸ Ama Musude líɔ ku kpé pɔ gbēnazinao dɔ guuo, lá ānabi òwà: ⁴⁹ Dii mè:

Musuá ma kpalabaae,

tɔɔléá ma gbadibɔe.

Kpé kpeletaa á dɔmɛei?

Gu kpele má e pilauí?

⁵⁰ Máme mi pɔpii keo lé? §

⁵¹ Luayādansaion á ũ! A nòse paaao! A swá gbāae! Iɔ gi Lua Nisinaí, iɔ ke lá á deziɔwa.* ⁵² Anabi kpele á deziɔ i aà wetāo ni? Aa gbé pɔ dāaa Gbē Maa mɔa yā'òo dède. Aàpi ɔ a bɔ aà kpe a aà dè sa. ⁵³ A Lua ikoyā pɔ malaikao òné mà, āma á kūao.

Etiēe gaa

⁵⁴ Ké aa yápi mà, an pɔ fèaàzi, aa lésakāaàzi. ⁵⁵ Ŋ Lua Nisina dɛdɛa Etiēewa guu à wɛpè luabɛwa, ɔ à Lua gawi è ń Yesuo zea aà ɔplaii. ⁵⁶ Ŋ à mè: A ma! Ma luabe è wēa, Gbēnazin Né zea Lua ɔplaii. ⁵⁷ Ŋ aa ɔtā ń swále aa wii gbāa lè, ɔ aa kùsiwà sānusānu. ⁵⁸ Aa aà gāle b̀òò wénkpe, ɔ aale aà papa ń gbɛo wà aà de. Aa ń uladao bɔ kàle ń èwaaso pɔ wí me Soluo. ⁵⁹ Ké aale Etiēe papa ń gbɛo, à wabikè à mè: Dii Yesu, ma nisina sí. ⁶⁰ Ŋ à kùle à wii gbāa lè à mè: Dii, ńsu n̄ ń duunae bee dao. Yá bee oa gbɛa ɔ à gà.

8

¹ Solupi ku gbé pɔ aa Etiēe dèò kpɛɛ. Zibeezĩ wà nà wétēa zɔɔ mɔa Yelusaleũ Yesudeɔnɛwa. Mé i ke zinao bàasio, gbé k̄niɔ fāaa píie Yude ń Samali bùsuɔ guu. ² Luayāmanaɔ Etiēe ví, aa aà gaa ɔòb̄ ń wii gbāao. ³ Ŋ Solupi āiakè ń Yesudeɔ kaaleao. Iɔ gē ua ń uao àɔ ḡɛɔ ń nɔɔ kūkū, iɔ ń gāle ge ń ká kpéu.

Baona kpaá Samali bùsuu

⁴ Gbé pɔ fāaaɔ gè Yesu baokpà gupiiu. ⁵ Filipi gè Samali bùsu wélɛeu, ɔ à Mɛsii waasokèné. ⁶ Ké bíla Filipi yāmà mé aa dabudabu pɔ a kèò è, aa laaidò yá pɔ àle owa ń nòsemendoo.

§ 7:43 Amɔ 5.25-27 * 7:44 Bɔa 25.9, 40.17 † 7:45 Yoz 3.14-17 ‡ 7:47 1Kia

6.1-38 § 7:50 Isa 66.1-2 * 7:51 Isa 63.10

⁷ Asa gbé pò an tááo gòmá ní wii gbááo dasi, mé gbēkaaúáo ní ẹẹo gbàgbà dasi. ⁸ Ǿ wà póna zǿo kè wélépiu.

⁹ Gǿee ku we za zi wí me Simoo, ǿ dabudabuna ke ǿ bǿ Samalió sae, ǿ à azía díle gbé gbía ũ. ¹⁰ Néfēnen gbēzǿo pii wí laaido aà yáwa wí me: Gbépi gbáá Lua gbáa pò wí me Gbáa Zǿoe.

¹¹ Dabudabuna pò ǿ ke ní guu à gègè ní kú. ¹² Ama ké aa kpala pò bǿ Lua kíi bao pò Filipi kpáné ní Yesu Kilisi tǿo mà, aa sí, ǿ aa da'ilekè gǿeo ní nǿo pii. ¹³ Baa Simoo pi yápi sí à da'ilekè, ǿ à ná Filipiwa. Ké à dabudabu ní iko zǿo pò Filipi lé keo è, à bǿ aà sae.

¹⁴ Ké zinao mà za Yelusaleū Samalió Lua yá sí, aa Piεε ní Zāao zímá. ¹⁵ Ké aa kà we, aa wabikèné ké aa Lua Nisína e yáí. ¹⁶ Wà ní da'ilekè ní Dii Yesu tǿo, āma Lua Nisína i di an gbēee yāao.

¹⁷ Ké aa ǿnámá, ǿ aa Lua Nisína è sa. ¹⁸ Ké Simoo è wà Lua Nisína è ní zinao ǿnaamáo, ǿ à mǿnè ní ǿao ¹⁹ à mè: A ma gba ikopi sǿ, ké gbé pò ma ǿnàwà, ade lí Lua Nisína e. ²⁰ Ǿ Piεε òè: N ǿa a kaalennǿ, asa níle e níyǿ Lua gba e ní ǿaoe. ²¹ Nǿ ku zǿpi guuo, n bàa ku a guuo, asa n nǿse maa Luaeo. ²² Kpe li n yāváipiε, ní wabike Diiwa. Wílió dǿo à gí sùuukεinnǿ ní n láasoo bee taaóa?

²³ Asa má è gǿizína kú n guue, duuna bakàne. ²⁴ Ǿ Simoo mè: A wabikεmεε Diiwa ázía, ké yá pò á ò su ma leo yáí.

²⁵ Ké Piεε ní Zāao Dii seeladeke kè aa aà yá dànè, ǿ aa èa lé tá Yelusaleū, aale baonakpa Samali wéleo guu dasi.

Filipi ní Etiopi gbēeo

²⁶ Dii malaikae yá'ò Filipie à mè: Fεle gé geomidoókii oi. Zé pò bǿ Yelusaleū à pà gbáaa à gè Gaza sé. ²⁷ Ǿ à dàzeu. Etiopi gbēe be zépiu. Etiopi búsu nǿe kía pò wí me Kandase ziaae, mé aà àizeε dǿanao gbēzǿoe. A mǿ lousisi Yelusaleū, ²⁸ ǿ à èa lé tá zǿlea a sǿgo guu, àle ānabi Isaia lá kyoke. ²⁹ Ǿ Lua Nisína ò Filipie:

Gε ñ na sǿgo keewa. ³⁰ Ǿ Filipi bàalè gè. A mà àle ānabi Isaia lá kyoke, ǿ à aà là à mè: N kyó pò níle ke bǿole dǿa? ³¹ A wèwà à mè: Tó gbēe i a zé ǿlmeεo, kpelewa má fǿ mà dǿi? Ǿ à Filipi sisi, à gè zǿle aà sae. ³² Yá pò àle a kyokepin ke:

Lán sǿ pò wàle gé a kòlokpaiwa,

lán sǿ pò wàle a kākēlewa,

a níle kpé, i a lé wēaaao.

³³ Wà widàwà,

wi yákpalekeaaño a zéwao.

Démε a fǿ aà gǿo gbé'ò yá'oi?

Asa wà aà kua dúnia guu mídeε.*

³⁴ Ǿ gǿepi ò Filipie: Omεε, dé musu ānabi bee òui? Aà zía yà ge gbēpálee? ³⁵ Ǿ sea Lua yápiwa Filipi Yesu baokpàè. ³⁶ Ké aale gé

ae, aa ka i kii, s gōepi mē: I gwa ke. Bōme a kpamee ma da'ilekei?
 37 J Filipi dē: Tō n yāpi sī n nōsemendoo, nýō f̄. A wēwā à mē:
 Má sī Yesu Kilisiá Lua Néē. 38 J à mē wā gó ze. J an pla m̄pii
 aa p̄la aa gē iú. J à aà da'ilekē. 39 Ké aa bùa s̄s̄s̄ia, s̄ Dii Nis̄ina
 Filipi kpàè gui, gōepi i aà e loo, s̄ p̄ona guu à gēzea. 40 Filipi su ē
 á kú Azota, s̄ à gē Yesu baokpà wēle n̄ wēleo e à gē kàð Sezale.

9

Yesu b̄ m̄oa Soluwa

1 Gōo bee s̄ō Solu lé p̄b̄o a níu, àle yāpāsī o Dii iwao dēdēa
 yá musu. A gē sa'onkia kii, 2 a gb̄awā aà lākē Damasi
 lousisikp̄edeōne aà kpawa, ké tō a su zépideō è we, gōeo n̄ n̄eo
 pii, a n̄ kúkū suñ̄o Yelusaleū. 3 Ké à dàzeu, à k̄aikū n̄ Damasio,
 s̄ k̄ándo gupua b̄ò luabe à kùlewā. 4 A b̄òlele, s̄ à loo mà, wàle dē:
 Solu, Solu, b̄oyāi n̄le iadaai? 5 J à mē: Mmenn déi Dii? J a wēwā
 à mē: Mámē má Yesu p̄o n̄le iadawā ū. 6 Fele gē wēle guu, wi yá
 p̄o n̄yō ke onē. 7 Gb̄é p̄o aa beaān̄o ḡò s̄áii. Aa loopi mà, āma aai
 gb̄ēe eo. 8 Ké Solu f̄ele, s̄ à a wé wē, i gu'eo. J wā aà kù a owa, wā
 gēaān̄o Damasi. 9 A kē gōo aāō gu'esai, i p̄obleo, i imio.

10 Yesudee ku Damasi w̄i mē Anania. Dii yā'òè wépungu'ea
 guu à mē: Anania. J a wēwā à mē: Má ké Dii. 11 J Dii dē: Fele gé
 zé p̄o w̄i mē Súsu guu e Yuda be'ua, ní Taasu gb̄é p̄o w̄i mē Solu
 gb̄ea. Ale wabikea we. 12 Wépungu'ea guu a è n̄ m̄o n̄ onāwa ké
 a wé gu'e. 13 J Anania dē: Dii, má mà wā gb̄épi yā'ò dasi, lá à
 yāwāikē n̄ gb̄é p̄o kú Yelusaleūōne. 14 Sa'onkia aà gb̄à zé aà gb̄é
 p̄o lé n̄ sisi lao kúkū. A yá à m̄ò. 15 J Dii dē: Gé, asa ma gb̄épi s̄ē
 aà gé ma t̄b̄oi buip̄aleōne n̄ n̄ k̄iaō n̄ Isailioē. 16 Lá a taasike ma
 t̄b̄oa yá, má o b̄è. 17 J Anania b̄ò à gē gē uapiu, à onā Soluwa à
 mē: Solu ma gb̄é, Dii Yesu p̄o b̄ò m̄oma zéu gōo p̄o n̄le m̄o la mé
 ma z̄i, ké n̄ gu'e yá, Lua Nis̄ina i dine. 18 Wegōo p̄o b̄òle aà wéu
 lán kp̄òt̄eēōwa aa l̄ele, s̄ à gu'è. J à f̄ele da'ilekē. 19 Ké à p̄obl̄è, à
 gb̄ā è, s̄ à gōoplakē n̄ Yesude p̄o kú Damasio.

Solu waasok̄ea Damasi n̄ Yelusaleūo

20 J Solu nā Yesu yá waasokpaawa gōo Yudaō lousisikp̄eo guu
 à mē, Yesu mé Lua Né ū. 21 Yápi b̄ò gb̄é p̄o màō sae aa mē: Gb̄é
 bee mé i gb̄épi s̄is̄inaō ásooke Yelusaleūo l̄ò? I m̄o la à n̄ kúkū
 à tárn̄o sa'onkiaō k̄iio l̄ò? 22 Solu s̄ō, aà gb̄ā iō k̄áfi, à Yesu
 Mesikeyā b̄iīwāné, s̄ aà yá Yuda p̄o kú Damasio f̄ù.

23 Gōopla gb̄ea Yudaō lekpaalaazi ké aa e wā aà de, 24 s̄ à n̄
 lekpaalapi mà. Aa wēle b̄iib̄oleō d̄ōa f̄āane n̄ gwāasinao, ké aa e
 wā aà de yá. 25 Gwāasina s̄ Solu gb̄éō aà dà gb̄iú, aa aà gb̄àe n̄
 bao b̄āsi b̄iī musu.

²⁶ Ké à kà Yelusaleũ, a wèele à na Yesudeowa, ò aa viakèè nípii, aale aà Yesudeke náaikéo. ²⁷ Ǿ Baanaba aà sè gèaàno zinao kíi, a dàu a siuné lá Solu Dii è zéu ní yá pò Dii òèo ní lá à Yesu yá'ò gupuau Damasio. ²⁸ Ǿ Solu gè Yesudeo guu, à bèbèrínò Yelusaleũ, à yá'ò gbéone gupuau ní Dii tóo. ²⁹ Ké à yá'ò Yuda Geleki yamanaone, à lekpaakèrínò, ò aale aà we. ³⁰ Ké Yesudeo dè, aa gè zèè Sezale, ò à tà Taasu.

³¹ Bee gbea Yesudeo gò dɔɔɔa Yude ní Galileo ní Samali búsuo pii, aale zedò, aale gé aε viakéa Diiε guu, aale káfi ní Lua Nisina dɔnleo.

Enεε gbágbáa ní Tabita vuao

³² Píεε í bebe wéle ní wéleo pii, ò à gè Lua gbé pò kú Lidao gwai. ³³ A gōε pò wí me Enεε è we, à kàau kálea wè swaaō. ³⁴ Ǿ Píεε òè: Enεε, Yesu Kilisi lé n gbágbá. Fele n n pε koo. Ǿ à fèle gòo. ³⁵ Lidadeo ní Salnadeo aà è, ò aa zè ní Diio.

³⁶ Nεε Yesudee ku Zope, aà tón Tabita. N Geleki yáo sō Dɔɔkasi. Bee mè tue. Yamaakea pèewà mé í wēnadō gbéone. ³⁷ Goo bee ò à gyákè à gà. Ké wà aà bò í pāsiu, wà aà se wùle kpédiakōau musu. ³⁸ Zope sō a zà ní Lidao. Ké Yesudeo mà Píεε ku we, aa ní gbéon plaɔ zīwà aa wabikèwà aa mè: Mò wá be kpakpa. ³⁹ Ǿ Píεε fèle gèrínò. Ké à kà, wà dèdèaàno kpépi musu. Ǿ gyaao sōaazi nípii ní ɔɔɔo, aa ula ní pɔkasa pò Tabita kè gɔo pò a kúrínɔɔ òbè. ⁴⁰ Píεε ní yá ní bóle bàasi. A kùle à wabikè, ò à aedò gèpiwa à mè: Tabita fele! A wé wè à Píεε è, ò à fèle zòle. ⁴¹ Píεε aà kù a owa à aà fèle zè. Ǿ à Lua gbépiɔ sīsi ní gyaao, ò à aà kpámá bée. ⁴² Yápi lí Zopea píi, ò wà Dii náaikè we dasi. ⁴³ Píεε gɔoplakè we Simɔɔ báatotona be.

10

Kɔɔnei Píεε sísi

¹ Gbèε ku Sezale, aà tón Kɔɔnei. Aàpi mé sosa gáli pò wí me Itali sosa gbéon basooɔo dɔaana ũ. ² Gbépiá luayamanaε, a Lua vía ví, aàpi ní a bedeo pii. I wēnadōné maamaa, mé ò wabike Luawa mɔɔmɔɔ. ³ Gɔɔewa íatē auapilaa, wépfungu'ea guu à Lua malaikae è wásawasa, à gè a be a òè: Kɔɔnei. ⁴ Kɔɔnei wé gò biiwà, víao aà kù, ò à mè: Bó ní, Dii? A wèwà à mè: N wabikea ní n wēnadōa gbéoneo kà Luagu, ò a sínnò. ⁵ Gbéɔ zí Zope sa, aa Simɔɔ pò wí me Píεε sísi. ⁶ A píla gbé pò wí me Simɔɔ báatotonawa. Aà be ku ísiale. ⁷ Ké malaikapi tà, Kɔɔnei a zíkèna gbéon plaɔ sísi ní sosa luayamana pò nawao. ⁸ Ké a dàu a siuné pii, ò à ní zí Zope.

⁹ Ké a gu dò, ò aa dàzeu, aa kà kái ní wélepíó. Goo bee Piée dèdè kpé musu íatē minanguo wabikéi. ¹⁰ Nɔana lé aà de, a ye poble, ò goo pò wàle bleke, à wépfungu'è. ¹¹ A luabe è wēa, pɔe lé pila lán zwāa zɔowa. Wà ba dòdò a swá mèn síiɔowa pii, wàle gbae zíle. ¹² Nɔbɔo ní pótāa'onkuawao ní bāo pii ká a guu. ¹³ ɔ wa òè: Piée, fele de n sò. ¹⁴ ɔ Piée mè: Bauo Dii, mi tēe ge pò gbālea ble ziio. ¹⁵ ɔ à lɔopi mà a gēn plaade wà mè: Pò pò Lua gbābòè, rísu n a tēboo. ¹⁶ A kè màa gēn āaō, ò kándo wà pòpi gá wà tàò luabe.

¹⁷ Piée lé bílike wépfungu pò a è yáwa, ò Kɔɔnei zina pò aa Simɔɔ be gbèao kà gòò, aa zea bɔleu. ¹⁸ Aa lezù aa gbèa tó wekí Simɔɔ pò wí me Piée pílau. ¹⁹ E tia Piée lé láasooke wépfungu pò á ewa, ò Lua Nisína òè: Gbēon āaɔo lé n gbea. ²⁰ Pila gérnɔ seasai, asa máme ma ní zíma. ²¹ ɔ Piée pila gè gbépio kíi à mè: Máme má gbé pò ále gbea ũ. Bóyái a moi lai? ²² Aa mè: Sosao dɔaana Kɔɔnei mé wá zí. Gbēmaae, a Lua vía ví. Yudaɔ pii í aà tɔnasi. Lua malaikae òè aà n sísi a be, aà n yáma. ²³ ɔ Piée gérnɔ ua à ní yaaekè.

Ké a gu dò, à fele dàrnɔ zéu. Zope Yesudeeɔ gè aà kpái. ²⁴ A goo āaɔde aa kà Sezale. Kɔɔnei a daeɔ ní a gbēna fēeɔo káaa, àle ní dá. ²⁵ Ké Piée gè ua, ò Kɔɔnei gè dāaale à kuleè. ²⁶ ɔ Piée aà fēle à mè: Fele ze. Gbēnazinan ma ũ sɔ. ²⁷ Ale yá'oaànɔ e aa gè gè kpéu, ò à gbéɔ lè káaaa we dasidasi. ²⁸ A òné: A dɔ ké Yudaɔ zeví aa yáale ní buipáleo ge aa gē aà uao. Ama Lua òlɔmēe másu gbēe gbāsi bo ge mà aà tēboo. ²⁹ A yái tò ké wà ma sisi, ma mɔ zíozionakesai. Má ye mà yá pò a ma sisiwà ma sa. ³⁰ ɔ Kɔɔnei mè: A goo síiɔn la, ké mále wabike ma be e íatē gè aua pílaò maa'í kéwa. ɔ kándo ma gbēe è zea ma ae pò tekea daa ³¹ à mè: Kɔɔnei, Lua n wabikea sí, mé n wēnadɔane kaaàgu. ³² Gbéɔ zí Zope Simɔɔ pò wí me Piée sísi. A píla Simɔɔ báatotona be ísiale. ³³ ɔ ma gbéɔ zíma gòò. Lá n mɔ, à kè maa. Tia kéwa, wápii wá kú la Lua dɔa guu, ké wà yá pò Dii òne ma yái.

Lua Nisína dia buipaleɔne

³⁴ Piée yāsè à mè: Má sí síana sa ké Lua lí gbēe zāboo.* ³⁵ Bui pii guu gbé pò lé víakeè mé í yāmaake, ade yá mé í kaaàgu. ³⁶ Lua a yá dà Isailiɔne, à keaano na Yesu Kilisi sabai baokpáné. Aàpi mé bui pii Dii ũ. ³⁷ A yá pò kè Yude bùsu pii guu dɔ, lá à dàale Galile Zāa kpàwakea ní gbéɔ da'ilekeao gbea. ³⁸ A dɔ lá Lua a Nisína písi Yesu Nazaletiwa, ò a kú ní gbāao, à gè wéle ní wéleò à yāmaakèné, à gbé pò Ibiisi ní gā líné ní kpeɔ gbāgbā, asa Lua kuaànɔe. ³⁹ Wá de yá pò a kè Yude bùsuu ní Yelusaleũo pii

* 10:34 Iko 10.17

seeladeo ũ. Wà aà lòo líwa wa dè, ⁴⁰ ẽ Lua aà vù a gɔɔ àaãde zí, a tò à azía òlɔwẽe. ⁴¹ I ke gbépiié no, wá gbé pɔ Lua dɔaa wá sé aà seelade ũɔne. Aà bɔa gau gbea wa pɔblɛaãno, wa imiaãno. ⁴² Ɔ a dilɛwẽe wà waasoke gbéɔne, wí oné áme á de gbé pɔ Lua dilɛ gbé béɔ ní gyaadeo píi yákpalekena ũ. ⁴³ Anabio píi aà yá'ò aa mè, gbé pɔ aa aà náaikè duuna a kémá aà tó yáí.

⁴⁴ Gɔɔ pɔ Piɛɛ lé yápi oné, Lua Nisína dī gbé pɔ lé yápi maɔne píi. ⁴⁵ Yápi dī Yuda Yesude pɔ mò ní Piɛɛɔwa, ké baa buipáleo, Lua a Nisína p̄simá gba ũ yáí. ⁴⁶ Asa aa mà, aale yáebui'o, aale Lua yábɔnsaekɛao o. Ɔ Piɛɛ mè: ⁴⁷ Gbépiɔ Lua Nisína è lówáwa. Démɛ a f̄ gíné aa da'ilekɛi? ⁴⁸ Ɔ a ò wà ní da'ilekɛ ní Yesu Kilisi t̄o. Ɔ aa wabikèwà aà gɔɔplakérno.

11

Piɛɛ buipáleo ya'oa

¹ Zinao ní Yesude pɔ kú Yudeo mà lá buipáleo Lua yá s̄i s̄o. ² Ké Piɛɛ sù Yelusaleũ, an gbé pɔ zè ní t̄ɔz̄yão aà tàae è ³ aa mè: N gẽ gyafɔɔdeɔ be n pɔblérno. ⁴ Ɔ Piɛɛ f̄le lé yápi bɔolekené zéze à mè: ⁵ Má kú Zopeɛ, mále wabike, ẽ ma wépfungu'è. Ma pɔe è lán zwàa z̄ɔwa, ba dɔɔba a swá mèn s̄iɔwa. A b̄o luabe, àle pila ma kíi. ⁶ Ma wɛpèwà tíũu, ma nòbɔo è a guu, s̄ɛa pɔo ní p̄taa'onkuawaɔ ní b̄aɔ. ⁷ Ɔ ma lɔɔ mà, wa òmɛɛ: Piɛɛ, f̄le de ò só. ⁸ Ɔ ma mè, bauo Dii, asa t̄ɛ ge pɔ gb̄alea i gẽ ma léu ziio. ⁹ Lɔɔpi bɔa luabe ḡen plaade wà mè, pɔ pɔ Lua gb̄ab̄òè, másu mà a t̄ɛbo. ¹⁰ A kè màa ḡen àaɔ, ẽ wà èa gà tàò luabe píi. ¹¹ Gɔɔ bee ḡò gb̄ɛn àaɔ pɔ wà ní z̄ia bɔa Sezaleo mò ua pɔ má kúu. ¹² Ɔ Lua Nisína òmɛɛ mà gérno seasai. Wá gbé gb̄ɛn sooloɛ beeɔ gè ma kpái s̄o, ẽ wa gẽ gbé pɔ gbépiɔ z̄ia be. ¹³ Ɔ a òwẽe lá a malaika è, à b̄o m̄wa a kpéu, a òe à gbé z̄i Zope ma sísi, ¹⁴ mà yá pɔ a api ní a b̄edeɔ píi suaba oɛ. ¹⁵ Ké ma na yá'oawa, Lua Nisína d̄iné lá a d̄iwẽe a daalegɔɔwa. ¹⁶ Ɔ yá pɔ Dii ò d̄omagu à mè, Zãa gb̄éɔ da'ilekè ní íoɛ, api s̄o á wá da'ilekɛ ní Lua Nisinao.* ¹⁷ Lá Lua gba doũ pɔ á d̄awẽe gɔɔ pɔ wa Dii Yesu Kilisi náaikè dànɛ lɔ, dén ma ũ mà f̄ gièi? ¹⁸ Ké aa yápi mà, aa n̄lɛ, ẽ aa Lua t̄bò aa mè: Wá è Lua buipáleo gbà zé lɔ aa n̄selilɛ, aai w̄eni láasai e.

Antiōsideɔ zɛa ní Yesuo

¹⁹ Wét̄ɛam̄ané pɔ f̄le Etiɛɛ gaa guu† mé tò gb̄éɔ f̄àaa tà Fenisi bùsuo ní Sipi bùsuo ní Antiōsio, aale Lua yá'o Yudaɔne ní t̄ɛɛ. ²⁰ Ɔ an gb̄éɔ b̄o Sipi bùsuo ní Sileni bùsuo aa gè Antiōsi, ẽ aale yá'o

* 11:16 Luk 3.16, Zin 1.5 † 11:19 Zin 8.1-4

buipáleone sɔ, aale Dii Yesu baokpané. ²¹ Dii lé ɔdamá, ɔ gbéɔ yápi sí dasi aa zè ní Diipio.

²² Yelusaleũ Yesudeo swá kà yápiwa, ɔ aa Baanaba zì Antiõsi. ²³ Ké à kà we, a è lá Lua gbèkèkèné, ɔ aà pò kèna. A ledámá m̃pii aa ze ní Diio ní nòsemendoo. ²⁴ Baanabaá gbēmaae, Lua Nisina ní luanaaikaao pèewá, ɔ wà kà Dii gbéɔ guu dasi. ²⁵ Ǿ Baanaba gè Taasu Solu welei. ²⁶ Ké à aà è, ɔ à sùaãñ Antiõsi. Aaĩo k̃aa ní Yesudeo dasi, aao yādané e wè búu do. Antiõsi we wà d̃aa t̃kp̃au Yesu iwaone Kilisideo.

²⁷ Goo bee ānabĩo b̃o Yelusaleũ aa mò Antiõsi. ²⁸ An gbé p̃ó wĩ me Agabu f̃ele zè à d̃aa ñana z̃oo p̃ó a ka d̃unia guu p̃ii yā'òné ní Lua Nisina gbāao. Kolodi kpalablea goo ɔ ñanapi kà. ²⁹ Ǿ Yesudeo zèò wà ní gbé p̃ó kú Yudeo k̃amasa ká lá baade gbāa f̃ĩ, wi kp̃āsāné. ³⁰ Ǿ aa kè m̃aa, aa Baanaba ní Soluo z̃ìò kp̃ái an gbēz̃oõwa.

12

Piɛɛ daakpɛu

¹ Goo bee kí Elodi ɔp̃èle Yesudeeowa p̃asip̃así. ² A Zaa ṽii Zaaki dè ní f̃endao. ³ Ké a è yá bee kà Yudaogu, ɔ à èa Piɛɛ kũ l̃o. A bee kè K̃aaso dikpe z̃íe. ⁴ Ké à Piɛɛ kũ a dàkpɛu, à aà nà sosaone ní ɔz̃i aa aà d̃s̃a. Sosapĩo g̃ali do gbēon s̃ĩĩs̃ĩĩe e lee s̃ĩĩo. A d̃ile à yákpalekaãño b̃ila wáa Gēamusu dikpe gb̃ea. ⁵ Ǿ wa Piɛɛ kũa kp̃éu, Yesudeo lé wabikèè Luawa zesai.

⁶ Gu p̃ó a d̃o Elodi b̃oãño, a gwá Piɛɛ lé i'o sosa gbēon plaɔ z̃ānguo yea ní m̃odaonao m̃èn pla, mé gbēon plaɔ ku kp̃eele, aale kp̃épi d̃s̃a. ⁷ K̃ando g̃oo Dii malaikae gè we, ɔ kp̃épi p̃ù. A Piɛɛ lè a gb̃àt̃ēewa à aà ṽù à m̃è: Fele kpakpa. Ǿ m̃odaonapĩo w̃olo aà ɔwa. ⁸ Ǿ malaikapi òè: N n ula da, ní n kyale kpá. Piɛɛ kè m̃aa, ɔ malaikapi m̃è: N n ula k̃aa ñ kú, ní temazi. ⁹ Ǿ Piɛɛ b̃ò teaazi. I yá p̃ó malaika lé kee d̃o s̃iana ũo, àle e nana àle o. ¹⁰ Aa gè gud̃sana séiala ní a plaadeo, ɔ aa kà b̃oleu. B̃olepi gbaá m̃oe, ɔ à w̃èñé ní az̃iao, aa b̃òle lé g̃e w̃éleu. K̃ando g̃oo ɔ malaikapi Piɛɛ t̃ò z̃ea guu we. ¹¹ Ké Piɛɛ wé d̃òd̃o à m̃è: Má d̃o s̃áas̃a sa ké Dii a malaika z̃ì, à ma b̃o Elodi ɔz̃i ní yá p̃ó Yudaog wé d̃oi wà kem̃eoo p̃ii.

¹² Ké aà wé k̃è, à gè Zaa p̃ó wĩ me l̃o Maaku da Maliamama be. Wa k̃aaaa we dasi, w̃ale wabike. ¹³ Ké à b̃ole gba lè, ɔ ñoe z̃ikena p̃ó wĩ me Loda gè gwai. ¹⁴ Ké à Piɛɛ l̃oo d̃s̃, p̃ona guu i zé w̃eo, à èa b̃aalè gè òné Piɛɛ mé kú b̃oleu we. ¹⁵ Wa òè: Iana k̃ama yá? Ǿ à zèò ké s̃iana. Ǿ wà m̃è: Aà malaikae. ¹⁶ Piɛɛ g̃i lé gbale. Ké

aa wè, aa aà è, ò yápi dímá. ¹⁷ A okèné aa nílè, ò a dàu a siuné lá Dii a bɔ kpéu. ɔ à mè: A ge o Zaakie ní wá gbé kinio. ɔ à bɔ gbè gupálei.

¹⁸ Ké gu dò, kɔfi gbāa dà sosaɔ zānguo, aale kɔ lala aa mè: Bó Piεε kè a ũi? ¹⁹ Elodi ò wà aà wεεε. Ké wi aà eo, ò à yālala gudɔanapiowa, ò a ò wà ní dede.

Elodi gaa

Bee gbεa Elodi bɔ Yude, à gè gɔɔplakè Sezale. ²⁰ Aà pɔ pà Tiideɔ ní Sidɔdeɔzi maamaa, ò gbé beeo ledoukè aa mò aà gwai sānu. Aa gè kíapi be ziia Blasitu kíi. Ké Blasitu ní yáze è, aa gè ledoukèi ní Elodio, asa an bɔsu pɔblea i bɔ aà bɔsuue.

²¹ Ké gɔɔ pɔ wa dilè kà, Elodi a kible'ulaɔ dà, à gè zòlè a gínaa, ò à yá'ò bílae. ²² Bíla wiilè à mè: Luae mé lé yá'o, i ke gbēnazina no. ²³ Wegɔɔ Dii malaikae aà le nè, ké i zɔɔke dɔ Luaeo yáí, ò aà me kòkà à gà.

²⁴ Lua yá iɔ ligua, iɔ káfi. ²⁵ Baanaba ní Soluo sɔ, ké aa ní kámasa yá kèke aa làa, aa bɔ Yelusaleū aa Zāa pɔ wí me Maaku sè tàò.

13

Baanaba ní Soluo zia

¹ Anabio ní yādanedeɔ ku Antioɔsi Yesudeɔ guu, an tɔɔn ke: Baanaba ní Simeɔ pɔ wí me Báasiao ní Sileni bɔsu gbé Lusiuo ní Manaε pɔ neblè ní kí Elodio sānuo ní Soluo. ² Gɔɔ pɔ aale Dii sisi ní leyεao, Lua Nisina mè: A Baanaba ní Soluo dilè nído a zí pɔ ma ní séwà yáí. ³ Ké aa leyè aa wabikè, ò aa ɔnámá aa ní gbáε, aa dàzeu.

⁴ Ké Lua Nisina Baanaba ní Soluo zì màa, aa gè Selusi. Za we aa gè gó'ilenau aa gè Sipi bɔsuu. ⁵ Ké aa kà Salami, aa Lua yá waasokè Yudaɔ lousisikpεɔ guu. Zāa Maaku kúrino dɔnlede ũ. ⁶ Aa ísia gūgūnapi baa vī e Pafɔsi, ò aa kpàaū ní Yuda dabudabukena pɔ de ānabi egena ũo we. Aà tɔn Yesune. ⁷ Iɔ kú ní bɔsupi gbēzɔɔ Sεεziu Pɔluo. Gbēzɔɔpiá ɔnɔnae, ò à Baanaba ní Soluo sisi, ké a ye Lua yāma yáí. ⁸ Dabudabukēnapi tɔn Elimá ní Geleki yáo. A íbelesèrino, àle wεεε gbēzɔɔpi swáfē, ké asu Yesu náaikεo. ⁹ ɔ Solu pɔ wí me Pɔlu sɔ, Lua Nisina dèdewà, ò à wεpèwà à mè: ¹⁰ Ibiisi néɔ do! Maa píi ibee! Gbēnazin vái píi paemade! Wεzēn pásí! Nyɔ Dii zé súsú kpaanlaboa too lé? ¹¹ Tiasa Dii a ɔkuléma, ní vīakū. Nyɔ gɔɔplake níyɔ íatē eo. Wegɔɔ Elimá wé gè dàadāa, gusia kùlewà. ɔ àle ɔmalεmale, àle gbé wεεε aà a ɔ kú. ¹² Ké gbēzɔɔpi yá pɔ kèpi è, à Dii náaikè, asa aà yá pɔ wa dàè aà kù gbāε.

Kua Antioſi pɔ́ kú Pisidi búsuu

13 ɔ Pɔlu gè gó'ilenau ní a gbé̃, aa b̀ Pafɔsi aa gè Pɛɛga, Pámfili búsuu. We Zaa Maaku ní tóu, à èa tà Yelusaleũ. 14 Bɔa Pɛɛga aa gè Antioſi pɔ́ kú Pisidi búsuu. Kámabogɔɔzĩ aa gè z̀lɛ lousisikpɛu. 15 Moizi ikoyā ní ānabio lāo kyokea gbɛa lousisikpɛ gbɛzɔɔ gbé̃ zĩ wà oné, tó aa káfia yāe ví aa o bílae, aa o. 16 ɔ Pɔlu fɛlɛ ɔkèné à mè: Isailio ní buipāle lousisinao à ma yāma. 17 Isailio Lua wá deziɔ sè, ɔ à ní bui k̀o an kua Egipi búsuu. ɔ à ní bóle we ní a gbāa zɔɔo.* 18 A ní gwá guwaiwau wè bla taawa.† 19 A gbāam̀ Kanaa búsu bui mèn soplaone, ɔ à ní búsupi kpámá.‡ 20 Apii kà wè òaa pla ní blakwio taawa. Bee gbɛa à dɔaanao dīlené e à gè pèò ānabi Samuɛliwa.§ 21 Ké aa kía gbèa, ɔ Lua Kisi né Saulu, Bēyāmeɛ bui dīlené.* A kpalablè wè bla, 22 ɔ Lua aà b̀ kpalau, à Davidi kpà aà gbɛu. Lua Davidi yā'ò à mè, á è Yese né Davidi láasoo doũano, a a pɔeā p̄ii keɛ.† 23 Aà bui guu à Yesu b̀u Isailione Suabana ũ, lá à a legbèwa. 24 E Yesupi ào gé mói Zaa d̀aa waasokè Isailione p̄ii, a òné aa ǹselile aa da'ileke.‡ 25 Ké Zaa zĩ ye láai à mè: Dé ále e má de a ũi? Gbé̃ pɔ́ á wé d̄oin ma ũo. A ma! Ale mó ma gbɛa, mi ka mà aà sabala bɔbɔèo.§

26 Ma gbé̃, Ablahaũ buio ní buipāle lousisinao, wáme Lua suabayāe bee kpāsāwɛɛ. 27 Yelusaleũdeɔ ní ní gbāadeɔ aai Yesu d̄o, aai ānabio lá pɔ́ w̄io a kyoke kámabogɔɔzĩ p̄ii zé d̄o, ɔ aa ānabipio yá p̄apa, aa yādāaala. 28 Aai yāe ewà à kà wà aà deo, ɔ aa gbèa Pilatiwa wà aà de.* 29 Ké aa yá pɔ́ wa kè aà yá musu kè p̄ii, wà aà bùa líwa wà aà dà mia'eu.† 30 Lua aà b̀ gau. 31 A gɔɔ dasi ké à b̀ m̀ gbé̃ pɔ́ aa b̀ Galile aa gèaàno Yelusaleũɔwa.‡ Aame aà seeladeɔ ũ gbé̃one. 32 Wápio s̄o, ɔ wa mo aà baokpaié. Lé pɔ́ Lua gbè wá deziɔne, 33 a kè wá gbé̃ pɔ́ wá de an buio ũone, à Yesu vù lá wa ò Sou plaade guuwa. Lua mè:
Ma nén n ũ,

n Maen ma ũ gbā.§

34 Lá a yaikɛo, mé Lua a aà b̀ gau, a yá ɔ Luapi ò yāa à mè:
Má báaa seasai pɔ́ ma a legbè Davidie daágu.*

35 ɔ wa ò guei lo:

Nȳo wei n gbé̃ pɔ́ a kua adoa yaikɛo.†

* 13:17 Bɔa 1.7, 12.51 † 13:18 Nao 14.34 ‡ 13:19 Iko 7.1, Yoz 14.1 § 13:20 1Sam 3.20-21, 10.21-24 * 13:21 1Sam 8.5 † 13:22 1Sam 13.14, 16.12-13 ‡ 13:24 Luk 3.3 § 13:25 Zaa 1.20, Mat 3.11 * 13:28 Luk 23.1-23 † 13:29 Luk 23.50-56 ‡ 13:31 Zin 1.3 § 13:33 Sou 2.7 * 13:34 Isa 55.3 † 13:35 Sou 16.10

³⁶ Davidipi sō à Lua pœā kè a gɔɔ. Ké à gà, wà aà mia kpàkɔi ní a deziɔ, ɔ à yaikè. ³⁷ Gbé pɔ Lua aà vùpi sō i yaikɛo. ³⁸ Ma gbéɔ, àɔ dɔ ké duunakēama waaso pɔ wáɛ kéé kú aà kíie. ³⁹ Mɔizi ikoyā lí fɔ tò yá bɔrínɔ nao, āma gbé pɔ aale Yesu náaikɛo, yápii i bɔrínɔ na. ⁴⁰ A laaika ké yá pɔ ānabiɔ ò su á leo ⁴¹ aa mè:

A ma, á gbé awiambɔnao,
à gilike, í sāale,
asa má yāe ke á gɔɔ,

baa tó wa dàu lé siué, á sio.†

⁴² Ké Pɔlu ní Baanabao lé bɔle lousisikpeu, wà wabikémá aa ea mɔ yápi oné kámabogɔɔ sía ɔ. ⁴³ Ké wáɛ fáaa Yudaɔ ní gbé pɔ í lousisínɔɔ bɔ te Pɔlu ní Baanabaozi dasi. Aa yā'òné, aale lédamá aao gé ae ní gbēke pɔ Lua kèrínɔo.

⁴⁴ Kámabogɔɔ sía wéɛdeɔ kàaa pii Dii yāmaa yáí. ⁴⁵ Ké Yudaɔ bílapi è, à kèné íi maamaa, ɔ aale Pɔlu yá bēebo, aale aà sɔsɔ. ⁴⁶ ɔ Pɔlu ní Baanabao yā'òné v́asai aa mè: Ame à kù wà Lua yā'òé ǵa. Lá a gi, áɛ e i ka à wēni láasai eo, wá ea aedɔ buipáɛɔwae sa. ⁴⁷ Asa Dii yáe bee díɛwēɛɛ à mè:

Ma n díɛ gupua ũ buipáɛɔne,

ké n gé ní suabayāo e tɔɔɛ léwa.§

⁴⁸ Ké buipáɛɔ yápi mà, an pɔ kèna, aa Dii yá sí síana ũ, ɔ gbé pɔ Lua ní díɛ wēni láasai pɔ ũ Yesu náaikè.

⁴⁹ ɔ Dii yá lí bùsupia pii. ⁵⁰ Yudaɔ ɔzɔ̀ buipáɛɔ nɔe lousisin gbiao ní wéɛ gbāadeɔzi, ɔ aa íadà Pɔlu ní Baanabaoowa, aa ní yá ní bùsuu. ⁵¹ Aa kɔɔlémá ní tàae seela ũ,* ɔ aa gè Ikɔniu. ⁵² Yesudeɔ sɔ, pɔna ní Lua Nisínao pèemá.

14

Pɔlu ní Baanabao kua Ikɔniu ní Lisitao

¹ Aa kè Ikɔniu lá aai kéwa, aa gè Yudaɔ lousisikpeu aa yā'ò e Yudaɔ ní buipáɛɔ Dii náaikè dasidasi. ² ɔ Yuda pɔ aa gí yápi síiɔ buipáɛɔ swāfè Yesudeɔne, aa íisèrínɔ. ³ N beeo Pɔlu ní Baanabao gɔɔplakè we, aa yā'ò v́asai daa Dii ǵau, ɔ Dii ní gbá zé an yābɔnsaekɛao ní ní dabudabukɛao a gbēke yá pɔ aale oné síanapiliwáné. ⁴ ɔ wéɛdeɔ kɔkpaalè, gbēeɔ zè ní Yudaɔ, gbēeɔ ní zinao. ⁵ ɔ Yudaɔ ní buipáɛɔ ní ní gbāadeɔ zèð wà íadamá wà ní pápa ní gbɛo. ⁶ Ké Pɔlu ní Baanabao ní yá dɔ̀, ɔ aa bàasi tà Likaoni bùsu wéɛɔu, Lisita ní Dɛɛbeo ní a zɔewiaɔ. ⁷ ɔ aa gí lé baonapi kpáné we.

† 13:41 Abk 1.5 § 13:47 Isa 49.6 * 13:51 Luk 9.5, 10.11

⁸ G5ee ku Lisita, aà gbáo imia. Zaa wà aà Ì, a de ee ùe, i táa'oo. ⁹ Ale swákpa Pòlu yáí, ò Pòlu wèpèwà soee, a è aà Yesu náaikea kà à aà gbágbā, ¹⁰ ò a òè ní lóo gbāao: Fèle ze n gbáwa. O à vī zè, à bō ní táo. ¹¹ Ké bíla è lá Pòlu kè, ò aa kàaa wiiwa ní Likaoni yáo aa mè: Táao Ì gbēnazinao ù aa pīlawá. ¹² Aa tōkpà Baanabae Zupitee, Pòlu sō Meekiu, * ké òme Ì dōaa ní yā'oo yáí. ¹³ Zupiteepi kpé kú wénkpe, ò aà gbàgbana mò ní zuswana pò à lávu zāblémáo wéle bíiboleu. A ye dasi sa'o zinaowa. ¹⁴ Ké Baanaba ní Pòluo yápi mà, aa ní ulao ga kèkè, ò aa sí dasi guu ní wiiio ¹⁵ aa mè: Gbéo, bóyáí ále ke beewai? Gbēnazinao wá ù sō lááwa. Baona wále kpáé, ké à kpe lí pò gianaee beoone, í ze ní Lua béeo. Ome musu kè ní tōoleo ní ísiao ní pò pò kúuo pii.† ¹⁶ A bui pii tò yāa, aa nízia zé sè. ¹⁷ N beeo à azia òlóné maakēa guu. I to lou maé à pōkeke a gōowa. I á gba ble àò ku pōna guu. ¹⁸ Baa ní yá bee oao, dēe ní dēeo ò aa gī gbéone aa sa'omá.

¹⁹ O Yudaò bō Antioxi ní Ikōniuo aa mò wá bíla swáfè. O aa Pòlu pápa ní gbēo aa aà gāle bōd wénkpe, aale e à gāe. ²⁰ Ké Yesudeo kàaaaàzi, ò à fèle gè wéle guu. Ké a gu dō, aàpi ní Baanabao aa gè Dēbe.

Zinao taa Antioxi

²¹ Ké aa baonakpané wélepi guu, aa gbéo è dasi. O aa èa gè Lisita ní Ikōniuo ní Antioxi, ²² aale Yesudeo gba gbāa, aale ledamá aa wetā Yesu náaikeawa aa mè: Sema wá taasike maamaa, wí gbasa gē kpala pò bō Lua kí guu. ²³ Aa gbēzōo dīlené wéle ní wéleo, ò aa wabikèné ní leyeo, aa ní ná Dii pò aa aà náaikeè ozi.

²⁴ Ké aa pà Pisidi būsua, aa kà Pāmfilii būsuu. ²⁵ Aa Lua yā'ò Pēega, ò aa gè Atali. ²⁶ We aa gè gó'ilenau aa tà Antioxi, gu pò wá ní náu Luae a ozi yāa aà gbēkekené zī pò aa kè aa làa tia yá musu. ²⁷ Ké aa kà, aa Yesudeo kàaa aa yá pò Lua kèné òné pii, lá à buipāleo gbà zé aa a náaike. ²⁸ O aa gōoplakèrino we.

15

Lekpaata Yelusaleu

¹ Gbēo bō Yude aa mò Antioxi, ò aa yādà Yesudeone aa mè: Tó i tōzō lá Mōizi dīlewao,* á zia'eo. ² Pòlu ní Baanabao zoadómá aa lekpaakèrino maamaa yápi musu. O Yesudeo zèd Pòlu ní Baanabao ní ní gbēo gé Yelusaleu yápi gógōi ní zinao ní gbēzōo. ³ Aa gè zèné, ò aa pà Fenisi ní Samalio būsua. Aa buipāleo nòselilea yá dāu a síu ní gbéone we, ò an pō kèna zōo. ⁴ Ké aa

* 14:12 An táao tōon we. † 14:15 Bōa 20.11, Sou 146.6 * 15:1 Lev 12.3

kà Yelusaleũ, Yesudeo ní zinao ní gbẽzɔɔ gbãakpãzi, ɔ aa yá pọ́ Lua kènè píi baokpàné. ⁵ Ǿ Falisi Yesudee ɔ fɛle mè: Sema buipále ɔ tɔzɔ, wi oné aao Mɔizi ikoyã kũa. ⁶ Ǿ zinao ní gbẽzɔɔ kɔ kãaa, aale yápi gwa. ⁷ Ké lekpaaiã gbãakù, Piɛɛ fɛle zè a òné: Ma gbéɔ, á dɔ́ ké Lua ma dile á guu à gègè, ké buipále ɔ Yesu bao ma ma léu, aai aà náaike. ⁸ Lua dee gbépii nòse dɔ́, ɔ à ní gbá a Nisina a siaɔnɔ seela ũ, † lá à wá gbáwa. ⁹ Lua i ní dile dodoa ní wápio. A ní nòse pìpiné, ké aa Yesu náaikè yáí. ¹⁰ Bóyái ále Lua wei tiai? Aso pọ́ wá dezi ɔ fua séi ní wápio ɔ á ye dinéa? ¹¹ Maa no! Wá a náai vɛ́ ké wá bo Dii Yesu gbẽke yáie, lá ampiowa sɔ.

¹² Gbéɔ kè kilikili pii, ɔ aa swãkpà Baanaba ní Pɔluozi, aale seela ɔ ní dabudabu pọ́ Lua kènè buipále ɔ guu ɔ o. ¹³ Ké aa yá'ò aa làa, Zaaki fɛle yàsè à mè: Ma gbéɔ, à ma yãma. ¹⁴ Simɔ ɔ ò lá Lua dɔaa buipále ɔ wegwa, ɔ à gbéɔ sè ní guu a pọ́ ũ. ¹⁵ Anabio yáɔ kɔsè ní beeo, asa aa mè:

¹⁶ Bee gbɛa má ɛa mɔ Davidi bezi bo,

mí a gufooo keke tata b,

¹⁷ ké buipále ɔ ma kíi weele,

gbé pọ́ ma ní sisi ma ní sépio pii.

¹⁸ Dii pọ́ lé yápi ke mé ò,

a tò wa yápi dɔ́ za káau. †

¹⁹ Ayãmeto má è a maa wá yá zí'ù dile buipále pọ́ aa zè ní Luaoɔneɔ. ²⁰ Wá lákèné aa mikè pọ́ pọ́ gbálè táa kíiwa ní gbãsikeao ní nò ɔ kòlokpasaiɔ ní kpàao. § ²¹ Asa à gègè wɔ Mɔizi lá kyoke lousisikpeɔ guu kámabogɔɔzi pii, wɔ aà yá waasoke wéle ní wéleɔ.

Zinao gbéɔ zia buipále Yesudeowa

²² Ǿ zinao ní gbẽzɔɔ ní Yesudeo pii zèd wá gbéɔ sé ní guu, wá ní zí Antiozi ní Pɔluo ní Baanabao. Ǿ aa ní dɔaanaeɔ sè, Yuda pọ́ wí mèè Baasaba ní Silivèeɔ. ²³ Wá taala diné, yá pọ́ wa kè a guu mè: Wá zinao ní gbẽzɔɔ wa fɔkpà wá gbé pọ́ aa de buipále ũ Antiozi ní Sili bùsuo ní Silisi bùsuoɔwa. ²⁴ Wá mà wá gbèeɔ gè á kíi aa á nòse ɔɔkpáé, aa á dá bíliu ní yá'oa guu. Wá lé kú a guuo, ²⁵ ɔ wa ledoukè wa zèd ké wá gbéɔ se wá ní zíwá ní wá gbé yenzideɔ Baanaba ní Pɔlu ²⁶ pọ́ aa gí ní wènií wá Dii Yesu Kilisi tɔbɔa yáio. ²⁷ Ayãmeto wále Yuda ní Silivèeɔ zíwá, aa yá pọ́ wá kè láu oé ní léo. ²⁸ Asa Lua Nisina ní wápio wa zèd wá asoe diéɔ, sema a pọ́ zevíe beeo. ²⁹ A mikè nò ɔ pọ́ wá sa'òd táawa soawa ní kpàao ní

† 15:8 Zin 11.15-18 † 15:18 Amɔ 9.11-12 § 15:20 Bɔa 34.15-17, Lev 18.6-23, 17.10-16

nòò kòlòkpasaiò ní gbàsíkèao. A maa à mikè beeowa. Wà kò'e aafia!

³⁰ Ǿ wà ní gbáe, aa gè Antio̅si. Aa Yesudeo kàaa pii, Ǿ aa lápi kpámá. ³¹ Ké aa a kyokè, Ǿ an pò kèna maamaa ní nòse níniyāpio. ³² Yuda ní Silivēeoá ānabio̅ne, Ǿ aa ledà ní gbépio̅wa maamaa, aa ní gbà gbāa. ³³ Ké aa gòoplakè we, Yesudeo lezámá, Ǿ aa tà ní zinao̅ k̅i aafia. ³⁴⁻³⁵ Pòlu ní Baanabao gè Antio̅si. N gbé dasi páleo aa Dii yādáné aa baonakpáné.

Pòlu wélegèa gēn plaade

³⁶ Gòopla gbèa Pòlu ò Baanabae: Wà ea gé Yesudeo gwai wéle pò wa Dii yá waasokèu yāao guu, wíw dō lá aa de. ³⁷ Baanaba ye Zāa Maaku se aà gérnò, ³⁸ Ǿ Pòlu lé e a maa wà gbé pò kèma Pāmfilii, i téñzi ní zī guuo se loo.* ³⁹ Aai makōeo, Ǿ aa kèkōwa. Baanaba Maaku sè aa gè gó'ilenau aa gè Sipi. ⁴⁰ Ǿ Pòlu Silivēe sè. Yesudeo ní ná Dii e a z̅i aà gbēkēkené, Ǿ aa dāzeu. ⁴¹ Aa pà Sili ní Silisiola, aa Yesudeo gbà gbāa.

16

Timotee gèa ní Pòluo ní Silivēeo

¹ Pòlu kà Dēebe ní Lisitao. Wekii Yesudee ku wī mèè Timotee. Aà daá Yuda Yesudee, mé aà maeá Gelekie. ² Yesude pò aa ku Lisita ní Ikoniuo̅o aà tónasi. ³ Pòlu ye aà geano, Ǿ à tōzòè Yuda pò kú wélep̅io guuo yái, asa amp̅ii aa dō ké aà maeá Gelekie. ⁴ Wéle pò aa gèu pii, aa yá pò zinao̅ ní gbēzō̅o d̅ile Yelusaleū ò Yesudeo̅ne aao k̅ua. ⁵ Ǿ aale gbākū ní Yesu náaikea guu, aale dasikū lá gu lé d̅o.

Pòlu gèa Masedoni b̅usu

⁶ Lua Nisina g̅iné aa gé Lua yā'oi Azi b̅usu, Ǿ aa pà Filizi ní Galatio b̅usula. ⁷ Ké aa kà Misi b̅usu z̅leu, aa yòwà wà gē Bitini b̅usu, Ǿ Yesu Nisina i weinéo. ⁸ Ké aa Misi b̅usu baa v̅i, Ǿ aa kà Toloasi. ⁹ Gwāasina Pòlu Masedoni b̅usu gbēe è zeaala iu, àle awakpaè à mè: Buawá Masedoni, d̅owále. ¹⁰ Ké a è iu màa, Ǿ wa Masedoni s̅okè g̅ò, asa wá d̅ò sa, ké Lua mé lé wá sisi wà ge baonakpáné.

¹¹ Ǿ wa gē gó'ilenau Toloasi, wa mipè Sam̅tasiwa. Ké a gu d̅ò wa ka Neap̅oli. ¹² B̅oa we wa ge Filipi, Masedoni b̅usu saalopi m̅eewia pò Lomadeo v̅i, Ǿ wa gòoplakè wélep̅iu. ¹³ Kámabog̅oz̅i wa b̅o wénkpe, wa ge swa sae, gu pò wále e wī lousisiu. Ǿ wa z̅le wa yā'ò n̅oe pò k̅aaaa weo̅ne. ¹⁴ N̅oe ku we, wī mèè Lidia. Tiatii gbé zwāa t̅ea y̅ianaē, mé lousisinaē. Ale yá pò Pòlu lé o ma,

* 15:38 Zln 13.13

5 Dii aà s5 wèè, à yápi sí. ¹⁵ A da'ilekè ní a bedeo, 5 à wabikèwá à mè: Tó a ma Dii náaikéa síe, à mo pila ma be. 7 wa aà yáze èe.

Polu ní Silivēeo daakpeu Filipi

¹⁶ Ziewa ké wále gé wabikekii, wa kpaau ní zonoé pó taa mlē vio. Aa diio í 5a e maamaa aà asi'oané yá musu. ¹⁷ 7 à bò téwázi, wápio ní Poluo, àle wiile à mè: Gbé beeoá Lua Musude zòblenaone, aale suabaze kpawakéé. ¹⁸ Io ke màa lá gu lé do, 5 yápi Polu wà. A lili ò táapie: Má òne ní Yesu Kilisi tóo, go noepiwa. 7 à gòwà gòo.

¹⁹ Ké aà diio è ài'ea aà yá musu támaa ní né, 5 aa Polu ní Silivēeo kù aa ní gále gèrno gbāadeo kii gāae. ²⁰ Aa gèrno yákpalekenao kii aa mè: Gbé beeoá Yudaone, mé aale wá wéle òokpa. ²¹ Felekaayā pó wá Lomadeo ikoyā gí wà si ge wà ke 5 aale dané. ²² Gbé fèlèrno dasi, 5 yákpalekenapio mè wà ní ulao wolomá, wà ní gbē ní goo. ²³ Ké wà gbēa gbāa kèné, 5 wà ní dá kpéu, wa ò kpépi dšanae aà ní dša maamaa. ²⁴ Ké wa òè màa, 5 à ní dá kpépi guonau, à ní gbáo dàliu giúgiú.

²⁵ Wēedo taawa Polu ní Silivēeo lé wabike Luawa, aale aà táasile, mé dakpeunao lé swákpa ní yái. ²⁶ Kándo tole lualua ní gbāao e kpépi gbo dèe. Wegoo a gbaò wèwē pii, 5 dakpeunao mo daonao pòlomá pii. ²⁷ Ké kpedšana vù, à gbaò è wèwēa pii, 5 à a fēnda wò, a ye azia de, asa àle e dakpeunao bàasie. ²⁸ 7 Polu pùna ní lo gbāao à mè: Nsu íakpa nziaio. Wá kú la wápii. ²⁹ Kpedšanapi mè wà mó ní filiao, 5 à sírzi ní bao à kule Polu ní Silivēeo ae, àle kpakpanaga. ³⁰ A bòrno bàasi, 5 à mè: Maeo, kpelewa má ke mà zia'ei? ³¹ Aa òè: Dii Yesu náaike, níyō zia e, mpi ní n bedeo pii. ³² 7 aa Dii yá'òè ní a be gbéoo pii. ³³ Wēedo bee, kpedšanapi ní sé à gè ní gu'iao pipiné, 5 à da'ilekè gòo ní a gbéoo nípii. ³⁴ 7 à gèrno a be à blekèné. Aapi ní a bedeo an po kèna maamaa, ké aa Lua náaikè yái.

³⁵ Ké gu dè, yákpalekenao doaiò zì aa ge o wà gbépio gbae. ³⁶ 7 kpedšanapi ò Polue: Yákpalekenao gbéoo zìà mà á gbae. A bole, í á taananke. ³⁷ 7 Polu ò doaipione: Aa wá gbé bíla wáa yákpalekewano sai, aa wá dá kpéu, wá gbé pó Lomadeon wá ũ. Tiasa 5 aa ye wá bole asii guua? O'o! A ke máao. Sema aa mo wá bole nízia. ³⁸ Doaipio yápi sèle ò yákpalekenaoone. Ké aa mà Lomadeon ní ũ, 5 via ní kú. ³⁹ 7 aa mò awakpané aa ní bóle kpéu, 5 aa wabikémá aa boné ní wéleu. ⁴⁰ Ké aa bòle kpéu, aa gè Lidi be. Aa Yesudeo lè we, 5 aa ní nòse níniné aa gèze.

17

Pɔlu kua Tesaloni

¹ Aa bɔ̀le n̄ Amfipɔlio n̄ Apɔlonio, ɔ̄ aa kà Tesaloni, gu pɔ́ Yudaɔ lousisikpe kúu. ² ɔ̄ Pɔlu gè lousisikpeu lá ɔ̄ kewa, à waasokèné yá pɔ́ kēa Luayátaalau musu kámabogɔɔ là àaɔ. ³ Ale a bɔ̀lekené lá à kù Mesii taasike, i bɔ́ gau, à mè: Yesu pɔ́ mále aà yá'océ mé Mesiiipi ũ. ⁴ An gbèeɔ yápi zé è, ɔ̄ aa nà Pɔlu n̄ Silivèeowa. Maa Geleki lousisin dasiɔ nàmá s̄ɔ́ n̄ nɔe tɔde bílaɔ ɔ̄. ⁵ ɔ̄ Yudaɔ íisèr̄nɔ, aa bèbempádeɔ kàaa aa dasikù, ɔ̄ aa wéle l̄oo. Aa gè lía Zas̄ bei, aale Pɔlu n̄ Silivèeoo weele n̄ kù bɔ́r̄nɔ balu guu. ⁶ Ké aai n̄ eo, aa Zas̄ n̄ Yesude páleɔ gále b̄r̄nɔ wéle gbāadeɔ kíi, aale wiile: Gbépiá dúniadenaɔne. Aa m̄o la, ⁷ ɔ̄ Zas̄ n̄ díle a be. Gbépiɔ lé p̄a Sezaa ikoa m̄pii, aai me kía pále ku w̄i me Yesu. ⁸ Yápi z̄ò bíla n̄ wéle gbāadeɔ pɔ́wa. ⁹ ɔ̄ aa ɔ̄as̄i Zas̄ n̄ gbé k̄iniɔwa aa n̄ gbáe.

Pɔlu kua Belee

¹⁰ Gwāas̄ina bee ḡɔɔ Yesudeɔ Pɔlu n̄ Silivèeoo gbàe Belee. Ké aa kà we, ɔ̄ aa gè Yudaɔ lousisikpeu. ¹¹ Gbé beeɔ n̄ɔse maa de Tesalonideɔla, aa Lua yá s̄i ɔ̄plapla. Lá gu lé dɔ̄ aaiɔ wéte Luayáतालai, ké aa e d̄ɔ́ tó Pɔlu yápiɔ síana ví. ¹² An gbé pɔ́ Dii náaikeɔ dasi n̄ Geleki nɔe gbiaɔ n̄ Geleki ḡɔeɔ dasidasi ɔ̄. ¹³ Ké Tesaloni Yudaɔ mà Pɔlu lé Lua yá waasoke Belee ɔ̄, ɔ̄ aa m̄o we, aa yákele dà aa bíla pɔ́ f̄èle. ¹⁴ ɔ̄ Yesudeɔ Pɔlu gbàe ḡɔɔ ísia oi, áma Silivèe n̄ Timoteeo ḡɔ́ we. ¹⁵ Gbé pɔ́ gè z̄ei Pɔluɔ gèaàno Ateni, ɔ̄ aa èa tà Silivèe n̄ Timoteeowa n̄ Pɔlu legbeo, à mè aa m̄o a le kpakpa.

Pɔlu kua Ateni

¹⁶ Ké Pɔlu lé n̄ dá Ateni, aà ká f̄èle s̄i, ké a è t̄aa di wélepiu yáí. ¹⁷ ɔ̄ à waasokè Yudaɔne n̄ buipále lousisinaɔ lousisikpeu n̄ gbé pɔ́ ɔ̄ n̄ le el̄eu lá gu lé d̄ɔɔ. ¹⁸ Pɔlu lé yábɔbɔ k̄ɔ léu n̄ yáwaaipana pɔ́ w̄i mené Epikulio n̄ Sitoisio. ɔ̄ an gbèeɔ mè: Bó yá dàobānapi lé b̄lei? Gbèeɔ mè: Wále e t̄aa dafuɔ yá kpàwa àle ke. Aa ò maa ke àle Yesu yá n̄ aà b̄ɔa gau yáɔ baokpané yáíe. ¹⁹ ɔ̄ aa Pɔlu sè gèd̄ gbèz̄ɔɔ k̄íi Aleopaga aa mè: Nȳ yá dafu pɔ́ ni dané owèeɔ lé? ²⁰ Wa yábɔnsae m̄ama, wá ye a b̄ɔle d̄ɔ. ²¹ Atenideɔ pii n̄ nibɔ pɔ́ kú weɔ, aaiɔ ye yápáleio, sema yá dafu maa n̄ a wàaipaaɔ bàasio.

²² ɔ̄ Pɔlu f̄èle zè Aleopagadepiɔ guu à mè: Atenideɔ, má è á misiileá t̄aaɔne áia ví maamaa yápii guu. ²³ Ké má be á wéleu, mále pɔ́ pɔ́ i kúlenéɔ t̄aasika, ɔ̄ ma sa'ok̄ie è, wà lakèwà wà mè: Lua pɔ́ wá d̄ɔo pɔ́. Lua pɔ́ á aà d̄ɔo mé ále misiileè, aà bao

mále kpáé. ²⁴ Lua dúnia kè ní pọ́ pọ́ kú a guuo píi. A de musu ní tọ́leo Dii ũ, ìlío ku kpé pọ́ gbēnazinao dèe guuo.* ²⁵ Aà bàa kú ní gbēnazina dónlèeoo. Aàpi mé ì wēni ní nìsinao ní pọ́piio kpa gbépiiwa.† ²⁶ A bui píi bọ́ gbé mēndo kíie, ǝ aa ku dúnia gola síiǝ píiu. A dāa gọ́dìledile bui píie ní gu pọ́ aao kuu léo. ²⁷ A ní ké ké aao a wēle aa ọ́malemale e aa ge bowa. Baa ní beeo a zà ní wá gbēeoo. ²⁸ Asa aàpi mé ì to wàò wēni vī, wíò ku, wí fǝ wá wá me sé. Lá á lakēnaeò ò aa mē: Wá de aà buio ũ sǝ. ²⁹ Lá Lua buio n wá ũ, wásu wàò e a de lán taa pọ́ gbēnazina kè ní vuao ní ánusuo ní gbeo à gōinakèwà lá a yeiwawao. ³⁰ Lua wēkpà a vī wá wésiağọ́ yála, ǝ àle lēda gbéowa gupiiu tia aa nòselile. ³¹ Asa à gọ́dìle, ké gbé pọ́ á sè a yákpaleke ní dúniao a zéwa. Lua gbé pọ́ a sèpi bọ́ gau, ké gbépii e dǝ.

³² Ké aa bọ́a gau yápi mà, an gbēeò aà láanikè, àma an gbēeò mē: Wá n yápi ma ziewa ló. ³³ Ọ́ Pọ́lu bọ́ ní kíi. ³⁴ Gbēeò nàwà aa Yesu náaikè. Aleopaga gbēzǝọ́ do pọ́ wī me Denisi kú ní guu ní nọe pọ́ wī mēè Damalio ní gbēeò ló.

18

Pọ́lu gọ́plakea Kọ́leni

¹ Bee gbēa Pọ́lu bọ́ Atēni à gè Kọ́leni. ² A kpàaũ ní Yudaeo we, Pǝntu bǝsu gbé pọ́ wī mēè Akilasi ní a na Pisiio. Aa sù ní Itali bǝsuo dafu, ké Sezaa Kolodi dīle Yudaone aa bọ́le Loma yái. Pọ́lu gè ní kíi, ³ ǝ à pílamá, àle zíkēnǝ, ké ọ́zìdọ́ukēnaon ní ũ yái. Asa zwàakpēkēnaon ní ũ nípii. ⁴ Kámabogọ́zì píi ì waasoke lousisikpeu, àle wēle Yudaò ní Gelekio a yáze e.

⁵ Ké Silivēe ní Timoteo bọ́ Masedoni bǝsuo aa kà, Pọ́lu zè ní waasokeao, àle o Yudaone wásawasa Yesu mé Mesii ũ. ⁶ Ké Yudaò ìisèaànò aa aà sǝsǝ, ǝ à a pọ́kasao kpòeríla à mē: Yá pọ́ á kè wí á musu, ma yán ló. Za tia má gé buipáleò kíie. ⁷ Bọ́a we à gè pila buipále lousisina pọ́ wī mēè Titiu Yusitu bē lousisikpēpi sae. ⁸ Lousisikpe gbēzǝ Kilisipu Dii náaikè ní a bēdeò píi. Kọ́lenideò Pọ́lu yāmà dasi, ǝ aa Yesu náaikè aa da'ilekè. ⁹ Gwāasina Dii ò Pọ́lu e iu à mē: Nsu to vīa n kǝo, rísu kámabo ní yá'banéoo, ¹⁰ asa gbé pọ́ de ma pọ́ ũ wéle bee guuo dasi. Má kunnǝ, gbēe a n kǝ à ìadamao. ¹¹ Ọ́ Pọ́lu wè do ní mọ́ sooloo kè we, ìo Lua yáda gbéone.

¹² Gọ́ọ́ pọ́ Loma gbé Galiǝ de Gelesi bǝsu gbēzǝ ũ, Yudaò lēdọ́kè aa àna Pọ́luwa, aa gèaànò yákpalekekíi ¹³ aa mē: Gbēe bee lé tékpa gbéoggu aao lousisiyā pọ́ pāa wá ikoyāla kǝae. ¹⁴ Ké Pọ́lu ye yā'o, ǝ Galiǝ ò Yudaone à mē: Yudaò, tó dàae ge taae

* 17:24 1Kia 8.27 † 17:25 Isa 42.5

zɔɔe ya, à kù mà menakeáño. ¹⁵ Lá ále yákeletã gbéɔ tó yá musu ní ázia ikoyã, à gò á yá ũe. Ma gi yá bee taa gógɔie. ¹⁶ ɔ à ní yá ní bóle yákpalekekpeu. ¹⁷ ɔ aa àna lousisikpe gbézɔɔ Sɔseniwa nípii, aa aà gbègbè yákpalekekpe kpeele. Galiɔ i a yádao.

¹⁸ Pɔlu gɔɔplakè Kɔleni ɔ, ɔ à lezà Yesudeɔwa à gè gó'ilenau, àle tá Sili bùsuu. Pisii ní Akilasio gèaàño. A mibò Sakele lé pò a kè Luawa yáí.* ¹⁹ Ké aa kà Efese, Pɔlu Pisii ní Akilasio tò we. A gè lousisikpe à waasokè Yudaone, ²⁰ ɔ aa wabikèwà aà gɔɔplakeríño. I weio, ²¹ àma ké àle lezamá à mè: Tó Lua wèi, má ɛa mó á gwai. ɔ à bò Efese ní gó'ilenao. ²² Ké à kà Sezale, à gè fɔkpa Yesudeɔwa Yelusaleũ, ɔ à tà Antiosi. ²³ Ké à gɔɔplakè we, à èa dàzeu à gè wéle ní wéleo Galati bùsuu ní Filizi bùsuo, à Yesudeɔ gbà gbãa nípii.

Apoloo

²⁴ Yudae ku, aà tón Apoloo, Alesãndi gbéé. Aà lé na mé a Lua yá dɔ maamaa. ²⁵ Wà Dii zé yádàdaè, ɔ Yesu yá'oané aà kási. I dadané a zéwa, àma Zãa gbéɔ da'ilekea ɔ a dɔ. A mò Efese, ²⁶ ɔ à nà yá'oawa lousisikpeu víasai. Ké Pisii ní Akilasio aà yámà, ɔ aa aà sìsi aa Lua zé bɔɔlekèè wásawasa. ²⁷ Ké Apoloo ye gé Gelesi bùsuu, Yesudeɔ aà gbà sɔ, ɔ aa lakè Yesude pò kú weone aa aà kú ɔplapla. Ké à kà we, à ɔdà gbé pò Lua gbèkekèné aa Yesu náaikèɔwa maamaa. ²⁸ Asa aà yá Yudaɔ wè dasi wáa máúmaũ, à òlóné Luayátaalau ké Yesu mé Mesii ũ.

19

Pɔlu kua Efese

¹ Gɔɔ pò Apoloo ku Kɔleni, Pɔlu Azi bùsu sìsɔ baa vɔ, ɔ à kà Efese. A Yesudeɔ lè we, ² ɔ à ní lá à mè: Ké a Dii náaikè, aà Nisina díéa? Aa wèwà aa mè: Aawo, wi aà Nisina kua yáma seo. ³ ɔ à ní lá à mè: Da'ile kpele á kèi? Aa wèwà aa mè: Zãa pòe. ⁴ ɔ Pɔlu òné: Zãa gbéɔ da'ilekè an ònselilea seela ũe. A ò gbéɔne aa gbé pò a mɔ a kpe náaike.* Yesu àle o. ⁵ Ké aa yápi mà, aa da'ilekè ní Dii Yesu tó. ⁶ Ké Pɔlu ɔnámá, Lua Nisina díné, ɔ aa yäebui'ò aa ànabikekè. ⁷ Gbépiɔ pii kà lán gbéɔn kuepla taawa.

⁸ Pɔlu ɔ gé lousisikpeu e mɔ àaɔ. A yá'òné víasai, àle waasoke kpala pò bò Lua kíi yá musu, ké aa a yáze e. ⁹ Ama an gbéɔ swágbãakè, aai Lua yá sio, ɔ aa zépi bèèbò dasi guu. ɔ Pɔlu gbé pò Yesu náaikèɔ sèle aa bò ní guu. ɔ ɔ waasoke gbéɔne Tilanu kyókpeu lá gu lé dɔ. ¹⁰ A kè màa e wè pla, ɔ Azi bùsudeɔ Dii yámà, Yudaɔ ní Gelekiɔ pii.

* 18:18 Nao 6.18 * 19:4 Luk 3.16

Seva néo

¹¹ Lua Pólu gbà zé à dabudabu bónsaεo kè. ¹² Beewa baa tó wà isimawaaboo ge fùao ná Pólu mewa wà ge ná gyāεowa, aai gbágbāe, an táao í gēzea. ¹³ Yuda táagona pó aai bēbēεo wēεεe táa gò ní Dii Yesu tóo aa mē: Wá òé ní Yesu pó Pólu í a yá waasoke tóo, à go. ¹⁴ Yuda sa'onkia pó wí mε Seva negōε gbēon soplaó mé í ke màa. ¹⁵ O táa òné: Má Yesu dō mé ma Pólu bao mà. Apio sō, dén á ùi? ¹⁶ O táadepe kùsimá à gbāamòné, à ní kwé píi à ní keke'ia, ε aa bàalè bòε uapiu puizi. ¹⁷ Ké Efesedeo yápi mà, Yudaó ní Gelekió píi, vía ní kú, ε Dii Yesu tóbò maamaa. ¹⁸ O gbé pó aa Yesu náaikèò mò dasi, aale ní yákeao o gupuu. ¹⁹ Gbēkòlekenaεo ní taalaó náaa mó kàteu bíla wáa. Ké wà lápio εa dòdò, wa è à kà ánuusu ówatē òaasooo léε blakwi (50.000). ²⁰ Beewa ε Dii yá íò káfi, íò óta ní gbāao.

Zakaa Efese

²¹ Yá bee gbēa Pólu zèò a nòse guu à bòε ní Masedoni bùsuo ní Gelesi bùsuo, í gé Yelusaleù, à mē: Tó ma ge we, sema mà gé Lomadeo gwai. ²² O à a dónlede gbēon plaεo Timotee ní Elasaó zì Masedoni. Aapi sō à gò Azi bùsuo gía.

²³ Goo bee ε yákele fēε maamaa Dii zé yá musu. ²⁴ Anusupinae ku wí mē Demetiu, í Aatemi táakpe taa pí ní ánuuso. Aa zíkēnao í ài zōo e zìpiwa. ²⁵ O à ní káaa ní gbé pó í zì bee taa keo, a òné: Gbēó, á dō ké ózīε bee mé wá blekdi ù. ²⁶ Ale e mé áε ma lá Pólupi lé ke, à mē: Táa pó wà ní píóá luao no. O à gbé dasiò mi líaa, wà aà yáze è. I ke Efese la ado no, ní Azi bùsuo píie. ²⁷ Yá bee a fō mísi'iwēε. I ke wá ózī yáfúkua ado no, a yá a to táa nōεzōo Aatemi kpé gō pōe ùo, táa pó Azi bùsudeo ní dúnia gbépiio í kúléèpi gawi a láaε.

²⁸ Ké aa yápi mà, an pō pà, ε aa ná wiiwa aa mē: Efesedeo Aatemi zōo. ²⁹ Wéle lòo, gbéó bàalè lé si kōkāaakēkiiu, ε wà Masedoni bùsu gbēon pla Gaiusi ní Alisaka pó aai gé wéleu ní Póluoò kù gèrno. ³⁰ Pólu ye gē zā guu, ε Yesudeo i weièo. ³¹ Azi bùsu gbēzōoεo de aà gbēnao ù, ε aa gbéó zì aa ledàwà asu gē zāuo. ³² Kōkāaa yà, wàε wiile, wàε kō yāmao, asa gbé daside dō bōyāi wà kàaaio. ³³ Yudaó ózò Alesāndazi aà yā'o, ε bíla guu gbēεo lé ledòdòwà. Alesāndapi okèné aa níle, a ye Yudaó mi bō bíla wáa. ³⁴ Ké wà aà dō Yuda ù, ε ampíi aa wiilè sánusānu mò pla taawa aa mē: Efesedeo Aatemi zōo.

³⁵ O wéle gbēzōo ní zōa zè à mē: Efesedeo, gbépii dō ké á de táa zōo Aatemi kpé dōana ù ní luakimoo pó kú weo. ³⁶ Lá gbēε a fō bō bee kpεo, à ázía kú tēεε. Asu yāε ke ní nōnwāao. ³⁷ A

mó ní gbéécó la, aai okā wá táakpe pɔewao, aai wá táa tɔbēesio. ³⁸ Ayámeto tó Demetiu ní a zíkɛnao yáví ní gbéeo, yákpalekegɔɔ kú ní yákekena. Aa gé kɔ gbɛa we. ³⁹ Tó á yápále ví lo, wa gǔgǔé kókāaa pɔ gbāadeo gbèa guu. ⁴⁰ Asa wa fɔ wá tàae e zɔa pɔ kè gbāe bee musu. Wá yázede e o zɔapi musuo, asa a gbá vío. ⁴¹ Yá bee oa gbɛa ɔ à gbéécó gbāe.

20

Etiki bāea fenentiu

¹ Ké zɔa làa, Pɔlu Yesudeo kàaa à ní gba sɔ, à lezámá, ɔ à gè Masedoni. ² Ké àle pā bùsupia, à gbéécó gbà sɔ ní yáɔ dasi, ɔ à gè kàò Gelesi, ³ ɔ à mɔ àaɔ kè we. Ké àle gé gēi gó'ilenau à ta Sili bùsuu, a mà Yudaɔ lekpàaíazi, ɔ à zèò à ɛa tá ní Masedonio. ⁴ Gbé pɔ gèaànoo tón ke: Belee gbé Pilusi né Sɔpatɛɛ ní Tesaloni gbéécó Alisaka ní Sekɔduo ní Deɛbe gbé Gaiusio ní Timoteo ní Azi bùsu gbéécó Tisiki ní Tɔfiúo. ⁵ Gbé beeo dɔaa gè lé wá dá Toloasi. ⁶ Wápiɔ sɔ, Kàaso dikpe gbɛa wa gē gó'ilenau Filipi, ɔ gɔɔ sɔo gbɛa wa ní lé Toloasi. We wa ášɔa do dèu.

⁷ Asɔanenzí wa kɔ kàaa wà Dii dɔngubo ble. Pɔlu lé waa-sokené, a ye ta tó gu dèe, ɔ à dàyála e wɛedo. ⁸ Filia dasi kú kpé lesí pɔ wá kàaaaupiu. ⁹ Ewaasoe zɔlea fenentiu, wí meé Etiki, àle igofampa. Ké Pɔlu waasokea kè gbàa, i aà lè, ɔ à bɔ za kpɛdiakɔapi àaɔde fenentiu à lèlè, ɔ wà aà sè gè. ¹⁰ O Pɔlu pila à kùsiwà, ɔ à aà se kpà a kùe à mè: Asu gilikeo, a bée. ¹¹ Ké à ɛa dède musu, wa Dii dɔngubo blè. Pɔlu yá'ò maamaa e gu gè dɔò, ɔ à dàzeu. ¹² O wà tà ní èwaasonapio bée, gbéécó nòse nini a de beea.

¹³ Wápiɔ sɔ wa ge gē gó'ilenau, wa dɔaa Pɔluɛ Aso, wéle pɔ wá aà se. Màa à zèò, asa a ye gé we kèse. ¹⁴ Ké à wá lé Aso, ɔ wa aà sè wa ge Mitileni. ¹⁵ Ké a gu dɔ, wa bɔ we ní gó'ilenao, wa ge Kio. Gu sía dɔa wa ge Samɔ, a gɔɔ àaɔde ɔ wa ka Miletí. ¹⁶ Pɔlu zèò yáa à dɔ Efesɛzi, ké gɔɔ su gēwa Azi bùsuuo yáí, asa àle wá à e ka Yelusaleú e Páteko dikpe àò kaɛ, tó a zekè.

Pɔlu lezaa Efese gbēzɔɔwa

¹⁷ Pɔlu gbéécó zì gbēzɔɔwa Efese, à mè aa mɔ Miletí. ¹⁸ Ké aa kà, ɔ a òné: A dɔ lá mi ke gɔɔ pɔ má kúánɔ za zí pɔ ma gbapèle Azi bùsula. ¹⁹ Ma zíkè Diie zibusaa guu ní wé'io. Ma taasikè lé pɔ Yudaɔ kpàaimazío yáí. ²⁰ Mi káfla yāe uléeo, ma waasokèé, má dàdaé balu guu ní á beo. ²¹ Ma ledà Yudaɔwa ní Gelekiɔ pii aa ze ní Luao, aai wá Dii Yesu náaike. ²² Tiasa mále gé Yelusaleú, lá Lua Nisína ma dauwa, yá pɔ a ma le we dɔsai. ²³ Wéle ní wéleo Lua Nisína lé omɛɛ, yea ní mɔdaonao ní wétɛao lé ma dá. ²⁴ Ama ma

wēni gbiameε bo, sema mà yá pó mále yá le, mà zǐ pó Dii Yesu dàmεε ke mà a mide. Ɔme Lua gbēke baokpaa gbēone ũ.

²⁵ A gbé pó ma bebe á guu, ma kpala pó bò Lua kíi waasokéé, má dō tiasa ké wá wesikōle bo. ²⁶ Ayāmeto má òé gbā, tó á gbēe su vūaa, ma yán bee ũ bo. ²⁷ Ma Lua pœā píi òé, mi a kee uléé. ²⁸ A laaido áziawa ní sǎ pó Lua Nisina á díle ní gbēzōō ũo píi. A Lua gálide pó à ní bó ní azia auopio gwa. ²⁹ Má dō ké ma taa gbēa àwalewan pāsio siágu, mé aa sǎo wēna vío. ³⁰ Baa á gbēe fele yá kolea dané, aa gbéō ga namá. ³¹ Ayāmeto à itēke. Lá ma ledá á baadewa ní wé'io gwāasina ní fāaneo e wè àaō kámabosai, a yá ào dōágu.

³² Tiasa mále á na Luae a zǐ ní a gbēkeyā pó a fō gbāa káfíé, i á gba zé á baa ào daaa ní a gbéō píi. ³³ Mi gbēe ōa ge aà pōkasae nideo. ³⁴ A dō áziawa, ké ma zikè ní mazia ooe, ō ma pó pó wále a nide ní ma gbéō è. ³⁵ Má òbè apii guu à zike beewa, í do yēesaideole. Yá pó Dii Yesu ò ào dōágu à mè, gbadaa pōna ví de gba'eala.

³⁶ Yá bee oa gbēa à kùle a kosowa ní ní baade píio, aa wabikè. ³⁷ Aa wé'ikàu mípii, aa Pōlu kpákpa ní kùe, aa lepèpewà. ³⁸ Yá pó ní pō siakù zōō mé de ké à mè ní wé a sikōle bo ũ. Ɔ aa gè zèiè e gó'ilená kíi.

21

Pōlu taa Yelusaleu

¹ Wá kēamá gbēa wa gē gó'ilenau wa dazeu, wa mipè Kosuwa. Gu sia dōa wa ka Lode, ō bōa we wa ge Patala. ² We wa gó'ilená pó lé gé Fenisi būsuu èu, ō wa gēu wa dazeu. ³ Ké wa Sipi è káaa, wá gbà ozeε, wále gé Sili būsuu, ō wa ka Tii, gu pó wà gó'ilená aso bòleu. ⁴ Wa Yesudeo wēleε, ō wa āsōa do kērino. An gbēe ò Pōluε ní Lua Nisina gbāao asu gé Yelusaleūo. ⁵ Ama ke goō beeō lé pà, wa fele, wále tá. Aa gè zèiwēε mípii ní ní nao ní ní néō wénkpe e isiale. Ɔ wa kule wá kosowa wa wabikè. ⁶ Ké wa lezákōwa, wa gē gó'ilenau. Ampio sō aa èa ní be.

⁷ Bōa Tii wa εa dazeu e wa ka Tōlemai. Wa fōkpà Yesudeowa wa kērino goō do. ⁸ Ké a gu dō, wa fele ge Sezale, wa ge pila baonakpana Filipi be. A de gbēon sopla pó wà ní sé yāao do ũ.*

⁹ A nenoe ānabio ví gbēon síiō, aai zāke yāao. ¹⁰ Wa goōplakea we guu ānabi pó wí meε Agabu† bò Yude būsuu à mò. ¹¹ Ké à mò wá kíi, à Pōlu ula ba sè à azia gbáo ní a oō yèò à mè: Lá Lua Nisina òn ke: Gbé pó baε bee ví, màa Yudaō aa aà ye Yelusaleū, aai aà kpa buipáleowa. ¹² Ké wa yápi mà, wá ní beleō wa awakpà

* 21:8 Zin 6.5 † 21:10 Zin 11.28

Pɔluɛ asu gé Yelusaleũo. ¹³ Ǿ à mè: Bóyáí ále ɔ́ɔɔ ále ma nòse ɔ̀ɔkpamɛɛi? Asu àɔ yea ũ seo. Baa tó ma ga Yelusaleũ Dii Yesu tó yáí, ma sɔu mà. ¹⁴ Ké wi fɔ wa aà fùò, wa kámabò wa mè: Dii pɔɛá ke. ¹⁵ Bee gbɛa wa sɔukè, ɔ wa ge Yelusaleũ. ¹⁶ Yesude pɔ kú Sezaleɔ gè pílawaɔ Sipi gbé Manasɔ be. A de Yesude ũ za zi.

Pɔlu gea Zaaki gwai

¹⁷ Ké wa ka Yelusaleũ, Yesudeɔ wá sí ní pɔnao. ¹⁸ Ké a gu dè, Pɔlu gèwanɔ Zaaki be. Gbèzɔɔ káaaa we nípii. ¹⁹ Pɔlu fɔkpámá, ɔ à yá pɔ Lua kè a zí musu buipáleɔ guu dàu a síuné dodo pii. ²⁰ Ké aa yápi mà, aa Lua sáaukpà. Ǿ aa òè: Yápi gwa, wá gbé. Yudaɔ Yesu náaikè òaasɔɔɔ leɛ ũma'ũma, mé ampíi aáí káasike Mɔizi ikoyáwa. ²¹ Wà n yá'òné wà mè, níle yáda Yuda pɔ kú buipáleɔ guuɔne aa bɔ Mɔizi ikoyá kpe, aasu tɔzɔ ní néɔneɔ, aasu wàɔ ní felekaayáɔ kũao. ²² Wá kea ni? Asa aa gí n mɔa maio. ²³ Ke lá wá onɛwa. Wá guu gbèɔn sííɔɔ leké Luawa.† ²⁴ N ní sé à ge gbábɔ ázlaɛ, ní ní flabo aa e mibo, gbépii iɔ dɔ ké yá pɔ aa mà n musuá síana no. Aa e mpi sɔ ní té Mɔizi ikoyáí. ²⁵ Buipale Yesudeɔ sɔ, wa lakè wá òné wa zeò aa laaika sa'onɔɔi ní kpáao ní nò kòlokpasai sóao ní gbásikɛao. §

²⁶ Ǿ Pɔlu gbépiɔ sè tárnɔ. Ké a gu dè aa gbábò níziaɛ, ɔ à gè Lua ua, à gbábò láagɔɔ sa pɔ wa o an baadeɛ yá'ò.

Pɔlu kua

²⁷ Ké gbábɔa gɔɔ sɔpla bee kà láaa, Azi bùsu Yudaɔ Pɔlu è Lua ua. Aa tekpà bílagu, ɔ aa aà kũ. ²⁸ Aale wiile aale me: Isailiɔ, à wá leò. Gbéɛ bee mé iɔ yáda gbépiiɛ gupíiu, i Isailiɔ awiambɔ ní Mɔizi ikoyáɔ ní gue beeo. Bee gbɛa à dè Lua uawa lɔ, à gèu ní Gelekio. ²⁹ Aa ò màa ké aa Efese gbé Tɔfíu* è ní Pɔluo wéle guu yáa yáíe, ɔ aale e Pɔlu gèaàɔ Lua uae.

³⁰ Wéle lòo, gbéɔ wí ní bao za gupíiu, aa mò Pɔlu kù Lua ua, aa aà gále bòò. Wegɔɔ wà a gbaɔ tàta. ³¹ Ké aa ye aa aà de, yápi bao Loma sosao gbèzɔɔ lè, a mà Yelusaleũ lòo. ³² Wegɔɔ à sosa badeɔ sè ní sosa néɔ, ɔ aa gè má ní bao. Ké gbéɔ sosao gbèzɔɔpi è ní sosao sánu, aa Pɔlu gbéa tò. ³³ Ǿ gbèzɔɔpi sò Pɔluzi, à aà kù à mè wà aà ye ní mɔdaonaɔ mèn pla. A ní lá à mè: Dén gbépi ũi? Bó yá a kèi? ³⁴ Ǿ bíla guu gbéɔ lé wiile, aale yá doũ oo. Ké zɔa tò gbèzɔɔpi fɔ lé a súsú mao, à mè wà geaàɔ sosao be. ³⁵ Ké wà káaàɔ dɛdɛkíi, sosao mé sù aà sè gbéɔ nɔnɔaaa yáí. ³⁶ Asa gbépii teàazi ní wiio, aale me: A aà de.

Pɔlu yá'oa Yelusaleũdeɔne

† 21:23 Nao 6.21 § 21:25 Zln 15.29 * 21:29 Zln 20.4

³⁷ Ké wa ye gē ní Pɔluo sosao be, ɔ à gbēzɔɔpi là à m̀: Nyɔ we mà yā'onéa? ɔ a òè: Ni Geleki yāmaa? ³⁸ Egipi gbé pɔ fɛle ní gbāadeo zɪazɪa à gè guwaiwaiu ní b̀sudenao gbēon ɔaasɔsɔo leɛ sɪiɔn n ũo lò? ³⁹ Pɔlu wèwà à m̀: Yudan ma ũ. Wà ma i Taasu, Silisi b̀suue. Wéle tɔsaide no. Ma wabikèma, ma gba zé mà yā'o gbéone. ⁴⁰ A aà gbà zé, ɔ Pɔlu zè dedekɪi, à ɔkè gbéone. Ké aa nɪle kɪlikili, à yā'oné ní Ebelu yáo à m̀:

22

¹ Ma gbéon ní ma maeco, à swákpa à ma yáze ma sa. ² Ké aa mà àle yā'oné ní Ebelu yáo, aa zè kɪlikili. ɔ Pɔlu m̀: ³ Yudan ma ũ, wà ma i Taasu, Silisi b̀suue, ɔ ma neblè wéleu la. Gamalieli kɪi ma ikoyā pɔ wá deziɔ k̀ua dàdau a zéwa. Má ãiavɪ Luae lá á kú gbā ápiiwa. ⁴ Ma ìadà Yesu zedeowa e an gbēo gā, ma gɔeo ní nɔeo k̀k̀k̀ ma ní ká kpéu.* ⁵ Sa'onkia ní gbēzɔɔ mé ma seeladeo ũ m̀pii. Ma lá pɔ aa kè Damasi Yudaone sɪ ní ɔzɪ, mále gé we mà zépidéo k̀k̀k̀ mà suɪno Yelusaleũ wà ní wetã.† ⁶ Ké má be zéu, ma káik̀ ní Damasio ìatē minanguo taawa, ɔ kándo gupua zɔ b̀ luabe à k̀le. ⁷ Ma bɔ lele tɔle, ɔ ma bɔ mà, wa òmɛɛ: Sɔlu, Sɔlu, àkea nɪle ìadaai? ⁸ ɔ ma m̀: Mmɛnn déi Dii? ɔ a òmɛɛ: Mámɛmaa Yesu Nazaleti. Mámɛ nɪle ìadaa. ⁹ Gbé pɔ kumanɔo gupuapi è, ãma aai gbé pɔ lé yā'omɛɛ bɔo ma. ¹⁰ ɔ ma aà là, kpelewa má kei, Dii? ɔ a òmɛɛ mà fele gē Damasi, we wa yá pɔ a òmɛɛ mà ke omɛɛ pii. ¹¹ Gupuapi í gbāa tò ma wé lé gu'e bɔo, ɔ ma gbéon ma k̀ ma ɔwa, aa gèmano Damasi.

¹² Lousisinae ku we wɪ m̀ Anania. I misiile Lua ikoyāe mé Damasi Yudaɔ pii í aà tɔnasi. ¹³ A m̀ ma kɪi à zè ma sae, ɔ a òmɛɛ: Sɔlu ma gbé, ea gu'e. Wegɔo ma wé wè, ɔ ma aà è. ¹⁴ A m̀ wá deziɔ Lua mé ma se, ké mà wesi Gbēmaale, mà yāma aà léu, mí aà pɔeã dɔ. ¹⁵ A m̀ máo de aà seelade ũ, mí yá pɔ má è ní yá pɔ má mào o gbépiiɛ. ¹⁶ ɔ a m̀ bɔ mále dá bɔi, mà fele da'ileke, ma duuna i woloo ní a sɪsiao?

¹⁷ Ké ma ea Yelusaleũ, mále lousisi Lua ua, ɔ ma wépingu'è. ¹⁸ Ma Dii è, a òmɛɛ mà ke mà bɔ Yelusaleũ kpakpa, asa gbéon yá pɔ mále o a musu sio. ¹⁹ ɔ má ò Diiɛ, aa dɔ sáasã ké m̀o gē lousisikpe ní lousisikpeo mào aà náaikenaɔ ká kpéu wà ní gbē. ²⁰ Ké wàle aà seelade Etié de sɔ, mapi má kú wee, ma ze ní aà denao, má ní ulao k̀uané.‡ ²¹ ɔ Dii òmɛɛ mà gé, a ma zɪ e buipáleo kɪi zàzãɛ.

²² Aa swákpa aà yáí e à gè ká buipáleo yápiwa, ɔ aa ná wiiwa aa m̀: A aà de! Gbéɛ bee taa kua zevɪo! ²³ Aale wiile, aale ní ulao

* 22:4 Zin 8.3 † 22:5 Zin 9.1-2 ‡ 22:20 Zin 7.58

gbãe, aale búsuti zu musu. ²⁴ Ǿ Loma sosaǾ gbēzǾǾ mē wà gē ní Pɔluo ní be, wà aà gbē ní flaalao e aà siana'o, wi e yá pó wàle wiidǾwà a yáí ma. ²⁵ Ké wàle Pɔlu ǾǾ poo wà aà ye, a ò sosa bade pó kú wec: A a zé ví à Loma gbé gbē yákpalekesaia? ²⁶ Ké sosapi yápi mà, à gè a ò ní gbēzǾǾ à mē: Nlé ke kpelewa ni? Gbépiá Loma gbé. ²⁷ Ǿ gbēzǾǾpi m̀ Pɔlu là à mē: Omee, Loma gbén n ũa? A wèwà à mē: Ao. ²⁸ Ǿ gbēzǾǾpi òè: Ma Ǿ zǾǾ kpàe, Ǿ ma gǾ Loma gbé ũ. Ǿ Pɔlu òè: Mapi, wà ma i a ũe. ²⁹ Ǿ gbé pó aa ye yálalawà yáaǾ b̀zã g̀ǾǾ. Ké gbēzǾǾpi d̀ Pɔluá Loma gbé, vía aà kù, ké a tò wà m̀kàwà yáí. ³⁰ A gu d̀, ké gbēzǾǾpi ye à yá pó YudaǾ m̀ò sáasã ma, à m̀pòlowà, Ǿ à sa'onkiaǾ ní Yuda gbãadeǾ kãaa, à m̀ ní Pɔluo ní ae.

23

Yuda gbãadeǾ yákpalekea ní Pɔluo

¹ Pɔlu wepè gbãadeǾwa à mē: Ma gbéǾ, yãe lé ma sǾ ví Lua aeo e ní a gbão. ² Ǿ sa'onkia Anania ò a d̀aiǾne aa aà le a léwa. ³ Ǿ Pɔlu òè: Lua n le sǾ, gbēnazin kaadǾembē.* N zǾle níle yákpalekemanǾ ikoyã musu, mé mpi sǾ, n b̀ a kpe, ní ò wà ma lé. ⁴ Ǿ d̀aiǾpiǾ m̀: Mmē níle Lua gbàgbankia sǾsǾ màaa? ⁵ Pɔlu m̀: GbéǾ, mi d̀ sa'onkia no, asa a kēa láu wà m̀, wásuli wá b̀su gbãade t̀b̀ēesio.†

⁶ Pɔlu d̀ ké gbãadepiǾ gbēeǾá SaduseǾne, an gbēeǾ sǾ FalisiǾne, Ǿ a òné gbáugbãu: Ma gbéǾ, Falisin ma ũ, FalisiǾ nén ma ũ. GeǾ vua yá pó ma wé d̀i yáí Ǿ ále yákpalekemanǾ. ⁷ Ké à yápi ò, FalisiǾ ní SaduseǾ f̀lekǾwa ní lekpaao, Ǿ kãaakenaǾ k̀aa lee pla. ⁸ SaduseǾ i me geǾ lí vuo,‡ mé malaikaǾ ní nisinaǾ kuo. FalisiǾ sǾ aa zè ní beeǾ kua. ⁹ Wii gbãa da ní guu, Ǿ Falisi pó aai M̀oizi ikoyã danéǾ f̀le ní lekpa a gbãao aa m̀: Wi yãvãie e gbéé beewao. Tó nisina ge malaika mé yá'òè sǾ be? ¹⁰ Ké lekpa a gbãakù, sosaǾ gbēzǾǾ lé víake, ké gbéǾ su Pɔlu taitaikǾeo, Ǿ a ò a sosaǾne aa pila gē ní guu, aa aà kù geaànǾ ní be.

¹¹ A gwá Dii b̀ò m̀ Pɔluwa à m̀: SǾdile! Lá n ma yá'ò Yelusaleŭ la, sema ǹ o Loma b̀.

Lekpaata Pɔluzi

¹² Ké a gu d̀ YudaǾ kãaa asii guu, aa legbè aa m̀ wa p̀bleo, wa imio e g̀Ǿ pó wà Pɔlu d̀. ¹³ LekpaatnapǾ de gbēǾn blala. ¹⁴ Aa gè sa'onkiaǾ ní gbēzǾǾ k̀i, aa òné: Wá sǾ ní Luao wa m̀, tó wi Pɔlu deo, tó wa p̀blè, Lua láaikewá. ¹⁵ ApiǾ ní gbãadeǾ pii à

* 23:3 Mat 23.27-28 † 23:5 B̀a 22.27 ‡ 23:8 Luk 20.27

ge o sosa gbẽzõe aà mósé ní Pòluo lá á ye à aà yá tãasika de a káaulawa. Wápi s̄ wá ku sou guu wà aà de zéu e à gé kái la.

16 Pòlu dæ negõé ní baikpaapi mà, ò à gè gè sosa be, a ò Pòlué. 17 Ǿ Pòlu sosa badee sisi a òè: Gé ní èwaasoéó á gbẽzõó kíi, asa a ye baœ kpaè. 18 Ǿ à aà sè gèaàno ní gbẽzõó kíi à mè: Pòlu dakpeuna ma sisi, a gbèaa mà mo n kíi ní èwaasoéó. A yæ ví a ye oné. 19 Ǿ gbẽzõópi èwaasopi kù a ɔwa à gèaàno gusæ mípla, ò à aà là à mè: Bó yá ní ví n oméi? 20 Ǿ à mè: Yudaó mé lekpaai, aa ye gbæama n mósé ní Pòluo ní gbãadeone zia, lá aa ye aà yá gwa de a káaulawa. 21 Nsu we ní yáio, asa an gbéó lé aà dá zéu, aa de gbèon blala. Aa legbè aa mè wa pòbleo, wa imio e goo pò wà aà dè. An sou mà kò, n yá an swá d̄i. 22 Gbẽzõópi ò èwaasopie: Nsu to gbèe d̄ó ní òmèéó. Ǿ à aà gbæ.

Pòlu gbaea Sezale

23 Ǿ à sosa bade gbèon plaó sisi, a òné: A o sosa fèndade gbèon òaa doone aa souke aa gé Sezale oosi ublegoo ní s̄de gbèon bàaõkwio ní s̄nde gbèon òaa doo. 24 A s̄ yá keke Pòlué aà dikpe geò bùsu gbẽzõó Felisi kíi yákelesai. 25 Ǿ à lakèè à mè: 26 Bùsu gbẽzõó Felisi, mapi Kolodi Lisia, ma láe bee kènè, ma fòkpàma. 27 Yudaó mé gbèé bee kù, aa ye aa aà de. Ké ma aà d̄ò Loma gbé ù, ò ma ge ní sosa ma aà símá. 28 Ké má ye mà aà yá pò aa m̄oaa ma, ma aà sè ma geò an yákpalekenao kíi. 29 We má d̄ou aà yá pò aa m̄oaa de an ikoyá ùe, i yá pò kà wà a de ge wà a dakpeu keo. 30 Ké wà lekpaaiàazi, wà a kpái kèmmè, ò ma aà gbàeoma ḡõ, má ò yãdeone aa gé ní aà yáo n kíi we.

31 Ǿ sosa kè lá wa ònéwa, aa Pòlu sè geò Antipati gwãasina. 32 Ké gu d̄ò, sosa pò be kèseó Pòlu nà s̄deone ní ɔzi aa gèaàno æ, ò aa èa tà ní be. 33 Ké s̄deó kà Sezale, aa lápi kpà bùsu gbẽzõópiwa, ò aa Pòlu nàè a ɔzi. 34 Bùsu gbẽzõópi lápi kyokè, ò à Pòlu là bùsu pò à b̄u. A mà Silisi bùsu à b̄u, 35 ò a òè: Tó gbé pò yávinnoo mò, má ma lá aa o. Ǿ à mè wàò aà d̄õa ua. Elodi mé uapi kpà yáa.

24

Yudaó fèla ní Pòluo Sezale

1 Goo soo gba sa'onkia Anania mò Sezale ní gbẽzõóeó ní ikoyãdõna pò wí mèè Teetuluo. Aa mò ní Pòlu yáo bùsu gbẽzõó kíi. 2 Ké wà Pòlu sisi, Teetulu fèlè lé yãdaaála à mè: Felisi, ní n báaaó wá bùsu na à kè zài. N zia láasookèa mé mò ní wá kálea maaó. 3 Wí n t̄nasi, wàò n sáaukpa gupiiu goopii. 4 Ké má ye mà n gágao, má wabikema, sùuukewano, wá yá yooñæ ma. 5 Wá è gbépiá gbènazin èbeé. I zòada Yudaó guu dúnia guu

píi, a de lousisize ee pó wí me Nazaletideo dsaanao do ũ. ⁶ Baa se a ye Lua ua gbãle, ñ wa aà kù. ⁷⁻⁸ Tó n gōepi lala nzia, ñyō aà yá pó wa mōd siana dō. ⁹ Ō Yudaō yá'idia aa mē lá yápio den we.

¹⁰ Ō būsuo gbēzōopi mikè Pōluē aà yá'o. Ō Pōlu mē: Lá má n dō yákpalekena ũ būsue bee guu a wē gēgē, ñ mále a miboyá'ò ma laaiwa. ¹¹ Tó ní gbèa, wa one ma gea Yelusaleū lousisii de gōo kuēplalao. ¹² Wi ma e mále lekpaake ní gbēeo Lua uao. Wi ma e mále zōada lousisikpeo guu ge wéle guuo. ¹³ Gbēpio fō yá pó aa liamazi seelade eneo. ¹⁴ Siana má òne, zé pó aale me lousisize eee guu ñ mále zoble wá deziō Luae. Má yá pó wa kè Mōizi ikoyā guu ní ānabio pōo náai ví. ¹⁵ Ma wé dō Luai lá ampiowa, ké gbēmaao ní gbēvāio bō gau píi. ¹⁶ Ayāmeto miō azia toto gōopii ke ma sō su àō ví Lua ae ge gbēnazina aeo. ¹⁷ Ma wēkea ní ma būsuo gbēa ma ea su odama kēné, ma sa'ò ¹⁸ Lua ua. Ké mále sa'ò ma gbābōa gbēa, ñ wà ma le we. Mi bíla kāaao, mé zōa kuo.* ¹⁹ Azi būsuo Yudaēo mé yādeo ũ. Sema aa mō wà yābō kō léu n kíi. ²⁰ Tó màa no, tó gbé pó aa ku laō dàa pó aa èa gōo pó aa yákpalekēmano o. ²¹ Sema yá mēndo pó má òné ní bō gbāao ma mē, geō vua yá musu ñ aale yákpalekeimano bāasio.†

²² Felisi Yesu zé bōole dō, ñ à lakà Yudaō yáa à mē: Tó sosao gbēzōo Lisia mō, má á yá midéé. ²³ A ò sosa badee aào Pōlu dōa, āma aà aà gba íana, i to aà gbéō dōaale.

²⁴ Gōopla gbēa Felisi mō ní a Yuda nō pó wí meē Dusiio. A Pōlu sīsi, ñ à Kilisi Yesu náaika yāmawà. ²⁵ Pōlu lé yá'o maakea musu ní zīakūadōo ní yákpalekea ní gbéō pó lé mōo, ñ vía Felisi kù à mē: Fēle tá gīa. Gōo pó ma o'è, má ea n sīsi. ²⁶ Aà wé dōi Pōlu a gbagusaedaee, ñ ò aà sīsi mōomōo aà mō faaiboano. ²⁷ Ké à kè wē pla, Pōosiu Fesetu zōle Felisi gbēu. Ké Felisi ye àō na ní Yudaō yái, ñ à Pōlu tò dakpeu.

25

Pōlu zea ní gea Sezaa kíio

¹ Fesetu zōlea kpalau gōo aao gbēa, à fēle Sezale à gē Yelusaleū. ² Wekii sa'onkiaō ní Yuda gbāadeo mō aà kíi, aa fēle ní Pōlu yáo. Aa wabikèwà ³ aà sūuuke, aà to Pōlu mōné Yelusaleū. Asa aa zèd wà baikpae zéu wà aà dee. ⁴ Ō Fesetu òné: Pōlu ku kpéu Sezale, mapi sō má tá we tia. ⁵ A gbāadeo mō gemano, tó à yāvāikèe, í o.

⁶ Fesetu kērnō gōo swaaō ge kwi taawa, ñ à èa tà Sezale. Ké a gu dō, à zōle a gīnaa à mē wà mō ní Pōluo. ⁷ Ké à mō, Yuda pó bō Yelusaleūo liāaazi, ñ aa yāzōo pó wi fō a seela èo dōwà

* 24:18 Zin 21.26-27 † 24:21 Zin 23.6

dasidasi. ⁸ Pɔlu yázāsímá à mè: Mi zā Yudaɔ ikoyā ge Lua ua yáwao. Mi zā yāewa Sezaaɔ. ⁹ Fesetu lé wεεε à na ní Yudaɔ ɔ à Pɔlu là à mè: Nyɔ we gé Yelusaleũ mà yákpalekennɔ we yáε beeɔ musua? ¹⁰ Pɔlu mè: Sezaa ikoyā pɔ kù wà yákpalekemanɔ ɔ má kúu la. Mi tàaeke Yudaεɔ, lá mpi ní dɔ sáasāwa. ¹¹ Tó ma tàaeke à kà wà ma dεε, má gí wà ma deo. Ama lá mi yá pɔ gbéε lé o ma musue keo, gbēε zεví à ma kpámáo. Gea Sezaa kúí ɔ ma zεò. ¹² Ké Fesetu lekpaai ní a gbéε à mè: Sezaa n zεò, aà kúí nyɔ géu.

Gεa ní Pɔluo kí Agipa ní Beenisio aε

¹³ Gɔɔpla gbεa kí Agipa ní Beenisio m̀ Sezale fɔkpai Fesetuwa. ¹⁴ Ké aale gɔɔplake we, Fesetu b̀ ní Pɔlu yáo kípíε à mè: Gɔεε ku la, Felisi aà tò dakpeu. ¹⁵ Ké ma ge Yelusaleũ, sa'onkiaɔ ní Yuda gbēzɔɔ fεεmεε ní aà yáo, aa mè mà sùuuke mà yádaaála. ¹⁶ Má òné, tó gbé pɔ wà yádòwà i kɔ'e ní a yádɔmadeɔ mé i zε'è à yápi zāsímáo, wá Lomadeɔ wili aà kpámáo. ¹⁷ Ké aa sùmanɔ la, mi zεzεo. Ké a gu d̀ g̀ɔ, ɔ ma zɔle ma ǵnaa ma mè wà mɔ ní gbépio. ¹⁸ Gbé pɔ yāvíaànɔpio yá'ò, aai yāvái pɔ mále e wa d̀wà o aà yá musuo. ¹⁹ Aa yákele víaànɔ ní lousisize yá musu ní gɔε pɔ wí mèè Yesu yáo. A gá, ɔ Pɔlu zè ní aà kua b́εε yáo. ²⁰ Ma bílikè yápi zé d̀sawa, ɔ ma aà là tó a ye gé Yelusaleũ wà yápi ǵg̀zè we. ²¹ ɔ Pɔlu mè Loma kí ɔ a zεò, wàò a kúa. ɔ ma mè wàò aà d̀sá e màò gé aà gbaei Sezaawa. ²² ɔ Agipa ò Fesetue: Má ye mà gbépi yāma mazía. ɔ Fesetu mè: Nyɔ yāma aà léu zia.

²³ Ké a gu d̀ Agipa ní Beenisio m̀ ní gawi zɔɔ, ɔ aa gè kɔkāakekpeu ní sosao gbēzɔɔ ní wéle gbé gbíao. Ké Fesetu lesí, wà m̀ ní Pɔluo. ²⁴ ɔ Fesetu yāsè à mè: Kí Agipa ní gbé pɔ kúwanɔ laɔ píi, a gbéε bee èa? Yuda pɔ kú Yelusaleũ ní laɔ píi gbépi yá sè m̀oa, aale wiilea aa mè, a maa àò ku lo. ²⁵ Mapi, mi e à yāe kè à kà wà aà deo, ɔ lá à zè ní Sezaao, ma zεò mà aà gbaεwà. ²⁶ Mi yápi gbadɔ mà lákē kíε aà yá musuo. A yáí tò ma m̀aànɔ á aε, atēsa mpi kí Agipa, ké yálalaawà gbεa mà yá e mà a lákē. ²⁷ Asa dakpeuna gbaεama yá pɔ wa dàaála oa wásawasa sai, i kemεε zεvío.

26

Pɔlu ya'oa kí Agipa aε

¹ ɔ Agipa ò Pɔluε: N zεví ǹ n yá'o. ɔ Pɔlu ɔsè à azía yá b̀ɔlekè à mè: ² Kí Agipa, má è ma minakè, ké má è mále mazía yá b̀ɔleke n aε gbā, yá pɔ Yudaɔ liamazi musu píi. ³ Atēsa ké ní

Yudaο felekaayā dō pii ní ní yākeleο. Bee yái ma wabikèma, ma yáe mamεε. ⁴ Yudaο ma kua dō za ma néfēnenzi daalea ma būsuu e Yelusaleū. ⁵ Aa ma dō à gègē. Tó aa yei, aa fō o má de wá lousisin gāli pó gbāa ní Lua yáo wī me Falisiο gbè ū. ⁶ Tiasa wāle yákpalekemaο, ké ma wé dō lé pó Lua gbè wá deziοenzi yái. ⁷ Wá bui kuεplaο aaiο zoble Luaε gwāasina ní fāaneo wedba legbēa doupizi guu. Kí, wedba yápizi yái Yudaο fēlemaο. ⁸ Bóyāi Lua geο vua kèé yázesai ūi?

⁹ Mapi yāa, ma zeò ké yá pó a bο Yesu Nazaleti yá kpe pii ō máliο ke. ¹⁰ Māa má kè Yelusaleū. Sa'onkiaο ma gba zé, ō ma Lua gbéο kà kpéu dasi. Tó wāle ní dede sō, ma lé ɔ ku a guue.* ¹¹ Miο gé lousisikpe ní lousisikpeο mòmοο mào wétēamóné, mi gānamá aa dōe ní Luao. Ma pο fēañzi, ō mi gé ɔadaimá ní wéle baaο.†

Polu zikεa Yesuε

¹² Beewa mále gé Damasi ní iko pó sa'onkiaο ma gbaεoo. ¹³ Kí, ké má be zéu ɔatē minanguo, ma gupua è à bò luabe à kùlea ní ma gbéο, a pásì de ɔatēa. ¹⁴ Wa lele zíle wápii, ō ma ɔο mà, wa òmεε ní Ebelu yáo wà mè: Solu, Solu, bóyāi níle ɔadaiai? Lípanazōa ní teo mé lé ɔakpanzi fá! ¹⁵ Ma mè: Mmenn déi, Dii? ɔ Dii mè: Mámε má Yesu pó níle ɔadawà ū. ¹⁶ Fεle ze. Ma bο mοma ké mà n se ma zikεna ūε, níο de yá pó ní è ní yá pó má ɔbneο seelade ū. ¹⁷ Má n suaba Yudaο ɔzi ní buipáleο. Mále n zímá, ¹⁸ ké ñ ní wé kéné, aa bο gusiau aa gē gupuau, aa bο Setāu ikou aa gē Lua póu, an duuna i kémá, an bàa ɔ kú ní gbé pó an kua adoao ma náaikeα yái.

¹⁹ Kí Agipa, Ayāmεto mi gí luabe gbé pó bò mà yā'onε maio. ²⁰ Ma waasokè Damasi gɔa ní Yelusaleūο,‡ ō má kè Yude būsū gupiiu ní buipáleο kɔio. Má òné aa ò̀selile aa ze ní Luao, aai yá pó a to wà dō aa ò̀selile ke. ²¹ Bee yái Yudaο ma kū Lua ua, aa ye ma de. ²² Lua dɔnle má kuò e ní a gbāo, ō má zεa à seelade ū néfēnen gbēzɔɔne pii. Mili yápale oo, sema yá pó ānabiο ní Moizio ò à kè bàasio. ²³ Aa mè Mesii a taasike, ōme a bο gau séia, i gupua yā'o Yudaone ní buipáleο.§

²⁴ Ké Polu lé azia yá bɔleke màa, Fεsetu wiidòwà à mè: Iana kàma yà Polu? N dōa zōo mé lé n mi liaa. ²⁵ ɔ Polu mè: Iana i kaaο, Fεsetu. Yázede mále o mé sianaε. ²⁶ Kí, lá ní yá beeο dō, má fō mà a yā'onε wásawasa bakūaanakesai. Má dō ké a kee i ke n mi kpeο, asa yápiá gusae yá no. ²⁷ Kí Agipa, n yá pó ānabiο ò sia? Má dō ké ní si. ²⁸ ɔ Agipa ò Poluε: N ye ma dedenlea ke mà

* 26:10 Zin 8.1-3 † 26:11 Zin 9.1-2 ‡ 26:20 Zin 9.20, 28 § 26:23 Isa 42.6, 49.6

gõ Yesude ù gòõ yà? ²⁹ Pòlu mè: Gòõ ge zá má yei, tó Lua wèi. I ke ndo no, ní gbé pò aale ma yāma gbāo píi, aa gõ lá má dewa, mōdaonaε beeo bāasi. ³⁰ Ǿ kípí ní būsú gbēzōōo ní Beenisio ní gbé pò kāaaa weo fèle bòle. ³¹ Ké aa bòle, aale o'okōε: Gbépi i yāe ke à kà dea ge wà dakpeuo. ³² Ǿ Agipa ò Fesetue: Tó gbépi i me a yápi a gé Sezaa kíie yāao, wá aà gbaεε.

27

Gεa ní Pòluo Loma

¹ Ké wà zèò wà da Itali zéu, ǿ wà Pòlu ní dakpeuna kínieo ná sosa bade pò wí meè Zuliue a ǿzi. A de sosa gáli pò wí me Sezaa sosaò dōaanaò do ù. ² Wa gē gó'ilena pò bò Adamiti, àle bòle ní Azi būsú wéleò guu, ǿ wa dazeu. Masedoni būsú gbé Alisaka Tesaloni kúwanò. ³ Ké a gu dò wa ka Sidō. Zuliu Pòlu kūa ní nòsedoũo, ǿ à aà gbà zé aà gé a gbéò gwai, ké aa e ǿdawà. ⁴ Bōa we wa pele í guo. Ké íana lé dawále yáí wa dō Sipi būsú kpe oi. ⁵ Bea ísia guo wa dō Silisi ní Pāmfilí būsúǿzi, ǿ wa ka Mila, Lisi būsú. ⁶ Wekíi sosa badepi Alesāndi gó'ilena pò lé gé Itali è, ǿ à wá káu.

⁷ Gōo plae dà wá tá kōonkù. Dēε ní dēεo wa ka Sinidi léi. Ké íana i weiwēε wà gé súsuo, wa pāale wa bō Keleti būsú kpe oi Samōne saε. ⁸ Dēε ní dēεo wále dō Keletizi, ǿ wa ka gu pò wí me Godókíi Maau. A kái ní wéle pò wí me Laseo. ⁹ Lá wa gēgē zéu, wá taa'o gεa ae gò kai yá ù, asa Yudaò leyegōò gè kò. Ayāmeto Pòlu ledámá ¹⁰ à mè: Gbéò, má è táε bee a mó ní ásoo zōoóo ní músio. I ke gópi ní a asoε adoo, ní wápiε lo. ¹¹ Ama sosa bade gobōna ní godeo yá sí de Pòlu póa. ¹² Gupi maa wà godōu wà buziεble weo, ǿ gbé daside zè ní daa zéuo. Aa ye wà ka Feniki, wéle pò kú Keleti be'ae oi, tó a zekè, wí buziεble we.

Zàa'íana fεlea ísiaa

¹³ Ké ían buse fèle gεomidókíi oi, aale e wà fō ní pōeá keε. Ǿ aa ní gó pòlo aa dazeu, aale dō Keletizi káikái. ¹⁴ I gēgēo, zàa'ían gbāa pò wí me ían pásí píla Keleti gbewa. ¹⁵ A gollaa, wi fō dàε lo, ǿ wa gō tei. ¹⁶ Ké à wá kpá gūgūn néna pò wí me Kodai, wa dáama'è yōo. Dēε ní dēεo wa wá góne suababo è wá kù we. ¹⁷ Ké aa yè wa ná gó zōopiwa, ǿ aa kèke bakà gó zōopiε. Ké aale víake pāa Libii būsú isaaε, ǿ aa gó kúla pèle íu, ǿ aa gò té íanai. ¹⁸ Ké a gu dò, lá zàa'íana gí lé wá gó zāampapa gbáugbāu, ǿ aa ná asoò zuzua íuwa. ¹⁹ A gōo àaōde zí aa ní gó zíkεbōò bòle kòle rízia. ²⁰ A kà gōo ūma íatē ní saanaò i bōo, mé ían pásípi ní louo i kpáleo. Buaa aafia pò wá wé dōi yāa kè fama. ²¹ Wa gōoplakè, wi e pòblèo, ǿ Pòlu fèle òné: Gbéò, tó a ma yāmà yāa, dō wi fεle

⁷ Gupi sae gūgūna gbēzōo pó wí mēè Publiu be kuu. A wá díle gōo àaō, à nibō kèwēē ní yeawázio. ⁸ Publiu mae wúlea ní mēwāao, àle bānubānuke. Ō Pōlu gē àà kíi, à wabikèè à ònàwà à àà gbàgbā. ⁹ Ké à gbàgbā maa, gūgūnapi gyāe kíniō mò àà kíi, ō aa gbàgbā sō. ¹⁰ Aa wá kpelà maamaa. Ké wále tá, aa kùsùakèwēē lo.

Pōlu kaa Loma

¹¹ Wá kua gūgūnapiu mō àaō gbēa wa gē gó'ilena pó buziēblè weu, wa dazeu. Gópi bō Alesāndi, wà táasiaō seela kèwà. ¹² Ké wa ka Silakusa, wa gōo àaō kè we. ¹³ Bōa we wa dō gōsōlei e wa ge kaō Legio. Ké a gu dō íana bō geomidōkíi oi, a gōo plaade wa ka Puzoli. ¹⁴ Wélepi guu wa Yesudeo lèu. Aa mē wà sùuuke wà āsōa do keínō. Wá kè màa, ō wa da Loma zéu. ¹⁵ Loma Yesudeo wá bao mà, ō aa mò daiwále. Gbēeō wá lé Apiu'eleu, gbēeō sō gu pó wí mē Pilakii'aaōu. Ké Pōlu ní é, à Lua sáaukpà, àà sō nīni. ¹⁶ Ké wa ka Loma, wà Pōlu gbà zé aào ku adoa ní sosa pó ío àà dśao.

¹⁷ Gōo àaō gbēa Pōlu Yuda gbēzōo sīsi. Ké aa kàaa, a òné: Ma gbéō, mi zā Yudaōne yāewao. Mi bō wá deziō felekaayāe kpeo, ō wà ma kū Yelusaleū wà ma kpa Lomadeōwa. ¹⁸ Aa yālālaa, aai yāe e ma musu à kà wà ma deo, ō aa ye ma gbae. ¹⁹ Ō Yudaō bō ma kpe. Teasi ma ze ní gea Sezaa kíio,* i ke má yāví ní ma būsū gbéō no. ²⁰ Ayāmeto ma á gbéa wà kō'e mà oánō, asa gbé pó Isailiō wé dōi yái wà mōe bee kàia.

²¹ Ō aa òè: Wi taalae e à bō Yude būsū n yá musuo. Wá gbēe sō i bō we à sùwá ní n bao vāioo. ²² Wá è a maa wà yá pó ní kūa ma n léu, asa wá mà wí lousisizepi bèebo gupiiue.

²³ Aa gōodīlekōe ní Pōluo, ō aa mò àà kíi ua pó à pīlau dasidasi. A ye aa a yáze dō Yesu yá musu, ō à dàale Mōizi ikoyāwa ní ānabiō yáō, à kpala pó bō Lua kíi yá'òné, à a bōlekèné za kōkōo e oosi. ²⁴ Gbēeō yá pó àle oō zé è, āma gbēeō gli. ²⁵ Ké aale kēaa ní lekpaao, Pōlu yá mēndo kàfné à mē: Yá pó Lua Nisīna dà ānabi Isaiāe a ò á deziōneá sīanae à mē:

²⁶ Ge ñ o gbé beeōne,

aa swákpa aao gé yāemasai,

aa wétei aao gé yāe'esai.

²⁷ An nòse pāaaō, ké aasu ònōkūo yái,

an swá gbāa, ké aasu yāmao yái,

an wé kūaaa, ké asu kēo yái,

asa aa ye ea sua mà ní gbágbāo.†

* 28:19 Zln 25.11 † 28:27 Isa 6.9-10

28-29 Ayāmeto, à dõ ké Lua gbéẽ zì ní suabayāo buipāleowa. Aame aa sí.

³⁰ Pɔlu kè kpé pó àle a fiabo guu wè búu pla. Iɔ gbé pó aaí mɔ faaiboianɔ kũ ɔplapla píi. ³¹ A kpala pó bɔ Lua kí yá waasokèné, à Dii Yesu Kilisi yādàné ní laaio kpálea, gbēe i kraèo.

LOMADEO

Yá pò kú láe bee guu

Kilisi gaa ní aà vuao gbèa Yuda pò aa gò Yesudeo ùò nà Yesu baonakpaawa Lomadeo mæwia Loma guu, an gbèeon Pisii ní Akilasio ù (Zinao 18.2). Beewa Yesu gáli sèia dàale we goo pò Pòlu lé baonakpa Sili bùsuo ní Azi bùsu pò wí me tia Tuukio ní Gelesi bùsuo. Lua dile Pòlu e aà gé e dúnia léwa. Bee yáí Pòlu ye gé Loma ní Esipayā bùsuo ló. Goo pò àle a wélegεapi sɔuke, à lakè Yesude pò aa ku Loma (1.7), aai kōkāaa Pisii ní Akilasio beonee (16.3-5).

Láe bee guu Pòlu lé zì pò ále ke buipáleo guu booleke Loma Yesudeone. Yá pò Pòlu ì dadané kú láe bee guu wásawasa à mè: Yesu baonaa gbāa pò Lua ì gbé pò lé a náaikεo suabaðe, atēsa Yuda, an gbèa buipáleo (1.16).

Yuda ní buipáleo kua ní kōoá yā'lae Yesude káauone, atēsa lá buipále Yesudeo lé e Mōizi ikoyā musu. Yápi ku Galatio lá guu ló. Lakii Pòlu ò wásawasa à mè Yesu baona pò ále kpáá gbépii pòe (1.16). A ò lá Lua ì duunkena suaba, baa dén nò, à mè luanaaikεa yáe (1.18-8.39).

Bee gbèa à lekà Isaili pò aa gí Kilisi náaikεio yáwa. Lua gbéon ní ūoa? A mè an gia bee lé kpá Luaeo, asa Lua gbéke mé a zible (9-11). Tia kéwa sùuu pò Lua ví ní wá buipáleo lé dadawēe wà nòse pále da, wíó ku Lua pò ù (12.1-15.13).

Lápi láakii Pòlu mè á ye da Loma zéu, ò à fòkpàkpamá (15.14-16.27).

Gbé pò aale wεele wà dō lá Lua ì ní suaba Yesu Kilisi sabaió, tó aa láe bee kyokè, aa e dō ké yá pò Lua a zekáleo zōo (11.33-36). Beewa aa e nízia kpawà, aai kúleè a zéwa.

Pòlu fòkpaa Lomadeowa

¹ Mámema Pòlu, Kilisi Yesu zòblena, Lua ma sisi à ma dile a zina ù baona ² pò à dōaa à a legbè a anabione, aa kè a yá taalau kpana ù. ³⁻⁴ Aà Né Yesu Kilisi wá Dii yá mé baonapi ù. Aà dea gbēnazina ù guu à bò Davidi bui guue. Aà luake guu sō aà bōa gau ní gbāao mé òbōwēe ké Lua Nén aà ù. ⁵ Kilisipi mé gbékekèmmee à ma zì bui píi kfi, ké aa e a náaike, aai gō a yāmana ù, i tōbō. ⁶ A kú ní guu sō, á gbé pò Yesu Kilisi á sisi à á séo. ⁷ Mámε ma láe bee kè á Lomade pò Lua yeázi à á sisi, a gō a gbé ù píie. Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio gbékekeé, aai á gba aafia.

⁸ S'èia g'ia ma Lua s'aukè ní Yesu Kilisi gbāao ápii yá musu, ké á luanaaika li dúniaa pii yáí. ⁹ Tó mále wabike pii, á yá li s'āmaguo. Lua mé ma seelade ũ. Aàpi mále z'obleè ní n'òsemendoo, mále aà Né baokpa. ¹⁰ Mìo wabikewà aà zekemekeme lá a yeiwa, mà e m'ó á gwai sa, ¹¹ asa wesiaále ni lé ma de maamaae, ké mà Lua Nis'ina gbae daé á zed'oa yáí. ¹² Beewa á luanaaika ní ma p'ó a wá baade gba s'õ. ¹³ Ma gb'è, má ye àò d'õ ké mìo dile m'òmm'ò mà m'ó á gwai* ké mà a z'í gbe e á guu, lá má è buip'ale guuwa, ò e tia mi z'e'eo. ¹⁴ Geleki yāmanaò ní Geleki yāmansaiò pii, lad'onaò ní lad'onsaiò pii, an yá g'ò ma yá ũe. ¹⁵ Bee yáí ma me wà mà baonapi kpá á Lomadeone s'õ. ¹⁶ Mili wide ní baonapi yáoo.† Òme gbāa p'ó Lua ì gb'è p'ó lé a náaikaò suabaò ũ, at'esa Yudaò, an gb'ea buip'ale. ¹⁷ Baonapi ì ow'èe lá Lua ì to yá b'òr'no na. A de luanaaika yá ũ adoe, lá wa k'è lá guuwa wà mè: Gb'è p'ó Lua tò yá b'ò'àn'no na a náai p'ó àle ke yáí aò ku.‡

Gb'ènaz'inaò táaedeone Luae

¹⁸ Za musu ò Lua ì a p'ók'uma b'òb'ò gb'ènaz'ina p'ó an v'áikea ì zez'õ s'ianaewwa an p'ákpaaazi ní ní v'áikeao yáí. ¹⁹ Yá p'ó wa f'õ d'õ Lua yá musu ul'eanéo, Lua mé yápi b'òn'é gupuaú. ²⁰ Za g'ò p'ó á dúnia k'ale, aà gbāa láasai ní aà luake p'ó w'ili e ní w'eoò b'ò gupuaú aà z'io guu wásawasa. Ayāmeto gb'ènaz'ina awa v'io. ²¹ Aa Lua d'õ, āma aali aà kp'ela a z'éwa aa aà s'aukp'ao. An l'asooò s'òk'ù, ò aa g'ò gusiau an m'isai yáí.§ ²² Aa nízi dile òn'onaò ũ, ò aa g'ò m'isaiò ũ. ²³ Aaí k'ule gb'ènaz'ina p'ó ì gao ní b'āò ní n'òb'òò ní p'ótaa'onkuawaò taae Lua p'ó lí gao gb'eu.*

²⁴ Ayāmeto Lua ní kpá gb'ās'ikeaa, aa wisaiyá ke ní k'õo, lá aale a nide ní n'òse guuwa. ²⁵ Aa Lua s'iande l'è'kpakè ní e'eo. Aaí k'ule Lua p'òkeane aa z'òblen'é Lua p'ó p'ópii k'è gb'eu. E'f'aiden aà ũ g'òpii! Ami.

²⁶ Ayāmeto Lua ní kpá wisaiyá nideaa. Baa an n'òeò yá p'ó w'í ke l'è'kpakè ní yá p'ó w'ili k'eoò. ²⁷ M'aa g'õeò s'õ aa yá p'ó w'í ke ní n'òeò t'ò, aaí luak'oi. G'õe ní g'õeò aaí wisaiyá ke ní k'õo, aaí a gb'e'e níziawa an s'ás'aa léu. ²⁸ Lá aai we z'è ní Lua d'õaoo, ò à ní kpá l'asookpaanlayāa, ké aao yá p'ó de wà k'eoò ke. ²⁹ Yāvai pii p'èemá: N'òsep'asi, b'li, ìisea ní k'õo, w'ed'ak'õe, gb'èdea, s'òle, gb'èblea ní k'òn'ikeao. Gupeaanaon ní ũ, ³⁰ gb'èyaanaò, Lua ib'eò, gb'è taiink'enaò, y'ò'deò, ìand'anaò, v'ai l'asook'enaò, de ní dao yāmansaiò, ³¹ m'isaiò, náaisaiò, gb'èy'ak'ensaiò,

* 1:13 Zln 19.21 † 1:16 Maa 8.38 ‡ 1:17 Abk 2.4 § 1:21 Efe 4.17-18

* 1:23 Iko 4.16-18

sósobisaideo. ³² Aa dõ Lua dilé ké yãbeetaakenaõ kà wà ní dede, kási aali ze ní a keao adoo, aai tékpa a kenaõgu loe.

2

Yá zõlea gbēnazinaõwa

¹ Ayãmeto n gbé pò ni gbēpãle tàae e, ní awa vïo. Tó n gbēpãle tàae è, n nzia dayãue,* asa n gbētaae'ena ni ke màa sõe. ² Wá dõ ké Lua yákpalekea ní yãbeetaakenaõ maae. ³ N gbé pò ni yãbeetaakenaõ tàae e mé ni ke sõ, níle e nýõ bõ Lua yákpaleu yã? ⁴ Ge níle dõe ní Lua maakéa zõõo ní aà menao ní aà sùuuo yã? Ké Lua lé maakene ké n nòselile, ní dõo lé? ⁵ N swágbãakè, ni nòselileo, ò níle pòkũma kãaanzi e luapòkũmabõbõmagõõzi, tó Lua yákpalekea ní gbéõ a zéwa bõ gupuau. ⁶ A fiabo baadee a yãkewa.† ⁷ Gbé pò aale gawi ní beeeo ní wēni láasaio weele aale maake ní menaoõ àizana e. ⁸ Gbé pò anzia pœã lé dbaané, aa gĩ sianai aa te vãiwao sõ, Lua a pòkũma ní pòkpēneo bõbõmá. ⁹ Wétēa ní wãwão a vãikena pii le, atēsa Yudaõ, an gbea buipãleo. ¹⁰ Lua a maakena pii gba gawi ní beeeo ní aafiao, atēsa Yudaõ, an gbea buipãleo. ¹¹ Asa Lua lí gbēe zãboo.‡

¹² Gbé pò duunakè Mõizi ikoyã dõsai, a kaale màa ikoyãpi saie. Gbé pò duunakè naa ikoyãpi õzi sõ, Lua a yákpalekeaànõ ikoyãpi musue. ¹³ I ke gbé pò lé ikoyã ma ní swáõ mé maa Luaeo. Gbé pò lé zikewà mé a bõ maa. ¹⁴ Tó bui pò aa Mõizi ikoyã dõõõ yá pò kpãaño kè ní níziao, aa ikoyã ví níziawae. ¹⁵ Aale òbwēe ké yá pò kú ikoyãpi guu kú ní nòseue. An láasoo lé a siana o lo, asa an láasoo mēndoo, a keeõ ì ní dayãu, a keeõ ì ní bõu. ¹⁶ Màa yákpalekegõõzi Lua a yákpaleke ní gbēnazinaõ yá pò ulea an nòseu musu ní Kilisi Yesu gbãao, lá baona pò mále kpá òwa.

Yudaõ ikoyãdansainē

¹⁷ N Yuda ia, n ze ní n Yudakeo, ní Mõizi ikoyã náai ví, níle Lua yõõke. ¹⁸ N Lua pœã dõ, ní yãmaa dõ ikoyãpi guu. ¹⁹ Nle e ní de vïao wede ù, gbé pò kú gusiauo filia ù, ²⁰ wésiadeo yãdanede ù, gbé dafuo metulu ù. Nle e Lua ikoyã mé dõa ní sianao mi ù. ²¹ N gbé pò ni yãda gbēpãleõne, bõyãi nili da nziaeo ni? N mē wasu kpá'oo, mé ni o sõ be? ²² Ni me wasu wúle ní gbēpãle nõõõ, mé ni wúleõ sõ be? Ni saka táaõgu, mé ni ní kpé pòõ kpá'oo sõ be? ²³ Ni yõõke Lua ikoyã musu, ò n ikoyãpi dasai ì Lua tó õõkpa. ²⁴ Asa á yáí buipãleo Ì Lua tóbēesi lá a kēa láuwa.§

* 2:1 Mat 7.1-2 † 2:6 Sou 62.13 ‡ 2:11 Iko 10.17 § 2:24 Isa 52.5

²⁵ Tó ní Lua ikoyā kūa, ̄ t̄z̄ṣ̄a ài v̄ine. Tó níe a yāda s̄o, ní sáa ní gyaf̄ode. ²⁶ Tó gyaf̄ode Lua ikoyā kūa, Lua a gyaf̄odepi gwa sáa ní gb̄é p̄ó t̄z̄ṣ̄o lé? ²⁷ Baa tó ní iko lápi kūa mé n t̄z̄ṣ̄o, tó ni ikoyāpi dao, gyaf̄ode p̄ó ìo kūa a to yá z̄ṣ̄ema. ²⁸ Lá kua Yuda zálala ūá mekaa yá no, màa t̄z̄ṣ̄a zálalaá mekaa yán s̄o. ²⁹ Lá kua Yuda zálala ūá n̄se yáe, t̄z̄ṣ̄a zálalaá n̄se yáe s̄. Lua Nisina z̄ie, i ke aà ikoyā lá yá no. Lua mé ì gb̄é bee taa sáaukpa, i ke gb̄ēnazina no.

3

¹ Dea Yuda ū káfia kpele a vii? Ai kpele t̄z̄ṣ̄a vii? ² A káfia v̄i z̄o yápii guu. Séia gla Lua a yá n̄nè ní z̄ie. ³ Ké an gb̄ēo náai v̄io, b́ a vii? An náaisai mé a Lua náai b̄āde? ⁴ O! Aawo! Lua náai v̄i, baa ké gb̄ēpiiá eede, lá a k̄ea láuwa wà mè:

Tó n yá'ò, n yá a z̄ev̄i,

tó wà yákpalek̄enn̄o, n yá a ble.*

⁵ Tó wá v̄aike lé Lua maake bo gupuau, b́ yá wá oi? Wá o Lua yá z̄ev̄io, ké ì p̄okūmab̄ob̄wá yáí yà? Gb̄ēnazina yá'oa ̄ mále owa. ⁶ O! Aawo! Tó Lua yá z̄ev̄io, kpelewa a f̄i yákpaleke ní dúniaoi? ⁷ Gb̄ē a me, tó a eedeke lé Lua náai káfí mé àle aà t̄ob̄o, b́yáí a yādaaàlán duunk̄enawai? ⁸ Tó ní ò màa níe me wà yāv̄aíke, yāmaa i bo. Gb̄ēo ma t̄b̄ēes̄i aa mè màa mi o. Lua yādaanla k̄ōs̄in̄o.

Gb̄ē maao

⁹ Too! Wá Yuda wá s̄a yá? Aawo bá! Asa ma b̄ob̄o ní Yuda ní buip̄aleo pii k̄ò, amp̄iiá duuna z̄o. ¹⁰ A k̄ea Lua taalau wà mè:

Gb̄ē maao, baa do.

¹¹ Laaidee kuo, luak̄iweel̄enae kuo.

¹² Aa p̄aale nípii, aa f̄okpà,

yāmaak̄enae kuo, baa do.†

¹³ An n̄se de lán kaad̄emb̄ewa. Aaí lenakasané,

ml̄è sewe kú ní léu,‡

¹⁴ yá'ii ní gb̄ékaao mé ní lé p̄a.§

¹⁵ Aa wāa ní gb̄ēdeao,

¹⁶ aaí músi ní p̄os̄iao kp̄ánzi,

¹⁷ aa aafia z̄é d̄o,*

¹⁸ aa Lua v̄ia v̄io.†

* 3:4 Sou 51.6 † 3:12 Sou 14.1-3 ‡ 3:13 Sou 5.10, 140.3 § 3:14 Sou 10.7

* 3:17 Isa 59.7-8 † 3:18 Sou 36.1

19 Wá d̄s ké Lua ikoyã píi de gbé p̄s kú a ɔz̄ɔ yá ũe, ké gbépii lé ḡs kpaaũa, dúnia gbépii i ḡs t̄aaede ũ Luaε. 20 Asa gb̄e a b̄o maa Luaε ikoyãpi k̄ua yáio.† Lua ikoyã mé i to wà duuna d̄s.

Lá Lua i to yá b̄n̄na

21 Lá Lua i to yá b̄n̄na na b̄o gupuaus, lá a yá kú M̄ozi ikoyã ní ãnabiólá guuwa. Ike aà ikoyã k̄ua yá no. 22 Lua i to yá b̄n̄na na Yesu Kilisi náaikea yáie. Gbé p̄s lé aà náaike píi yáe, asa gb̄e adoo. 23 Gbépii duunakè, ̄s aa k̄esã Lua gawii. 24 Lua i to yá b̄n̄na na gba ũ a gb̄eke yáí ní Kilisi Yesu p̄s ní bó gb̄ao. 25 Aapi Lua kpà duuna awakpab̄o ũ gbé p̄s aale aà au náaikeɔne, ké à ɔb̄o gbépii e yáke a zéwaε. A menakè yãa, i duun z̄ɔ yádao, 26 ̄s tia kéwa a òb̄n̄e i yáke a zéwa. Beewa Lua i yáke a zéwa mé i to yá b̄o ní Yesu náaikeɔna na b̄o.

27 Lá màaε, gb̄enaz̄ina a f̄s íanadã b̄e? Bee kuo. B̄oyã ni? Ké a de yákea yá ũo, Yesu náaikea yáe yáí. 28 Asa má è Lua i to yá b̄o ní gb̄e na aà Luapi náaikea yáie, ikoyãk̄ua ku a guuo. 29 Luaá Yudaɔ Luaε ndoa? Buip̄aleɔ Luan s̄soa? Ao, buip̄aleɔ Luaε b̄o. 30 Asa Lua m̄endoε.‡ A to yá b̄o ní gbé p̄s t̄z̄o na a náai p̄s àle ke yáie, mé a to yá b̄o ní gyaf̄oɔdeɔ na a náai doūpi musu b̄o. 31 Wále ikoyã báde ní luanaaikeao yá? Màa no, wále a kpelaε.

4

Lua tò yá b̄o ní Ablahaũ na a ndai p̄s a k̄e yáí

1 Wá Yudaɔ, wá o kpelewa wá dezi káau Ablahaũ yá musu ni? 2 Tó Lua tò yá b̄o na yá p̄s a k̄e yáie, d̄s à f̄s íanadã. Ama a f̄s d̄a Luaεo. 3 Kpelewa wa ò lá guui? Wà m̄e Ablahaũ Lua náaike, ̄s Lua tò yá b̄o na.* 4 Fiaboa z̄ikenaeá gb̄ekekeae no, aà aseae. 5 Baa tó gbé lé yáe keo, tó àle Lua p̄s i to yá b̄o ní t̄aaedeɔ na náaike, Lua a to yá b̄o na a náai p̄s àle ke yáie. 6 Davidi gbé p̄s Lua tò yá b̄o na yáekesai báaa'ea yá'ò à m̄e: 7 Báaadeɔn gbé p̄s Lua ní t̄aaeɔ wòlomá à ní duuna k̄emáo ũ. 8 Báaaden gbé p̄s Dii a aà duuna yádao ũ.† 9 Báaa beea gbé p̄s t̄z̄o p̄e adoa, ge gyaf̄oɔde p̄e b̄o? Wà m̄e Lua tò yá b̄o ní Ablahaũ na, ké à a náaike yáie. 10 Kpelewa Ablahaũ de ḡo p̄s Lua tò yá b̄o nai? Aà t̄z̄oaa ge gyaf̄oɔdeε? I t̄z̄o, gyaf̄oɔdeε. 11 ̄s à t̄z̄o, ké Lua tò yá b̄o na a gyaf̄oɔḡo seela ũ.‡ Màa a de gyaf̄oɔde p̄s Lua tò yá b̄o na Luapi náaikea yáio

† 3:20 Sou 143.2, Gal 2.16 § 3:30 Iko 6.4 * 4:3 Daa 15.6, Gal 3.6 † 4:8 Sou 32.1-2 ‡ 4:11 Daa 17.10

píi dezi ũ. ¹² A de gbé pọ́ aa t̄s̄z̄ò dezi ũ lɔe. I ke an t̄s̄z̄a yáí no, ké aa té wá dezi Ablahaũ pọ́ Lua náaikè a gyafɔɔgɔɔ iai yáíe.

Lá Ablahaũ Lua náaikè

¹³ Lua lɛgbè Ablahaũe ní aà buiɔ à mè dúnia a ḡó ní pọ́ ũ. § I ke aà ikoyá k̄ua yáí no, ké Lua tò yá b̀aà̀nɔ na a náai pọ́ a kè yáíe. ¹⁴ Tó gbé pọ́ aa ikoyá k̄ua mé aa kible, d̄s̄ luanaaika ài v̄io, mé Lua lɛgbèa kè famaɛ, * ¹⁵ asa ikoyá í mós ní Lua pɔkúmaoe. Gu pọ́ ikoyá kúuo, tàae lío ku we s̄so. ¹⁶ Ayāmeto pọ́ pọ́ Lua a lɛgbè eaá aà náaikea yáíe, ké àò de aà gbèkeyá ũ. Beewa lɛgbèapiá Ablahaũ buipio píi pọ́e, i ke gbé pọ́ aa M̄ozi ikoyá k̄ua r̄t̄ēe no, ní gbé pọ́ aale Lua náaike lán Ablahaũwaɔe lɔ. Ablahaũá wápii dezie. † ¹⁷ A de wá dezi ũ Lua k̄i, lá a k̄ea láuwa. Lua mè a aà díle bui dasiɔ dezi ũ. Ablahaũ Lua pọ́ í w̄eni kpa geɔwa í to pọ́ pọ́ kú yāao àò ku ‡ náaikè. ¹⁸ A Lua náaikè, à wed̀ò pọ́ pọ́ gbèe wé d̄iozi, ɔ à ḡò bui dasiɔ dezi ũ lá Lua òèwa à mè, aà buiɔ aao dasi lán saanaɔwa. § ¹⁹ Ablahaũ kà wè basɔ taawa. Baa tó à làasookè a ḡekeɔsaiwa ní Sala neasakpe kákaao, aà luanaaika lí busao. * ²⁰ Ili seake lé pọ́ Lua gbèewao, i gí Lua náaikio, ɔ à gbā'a è a luanaaikawa à Lua t̄òb̀ò, ²¹ asa a d̄s̄ a f̄ea v̄io, Lua gbāa kà à lé pọ́ á gbèpi ke. ²² Ayāmeto Lua tò yá b̀aà̀nɔ na. ²³ Wi yá b̀aà̀nɔ napi kē aà yáí adoo, ²⁴ wa kè wá gbé pọ́ Lua a to yá b̀wanɔ na yáíe lɔ, wá gbé pọ́ wále Lua pọ́ wá Dii Yesu b̀ò gau náaike. ²⁵ Lua aà kpámá ké à e wá tàae k̄éwá yáíe, † ɔ à aà b̀ò gau, ké yá e b̀wanɔ na yáí.

5

Kea na ní Luao

¹ Lá Lua tò yá b̀wanɔ na a náai pọ́ wále ke yáí, wá naànɔ sa ní wá Dii Yesu Kilisi gbāao. ² Aà náaikea guu wa ze'è aà sabai wa ḡe Lua gbèke pọ́ wá kuopi guu, ɔ wále p̄nake ní Lua gawi pọ́ wá wé d̄io. ³ I ke bee ado no, wále p̄nake ní wá taasikeao lɔ, ké wá d̄s̄ taasika í mós ní menao, ⁴ mena í mós ní d̄aa mao, d̄aa maa í mós ní wed̄a Luazio, ⁵ mé wed̄a Luazipi fama v̄io, asa Lua a Nisina p̄isi wá n̄seu, ɔ a tò wá d̄s̄ a yewázi. ⁶ Wá gbāasai guu Kilisi gà wá w̄ikenao wá gb̄eu gɔɔ pọ́ Lua dílewa. ⁷ Baa gaa gbēmaa gb̄eu àao. Tó gbé a we ga gbēmaa gb̄eu, wá d̄s̄o, ⁸ ɔ Lua ò̀bwēe lá á yewázi, asa wá duundeke guu ɔ Kilisi gà wá gb̄eu. ⁹ Lá wa b̀o maa sa Kilisi au yáí, Kilisipi wá sia Lua pɔkúmawa sea v̄i be? ¹⁰ Yāa wá í ní Luaoe, ɔ wa keànɔ na aà Né gaa yáí.

§ 4:13 Daa 17.4-6, 22.17-18, Gal 3.29 * 4:14 Gal 3.18 † 4:16 Gal 3.7 ‡ 4:17

Daa 17.5 § 4:18 Daa 15.5 * 4:19 Daa 17.17 † 4:25 Isa 53.4-5

Lá wa keaàno na sa, wá suabaa aà kua wēni guu yáí sea ví be? ¹¹ I ke beee adoo, wále pónake ní Luao lo ní wá Dii Yesu Kilisi pò tò wa keaàno na gbāao.

Kilisi yáleeŋa ní Adamuo

¹² Gbé mēndo mé tò duuna gè dúnia guu, * ò duuna ga i.† Beewa ga lí gbépiia, ké gbépii duunakè yáí. ¹³ Duuna ku dúnia guu e Lua ikoyā àò gé mói. Goo pò ikoyā kuo, Lua i duuna yādao, ¹⁴ āma sea Adamuwa e à gè pè Mōiziwa ga ikokè gbépiiwa, baa gbé pò aai duunake lán Adamu zāayāwawao. Adamupíá gbé pò a mō taac.

¹⁵ Ama Lua gba muua ní Adamu tàaeoo, asa lá dasi gá Adamu ado zāa yáwa yáí, Lua gbēke ní a gba pò lí dasila Yesu Kilisi ado gbēke yáio de beea. ¹⁶ Lua gba muua ní gbé mēndo duunapioo. Tāae mēndopi mé mō ní yákpalekeao, ò yá zòle gbēnazinaowa. Tāaeo mō ní Lua gbēkekeanéo, ò yá bō ní gbé na. ¹⁷ Lá Adamu ado tàae mé tò ga ikokè, Yesu Kilisi ado yá pò à mō zō de beea. Aà yáí gbé pò Lua gbēkekèné a tò yá bōrino na gba ūo kible àizāna guu. ¹⁸ Beewa lá tàae mēndopi tò yá zòle bui píiwa, màa lo maakēa mēndopi i to bui píi bo maa, aai àizānable. ¹⁹ Lá gbé mēndo swāgbāa mé tò dasi gò duunde ū, màa lo gbé mēndo yāmaa mé a to dasi bo maa. ²⁰ Ikoyā mō ké tàae e àò káfi yáíe. Lá duuna lé káfi, Lua gbēke lo diadie. ²¹ Lá duuna kiblea mō ní gao, màa lo Lua gbēke kiblea i to wá bo maa, wí àizānable ní wá Dii Yesu Kilisi gbāao.

6

Wá naa Kilisiwa

¹ Wá o kpelewa ni? Wá gi wàò te duunawa ké Lua gbēke e àò káfi yá? ² O'o! Aawo! Wá gbé pò wá de geo ū duuna yá musu, kpelewa wá gi wàò te duunawa loi? ³ Wá gbé pò wa da'ilekè Kilisi Yesu pò ūo, á dō ké wá sánuaàno aà ga guuo lé? ⁴ Wa gaaàno, wá wá víaàno da'ilekea guu, lá Kilisi bō gau ní a Mae gbāa gawideo, ké wápio sō wàò kú ní wēni dafuo màa.* ⁵ Lá wa naawà lán sàwakula ní gbalaowa aà ga guu, wá gōaàno màa aà vua guu lo. ⁶ Wá dō ké wá wá kua zi pà lipāakōawa ní Kilisio, wá mē duunde i mide, ké wásu wàò zòble duunae lo, ⁷ asa gbé pò gá bō duuna yáue. ⁸ Lá wa ga ní Kilisio, wá a náai ví ké wáò kuaàno lo. ⁹ Wá dō lá Kilisi bō gau, a gaa ví lo, ga iko víwà lo. ¹⁰ Asa ké à gá, à gá duuna yá musu gēn doe, mé lá a ku tia, a ku Lua pò ū. ¹¹ Màa ápio sō, à ázia dile geo ū duuna yá musu, lo ku

* 5:12 Daa 3.6 † 5:12 Daa 2.17 * 6:4 Kls 2.12

Lua pɔ ũ naa Kilisi Yesuwa. ¹² A yáí ásu to duuna kible á mè gɛwa, a dɛ'li dɔaaé bo. ¹³ Asu à á mɛgue kpa duunawa vāikɛbo ũo. A ázia kpa Luawa gábɔ ũ, í á mɛguɔ kpawà yāmaakɛbo ũ. ¹⁴ Asu to duuna à ɔ iko víwá bo, asa á na ikoyá ɔzi, sema Lua gbɛkɛ.

¹⁵ Kpelewan wei? Lá wá kú ikoyá ɔzi bo, sema Lua gbɛkɛ ɔzi, wáɔ te duunawa yà? O'o! Aawo! ¹⁶ A dɔ́ tó a ázia kpà gbéwa, ále misiile, á de ade zɔ ũo lé? Tó duuna a ázia kpàwà, á gae. Tó a misiile Luae sɔ, á bo maa. ¹⁷ Wa sáukè ní Luao, asa duuna zɔɔn á ũ yāa, ɔ a misiile yá pɔ wa dàé zézɛɛ ní nòsemendoo. ¹⁸ A bo duuna yáu, a gɔ maakea zɔ ũ. ¹⁹ Mále bee o gbɛnazina yá'oawa á gbāasai yáie. Lá a á mɛ kpà yāa gbāsi ní yāvaiɔwa zɔ ũ, a vāikè, màa tia b à á mɛ kpa maakeawa zɔ ũ, á kua iɔ adoa. ²⁰ Ké á de duuna zɔ ũ yāa, á bàa kú ní yāmaakeaoo. ²¹ Ai kpele á è yá pɔ á kè yāa, à kèé wíyá ũ tiaɔ musui? Yápi midɛáá gae. ²² Tiasa lá a bo duuna yáu, ále zɔble Luae, ài pɔ á e mé kua adoa pɔ a midɛ ní wēni láasaio ũ. ²³ Duuna aseáá gae, āma gba pɔ Lua í dawɛɛ naa wá Dii Kilisi Yesuwa guu mé wēni láasai ũ.

7

Wá kú Mɔizi ikoyá ɔzi bo

¹ Ma gbéɔ, mále yá'oé lán gbé pɔ Mɔizi ikoyá dɔɔwa. A dɔ́ ké ikoyápi iko ví gbéwa zɔɔ pɔ a ku noa? ² Màa ikoyápi nɔzāe yè a záwa zɔɔ pɔ a bée. Tó gɔ gà, ɔ ikoyápi í polowà. ³ Gɔɔ pɔ aà zá kú, tó à gɔ́ gɔ́ pāle pɔ ũ, wa oè dɛ'lideɛ. Tó aà zá gāe sɔ, ikoyápi pòlowàn we. Tó à gɔ́ gɔ́ pāle pɔ ũ sa, beeá dɛ'li yán bo. ⁴ Màa ápiɔ sɔ ma gbéɔ, a ga ikoyá musu Kilisi mɛ guu, ɔ a gɔ́ gbé pɔ bɔ gaupi pɔ ũ, ké wà e káfiakɛ Luae. ⁵ Ké wá dàa dāawɛɛ yāa, ikoyá mé tò duuna ni wá dé wá mɛ guu, ɔ wa káfiakɛ gae. ⁶ Tia sɔ wa ga pɔ pɔ wá kú zɔ ũpi yá musu, wa bo ikoyáu, ɔ wále zɔble Luae zé dafu guu ní aà Nisina gbāao, i ke ikoyá lá zé zi no.

⁷ Wá o kpelewa ni? Lua ikoyáá duuna yà? Aawo bá! Ikoyápi mé tò ma duuna dɔ́. Tó ikoyá i mɛ wasu pɔ bíikɛoo,* dɔ́ mi dɔ́ lá pɔ bíikɛa deo. ⁸ Duuna zɛkii è yá pɔ Lua dílepiwa, ɔ a tò pɔpi ni ma de. Asa ké má ikoyá dɔ́o, duuna demɛɛ yāe ũo. ⁹ Yāa ké má ikoyá dɔ́o, má béeɛ. Ké ma yādileapi mà, duuna vù iu, ¹⁰ ɔ ma ga. Yādilea pɔ de à wēni kpaapi ga imɛɛ. ¹¹ Duuna zɛkii è yādileapiwa, ɔ à ma sāsā à ma de yápi sabai. ¹² Beewa ikoyápi kua adoa, mé yá pɔ Lua dílepi kua adoa, a zɛví mé a maa. ¹³ Yāmaa mé tò ma gaa? Aawo bá! Ké duuna e bo gupuau,

* 7:7 Bɔa 20.17

ɔ à yāmaa mɔaokè, a tò ma ga. Beewa wa duuna dɔ̄ duuna ũ yādileapi sabai.

Zikaa ní duunao

¹⁴ Wá dɔ̄ ké ikoyāpiá Lua yáε. Mapi sɔ̄, dàaden ma ũ, má na duuna ɔ̄zɪ. ¹⁵ Miliɔ yá pɔ máε ke gbadɔ̄o, asa mili yá pɔ má ye mà ke keo, yá pɔ má ye mà keo ɔ̄ mi ke.† ¹⁶ Tó yá pɔ má kè i kpaai ní ma pɔeāoo, ma we ikoyāpi maakei. ¹⁷ I ke máme máε keo, duuna pɔ kú ma guuε. ¹⁸ Má dɔ̄ yāmaa ku ma guuo, ma dàa maao. Mili ye mà yāmaake, āma mili fɔ̄ má kèo. ¹⁹ Yāmaa pɔ má ye mà ke, mili keo. Yāvāi pɔ má yeio ɔ̄ mi ke. ²⁰ Tó yá pɔ má yeio ɔ̄ máε ke, i ke máme máε keo, duuna pɔ kú ma guuε. ²¹ Má è tó má ye mà maake, vāi mé i dɔ̄aameε. ²² Lua ikoyā mé i kemεε na ma sɔ̄ guu, ²³ āma má è iko pāle ku ma me guu, iɔ̄ zika ní iko pɔ kú ma nɔ̄se guuo, a tò má na duuna iko pɔ kú ma me guu ɔ̄zɪ. ²⁴ Ma wēnade ia, déme a ma si ma mē geε beewai? ²⁵ Ma sáaukè ní Luao! N wá Dii Yesu Kilisi gbāao. Beewa ɔ̄ mi zɔ̄ble Lua ikoε ma làasoo guu, mé mi zɔ̄ble duuna ikoε ma dàa guu.

8

Ziblea ní Lua Nisina gbāao

¹ Yá a zɔ̄le gbé pɔ aa naa Kilisi Yesuwaɔ̄wa lɔo, ² asa naa Kilisi Yesuwa Lua Nisina Wēnikpamade gbāa ma bɔ gbāa pɔ duuna ní gao lé mɔmεε guu. ³ Yá pɔ Mɔ̄zizi ikoyā i fɔ̄ kèo gbēnazina gbāasaikε yáí Lua kè. A azia Né Z̄i gbēnazina ũ lán wá duundeɔ̄wa duuna woloawá yáí, ɔ̄ à widà duunawa a Né mepi guu, ⁴ ké yá pɔ ikoyā lé wεεle siana ke wá gbé pɔ wá dàa lé dɔ̄aawēε lɔo, sema Lua Nisinaɔ̄wa. ⁵ Gbé pɔ an dàa lé dɔ̄aanéɔ̄ i laaidɔ̄ ní dàa yáwa. Gbé pɔ Lua Nisina lé dɔ̄aanéɔ̄ i laaidɔ̄ Lua Nisina yáwa. ⁶ Laaidɔ̄a dàa yáwaá gaε. Laaidɔ̄a Lua Nisina yáwaá wēni ní aafiaoε. ⁷ Laaidɔ̄a dàa yáwaá íisea ní Luaoε. Ade lí misiile Lua ikoyāεo, a fɔ̄ seo. ⁸ Gbé pɔ an dàa lé dɔ̄aanéɔ̄ yá lí ká Luaguo.

⁹ Apiɔ sɔ̄, á dàa lé dɔ̄aaéo, sema Lua Nisina, tó a kú á guu siana. Tó gbé Kilisi Nisina v̄i sɔ̄o, a de Kilisi gbé ũo. ¹⁰ Tó Kilisi kú á guu, baa tó á me de ge ũ duuna yáí, Lua Nisina deé wēni ũε, * ké Lua tò yá bɔ́ánɔ̄ na yáí. ¹¹ Tó Lua pɔ Yesu bɔ̄ gau Nisina kú á guu,† Lua pɔ Kilisipi bɔ̄ gau a wēni kpá á mē gepiwa ní a Nisina pɔ kú á guu gbāao.

¹² Ayāmeto ma gbéɔ̄, wá té wá dàai teasi no. ¹³ Tó á té á dàai, á gaε. Tó á á yāvāikεaɔ̄ m̄ide ní Lua Nisina gbāao sɔ̄, áo ku. ¹⁴ Gbé

pó Lua Nisína i dɔaanéɔ mé Lua néɔ ũ. ¹⁵ Asa táa pó i to wà zɔble ní vɔáo mé diéɔ, Lua Nisína pó tò a g̃ɔ Lua néɔ ũ ò á vɔ, ò wi wiile Luawa ní aà gbãao wi me: Baa, wá Mae. † ¹⁶ Nisínapi mé i owēe wá s̃ɔu Lua néɔn wá ũ. ¹⁷ Lá néɔn wá ũ, àizeɛblenaɔn wá ũ. Lua àizeɛblenaɔn wá ũ, wá ble s̃anu ní Kilisioe. Tó wa taasikèaàno, wáɔ kuaàno aà gawi guu. §

Weda Lua gawii

¹⁸ Má è wá f̃ɔ g̃ɔɔɛ bee taasi leɛũ ní gawi pó Lua a bɔowēeoo. ¹⁹ Lua pɔkeao pii wé dɔ aà néɔ bɔa gupuauí láasai. ²⁰ Asa Lua tò a pɔkeao pii g̃ɔ d̃ɔɔsaie.* I ke an pɔeã no, Lua mé kè màa, ké wedɔaaazi guu ²¹ dúnia a bɔ òkpaá pó àle zɔbleèu, i d̃epoo Lua néɔ gawi guu. ²² Wá d̃ɔ Lua pɔkeao pii lé aaúke ní wãwão e tia. ²³ I ke dúnia ado no, wá gbé pó wa Lua Nisína è gba séia ũ, wále aaúke kpáikpái s̃ɔ e Lua àò gé wá boi, i wá sí a néɔ ũ. † ²⁴ Lua wá suabà, ké wà wedɔ beei. Pó pó wa è ní wéoa wedɔia yáe lo. Déme i wedɔ pó pó a èi bi? ²⁵ Tó wá wé dɔ pó pó wi eozí s̃ɔ, wió dá ní menaoe.

²⁶ Beewa s̃ɔ Lua Nisína i dɔwále wá gbãasai guu, asa wá wabikea d̃ɔ a zéwao, ò Lua Nisína i kulekewēe Luae ní aau pó a yá gè oao. ²⁷ Lua i ñɔse guu e, mé a a Nisína láasoo d̃ɔ, asa Lua Nisína i kuleke Lua gbéɔne lá Lua yeiwae. ²⁸ Wá d̃ɔ ké yápii i bɔ maa gbé pó ye Luaziɔne, gbé pó à ní sisi à ní sé lá àle yáwao. ²⁹ Asa Lua díle za káau gbé pó a dɔaa ní d̃ɔ bɔ a Néwa, ké aàò de ṽi ũ dáuna dasiɔne. ³⁰ Gbé pó à ní díle za káaupiò ò à ní sisi, ò a tò yá b̃ò ní gbé pó à ní sisi na, ò a a gawi lí gbé pó a tò yá b̃ò ní ñɔ napione.

³¹ Wá o kpelewa yá beeɔ musu ni? Lá Lua zèwanɔ, déme a bɔ wá kp̃ei? ³² Lá i gí ní azia Néoo, à aà kpà wápii yáí, a wá gba p̃pii lo lé? ³³ Déme a b̃bɔ ní gbé pó Lua ní séoi? Luapi mé tò yá b̃ɔwanɔ na. ³⁴ Déme a yádawálai? Kilisi Yesu gá à èa ṽu. A ku Lua ɔplai, àle kulekewēe. ³⁵ Bóme a wá ké Kilisi yeawáziwai? Taasi ge wét̃ea ge íadama ge ñɔana ge taasideke ge kai ge f̃enda, an kee a f̃e? ³⁶ A ku lá guu wá mè:

N yáí wá kú ga lézi za k̃ɔ e oosi,

wí wá díle lán s̃a pó wa ní kòlokpawá. †

³⁷ Yá beeɔ pii guu wále zible àanno ní gbé pó yewázi gbãao.

³⁸ Asa má d̃ɔ s̃ásá ké ga ge w̃eni ge malaikaɔ ge táa ge tia yá ge zia yá ge gbãadeɔ ³⁹ ge musup̃ɔ ge z̃ílep̃ɔ ge Lua pɔkea páleɔ, an kee a f̃ɔ wá ké Lua yeawáziwa naa wá Dii Kilisi Yesuwa guu.

† 8:15 Maa 14.36 § 8:17 Gal 4.5-7 * 8:20 Daa 3.17-19 † 8:23 2Kln 5.2-4

† 8:36 Sou 44.23

9

Lua Isailio sea

¹ Mále síana'o naa Kilisiwae, mále eetoo. Lua Nisína pò d'aa ma láasooe mé demee yápi seelade ũ. ² Ma p'osia kè zài, ma n'òse Ìo yaa g'oo'pii. ³ Má f' wabike Luawa aà ma kē Kilisiwa, aà láaikēa ma Isaili deeo gbēu. ⁴ Ampio ũ Lua ní sé a néo ũ,* à a gawi ò'loné, aà bàa kúrino, à a ikoyā kpámá, à lousisia d'ané, à legbèné. ⁵ Aa de Lua gbé káauo buio ũ, mé an bui guu ũ Kilisi pò de p'opiia b'ou gbēnazina ũ. Ōme Lua pò k'ù wàò a sáaukpa g'oo'pii ũ. Ami.

⁶ I ke yá pò Lua ò lèle p'ā no, asa Isaili pii mé Isaili zálala ũo. ⁷ I ke Ablahaū bui pii mé Ablahaūpi néo ũ Luaeo, asa Lua ò Ablahaūe à mè, Izaaki buio ũ wàli oné aà buio.† ⁸ Beewa i ke né pò à ní í ní p'oeāo mé Lua néo ũo, né pò à ní í Lua legbēa musuo mé de buipio ũ. ⁹ Asa Lua legbē à mè: Má ea mo zii maa'i, Sala i ne'i g'ōe ũ.‡ ¹⁰⁻¹² I ke beee adoo. Lua ì gbéó se lá àle yáwae, i ke an yākea yáí no, ké à ní sisie. Beewa ké Lebeka síao n'osí ní wá dezi káau Izaakio, e àò gé ní ii, e aao gé maa ge vāikei, Lua ò Lebekaē a pò b'ò káau a g'ō né ũ gbé záe.§ ¹³ Lá a kēa láuwa wà mè: Má ye Yakobuzi, Esau s'ō, má yeio.*

¹⁴ Wá o kpelewa ni? Yāvāi ku Lua k'ii yà? Aawo bá! ¹⁵ Asa a ò M'ozie, gbé pò á ye s'uuukeaàno ũ á ke, mé gbé pò á ye wēnad'ōè ũ á d'ōè.†

¹⁶ Ayāmeto Lua gbéó sea i b'ò gbēnazina p'oeā guuo ge an k'oikea, à b'ò Lua s'uuu guue. ¹⁷ Asa lá guu Lua ò Fala'ōe à mè: Ma n kpa kpalau ké mà a gbāa o'ò gbé'one n musue, ma tó i li d'úniaa pii.‡ ¹⁸ Beewa gbé pò a ye s'uuukeaàno ì keaànoe, mé gbé pò a ye aà swāgbāa k'ú, ì k'ú.

¹⁹ A gbēe a ma la, b'oyāi Lua lé gbéó t'aae e bi? Déme a f'gi Lua p'oeāi? ²⁰ N gbēnazina ia, dén n ũ n gbasa n yázāsí Luawai? Oo a a bona la, b'oyāi n ma bo kéwaia?§ ²¹ Oobona zeví à oo swāde ní oo swāsaio bo ní g'ì dou pò á t'otooo lé? ²² Tó Lua ye à a p'okūma o'loné ké aa a gbāa d'ō, mé à mena z'ō kè ní gbé pò de à p'okūmab'ob'má à ní kaaleo s'ō be! ²³ Tó à bee kè, ké gbé pò de à s'uuuke'ino à d'aa ní keke aa g'ē a gawi guuo a gawi z'ō d'ōe s'ō be! ²⁴ Gbé pò Lua ní sisi à ní sépio'wá ũ. I ke Yuda'one r'ido, ní buip'ale'oe s'ō. ²⁵ Lá Lua ò ānabi Ozee lá guuwa à mè:

* 9:4 B'oa 4.22 † 9:7 Daa 21.12 ‡ 9:9 Daa 18.10 § 9:10-12 Daa 25.23

* 9:13 Mal 1.2-3 † 9:15 B'oa 33.19 ‡ 9:17 B'oa 9.16 § 9:20 Isa 45.9

Bui pɔ de ma gbɛ́o ũo ɔ́ má oné ma gbɛ́o.

Bui pɔ má yerziɔ ɔ́ máo yerzi.*

²⁶ Gua pɔ Lua òné aa de a gbɛ́o ũo,

we wa ouné Lua béepi néo.†

²⁷ Isaia wiilè Isailio yá musu à mè:

Baa tó Isailio dasi lán ísiale úfāawa,
an kōnao mé a bo.

²⁸ Asa Dii a yá pɔ a ò ke dúniau,

mé a a midε zεzεsaie.‡

²⁹ Lá Isaia dāaa òwa à mè:

Tó Dii Zígōde i wá buieo to yāao,

dō wa gō lán Sɔdɔúdeowa,

wí bo Gɔmɔodeowa.§

Isailio gia Kilisi baonai

³⁰ Wá o kpelewaε sa? Buipāleo lé weεε Lua to yá bońno nao,

ɔ́ a tò à bońno na. A tò yá bońno na a náai pɔ aa ke yáie. ³¹ Isailio

sō aale weεε Lua to yá bońno na ikoyā musu, ɔ́ i bońno nao.

³² Bóyāi ni? Ké aa ye Lua to yá bońno na an yākea yá yáie, i

ke aà náaikea yáí no. Aa gēmbɔle gbe pɔ í ní pālɛwa, ³³ lá a kēa

láuwa:

Gwa, mále gbe pɔ í to wà gēmbɔle dile Siona,

gbesi pɔ í to wà fu.

Wí a gbé pɔ lé aà náaike kūo.*

10

¹ Ma gbɛ́o, yá pɔ má yei ma sō guu, mále a wabike Luawa mé

Isailio suabaa ũ. ² Má de a seelade ũ, ké aa āiavi ní Lua yáo,

āma an wé kēao. ³ Asa aa lá Lua í to yá bońno na dōo, ɔ́ aalɔ

weεε yá bońno na ní nízia gbāao. Aai lá Lua í to yá bońno na sio.

⁴ Asa Kilisi Mɔizi ikoyā lepāpa, ɔ́ yá í bo ní aà náaikenaɔ na. ⁵ Lá

ikoyā í to yá bońno na ɔ́ Mɔizi ò a taalau à mè, gbé pɔ yápi kūa

ao ku a sabai.* ⁶ Lá luanaaikɛa í to yá bońno na a ò à mè:

Nsu o n nòseu,

déme a gé luabe à Kilisi pilaio,

⁷ ge déme a gé bedau à Kilisi bo gauio.

⁸ Yá pɔ a òn ke:

Yápi kunnɔ kái,

a kú ní léu ní n nòseo.†

Luanaaikɛa yá pɔ wi a waasokpa òn yápi ũ. ⁹ Tó ní ò ní léo

gupuau Yesu mé Dii ũ, mé ní a náai ví n nòseu Lua aà bò gau,

* 9:25 Oze 2.25 † 9:26 Oze 2.1 ‡ 9:28 Isa 10.22-23 § 9:29 Isa 1.9 * 9:33

Isa 28.16 * 10:5 Lev 18.5 † 10:8 Iko 30.12-14

a n suaba. ¹⁰ Asa yápi náai v̄ia n̄seu i to gbé b̄o maa, mé yápi oa n̄ léo i gbé suaba. ¹¹ A k̄ea Luayátaalau w̄a m̄e, wí a gbé p̄o lé aà náaike k̄ũo.†

¹² Yudaō n̄ buipaleō dodoa k̄eō, asa amp̄ii an Dii doūe, i káfiak̄e a s̄isinaōne píi. ¹³ Asa Dii s̄isinaō b̄o píie. § ¹⁴ Kpelewa aa aà sísi aà náaikesaii? Kpelewa aa aà náaike aà yá masaii? Kpelewa aa aà yá ma waasokenasaii? ¹⁵ Tó wi waasokenaō z̄imáo, kpelewa aa waasokenéi? A k̄ea Lua taalau w̄a m̄e: Baonakpanaō m̄oa na.* ¹⁶ Ama gbépii i baonapi sio. ☉ Isaiia m̄e: Dii, déme wá yá síi? † ¹⁷ Beewa luanaaika i b̄o aà yāmaa kíie, mé yápiá Kilisi yáe. ¹⁸ Ma m̄e yóo! Aai mao lé? Aa mà.

An b̄o tà d̄únia guu píi,

an yā'oa ḡe e t̄ōle léwa.†

¹⁹ Ma m̄e yóo! Isailio i d̄so lé? M̄oizi d̄baa ò à m̄e:

Má tó bui p̄o aa de ma gbé ūoō á p̄o f̄el̄é,

má tó á p̄o pa bui w̄esiadeō yá musu. §

²⁰ ☉ Isaiia s̄d̄ile à Lua led̄ek̄è à m̄e:

Gbé p̄o aale ma kíi w̄ēleōō mé ma e,

ma azia ò b̄o gbé p̄o aale ma gbeaōne.*

²¹ Isailio yá musu s̄ Lua ò:

Za k̄o e oosi ma òd̄ bui swágb̄aade p̄o f̄eman̄ozi.†

11

Lua i Isailio v̄uaao

¹ Ma m̄e yóo! Lua azia gbéō v̄uaa yà? Aawo bá! Mapi, Isailin ma ū. Ablahaū buin ma ū B̄eyám̄e bui guu.* ² Lua i a gbé p̄o à d̄baa n̄ d̄so v̄uaao. A Elia yá p̄o kú lá guue bee d̄so lé? Ké à ḡe n̄ Isailio yáo Lua kíi à m̄e: ³ Dii, aa n̄ ānabio d̄ede, aa n̄ gbagbak̄io d̄ēle. Máme ma ḡo mado, ō aale ma w̄e.† ⁴ Lua ò Eliae kpelewa ni? A m̄e á gbé p̄o aai kúle táaēōō k̄ua a p̄o ū gb̄eōn òaasōōō leē s̄opla (7.000).† ⁵ M̄aa an k̄ona p̄o Lua n̄ sé a gb̄eke guuō ḡō gb̄a b̄o. ⁶ Lá à n̄ sé a gb̄eke guu, i ke an yākea yái no. Tó màa no, d̄so Lua gb̄ekeō gb̄eke ūo. ⁷ Kpelewan wei? Isailio i yá p̄o w̄ale w̄ēle eo, āma an gbé p̄o Lua n̄ sé ò. Gbé kíniō n̄se t̄ata, ⁸ lá a k̄ea láuwa w̄a m̄e:

Lua kemazí'ū kp̄an̄zi,

ō an w̄é lé gu'eo,

an swá lé yāmao e n̄ a gb̄ao. §

† 10:11 Isa 28.16 § 10:13 Yoē 3.5 * 10:15 Isa 52.7 † 10:16 Isa 53.1

† 10:18 Soū 19.4 § 10:19 Iko 32.21 * 10:20 Isa 65.1 † 10:21 Isa 65.2

* 11:1 Flp 3.5 † 11:3 1Kia 19.10 † 11:4 1Kia 19.18 § 11:8 Iko 29.3, Isa 29.10

⁹ Davidi ò lo:

To an dikpekεa gōné bai ũ, wà ní kú,
to à yá'iné, wà tosimá.

¹⁰ To an wé siakū ké aasu gu'eo,
to an wó gō koolonno gōopii.*

¹¹ Ma mè yóo! Ké Isailio fùà, aa lèle míomiò yá? Aawo bá! An taaeo yáí Lua buipáleo suabà, ké Isailio nòse fεle yáí. ¹² Lá an taaeo mé tò dúnia káfia è, mé an lélea mé tò buipáleo káfia è, tò Isailipio sù ní pá ziu, wa bee o lba?

¹³ Mále yá'o á buipáleone sa. Lá má de zína ũ á buipáleo kíi, máo ma zí sáaukpaε, ¹⁴ ké mà azia buio nòse fεle, mí ní gbεeo suabaε. ¹⁵ Lá Lua gia Isailiozi mé tò dúnia kèano na, tò à èa ní sí lo, bee ao deai? Bee ao de wēni ũ geoneε.

¹⁶ Tó wà pówen káau kpà Luawa, † a búu gò aà pò ũε. Tó lízina de Lua pò ũ, a gōnao de aà pò ũ loε. ¹⁷ Lua kuli zálala gōnaeo zòzò, ò à n gbé pò ní de kuna lí ũ pè an gbεu, ké ñyò kú ní kuli maa zína gbāao. ¹⁸ Nsu saka kuli zálala gōna pò a zòzòguo. Kpelewa ñyò íanadái? N kú lízina sabaie, i ke lízina mé kú n sabaio. ¹⁹ N mè à ligōnapio zòzò ké à n pe an gbεu yáie. ²⁰ Maaε, à ní zòzò ké aai a náaikεo yáie. Mpi sō n gō n luanaaikεa yáí. Nsu wala keo. Laaika! ²¹ Lá Lua i gí lí zálala gōnao zòzòio, a gí n zòi sōo. ²² Gwa lá Lua maa mé a pásí. A pásí ní gbé pò aa fùwao, mé a maane, tò n ze ní aà maa. Tó màa no, a n zò sōε. ²³ Tó Isailio ní luanaaikesai tò, a εa ní pé n gbεue, asa a ní pea ní gbεu gbāa ví. ²⁴ Lua n zò kuna líwa à n pe kuli zálalawa, lá wíli keowa. Lá a kè màa, kù ligōn zálalao εa pea nízia líwa zeví de beelao lé?

Isailio suabaa gbεzà

²⁵ Ma gbéó, má ye ào asiiyεe bee dō, ké á wé su ào sia, à ázia dile waladeo ũo yáí. Isaili kíniò swá gbāakù gia e buipáleo gēa kpala pò bò Lua kíiu lé kaε. ²⁶ Bee gbεa Lua a Isailio suaba píi lá a kēa láuwa wà mè:

Suabana a bō Siōna,
a Yakobu buio kē luadōsaiwa.

²⁷ Ma bàakuarínō

gōo pò má ní duuna kémá yán we. †

²⁸ Baona yá musu aa de Lua ibεeo ũ á yáí. Lua gbéó sea yá musu aa de Lua yenzideo ũ an deziò yáí. ²⁹ Asa Lua lí déndōmεε ke gba pò á dào ní gbé pò a ní sisi a ní séo yá musuo. ³⁰ A buipáleo i Lua yáma yāao. Tiasa Lua sùuukéánō ké Isailio i aà yāmao yáí. ³¹ Maa Isailio lé Lua yáma tia, ké Lua e sùuukéánō, i gbasa

* 11:10 Sou 69.23-24 † 11:16 Nao 15.20-21 ‡ 11:27 Isa 59.20-21

sùuukerĩno. ³² Lua yāmasai kpà gbépiizi, ké aà e sùuukerĩno pii yáie.

³³ Lua òno ní a dōao zōoke lé v̄io.

Gbēe yá pò àle yá yáasi dō piio.

Gbēe a f̄s̄ à aà ze boolekeo. §

³⁴ Déme Dii làasoo d̄si?

Déme yādàè aà ledamade ùi?*

³⁵ Dé Dii flasèwà a gbasà boèi?†

³⁶ Póp̄pii b̄ò aà kíie,

aa kú ní aà gbāao,

mé aa ku aà pò ù. ‡

Wàò aà t̄bo ḡoopp̄ii. Ami.

12

Zik̄ea Luae

¹ Ayāmeto ma gb̄éò, lá Lua wēnadōwēe m̄aa, ma wabikèwá à ázia kpawà sa'obò b̄éé s̄asai pò í kaaàgu ù. Beewa w̄i kúleè a zéwa. ² Asu te d̄únia tiae bee tufaio. A to Lua á lile, á làasoo i dafukú, ké à e à aà p̄eā d̄ò, yá pò maa mé í keè mé à àsaa.

³ Gb̄eke pò Lua k̄emee yáí ò m̄ále o ápiie, ásu ázia maabo de a maa léao. A baade ázia dile a síana léu, lá Lua aà gbà zé aà a náaikewa. ⁴ Gb̄ēnazina m̄è m̄endo guo ví dasi, an baade ní a zioe. ⁵ M̄aae, baa ní wá dasikeo, wá me doū naa Kilisiwae, wá de k̄o meguo ù.* ⁶ Wá gba dodoa k̄e lá Lua d̄awēe a gb̄eke guuwa. † Tó ānabikekegba ní ví, ke n luanaaik̄ea léu. ⁷ Tó d̄onledekeē, d̄onle. Tó yādaané, dané. ⁸ Tó ledamae, damá. Tó gbadaae, da b̄isai. Tó d̄aanakee, ke ní āiao. Tó wēnadōanē, d̄oné ní p̄nao.

⁹ Aò yek̄oi ní n̄sem̄endoo. A mik̄ē v̄aiwa, í ze ní maaò. ¹⁰ Aò gb̄eke ví ní k̄o nana. Aò k̄o kpela ní p̄nao. ¹¹ Aò āiavi z̄igbiasai, á me io w̄aa Dii z̄i guu. ¹² A p̄nake yá pò á wé d̄oi yá musu. A menaf̄o taasik̄ea guu. A mekpa wabik̄eawa. ¹³ A d̄onleke Lua gb̄é pò pò lé k̄ésāmáone. A wet̄á ní nibōf̄ao. ¹⁴ A samaa'ò á ladamadeone. A samaa'oné, ásu ní kao. ‡ ¹⁵ A p̄nake ní p̄nakenao. A òbo ní obo. ¹⁶ A n̄sedouke ní k̄o. Asuli denlaweileo. A gb̄ékpa ní yēesaideò. Asuli ázia dile yādōnao ùo. § ¹⁷ Asuli v̄ai flabo ní v̄aioo. Ali yá pò maa gb̄épiie ke. ¹⁸ Tó a ke, à na ní gb̄épiio lá á f̄s̄ léu. ¹⁹ Ma gb̄é yenzideò, ásuli t̄osi gb̄éwao, à aà tó ní Luao. A ku lá guu wà m̄è:

Dii m̄è áme á t̄osimá,

áme á flaboné.*

§ 11:33 Isa 55.8 * 11:34 Isa 40.13 † 11:35 Yob 41.3 ‡ 11:36 1Kln 8.6

* 12:5 1Kln 12.12 † 12:6 1Kln 12.4-11 ‡ 12:14 Luk 6.28 § 12:16 Yaa 3.7

* 12:19 Iko 32.35

20 Tó nɔana lé n ibee de, ble kpawà. Tó imiɛ, n àa gba í. Tó n kè màa, nle àa ɔ kaè a léue.† 21 Nsu to vāi ziblemao. Zi blewà n maao.

13

Misiile bɔsu gbāadeɔne

1 Gbēpii misiile bɔsu gbāadeɔne, asa ikoe ku Lua lé saio. Lua mé gbāade pɔ kúɔ díle pii. 2 Ayāmeto gbé pɔ bɔ gbāade yá kpe, ade bɔ yá pɔ Lua díle kpee. Gbé pɔ bɔ n kpeɔ nzià dāyāue. 3 I ke maakenaɔ mé lí víake kpalablenaeɔne, sema vāikenaeɔ. Tó n ye n víake gbāadeɔ, maake, i n sáaukpa. 4 Gbāadeá Lua zikenae n aafia yái. Tó n vāikè sɔ, víakeè, asa a fēnda looa pā no. Lua zikenae, i tɔsiè vāikenawae. 5 A yái tò a maa àli misiilené. I ke iadama yái ado no, á làasoo yáie bɔ. 6 Bee yái i wē'ɔa kpái sɔ, asa gbāadeɔá Lua zikenaeɔne, aale zipi keèe. 7 Ali fiaboné pii. Ali wē'ɔa kpá a sinawa, ili á pɔɔ lá sí bɔ. Ali misiile gbé pɔ de à misiilè. Ali gbé pɔ de à aà yāda yāda.*

Gɔɔ kà kai, wàɔ yekɔi

8 Asuli gbēe fia seɔ, sema yeakɔi bàasio. Gbé pɔ ye a gbédeezi, Lua ikoyā pèewàe. 9 Wà mè n̄suli wúle n̄ gbēpāle n̄oo, n̄suli gbēdeɔ, n̄suli kpái'oo, n̄suli pɔ biikeo.† Yápiɔ n̄ yādilea pāle pɔ kúɔ pii kú yáe bee guue wà mè: Nyɔ ye n gbédeezi lá nzià wēniwa.‡ 10 Tó gbé ye gbéi, ili vāike a gbédeeeɔ. Yeakɔi mé Lua ikoyāpapaa ũ.

11 A ke màa, asa á gɔɔ pɔ wá kuwàe dɔ. A vua iu gɔɔ kà, asa wá suabaa kái tia de gɔɔ pɔ wa Yesu náaikèla. 12 Gwāasina kà zà, gudɔa mé kái. Wà gusia yá kóle, wí gupua gōkeɔɔ sélé. 13 Wàɔ kú wá dɔɔwa fāane gbéɔ ũ lalasi kɔɔ n̄ wēdekeao sai nɔdāakpaa n̄ wisaiyāo sai, lekpa a n̄ zaakɔuo sai. 14 A Dii Yesu Kilisi ɔlesé. Asuli tó á dàa zi dɔaaé à dɔe'li keo.

14

Kɔ taa'e'a

1 A gbé pɔ buse luanaaika guu díle yākelesai. 2 Gbēe kúa á fɔ pɔpii ble, mé gbé pɔ a luanaaika buse lí n̄ɔ soo.* 3 Gbé pɔ i pɔpii ble suli saka gbé pɔ lí pɔpii bleoguo, mé gbé pɔ lí pɔpii bleo suli gbé pɔ i pɔpii ble taae eo, asa Lua aà síe. 4 Dén n ũ ké nle gbēpāle zikena taae ei? Tó a fɔ ge a fɔo no, aà Dii yáe. A fɔ, asa Dii gbāa a to aà fɔ. 5 Gbēe kúa gɔɔ na dekɔa, mé gbēpāle kúa gɔɔpii sáae. Baade a sɔ dadoŭ n̄ yá pɔ à zèdɔ. 6 Gbé pɔ i gɔɔ bɔ i

† 12:20 Yaa 25.21-22 * 13:7 Mat 22.21 † 13:9 Bɔa 20.13-17 ‡ 13:9 Lev 19.18 * 14:2 Kls 2.16

bɔ Dii yáie. Gbé pɔ ɪ pɔpii ble, ɪ ble n Dii gbãaoe, ɪ Lua sáaukpa. Gbé pɔ ɪ pɔ té ɪ tē Dii yáie, ɪ Lua sáaukpa. ⁷ Gbēe lío ku azia yáio, gbēe lí ga azia yáio. Tó wá kú, wá kú Dii pɔ ũe, ⁸ tó wa ga, wa ga Dii pɔ ũe. Wá kún nò, wa gan nò, wá de Dii pɔ ũe. ⁹ Asa Kilisi gà à vù ké àò de gyaadeo n gbé bēeo Dii ũe. ¹⁰ Ké nle n gbēdo tàae e sɔ be? Mpi sɔ nle saka n gbēdogu sɔ be? Lua aɔ zɔlea a gínaa, wápii wí bɔ ze aà ae,† ¹¹ lá wa kè lá guuwa, Dii mè:

Lá má kú, gbépii a kúlemee,

gbépii a ma luake dɔ.‡

¹² Beewa wá baade a azia yá séle siu Luac.

¹³ A yáí wásuli kɔ tàae e lo. Kɔ tàae'ea gbɛu à zedó ké á yá pɔ a tó á gbēdo fu keo. ¹⁴ Kua Dii Yesu guu má dɔ sásá ké pɔe lío gbãlea n aziaoo. Tó gbé dīle pɔ gbãlea, ɔ lo gbãleaè. ¹⁵ Tó n n gbēdo nòse òkpàè pɔ pɔ n blè yá musu, n yeaazio. Ble pɔ n blè yáí nsu gbé pɔ Kilisi gà aà yáí òkpao. ¹⁶ Asu to wá sakaé pɔ pɔ maauo, ¹⁷ asa kpala pɔ bɔ Lua kíiá pɔblea n imiao yá no. Yãkea a zéwa n kea n kɔo nao n pɔna pɔ Lua Nisina ɪ inéo yáe. ¹⁸ Gbé pɔ lé zɔble Kilisiè màa yá ɪ ka Luagu, mé wí aà sáaukpa. ¹⁹ A yáí tò wáli weele wàò na n kɔo, wíò gbãa káflkɔe. ²⁰ Nsu Lua zí òkpaa ble yáio. Ble pii maae, ãma pɔ pɔ nýɔ ble n gbēdo fu maa. ²¹ Nɔsoan nò, wēmian nò, yá pɔ a to n gbēdo fu pii, a maa n tēe. ²² Yá pɔ n a náai ví, nýɔ kúa e Lua kíi. Báaadén gbé pɔ yá pɔ à zèò lí aà sɔ vío ũ. ²³ Tó gbé lé seake ble pɔ àle blewa sɔ, à azia dáyau, ké i kpaafí n aà luanaikεaoo yáí. Yá pɔ i kpaafí n gbé luanaikεaooá duunaε.

15

Yeakɔi wɛdɔa Luazi guu

¹ Wá gbé pɔ wá gbãa luanaikεa guu, sema wà gbé buseo fɔ an gbãasai guu. Wásuli yá pɔ ɪ ká wáziagu keo. ² Wá baade lí yá pɔ a ka a gbēdogu ke, ké aà e maakū, i zedɔ yáí. ³ Asa Kilisi i azia pɔeã keo. A kēa Lua taalau wà mē, Lua sɔsɔa gòè.* ⁴ Yá pɔ wa kè yãa pii, wa kè ledaawá yáie. Yápi ɪ wá gba mena, ɪ wá gba sɔ ké wàò wɛdɔ ziai. ⁵ Lua pɔ ɪ n gba mena, ɪ n gba sɔ to àò nòsedouke n kɔo lá Kilisi Yesu kèwa, ⁶ ɪ Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae tɔbɔ n nòsemendoo n ledouo.

⁷ A kɔ sí lá Kilisi á síwà Lua tɔbɔa yáí. ⁸ Mále oé, Kilisi gò Yudaɔ dɔnlede ũ, ké à lé pɔ Lua gbè an dezionε ke, aai dɔ Lua náai ví, ⁹ buipáleo i Lua tɔbɔ aà sùuu yáí, lá a kēa láuwa wà mē:

† 14:10 2Kln 5.10 ‡ 14:11 Isa 45.23 * 15:3 Sou 69.10

A yáì tò má n sáaukra buipáleone,
mí n táasile.†

10 Wà mè ló:

Buió, à pónake ní Lua gbéó.‡

11 Wà mè ló:

Bui píi, à Dii táasile,

bùsu gbépii à àà tó gbia bó.§

12 Isaia ò ló:

Yese mióna a vlápa,

i fele kible buipáleowa,

an wé ió dōaàzi.*

13 Lua pó gbépii wé dōi to póna ní aafiao pēewá a náai pó ále
ke yáì, ké á wēdōaaàzi káfi ní a Nisína gbāao.

Polu zikēa Luae

14 Ma gbéó, má dō sáasā ké maakēa pēewá, á yápii dō
wásawasa, á fō ledakōwa. 15 Ma lāe bee kēāé guu ma yāeó kē ní
sōo dilea ké àò dōágu yáì, asa Lua gbēkēkēmēe, 16 ō ma gō Kilisi
Yesu zikēna ū buipáleone. Mále bao pó bō Lua kíi kpáné, ké
an kua e àò adoa ní Luapi Nisína gbāao. Mále bee ke Luae aà
gbagbaa pó i kaaàgu ūe. 17 Ma naa Kilisi Yesuwa guu má fō
íanadā zì pó mále ke Luae yá musu. 18 Asa má yāe oa vīo, mé
i ke yá pó Kilisi kē ma kíi bàasio. A tò buipáleo Lua yāmà ma
yā'oa ní ma yākeao guu 19 ní dabudabuo ní yābōnsaeo gbāao ní
Lua Nisína gbāao. Bōa Yelusaleū ma bebe wéle ní wéleo e ma
pēeó ilili bùsuo Kilisi bao kpàwakēa guu. 20 Mío ye mà baonapi
kpa gu pó wi Kilisi yāmau yāaoe, ké másu buba gbēpāle pó
gāuo yáì. 21 Lá a kēa láuwa wà mè:

Gbé pó wi aà yā'oné yāaoó wé a ké,

gbé pó aai aà bao ma yāaoó dō.†

22 Yá pó ió kpamēe mōmōó mà mō á kíin we.‡ 23 A kà wē ūma,
ké mió ye mà mō á gwai. Tiasa lá yāe ma dōa bùsue beeo guu
lō, 24 ma wé dōi wà wesikōle sa ma gea Esipayā bùsuo guu. Tó
ma gōoplakèánó ní pónao, í gé zēimēe we. 25 Tia kéwa sō mále gé
ní dōnleo Lua gbéone Yelusaleū,§ 26 asa gbé pó aa ku Masedoni
ní Gelesio zèò wà Lua gbē taaside pó aa ku Yelusaleūó kámasa
kae. 27 Aa zèò, āma teasie, asa lá Yudaó Lua àizee lí buipáleone,
a maa buipáleo ní dúnia àizee lí Yudaone sōe.* 28 Tó ma gbapi
náné ní ózi má làa, ma gea Esipayā guu má bōle á kíi. 29 Má dō ké
tó mále mó á kíi, Kilisi báaa pēeaa guu ō má mówá.

† 15:9 Sou 18.50 ‡ 15:10 Iko 32.43 § 15:11 Sou 117.1 * 15:12 Isa 11.10

† 15:21 Isa 52.15 ‡ 15:22 Lom 1.13 § 15:25 1Kln 16.1 * 15:27 1Kln 9.11

³⁰ Ma gbé, ma naé wá Dii Yesu Kilisizi ní yeak̄si pò Lua Nisina í iw̄εεo, à d̄εεka àò wabikεμεε Luawa, ³¹ ké aà ma bò Yude luayādansaio guu, mé d̄onle pò mále geò Yelusaleū Lua gbéone kené p̄maa ũ, ³² mí á le ní p̄nao, tó Lua wèi, mí kámabo á kíi. ³³ Lua aafiade aàò kúánò ápii. Ami!

16

Fɔkpaama

¹ Mále wá dāe Febe, Sākele gālideo d̄onlede sáaukpaé. ² A aà si Dii yái, lá a maa Lua gbé ke ní k̄owa. A d̄oaale ní pò pò a yei á kíio pii, asa à d̄onlek̄ené dasi ní mapio lo.

³ Ma fɔkpà Pisii ní Akilasiowa. Ma zik̄endeeone Kilisi Yesu z̄i guu.* ⁴ Aa sí ní mi s̄aale, mapi mà bò. I ke máme má adoo, wéle ní wéleo buipāle gālideo lé ní sáaukpa pii loe.

⁵ Ma fɔkpà gāli pò aai k̄aaa an kpéu gbéowa. Ma fɔkpà ma gbé yenzide Epenewa. Aapi mé Kilisi náaikè Azi búsuu séia.

⁶ Ma fɔkpà Maliamawa. A k̄oaikeé maamaa.

⁷ Ma fɔkpà And̄oniku ní Zuniaowa. Ma bui pò wá wá dá kpéu s̄anuone. Aa tobò z̄inao guu, mé aa naa Kilisiwa ma āa.

⁸ Ma fɔkpà Ampilia pò de ma gbé yenzide ũ naa Diiwa guu.

⁹ Ma fɔkpà Ubē pò de wá zik̄endee ũ Kilisi z̄i guuwa ní ma gbé yenzide Setakio.

¹⁰ Ma fɔkpà Apelewa, asa náaidee naa Kilisiwa guu. Ma fɔkpà Alis̄bu bedewa.

¹¹ Ma fɔkpà ma bui Elodiōwa. Ma fɔkpà Naasisi bede pò aa naa Diiwaowa.

¹² Ma fɔkpà Tifena ní Tifosaowa. N̄oepio k̄oaikeé Diiε. Ma fɔkpà P̄esidiwa. N̄oε yenzidepi k̄oaikeé Diiε.

¹³ Ma fɔkpà Lufu pò tobò Dii z̄i guuwa ní aà da pò mále gwa ma da ũo.

¹⁴ Ma fɔkpà Asikitiwa ní Feleḡso ní Eεμεο ní Patobao ní Eεmao ní Yesude dee pò aa s̄anuó pii.

¹⁵ Ma fɔkpà Filil̄oguwa ní Zulio ní Nel̄eo ní aà d̄āeo ní Olimpao ní Lua gbé pò aa s̄anuó pii.

¹⁶ A fɔkpak̄owa ní Lua gbé lépeak̄owao. Wéle ní wéleo Yesudeo fɔkpawá mípii.

Lezaamá

¹⁷ Ma gbé, mále oé, à laaika gbé pò aa b̄o yá pò á dada k̄eoz̄i. Aai gbé k̄ek̄owa, aai gbé s̄ásá. A k̄émá, ¹⁸ asa gbé bee taao lí z̄oble wá Dii Kilis̄eo, sema ní gb̄ee yá. Aai ȳesaideo s̄ásá ní lenao ní yād̄o. ¹⁹ Gb̄épii á misiileá Diiε bao mà. Mále p̄onake á

* 16:3 Zin 18.2

yá musu. Má ye àò maakεa ñno ví, ío wésiadeo ù vāikεa musu.
²⁰ Lua aafiade a Setáu úlo á gbá zíε tia. Wá Dii Yesu gbēkεkεé.

²¹ Ma zikēndee Timotee† ní ma buio Lusiu ní Zasōo ní Sosi-
 pateεo fōkpàwá. ²² Ma Tεεtiu, ma gbé pó ma lápi kè, ma
 fōkpàwá naa Diiwa guu. ²³⁻²⁴ Ma uabele Gaiusi‡ pó Yesudeo
 i káaa aà bε fōkpàwá. Wéíε o'ulεna Elasa fōkpàwá ní wá gbēdo
 Kaatuo.

²⁵ Lua a fō á gba gbāa lá a ku Yesu Kilisi bao pó mi kpa
 guuwa. Asiiyāpi ulεa za káauε, ²⁶ tiasa ñ Lua pó ío ku gōōpii díle
 wà yá pó kú ānabio lác guupi bō gupuau, ké bui pii e dō, aai Lua
 náaikε, aa gō aà yāmanaō ù. ²⁷ Wá Lua mēndona ñno de tōbō ní
 Yesu Kilisi gbāao e gōōpii! Ami.

ze gbāa e a léwa, ɓo ku tàaesai aà mɔɔɔ. ⁹ Lua náai ví. Ɔme á sisi à gbékpa ní a Né Yesu Kilisi wá Diio.

Kɔleni Yesudeɔ kɔkpaalea

¹⁰ Gbéc, ma awakpàe ní wá Dii Yesu Kilisi tɔo, ào ledoũ ví ní kɔo ápii, ké kɔkpaalea e láa á guu, í nakɔwa ní làasoo doũo ní nòsemendoo. ¹¹ Má mà Koloe gbéc kfi, yákele kú á guu. ¹² Lá má màn ke: A gbēeɔ mè wà zèmanɔ. Gbēeɔ mè wà zè ní Apoloo.† Gbēeɔ mè wà zè ní Piεεo. Gbēeɔ mè wà zè ní Kilisio. ¹³ Kilisi kpaalea yà? Wà ma paliwa á yáia? A da'ilekè ní ma tɔo yà? ¹⁴ Ma Lua sáaukè, ké mi á gbēe da'ilekεo, sema Kilisipu ní Gaiusio bàasio.‡ ¹⁵ Lá màae, gbēe a e o a da'ilekè a gɔ ma iwa ũo. ¹⁶ Ao, ma Sefana bεdeɔ da'ilekè ɓo. Bee bàasio, tó ma gbēpāle da'ilekè, a dɔmagu ɓo. ¹⁷ Kilisi i ma zī gbéc da'ilekεa yáio, sema a bao kpàwakεae. I ke ní yādɔo no, ké aà gaa líwa su ke famaɔ yáie.

Ɔno búina ní ɔno sɔnao

¹⁸ Kilisi gaa líwaá m̄saiyāe gbéc vūaaaɔne. Wá gbéc pɔ Lua lé wá suabaɔ s̄s, a dewēe aà gbāa ũ. ¹⁹ A kēa Lua taalau wà mè: Má ɔnoɔno ɔno midε,

má wezēnaɔ wezē suumpa.§

²⁰ Ɔnoɔna ku máe? Ladɔna ku máe? Dúnia tiaε bee yápiidɔna ku máe? Lua i dúnia ɔno dile m̄saiyā ũo lé?* ²¹ Lua ɔno guu, i to dúnia gbéc a dɔ ní nízia ɔnoo. A kàaagu à gbéc pɔ aale a náaikεo suaba waaso pɔ wa dile m̄saiyā ũpi musu. ²² Yudaɔ ye dabudabui, Gelekio i ɔno wele, ²³ wápio s̄s, Kilisi gaa líwa kpàwa wi ke, ɔ Yudaɔ i fuwà, buipāleɔ i me m̄saiyāe, ²⁴ àma gbéc pɔ Lua ní sisi à ní séɔ, Yudaɔ ní Gelekio pii, Kilisi dené Lua gbāa ní a ɔno ũ. ²⁵ Lua yá pɔ dené m̄saiyā ũpi de gbēnazina ɔnɔla. Lua yá pɔ dené gbāasaiyā ũpi de gbēnazina gbāala.

²⁶ Gbéc, à gwa lá á de gɔɔ pɔ Lua á sisi. Dāɔ kfi á daside ɔnoɔna ũo, á daside gbāade ũo, á daside kíabui ũo. ²⁷ Lua gbéc pɔ de dúniaε m̄saide ũo sè, ké à wida ɔnoɔnawae. A gbéc pɔ de dúniaε gbāasaide ũo sè, ké à wida gbāadeɔwae. ²⁸ A gbéc pɔ dúnia ní dile kpεε, i sakángu an yá líɔ kuɔ sè, ké à gbéc pɔ an yá ɓo kuɔ kpa kpεε. ²⁹ Màa gbēe a e lí íanadā Lua aeo. ³⁰ Apio s̄s, Lua tò á naa Kilisi Yesuwa, ɔ à gò wá ɔno ũ. Naa Kilisipiwa Lua tò yá bɔwano na, wá kua adoa mé à wá suabà. ³¹ Ayāmeto lá a kēa láuwa, tó gbéc ye íanadā, aà dā Dii yá musu.†

† 1:12 Zln 18.24 ‡ 1:14 Zln 18.8 § 1:19 Isa 29.14 * 1:20 Isa 44.25 † 1:31 Zel 9.23

2

¹ Gbḗḗ, ké ma mo á kǫí, ma mo Lua yá kpàwakiéé, i ke mi mo òno gbāa ge lena keiéo. ² Ma zedó má yāe oéo, sema Yesu Kilisi yá bàasio, atēsa aà gaa líwa. ³ Ma moa á kǫí guu ma mo ní sòdeedeo ní vǫiao ní lualuaoe.* ⁴ Ma waasokea guu mi yā'ò ní lenakaeo ge òno. Má ò ní gbāa pó Lua Nisína òbéo, ⁵ ké á luanaaika su bò gbēnazina òno guuo, sema Lua gbāa.

Ɔno pó Lua Nisína í dané

⁶ N beeo wi ònoyā'ò gbḗ kàsaaoñe. I ke dúnia tiaē bee òno ge a gbāade pó an gbāa lé midéo pó no. ⁷ Lua òno wále o, aà pœā pó ulea yāapi. A dōaa díle wá gawi ea yá musu zadō i dúnia káleo. ⁸ Dúnia tiaē bee gbāadee òno pi dōo. Tó aa dō yāae, aa Dii gawide páliwao. ⁹ Lá a kēa láuwa wà mē:

Pó pó wi wesieo,

mé gbēe swá i a yá mao,

mé a láasoo i gē gbēe sōuo,

ō Lua a sɔukè gbḗ pó yeazionē.†

¹⁰ Lua òbowēe ní a Nisína gbāao, asa Nisínapi yápii taasi kūa, baa Lua asii zōo.

¹¹ Gbēe a dee nòse guu yá dōo, mé i ke aà nisína pó kú aà guu bàasio. Maa gbēe Lua nòse guu yá dōo, mé i ke Luapi Nisína bàasio. ¹² Dúniaē bee nisína wá èo, Nisína pó bò Lua kǫí ò wá è, ò wa gba pó Lua dàwēe dō. ¹³ Yá beeo wále o, i ke ní yá pó gbēnazina òno í dawēe no, yá pó Lua Nisína dàwēe. Maa wi Lua Nisína yá bɔɔleke gbḗ pó Lua Nisína vǫñe. ¹⁴ Dúnia gbḗ lí Lua Nisína yá sio, a deè mǫsaiyā ũe. Ali fō ma seo, asa Lua Nisínapi gbāa ò wǫ aà yáze dō. ¹⁵ Gbḗ pó Lua Nisína dɔaaaè í yápii zé dō, mé gbēe zeví à aà bēebo. ¹⁶ A kēa Lua taalau wà mē: Démé Dii láasoo dō à ledawài? Kási wápio, wá Kilisi láasoo pi vǫ.‡

3

Lua zǫ

¹ Gbḗḗ, mi fō yā'òé lá mi o gbḗ pó Lua Nisína dɔaaanéonewao, ò má óé lán dúnia gbḗwa, asa nétēnaon á ũ naa Kilisiwa. ² Vǫ má kpáwá, i ke ble yōunde no,* asa i ka gǫiao. Baa e tia i kao, ³ asa dàadeon á ũ e tia. Lá á zakōu, mé á yákele vǫ, dàadeon á ũo lé? A dāa mé dɔaaaé. ⁴ Ké á gbēe mē a zemanō, mé gbēpale mē a ze ní Apoloo,† á kú ní ázia dàaon weo lé? ⁵ Dén Apoloo? Dén mapi? Zikenaon wá ũ, ò a Kilisi náaikè wá sabai. Wá baade lé zǫ pó Dii

* 2:3 Zln 18.9 † 2:9 Isa 64.3 ‡ 2:16 Isa 40.13 * 3:2 Ebe 5.12-13 † 3:4 1Kln 1.12

dàe kee. ⁶ Ma pɔtò, † Apoloo ikàwà, § ò Lua tò à gbà. ⁷ Beewa pɔtòna ní ikawanao de pɔe ùo, sema Lua pò tò à gbà. ⁸ Pɔtòna ní ikawanao sáae. An baade a ài'e a zì léue. ⁹ Zidoũkenao wá ù ní Luao. Lua bugben á ù, Lua kpén á ù.

¹⁰ Gbêke pò Lua kèmeé mé tò ma è kpàle lán èbon gōidewa, ò gbêpàle mò lé kpépi bo. Baade laaidɔ a kpé boawa, ¹¹ asa gbêe a f̄ èe kpàle bo, sema è pò kpàlea Yesu Kilisi ù kò bàasio. ¹² Tó gbé kpépi dò ní vuao ge ánuusu ge gbè beede ge tó a dò ní lío ge zaa ge s̄, ¹³ baade zì síana a bɔ gupua. Wa e yákpalekegɔzi, asa gupi a dɔ ní téoe, mé wa baade zì taa gwa tépi guu. ¹⁴ Tó gbé zì pò a kè bò tékūsai, ade a ài'e. ¹⁵ Tó gbé zì tekù, a músi e, ade i bɔ gii lá wí bɔ téuwa.

¹⁶ A d̄ Lua kpén á ù Lua Nisina kú á guoo lé? * ¹⁷ Tó gbé Lua kpépi òkpà, Lua a ade òkpà s̄e, asa kpépi kua adoae, mé áme á kpépi ù.

¹⁸ Gbêe su azia sásão. Tó á gbêe lé azia dile dúniae bee òna ù, à gōné m̄sai, ké à e ònkū. ¹⁹ Asa dúniae bee òno de Luae m̄saiyā ũe. A kēa Lua taalau wà mè: I ònao kú ní kōnikēa guu. † ²⁰ Wà mè bo: Dii d̄ ké ònao làasoo pā. † ²¹ Ayāmeto gbêe su íanadā a gbēnazin dee yá musuo. Pópiiá á p̄oe: ²² Polu, Apoloo, Piēe, dúnia, wēni, ga, tia p̄o, zia p̄o, a piiá á p̄oe. ²³ Apio s̄, Kilisi p̄n á ù, Kilisi s̄, Lua p̄oe.

4

Kilisi zinao

¹ Ayāmeto à wá gwa Kilisi zikēnao ù, Lua asiiyā ziiā ù. ² A kù ziiā aao náai v̄e. ³ Lá á kūamanɔ ge tó gbāadeɔ lé yákpalekemanɔ, i ka ma bakanswāua ùo. Mili mazia maa ge b̄eboo. ⁴ Yāe lé ma s̄ v̄io, āma bee a ma b̄o, Dii mé ma yákpalekena ù. ⁵ Ayāmeto ásu d̄aa lí gbêe tàae e Dii m̄gɔo saio. Ōme a gupua bii p̄o p̄o ulea gusiauwa, i n̄se yá bɔ gupua. Zì bee baade a ma lá Lua a a sáaukpa.

⁶ Yá p̄o má òe bee, má ò mapi ní Apoloo yá musue, ké à yáe bee d̄: Wasu Lua yá baa v̄io. A gbêe su íanadā à ze ní gbēdoo à bɔ gbēdo kpeo. ⁷ Bó ní deonlai? N p̄e v̄i nziae ké wi n gbaoa? Wà n gba, ò níe íanadā lá wi n gbaowaa? ⁸ A k̄an we k̄a? A ke odo ùn we k̄a? Àle kible wá sain wea? Má ye à kible, w̄o s̄anu. ⁹ Asa má è wá Lua zinao, Lua wá dile kpee lán gbé p̄o wí ní de dasi wáawae. Dúnia gbépii wé f̄wá, malaika ní gbēnazinao pii. ¹⁰ Misaideon wá ù Kilisi yái, ò naa Kilisipiwa

† 3:6 Zln 18.11 § 3:6 Zln 18.27 * 3:16 1Kln 6.19, 2Kln 6.16 † 3:19 Yob 5.13 † 3:20 Sou 94.11

á de ðnɔnaɔ ũn wea? Wá buse ð á gbãa vɛn wea? Wá kpeba ð á kpelaaa? ¹¹ E tia nɔana ní imio lé wá de, wá kú puizi, wa gɔ pɔgbɛaɔ ũ, besaideɔ ũ. ¹² Wi zɪ gbãa ke e wá kpasa.* Tó wá wá ká, wi samaa'onéε. Tó wá ñadawá, wi menafɔ. ¹³ Tó wá wá sɔsɔ, wi awakpanéε. E tia wáε wá dile dúnia bɔbɔ ũ, gbépii bísa ũ.

¹⁴ Máε yáε bee kée widaawá yáí no. Máε á gba laai ma né yenzideɔ ũε. ¹⁵ Baa tó naa Kilisiwa á gwanaɔ ká ũma'uma, á de'ia dasio. Máme ma á í ní Kilisi Yesu baokpaaéo, ð á naawà. ¹⁶ A yáí máε awakpaé, à ma kea ke.† ¹⁷ Ayãmeto ma a né yenzide Timɔtee zɪwá. Aapiá náaideε naa Diiwa guu, ðme a ma naa Kilisiwa kekéá dɔágu. Yá pɔ mi da Yesudeɔne wéle ní wéleon we. ¹⁸ A gbɛaɔ lé ñanadá lá má mɔ á gwaiowa. ¹⁹ Tó Dii wèi, má mɔ á gwai tia, mí ñandánapiɔ gbãa e, i ke an yá'oa no. ²⁰ Asa kpala pɔ bɔ Lua kíiá yá'o'o yá no, sema gbãa. ²¹ Kpelewa á yeii? Mà mɔwá ní goo yà, ge mà mɔ ní yeaázio ní nɔsenieoε?

5

Gbási gɛa Yesudeɔ guu

¹ Má mà gbási gɛ á guu, yá pɔ a taa kú baa luadɔnsaiɔ guu seo. Wà mà á gbɛdo gɔ a mae nɔ vi.* ² ɔ ále ñanadãa? A kù á pɔ yae, í gbé pɔ yápi kè bɔ á guu. ³ Mapi, baa tó má kúánɔ, á làasoo kua, ð ma yákpalekè ní gbé pɔ yápi kèo gɔ lá má kú wewa. ⁴⁻⁵ Tó a kɔ kãaa mé wá Dii Yesu gbãa kúánɔ, mé á kú ní ma làasooo, à gbépi kpa Setáúwa ní wá Dii Yesu tóo, ké aà dàa e midε, aà nisina í bɔ aafia Dii mɔzɪ.

⁶ A ñandãa maa. Ké pɛεε'εεε yɔɔna í pɛeti zɔɔ sé,† á dɔo lé? ⁷ A pɛεε'εεε zi kóle,‡ í gɔ pɛeti dafu ũ a se'εεε sai, lá à kù ào dewa, asa Kilisi gà wá Gɛamusu sã ũε. ⁸ Ayãmeto wàɔ ku Kãaso dikpekenao ũ síana guu ní nɔsepuaɔ. Wásu wàɔ ku pɛεε'εεε zi dikpekenao ũ mɔafilí ní vãikeao guuo.

⁹ Lá pɔ má kée guu ma mà ásuli yáale ní nɔdãakpanaɔ. ¹⁰ I ke dúnia nɔdãakpanaɔ ge bíideɔ ní gbɛblenaɔ ge sa'onao no, asa tó gbé beeɔne, á bɔ dúnia guue. ¹¹ Aawo, má óε gbé pɔ wá mà wá gbéε, mé a de nɔdãakpana ge bíide ge sa'ona ge leváide ge wɛdena ge gbɛblena ũ, ásu yáaleaãno, ásu okãaaaãno seo. ¹² Ma bàa ũma ní yákpalekea ní Yesusaideɔi? A zɪa gbéɔ mé kù à yákpalekeɛnɔ lé? ¹³ Lua mé a yákpaleke ní Yesusaideɔ. A gbɛvãipi bɔ á guu.§

* 4:12 Zɪn 18.3 † 4:16 1Kln 11.1, Flp 3.17 * 5:1 Iko 23.1 † 5:6 Gal 5.9

‡ 5:7 Bɔa 12.15 § 5:13 Iko 17.7

6

Yákpalekea ní k̄s̄o

¹ Tó á gb̄ēe yāvī ní a gb̄ēdeeo, b́yāi ìlì gé yákpalekei ní adeo Lua gb̄é̄o k̄iio, sema luad̄onsaīo k̄īi? ² A d̄s̄ ké Lua gb̄é̄o mé aa yákpaleke ní dún̄iaoo lé? Lá áme á yákpaleke ní dún̄iao, i ka à yá ȳoonāo kekeo lé? ³ A d̄s̄ ké wáme wá yákpaleke ní malaikāo lé? Wa dún̄iāe bee p̄o o l̄a? ⁴ Tó á yá bee taa kekea v̄i, ã á gb̄é̄ p̄o aai ka p̄e ù á ḡali guuōo se yákekenāo ũa? ⁵ Ma bee ò widaawá yáie. A gb̄ēe v̄i á guu a òn̄o kà à a gb̄é̄o yá kekenéoa? ⁶ Sema á gb̄ēdo a gb̄é̄ sísi yákpaleu Yesu náaikensaīo k̄īia? ⁷ Lá á yāvī ní k̄s̄o, a z̄ā yáwa k̄ò míom̄io. B́yāi i we taiinaio ni? B́yāi i to wà á bleo ni? ⁸ Ap̄io i gb̄é̄ taiinke, i gb̄ēble, baa á k̄ōt̄ē. ⁹ Ké gb̄é̄ taiinkenāo ḡē kpala p̄o b̄ò Lua k̄īi guuo, á d̄s̄o lé? Asu áz̄ia sás̄ao, n̄od̄aakpanāo ge sa'on̄āo ge gb̄ās̄ikenāo ge ḡōe káaluaōo ge gb̄é̄ p̄o aai wúle ní ní ḡōe deeōo ¹⁰ ge kp̄aīo ge b̄iidēo ge w̄ēdenāo ge lev̄aidēo ge gb̄ēblenāo, an gb̄ēe a ḡē kpala p̄o b̄ò Lua k̄īi guuo. ¹¹ A gb̄ē̄o de màa yāae, ã a zu'ò a ḡō Lua p̄o ù, a b̄o maa ní Dii Yesu Kilisi t̄o ní wá Lua Nis̄ina gb̄āao.

K̄ēa gb̄ās̄iwa

¹² I me á yápii kea zé v̄ie. Ama yāe ài v̄io. I me á yápii kea zé v̄ie. Ama ásu to yāe bakaé á níuo. ¹³ I me l̄o bleá n̄ōse p̄ōe mé n̄ōséá ble p̄ōe. N beeo Lua a mípii mid̄e. Meá gb̄ās̄ikeb̄o no, Dii p̄ōe, mé Dii mé m̄epi gwana ù. ¹⁴ Lua wá Dii b̄ò gau mé a wá b̄o gau ní a gb̄āao s̄ō. ¹⁵ A d̄s̄ ké á me mé Kilisi m̄egūo ũo lé? Wa Kilisi m̄egu se wà ke káaluwa m̄egu ù yà? Aawo! ¹⁶ A d̄s̄ ké gb̄é̄ p̄o nà káaluawa ḡōān̄o m̄edoũo lé? A k̄ēa Lua taalau wà mè, an pla mípii aai ḡō lán s̄awakula ní gbalaowa.* ¹⁷ Gb̄é̄ p̄o nà Diiwa ḡōān̄o nis̄ina doūe. ¹⁸ A mik̄ē n̄od̄aakpaawa. Duun p̄ale p̄o gb̄é̄ ì ke pii, ì ke me guu yá no. N̄od̄aakpana s̄ō ì yā'i a m̄ēē. ¹⁹ A d̄s̄ ké á me mé Nis̄ina p̄o Lua á gb̄á a kú á guu kp̄é̄ ũo lé?† A áz̄ia v̄io, ²⁰ Lua á lú à fiab̄ò. Ayāmeto à Lua kp̄ela ní á meo.

7

N̄ōsēa

¹ Lá p̄o á k̄ē yá musu, t̄o ḡōe kú ònan̄ōewa sai, a maae. ² Ama ké n̄od̄aakpaa di yáí, ḡōe píi āōo az̄ia na v̄i, n̄ōe pii āōo az̄ia ḡō v̄i. ³ Ḡōe lí wei a nae a zéwa. N̄ōe lí wei a ḡōe màa l̄o. ⁴ N̄ōe me de az̄ia p̄o ũo, sema aà ḡō. Màa l̄o ḡōe me de az̄ia p̄o ũo, sema aà na. ⁵ Asu gik̄ōeo, sema á m̄ak̄ōe ké à laaid̄o wabikeawa ḡia, í gbasa á kea ke, ké Set̄au su òn̄ok̄é̄ à fu menawao yáí. ⁶ Lé má dàwá,

* 6:16 Daa 2.24 † 6:19 1Kln 3.16, 2Kln 6.16

i ke teasi no. ⁷ Má ye gbépii àò demawa, āma baade ní a gba pɔ Lua dàeoe, gbéé bee ní a pɔo, gbé kee ní a pɔo.

⁸ Mále yáe bee o pɔseɔ ní gyaaɔne. A maa aao kú rído lamawae, ⁹ āma tó aa fɔ́ níziá kúo, aa nɔse, aa zāke, asa kōsea maa de kua ní kɔ́ nideola.

¹⁰ Mále yādile nɔdeɔ ní gɔdeɔne, i ke mámɛo, Diiɛ. Nɔe su gi a zázio, ¹¹ gɔe su a na yao.* Tó nɔe sù gí a zázi, aà zɔ́le ge aà ea keaàno na.

¹² Mále o gbé kɔnɔne, i ke Dii mé òo. Tó á gbēe nɔ luanaaikensai vɪ, mé nɔpi ye àò kuaàno, asu yao. ¹³ Maa lɔ tó nɔe gɔ luanaaikensai vɪ, mé gɔpi ye aàò kuaɔ, asu gio. ¹⁴ Asa Lua í gɔ luanaaikensai sí a na yáí, mé í nɔ luanaaikensai sí a zá yáí. Tó màa no, an néo aao gbáleaɛ. Siana guu an kua adoa. ¹⁵ Tó a luanaaikensai gí, aà gí. Yá bee taa guu an kua ní kɔoá teasi no. Lua á sisi à á sé àò ku aafiaɛ. ¹⁶ Nɔe, níyɔ n zá suaban lò, ní dɔa? Gɔe, níyɔ n na suaban lò, ní dɔa?

¹⁷ Lá baade kú ní Lua kpaaleo e Dii àò aà sisi, aà zed màa. Màa mi da Yesudeɔne wéle ní wéleo pii. ¹⁸ Lua gbé sisi tɔzɔan lò? Asu gyafɔdeke weleleo. Lua gbé sisi gyafɔde ùn lò? Asu tɔzɔo. ¹⁹ Tɔzɔa yáe vɪo mé gyafɔ yáe vɪo, sema yá pɔ Lua dilɛo kúá. ²⁰ Lá baade kú Lua aà sisi à aà sèò, aà zed màa. ²¹ Lua n sisi zɔ ùn lò? Nsu bilileo. Ama tó rísu n gɔa wéé ù zé è, bɔ zɔbleu. ²² Zɔ pɔ Dii aà sisi gɔ wéé ù Diipi guue. Màa lɔ wéé pɔ Dii aà sisi gɔ zɔ ù naa Kilisiwae. ²³ Lua á lú à flabò. Asu gɔ gbēnazina zɔ ùo. ²⁴ Gbéó, lá baade kú Lua aà sisiò, aà ze ní Luao màa.

Pɔseɔ ní gyaaɔ

²⁵ Pɔseɔ yá musu mi yáe ma Dii kíio, āma lá má náai vɪ Dii sùuu guu, lá ma láasoo de má oé. ²⁶ Taasi pɔ kú tia mé tò mále e a maa ké gbé ze ní a kua. ²⁷ Tó ní nɔ vɪ, rísu weele n gbaeo. Tó ní vɪ sɔo, rísu weleleo. ²⁸ Tó ní sè, ni duunake no. Tó wéndia zākè sɔ, i duunakeo. Gbé beeo yá'e dúniau, mé má ye bee á leo. ²⁹ Ma gbéó, yá pɔ mále on ke: Goo i gɔ zào. Za tia nɔdeɔ gɔ lá aa vɪowa. ³⁰ ɔɔbnao gɔ lá aale ɔɔbowa. Pɔnadeɔ gɔ lá an pɔ naowa. Pɔlunao gɔ lá aa pɔe vɪowa. ³¹ Dúnia pɔ mɔaokenaɔ gɔ lá aale keowa, asa dúnia tiaɛ bee lé gēzeɛ.

³² Má ye àò ku yākáakesaiɛ. Pɔse ì laaidɔ Dii yáɔwa, ì lá a ka Diigu ke. ³³ Nɔde ì laaidɔ dúnia yáɔwa, ì lá a ka a nagu ke, ³⁴ ɔ ìb kú ní láasoo plao. Nɔe pɔse ge nɔe léso ì laaidɔ Dii yáɔwa, ì a me ní a nisinao kpawà. Nɔzāe sɔ ì laaidɔ dúnia yáɔwa, ì lá a ka a zágú ke. ³⁵ I ke mále galakpaé no. Ma bee ò á aafia yáíe, ké à yāke a zéwa, í áziá kpa Diiwa gupále gwasai.

* 7:11 Maa 10.11-12

³⁶ Tó gbé nòkpama ví, tó àlè gē seaa mé à kèè wí ũ, tó à aà kàka beewa, aà aà sé, lá à kèèwa, àlè duunakεo. Aa kōse. ³⁷ Ama tó à yápi bò a nòseee, mé teasi lé aà kakao, mé a azia kúa dō, tó a dà a sōu á a wéndiapi seo, a kè maaε. ³⁸ Beewa gbé pò a pò sè a kè maaε, āma gbé pò i a pò seo maa de beea.

³⁹ Nòεá a zá pòε gōo pò aà zá kú pii. Tó aà zá sù ánuatò, a zεví à zāke ní gō pò a yeio, sema gōpi aào de Dii pò ũ. ⁴⁰ N beeo tó à gō pòse, mále e aà pò ào na de tó à zākèla. Mále e mapi, má Lua Nisina ví sō.

8

Sa'oble

¹ Sa'oble yá musu, wá dō ké á yáo dō ápii. Dōa sō Ìo yōo ví, yeakōi mé káfia ví. ² Tó gbé lé e á yá dō, i dō lá à kù à dōwa gīao. ³ Tó gbé ye Luazi, Lua aà dō. ⁴ Too, sa'obleblea yá musu wá dō ké dúnia guu táaa pœ no, asa Lua mēndo kua wá dō. ⁵ Baa tó pò pò wí oné luao ku musu ní zīleo, mé dāo kīi luao diε, diio diε, ⁶ wá kīi Lua mēndoe, òn wá Mae pò pōpii bò aà kīi mé wá kú aà yái ũ. Dii mēndoe lo, òn Yesu Kilisi pò pōpii kè mé wá kú aà sabai ũ.

⁷ Ama gbépii dō mào. Gbēeo dóekè ní táa yáo e tia, pò pò aale ble aaio e sa'obleε, ò an làasoo lí dadoũ, ké dōa i panéo yái. ⁸ Ble mé a wá sō Luazio. Tó wi bleo, kēsāa no. Tó wá blè, káfia no. ⁹ A laaika gōa wēeo ũ beei, ké ásu to gbé pò dōa i panéo fuo. ¹⁰ N gbé pò ní dōa ví, tó gbé pò dōa i paèò n e, níle pòble táa kùe, a aà gba sō à sa'oble ble sōo lé? ¹¹ Beewa n dōa n gbēdo pò dōa i paèò Kilisi gà aà yái òokpà. ¹² Tó a duunakè á Yesude deeoε, a ní dōa pò i panéo gbá kàso, Kilisi a duunakèè. ¹³ Ayámεto tó nòo pò má só mé a to ma gbēdo fu, má só bau lo, ké ma gbēdo su fuo yái.

9

Zinao nzia busaa Kilisi bao yái

¹ Má azia vío lé? Zinan ma ũo lé? Mi wesi wá Dii Yesuleo lé? Amε á de ma zī gbε ũ naa Diiwa guuo lé? ² Baa tó má de zina ũ gbēpaleoεo, má deé a ũ fá. Ma naa Diiwa guu ma zinake seelan á ũ.

³ Lá mi o ma bēebonaonen ke. ⁴ Má pòblea ní imiao zé ví ma zī guuo lé? ⁵ Má a zé ví mào nò Yesude kúa gu pò mále géu, lá zina kīnio ní Dii dāunao ní Piεowao lé? ⁶ Wá ní Baanabao wá pla, wámε wá zεví wá wá zī to weoa? ⁷ Déme ì sosa ble ní azia gwaaoi? Déme li'bà mé ìli a bε bleo ni? Déme lo zudā mé ìli a ví mio ni?

⁸ Baa ké gbēnazina yākeɔ má lèèũóé, a ku màa Mɔizi ikoyā guu bo lé? ⁹ Mɔizi ikoyā láu à mè, ásuli lesɔkpa zu pɔ́ lé pɔgbēɔ.* Zuɔ yáí ɔ Lua yápi òia? ¹⁰ Wá yáí à yápi òio lé? Ao, wá yáí wà yápi kèi, ké sèwana lí sèwa ní wɛɔba pɔ́io, mé pɔgbēna lí pɔgbē ní wɛɔba pɔ́io, i a baa e a guu. ¹¹ Tó wa Lua yá tò á guu, mé wa wá baa è á guu,† yāe yà? ¹² Tó dāɔ zé bee víwá, wa wá pɔ́ o be? Wi séle zé bee kíio, wa yápii fò ké wásu zezɔ Kilisi baoɔo yáíe. ¹³ A dɔ́ ké Lua ua zíkɛnaɔ lí Lua ua blɛ bleo lé? Lua gbagbakii sa'onao lí ní baa e gbagbakii guuo lé?‡ ¹⁴ Beewa Dii díle a baokpanaɔ aao ble baopi kpaá yá musu.§ ¹⁵ N beeo mi zépiɔ kee séleɔ, mé mi bee o wà kemee yáí no. Ga maamee de beea. Gbēe a e kpa ma íandāapiɔ. ¹⁶ Kilisi baokpaa demee íandāa yá ũo, teasi mé gbadāa. Waiyoo mapi, tó mále baopi kpaɔ. ¹⁷ Tó mazía zí mále ke, ma wé dɔ aseaiɛ. Lá Lua mé dílemee, à kù mà kee. ¹⁸ Bóme ma aseá ũi? Tó ma baopi kpà ɔsāsasai, mé mi iko pɔ́ má ví baopi kpaá guu blemáo, ma asean we.

¹⁹ Gbēe ma vío, ma azía díle zɔ ũ gbépiiɛ, ké mà gbé e dasi yáí. ²⁰ Ké má kú ní Yudaɔ, ma gɔ́nwa, ké aa ma yáze e yáí. Ké má kú ní Mɔizi ikoyādanaɔ, ma gɔ́ a dana ũ, baa ké a iko víao, ké a yādanaɔ e ma yáze e yáí. ²¹ Ké má kú ní ikoyāpi dansaiɔ, ma gɔ́nwa, ké aa ma yáze e yáí. I ke lua'ikoyādansain ma ũo, Kilisi mé iko vía. ²² Ké má kú ní gbé busɔ, ma busa ké aa ma yáze e yáí. Mi gɔ́ pɔ́pii ũ gbépiiɛ, baa lá à kè pii, ké mà e ní gbēɔ suaba. ²³ Yá pɔ́ mi ke pii, mi ke Kilisi baokpaa yáíe, ma ɔ iɔ ku a guu.

²⁴ Bakpaáa guu, gbépii í bàaleɛ, áma ké gbé mendo mé í ble, á dɔ́o lé? A bàale màa sɔ́, ké à e ble. ²⁵ Ampii aaí dēeka aao rízia kúa dɔ́ yápii musu. Aaí ke màa fùá pɔ́ í ɔ́kpa ea yáí. Wápiɔ sɔ́, a pɔ́ pɔ́ lí ɔ́kpao yáíe. ²⁶ Ayāmeto ba pɔ́ mále lé, má dɔ́ pɔ́ pɔ́ mále yá, i ke mále dēeka gugiiu no. ²⁷ Mi íada ma mewa, mi ikoblewá, ké ma waasokea dāɔne gbɛa, másu bo pāo yáí.

10

Laaikaa táagbagbaai

¹ Ma gbéɔ, má ye wá dezio yáe bee dɔ́agu. Aa tɛ telui mpíi,* aa bùa ísiawa mpíi.† ² Lua ní da'ilekè telupi guu ísiapi guu mpíi Mɔizi íwao ũ. ³ Aa Lua blɛ doũ blè mpíi,‡ ⁴ aa Lua í doũ mí mpíi, asa aa Lua gbɛsi pɔ́ lé ní talakpa í míe. Gbɛsipiá Kilisiɛ.§ ⁵ Kási

* 9:9 Iko 25.4, 1Tim 5.18 † 9:11 Lom 15.27 ‡ 9:13 Iko 18.1 § 9:14 Luk 10.7
 * 10:1 Bɔa 13.21-22 † 10:1 Bɔa 14.22-29 ‡ 10:3 Bɔa 16.35 § 10:4 Bɔa 17.6, Nao 20.11

an daside i ka Luaguo, ɔ an ge g̃ kpále guwaiwai.* 6 Yápi de w̃e seela ũ, ké wásu yāvái nidε lá aa a nidèwao.† 7 Asu à de táagbagbanao ũ lá an gb̃eowao. A k̃ea Lua taalau wà mè: Gb̃é z̃lε lé poble, aale imi, ɔ aa f̃elε lé k̃ò'o.‡ 8 Wásu wà de nɔd̃aakpanao ũ lá an gb̃eowao. Aa kpà, ɔ aa g̃aga g̃oo doũ z̃i gb̃eɔn òaasɔɔo l̃eε bao ní àãso (23.000).§ 9 Wásu Dii l̃e wà gwa lá an gb̃eowao. Aa aà l̃e aa gwà, ɔ ml̃eɔ ní soso aa g̃aga.* 10 Asu z̃aka lá an gb̃eowao. Aa z̃akà, ɔ ga malaika ní dede.†

11 Yápi ní lé seela ũ wá gb̃é p̃ó wá kú g̃oo vl̃awaɔnεε, ɔ wa k̃e láu wá gbaa laai yái. 12 Gb̃é p̃ó lé e á z̃ea gb̃aa, aà laaika l̃el̃eai. 13 Ỹōae í á leo, sema a p̃ó p̃ó ì gb̃épii le bàasio. Lua náai ví, a to wá á ỹō de á gb̃aa léao. A á gba z̃é à ỹōa f̃ō, í b̃ou.

14 Aỹameto ma gb̃é yenzideɔ, à mik̃é táagbagbaawa. 15 Mále ỹá'óé laaideɔ ũ. A w̃éte yá p̃ó mále oéi áz̃lawa à gwa. 16 Imib̃o báaade p̃ó wi sáaukpaò, tó wá a imi, wá baa ku Kilisi au guuo lé? K̃aa p̃ó wi é'ε, tó wá sò, wá baa ku Kilisi me guuo lé?‡ 17 Lá k̃aa m̃endoε, baa ní wá dasikeo wá mè doũε, asa wá baade a baa ví k̃aa doũpi guue. 18 A gwa Isailiowa. Gb̃é p̃ó sa'oble bl̃e bàa kú ní Lua gbagbakio lé?§ 19 Má ò kpelewa ni? Mále o t̃aa sa'obleá p̃oe ỹá? Ge an diiá p̃oe ỹá? 20 Aawo, mále o p̃ó p̃ó wá sa'òò wa ò táawaε, i ke Lua no. Má ye á bàa à kú ní t̃aao.* 21 A f̃ō Dii imib̃o í mi ní t̃aa p̃oo. A f̃ō Dii ble ble ní t̃aa p̃oo. 22 Ge wá ye wá Dii p̃o f̃elε ỹá? Wá gb̃aa deaàla ỹá?†

23 I me yápii z̃é ví. M̃aaε, āma yápii ài vío. I me yápii z̃eví. M̃aaε, āma yápii káfia vío.‡ 24 Gb̃e z̃ia yá su d̃aaεò, sema a gb̃édee yá. 25 A p̃ó p̃ó wàle yia el̃eu ble ỹae gb̃easai á làasoo yái, 26 asa t̃õle ní p̃ó p̃ó kuw̃aò piiá Dii p̃oε.§ 27 Tó Yesusaide á sisi bl̃ewa, tó à k̃éé mé a ge, à p̃ó p̃ó wa kp̃awá ble ỹae gb̃easai á làasoo yái. 28 Tó wá su òé sa'obleε, ásu bleo làasoo yái ní gb̃é p̃ó òé yáó. 29 Mále bee o ade làasoo yáiε, i ke á p̃ó no.

Gb̃ép̃ale làasoo yái ɔ máo maz̃ia vío? 30 Tó ma p̃obl̃e ní sáaukp̃aao, b̃óỹai wa ma b̃èbo p̃ó p̃ó ma sáaukp̃api yá musui? 31 Yá p̃ó ále ke pii, ále p̃obl̃en nò, ále imin nò, à apii ke Lua t̃õb̃oa yái. 32 Asu to Yudaɔ ge Gelekio ge Lua g̃alideɔ fu á ỹakea yáio. 33 M̃aa mi ke. Apii guu mi wet̃a ma yá ká gb̃épiigue. Mili maz̃ia maa w̃ẽleε, sema bíla p̃ó, ké aa e b̃o yái.

* 10:5 Nao 14.29-30 † 10:6 Nao 11.4 ‡ 10:7 B̃oa 32.6 § 10:8 Nao 25.1-18

* 10:9 Nao 21.5-6 † 10:10 Nao 17.6-15 ‡ 10:16 Mat 26.26-28 § 10:18 Lev

7.6 * 10:20 Iko 32.17 † 10:22 Iko 32.21 ‡ 10:23 1Kln 6.12 § 10:26 Sou

11

¹ A ma kea ke lá mi Kilisi kea kewa.*

Nɔɔ pókummusukea

² Ma á sáaukè ké ma yá dɔágu yápii guu, mé á kètókɔɛ pɔ má dàɔ kúa. ³ Má ye àɔ dɔ ké Kilisi mé gɔɛ píi mi ũ, gɔɛ mé nɔɛ mi ũ, mé Lua mé Kilisi mi ũ. ⁴ Gɔɛ pɔ lé wabike ge àle á nabikeke ní pɔ kua a miwa lé a mi kpeɔɔ. ⁵ Nɔɛ pɔ lé wabike ge àle á nabikeke pókummusukesai lé a mi kpeɔɔ, a de lá à mipoloobòwaɛ. ⁶ Tó nɔɛ i pókummusukeo, aà a mi kèele. Lá mikèelea ge miboa de nɔɛ wí ũ, aà pókummusuke. ⁷ I kũ gɔɛ pókummusukeo, ké a de Lua taa ní aà gawio ũ yái.† Nɔɛ sɔ, ɔme gɔɛ gawio ũ. ⁸ Asa Lua i gɔɛ bɔ nɔɛ kíio, nɔɛ a bɔ gɔɛ kíi. ⁹ I gɔɛ ke nɔɛ yáio, nɔɛ a kè gɔɛ yái.‡ ¹⁰ Bee yái ní malaikaɔ yáo sema nɔɛ lí pókummusuke a zá iko seela ũ. ¹¹ Yápi guu naa Diiwa nɔɛ mé gɔɛ ũ, gɔɛ mé nɔɛ ũ. ¹² Asa lá nɔɛ bɔ gɔɛ guu, màa lɔ gɔɛ ì bɔ nɔɛ guu, mé pɔpii bɔ Lua kíie.

¹³ A wéte yápizi à gwa. Nɔɛ wabikea pókummusukesai maaa? ¹⁴ A dɔ áziawa ké miká gbàa de gɔɛ wí ũ, ¹⁵ áma tó nɔɛ ví, a deè gawio ũ. Asa Lua miká kpà nɔɛwa à kuaàla. ¹⁶ Tó gbèe ye lekpaake, aàɔ dɔ ké wápiɔ ní Lua gálideɔ píi, bee bàasio wá yápale kúao.

Dii ble blea

(Mat 26.26-29, Maa 14.22-25, Luk 22.14-20)

¹⁷ Yá pɔ má ye daé tia guu, má á sáaukpaɔ, asa á kɔkáaa ì vái ie de maala. ¹⁸ Séia má mà, tó a á gáli kàaa, i bɔ kɔ kpe gá ní gaoɛ. Ma yápi sí yɔɔ. ¹⁹ Sema kɔkpaalea à kú á guu, ké síandɔ e bɔ gupua. ²⁰ Tó a kàaa, i ke Dii ble ɔ ili bleo, ²¹ asa á baade ì wá à a pobleɛ. Nɔa ì gbèeɔ de, wè ì gbèeɔ de. ²² A be ví à pobleu à imiuo lé? Ge i saka Lua gálideɔgu à wida pɔesaideɔwa yà? Má oé kpelewa ni? Má á sáaukpa yà? Má á sáaukpa yá bee musuo.

²³ Yá pɔ má mà Diiwa má dàén ke: Zí pɔ wa Dii Yesu kpámá, a gwáasina ɔ à kàa sè ²⁴ à Lua sáaukpà a è'ɛ, ɔ à mè bee de a me pɔ á kpá wá yái ũɛ, wáliɔ bee ke a yá dɔawágu yái. ²⁵ Màa lɔ ké aa poble àa làa, à imibɔ sè à mè, Luabaakuarínɔ tia a au sabai ɔn ípi ũ.§ Tó wále mi, wáliɔ mi a yá dɔawágu yái. ²⁶ Asa tó a kàapi sò, mé a ípi mì, ále Dii ga baokpa e à gè móie.

²⁷ Ayámeto tó gbé kàapi sò mé à Dii ípi mì kàa ní ípio yádasai, à tàakè Diie aà me ní aà auo yá musu. ²⁸ Baade azia yá gwagwa, i gbasa kàapi só, i ípi mì, ²⁹ asa tó gbé sò mé a mì mɛpi gbadɔsai, à yádà azialaɛ. ³⁰ Bee yái gyáɔ ní yèɛsaideɔ dasi á

* 11:1 1Kln 4.16, Flp 3.17 † 11:7 Daa 1.26-27 ‡ 11:9 Daa 2.18-23 § 11:25 Bɔa 24.8, Zel 31.31-34

guu, mé gbé pò gè gékliò fàao. ³¹ Tó wa wázia yá gwàgwa, Dii a wá tàae eo. ³² I wá tàae e, ì wá toto, ké yá su zǝléwá ñ dúniaoo yáie. ³³ Ayāmeto ma gbéǝ, tó a kāaa ále Dii ble ble, àli kǝ dá. ³⁴ Tó ñaa lé gbēde, aà pǝble be, ké á kǝkāaa su yá'ieo yáí. Má yá pǝ gǝǝ bǝlekeé, tó ma mǝ.

12

Lua Nisina gbaǝ

¹ Gbéǝ, Lua Nisina gbaǝ yá musu, má ye àǝ síana dǝ. ² A dǝ ké gǝǝ pǝ á Lua dǝo, táa pǝ aali yá'ooǝ mé ìǝ á gále, aaiǝ dǝaaaé. ³ Ayāmeto má òé, Lua Nisina lí dede gbéwa à láaiziǝ Yesuwao, mé gbēe a fǝ o Yesu mé Dii ũo, mé ì ke Lua Nisina dǝaaaé bàasio.

⁴ Gba ku kpaalea, āma Lua Nisina mēndoε. * ⁵ Zi ku kpaalea, āma Dii mēndoε. ⁶ Gbāa ku kpaalea, āma Lua mēndoε, ōme ì apii ke baadeε. ⁷ Lua Nisina ì dede baadewa gbépii káfiia yáie. ⁸ Lua Nisina ì gbéε bee gba zé aà ōnyā'ò, mé Nisina doūpi ì gbé kee gba zé aà dǝyā'ò. ⁹ Nisina doūpi ì gbépāle gba luanaaikea zé, ì gbé gba gbégbāgbāa zé. ¹⁰ I gbé gba dabudabukea zé, ì gbé gba ānabikekeε zé, ì gbé gba zé aà nisinaǝ dǝkǝε, ì gbé gba zé aà yāebui'o, ì gbé gba yāe buipi bǝlekeε zé. ¹¹ Nisina mēndona doūpi mé ì apii ke, ì gbapi da baadeε lá a yeiwaε.

Mε ñ a gu

¹² Mē mēndo guǝ dasi. Baa ñ a dasikeo, mē doε pii. Māa wá naa Kilisiwa de sǝ. † ¹³ Wápiǝ pii, Yudaǝ ge buipāleǝ, zǝǝ ge wéεǝ, Lua wá ké mē doū ñ a Nisina mēndonapi gbāaoε, à wá gbá a Nisina mēndonapi, ō wá mǝ wápii. ¹⁴ Mεguǝ dasi, ì ke mēndo no. ¹⁵ Tó gbá mē lá ōn a ũo, á de mē pǝ ũo, bee yáí àǝ de mē pǝ ũoa? ¹⁶ Tó swá mē lá wén a ũo, á de mē pǝ ũo, bee yáí àǝ de mē pǝ ũoa? ¹⁷ Tó mē búu de wé ũ, wa yāmae? Tó mē búu de swá ũ, wa pǝ gīmae? ¹⁸ Lá a dεwa, Lua guǝ pèpekǝwa me guu, ampai, lá a yeiwa. ¹⁹ Tó ampai de mεgu doū ũ, mēn we má ni? ²⁰ Lá a dεwa mεguǝ dasi, mé me mēndoε. ²¹ Wé a fǝ o ǝε a bàa kuaànǝoo. Māa lǝ mi a fǝ o gbáε a bàa kuaànǝoo. ²² Aawo, mεgu pǝ wǝ e késāanzi, me a fǝ àǝ a saio. ²³ Mεgu pǝ wǝ e gawisai, wǝ a kpela deñla. A gu pǝ wǝ a ea dile wíyā ũ, wǝ pǝ nai deñla, ²⁴ āma a pǝ pǝ maa bàa kú ñ beeo. Ké Lua me kāaa, à gawi káfi pǝ pǝ gawi lé késāmáǝne deñla. ²⁵ Beewa me kpaaleao, a guǝ kǝ yá dǝ. ²⁶ Tó mεgu do lé taasike, a guǝ pii ì keaànǝε. Tó wá mεgu do kpelá, a guǝ pii ì pǝnakeaànǝε.

* 12:4 Lom 12.6 † 12:12 Lom 12.4-5

27 *Amé á Kilisi mé ũ, mé á baade de mepi guo ũ.* 28 *Gia séia, Lua zinaᵋ díle a gálideᵋ guu, a plaade ānabiᵋ, a āaᵋde yādanedeᵋ, bee gbēa dabudabukenaᵋ, bee gbēa gbé pᵋ à ní gbá gbégbāgbāa zéᵋ ní dᵋnledeᵋ ní dᵋaanaᵋ ní gbé pᵋ ì yāebui'o.†* 29 *Zinaᵋn ní ũ piie? Anabiᵋn ní ũ piie? Yādanedeᵋn ní ũ piie? Dabudabukenaᵋn ní ũ piie?* 30 *Lua gbégbāgbāa gbadané mípiie? Aaí yāebui'o mípiie? Aaí yāe bui bᵋᵋleke mípiie?* 31 *A webii gba pᵋ deńlaᵋwa.*

Tiasa má a pᵋ pᵋ deńla zé ᵋᵋbé.

13

Yeakᵋi

1 *Tó ma yāebui'ò, gbēnazina ge malaika pᵋ, tó miliᵋ ye gbēeo, ma kᵋfíkè lán mᵋlea ge sésēnapaawa.* 2 *Tó ma ānabikekegba è, tó ma yápii asii mà mé má dᵋa píi ví, tó ma luanaaika kà mà gbēsisi sᵋ,* tó miliᵋ ye gbēeo, pᵋen ma ũo.* 3 *Tó ma pᵋ pᵋ má víᵋ kpaalèné píi, tó má tò wà ma kpsa, tó miliᵋ ye gbēeo, a ài vímēeo.*

4 *Gbé pᵋ ᵋ yēzi ᵋ mena ví, a gbēke ví. Ili wedᵋnéo, ìli káadao, ìli yᵋᵋkeo.* 5 *Ili widamáo, ìli azia maa wēleo, ìli fēnzio, ìli yákuańᵋo.* 6 *Ili yāvāi yáabo, ì pᵋnake ní sianaᵋ.* 7 *Gbé pᵋ ᵋ yēzi ì yápii fᵋ, ì yápii náaike, ì wedᵋ yápii bᵋa maai, ì menake ní yápii.*

8 *Yeakᵋi láaa vío. Anabikekeka a mide, yāebui'oa lé a ká, dᵋa a gēzea.* 9 *Asa wá dᵋa ní wá ānabikekeao i pao.* 10 *Tó pᵋ léso mᵋ, pᵋ pᵋ i pao a gēzea.* 11 *Ké má de nebᵋᵋna ũ, mi né yā'o lan nebᵋᵋnawa, mi làasooke lán nebᵋᵋnawa, mi yá gwa lán nebᵋᵋnawa. Ké ma ka gbēnazina ũ, ma ᵋkpà nebᵋᵋn yái.* 12 *Tia kéwa wále gu'e díi guu dùduu, zí bee wá wesi Luale. Tia kéwa ma dᵋa i pao, zí bee má yá dᵋ wásawasa lá Lua ma dᵋwa.* 13 *Tiasa yá mēn āaᵋe beeᵋ mé gᵋ: Luanaaika ní wedᵋaaázio ní yeakᵋio, āma yeakᵋi mé deńla.*

14

Yāebui'oa ní ānabikekeao

1 *A to yeakᵋi yá dᵋaaé, ì webii Lua Nisina gbaᵋwa, atēsa ānabikekeka.* 2 *Gbé pᵋ lé yāebui'o lé yā'o gbēᵋneo, sema Lua, asa gbēe lé mao, àle asiiyā'ò ní Lua Nisina gbāaoe.* 3 *Gbé pᵋ lé ānabikeke lé yā'o gbēᵋnee, àle ní zedᵋe, àle ledamāe, àle ní nᵋse nininée.* 4 *Gbé pᵋ lé yāebui'o lé azia káfie, gbé pᵋ lé ānabikeke lé Lua gálideᵋ káfie.* 5 *Má ye à yāebui'o ápii, āma má ye à*

† 12:28 Efē 4.11 * 13:2 Mat 17.20

ānabikεκε de beea. Gbḗ pᵋ lé ānabikεκε de yāebui'onala, sema wàle a bᵋleke ké gālidepᵋ e káfi a musu bàasio.

⁶ Gbḗ, tó ma mᵋ á kǐi mé ma yāebui'òé, bᵋ ài a vǐéi? Sema ma yá'oa àᵋ de yáwewēa ũ ge dᵋa ge ānabikεkea ge yādaané. ⁷ Maa a de ní pᵋ'obᵋnaᵋ bᵋ. Kule ge mᵋᵋnan nᵋ, tó àle ᵋᵋ súsuo, kpelewa wa fᵋ dᵋ lá àle oi? ⁸ Tó mᵋ ᵋᵋ yayaa, sosᵋ zǐ sᵋukεo. ⁹ Maa ápiᵋ sᵋ, tó àle yāebui'o, wàle mao, kpelewa wa yá pᵋ ále o gbadᵋi? A yá a gḗ ní ánaoε. ¹⁰ Yáᵋ bui dasi dúnia guu, an kee bᵋlesai sᵋo. ¹¹ Tó wàle bui pᵋ mili a yāmao o, máᵋ de a ònaε nibᵋ ũε, mé aᵋ demεε nibᵋ ũε. ¹² Maa ápiᵋ sᵋ, lá á āiavǐ ní Lua Nisina gbaᵋ, à āiakε àᵋ gεᵋ aε, ké Yesudeᵋ e zεᵋᵋ.

¹³ Ayāmeto yāebui'ona wabikε aà e a bᵋleke. ¹⁴ Tó ma wabikḗ ní yāebui'oaᵋ, ma nisina mé kḗ, ma làasoo dᵋaaamεεo. ¹⁵ Too, yápi deai? Má wabikε ní nisina, mí ke ní laaio bᵋ. Má lesi ní nisina, mí sí ní laaio bᵋ. ¹⁶ Tó n Lua tᵋnasǐ ní nisina, kpelewa gbḗ dafu pᵋ kú we a o, āmi, sáau pᵋ ní kpà yá musui? Asa i yá pᵋ ní ò dᵋo. ¹⁷ Baa tó n sáaukpà a zéwa, i to n gbḗdo zèᵋᵋ. ¹⁸ Ma Lua sáaukḗ, ké mi yāebui'o deála píi, ¹⁹ ama gāli guu tó ma yá mèn sᵋo ò ní laaio ma yādàoné, a maamεε de mà yá mèn ũma'ūma o ní yāebui'oaola.

²⁰ Gbḗ, á làasoo su àᵋ de lán néᵋwao. Aᵋ de nebᵋᵋnaᵋwa vāi yá musu, āma á làasoo àᵋ de gbḗzᵋᵋ pᵋ ũ. ²¹ Mᵋizi ikoyā láu Dii mè:

Má yāebui'o gbḗpiᵋne nibᵋᵋ léu,

ní beeo aa swásε ma yáio.*

²² Ayāmeto yāebui'oa de seela ũ Yesudeᵋneᵋ, sema Yesusaideᵋ. Maa bᵋ ānabikεkea de seela ũ Yesusaideᵋneᵋ, sema Yesudeᵋ.

²³ Tó gālideᵋ kàaa píi, mé aale yāebui'o nípii, tó gbḗ dafu ge Yesusaideᵋ mᵋ we, aa mε ána kámáεo lé? ²⁴ Tó gbḗpii lé ānabikεke sᵋ, mé Yesusaide ge gbḗ dafu mᵋ we, ampíi yá a aà da làasoo a aà wé ké, ²⁵ asiyyā pᵋ kú aà nḗseu i bᵋ gupuaui, i wúle a gbεu à misiile Luaε, i gbasa mε Lua kú á guu sínaε.

Galideᵋ lousisia zé

²⁶ A deai gbḗ? Tó a kàaa, á baade líᵋ le ge yādaané ge yáwewēa ge yāebui'oa ge yāe buipi bᵋlekea vǐ. A apii ke ké gbḗ e zεᵋᵋ. ²⁷ Tó wàle yāebui'o, gbḗᵋn pla ge àaᵋ, asuli de beeaᵋ. Aa kᵋ gba zé, gbḗ mènᵋdo i a bᵋleke. ²⁸ Tó a bᵋlekεna kuo, aà kámabo gāli guu, i a pᵋ o ado ní Luao. ²⁹ Anabiᵋ gbḗᵋn pla ge àaᵋ yá'o, gbḗ kǐniᵋ i làasookε an yáwa. ³⁰ Tó Lua yá'ò gbḗpāleε, gbḗ pᵋ lé yá'o níle. ³¹ Apíi á fᵋ ānabikεke dodo, í

* 14:21 Isa 28.11-12

yādadakɔe ápii, í kɔ se lesí. ³² Anabio fɔ ní ānabikekeea zùuke, ³³ asa Lua ye yāyaaio, sema a zede.

Lá Lua gbéɔ̀ í ke wéle ní wéleo píiwa, ³⁴ nɔe lé lío kpaaüa gāli guu, asa aa yā'oa zé v̄io. Aa misiile lá wa ò Mɔizi ikoyā guuwa. ³⁵ Tó aa ye yāe d̄s, aa ní zá gb̄eai be, asa nɔe yā'oa gāli guuá wíe. ³⁶ A kíi Lua yá dàaleua? Ge á m̄endo yáí à m̄ia?

³⁷ Tó gbéɔ̀ lé e á de ānabi ge gbéɔ̀ pó Lua Nisina dɔaaaè ũ, aàò d̄s ké yá pó má k̄épiá Dii yādileae. ³⁸ Tó gbéɔ̀ pākpaì, à pākpaaz̄ie. ³⁹ Ayāmeto ma gbéɔ̀, à webii ānabikekeewa, āma ásu gi yāebui'oaio. ⁴⁰ A yápii ke a zéwa súsu.

15

Kilisi bɔa gau

¹ Gb̄eɔ̀, baona pó má kp̄àè á s̄i a zed̄ ɔ́ má ye mà ea dɔágu. ² Baonapi mé a á suaba, tó á waaso pó má kp̄àepi k̄üa. Tó màa no, á Yesu náaik̄ea k̄e p̄ae. ³ Yá gb̄ia pó má mà má dàén ke: Kilisi gà wá duuna yáí lá a k̄ea Luayātaalauwa.* ⁴ Wà aà v̄i, ɔ́ à v̄u a gɔɔ àaɔde z̄í lá a k̄ea Luayātaalauwa.† ⁵ A az̄ia òlò P̄iee, ɔ́ à az̄ia òlò a ìwa gb̄eɔ̀n kuɛpl̄aɔne l̄.‡ ⁶ Bee gb̄ea à az̄ia òlò wá gb̄eɔ̀ne ké aa k̄āaaa gudoŭ, aa de gb̄eɔ̀n òaa pla ní bas̄oola (500). An daside ku e tia, āma an gb̄eɔ̀ ánuatò. ⁷ Bee gb̄ea à az̄ia òlò Zaak̄ie, ɔ́ à az̄ia òlò z̄inaɔne pii. ⁸ Ampii gb̄ea à b̄ò m̄à, ma ḡs k̄õnse ũ.§ ⁹ Asa z̄inaɔ guu máme má k̄pee, mi ka wà om̄ee z̄inaɔ, asa ma ìadà Lua gālideɔwa.* ¹⁰ Gb̄eke pó Lua k̄em̄ee yá mé tò má de kéwa gb̄a, mé gb̄eke pó a k̄em̄epi í ke p̄ao, asa ma d̄eek̄à der̄la pii. Máme má k̄eo, gba pó Lua dàmeé mé tò má k̄e. ¹¹ Ayāmeto à b̄ò ma kíi ge an kíin nò, yá pó wále a waasoke á s̄in we.

Wá bɔa gau

¹² Lá wále Kilisi bɔa gau waasoke, ákea á gb̄eɔ̀ lé o ḡeo vuo ni? ¹³ Tó ḡeo vuo, d̄s Kilisi i vuo. ¹⁴ Tó Kilisi i vuoe, d̄s wá waasokea gia, mé á Kilisi náaik̄ea gia, ¹⁵ wí ḡs Lua seelade egeɔa ũ, ké wá ò à Kilisi v̄u yáí. Asa tó ḡeo vuo, d̄s i aà vuo. ¹⁶ Tó Lua lí ge vuo, Kilisi i vuo. ¹⁷ Tó Kilisi i vuo, á Kilisi náaik̄eaá p̄ae, á kú á duuna guue e tia, ¹⁸ mé gbéɔ̀ pó ánuatò naa Kilisiwaɔ k̄aal̄e. ¹⁹ Tó wá kuae bee yáí ɔ́ wá wé d̄oi Kilisizi ado, w̄enadeɔn wá ũ de gb̄épii.

²⁰ Siana guu Kilisi b̄ò gau, ɔ́me d̄òaa v̄u séia gb̄é pó ḡaɔne. ²¹ Lá gb̄ee mé tò ga m̄ò, màa l̄o gb̄ee tò ḡeo vua m̄ò. ²² Kua Adamu

* 15:3 Isa 53.5-12 † 15:4 Sou 16.8-10, Zin 2.24-32 ‡ 15:5 Luk 24.34, 36

§ 15:8 Zin 9.3-6 * 15:9 Zin 8.3

vu yaikesai, wápiò s̄ wí li.† 53 Sema wá me pò ì yaikεε bee gē a yaikesai guu. Sema wá mē gεε bee gē a gasai guu. 54 Tó wá me pò ì yaikε gē a yaikesai guu, mé wá mē gε gē a gasai guu, ò yá pò kēa láuε bee a pa wà mē:

Wà zible gawa, à mīde.‡

55 Ga, n ziblea tón láí?

Ga, n sewe kú máe?§

56 Duuna mé ga sewe ũ, mé duuna gbāa ì bò ikoyā guue. 57 Wà Lua sáaukpa, ké ì to wà zible ní wá Dii Yesu Kilisi gbāao.

58 Ayámeto ma gbé yenzideo, à ze gbāa giúgiú bōzāsai, í wetā Dii zíwa gōpii, asa á dō ké zí pò ále ke Diie pāo.

16

Polu wélege sūkεa

1 Lua gbéò kámasakaa yá musu, lá má ò Galati būsú Yesudeoε, à ke màa s̄.* 2 Asōanena ní asōanenaò á baade lí òa pò a è a gbāa léu bō adoa, ò káaa, ké ásu kámasapi weεε gōo pò ma mōo. 3 Tó ma mō, má gbé pò a ní díle aa géo zí Yelusaleū ní taalao ní kámasa pò á kápío. 4 Tó à kù mà gεε s̄, aai gé ma kpái.

5 Tó ma bōle ní Masedonio, má mó á kfi, asa má bōle ní Masedonioε.† 6 Mále e má gōoplakeáo, baa buziε se máo ye bleáo, í gé zeimeε gu pò má géu. 7 Tia kéwa má ye mà gēála bálalao, mále e má gōoplakeáo, tó Dii wèi. 8 Má gō Efese e Páteko‡ dikpe zíε, 9 asa Lua zepòomeε maamaa mà zí maa ke, mé ibεεo dasi.§

10 Tó Timotee sù m̄,* ásu kèè bùubuu aà vīakeéo, asa àle zike Diie lamawaε. 11 A gbēe su sakaaáguo. A kūsūakeè aà e ka ma kfi aafia, asa mapi ní ma gbéò wá wé dōaazi.

12 Wá gbēdo Apoloo s̄, miò naewà mòomōo aà mō á gwai ní wá gbé kiniò. A ye mōai gīao. Tó a zekè, a mó.

Ledaama gbezá

13 A itēke, ò zea Yesu náaikεa guu. A gbēzōo yá ke, ò gbāa. 14 A yápii ke ní yekōio.

15 A Sefana† bedeo dō, ké aa de Yesude s̄éiao ũ Gelesi būsuu mé aa díle wào de Lua gbéò dónledeò ũ. Gbéò, ma wabikèwáε, 16 à misiile gbé bee taaone ní gbé pò aale kōaike kua zí doūpi guuo pii. 17 Ma pō kēna Sefana ní Fōotunatuo ní Akaikuo mōawa, asa aa gōmεε á gēε ũε. 18 Aa tò ma nòse dàdoū ní á pòo. A gbé bee taaò kpela.

† 15:52 1Tes 4.15-17 ‡ 15:54 Isa 25.8 § 15:55 Oze 13.14 * 16:1 Lom 15.25-26 † 16:5 Zln 19.21 ‡ 16:8 Iko 16.9-11 § 16:9 Zln 19.8-10 * 16:10 1Kln 4.17 † 16:15 1Kln 1.16

¹⁹ Azi b̀̀su Yesudeɔ fɔkp̀̀wá. Akilasi ń Pisiio[†] ń gálide p̀̀s
 aaí káaa ń beɔ fɔkp̀̀wá maamaa naa Diiwa guu. ²⁰ Wá gbé p̀̀s
 wá s̀̀nuɔ fɔkp̀̀wá ápii. A fɔkpakɔwa ń Lua gbé[́]ɔ lépekɔwao.
²¹ Ma Pɔlu, fɔe beeá ma ɔgbɛɛ. ²² Tó gbēe ye Diizio, Lua
 láaikɛwà. Wá Dii lé m̀̀. ²³ Dii Yesu gbēkɛkɛé. ²⁴ Má yeázi pii
 naa Kilisi Yesuwa.

KŌLENIDEɔ LA PLAADE

Yá pɔ́ kú láe bee guuɔ

KŌlenideɔ lá plaadee bee lé KŌleni Yesudeɔ ɔkaakɔ́ɔu ní Pɔluo yá'owɛɛ. An gbɛɛɔ taaekèè yáa, aa seakè aà gɔa Lua zina ũwa. Pɔlu ye wàɔ na ní kɔɔ, ɔ à azia yá bɔɔlekèné ní yearziao. A òné lá a pɔ kè na gɔɔ pɔ́ a ní baona mà (7.5-15).

A kai pɔ́ à a le Efese búsuu bɔɔlekèné (1.1-11), ɔ à taasi pɔ́ á kè KŌlenio yá dònɔgu. Yápio piiá aà Kilisi zinakeyáɔne. A yá pɔ́ tò a yá'òné pāsípāsí a lá séia guu bɔɔlekèné ní lá a pɔnakè gbézã, ké a yápi oa gbesù (1.12-7.16).

Yude Yesudeɔ kámasakaa yá musu (8-9), à wabikè KŌlenideɔwa aa gbada ní nòsemendoo, asa à mè: A wa Dii Yesu Kilisi gbêke dɔ. Aà pɔde'ia à gò pɔsaide ũ á yáí, ɔ aà pɔsaideke guu à á ké pɔdeɔ ũ. (8.9)

Lápi láakii (10-13) Pɔlu a yá'oa líle. A èa sù gbé pɔ́ aale a dile zina ũɔ yáwa. ɔ lápi yá mĩde ní gbêkekeakɔ́eɔ (13.11-13).

Wásu to Pɔlu azia yá'oa ní nòsepuaɔ wá sásão. I ke aázia bɔa maa ge aázia yáze'ea àle yáo, àle a zinake'iko ɔɔnɛɛ, ké wà e Yesu Kilisi baona sí, wí aà dɔ Dii ũ.

Nòseninia

¹ Mámɛmaa Kilisi Yesu zina Pɔlu lá Lua yeiwa ní wá gbɛdo Timɔteeo, wámɛ wa láe bee kè Lua gálide pɔ́ kú KŌlenionɛ ní Lua gbé pɔ́ kú Gelesi búsuuɔ pii. ² Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio gbêkekeé, i á gba aafia.

³ Wà Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae sáaukpa, Mae Lua sósobide gbɛnɔsenininapi. ⁴ I wá nòse níniwɛɛ wá ñadama pii guu, ké wà e gbé pɔ́ kú baa ñadama kpeletaa guuɔ nòse níniné sɔ́ ní nòse níniɔ pɔ́ Lua wá nòse níniowɛɛo. ⁵ Lá taasi pɔ́ Kilisi kè ì liwázi, màa ɔ wá nòse ì níni maamaa Kilisi yáí. ⁶ Tó wá wá wetà, á nòseninia ní á bɔao yáíe. Tó Lua wá nòse níni, á nòseninia yáíe, ké à e taasi doũ pɔ́ wále ke fɔ́. ⁷ Wá á náai ví seasai, asa wá dɔ lá á bàa kú ní taasi pɔ́ Kilisi kèò, á bàa kú ní nòseniniapio ɔ.

⁸ Gbéɔ, wá ye àɔ dɔ lá wá wá wetà Azi búsuu. A tòwá maamaa, a de wá gbãa léa, baa wá wɛni wá wé doi ɔ seo. ⁹ Yá daawála, wále e wa gaɛ. Bee wá lé ké wásu ze ní wázia gbãaoo, sema Lua pɔ́ ì geɔ vu gbãa. ¹⁰ A wá bó kai zɔɔ guu, mé a wá ɔɔu. Aàpi wá wé doi aà wá ɔɔu ɔ ¹¹ wabi pɔ́ ále kewɛɛ sabai. Beewa gbéɔ Lua sáaukpa dasi wá yá musu gbêke pɔ́ a kèwɛɛ gbé dasi wabikeawɛɛ yáí.

Pɔlu wɛ̀lɛgɛ gbooa

¹² Yá pɔ wi a íanadān ke: Wá laasoo daa doũ, asa n̄ Lua gbāao wá kú n̄ n̄sepuao mɔafilisai dúnia guu, at̄esa á k̄íi. Dúnia ɔnɔ wá kuɔo, sema Lua gb̄eke. ¹³ Wili láe k̄é̄o, sema pɔ i a kyoke á d̄ɔ bàasio. ¹⁴ Lá á wá d̄ɔ ḡia yɔɔ, má ye à wá d̄ɔ s̄áas̄á, ké à íanadā wá yá musu Dii Yesu m̄ɔz̄í, lá wá dā á yá musuwa.

¹⁵⁻¹⁶ K̄ɔ náaikɛapi guu má d̄ile yāa ma Masedoni ḡea guu mà b̄ɔle á gwai k̄áau, mí ea su n̄ á k̄íio, í báaa e ḡen pla, í d̄onlekemee ma Yude ḡea guu.* ¹⁷ Ké ma ḡea bee d̄ile, ma lɛplayà'ò yà? Tó má d̄ile mà yáke, dúnia yá í d̄oam̄ee, ɔ̄ í kem̄ee k̄ando ao ao ge aawo aawo ūa? ¹⁸ Lá Lua náai v̄í, yá pɔ wá òé de ao aawo ūo. ¹⁹ Lua Né Yesu Kilisi pɔ mapi n̄ Siliv̄eɔo n̄ Tim̄teeo† wa aà yá waasokèé á gb̄é pɔ i me ao aawo no, Lua pɔ i me aon aà ū. ²⁰ Asa lé pɔ Lua gb̄è píi síana í ke aà guue. Ayāmeto n̄ Yesu Kilisipi t̄oo ɔ̄ w̄í me āmi, Lua t̄ɔɔa yáí. ²¹ Lua mé wá z̄ínap̄èle naa Kilisiwa n̄ ápiɔ, à wá d̄ile adoa, ²² à a seela k̄èwá, à a Nis̄ina dà wá s̄ou gba pɔ Lua d̄òaa d̄aw̄e ū.

²³ Lua mé ma seelade ū, a ma n̄se d̄ɔ. Ké má ye íadawáo yáí mi gé Koleni bo. ²⁴ I ke wále gb̄aam̄ɔé á luanaaik̄ea guu no, asa a z̄èd̄ou kò, wále z̄ík̄eánɔ á p̄ona yáíe.

2

¹ ɔ má è maz̄íawa a maa mà m̄ɔ á k̄íi n̄ p̄oyao bo. ² Tó ma á p̄o yáé, déme a ma p̄o ke nai, mé i ke á gb̄é pɔ ma á p̄o yáéɔ bàasio? ³ Ma lak̄éé màa, ké tó ma m̄ɔ á gwai, á gb̄é pɔ á de à ma p̄o ke naɔ su ma p̄o yaoe. Má á náai v̄í ápii, ké ma p̄ona de á p̄ona ū. ⁴ Ma lápi k̄éé n̄ p̄osiao n̄ n̄sepusuo n̄ wé'ioe, i ke ké mà á p̄o ya yáí no, ké à d̄ɔ lá ma yeaázi kà yáíe.

⁵ Lá gb̄ee p̄oyayā kè, i ke ma p̄o a yào, ápiiɛ, ge á gb̄eeɔ, ké ma yā'oa su ḡeaḡeɔ. ⁶ Ia pɔ á daside dà gb̄épiwa m̄òwà. ⁷ Ayāmeto à s̄uuuk̄eaànɔ sa, à aà n̄se n̄iniè, ké aà p̄osia z̄ɔɔ su aà m̄o íio yáí. ⁸ Bee yáí ma awakp̄áé, à ɔb̄è wásawasa ké á yeaàzi. ⁹ A yáí ma lápi k̄éé, ma likp̄aléwá mà e d̄ɔ tó á yá pɔ má òé k̄ua píi. ¹⁰ Tó a s̄uuuk̄è n̄ gb̄eɔ, mi keaànɔ s̄ɛ. S̄uuu pɔ má kè, tó yāe su ku, má kè á yáí Kilisi ḡeɛ ūe, ¹¹ ké Setāu su ɔn̄okew̄eɔo yáí, asa wá ḡí aà k̄ōni d̄ɔio.

Luabaakuar̄nɔ yá dafu

¹² Ké ma ge Kilisi baokpai Toloasi, Dii zep̄òom̄ee, ¹³ āma ma nis̄ina z̄eao, ké mi a gb̄eɔdo Titu eo yáí. ɔ ma l̄ez̄amá we, ma da Masedoni z̄éu.*

* 1:15-16 Zln 19.21 † 1:19 Zln 18.5 * 2:13 Zln 20.1

14 Ma sáaukè ní Luao, asa Ì d̄saawēe ḡoopiie, wiò z̄ìblenaò ù naa Kilisiwa, wi aà d̄sa ḡí f̄áe gupiiu. 15 Asa wá de tulaleti ḡí na p̄ó Kilisi kp̄asa Luae ù gb̄é p̄ó àle ní suabaò ní gb̄é v̄ūaaaò guue. 16 Wá gè ḡí ù gb̄ēeone, ̄ ì ga iné. Wá wēni ḡí ù gb̄é k̄n̄iōne, ̄ ì wēni iné. Wá déme kà bee keai? 17 Wá de lán gb̄é p̄ó aaìo Lua yá laataowao. Naa Kilisiwa wi yā'o ní n̄òsepuao ní Lua d̄saò a z̄inaò ù.

3

1 Wa ea su wáz̄ia sáaukpaawa yà? Wá bàa kú ní seela lá p̄ó wa k̄é ge p̄ó á k̄énéo lán gb̄ēeowa yà? 2 Ame á wá taalapi ù, a k̄ēa wá s̄owa. Gb̄épii a f̄s̄ d̄s̄, i a kyoke. 3 A yá b̄ò gupuaui, á de lá p̄ó Kilisi k̄è a nà wá ozi ù. I lápi k̄é ní gaalula ío no, a k̄è ní Lua b̄éé Nisinaoe. I k̄é gb̄è p̄èp̄eewa no, * a k̄è á s̄wae.†

4 Wá a náai ví màa Lua ae ní Kilisi gb̄āao. 5 I ke ní wáz̄iao wi ka wà me z̄ipi b̄ò wá ḡāueo, Lua mé wá káwà. 6 Ōme wá káwà, ̄ wá de aà bàa kua ní gb̄é yá dafu z̄ikenaò ù.‡ I ke ikoyā no, Lua Nisina yáe. Asa ikoyā ì ga iné, Nis̄inapi s̄s̄ ì wēni iné.

7 Ké Lua ikoyā k̄è gb̄è p̄èp̄eewa, a gawi b̄ò M̄oizi oawa.§ N a tekea ḡēazeakeo Isailio i f̄s̄ gwào. Tó zé p̄ó ì ga inépi b̄ò ní gawi bee taaò, 8 Nis̄inapi zé gawi deai? 9 Lá zé p̄ó ì yādañla gawi ví, zé p̄ó ì to yá b̄or̄no na gawi dea z̄o. 10 P̄ó p̄ó gawi ví yāa gawi ví bo, gawi p̄ó deaàlapi yái. 11 Tó p̄ó ḡoosoplana b̄ò ní gawio, p̄ó p̄ó ì ku gawi dea z̄o.

12 W̄ed̄sa beei guu wi yā'o seasai. 13 Wá de lán M̄oiziwao. A sálana kù a oaa, ké Isailio su a oa tekea p̄ó lé ḡēzea láaa eo.* 14 An n̄òse tàta, asa e gb̄ā tó aale Luabaakuar̄no lá kyoke, sálana doupi ìo kua ní làasooae. Ili goo, sema tó gb̄é naa Kilisiwa bàasio. 15 E tia tó w̄ale M̄oizi yá kyoke, sálanapi ìo kua ní làasooae. 16 Ama tó aa zè ní Diio, sálanapi a go ní làasooa. 17 Diipi mé Lua Nis̄inapi ù, mé gu p̄ó Dii Nis̄inapi kuu, we w̄i ḡs̄ w̄ēeò ù. 18 Wá gb̄é p̄ó p̄ó gò wá oawaò, w̄ale Dii gawi òl̄oné lán d̄iiwa, wiò li laaàwa, wá gawi ìo k̄áfi. Dii p̄ó de Lua Nisina ùpi z̄in we.

4

Zinaò kua ga léz̄i

1 Ayāmeto lá Lua z̄i bee d̄awēe a s̄uuu guu, wá k̄usu lí kwéo. 2 Wa òkp̄a asii wisaiyāzi, wili yāke ní wez̄eoo, mé wili Lua yá koleo. Wi slana'oné wásawasa wá wáz̄ia keke gb̄épiiie Lua d̄sa

* 3:3 B̄oa 24.12 † 3:3 Zel 31.33, Eze 11.19 ‡ 3:6 Zel 31.31 § 3:7 B̄oa 34.29

* 3:13 B̄oa 34.33

guue. ³Tó baona pɔ wále kpá uleae, gbé vūaaaa ò a uleané. ⁴Asa dúniae bee dii Yesusaideɔ wé v̀lakù, ké aasu baona sí, Kilisi pɔ de Lua taa ũ gawi gupunéo yáíe. ⁵Wá z̄ia kpàwa wále keo, Yesu Kilisi diike kpàwa wále ke, mé wále zɔbleé aà yáí. ⁶Lá Lua ò yāa, gu pu gusiau,* à gupù wá s̄ou màa lo. Gupuapi de aà gawi pɔ lé teke Kilisi oawa d̄sa ũ.

⁷N beeo wá gbé pɔ wá àizee bee kūaɔ, wá de lán ḡi oowa, ké wà e d̄s gbāa z̄sɔ i bo Lua kíie, wá kíi no. ⁸W̄iɔ ìadawá gupiiue, ní beeo wili fuo. Wi bílike, āma wá wé d̄sa Luazi lí busao. ⁹W̄i wá wetā, āma Lua lí wá tó weo. W̄i wá pále, āma wili gao. ¹⁰Gɔɔpii wá kú Yesu ga suawá guu, ké aà wēni e bo gupuau wá mewa yáí. ¹¹Wá gbé b̄éɔ w̄iɔ ku ga léz̄i Yesu yáí, ké aà wēni e bo gupuau wá me pɔ a ga guu yáí. ¹²Màa gapi lé z̄ike wá guu, mé wēnipi lé z̄ike á guu. ¹³A kēa Lua taalau wà mè: Ma Lua náaikè ò ma yā'ò.† Wápiɔ s̄s wa Lua náai d̄oupi kè, ò wále yā'ò a yáí. ¹⁴Asa wá d̄s lá Lua Dii Yesu b̄o gau, a wá b̄oànɔ gau s̄s, i wá kpá a kùe s̄anu ní ápiɔ. ¹⁵Beeɔ lé wá le píi á yáí, Lua gbēke i li gbé dasidea, aà s̄aukpa a i káfi aà t̄b̄o a yáí.

Weda mè dafui

¹⁶Ayāmeto wá kúsu lí kwéo. Baa tó wá mekaa lé yaíke, wá guu lo dafukū lá gu lé d̄se. ¹⁷Wá ìadama gɔɔ do leenae bee lé gawi z̄sɔ láasai iwēe, a de beeo. ¹⁸Wá wé kú pɔ pɔ w̄i wesie kíio, sema pɔ pɔ w̄i wesieo. Asa pɔ pɔ w̄i wesieá gɔɔpla p̄e. Pɔ pɔ w̄i wesieo s̄s lo ku gɔɔpiie.

5

¹Wá d̄s tó wá s̄o pɔ wá kúu kpé ũ dúnia guue bee yāa, Lua a kpé pɔ wi d̄o ní ɔoo kpáwá a be e gɔɔpii. ²Wi we s̄opi guu f̄ee, wá ye luabe p̄opi dae, ³asa tó wa bo s̄ou, wáɔ ku mesaió. ⁴Gɔɔ pɔ wá kú s̄e bee guu, wi we f̄ee lá wá asoseawa. I ke wá ye bo a guu no, wá ye luabe p̄o dae, ké wēni wá s̄o pɔ i gapi mó. ⁵Bee yáí ò Lua wá k̄ei, ò a a Nis̄ina kpàwá gba pɔ à d̄baa d̄awēe ũ.

⁶A yáí tò wá s̄s lo dilea. Wá d̄s gɔɔ pɔ wá mee bee ku, wá kú Dii kíio. ⁷Asa Dii náai wá kuò, i ke wesia p̄oele yá no. ⁸Wá s̄s lo dilea. B̄o a s̄ou gea Dii kíi mé maawēe. ⁹Kua me guun nò, b̄o a guun nò, w̄iɔ weele wá yá kaaagu. ¹⁰Asa Kilisi aɔ z̄s̄lea a ḡinaa, wápii wí bo ze aà ae, i fiabo wá baadee aà kua me guu yākeawa, a maa ge a v̄ai.*

Gbēnaz̄inaɔ kea na ní Luao z̄i

* 4:6 Daa 1.3 † 4:13 Sou 116.10 * 5:10 Lom 14.10-12

¹¹ Lá wáλε v̄iake Diie màa, wi wεελε gbέɔ yápi zé e. Lua wá sáasã dō, mé wá ye à wá dō á s̄ou màa. ¹² Wáλε wázla sáaukpaé ɓ no, wáλε á gba zé à íanadã wá yá musue, í e yázasi gbé pó í íanadã pó pó àle e ní wéó, i ke s̄ò yá nowa. ¹³ Tó ále e wá liaaae, Lua yáíe. Tó wa su wá d̄oowa, á yáíe. ¹⁴ Asa Kilisi yeawázi yá mé wá k̄ua gbãa. Wá è tó gbé m̄endo gà gbépii ḡεe ũ, aa gà m̄piin we. ¹⁵ A gà gbépii ḡεe ũ, ké gbé pó ḡò su wàò kú r̄zia pó ũ ɓo, sema gbé pó gà ní ḡεe ũ à vù pó.

¹⁶ Bee yáí wili gbēe gwa lá d̄unia í aà gwawa tia ɓo. Baa ké wá Kilisi dō lá d̄unia aà d̄owa yãa, wá aà dō màa tia ɓo. ¹⁷ Tó gbé naa Kilisiwa, gbé dafue. Aà kua zi ḡè, a dafu mé m̄ò. ¹⁸ Bee b̄ò Lua k̄ii piiε. A wá keaɔ na ní Kilisi gbãao, ñ à gbéɔ kea naaɔ z̄i d̄aw̄εε. ¹⁹ Kilisi sabai Lua d̄unia k̄eaɔ na gbéɔ t̄aaeɔ yãdasai. A gbéɔ keaɔ n̄api yãd̄aw̄εε. ²⁰ Beewa Kilisi ḡεeɔn wá ũ. Lua lé gbéɔ sisi wá musu. Wa wabikèwá Kilisi gb̄eu, à ke na ní Luao. ²¹ Lua tò duunsaide ḡò duuna awakpab̄o ũ wá yáí, ké naawá guu Lua i to yá b̄owan̄o na.

6

¹ Lá wáλε z̄ike Luaε, wa awakp̄aé, ásu to gbēke pó Lua k̄èé ke p̄áo. ² Asa Lua m̄è:
Ma n yãmà a ḡoowa,
ma d̄onle suabaḡo. *
Ḡoò kà sa, gbã mé suabaḡoopi ũ.

³ Wili yá pó a to gbé fu keo, ké wasu wá z̄i s̄aa eo yáí. ⁴ Wi wá luazik̄enke ɔɓ gbéɔne yápii guu. Wi menaf̄o maamaa ní íadaawáo ní taasio ní wét̄εao. ⁵ Wà wá gbé, wà wá ká kp̄eu, wá f̄elewan̄o. Wa z̄i gbãa k̄è, wi e i'òo, n̄ana wá dé. ⁶ Wá òbné ní n̄sem̄endoo ní d̄ao ní s̄uuuo ní maak̄εao ní n̄sep̄uao ní yenzi m̄afilisaio ⁷ ní s̄iana'oaο ní Lua gbãao. Wá maak̄εb̄o k̄ua wá ɔplaaú ní z̄εeο. ⁸ Wí wá kp̄ela, wí wá kp̄eb̄o. Wí wá tó v̄ai sí, wí wá t̄nasi. S̄iand̄eɔn wá ũ, ñ wí wá dile m̄afilideɔ ũ. ⁹ T̄odeɔn wá ũ, ñ wí wá dile gb̄eand̄o ũ. Wá b̄éεε fá, ñ wí wá dile ḡeɔ ũ. Wí wá dile p̄ogb̄eao ũ, áma wíli wá deo. ¹⁰ Wá p̄o ɓ nae, ñ w̄ɔ wá dile p̄osiadeɔ ũ. Wi gbéɔ ke ɔdeɔ ũ dasi, ñ w̄ɔ wá dile taasideɔ ũ. Wá p̄op̄ii v̄í, ñ w̄ɔ wá dile p̄oesaideɔ ũ.

¹¹ Kolenideɔ, wa yá'òé wásawasa, wa wá n̄se w̄éé. ¹² Wi wá n̄se k̄úkp̄aéο, áme a á pó k̄úkp̄aw̄εε. ¹³ Ma yá'òé lán ma néowae. Lá wa wá n̄se w̄éé, à á n̄se w̄εw̄εε s̄̄.

K̄εa Yesusaideɔwa

* 6:2 Isa 49.8

14 Asu nakɔwa n̄ Yesusaideɔ. Kpelewa maa n̄ v̄aio aa gbékpa n̄ k̄oi? Baa kpele gupua n̄ gusiao v̄i n̄ k̄oi? 15 Kilisi yá a k̄ose n̄ Setáu p̄o kpelewa ni? Bó Yesude n̄ Yesusaideo v̄i n̄ k̄oi? 16 Kpelewa Lua kpé lé a ke dou n̄ táaɔi? Lua béé kpén wá ũ, lá a òwa à mè:

Máó kúrn̄, máó bebe n̄ guu,†
míó de n̄ Lua ũ,
aaio de ma gbéó ũ.‡

17 Ayāmeto Dii mè:

A kḗmá, àlió kú ádoa,
ásu ɔká p̄o gbáɛawao,§
mí á sí, 18 míó de á Mae ũ,
ío de ma neḡōó n̄ ma nen̄oó ũ.*
Dii Gbāapiide mé ò.

7

1 Ma gbé yenzideɔ, lá Lua ɛgbèw̄ē maa, wà kē yá p̄o i me n̄ nisinao gbáɛwa míomio, wí weele wà wá kua adoa ɛpapa v̄iakea Luae guu.

Pɔlu p̄o kea Kɔlenideɔwa na

2 A wá kú ɔplapla. Wi tàaeke gbēeo, wi gbēe ɔokpao, wi gbēe taiinko. 3 Mi bee o mà yádaála no. Má ò kò, wa gan nò, wá kún nò, á yá do wá s̄wae. 4 Má á náai v̄i z̄o, mi íanadá á yá musu maamaa. Wét̄ea m̄awēe guu píi ma n̄seninia kpe lo, ma p̄o k̄ena yáiyái. 5 Baa ké wa ka Masedoni búsu,* wá me i e d̄o. Wét̄ea píi wá lé, wà f̄lewá n̄ s̄oleo, ɔ wá kú s̄deede e guu. 6 ɔ Lua p̄o i yēesaideɔ n̄se n̄ini wá n̄se n̄iniwēe Titu m̄a guu. 7 I ke aà m̄a ado no, ké a aà n̄se n̄iniè yáie lo. A òwēe ále ma beeke, á kú dénd̄m̄e guu, a zeman̄ sa, ɔ ma p̄ona k̄afi.

8 Baa ké lá p̄o má k̄éé á p̄o yà, má làasoo p̄ale dao. Ma làasoo p̄ale dà yāa, ké má è lápi á p̄o yà ḡoɔpla, 9 āma ma p̄o k̄ena sa. I ke ké ma á p̄o yàe yáí no, ké á p̄sia tò a n̄selile yáie. A p̄yaapi b̄ò Lua k̄iie. Bee yáí ásoo wá k̄éé. 10 P̄sia p̄o b̄ò Lua k̄ií i to gbé n̄selile Luapi i aà suaba lío dénd̄m̄e v̄io. Dúnia p̄sia mé i ga iné. 11 A gwa lá p̄sia p̄o b̄ò Lua k̄iipi z̄ikè á guu. A me wà sa, a gi n̄ áziao, á p̄o f̄ele, v̄ia á kú, a ma beekè, a wetà, a v̄aikena swágaga. Ap̄ii guu a ázia òloné ké á tàae v̄i yápi guuo.

12 Baa ké ma lápi k̄éé, i ke gbé p̄o tàaekè ge gbé p̄o à tàaekèè yáí no, má k̄é Lua d̄sa guu, ké á yeawázi e b̄o gupuaue. 13 Wá n̄seninia bee bàasi, wá p̄ona k̄afi maamaa Titu p̄ona yá musu,

† 6:16 1Kln 3.16, 6.19 ‡ 6:16 Eze 37.27 § 6:17 Isa 52.11 * 6:18 2Sam 7.14

* 7:5 2Kln 2.13

ké ápii á tò àà nisína sù yáí. ¹⁴ Ma íanadàè yāa á yá musu, i to wí ma kũo. Lá wa síana'òè yápii guu, màa wá íandāa Titue kè síana ũ. ¹⁵ Lá a àà díle gbía a àà kpelà, mé a àà yāmà ápii, tó à láasookè yápiwa, àà nòse í ea yáalɔwáe. ¹⁶ Ma pɔ kèna, ké má á náai ví yápii guu yáí.

8

Kɔ kámasakaa

¹ Gbɛ́ɔ, wá ye àò gbɛ́ke pɔ Lua kè Yesude pɔ aa ku Masedoni bùsuu wéle ní wéleɔɔne dɔ. ² An yōa ní íadaama pásio guu, an pɔ kèna maamaa, ɔ baa ní ní taaside búubuukɛo aa gbadà sɔ̀sɔ̀ũ. ³ Má òè aa gbadà ní gbāa léu, a de ní gbāa léa se. ⁴ Aa gbèawá rízia awa ní awao, wà ní gba zé ní ɔ e àò ku Lua gbɛ́ɔ kámasa guu.* ⁵ Aa kè de lá wá wé dɔia, aa rízia kpà Diiwa gíá ní wápio ɔ lá Lua yeiwa. ⁶ ɔ wa wabikè Tituwa àà gé kámasa yá pɔ a dàale á guu lekpaaii. ⁷ Lá á gbāa yápii guu, luanaaíkɛa ní yā'oaó ní dɔao ní yápii áiao ní á yeawázio, àò gbāa kámasapi kaa guu ɔ.

⁸ I ke ma yádiléé no, kɔai pɔ gbɛ́páleɔ kè ɔ má òé, ké mà e mà á yea gbɛ́zi síana dɔ. ⁹ A wá Dii Yesu Kilisi gbɛ́ke dɔ. Aà pɔde'ia à gò pɔsaide ũ á yáí, ɔ àà pɔsaideke guu à á ké pɔdeɔ ũ. ¹⁰ Lá má è yápi musun we. Bee kɔ̀sí ní á gbɛ́ pɔ a ze ní yápio za muyāa, mé á kèò. ¹¹ A yápi lekpaai sa. Lá á sɔu mà ní a keao, à ke á gbāa léu. ¹² Tó gbɛ́ gbadà ní nòsemendoo a pɔvía léu, bee í ká, i ke pɔ pɔ a vío no. ¹³ I ke àò taasike gbɛ́ kíniɔ aao namable no. Aò kpaaiá. ¹⁴ Tia kéwa pɔ pɔ díazi à yooné an pókēsāama guu. Gɔɔewa sɔ, pɔ pɔ dínzí aai ea yooé á pókēsāawá guu. Beewa áò kpaaiá. ¹⁵ Lá a kēa láuwa wà mè:

Sèlenzɔ̀de pɔ i fɛ̀o,
yɔ̀nde pɔ i késāo.†

Pɔlu Tituɔ sáaukpaa Kɔlenideɔne

¹⁶ Ma sáaukè ní Luao, ké a tò á yá dɔ Titu sɔ̀wa lamawa. ¹⁷ A wá yāmà, àà me wà à mɔ á gwai, àle mɔ teasi no. ¹⁸ Wá gbɛ́do pɔ àà tó lígua Yesudeɔ guu pii baonakpaa musu ɔ wá dàè. ¹⁹ Bee gbɛa ɔ Yesudeɔ àà sè àà géwanɔ kámasa zí pɔ wále ke kei. Wále zípi ke Dii tɔ̀bɔa yáie ní nòsemaa pɔ wá dào. ²⁰ Wále gbɛ́ɔ wá taae'ea gba zɔ̀ pɔ na wá ɔ̀zí yá musu abaa ɔ. ²¹ I ke yá pɔ maa Diiɛ ɔ wále wele adoo, ní pɔ pɔ maa gbɛ́nazinaɔneɔ ɔɛ.‡ ²² Wa wá gbɛ́pále dànɛ ɔ. Wa àà laai gwà a gēna lé vío, wá è a áia ví yápii guu, mé àà áia èa kàfi tia, ké a á náai ví yáí. ²³ Titu gbɛ́ bee sɔ, ma zíkendee pɔ wi á maa wele sánun àà ũ. Wá gbɛ́ kíniɔ sɔ,

* 8:4 Lom 15.26 † 8:15 Bɔa 16.18 ‡ 8:21 Yaa 3.4

Yesudeɔ zinaɔne, aaɪ Kilisi tɔbɔ. ²⁴ Ayāmeto à ɔɔné ké á yerzi, Yesudeɔ i dɔ ké wá íandāa á yá musu síana ví.

9

¹ Má lákɛé Lua gbéɔ kɔ kámasa pɔ wále kápi yá musuo, ² asa má dɔ a nɔsemāa dà, ɔ ma íanadà Masedoniɔne ma mè Gelekio sɔu mà za muyāa. A āiapi ní gbé daside me fɛle. ³ Ɔ ma wá gbépiɔ zìwá àɔ ku sɔu guu lá má òwa, ké íana pɔ wá dà yápi musu su ke pāo. ⁴ Tó Masedoniɔ mòmānɔ, tó aa è á sɔu i mao, wí a wá kúe, ké wa á náaikè yái. A è, má á pɔ o lɔe? ⁵ Ayāmeto má è a maa mà o gbépiɔne aa dɔaamɛe, aa gba pɔ a dɔaa a a legbè yá keke káau, a sɔu i ma, iɔ de nɔsemendo gba ũ, i ke gba teaside no.

Gbadaa ní nɔsemendo

⁶ A láasooke yáe beewa.

Tó ní tɔ yɔɔ, ni keke yɔɔe,

tó ní tɔ zɔɔ, ni keke zɔɔe.

⁷ Baade kpá lá à zèd a sɔ guuwa oosisisai teasisai. Lua ye gbé pɔ í gbada ní pɔnaozi. ⁸ Lua a fɔ to èfāai píi liála, gɔɔpii pɔpii i mɔwá yápii guu e à liála maakea píi guu. ⁹ A kēa Lua taalau wà mè:

I pɔ fāe taasideɔne,

aà maakea iɔ ku gɔɔpiiɛ.*

¹⁰ Lá Lua í pɔbui kpa pɔtɔnawa mé í pɔblea kpa gbépiiwa,† a pɔbui kpáwá, i kɔ́é, á maakea gbe i yàasa kú. ¹¹ A á ke pɔdeɔ ũ yápii guu, iɔ gbada sɔŭsɔŭ gɔɔpii, gbéɔ i Lua sáaukpa gba pɔ á dànɛ wá sabai yái. ¹² Asa Lua gbéɔ pókēsāma bɔɔle ɔ kámasa zìpi lé ke adoo, a to Lua sáaukpaa ligua maamaa lɔe. ¹³ Gbéɔ Lua tɔbɔ, asa kámasa pɔ á kàpi lé ɔɔné a misiile Kilisi bao pɔ a zède, mé a gbèkekèné ní gbépiiɔ ní nɔsemendo, ¹⁴ aai wabikeé, aai á nide Lua gbèke pɔ tɔwá yái. ¹⁵ A Lua sáaukpa aà gba pɔ gè oaa yái.

10

Pɔlu gia ní azɔao

¹ Ma Pɔlu, ma awakpàé ní Kilisi nɔseniɛ sùuuo, ma gbé pɔ i me má buse á guu mé má pāsí á kpe. ² Ma wabikèwá, tó ma mɔ, ásu to màɔ pāsíánɔ, asa má fɔ mà a pāsí ɔɔ á gbé pɔ aai me dúnia yá mé lé dɔaawɛɛɔne. ³ Wá kú dúnia guue, āma wili zika lán dúnia gbéɔwao. ⁴ Wá gɔ́keɔɔá dúnia pɔ no, Lua gɔ́keɔ gbāa pɔ wi zegikíi gboodɔne. Wi ɔnɔ búinaɔ suumpaɔ ⁵ ní wala pɔ í gínɛ

* 9:9 Sɔu 112.9 † 9:10 Isa 55.10

wà Lua d̄so píi. Wi làasoo píi kú z̄z̄o ũ aa misiile Kilisie. ⁶ Tó a misiilew̄e wásawasa, wá sou mà wá swágbāadeo swágaga.

⁷ I gbé gwa a beawae. Tó gbé díle Kilisi pón a ũ, aà ea làasooke yáe beewa. Kilisi pón wá ũ laaàwa s̄o. ⁸ Baa tó ma íanadà z̄o iko pó Dii kpàwá yá musu, wí a ma k̄o, asa á zed̄o yáie, i ke á gbooa yáí no. ⁹ Má ye ma lákēaé à deé v̄ladanzi ũo. ¹⁰ Wí me ma lác gbia, í n̄ gba gbāa, āma tó wá kú k̄ wéu, ma lé ò buse, ma yá lí t̄máo. ¹¹ Gbé pó lé o màao d̄o ké lá wá de lác guu, màa wá de kua k̄ wéu.

¹² Wá ke muua ge wá wá leē ũ n̄ gbé pó aale nízia sáaukpaoo. Aa nízia kpaaīa n̄ k̄o n̄ nízia leē ũa n̄ k̄o òno v̄io. ¹³ Wá gbé beeo, wá íanadā de a léao. Wá dā k̄o pó Lua dāw̄e léue. Baa ápīo, k̄opi á ká. ¹⁴ Lá wa ka á k̄i, wále v̄i wá pó léao, asa wa m̄o n̄ Kilisi baoo e á k̄i. ¹⁵ Wili íanadā de a léa wa gbēpāleo z̄ikāuo. Lá á luanaaik̄ea lé k̄áfi, wá ye z̄i pó wále ke á guu ota maamaa e k̄o pó Lua dāw̄e léue, ¹⁶ wí gé baopi kpái b̄usu pó kú á aeo guu, gbēpāleo t̄aabaa íandāsai. ¹⁷ Tó gbé ye íanadā, aà dā Dii yá musu.* ¹⁸ I ke gbé pó í az̄ia sáaukpa mé maa, sema gbé pó Dii í aà sáaukpa.

11

Zina egeao

¹ A ma f̄o yoo n̄ ma soukeyāo, āma ále ke k̄o. ² Lá Lua lí sí s̄ao, màa ō má k̄ua á yá musu. A ḡo m̄endoe, òn Kilisi ũ. Ma á kpásāwà w̄endia léso ũe. ³ Lá ml̄e k̄onikè Euae à aà s̄āsā,* v̄ia lé ma kú ké a su á s̄āsā s̄o, í á naa Kilisiwa gbās̄isai n̄ n̄semendoo tó. ⁴ Tó gbé m̄o Yesu yá pó dodo n̄ wá p̄o waasok̄éé, ge nis̄ina pó dodo n̄ pó p̄o á èo ge baona pó dodo n̄ pó p̄o á s̄io, i aà gba zé maamaae. ⁵ Má è má k̄ésāa z̄ina pó a n̄ díle deñl̄aozi yáe guuo. ⁶ Baa tó ma léna nao, má d̄o v̄i. Wá òl̄é ápii wásawasa yápii musu.

⁷ Ké ma baona pó b̄o Lua k̄i waasok̄éé p̄osiwásai, mé ma az̄ia b̄usa á k̄áfi yáí, t̄ae má k̄ea? ⁸ Ma Yesude p̄aleo taiink̄e, ma a asea èmá, ké mà e mào z̄ike á guu yáí. ⁹ Goo pó má k̄uán̄o, tó pó lé k̄ésāa, mili íada gbēewao. Wá gbé b̄o Masedoni b̄usu, aa m̄m̄e n̄ pó p̄o lé k̄ésāao.† Má az̄ia k̄ua, mi ke gbēe aso ũo, mé máo maz̄ia k̄ua màae. ¹⁰ N̄ Kilisi síana pó kú ma guuo, gbēe a kpa ma íandāyāpie Gelesi b̄usuuo. ¹¹ B̄oyāi má ò màai? Má yeázi noa? Lua d̄o.

* 10:17 Zel 9.23 * 11:3 Daa 3.1-5 † 11:9 Flp 4.15-16

12 Yá pò mále ke máo kee, ké mà e zezᵋ gbé pò aale ma léwəone aa íanadā lāwáwa yái. 13 Gbépiá zina egeᵋone! Ziken mɔafilideᵋone! Aa! li Kilisi zinaᵋ ũ. 14 Yābɔnsae no. Baa Setáupi i li gupua malaika ũe. 15 Lá màae, tó aà zikenᵋo li maa zikenᵋo ũ, yābɔnsae no. An zia aᵋ de ní yákeawae.

Pɔlu taasikɛa a zinake guu

16 Ma ea lé o lo, gbēe su ma gwa sɔᵋ ũo. Tó màan sᵋo, àᵋ ma kŭa màa, ké mà e íanadā yᵋo. 17 Yá pò mále o, Dii mé ma dauo. Iana pò mále dā mazia náaikɛa guue bee, mále dā m̄saikɛ guue. 18 Lá gbéᵋo lé íanadā dasi dŭnia yá musu, mapi sᵋ má dāe. 19 Asa á ɔnɔnᵋo i menafᵋ ní m̄saideᵋ ní pɔnᵋo. 20 Tó wàle á ke zᵋo ũ, tó wàle á só, tó wàle á taiinke, tó wàle gbāablewá, tó wàle á sánke, i menafᵋ. 21 Sianaɛ, wá buse! A kèmeɛ wí ũ! Ama pò pò gbé kŭa àle a wᵋo ke, má kŭa sᵋe. Mále o m̄saikɛ guue. 22 Ebeluᵋ no lò? Má a ũ sᵋe. Isailiᵋ no lò? Má a ũ sᵋe. Ablahaŭ buiᵋ no lò? Má a ũ sᵋe. 23 Kilisi zikenᵋo no lò? Má a ũ deŕla. Mále yá'o lán íandewae. Ma zikè deŕla, ma daakpeu deŕla,† má a gbēa lé dᵋo, ma kua ga lézi gēna lé vío. 24 Yudaᵋo ma gbē flàala le bla mēndosai§ gēn sᵋo. 25 Wà ma gbē ní goo* gēn àaᵋ. Wà ma papa ní gbeo gēn do.† Gó kpàlemanᵋo gēn àaᵋ, ma ke isi guu gᵋo do fāane ní gwāasinao. 26 Ma wéle dasi gea guu miᵋ ku kai guu: Swa kai, kpáiweliweᵋo kai, Yudaᵋo kai, buipáleᵋo kai, benanguo kai, sèa kai, ísia kai, Yesude egeᵋo kai. 27 Ma zì gbāa kè ní wāwāo, ma itèkè a gēna lé vío, nᵋana ní imio ma dede, ma leyè a gēna lé vío, má kú búu íandea guu. 28 A kŭniᵋ bàasi Yesudeᵋo pii kàakɛa lo tᵋaa lá gu lé dᵋ. 29 Gbēe bùsa ᵋ mi busaoa? Gbēe fù ᵋ i ᵋaoa?

30 Tó a maa mà íanadāe, má dā ma yèesaike musue. 31 Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae dᵋ ké mále eeto. Wàᵋ aà sáaukpa gᵋo pii! 32 Gᵋo pò má kú Damasi, kí Aleta ziia ò wà wélepi bíbɔleᵋo dā wà ma kú, 33 ᵋ wà ma bᵋ fenentiu, wà ma pila ní bao gbí guu bíi kpe, ᵋ ma pilimá.‡

12

Pɔlu wépfungu'ea

1 A kŭ mà íanadāe. Baa tó a ài vío, má ea su wépfungu'eaᵋ ní yá pò Dii òlomɛeᵋwa. 2 Má gbēe dᵋ naa Kilisiwa, wà aà sè gèᵋ e luabe sianau, a wè gēo mēndosain la. A gè ní m̄eon nò, mesain nò, má dᵋo, Lua mé dᵋ. 3 Má dᵋ ké wà gbépi sè gèᵋ e àizānablekii. A gè ní m̄eon nò, mesain nò, Lua mé dᵋ. 4 A yá pò

† 11:23 Zln 16.23 § 11:24 Iko 25.3 * 11:25 Zln 16.22 † 11:25 Zln 14.19

‡ 11:33 Zln 9.23-25

a oa keo mà, gbēnazina a zé ví à séle siuo. ⁵ Má Íanadā gbépi yá musue, āma má Íanadā mazia yá musuo, sema ma yēēsaikē yá bàasio. ⁶ Tó má ye Íanadā, má Íanadā mīsaide ūo, asa síana má o. Ama má dāo, ké gbēe su ma dile de lá á è má de ge lá á mà ma léulao. ⁷ Ké másu mà wala ke yāzōo pó Lua òlomēeo musuo yái, à le sòb ma meū Setāu iwa ū, ào ma gbē. ⁸ Ma wabikè Diiwa gēn āaō yápi musu, aà pópi gomala, ⁹ a òmēe gbēke pó i kemēe m̀à, yēēsaikē guu ō a gbāa síana í b̀ou. Ayāmeto má Íanadā ní p̀onaō ma yēēsaikē musu, ké Kilisi gbāa ào kumala. ¹⁰ Beewa mi p̀onake ní ma yēēsaikēo ní widāao ní taasikēao ní íadaāao ní wētēao Kilisi yái, asa g̀oo pó ma busa ō miō gbāa.

P̀olu k̀akēa Kolenideone

¹¹ Ma mīsaikē k̀e, áme a ma dau. Áme a maa yāa à ma sáaukpa. Baa tó má p̀oe ūo, má k̀esāa zina pó a ní dile deńlapiozi yāe guuo. ¹² Ma a zínake seela òb̀e ní menao maamaa yāb̀onsaēo ní dabudabukēao guu. ¹³ Bó ma á k̀esāo Yesude k̀iniōzii, ké mi g̀o á gbēe aso ūo bàasio? A s̀uukēmano ní tàae beeo! ¹⁴ Tia k̀ewa ma m̀oa á k̀íi gēn āaōde s̀ou mà, mé má g̀o á gbēe aso ūo. Áme mále á wēele, i ke á p̀oo no. Asa maēo mé aai àizee dile ní néone, i ke néo mé aali dilenéo. ¹⁵ Má a p̀oo ble pii, mí azia kpáwá ní p̀onaō á wēni yái. Tó ma yeaázi zōok̀ù, á yeamazi a lao yà? ¹⁶ Èhē, mi g̀e aso ūo, āma wà m̀e wēzēnan ma ū, má síwá ní k̀onioe. ¹⁷ Ma á blé gbé pó ma ní zíwáō kee sabaia? ¹⁸ Ma wabikè Tituwa aà gé á k̀íi, ō ma wá gbēdopi dàe. Titu á blé yà? Wá ká doũo lé? Wá tufa doũo lé?

¹⁹ Ale e yāa wále b̀ok̀ii wēele yà? Aawo! Wále yā'o ní Lua d̀sao naa Kilisiwa guue. Ma gbé yenzideo, ma bee òé pii á zed̀oa yáie. ²⁰ Via lé ma k̀ú, tó ma ka á k̀íi, ké másu á le lá má yeiowao, mé ásu ma e lá á yeiowao. Mále víake sòleē ní zaak̀suo ní p̀ok̀ūmao ní denlawēleao ní k̀oyāao ní k̀opeo ní ỳoo ní zao. ²¹ Via lé ma k̀ú ké tó ma ea m̀o, ma Lua a to wí ma k̀ú á yá musu. Gbé pó aa duunakè yāa aa gbāsíké, aa wùle ní gbēpāle noo aa wisaiyá k̀e, tó aai mikē ní yápio keawao, má s̀ob̀né.

13

Ledama gbēza

¹ Ma m̀oa á gwai gēn āaōden ke. Wí yási seelade gbēon pla ge gbēon āaō musue.* ² Má òé yāa ma kuaáno gēn plaade guu, mé mále oé l̀o á k̀pe, tó ma ea m̀o, má gbé pó aa duunakè yāaō ní gbé k̀iniō kee tēboo. ³ Ale seela wēele ké Kilisi mé lé yā'o ma guu

* 13:1 Iko 19.15

nolo? Too! I ke Kilisi gbãasai no, Ì gbã á guu. ⁴ Sianaε, à paa líwaá gbãasaikεyãε, ãma a kú ní Lua gbãaoε. Màa naawà guu wá buse s̄, ãma wá kuaàno á guu ní Lua gbãaoε.

⁵ A ázia tàasika à gwa, tó á kú Yesu Kilisi náaikεa guu. A làsooke áziawa. I d̄ó ké a kú á guuo lé? Tó màa no, a fuaε. ⁶ Má ye àò d̄ó ké wápi wi fuao. ⁷ Wáλε wabikε Luawa ásu váie keo. I ke ké gb̄é wá maabo yáí no, ké à maake yáie, baa tó wáλε wá gwa gb̄é fuao ũ. ⁸ Wá f̄ zεz̄ s̄ianaεo, sema wà zεpooè. ⁹ Tó wá buse mé á gbãa, wá p̄ Ì naε. Yá p̄ wi a wabikε mé de ké á yá e àò b̄leia wásawasa. ¹⁰ Ma yá beε k̄é, ké tó ma m̄, másu webiiwá mà iko p̄ Dii kpàa m̄é. A kpàa á zεd̄a yáie, i ke á gbooa yáí no.

¹¹ Tòo gb̄é, à ḡ zia bàasi. A d̄εka á yá e àò b̄leia wásawasa. A ma ledama ma. A ledouke àò na ní k̄o, Lua yenzide aafiade iò kúano. ¹² A f̄kpak̄wa ní Lua gb̄é lépeak̄wao. Lua gb̄é f̄kpawá mípii.

¹³ Dii Yesu Kilisi gb̄εκεké, Lua iò yeázi, àà Nisina iò gb̄ékpaaáno ápii.

GALATI Yá pò kú láε bee guu

Galati bùsu gbéε Yesu baona mà wa sí Pòlu wéleεa gēn plaade ní a àaōdeo guue (Zin 16.6, 18.23). Ama waasokεn páleo gè we l, 5 aa dàda gbéεne aa mè, sema Yesude pò aa de Yudaō ū misiile Mòizi ikoyāε, aai tōzō. Pòlu kíi yādanε bee bō Yesu Kilisi yá kpeε, àε Galati bùsu Yesudeō da zòbleu. Ké a mà gbépio lé swáε yápizi, 5 à láε bee kèné.

Ké Pòlu ye a gbéε εa laaidō baona zé mēndonawa, 5 à yādadané à mè:

A azia yá bōlekèné, aà nòselilea ní ledou pò wa kè ní kōo ní Yelusaleū dōaanaō ikoyāpi musu ní a kōyāmasai ní Piεεo yápi musuo. Pòlu a zinakeyā bōlekèné, à kpàε à síwà ké a zinakepi bō Dii kíiε (1-2).

A gbāa'è Luabaakuañnō káau yáōwa, 5 à mè gbēε a e bō maa Mòizi ikoyā maà sabaio, sema Yesu Kilisi náaikea (3-4).

A tekpañgu aa wetā wāō nízia ví ní Lua Nisina dōaanaéō, asa Nisnapi í yāmaaō iné dasi, a séia mé yeakōzi ū (5-6).

A kù Yesu gáli pii ní Yesudeō pii swáε Pòlu yápizi, aai sí ní nòsemēndoo ké aa e bō zòblea bui piiu.

Baona pale kuo

¹⁻² Ma Lua zina Pòlu ní ma Yesude dee pò wá sānuō pii wáme wa láε bee kè Yesude pò aa ku Galati bùsuuōne.* Ma zinake i bō gbēnazina kíio, gbēnazina mé i a ledōkeko, Yesu Kilisi ní Mae Lua pò aà bō gauo mé ma zī. ³ Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio gbēkekeé, aai á gba aafia. ⁴ Kilisipi gí a wēnii Lua wá Mae pōēāwa, à wá duuna kēwá, ké à e wá bō dúnia tia vāie beeu. ⁵ Lua mé gawi ví gōōpii! Ami.

⁶ Ké áε bō Lua pò á sisi a gbēke guu kpe màa gōō, áε ze ní bao koleao, yápi dīa maamaε. ⁷ Baona pále kuo. Gbé pò ye Kilisi baopi lilēō lé á liaaε. ⁸ Baa tó wápio ge malaikae bō luabe à baona pò i kpaaf ní pò pò wá óéoo waasokpáε, Lua láaikewà. ⁹ Wá óé yāa mé mále oé l, tó gbēε baona pò i kpaaf ní pò pò á màoō waasokpáε, Lua láaikewà.

¹⁰ Máε sáau wēεε gbēnazinawa yà, ge Luaε? Máε wēεε ma yá ká gbēnazinagu yà? Tó gbēnazina má ye à káñgu e tia, dō Kilisi zòblenan ma ūo.

Yesu Pòlu seε a zina ū

* 1:1-2 Zin 16.6

11 Ma gbě̀, má ye à dõ ké baona pò mi kpáé i bõ gbēnazina kíio. 12 Mi ma gbēnazina kíio, gbēe mé i damεεo, Yesu Kilisi mé bõ m̀oia.

13 A mà lá má kú yāa Yudaõ zéu. Ma Yesudeõ wetà wéle ní wéleõ pásipási, má wéle mà ní mide.† 14 Ma Yudaõ zépi yá kù òplapla de ma sáaõla dasi, ma ãia deńla wá deziõ felekaayāpi guu. 15 Ama Lua ma dile a pò ũ za ma da nòseu.‡ Ké aà ma sísia a gbēke guu gɔɔ kàè, 16 ñ à a Né gbàea,§ ké mà aà baona kpá buipáleõne. Mi gé kpálei gbēe gēzío, 17 mi gé Yelusaleũ gbé pò aa de zinaõ ũ ma ãaõ kíio, ma ge Laalubuõ bùsuu g̀õe, ñ ma εa ta Damasi.

18 Wè ãaõ gbēa ñ ma ge Yelusaleũ, ké wà kõ dõ ní Piεεo, ñ ma keaãõ gɔɔ gēo.* 19 Mi zina pále eo, sema Dii dāuna Zaaki bāasio. 20 Yá pò má kèépi, má sí ní Luao, εε mále tóo. 21 Bee gbēa ma ge Sili bùsuu ní Silisi bùsuo. 22 Gɔɔ bee Yesude pò kú Yudeõ i wesimaleõ, 23 ãma aa su mà wà mè, gbé pò lé ní wetā yāa mé lé zé pò á wéle kaalepi waasokpa tiasa, 24 ñ aa Lua tɔbò ma yá musu.

2

Pɔlu kō yāmaa ní zina pále

1 Wè gēo m̀endosai gbēa ma εa ge Yelusaleũ ní Baanabao.* Ma Titu sè, à gèwanõ lo. 2 Ma ge we, ké Lua mé bõ m̀oia à kù mà gεε. 3 Ma baona pò mi kpa buipáleõne bõlekè d̄aanaõne níteε, ké zĩ pò má kè ní pò pò mále keo su ke pāo. 3 Titu pò wá sãnu ní a Gelekikεo, aai gānawà aà t̄z̄õ. 4 Yesude εgena pò gè wá guu kpáio mé aa yápi dà. Aa gè wá naa Kilisi Yesuwa wékeεa t̄asikaie. Aa ye wá da z̄bleue, 5 ñ wi we wa mis̄ilenéo baa yɔɔ, ké à e àõ baona síana k̄ua yáí. 6 Gbé pò wále ní gwa d̄aana ũ, aai yāe káfmεεo. Lá aa de, i kemεε yāe ũo, asa Lua lí gbēe zāboo. 7 Aa è Lua a baonakpaa buipáleõne n̄amεε ma ɔzĩ, lá à a kpa Yudaõne nà Piεεε a ɔzĩwa. 8 Asa lá Lua zíkè Piεε guu a zinake yá musu Yudaõ kíi, màa à zíkè ma guu buipáleõ kíi. 9 Zaaki ní Piεεo ní Zāa pò wále ní gwa Lua kpé gbapele ũo gbēke pò Lua k̄emεε d̄õ, ñ aa ɔkpawá, wá ní Baanabao gbēke vía ní k̄õ seela ũ. Aa sí wápio wá gé buipáleõ kíi, nípio s̄õ Yudaõ kíi. 10 Yá pò aa yei lé, ní taasideõ yá àõ d̄wágu. Gɔɔ bee s̄õ wá me wà ní a keao kò.

Yesu náaikeεa mé í wá suaba

† 1:13 Zln 8.3 ‡ 1:15 Isa 49.1 § 1:16 Zln 9.3-6 * 1:18 Zln 9.26-30 * 2:1 Zln 15.2-4

¹¹ Ké Píeè m̀ Antiosi, ma giè weliwè ké à zà yáwa yáí. ¹² Asa e Zaaki zinao aao gé kái, i poble n̄ buipáleœ. Ké aa kà, ÿ à b̀zã à k̀má, ké àlè vlake Yuda p̀o aa zè n̄ t̄z̄yãœne yáí. ¹³ Yuda k̄niœ nàwà m̀afilipi guu. Baa se aa Baanaba gà nàmá. ¹⁴ Ké má è aa baona síana k̄ua a zéwao, má ò Píeè amp̄ii wáa: N Yuda ia n̄ kú lán buipálewa, i ke lán Yudawa no. Kpelewa n̄ȳ ð̄ ḡana buipálewa aao Yudaœ yá k̄uai?

¹⁵ Yudaœn wá ũ, buipále p̀o aa Lua d̄œœn wá ũo. ¹⁶ Ama wá d̄œ ké gb̄e lí b̀o maa zík̄ea ikoyápiwa yáíœ, sema Yesu Kilisi náaik̄ea ado bàasio. † Baa wápiœ, wa Kilisi Yesu náaik̄è, ké wá e b̀o maa wá Kilisi náaik̄eapi yáíœ, i ke zík̄ea ikoyápiwa yáí no, asa gb̄e lí b̀o maa zík̄ea ikoyáwa yáíœ. ‡ ¹⁷ Gœœ p̀o wále w̄eœlè wá b̀o maa naa Kilisiwa, tó wá è duunkenaœn wá ũ s̄œ, bee m̀ Kilisi lé duuna w̄ez̄igba yà? Aawo! ¹⁸ Tó ma ea lé ikoyá p̀o má gb̀oœœœ, a t̄aaeden ma ũ we. ¹⁹ Asa má de ge ũ ikoyápi musœ, ÿ ma b̀o a yáú ké m̀o ku Lua p̀o ũ yáí. Ma ga líwa n̄ Kilisio. ²⁰ Mapi má kú b̀o, Kilisi mé kú ma guu. Tiasa ma gb̄enaz̄ink̄e guu má kú Lua Né p̀o yemazi à ḡi a w̄enii ma yáí náaik̄ea guuœ. ²¹ Mále Lua gb̄eœœ bàdeœ. Tó w̄i b̀o maa ikoyápi yáíœ, Kilisi gà p̄œ.

3

M̄izi ikoyá n̄ luanaaik̄eao

¹ Galati m̄isaideœ! Wa Yesu Kilisi gaa líwa s̄ásã òé wásawasa. Wá p̀odáwá yà? ² Má ye mà yá m̀endo gb̄eawá. A Lua Nis̄ina è zík̄ea ikoyáwa yáí yà, ge yá p̀o á m̀api náaik̄ea yáíœ? ³ Ak̄ea a ḡœ m̄isai kéwai? A dàale n̄ Lua Nis̄ina gb̄ãaoœ, ÿ ále a mid̄e n̄ áz̄ia gb̄ãao saa? ⁴ A taasi sae k̀è p̄ã yà? Aœ p̄ão. ⁵ Lua a Nis̄ina kp̄awá à dabudabuœ k̀è á guu á zík̄ea ikoyáwa yáí yà, ge yá p̀o á m̀api náaik̄ea yáíœ?

⁶ A gwa Ablahaũwa. A Lua náaik̄è, ÿ Lua tò yá b̀òàànœ na.* ⁷ Aœ d̄œ ké gb̄é p̀o aa Lua náai v̄b̄o mé Ablahaũ buiœ ũ. † ⁸ Lua baonakp̄a Ablahaũe à m̀è á báaada bui píigu aà sabai, ‡ asa wá d̀òaa wa k̀è Luayátaalau wá m̀è Lua a to yá b̀o n̄ buipáleœ na a náai p̀o aa ke yáí. ⁹ Beewa Lua i báaada gb̄é p̀o aa a náaik̄èœgu, lá a k̀è a náaik̄ena Ablahaũewa. ¹⁰ Gb̄é p̀o zè n̄ zík̄ea ikoyáwao ḡœ láaipœ ũœ, asa a k̄ea láu wá m̀è, gb̄é p̀o líœ yá p̀o kú ikoyá lá guuœ k̄ua píi a zéwaoá láaipœ. § ¹¹ Wá d̄œ s̄ásã ké Lua lí tó yá b̀òn̄œ na zík̄ea ikoyáwa guuo, asa wá m̀è gb̄é p̀o Lua tò yá b̀òàànœ na a náai p̀o àlè ke yáí mé aœ ku.* ¹² Ikoyá i k̄œe

† 2:16 Lom 3.20, 22 ‡ 2:16 Sou 143.2 * 3:6 Daa 15.6, Lom 4.3 † 3:7 Lom 4.16 ‡ 3:8 Daa 12.3 § 3:10 Iko 27.26 * 3:11 Abk 2.4

ń luanaaikaao, asa wà m̀ gbé p̀ ikoyāpi k̀a mé a wēni e a guu.† 13 Kilisi g̀ l̀aai p̀ wá gb̄u, à wá b̀ ikoyā l̀ai guu, asa a kēa l̀au wà m̀, gbé p̀ wa lòo l̀iwaá l̀aai p̀.‡ 14 Bee k̀ màa k̀e báaa p̀ Lua dà Ablahaũgu e g̀ buipāleone Kilisi Yesu sabaie, wí Nisina p̀ Lua a legbè e aà náaikea yáí.

M̀izi ikoyā ń Lua legbēao

15 Ma gbé, gbēnazin yākea taa mále owáe. Tó gbé legbe dile mé a seeladeo v̄, wa f̄ wà a b̄adeo, wa f̄ yāe káfiuo. 16 Beewa Lua legbè Ablahaũe ń aà buio. A kēa Luayātaalau, wi me ń aà buio lán dasi wàle owao,§ wà m̀ ń aà buioe, gbé m̀endoe, ̄n Kilisi ū. 17 Yá p̀ má ye on ke: Lua d̀aa legbèè yāa, à m̀ a bàa ào kuaàn. A wē àaa pla ń baakwio (430) gb̄e a ̄ ikoyā m̀.* Ikoyāpi a f̄ legbēapi gbooo, a f̄ à a b̄adeo. 18 Tó wí Lua báaa e z̄i kea ikoyāwa guue, báaapi a b̀ aà legbēa guu loo. Lua gb̄ekèkè Ablahaũe k̀e à a legbèè yáie.† 19 B́yáí à ikoyā dile bi? A káfi e Ablahaũe bui p̀ Lua legbè aà yá musu ào m̀e, k̀e gbé e d̄ wa de Luae taaedeo ū yáí. Lua a ikoyāpi kpà malaikaowa, aa ná k̀oe a ozi, ̄ a dile gb̄eone. 20 Lua legbēa s̄, Luapi yáe ado, aà bàa k̀ ń k̀oeoo.

21 T̀o! Ikoyāpi b̀ Lua legbēa kpe yá? Màa no! Tó ikoyā p̀ ń wēni kpámá k̀ yāa, d̄ wa b̀ maa ikoyāpi sabai. 22 A kēa Luayātaalau wà m̀, duuna gbépii kákp̄ukè, k̀e báaa p̀ Lua a legbēpi e g̀ Yesu Kilisi náaikeo p̀ ū aà náai p̀ aale k̄epi yáí.

23 Za d̄ Yesu náaikea i m̀o, ikoyā wá kákp̄e k̀e, a wá k̀a dakp̄euno ū e Yesu náaikea p̀ lé m̀ g̀e b̀ò. 24 Beewa ikoyāpi de wá gwana ū yāa e Kilisi ào m̀, k̀e wà b̀ maa aà náaikea yáí. 25 Lá Yesu náaikea kà sa, wa b̀ wá gwana yáú.

26 A naa Kilisi Yesuwa guu á de Lua néo ū ápii aà náai p̀ ále ke yáí, 27 asa á gbé p̀ a da'ilekè Kilisi p̀ ū, a Kilisi dàe. 28 Yuda ń buipāle, z̄o ń w̄e, ḡe ń n̄e dodoa k̄e, asa ápiiá doue naa Kilisi Yesuwa. 29 Tó á de Kilisi p̀ ū, á de Ablahaũe buio ūe, mé á de àizee p̀ Lua a legbèè bleno ū.‡

4

1 Mále oé, ḡo p̀ túbiblena de né ū, baa tó aà mae p̀o de aà p̀ ū pii, a z̄o kēao. 2 I misiile a gwanaone ń z̄iaa e ḡo p̀ aà mae dilewa. 3 Màa s̄ wápi, ḡo p̀ wi k̄asaakūo, wi z̄oble felekaa p̀ p̀ wí misiilenéone.* 4 K̀e ḡo p̀ Lua dile k̀a, à a Né z̄i, wà aà ń gbēnazina iawa M̀izi ikoyā guu, 5 k̀e aà wá gbé p̀ M̀izi yá iko

† 3:12 Lev 18.5 ‡ 3:13 Iko 21.23 § 3:16 Daa 12.7 * 3:17 B̄a 12.40 † 3:18 Lom 4.14 ‡ 3:29 Lom 4.13 * 4:3 Gal 4.9, Kls 2.8, 20

víwáó bo, wí gō a néó ũ. ⁶ Lua a Né Nisína dà wá sō guu, ké wá de a néó ũ yáí. Nisínapi í wiile í me: Baa, ma Mae! ⁷ Ayāmeto zón n ũ bo, nén n ũ. Lá Lua Nén n ũ, à n ke a àizeεblena ũε.†

Pɔlu bilikea Galatiowa

⁸ Goo pó á Lua dōo, i zoble pó pó aa de Lua ũoone.‡ ⁹ Lá a Lua dō tiasa, atēsa ké Lua á dō, bōyāi a εa lé ze ní pó gia yāfūna gbāasaipio bi? Bōyāi a εa á ye zōblené dafu bi? ¹⁰ I gōo ní mōo ní dikpēo ní wēo tēbo.§ ¹¹ Vía ma kŭ á yá musu. Asi taasi pā má kè á guua?

¹² Ma gbéó, ma wabikèwá, à gōmawa, asa ma gōáwae. Yāa i taaekemεo. ¹³ A dō ké gyāeke guu ō ma baonakpaué séia. ¹⁴ Baa ké ma gyākea kēé yōa ũ, i sakamaguo, i gyaŭkeao, a ma si lán Lua malaika ge Kilisi Yesupiwae. ¹⁵ Báaa pó ále kemεe yāa kēa ni? Má fō o á yá musu, tó à zeké yāa, á á wé bōbō kpaae. ¹⁶ Ké ma síana'òé yáí ō ma gō á zangude ũ saa? ¹⁷ Gbēpio keaé kēke, i ke á maa yáí no. Aa ye à kéwáε, í namá. ¹⁸ Wāa ní yāmaao gōopii mé na, i ke gōo pó má kúánó ado no. ¹⁹ Ma né yenzideo, mále á ia wāwāke lo e Kilisi ào sadaágu. ²⁰ Má ye mào kúánó tia, mí a yā'oa lile, asa ma bílikè á yáwae.

Hagaa n Salao

²¹ A omεε, á gbé pó á ye misiile ikoyāεo, i ma lá a ku Mōizi ikoyā guuo lé? ²² Wà mè Ablahaŭ negōo í gbēon pla. A ado í ní zōoε,* mé à ado í ní wéεo.† ²³ Zōpi ne'í gbēnazinke guue, ō wéε a pó í Lua legbēa yáí.‡ ²⁴ Nōεpio yá de wēε yātaa ũ, Luabaakuaíno yá leε pla ũ. Ado bō Sinai gbe kíie, í zōke iné. Bee mé Hagaa ũ. ²⁵ A de Sinai gbe pó kú Laalubuó bùsuu yātaa ũ. Yelusaleŭ tia de a ũ lo, asa àle zoble ní a gbéó píie. ²⁶ Yelusaleŭ pó kú musu mé wéε ũ. Ōme wá da ũ. ²⁷ Asa a kēa láu wà mè: Pónake, fli pó ni ne'io!

Gulake, n gbé pó ni nōwāwākeo!

Asa n gbé pó n gō pákpànzi,

n né dasi ao de nōε pó a gō aedòwà póa.§

²⁸ Apio sō ma gbéó, Lua legbēa néon á ũ lán Izaakiwa. ²⁹ Né pó wa í gbēnazinke guu íadà né pó wa í ní Lua Nisína gbāaowa. Màa a de ní a tiao. ³⁰ A kēa Luayātaalau kpelewa ni? Wà mè: Zō yá ní a néo, asa zō né a e túbible ní wéε néoo.* ³¹ Ayāmeto ma gbéó, zō néon wá ũo, wéε néon wá ũ.

† 4:7 Lom 8.15-17 ‡ 4:8 1Kln 8.4-6 § 4:10 Lom 14.5, Kls 2.16 * 4:22 Daa 16.15 † 4:22 Daa 21.1-2 ‡ 4:23 Lom 9.7-8 § 4:27 Isa 54.1 * 4:30 Daa 21.9-10

5

Gõa wéεo ũ

¹ Gõa wéεo ũ yáí Kilisi wá bóí, wa gõ wéεo ũ. A zεd gíúgiú, ásu to wà εa bakaé á níu zɔɔ ũ bo.

² Mámεmaa Pɔlu mále oé, tó á tò wà tɔzɔ́é, Kilisi a káfiakéé.

³ Ma εa má ò ma idàwàé, gbé pó tò wà tɔzɔ́ε, sema aà misiile Mɔizi ikoyāε pii. ⁴ A gbé pó ále wεεε à bɔ maa ikoyā guuɔ, a ázía kè Kilisiwa, a kē Lua gbékεwae. ⁵ Yesu náaikεa guu wá dɔ ké wá bɔ maa, wá wé dɔi ní aà Nisína gbāao. ⁶ Naa Kilisi Yesuwa tɔzɔ́a ge tɔzɔ́sai yāε vɔ, sema Yesu náaikεa pó í to wàɔ yekɔi.

⁷ Ale gé ae yāa maamaae. Dεme tea sɔnanai zεzɔ́éí? ⁸ Yá pó ále e a zεvípi i bɔ Lua pó á sisi à á sé kíio. ⁹ Pēεε'εεε yɔɔna í pēeti sé pii.* ¹⁰ Má á náai ví naa Diiwa guu ké á làasoo pále kεo. Gbé pó lé á liaa sɔ, Lua a aà vāipi fiaboè, baa dén nò. ¹¹ Mapi sɔ ma gbéɔ, tó tɔzɔ́yā waaso mále kε e gbā, bóyāi wàε ma wetāi bi? Tó màaε, dɔ Kilisi gaa líwa yá a s gbēewao. ¹² Gbé pó aale á liaa ní tɔzɔ́yāo, aa ge nízia le wi se.

¹³ Apiɔ sɔ gbéɔ, Lua á sisi à gõ wéεo ũε, āma ásu tó á gõa wéεo ũpi gɔ́ε pɔεākεa zé ũo. Aɔ misiilekɔε àɔ yekɔi, ¹⁴ asa yá mēndoe bee mé de Mɔizi ikoyā pii mi ũ: Nyɔ ye n gbédeezi lá nzia wēniwa. ¹⁵ Tó ále kɔ soso kɔ níwa, à laaika kɔ kaaleai.

Lua Nisína dɔaaané

¹⁶ Mále oé à to Lua Nisína dɔaaé, ázia pɔεā i mide. ¹⁷ Azia pɔεā lí kɔ'e ní Lua Nisína pɔoo, mé Lua Nisína pɔεā lí kɔ'e ní á pɔoo. Aa gikɔie, s ili fɔ yá pó á yei kεo.† ¹⁸ Tó Lua Nisína dɔaaaé, Mɔizi yá iko víwáo.

¹⁹ Wá wá dàa dɔ wásawasa: Káaluakaa, gbāsíkεa, wisaiyā, ²⁰ táagbagbaa, gbékɔɔlekεa, íisea ní kɔo, sòle, zangu, pɔkūma, denlawεεlea, lekpa, kɔkpaalea, ²¹ wedɔakɔε, wēdekεa, lalasi kɔò ní yá bee taao. Mále a ledawá lá má dàwá yāawa, yābeetaakεnao kpala pó bɔ Lua kíi bleo.

²² Lua Nisína sɔ í yáε beeo iné: Yeakɔi ní pɔnao ní aafiao ní menao ní gbékεo ní maaó ní náaió ²³ ní zɔibusaaó ní zɔiakūadɔo. Ikoyāε lí gí yá beeo tàaeio. ²⁴ Gbé pó de Kilisi Yesu pó ũo ní dàa páliwa ní a pɔnideao ní a pɔεāo sānu. ²⁵ Lá wá kú Lua Nisína sabai, wà aà dɔo sé. ²⁶ Wásu wàɔ yɔɔ vɔ, wásuli kɔ pēāo, wásuli wedɔkɔεo.

6

ɔdaakɔwa

* 5:9 1Kln 5.6 † 5:17 Lom 7.15-23

¹ Gbḗḗ, tó wasu gbḗe kù ní zāa yáwao, á gbḗ pó Lua Nisína dḗaaaéḗ, à gḗgḗaàḗ busebuse, í laaika ké wasu á yḗ sḗo. ² A kḗ aso sé. Alé Kilisi ikoyā papan we. ³ Tó gbḗe lé azía gwa pó ũ mé a pḗe ũo, àlé azía sāsāe. ⁴ Baade a yākea tàasika, i gbasá íanadā. Asu a yāleeŭ ní gbḗpāleo, ⁵ asa baade a azía aso se. ⁶ Gbḗ pó wāle Lua yādaè, àà à àizee lí a yādanede.

⁷ Asu ázia sāsāo, wili kḗniké Luaeo. Pó pó gbḗ tḗ ḗ í ké. ⁸ Tó gbḗ tḗ a dàa dḗaae guu, a kaalea iè. Tó gbḗ tḗ Lua Nisína dḗaae guu sḗ, a wēni láasai iè. ⁹ Wásu kpsa ní maakeaoo, asa tó wi kámabodò, wá ài'e a gḗwa. ¹⁰ Ayāmeto tó wa ze'è, wāli maake gbḗpii, atēsa wá Yesu náaikēn dee.

Lezaama

¹¹ A wḗsā gbḗnēgbḗnē pó má kè ní mazía ḗo gwa sa. ¹² Gbḗ pó aale yāke wé yáíḗ mé lé gānawá ní tḗzḗyāo, ké wasu íadamá zea ní Kilisi gaa líwao yá musuo yáíe. ¹³ Baa tḗzḗnapiḗ se, aa ikoyā kūao. Aa ye à tḗzḗ ké wà e íanadā á seelapi musu yáíe. ¹⁴ Má íanadā pḗe yá musuo, sema wá Dii Yesu Kilisi gaa líwa yá bàasio, asa a yáí dúnia gḗmēe ge ũ mé ma gḗ ge ũ dúniae. ¹⁵ Tḗzḗa ge tḗzḗsai yāe vḗo, sema gḗa gbḗ dafu ũ. ¹⁶ Lua gbḗkeke gbḗ pó yápi kūaḗnē, i ní gba aafia. Aame aa Isaili síanaḗ ũ.

¹⁷ Za gbā gbḗe su ma wetā lo. Ia pó wa dàa Yesu yáí gbḗ ku ma mēwa.

¹⁸ Gbḗḗ, wá Dii Yesu Kilisi gbḗkeke á nisínae! Ami.

ΕΦΕΣΕΔΕΟ

Yá pò kú láe bee guu

Lua zina Pòlu wélegēa gèn àaōde guu à kè Efese wè àaōe (Zin 19.1-20.1). Pòlu dea dakpeuna ũ guu ò à láe bee kèu Efesedeone (3.1, 4.1) Yá pò àle dané de yá pò Lua a zekàlené ké aao tei goōpii ũe, ké a pōpii káaa an mide Kilisiē, pò pò kú musu ní tōleo pii (1.10).

Láe bee daalekī (1.3-3.21) yá pò Lua kèwēe Yesu Kilisi sabai bōlekè, ò à ledou pò wá vī naa Kilisiwa yá bōlekè, à mè Lua Yuda Yesudeo ní buipāle Yesudeo kè a gbēō ũ mēdoūdeō ũ. Bee gbēa (4.1-6.20) Pòlu òné aa āiake wàō ku mēdoūdeō ũ naa Yesu Kilisiwa Yesu gāli guu, uao guu, zīkekīō ní Yesusaideō guuo.

Pòlu Yesudeo gōa mēdoū lèē ũ ní yá mēn àaōo: Yesudeo de lán mēwa mé Kilisi de mēpi mi ũ, Yesudeo de lán Lua kpéwa mé Kilisi de a ēdaalegbē ũ. Yesudeo de nō pò Yesu sè ũ. Beewa wá ē Yesudeo ledoukea bō Dii kīē, tó wá aā náai vī mé wá naawà.

Gbēke pò Lua kèwēe naa Kilisiwa guu

¹ Mámēmaa Pòlu, Kilisi Yesu zina lá Lua yeiwa, ma láe bee kè Lua gbē pò aale Kilisi Yesu náaike Efesedeone.* ² Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio gbēkekēé, aai á gba aafia. ³ Wà Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae sáaukpa! Wá naa Kilisiwa musu Lua báaa pii dāwágu wá nisīnau. ⁴ Wá naawà guu à wá sé dúniakalea āa, ké wá kua àō adoaē sāasai. Aā yeawázi guu ⁵ à dōaa wá díle a néō ũ ní Yesu Kilisi gbāao, lá àle yá a pōēā guuwa, ⁶ ké à tōō a gbēke gawide pò a kèwēe a Yenzidepi guu yái. ⁷ Wá naawà guu wa bō aā au sabai. A wá tàaeō kèwá† a gbēke zōō ⁸ pò a kèwēe à kè zài guu. Ōnō pii ní wezē piiō guu ⁹ a tò wá a pōēā asii dō, lá à zèō à ke Kilisi sabaiwa. ¹⁰ Tó aā pōēāpi kegōō kà, a pōpii káaa an mide Kilisiē, pò pò kú musu ní tōleo pii.

¹¹ Lua pò i yápii ke lá à zèō a pōēā guuwa dōaa wá díle lá ále yáwa, à wá sé a pò ũ wá naa Kilisiwa guu, ¹² ké wá gbē pò wá wé dō Kilisizi káauō, wàō de aā tōōnāō ũ. ¹³ Apio sō a sīana yāmā, a bao pò a á suabapi sī. A naawà guu Lua a seela kèwá a Nisīna pò à a legbè ũ. ¹⁴ A de gba pò Lua dōaa dāwēe e àō gé a gbēō boi ũ, ké aa aā tōō yái.

Pòlu wabikea Efesedeone

¹⁵ Ayāmēto za goō pò ma á Dii Yesu náaikea mà ní á yea Lua gbēō piiizio, ¹⁶ mili kāmabo ní Lua sáaukpaā á yá musuoo. A

* 1:1 Zin 18.19-21, 19.1 † 1:7 Kls 1.14

yá Ìb òmagu wabi pò mi ke Luawa guu. ¹⁷ Mi wabike Mae Gawide, wá Dii Yesu Kilisi Luawa, aà á gba ònò, i á wé kée ní a Nisína gbāao, ké à e à a dō wásawasa. ¹⁸ Mi wabikewà aà á nòse wēé, ké à e zia'ea yá pò à á káwà dō. A gba zōo gawidepi dīle a gbéōne ¹⁹ ní a gbāa zōo bōnsae pò lé zike wá gbé pò wále a náaikēo guuo. Iko gbāapi zikè Kilisi guu ²⁰ gōo pò Lua aà bō gau à aà zēle musu a oplaai. † ²¹ We Kilisi deu kpalableno ní ikodeo ní gbāadeo ní diiola pii ní tó pò wí misiilenéō pii. § I ke dúnia tiae bee ado no, ní a pò pò a mōde lo. ²² Lua tò pōpii mikpawà,* ò à aà dīle yápii mide ū Yesudeone. † ²³ Aame Kilisi me ū, aa de Kilisi pò Ì gupii pa peea ū.

2

Bōa gau gēa wēniū

¹ A de yāa geō ū Luae á tàaeo ní á duunao yái. ² A té dúniae bee tufai, a misiile ían gbāadeo kíae, nisína pò dōaaa luayāmansaione ní a tiaopi. ³ Wápii wá deñwa yāae sō. Wi pò pò wá me yei ní yá pò wá pò gbào ke. Wá ia guu wá de gbé pò Lua a pōkūmabōbōmáō ū lán dāowa, ⁴ āma Lua sūuu zōo, a yewázi maamaa. ⁵ Gōo pò wá deē geō ū wá tàaeo yái, à wá vú ní Kilisio sānu. A á suabà a gbēke guue.* ⁶ Wá naa Kilisi Yesuwa guu à wá sé à wá zōlaaño musu, ⁷ ké à e a gbēke zōo bōnsae òlóné dúnia pò a mō guu yāmaa pò a kēwēe naa Kilisi Yesu guuwa. ⁸ Lua á suabà a gbēke guu Yesu náai pò á kē yáie. Bee i bō á kíi no, Lua mé á gbá. ⁹ I bō á yākea kíi no, ké gbēe su íanadādo yái. ¹⁰ Lua ogben wá ū. Wá naa Kilisi Yesuwa guu à wá ké, ké wàò kú ní yāmaa pò à dōaa dīlewēe keao.

Gōa medou naa Kilisiwa guu

¹¹ A gbé pò á de buipāle ū ia guuo, tōzōnao Ì meé gyafōodeo, āma an tōzōa de gbēnazina ogbē ūe, à làasooke á kua ziwa. ¹² Gōo bee á kú Kilisi kpeo, á de zīloō ū Isailione. A baa ku Luabaakuarño ní aà legbēanéō guuo. A kú dúnia guu wedōa zia'ei sai luadōsai. ¹³ A naa Kilisi Yesuwa guu tia, á gbé pò á zà ní Luao yāao a sōaazi kái ní Kilisipi au gbāao. ¹⁴ Aàpi mé wá kua ní kōo na ū, a tò Yudaō ní buipāleō gōō medou. Aà me guu à íbele pò da ní zānguo bíi ū gbòo, ¹⁵ à Mōizi ikoyā kpāgui ní a yādileao, ké à to an pla nípii gōano medou gbé dafuo ū. Maa à ní ké ní kōo na. ¹⁶ A íbele mide, à nípla nípii kēna ní Luao medoupi guu a gaa líwa musu. ¹⁷ A mō kea na ní Luao baokpà á gbé pò

† 1:20 Sou 110.1 § 1:21 Kls 1.16 * 1:22 Sou 8.7 † 1:22 Kls 1.18 * 2:5 Kls 2.13

á zà ní Luaoone ní gbé pò káiaànòò lo.† ¹⁸ Àà yáí wápíi wá s̄o Mae Luazi zé ví ní àà Nisína dou gbāao. ¹⁹ Ayāmeto á de nibòò ge bòmòò ū lo, a gō beleo ū ní Lua gbéò, àà uadeo ū. ²⁰ A gō kpé pò Lua lé bo ū. Zinao ní ānabio mé a ēdaalea ū, mé Kilisi Yesu mé ēpi daalegbe ū. ²¹ Naawà guu kpé pópíi í kō'eu, lo gbā Lua kpé ū naa Diiwa guu. ²² Apiò s̄o á naawà guu á de kpépi dóbòò ū, ké àò de Lua Nisína kúkíi ū.

3

Pòlu baonakpan ziaa

¹ Bee yá mé tò ma Pòlu, má de dakpeuna ū Kilisi Yesu yá musu á buipáleo yáí. ² I ma lá Lua a gbékekeané zí dàmeε má kè á guuo lé? ³ Lua a asiyyā òlomεε, má kèé yòò kò. ⁴ Tó a a kyokè, á f̄o d̄o lá ma wé kè Kilisi asiyyā musu. ⁵ Lua i yápi o gbēεε yāao, ò tiasa a òlo a zinao ní a ānabioone ní a Nisína gbāao. ⁶ Yá pò ulea yāapin ke: Naa Kilisi Yesuwa guu baona maa yáí buipáleo gò Lua àizeεblenao ū ní Yudaò, aa gòr̄nò medoudeò ū. An baa ku lé pò Lua gbè guu.* ⁷ Ma gō baonapi kpana ū gba pò Lua dàmeε àà gbāa lé zíkε ma guu yáí. ⁸ Ma gbé pò má kpεε Lua gbéò guu, Lua gbapi dàmeε, ò mále Kilisi ēfāai pò lé vío baonakpa buipáleone, ⁹ mále asiyyā pò Lua lé yá ní gbépiio boné gupuaui. Asiyyāpi ulea Lua pò pópíi kè kíi za asinízi, ¹⁰ ké tiasa a to kpalablenao ní ikode pò kú musuò a òno bui dasio e a gálideowa. ¹¹ Kilisi Yesu wá Dii sabai ò Lua p̄oēā pò kú gòopiipi b̄lei. ¹² Wá naawà guu wá s̄o Luazi zé ví ní s̄o dilea àà náaikea yáí. ¹³ Ayāmeto ma wabikèwá, ásu tó á pò ya taasi pò mále ke á yá musu yáio. A kpelaa yáε.

Kilisi yeawázi

¹⁴ Ayāmeto mi kúle Mae Luaε. ¹⁵ Maepi ò maεke pò kú musu ní z̄leò píi í a òlese. ¹⁶ Mi wabikewà àà á gba gbāa á n̄se guu ní a Nisína gbāao a gawi z̄ò léu, ¹⁷ Kilisi e sadaáguu a náai pò ále ke yáí, á z̄inapelea lo zedba àà yeawázi guu, ¹⁸ ké à e Kilisi yeawázi yàasa ní a gbāao ní a lesio ní a z̄ào wàaiipa ní Lua gbéò píi, ¹⁹ í àà yeawázi pò wa f̄o wà a lé d̄o píio d̄o, Lua kekéá píi i p̄ewá.

²⁰ Lua gbāa lé vío, a f̄o kewēε de lá wi a wabike ge wi a làasookela maamaa ní gbāa pò lé zíkε wá guuo. ²¹ Àà t̄obò Yesudeò ní Kilisi Yesupio musu wē ní wēo e gòopii! Ami.

4

Mεdoukea

¹ Ma gbé pọ má de dakpeuna ũ Dii yáí, ma wabikèwá, á kua ká lá Lua á sisi àò dewa. ² A kō fō àò yekōi zibusaa ní nòseniēo guu ní menao.* ³ A wetā àò ledou pọ bọ Lua Nisina kii vi ba pọ wá dokōwa ũ. ⁴ Me mēdoe, mé Nisínapi mēdoe. Maa zia'ea yá pọ Lua á káwà mēdo b. ⁵ Dii mēdoe, mé Lua zé mēdoe ní da'ile mēdoo. ⁶ Lua mēdoe wápii Mae ũ, òme iko vi wá baadewa, iò zike wá baade pii guu, a kú ní wá baade píio.

⁷ Kilisi gbēkekè wá baadee lá à gbadàwēe léu. ⁸ A yáí a kēa láu wá mē:

Ké à dède musu ní a zìzò,

à gbadà gbéone.†

⁹ Aà dèdèa bee mē kpelewa ni? Bee mē à pìla e tọle nonau gíae. ¹⁰ Gbé pọ pìlapi mé gbé pọ fēle mà luabea ũ, ké aà gupii pa. ¹¹ Aapi mé gbēo gbà zé aàò de zinao ũ, gbēo anabio, gbēo baonakpanao, gbēo pàsiteo ge yādanedeo,‡ ¹² ké Lua gbé e wàò ku a zì sou guu, Kilisi me i zedo, ¹³ e wápii wàò ka Lua Né náai dou keawa aà dōa dou guu, wí gō gbé kàsaao ũ Kilisi pọ pọ pèewà zō léu. ¹⁴ Maa wáò de néfenena pọ wí òno ní kōnio kené wá ní sásāo ũ lo. Yá dafu daané i ní sé lán íana ge ísōwa. ¹⁵ Wá síana'oné ní yearzio, wí gbá yápii musu naa Kilisi pọ de mi ũwa. ¹⁶ Naawá guu megu pii i kō'eu aa nakōwa kio zì sabai, ò meguo i zike a zéwa, me iò gbá, iò zedo ní yeakōio.§

Kua zi ní kua dafuo

¹⁷ Ayámeto mále yá'oe ní Dii tóo, mále á gbaò laai. Asu àò ku lán luadōnsai pọ an nòse yāfūna dōaanéowao. ¹⁸ An láasoo sōukù, aa kēa wēni pọ Lua i kpámáwa, ké an wé sia mé an swá gbāa yáí. ¹⁹ Aa nòse vīo, aa nízia kpà wisaiyāwa, aa dōe'li bui pii kea bli vi. ²⁰ Apiò sō i Kilisi yādada máao. ²¹ A aà yá mà, a síana pọ a vi dāda á Yesudeke guu. ²² Wa òé à okpa á dāa zì* pọ dōaaaēi, asa a òokpa á pōnidee vāio yáí. ²³ A tó á nòselile, á láasoo i gō dafu, ²⁴ i dāa dafu pọ Lua kēwēe ké wá e wàò de láawa† sé, á kua iò adoa kua síande ũ yázedeke guu.

²⁵ Bee yáí à okpa mōafiliiyāi, á baade lí síana'o a gbédeee,‡ asa mē dou guon wá ũ. ²⁶ Tó á pọ pà, ásu duunakeo. Asu to íatē gē kpéu à á pōpaa leo, ²⁷ ké ásu Ibiisi gba gēkio yáí. ²⁸ Gbé pọ i kpái'o yāa kpái tó. Aà wetā zì maa ke ní a o, i pọ e à dōò taasidēe. ²⁹ Asu to yāvāie bọ á léuo, sema a zede pọ a gbé káfi à àike gbé pọ lé maone. ³⁰ Asu Lua Nisina pọ yao, asa aà kua adoaē. A de seela pọ Lua kēwá e wá bogōzì ũ. ³¹ Asuli íise ní

* 4:2 Kls 3.12-13 † 4:8 Sou 68.18 ‡ 4:11 1Kln 12.28 § 4:16 Kls 2.19

* 4:22 Kls 3.9-10 † 4:24 Daa 1.26 ‡ 4:25 Zkl 8.16

gb̄ēoo. A p̄okūma n̄ p̄okp̄ēneo n̄ palaa gb̄āao n̄ gb̄ēs̄s̄s̄āo n̄ p̄āsi bui p̄iio tó. ³² Aɔ gb̄ēke v̄i n̄ k̄ō. Aɔ k̄ō w̄ēna v̄i. A s̄uuuke n̄ k̄ō lá Lua s̄uuuk̄éán̄wa naa Kilisiwa guu. §

5

Kua gupuu

¹ Lá á de Lua né yenzideo ũ, à aà ɔlesé. ² Lá Kilisi yewázi à ḡi a w̄ēnii wá yáí sa'obo p̄o a ḡi i ke Luae na ũ, à to yeak̄i d̄ōaaé m̄aa s̄ō.* ³ Lá á de Lua gb̄éō ũ, i k̄ū wà káaluakaa n̄ d̄óe'ni bui p̄iio n̄ blikeao ma d̄o á léu bauo. ⁴ Wisaiyá'oa n̄ yād̄ōsai oao n̄ faai b̄ēe boao maaán̄o l̄o, sema sáau yá. ⁵ Aɔ d̄ō sáasā ké káaluae ge d̄óe'idee ge bliidee a kpala p̄o b̄ō Lua k̄i ble n̄ Kilisioo. P̄o p̄o gb̄é lé a blike ḡō aà dii ũ.

⁶ Asu to gb̄ēe á sáasā n̄ yāpā giioo. Yá bee taaɔ mé a to Lua p̄okūmab̄ōo a yādansaiōwa. ⁷ A bàa su àò kúr̄n̄o. ⁸ A kú yāa gusia, tiasa naa Diiwa guu á kú gupuu. Aɔ ku gupua gb̄éō ũ, ⁹ asa gupua i maa bui p̄i iné n̄ yázedeo n̄ s̄iano. ¹⁰ A yá p̄o i ka Diigu dada. ¹¹ A baa su àò kú n̄ gusia yákea p̄o lí káflakenéoo. A b̄o yá beeo kpe weliwe. ¹² Baa yá p̄o gb̄épio i ke asii guu oaá wiyáe. ¹³ Tó wà b̄ō yá kpe gupuu, w̄i a sáasā d̄ō, ¹⁴ asa p̄o p̄o b̄ō gupuu ḡō gupua p̄o ũe. A yáí tò w̄i me:
I'ona vu fele b̄o geo guu,
Kilisi i gupune.

¹⁵ Aɔ á táa'oze d̄ō maamaa. Asu àò de s̄ōūo ũo, sema ōn̄n̄o. ¹⁶ Ali yá p̄o Lua a zeb̄òe ke, † asa ḡōe beeo maa. ¹⁷ Ayāmeto ásu àò s̄ōūo, àò d̄ō lá Dii p̄oēa de. ¹⁸ Asu àò kú n̄ w̄ēdekeao, i lalasizimáe. A to Lua Nisina paewa, ¹⁹ i faaibo n̄ k̄ō n̄ s̄ōūo n̄ Lua táasileao n̄ le p̄o Lua Nisnapi i daéo. A lesi, i Dii táasile á s̄ō guu, ²⁰ i b̄o Mae Lua sáaukpa ḡōpii yápii guu n̄ wá Dii Yesu Kilisi t̄o. ‡ ²¹ A misiilek̄ōe Kilisi v̄ia p̄o á v̄i yáí.

Ḡōe kua n̄ a nao

²² N̄oēo, á baade lí misiile a z̄áe lá i ke Diiēwa. § ²³ Asa ḡōe mé n̄oē mi ũ, lá Kilisi de a ḡalide p̄o de a me ũo mi ũ an Suabana ũwa. ²⁴ Lá ḡalidepio i misiile Kilisiē, m̄aa s̄ō n̄oēo baade lí misiile a z̄áe yápii guu.

²⁵ Ḡōe s̄ō, á baade lío ye a nazi, lá Kilisi ye a ḡalideozi à ḡi a w̄ēnii n̄ yáíwa.* ²⁶ A n̄ gb̄āsi w̄olo da'ilekea guu n̄ yá p̄o aa òo, s̄ aa ḡō aà p̄o ũ, ²⁷ ké à n̄ kpán'aeke n̄ gawio tèbatebasai, yuunkasai, sáasai, gb̄āisai, tàaesai. ²⁸ M̄aa à k̄ū ḡōe baade àò

§ 4:32 Kls 3.13 * 5:2 B̄o 29.18 † 5:16 Kls 4.5 ‡ 5:20 Kls 3.16-17 § 5:22

Kls 3.18, 1Pie 3.1 * 5:25 Kls 3.19, 1Pie 3.7

ye a nazi lá azía mewa. Gbé pò ye a nazi ye aziai. ²⁹ Gbēe lío za azía meuo. I ble kpawà, í laaidòwà, lá Kilisi í ke a gálideɔnɛwa, ³⁰ ké wá de aà meguo ũ yái. ³¹ Ayāmeto gōe í go a de ní a daowa, í na a nawa, aai gō lán sàwakula ní gbalaowa.† ³² Yá gbía ulɛa yápi guu, mé má è a de Kilisi ní a gálideɔ yá ũ. ³³ N beeo a de á yá ũ sō. A baade lío ye a nazi lá azíawa. Nɔe sō aali a zá yáda.

6

Néɔ ní zɔɔ

¹ Néɔ, naa Diiwa guu àli á de ní á dao yāma, asa bee mé maa.* ²⁻³ Ali á de ní á dao kpela, ké àò aafia, í gēgē dúniau. Yá pò Lua ðile ní legbēao séian we.†

⁴ Maeɔ sō ásuli á néɔ pò fēo.‡ Ali ní toto, íli ledamá Dii gbéɔ nɛgwaa ũ.

⁵ Zɔɔ, àli á dúnia la diio yāma ní nðsemendoo ní vīao ní lualuao, lá Kilisi ále keèwa. ⁶ Asuli zí ɔkunweiiana kenéɔ. Ali Lua pɔeá ke ní nðsepuaɔ Kilisi zɔɔ ũ. ⁷ Ali zike ní áiao, lá Dii ále keèwa, í ke gbēnazina no. ⁸ Aɔ dō ké Dii a baade maakɛa fiaboè, zɔ ge wéɛ.§

⁹ Dii sō àli kené màa lɔ.* A yāpási'oané tó. Aɔ dō ké ampiɔ ní ápi píi, á Dii ku musu, íli gbēe zāboo.

Gōkebo pò Lua kpàwáɔ

¹⁰ Yá pò gōn ke: Aɔ gbāa naa Diiwa guu ní aà iko gbāa zɔɔo. ¹¹ A gōkebo pò Lua kpàwáɔ da píi, ké à e ze giúgiú, í Ibiisi dɔfō. ¹² Asa í ke gbēnazinaɔ wále dēekarínɔo, sema nisín vāi pò kú musuɔ. Aa de dúniaɛ bee gusia kiblenaɔ ũ ní ní mideɔ ní ní ikodeɔ. ¹³ Ayāmeto àò gōkeboɔpiɔ kūa píi, ké à fō ze gi gɔɔ vāi zí, í gō zɛa giúgiú apii ke láaa gbɛa. ¹⁴ Aɔ zɛa gbāa, í síana dɔ ápi asana ũ, í yázede da mò ula ũ.† ¹⁵ A kea na ní Luao baokpaa áia kpa kyale ũ,‡ ¹⁶ ío luanaaikɛa kūa sèngbao ũ gɔɔpii, ké à fō zɛzɔ Setāu kagbaɔnɛ pii. ¹⁷ A suabaa si kpa mò fua ũ,§ ío Lua yá pò de aà Nisína fēnda ũ kūa. ¹⁸ Alio wabikɛ gɔɔpii, ío Lua dɔnle gbɛa yápii guu ní aà Nisína dɔaaaéɔ. Ali a itēke ní mena zɔɔo, ío wabikɛ Lua gbéɔnɛ píi. ¹⁹ A wabikɛmɛɛ sō, ké tó mále yá'o, Lua ma gba lé mà a bao asii oné sòdeedeesai. ²⁰ Baonapi yái má de kɔɔ pò wa dàkpeu ũ. Aɔ wabikɛmɛɛ mà kpa sòdeedeesai, lá à kù mà owa.

Lezaamá

† 5:31 Daa 2.24 * 6:1 Kls 3.20 † 6:2-3 Bɔa 20.12 ‡ 6:4 Kls 3.21 § 6:8 Kls 3.22-25 * 6:9 Kls 4.1 † 6:14 Isa 11.5, 59.17 ‡ 6:15 Isa 52.7 § 6:17 Isa 59.17

²¹ Wá gbědo yenzide Tisiki, Dii zikennáaide, a ma yá pfi baokpaé, ké à e à ma kua dõ. ²² Ma aà zìwá, ké aà wá kua oéé, á nòse i níni.*

²³ Mae Lua ní Dii Yesu Kilisio wá gbě gba aafia, aa ní yeakõi káfiné ní ní Lua náai pó aale keo. ²⁴ Lua gběkeke gbé pó ye wá Dii Yesu Kilisizi láasaione nípii.

* **6:22** Kls 4.7-8

FILIPIDE

Yá pò kú láe bee guu

Báapua bûsu wéle séia pò Pòlu baonakpàù ò wí me Filipi, Lomade bûsu zi pò wí me Masedoni guu. Bûsupi ku Gelesi bûsu gughântoo oie. Pòlu wélegea gën plaade guu ò à Yesu gálipi dàaleu (Zin 16.12-40). Wè dasio gbea, gòò pò a de dakpeuna ù, ò à lápi kè Filipideone ní nòsemendoo. Ale ní sáaukpa an gba pò aa kpàsáe gòò pò Epafodi lé mós a gwai. A mo lè gòò bee sò a ku yá'la guue. Ale oné lá aa de náaide ù Kilisie, aasu to ánabi egena pò aa kú ní guu yáò ní sásáo.

Pòlu yá dàale à mè (1.1-11) tó a làasookè Filipi Yesudeo yáwa, a pò í ke nae, i Lua sáaukpa ní yá musu. Bee gbea à yá pò a leò bòolekèné. A yá pò a su a le dõo, áma àle Lua náaike naa Yesu Kilisiwa (1.12-26). A ledà Yesudeowa aa ze gbãa, aaiò Lua náaike, an lé io dou, aa nízia busakõe, aai zòble Luae lá Yesu Kilisi a zé òbnéwa (1.27-2.18). Wà Yesu Kilisi kua ní aà zío yá'ò le pò Yesudeo í si guu (2.6-11). Epafodi pò Filipideo aà zì ní gbao Pòlu ní Timoteo tò ledou pò Pòlu ví ní Filipideo lé dedee (2.19-30).

Bee gbea Pòlu òné aa laaika gbé pò aale baonakpa a zéwaozi. A òné aali a kea ke, aali dèeka aa yá pò aale yá le. Aa gò lán Yesu Kilisiwa (lee 3). Lápi mîde ní ledamáo ní sáaukpaao ní fòkpaamáe.

Wí me lápie póna lá, asa wà póna yá'ò lápiu sea a daalekíi e a láakíiwa. Póna í bò Kilisi náaikea kíie. N ye ñyò pónapi ví sòa?

Pòlu wabikea Filipideone

¹ Ma Pòlu ní Timoteo, wá Kilisi Yesu zòblenaò wámé wa láe bee kè Lua gbé pò kú Filipi* naa Kilisi Yesuwaone ní ní gbèzòò ní ní dònledeò. ² Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio gbèkekeé, aai á gba aafia.

³ Gòò pò á yá dòmagu píi, miò ma Lua sáaukpa. ⁴ Ma wabikea guu píi miò wabikeé ápii ní pónao, ⁵ ké á ò kumano baonakpa guu za gòò pò á mà e ní a gbão yái. ⁶ Má dõ sásá, lá Lua zì maa dàale á guu, aò ke, i a mîde Kilisi Yesu mósí. ⁷ A maa ké mós á yá kúa ápii màa, asa á yá dò ma sòwa. Ma daakpeun nò, ma zea ní baonapio a síana bóa yáin nò, ápii á ò ku zì pò Lua dàme e a gbèkeu guu. ⁸ Mále á beeke ápii, lá má kú Kilisi Yesu sò guuwa. Lua mé ma seelade ù. ⁹ Mi wabikeé á yeakóì àò káfi

* 1:1 Zin 16.12

àò gḗ dṣa ní wékēa wásawasao guu, ¹⁰ ké à e yá pó maa àò ke dṣ, íò ku nòsḗdoũdeò ù taaesai Kilisi mṓzì.† ¹¹ Beewa maakea pó Yesu Kilisi í mṓòné a líála, wí Lua tṓbṓ, wí aà sáaukpa.

Kilisi mé Pṓlu wēni ù

¹² Gbḗḗ, má ye àò dṣ ké yá pó ma le tekpa baona gea aeue, ¹³ ṣ sosa kibedṣanaò p̄ii ní gbḗ k̄niò dṣ ké Kilisi yáí wà ma dai kpéu.‡ ¹⁴ Ma daakp̄eu yáí wá gbḗ dasideò Dii náaikè de yāala, ṣ an sṓdilea k̄afi, aale Lua yá'o gbḗone v̄iasai.

¹⁵ Sianaε, an gbḗeò í Kilisi yá waasoke denla ní wedṓakṣeò yáíe, gbḗeò sṓ ní nṓsemaao. ¹⁶ Gbḗ beeò í ke ní yeamazioε, asa aa dṣ ké zea ní Yesu baokp̄aao yáí ma yeò kpéu la. ¹⁷ Wedṓnedepio sṓ aai Kilisi yá waasoke denlaweεlea yáíe, i ke ní nṓsepuaò no. Aale e wàle ma kua kpéu taasi k̄afimεεε. ¹⁸ Yāe yā? Mṓafiliguun nò, s̄iana guun nò, apii lé, wàle Kilisi yá waasokeε. Ma pṓ na ní beeo, mé ma pṓ a εa ke na lṓ, ¹⁹ asa má dṣ ké wabi pó ále kemεε ní Yesu Kilisi Nis̄ina dṓnleò a to mà bṓ. ²⁰ Ma wé d̄oi mé má a náai v̄i maamaa, ké wí a ma k̄u yāe guuo. Asa máò Kilisi tṓbṓ ma kuau ní sṓo dilea gṓṓpiiε, at̄esa tia, má kún nò, ma gan nò. ²¹ Asa Kilisi yáí má k̄uí, mé ga demεε ài ù. ²² Ama tó má kú wēni guu, bee demεε z̄i àide ù. Má dṣ lá má seò, ²³ má kú plaplaε. Má ye ta màò kú ní Kilisio, we maamεε de lak̄ia z̄āz̄ā. ²⁴ Ama à k̄ù màò ku wēni guu á yáíe. ²⁵ Bee f̄ēa v̄io. Má dṣ ké má gṓ màò kúánṓ ápii, ké à e gé ae ní pṓnao luanaaikεa guu. ²⁶ Beewa gṓṓ pó má εa mṓ á gwai, á á naa Kilisi Yesuwa íandāa zé e maamaa ma yáí.

²⁷ Apii lé, tó ma mṓ á gwai ge mi mṓon nò, à tó á kua kpaai ní Kilisi baona yáo, ké tó mále á bao ma, mà ma á zea giúgiú ní ledoūo, ále d̄ēka ní nṓsemendoo baonapi zé yáí. ²⁸ Asu tó á ibeεò yāe iwāa ká á pṓao. Bee aò dené seela ù ké aa mipè kaalewa, ápio sṓ bṓa maa. Bee bṓ Lua k̄iie. ²⁹ Asa Lua á gbá zé à taasike Kilisie, i ke aà náaikεa ado no. ³⁰ D̄ēε pó á è mále ká yāa§ mé á mà mále ká e tia, á kú d̄ēε doūpi guu.

2

Ziabusaa

¹ Lá á naa Kilisiwa k̄afia v̄ié, lá aà yeaázi lé tékpaágu, lá á lé doū ní aà Nis̄inao, lá á k̄ō wēna v̄i ní sósobio, ² à làasoo doū ke, á yeak̄si íò doū ledoūdeò ù, p̄eādoūdeò ù. Bee a ma pṓ ke na à ke zài. ³ Asu yāe ke denla ge yṓṓkeā yáio. Ziabusaa guu àli k̄ō da gb̄ia de áziála. ⁴ Gbḗe su làasooke az̄ia m̄endo yáwao, aà gbḗp̄aleò pó ke lṓ. ⁵ Aò nṓse pó Kilisi Yesu v̄i v̄i sṓ.

6 Aà lua'ia, i gbãa'e a sáaa ní Luaokewao,
 7 ̄ à azia gwea tò à zòke sè,
 à ḡ gbēnazina ũ à gbēnazinke sè.
 8 A azia bùsa à misiile e à gè gàò,
 e gaa lipãakōawa se.
 9 Ayāmeto Lua aà sè lesi,
 à tó pò de tó píila kpàè,
 10 ké tó wà Yesu tó si,
 gbépii a kúle* luabe ní tōleo ní tōle zíeo,
 11 gbépii i o Yesu Kilisi mé Dii ũ
 Mae Lua tōbōa yáí.

12 Bee yáí ma gbé yenzideᵋ, lá i ma yāma gōō pò má kúanᵋ,
 atēsa lá má kúanᵋ tiaᵋ, àᵋ á bōa maa lepapa ní viakea Luaeo
 ní lualuo. 13 Asa Lua mé lé zike á guu, àle á gba a pōēakea ni
 ní a kea zéo. 14 A yápii ke yákūtē ní zōao sai, 15 ké à ḡ tàaesai
 yāesaideᵋ ũ, Lua né sāsaiᵋ ũ gbāgbē sāsāa dōōsaiᵋ guu.† A
 gupuné dúniau lán saanaᵋwa, 16 íᵋ wēni yá kūa, ké mà e íanadā
 á yá musu Kilisi mōzī. Tó ále ke màa, mi bà pā leo, mi zike pāo.
 17 Baa tó ma au a tōle á luanaaika sa'o'i ũ, ma pō na, mé mále
 pōnakeáno ápii. 18 Apio sō à pōnake màa, wí ke sānu.

Timotee ní Epafōdio

19 N Dii Yesu báaao má ye mà Timotee zíwá tia, ké mà e á
 bao ma, ma sō i níni. 20 Gbé pò wá làasoo doū á yáᵋ dō aà sōwa
 síana kuo, aà bàasio. 21 Gbépii zia yá mé í dōaaè, i ke Yesu Kilisi
 yá no. 22 A dō lá Timotee náai ví, à zikèmanᵋ baona yá musu lá
 né í zike ní a maeowa. 23 Tó má a zea dō súsu, má ye mà aà zíwá
 ḡō. 24 N Dii báaao mále e má mó á gwai tia mazia.

25 Wá gbēdo Epafōdi, ma zikēndee, mé ma zīgō dee pò a aà
 zì dōimale ní pò pò mále a nideᵋ, má è a maa mà aà gbaewáe.
 26 Ale á beeke ápii mé aà pō yà, ké a aà gyākea bao mà yáí. 27 A
 gyākè síana e à kà gaa, ̄ Lua aà wēnagwà. I ke aàpi ado no,
 ní mapioe lo, ké ma pōsia su zōkūo yáí. 28 Ayāmeto mále ke
 kpakpa mà aà gbaewá, ké à wesikōle, á pō i ke na, ma nòse i
 níni. 29 A gbāakpaaàzi ní pōna zōo naa Diiwa guu. A gbé bee
 taa kpela. 30 A ḡ lee aà ga Kilisi zī yáíe. A gī a wēnii, ké à e dōnle
 pò á f̄ kemēeo kemēe yáí.

3

Kilisi dōa

1 Ma gbéᵋ, yá pò ḡn ke: A tó á pō àᵋ na Diiwa. Yā doū
 ea oaé zī'ūmanᵋ, mé a de á aafia ũ. 2 A laaika gbēnazin

* 2:10 Isa 45.23 † 2:15 Iko 32.5

àwalewanaɔzi. A laaika vāikena pó aai ní taitaipiozi! * 3 Wá gbé pó wi Lua sísi ní aà Nisína gbāao, wi íanadā Kilisi Yesu guu, mé wiliò wázia yá náai vīo, wámε wá tōzōn síandε ũ. 4 Mapi, má zεví màò mazia náaike. Tó gbé lé e á azia náai ví, má ví deaàla. 5 Ma tōzò ma gɔɔ swaaōde zīε. Isailin ma ũ ia guu, Bēyāmεε bui, Ebelu bui zálala. † Mɔzi ikoyā musu má kú Falisio gāli guu. ‡ 6 Má áiavi, ma íadā Yesudeɔwa. § Yākea a zéwa Mɔzi ikoyā guu gbēe i fō ma tàae èo. 7 Ama yá pó má kūa ài ũ yāa beε gòmεε yá àisai ũ tia Kilisi yái. 8 Azaiasa ma yápii díle àisai ma Dii Kilisi Yesu dōa pó de a píia yái. Kilisipi yái ma ɔkpá yápiizi bísa ũ, ké màò aà ví, 9 míò naawà, mà e màò na ní Luo Kilisipi náaikea yái. Asa Lua lí tó yá bɔ́nɔ na ikoyādaa yái no, í to yá bɔ́nɔ na Kilisi náaikea yáiε. 10 Yá pó má yei mé de mà Kilisi dō ní gbāa pó à bòò gauo, mí taasikεaànɔ, mí gō laaàwa aà ga guu 11 mí gbaso gō gābɔ ũ.

Pó pó nle yá lea

12 Ike má lè má kù à pèea no, mále yáε ké mà yá pó Kilisi Yesu ma si a pó ũ yái sí ma pó ũ. 13 Gbé, mi e má sí gíao. Yá mendo mále ké, mi nɔnɔ pó pó kú ma aeɔi, pó pó kú ma kpeɔ làasookesai. 14 Mále pó pó ma wé dɔi ya mà ài pó Lua wá sisiwà musu e naa Kilisi Yesuwa guu. 15 Wá gbé kāsaaɔ wàò làasoo bee ví. Tó á làasoo pále ví, Lua a á wé kéé yá bee musu. 16 Apii lé, lá wá kua kà a léu, wá gé ae zé doupi guu.

17 Gbé, à ma kea ke* lá wa a taa kèé, í wéte gbé pó an kua kpaaíòzi. 18 Mio oé yāa m̀ò̀m̀ò̀, mé ma ea mále oé tia ló ní wé'io, gbé ku dasi, an yākea tò aa de Kilisi gaa líwa ibeε ũ. 19 Aa mipè kaalewa, an gbeε mé ní dii ũ, wiyā mé ní íandābɔ ũ, dúnia yá an làasoo ló kuwà. 20 Wápio sō, luabe gbéon wá ũ, wá wé dɔ Suabana pó a bɔ wezi, ɔn Dii Yesu Kilisi ũ. 21 A wá m̀e gbāasaiɔ lí lá a m̀e gawidewa ní a gbāa pó a fō to pɔpii misiileεo.

4

Ledaama

1 Ayāmeto ma gbé yenzideɔ, á gbé pó mále á beεke á de ma íandābɔ pó mi pɔnakεò ũ, àɔ zεa gíugiū naa Diiwa guu màa.

2 Ma awakpá εvɔdie ní Sentisio aaò ledou ví naa Diiwa guu. 3 Mpi sō ma zíkendee náaide, ma wabikèma, dɔ nɔepiɔle, asa aa taasikèmanɔ baonakpaa guu ní Kelemaao ní ma zíkendeeɔ. An tó kú àizāna taalau.*

* 3:2 Gal 6.12-13 † 3:5 Lom 11.1 ‡ 3:5 Zln 23.6 § 3:6 Zln 8.3 * 3:17

1Kln 4.16, 11.1 * 4:3 Bɔa 32.32-33, Sou 69.28, Dan 12.1, Zia 3.5

⁴ A tó á pᵛ àᵛ na Diiwa gᵛᵛpii. Má òé lᵛ, à tó á pᵛ àᵛ nawà.
⁵ A áziá busa gbépiié. Dii kái. ⁶ Asuli yāe kàakeo.† Yápii
 guu à wabike Luawa, í yāgbéawà, í aà sáaukpa, í á yā'õmaᵛ
 oè, ⁷ Lua í á nòse ní á làasooo daé doū naa Kilisi Yesuwa guu.
 Nòseadaadoūpi kè zài, a de gbēnazina dōaa.

⁸ Gbécᵛ, yá pᵛ gᵛén ke: Yá pᵛ síana ví mé a gbia, yá pᵛ zeví mé
 a gbāsí vío, yá pᵛ na mé a báaa ví, yá pᵛ maa mé wí a sáaukpa,
 àli làasooke yá beeᵛwa. ⁹ Yá pᵛ má dàdaé á sí, yá pᵛ á màa mé
 á èa, à yá beeᵛ ke, Lua Aafiade iᵛ kúánᵛ.

Pᵛlu Filipideᵛ sáaukpa

¹⁰ Ma pᵛ na Diiwa à kè zài, asa á làasoo èa sùa sa. A ma yádaa
 yāa fá, zé i eo. ¹¹ Mi o màa ké mále taasike yáí no, asa má dàda
 baa lá a de pii, ma kua kamague. ¹² Má taasi dō mé má nama dō.
 Gᵛᵛpii gupiiu kāa ge nᵛana, pᵛdinzi ge pᵛkēsāma, a yāe vímēe
 lo. ¹³ Má yápii fᵛ naa Kilisi pᵛ í ma gba gbāawa. ¹⁴ N beeo ké
 á bàa kú ní ma taasikeao, a yāmaakè.

¹⁵ Filipideᵛ, á dᵛ áziáwa, ma baonakpaaé káau guu ma bᵛa á
 Masedoni bùsuu, Yesu gālie ᵛ kú ní dᵛamaleoo, á bàasio. ¹⁶ Baa
 gᵛᵛ pᵛ má kú Tesaloni,‡ a pᵛ pᵛ mále a nideᵛ kpàsāmēe de gēn
 doa.§ ¹⁷ I ke gba mále wēeᵛeo, á ài káfla Lua kíi mále wēeᵛe.
¹⁸ Ma pᵛ pᵛ á kpàsāmēe è, à pà e à dia. Epafodi á gbaᵛ kpàa,
 pᵛ màa sa. A de sa'obᵛ pᵛ a gí na Luae* í kaaàgu à si ũ. ¹⁹ Ma
 Lua a pᵛ pᵛ á a ni ví kpáwá pii naa Kilisi Yesuwa guu a àizee
 gawide léu. ²⁰ Wàᵛ wá Lua wá Mae tᵛbᵛ gᵛᵛpii! Ami.

²¹ A fᵛkpa Lua gbécᵛwa pii naa Kilisi Yesuwa. Ma Yesude dee
 pᵛ wá sānuᵛ fᵛkpáwá. ²² Lua gbécᵛ fᵛkpáwá mípii, atēsa an gbé
 pᵛ kú Sezaa beᵛ. ²³ Dii Yesu Kilisi gbēkēkēé á nisínau.

KɔLɔSIDEɔ

Yá pɔ́ kú lée bee guu

Kɔlɔsi de Tuukii búsu wéle mendo ũe. A ku Efese gukpe oi kiloo òaa do taawa. Pɔlu iwa Kɔlɔsi gbé Epafa mé gè ní baona yáo we séia (1.7, 4.12).

Pɔlu de dakpeuna ũ (4.3, 10, 18) Loma, ò Epafa mò a òè Kɔlɔsideɔ lé swádo yá dòosaizi. Waasokenaewé lé e tó gbé ye Lua dɔ, i a suaba, sema wà kúle pɔ́one, wi tɔzɔ, wi bleewé té. Bao íi bee maà gbewa gòo Pɔlu lakè Kɔlɔsi Yesudeone à mè Yesu Kilisi náaikéa mé í gbé suaba ado. A lápi dí Tisiki ní Oneziuwo.

Fɔkpaamá ní Lua sáaukpaao gbewa (1.1-14) Pɔlu Kilisi kíake òlowé. A de pɔ́pia, baa nisín gbáa, òme a gáli mi ũ (1.15-2.3). Bee gbewa Pɔlu ní gbá laai eyá pɔ́ aa kúawé yá musu (2.4-25). A yádáné wéni dafu pɔ́ wá ví naa Yesu Kilisiwa musu, Yesudeo kua ní kɔ́o yá, uadeo kua ní kɔ́o yá ní wá kua Yesudesaideo guu yáo (3.1-4.6).

Lá midékii Pɔlu fɔkpá gbéowa (4.7-18).

Anabi egenawé í mó ní yáo dasi. Ampii aai to Yesudeo pǎale zé maae, aali Yesu náaike a zéwao. Bee yá mé tò Kɔlɔsideɔ lá gbáakpá Kilisi dea pɔ́piila yáwa. Ōme í Ibiisi ba polo gbéwa à aà bɔ zɔbleu ado.

Sáaukpa ní wabikéao

¹ Mámemaá Kilisi Yesu zína Pɔlu lá Lua yeiwa ní wá gbé Timoteo, wa lée bee kè ² wá gbé náaide pɔ́ an kua adoa naa Kilisiwa Kɔlɔsione. Lua wá Mae gbékekéé, í á gba aafia.

³ Gɔɔpii wá wabikéa guu wiɔ Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae sáaukpa, ⁴ asa wa á Kilisi Yesu náaikéa bao mà ní á yea wá gbéozio píi, ⁵ ké á wé do pɔ́ pɔ́ dileaé luabei yáí. A yá síande mà yáa baona pɔ́ wa kpáé guu. ⁶ Baonapi lé ne'i, ále ota dúnia guu píi, lá a kè á guu za gɔɔ pɔ́ á mà mé á Lua gbéke sásáa dɔwa. ⁷ Epafa wá zikendee yenzide mé yápi daé wá gèe ũ. Kilisi zikennáaidee, ⁸ òme yeakɔ́i pɔ́ Lua Nisína á káwà òwé.

⁹ A yáí tò za gɔɔ pɔ́ wa á bao mà, wiɔ wabikéé Luawa láasai, aà to à a pœá dɔ wásawasa, aà Nisína i á gba òno ní wezéo píi, ¹⁰ ké à ku lá Dii yeiwa, á yá píi i kaaagu. Beewa á yámaa píi kea à ota, á Lua dɔa iɔ káfí, ¹¹ í gbáa yápii guu aà gbáa gawide léu, ké à yápii fɔ́ ní menao ní pɔ́nao, ¹² í Mae Lua sáaukpa, asa à wá ká baa pɔ́ a díle a gbéone a gupauuwa. ¹³ A wá bɔ gusia

ikou, à wá kpá a Né m̀̀ndona yenzide kpalau. ¹⁴ Aà sabai wa gɔ wéɛɔ ũ, wá duuna kèwá.*

Kilisi dea pɔpii

¹⁵ Kilisiá Lua pɔ wili e ní wéoo taaɛ,
ɔme yoa ũ Lua pɔkeɔ guu pii.

¹⁶ A pɔpii kè musu ní tɔleɔ,
pɔ pɔ wĩ eɔ ní pɔ pɔ wili eɔɔ,
kpalablenɔ ge diiɔ
ge gbãadeɔ ge ikodeɔn nò.

Pɔpii b̀̀ à à ḱiɛ,
mé aa ku aà pɔ ũ.†

¹⁷ A ku pɔpii ãa,
pɔpii kú aà sabaiɛ.

¹⁸ ɔme a gálide pɔ de aà me ũɔ mi ũ.
ɔme dàalena ũ, gãbɔ séia ũ,
ké aà gɔ pɔpii dɔaana ũ.‡

¹⁹ Asa à kà Luagu,
ɔ a tò a kea pii pèewá.

²⁰ A tò pɔpii keanɔ na aà sabai,
pɔ pɔ kú tɔleɔ ge musuɔn nò.
Aà au pɔ b̀̀le lipãakɔawa
mé mò ní aafiapio.

²¹ Apio s̀̀ á kèa Luawa yãa. Aà ibeɛɔn á ũ á làasoo ní á vãikeɔ yáí, ²² ɔ Lua tò a keanɔ na Kilisi gaa a gbēnazinke me guu yáí sa, ké à á kpán'aekɛ gbāsísai, sãasai, táaesai, ²³ tó á zea gbãa á luanaaikɛa guu deesai gíũgiũ, mé i kè zia'ea yá pɔ á kũa baona pɔ á mà guuwao. Wà baonapi kpá gbé pɔ Lua kè zĩle laɔne piiɛ, mé mapí ma Pɔlu ma gɔ a kpana ũ.

Pɔlu zikɛa Yesudeɔne

²⁴ Tiasa mále pɔnake ní taasi pɔ mále ke á yáio. Ia pɔ wa dà Kilisiwa, mále a pɔ pɔ g̀̀ ma ma mewa mà bɔlei aà gálide pɔ de aà me ũɔ yáí. ²⁵ Lua zidámɛɛ, ɔ ma gɔ gálidepiɔ dɔnlɛde ũ. Ma aà yá'òé, à pèewá. ²⁶ Asiiyã pɔ ulea gbéɔne za asínizí zadɔ Lua i dúnia káleo ɔme b̀̀ Lua gbéɔne gupuaui sa. ²⁷ Lua ye aa dɔ lá asiiyãpi gbia zɔɔ á buipáleɔne. Asii-pin ke: Kilisi kú á guu, ɔ á wé dɔ gawii. ²⁸ Aà yá waaso wi ke gbépiiɛ, wi lɛdaomá, wi yádaɔ gbépiiɛ ní ɔnɔ piio, ké wà gbépii kpán'aekɛ naa Kilisiwa wásawasa. ²⁹ A yáí tò mi zikɛ, mi dēeka ní aà gbãa pɔ lé zikɛ ma guu maamao.

* **1:14** Efɛ 1.7 † **1:16** Efɛ 1.21 ‡ **1:18** Efɛ 1.22-23

2

¹ Má ye àò dē zō pó mále káé dō, ápiò ní Laodisides ní gbé pó wí wesikōleos píi, ² ké aa e ní sōdile, aa nakōwa aa yekōi, mé wezē guu aaiò Lua asiyyā pó de Kilisi ū dō wásawasa, aai a ài zō e. ³ Àà guu ònò ní dōao àizēē píi ulēau. ⁴ Mále bee oé, ké gbēe su á sāsā ní lenaoo. ⁵ Baa tó má kúánò, ma làasoo ku, má è ále yāke a zéwa, mé á Kilisi náaikēa gbāa, ò ma pò kèna.

Pópíi pēeamá naa Kilisiwa guu

⁶ Lá a Kilisi Yesu sí á Dii ū, àò naawà màa, ⁷ á zīna iò pélea àà guu, í zedòu, íò gbāa àà náaikēa guu lá wa dàéwa, íò Lua sáaukpa maamaa. ⁸ A laaika ké gbēe su dōa gbāa kásaé à á sāsā ní gbēnazīna felekaa ònò pā giioo. Yá beeo í bò felekaa pó pó wí misiilenéò kíiē, Kilisi kíi no.* ⁹ Asa luakēa píi pēewá àà gbēnazīnke guu. ¹⁰ Naa gbé pó de gbāa píi ní iko píio mide ūpiwa, apii pēewá. ¹¹ Naawà a tōzò bóa á dàau ū. I ke tō pó wí zō ní òo no, pó Kilisi í zōnéē. ¹² Asa da'ilēkēa guu wà á víaànò† mé a vuaànò, ké a gbāa pó Lua àà fēle bòò gau náaikè yái. ¹³ A de gēo ū yāa Luae á tàaeò ní á luanaaikēsaiò yái,‡ ò Lua á gbá wēni dafu ní Kilisio sānu, à sùuukèwanò ní wá tàaeò píi. ¹⁴ Lua wá tàae taala pó wá dá yáú bādè, a se pà lipāakōawa. ¹⁵ Kilisi gaa líwa báa bò diiò ní gbāadeola, à bòrínò gupuaú à ní kpán'aekè zìzò ū.

¹⁶ Ayámēto ásu to gbēe yādiléé pòblea ge imia ge dikpe ge mōbóa dafu ge gōbóa yá musuo. § ¹⁷ Yá beeo píiá yá pó wà mè a mō taaē, Kilisi mé a síana ū sa. ¹⁸ Asu to gbé pó í giie gbéowa aa nízi busa, aa wabike ní malaikaò kēse kūao á bōbō'sio. Wépungu'ea yá mé íò gbāa gbé bee taaē, ò í ían gii dā a dúnia làasoo yá musu. ¹⁹ A pēa Kilisi pó de mi ūwao. Naawà guu mēgu píi í kō'eu, aa nakōwa kíò zī sabai, íò gbā lá Lua ye à gbāwa.*

²⁰ Lá a ga ní Kilisio felekaa pó pó wí misiilenéò yá musu, bóyái í yādiléne ma lán dúnia gbéowai? ²¹ Wí me nsu ké na n òziò, nsu ké ieo, nsu òkā kéwao. ²² Pó beeo píi í láa an mōaokēa guue. Gbēnazīna yādanē ò wa tēi we. ²³ Ònò tó mé dō yá beewa. Wàle lousisiyā kakané ní zīabusaaò ní íadaanzīawao. N beeo aali kpá wá dàaeo.

3

Kua wēni dafu guu

* 2:8 Gal 4.3, 9 † 2:12 Lom 6.4 ‡ 2:13 Efe 2.1-5 § 2:16 Lom 14.1-6 * 2:19 Efe 4.16

1 Lá a vu n̄ Kilisio, à to luabe yá d̄aaé, asa we Kilisi z̄l̄eau Lua ɔplai.* 2 A tó á làasoo àò ku luabe yápiɔwa, asu àò ku d̄unia p̄wao. 3 Asa a ga, á w̄eni ulea n̄ Kilisio Lua guu. 4 Lá Kilisi de á w̄eni ũ, tó à b̄ò gupuaui, ápiɔ s̄s̄ á b̄oààno n̄ gawio sa.

5 A yáí tò à d̄unia yá p̄ó kú á n̄s̄e guu de: Káaluakaa, d̄óe'li, m̄ef̄lea, v̄ai n̄ideá n̄ b̄likea. P̄ó p̄ó gb̄é lé a b̄like ḡs̄ àà dii ũe. 6 Yá beeo yáí Lua a p̄okūmab̄oɔ a yāmansaiɔwa. 7 Ap̄iɔ s̄s̄ á kú a guu yāa, à d̄aaé. 8 A ɔkpa yáe beeo sa: P̄okūma, kp̄ēne, n̄s̄ep̄ās̄i, gb̄és̄s̄s̄a n̄ wisaiyā'oao. 9 Asu eɛtok̄eɔ, asa a á d̄aa zi n̄ a yákeao b̄òála, 10 a a dafu p̄ó i á lile gb̄é dafu ũ dà, ké à ḡs̄ lán Lua p̄ó á ké dafuwaε,† i aà d̄s̄. 11 Kua màa Yudaɔ n̄ buip̄aleɔ dodo k̄eɔ, ge t̄z̄z̄naɔ n̄ gyaf̄oɔdeɔ, ge gus̄oɔdeɔ, ge lad̄ns̄aiɔ, ge z̄oɔ n̄ w̄éεɔ. Kilisi mé n̄ ũ m̄pii, a kú n̄ guu m̄pii.

12 Ayām̄eto, lá Lua á sé a gb̄é yenzideɔ ũ, yá p̄ó de à dan ke: W̄enad̄an̄e, gb̄ēke, z̄iabusaa, n̄s̄enie n̄ menao.‡ 13 A k̄s̄ f̄s̄. Tó yāe s̄ù ḡé à z̄anguo, à s̄uuke n̄ k̄s̄o. Lá Dii s̄uuk̄éàno, à ke n̄ k̄s̄o màa s̄s̄.§ 14 Azaiasa àò yek̄s̄i, asa bee i m̄ó n̄ l̄eɔou yākelesaio. 15 A to aafia p̄ó Kilisi i n̄ gba yá d̄aaé á s̄s̄ guu, asa kua n̄ k̄s̄o aafia Lua á sisiw̄a m̄eɔoudeɔ ũ. Aɔ Lua s̄aaukpa. 16 A to Kilisi yá z̄l̄ek̄i e á n̄s̄eu maamaa, i yādak̄e, i l̄edak̄wa n̄ òno p̄iio. Lua s̄aaukpaa guu à lesiè á s̄s̄ guu n̄ soũo n̄ táasileao n̄ l̄e p̄ó aà Nisina i daé. 17 Yá p̄ó ále ke ge ále o p̄ii, à ke n̄ Dii Yesu t̄ó, i Mae Lua s̄aaukpa n̄ aà gb̄ao.*

Lua gb̄é kua

18 N̄eɔ, á baade lí misiile á z̄áε.† Màa à k̄ù àli ke naa Diiwa guu. 19 Ḡs̄eɔ, á baade líɔ ye a nazi.‡ Asu àò p̄ās̄iɔno. 20 Néɔ, à á de n̄ á dao yāma yápii guu, asa bee mé i ka Diigu.§ 21 Maeɔ, ásuli á néɔ p̄o fele à n̄ k̄usu kwé. 22 Z̄oɔ, à á d̄unia diiɔ yāma yápii guu. Asu z̄i ɔkunweiiana kené. A z̄ikené n̄ n̄s̄em̄endoo Dii viakenaɔ ũ. 23 Yá p̄ó ále ke p̄ii, àli ke n̄ n̄s̄em̄endoo, lá Dii ále k̄éwa, i ke gb̄ēnaz̄ina no. 24 Aɔ d̄s̄ ké Dii a fiaboé àiz̄ana ũ. Dii Kilisi ále z̄obleè. 25 V̄aik̄ena a a v̄ai gb̄e'e. Lua lí gb̄ē z̄aboo.†

4

1 Diiɔ, à á z̄oɔ gwa a d̄oɔwa súsu. Aɔ d̄s̄ ké ápiɔ s̄s̄ á Dii v̄i musu.*

2 A ázia kpa wabik̄ea Luawawa, i it̄ēk̄eɔ n̄ aà s̄aaukpaa.

3 A wabik̄ew̄aw̄ēe lo, aà zew̄ēw̄ēe w̄a a yá waasoke, wí Kilisi

* 3:1 Sou 110.1 † 3:10 Daa 1.26, Efe 4.22-24 ‡ 3:12 Efe 4.2 § 3:13 Efe 4.32

* 3:17 Efe 5.19-20 † 3:18 Efe 5.22, 1Pie 3.1 ‡ 3:19 Efe 5.25, 1Pie 3.7 § 3:20

Efe 6.1 * 3:21 Efe 6.4 † 3:25 Efe 6.5-8 * 4:1 Efe 6.9

asiiyā'òné. A yáí wà ma dai kpéu. ⁴ A wabikεμεε mà yápi o wásawasa lá à kù mà owa. ⁵ A ́ázia kǔa dǔ Yesusaide ́guu ní ́nǔo. Ali yá pǔ Lua a zεbòé ke.† ⁶ A tó á lεgbε'i à ́na, i ́ káfla vǐ, í ́ yāwea baadewa dǔ.

Lezaama

⁷ Wá gbé yenzide Tisiki, ma dǔnlεde zíkεndee náaide Dii zǐ guu, a ma baokpaé píi. ⁸ Bee yáí mále àà zǐwá, àà wá kua oé, á nǔse i níni.‡ ⁹ A gbēdo ́neziǔ,§ wá gbé náaide yenzide lé mǔaàno. Aa lakǐ yá ́ oé píi.

¹⁰ Alisaka pǔ wá sǎnu kpéu fǔkpàwá ní Baanaba dǎuna Maakuo. Wá Maaku yá'òé kǔ. Tó à kà á kǐi, à gbāakpaaàzi. ¹¹ Yesu pǔ wǐ me Yusitu fǔkpàwá ǔ. Yuda pǔ wále kpala pǔ bǔ Lua kǐi zǐ ke sǎnu ́ lén we. Aa ma nǔse níni. ¹² A gbēdo ́εpafa,* Kilisi Yesu zǔblena fǔkpàwá. ǔ dēka ní wabikeaéo gǔpǐi, ké à e ze gbāa, í kásaakǔ, Lua pǔeā i pǔewá wásawasa. ¹³ Má ò àle zíkεé maamaa á ní Laodiside ́ ní Iεlapǔlide ́. ¹⁴ Wá lǔotoo yenzide Luku ní Demasio fǔkpàwá. ¹⁵ A fǔkpa wá gbé pǔ kǔ Laodisi ́wa ní Nimfao ní gbé pǔ aai kǔ kǎaa àà beo. ¹⁶ Tó a láe bee kyokè, à kpa Laodisi gǎlide ́wa aa a kyoke, í ní pǔ kyoke sǔ. ¹⁷ A o Aasipue, àà laaid ́ Dii zǐ pǔ wa dǎewa, i a mide.

¹⁸ Ma Pǔlu máme ma fǔkpaawáe bee kǔ ní mazǐa ́o: Ma fǔkpàwá. A to ma kua kpéu yá à ́ dǔágu. Lua gbēkekeé.

† 4:5 Efe 5.16 ‡ 4:8 Efe 6.21-22 § 4:9 Flm 10 * 4:12 Kls 1.7, Flm 23

TESALONIDEɔ LA SEIA Yá pɔ́ kú láε bee guuɔ

Tesalonía Masedoni b̀usu wé̄ledae. A ku Gelesi b̀usu sae, Lomadeɔ mé iko víwà. Pɔlu wé̄legεa plaade guu à gè Filipi ḡiae, a gbèa Tesaloni. We à ḡali dàaleu, àma i gɔɔplake weo, asa Yudaɔ b̀ò aà kpe. Wà nàewà aà b̀ɔ Tesaloni. Ké à b̀ò we à tà Belee (Zin 17.1-10). Gbezā gɔɔ pɔ́ a ku Kɔleni, ɔ̄ aà ìwa Timotee m̀ò aà lè we, à Tesalonideɔ yá sèle siuè. ɔ̄ Pɔlu a lá séiae bee kè Tesalonideɔne.

Bao pɔ́ Pɔlu mà Tesaloni Yesudeɔ yá musu aà pɔ́ kè na. A Lua sáaukpà Tesaloni Yesudeɔ yākea pɔ́ lé gbéɔ da zéwa yá musu. Aà z̄ikεa we yā'oané gbεa à mè á εa m̀ɔ wé̄kpaléñzi (1.1-3.13). A ledámá aa ze gbāa Dii guu, aa wetā wàɔ gé ae ní Yesu yáo (4.13-5.11). A midék̄i à ledàumá à fɔkpámá ɔ. (5.12-28).

Pɔlu gɔɔgbezāz̄i yáo b̀ɔɔlekè ɔ. A òw̄εε wà gupu gbéɔne, wàɔ d̄ɔ ké z̄lewa wáɔ kú ní Diio gɔɔpii (4.17).

Tesalonideɔ ze'ɔbané

¹ M̀á Pɔlu ní Siliv̄εεo ní Timoteeo wámε wa láε bee kè Tesaloni* Yesude pɔ́ aa na Mae Lua ní Dii Yesu Kilisiowaɔne. Lua gb̄εkεkεé, i á gba aafia.

² Wá wabikεa guu á yá ìɔ d̀wágu gɔɔpii, w̄ɔ Lua sáaukpa á baade pii yá musu. ³ Ké i z̄ikε á luanaaikεawa, mé á yea gbéiá yā'oa ní léo yá no, mé á wedɔ wá Dii Yesu Kilisizi seasai yái, a yá ìɔ d̀wágu Lua wá Mae kùε. ⁴ Wá gbé Lua yenzideɔ, wá d̄ɔ ké Lua á sé, ⁵ asa ké wa baonakpáé, w̄i m̀ɔ ní yā'oao adoo, wa m̀ɔ ní Lua Nis̄ina gbāaoε, yápi wá k̄ua gbāa maamaε. A d̄ɔ lá wá kuò á guu á aafia yái, ⁶ ɔ̄ a ḡɔ wápiɔ ní Diio dàdanaɔ ũ. Taasi z̄ɔɔ guu a yápi s̄i ní pɔna pɔ́ Lua Nis̄ina dàáguo,† ⁷ ɔ̄ a ze'òɔ Yesude pɔ́ kú Masedoni b̀usuɔne ní Gelesi b̀usuo pii. ⁸ Dii yá b̀ò á k̄i, i ze Masedoni ní Gelesio adoo, á Yesu náaikεa yá ligua pii, a baokpaa ví ɔ. ⁹ Wàle o lá wa ze'è á k̄i, lá a b̀ɔ dii εgenɔ yáú a zè ní Luao, ɔ̄ ále z̄ɔble Lua b̄éε s̄landepie, ¹⁰ ále aà Né Yesu pɔ́ à aà b̀ò gau d̄á e aà b̀ɔ luabε, i m̀ɔ wá sí p̄k̄uma pɔ́ Lua a b̀ɔɔmáwa.

2

Pɔlu z̄ikεa Tesaloni

* 1:1 Zin 17.1 † 1:6 Zin 17.5-9

¹ Ma gbé, á dō áziława ké wá zε'ea á k̄i i ke p̄ão. ² A dō lá wà ìadawá, wa taasikè Filipi káau,* ÿ wá Lua tò wa s̄d̄ile, wa baona p̄ò b̄ò aà k̄i kpáé d̄εε n̄ d̄εεo.† ³ Wá naεawá de εε zé yá ũo. Wi ke l̄asoo v̄ai ge á blea yáí no. ⁴ Lá Lua wá ká a baokpaawa, màa wi kpáné, i ke gbēnazina p̄oēā wále wεεleo, sé Lua wá l̄asoo t̄asikana p̄ò. ⁵ A dō ké wi yá nana o gbēεeo, mé wi yāe ke n̄ m̄oafilio b̄iikea yáio. Lua mé wá seelade ũ. ⁶ Wi s̄au wεεle gbēnazina k̄io, ápi o ge gbēp̄ale. ⁷ Baa ké wá a zé v̄i wà to à wá iko dō wá Kilisi z̄inake yáí, wá k̄éán̄o busebuse, lá n̄e neade ì laaid̄o a néwawae. ⁸ Ké wá yeázi maamaa yáí, wi zεò wà baona p̄ò b̄ò Lua k̄i kpáé adoo, n̄ wáz̄i kpaawáoe lo, asa a gō wá gbé yenzide o ũe. ⁹ Ma gbé, à tó wá z̄ikea n̄ taasio yá d̄oágu. Goo p̄ò wále bao p̄ò b̄ò Lua k̄ipi kpáé, wi o z̄ike fáane n̄ gwāas̄inao, ké wásu gō á gbēεe aso ũo yáí.‡ ¹⁰ Wá seelade o n̄ á ũ, n̄ Luao lo, ké wá kú á Yesude o guu a zéwa luayāmano o t̄aesai. ¹¹ A dō wa yākè á baadee lá mae ì ke a néo n̄ewa. ¹² Wa ledawá, wa á n̄d̄e n̄inié, wa naεwá á kua ka gbé p̄ò Lua n̄ kpá kpala gawide p̄ò b̄ò a k̄iu o kuawa.

¹³ Ké a Lua yá p̄ò wá oépi mà, i dile gbēnazina p̄ò ũo, á s̄i lá a d̄ewa Lua yá s̄iande ũ. Om̄e lé z̄ike á gbé p̄ò ále aà náaik̄eo guu. Bee yá mé tò lo wi o Lua s̄aukpa l̄asai. ¹⁴ Ma gbé, á yá kè doŭ n̄ Lua gbé p̄ò naa Kilisi Yesuwa Yude o, asa ìa doŭ p̄ò Yuda o d̄amá ÿ á b̄usude o dawá s̄o.§ ¹⁵ Yuda o Dii Yesu d̄e n̄ ānabi o lo, mé aa wá yá.* An yá lí ká Luaguo, aa íbelesè n̄ gbépiio. ¹⁶ Aaí kpáwēe wá yá p̄ò Lua ì gbé suabao o buip̄ale o n̄e. Màa duuna p̄ò aab̄o ke goopi ìo diadi. Lua p̄okūma w̄i n̄ musu sa.

P̄olu Tim̄tee z̄iá Tesaloni

¹⁷ Wápi o s̄o ma gbé, ké wa k̄ék̄ōwa goopla, wé mé ḡeḡe n̄ k̄o, i ke s̄o no. Wa á nidè maamaa, wa wá wà wesik̄ole. ¹⁸ Wá ye mó á gwai lo. Mapi ma P̄olu, ma m̄o zew̄eεe de ḡen do ge ḡen plaa, ÿ Set̄au zεz̄ōw̄εe. ¹⁹ Tó wá Dii Yesu mò, déme à o de gbé p̄ò wá wé doio ũ n̄ wá p̄onakebo o n̄ wá ìand̄abo o aà aei? Ápi o b̄asio, ²⁰ asa áme á wá ìand̄abo n̄ wá p̄onakebo o ũ.

3

¹ Ké wá f̄o m̄enake lo, wa zεò wà gō Ateni wát̄εe,* ² wa wá gbé Tim̄tee, wá Lua z̄ik̄endee Kilisi baokpaa guu z̄i wá, ké aà á gba gbāa, i á n̄d̄e n̄inié á luanaaik̄ea guu, ³ ké gili su ḡe á gbēegu ìadamae bee musuo. A dō áziława, ké Lua bee taa d̄ilew̄εe. ⁴ Goo p̄ò wá kú á k̄i, wa doaa wá oé wa m̄e wa gi ìadaiwá, ÿ à kè

* 2:2 Z̄in 16.19-24 † 2:2 Z̄in 17.1-9 ‡ 2:9 2Tes 3.8 § 2:14 Z̄in 17.5-9

* 2:15 Z̄in 13.50, 14.19 * 3:1 Z̄in 17.16

lá á dõwa màa. ⁵ Ayãmeto lá má f̃ menake ɓo, ma àà z̃ì á luanaaika gwai. Gb̃yõna á ỹó, wá z̃ikè p̃á yà, wá dõo.

⁶ Ɔ Timotee sùwá sa,† à á luanaaika ní á yeawázio baokpaw̃ɛ. A m̀è wá yá ɓo d̃águ ní làasoo maa, mé ále wá beke lá wále á bekewa. ⁷ Ma gb̃é, á luanaaika Ayãmeto wá ñɛ ñini á yá musu wá ìadama ní wá taasio p̃ii guu. ⁸ Asa lá á zea giũgiũ naa Diiwa guu, wá me sù sa. ⁹ Wá f̃ Lua sáaukpa á yá musu. Wa wá Lua sáaukpa maamaa ní p̃ona z̃ɔ p̃ó wi ke aà ae á yáio. ¹⁰ Gwãasina ní f̃ãneo wi wabike Luawa maamaa, ké wà e wesik̃le, wí p̃ó p̃ó k̃èsá á luanaaikaewa b̃ok̃lekeé.

¹¹ Lua wá Mae ní wá Dii Yesuo zepoow̃ɛ wà e m̀ó á gwai. ¹² Dii á yeak̃i ní á yea gb̃épiizio káfié, i liála lá wá yeáziwa, ¹³ á s̃i ɓo daa doũ gb̃ásisai, ɓo ku tàaesaid̃o ũ Lua wá Mae ae wá Dii Yesu m̃a ní a gb̃é p̃ii g̃ozi.

4

Kua lá Lua yeiwa

¹ Yá p̃ó g̃o ma gb̃é, á mà wá léu lá a maa á kua ka Luagu. A kú màa, ãma wále wabikewá, wále awakpaé wá Dii Yesu guu, ào ku màa ào gé. ² A yá p̃ó wá ðilé ní Dii Yesu tóo d̃o. ³ A tó á kua ào adoa, í mik̃e gb̃ásik̃eawa, asa bee mé Lua p̃eã ũ. ⁴ A baade azia me kp̃ela, ào azia k̃ua d̃o gb̃ásisai, ⁵ i ke ní d̃e'li nideao lán luayãd̃nsai p̃ó aa aà d̃oowa no. ⁶ Yápi guu gb̃e su a gb̃é taiinke ge à tàaek̃eò, asa Dii mé a m̃aka gb̃é bee taaowa, lá wa d̃aa wá d̃e wa a lezawáwa. ⁷ Lua i wá sísi wào ku gb̃ásiguu, sema wá kua ào adoa. ⁸ Ayãmeto gb̃é p̃ó gi yá beei i ke gb̃enazina à giio, Lua p̃ó ì a Nisina p̃ó a kua adoa dawágu ò à gi.

⁹ Wá e yeak̃i yá'oeó, asa áziawa Lua yeak̃i dàé. ¹⁰ A kú màa kò ní wá gb̃é p̃ó kú Masedoni búsuu p̃ii. Gb̃é, wa ledawá ào ku màa ào gé, ¹¹ í zeweele ào ku yákelesai, í ma áziawa, í ázia z̃i ke lá wá ðiléwa, ¹² ké á yãka e ka Yesusaideogu, mé ásu ào s̃okpalea gb̃ezio.

Dii m̃a

¹³ Gb̃é, wá ye ào síana d̃o gb̃é p̃ó i'ò yá musu, ké á p̃o su ào sia lán gb̃é k̃ni p̃ó aa zia'eowao yáí. ¹⁴ Lá wá sí Yesu gà à vù, màa ɓo Lua a tó gb̃é p̃ó i'ò Yesu guu ea m̃aàno s̃anu.

¹⁵ Yá p̃ó wále oéé beeá Dii yãdañe. Wá gb̃é k̃na p̃ó wáo ku e Dii m̀ózi, wá d̃aa i'onap̃ioñe. ¹⁶ Dii mé a ɓo luabe, i pila ní yãdileñe ní malaika gb̃ez̃o ɓoo ní Lua k̃ae ɓo, gb̃é p̃ó gà naa Kilisiwa i vu séia, ¹⁷ a gbea wá gb̃é k̃na p̃ó wá kú, wa wá

† 3:6 Zin 18.5

sélérnɔ sãnu e luabepuanau dai Diile Íana guu, wíw kuaàno gɔɔpii.* ¹⁸ Ayãmeto à kɔ nòse níni ní yápio.

5

¹ Gbéɔ, a gɔɔ ge a zaa oaé zévío, ² asa á dɔ sáasá lá kpáí ì mɔ gwá, màa aɔ de Dii mɔgɔɔ.* ³ Tó gbéɔ lé o wa aafia, wa ku dɔdɔa, kaale a mómá kándo lá ne'iwāwā ì mɔ nɔsindeewawae, aa bɔo. ⁴ Apio sɔ gbéɔ, á kú gusiau ké gɔɔpi á le lán kpáiwao, ⁵ asa gupua gbéɔn á ũ, fãane gbéɔn á ũ ápii. Gwãasina ge gusia gbéɔn wá ũ. ⁶ Ayãmeto wásuli i'o lán dāɔwao. Wà itēke, wíw kú ní laaio. ⁷ I'onao ì i'o gwá, mé wēdenao ì wēde ke gwá, ⁸ wápio sɔ, lá fãane gbéɔn wá ũ, wàw kú ní laaio, wí luanaaikéa ní yeakɔio da mò ula ũ, wí wēdɔa zia'ea yáí kpá mò fùà ũ.† ⁹ Asa Lua i wá dile à pɔkūmabɔɔwáo. A wá díle à wá suaba ní wá Dii Yesu Kilisi gbãaoe. ¹⁰ Ōme gà wá yáí ké wàw kuanɔ, wá bée ge wa i'òn nò. ¹¹ Ayãmeto à ledakɔwa, í kɔ gba gbãa, lá ále kéwa.

Pɔluyadilɛa Tesalonideɔne

¹² Gbéɔ, wa wabikèwá, à beee dɔ gbé pɔ aai zíkɛ á guu, aa iko víwá an zíkɛa Diie guu, aale á dazewoɔne. ¹³ A ní kpela maamaa, íw yeñzi zí pɔ aale ke yáí. Aɔ na ní kɔo. ¹⁴ Gbéɔ, wa ledàwá à faasaideɔ dazewa, à gbé pɔ an kúsu kwéɔ gba sɔ, à laaidɔ gbãasaideɔwa, í menake ní gbépio. ¹⁵ A laaika á gbēe suli vāi flabo ní vāioo. A zeweele àw maakekɔe ní gbépio gɔɔpii.

¹⁶ Aɔ ku pɔna guu gɔɔpii. ¹⁷ Aɔ wabike Luawa láasai. ¹⁸ Aɔ Lua sáaukpa yá pii musu. Bee mé deé aà pɔeã ũ naa Kilisi Yesuwa. ¹⁹ Asuli kpá Lua Nisinaeɔ, ²⁰ asuli saka anabikeguo. ²¹ A yápii táasika, íw a maa kūa, ²² í mikē vāi bui piiwa.

²³ Lua aafiade to à ázla kpawa míomi, í á nisina ní á wēnio ní á meo dɔáé aafia táaesai e wá Dii Yesu Kilisi mɔzí. ²⁴ Lua pɔ á sisi à á sé náai ví, a yápi kéé.

²⁵ Gbéɔ, à wabikewēe. ²⁶ A fɔkpa wá gbéɔwa pii ní Lua gbéɔ lɛpeakɔwao. ²⁷ Ma naé Diizi à láe bee kyokené mípi.

²⁸ Wá Dii Yesu Kilisi gbēkekeé.

* 4:17 1Kln 15.51-52 * 5:2 Mat 24.43-44, 2Piε 3.10 † 5:8 Isa 59.17, Efe 6.14-17

TESALONIDEɔ LA PLAADÉ

Yá pɔ́ kú láε bee guu

Pɔlu yá pɔ́ á ò Tesalonideɔ lá séia guu ò la ɔ, à Kilisi mɔa ní gawi zɔɔ òné. Yápi lé íada Tesalonideɔwa. An gbēɔ lé e gɔɔpi kà kòe (2.2), ɔ an gbēɔ lé gí zíkèi, ɔ aa gò ní gbéɔne aso ũ, asa aale e gɔɔ gbézápi kà káikái (3.6-12). Láε bee lé ní da zéwa an láasoo kpaanla kéapi yá musu.

Pɔlu ná Lua sáaukpaawa Tesaloni Yesudeɔ yeakɔi yá musu, ɔ à wabikè Diiwa aà ní gba gbāa zí pɔ́ a nàné ní ɔzí yá musu (1.1-12). ɔ à Kilisi mɔa yá'òné. Bee a kéo e gbé pɔ́ wí mēé luayādansai à ge mɔò. Tó aà gbāa dèdè, a to dúnia gbépii bɔ Lua yá kpe, aai íbelese ní Yesudeɔ (2.1-12). Vái ɔdaa zāa yá musu, semá Yesudeɔ ze gbāa luanaaíkèa guu (2.13-3.5). A gbèa Pɔlu lékà gbēpāɔ yáwa, ké aasu wàɔ de gbēe aso ũo (3.6-15). Lápi midékli à báaadàngu, à fɔkpámá (3.16-18).

Yádilèeε bee lé wá gba laai: Gbé pɔ́ ye pɔe woaiò a pɔbleò (3.10). Wá Yesudekè guu wásuli pākpa yá pɔ́ kù wà kézio.

Yákpalekèa Kilisi mɔgɔɔzi

¹ Ma Pɔlu ní Silivēεo ní Timoteeo, wámè wa láε bee kè Tesaloni* Yesude pɔ́ aa ku Lua wá Mae ní Dii Yesu Kilisio guuɔne. ² Mae Lua ní Dii Yesu Kilisio gbēkèkéé, aai á gba aafia.

³ Wá gbéɔ, a maa wàɔ Lua sáaukpa á yá musu gɔɔpiiε, lá a maawa, asa á luanaaíkèa lé zɔɔkú maamaa, mé á yeakɔi lé káfí. ⁴ A yáí tò wí íanadā á yá musu Lua gbéɔ kɔkāaɔ guu, lá i íadama ní taasi píio fɔ ní menao ní luanaaíkèa. ⁵ Lua í yágɔgɔ ní gbéɔ a zéwae. Taasi pɔ́ ále ke kpala pɔ́ bɔ Lua kíi yáí lé ɔlóné ké a ka à gēu. ⁶ Lua í yáke a zéwae. A gbé pɔ́ aale á wetāɔ wetā, ⁷ i á gbé pɔ́ wàle á wetāɔ gba íampakii ní wápiɔ. Tó Dii Yesu bɔ luabé, a mɔ́ ní a malaika gbāa ⁸ ní tévuaò, a mɔakaò luadɔnsai pɔ́ aai wá Dii Yesupi bao sioɔwa.† ⁹ Kaalé láasai ɔ Lua a flaboóné. Aaɔ ku zà ní Diio ní aà gbāa gawideo. ¹⁰ Tó à mò gɔɔpi zí, a tɔbɔ a gbéɔ yá musu, aà náaikènapio i aà maabo nípii. Aɔ kú ní guu, asa a yá pɔ́ wá òé síε.

¹¹ Ayāmeto wio wabikéé wá Luawa gɔɔpii, aà tó á kua ka gbé pɔ́ á ní sisi à ní séɔ kuawa, i yāmaa pɔ́ a ze ní a kéaɔ ní zí pɔ́ ále ké aà náaikèa guu pii papaé ní a gbāa, ¹² Dii Yesu tó i bɔ á musu, á tó i bɔ aà musu wá Lua ní Dii Yesu Kilisipio gbēkèkéé yáí.

* 1:1 Zln 17.1 † 1:8 Isa 66.15-16

2

Luayādansai

¹ Wá gbé, Yesu Kilisi mɔa ní wá kãaaaaàzio yá musu,* wa wabikèwá, ² ásu tó á pɔ ya àannɔ. Tó ànabi yāe ge waasoe ge taalae pɔ wà mè à bò wá kíi mè Dii mɔgɔɔ kà kò, ásu bìlikɛo. ³ Ásu to gbēe á sásā ní bee taaoo, asa gɔɔ bee a mɔo, sema bɔa Lua kpɛ ka gĩa, luayādansai pɔ mipè kaalewa bò gupuaubàasio. ⁴ A íbelese ní pɔ pɔ wí ní dile dii ũo ní pɔ pɔ wí kúléné píi, i azia se lesí deńla, i ge zòle Lua kpéu à azia dile Lua ũ se.† ⁵ Gɔɔ pɔ má kúanɔ ma yápi òé. A dɔáguo lé? ⁶ A dɔ pɔ pɔ lé kpaè tia, ké asu bɔ kpóoo, ⁷ asa luayādasai lé ɔta asii guu kò. A bɔo, sema gbé pɔ lé kpaè tia gēzea bàasio, ⁸ luayādansai pi i bɔ sa. Dii Yesu a aà de ní a lé'íanao,‡ a aà míɔnzɔ ní a mɔa gawio. ⁹ Luayādansai pi a mɔ ní Setāu gbāaoe, i dabudabu ní yābɔnsaɛo ní seela egeɔa ke píi.§ ¹⁰ A kōni bui píi ke gbé pɔ aa mipè kaalewaɔne, ké aa gí síana pɔ a ní suabai yái. ¹¹ Bee yái Lua lé sásāyā zímá à ɔta ní guu, aai e náaike. ¹² Beewa yá a zòle gbé pɔ aai síana sio aai pɔnake ní vāioɔwa mpii.

¹³ Wá gbé Dii yenzide, a maa wà Lua sáaukpa gɔɔpii á yá musu, asa Lua á sé za káau à bɔ ní a Nisina pɔ tò wa gɔ a pɔ ũ gbāao á síanasia yáie. ¹⁴ Lua á sisi à á sé màa baona pɔ wá kpàé guu, ké à á baa e wá Dii Yesu Kilisi gawi guue. ¹⁵ Ayāmeto wá gbé, à ze gíugiū, ío yá pɔ wá dàé ní léo ge lá guu kūa. ¹⁶ Lua wá Mae yewázi, aà gbēke guu a tò wá nɔse ào daa dou e gɔɔpii, à wá ká zia maawa. Aàpi ní wá Dii Yesu Kilisio ¹⁷ á nɔse nínié, aai á zedɔ maakea ní yāmaa oao guu píi.

3

Wásu wà màa vío

¹ Yá pɔ gò wá gbé, à wabikewēe Luawa ké Dii yá e ligua kpakpa, ío gawi víné lá a ví á kíiwa. ² A wabikewēe aà wá bɔ gbēvāi mīsaio ɔzi, asa i ke gbépii mé Lua náai vío. ³ Dii náai ví, a á gba gbāa, i á sí Setāuwa. ⁴ Wá naa Diiwa guu wá a náai ví ké ále yá pɔ wá òé ke, mé áo kee. ⁵ Dii tó á laai ào ku Lua yeaáziwa ní mena pɔ Kilisi í inéo.

⁶ Gbé, wa naé Dii Yesu Kilisizi, à ké wá gbé pɔ màa ví aali zíkè yá pɔ wá dànéwaoɔwa. ⁷ A dɔ áziawa, a maa à wá kea kee, asa màadeɔn wá ũ á guuo. ⁸ Wi gbēe blɛ si wá blè pāo, wa zíkè gwāasina ní fāaɔe, wa taasikè e wa kpasa, ké wásu gɔ á gbēe aso ũo yái.* ⁹ Wá a zé ví à dɔwále, āma wa a taa kèé, ké à wá

* 2:1 1Tes 4.15-17 † 2:4 Dan 11.36 ‡ 2:8 Isa 11.4 § 2:9 Mat 24.24 * 3:8 1Tes 2.9

ολεσει. ¹⁰ Γοο πό wά kúánο, wά dīλε gbέ πό ye zíkεαιο a ποbleο.
¹¹ Wά mà á gbēο màà vī, aali ποε woo, sema gudε. ¹² Wά dīλε
 gbέ bee taaνε, wa nané Dii Yesu Kilisizi, aali zíkε kílíkili aa
 nízia gwa.

¹³ Ápiο sō wά gbέο, ásu kpasa ní maakεaοο. ¹⁴ Tό gbēe i yá πό
 wά òé lápi guu dao, à aà yá βο dīλε. Asu gbέ kpaaànοο, ké wí e
 aà kú. ¹⁵ Ama ásu íbeλεεεaànοο, à ledawà á gbēdo ũ.

¹⁶ Dii Aafiade á gba aafia γοοπii yáπii guu. Dii àο kúánο áπii.
¹⁷ Ma Pólu mámε ma fε bee kē ní mazía οο. Bee mé ma lá πii
 seela ũ, màà mi kέ. ¹⁸ Wά Dii Yesu Kilisi gbēκεκεέ άπii.

TIMOTEE LA SƐIA

Yá pɔ́ kú láε bee guu

Timotee daá Yudaε, aà maeá Gelekiε. Aa kɔ'è ní Pɔluo Lisita pɔ́ kú bùsu pɔ́ wí mε tia Tuukii guu, Pɔlupi wéleεga plaade guu (Zin 16.1-3). Timotee gò Pɔlu ìwa pɔ́ ìb káiaànɔ ùε. A teàzi aà wéle dasiɔ gea guu, ɔ Pɔlu ì aà zì gáli pɔ́ an yáɔ lé gé súsuɔɔ guu. Ayámεto aà tɔ́ kú zinaɔ lá guu (17.14-15, 18.5, 19.22) ní lá pɔ́ Pɔlu kèɔ guu (1Kln 4.17, 16.10-11, Flp 2.19-24, 1Tes 3.2-6) ní lá páleɔ. Lá mèn pla pɔ́ a kè Timotee ní pɔ́ a kè Titueo wí mε pàsitéε láɔ, yáze pɔ́ a kàlekale dɔaanaɔ ní pàsitéεɔneɔ yáí.

Timotee lá séia lé yá dɔ̀ àaɔ ɔlwɛε:

Séia gia à lezà Yesudeɔwa zé kaaliɔ yáí ní làasoo kpaanlaɔ ní Yudaɔ yá pɔ́ yáalea ní luadɔsai yá pɔ́ gbɛε lé dadanéɔ. Zé kaalipiɔ mɛ dúniaε bee pɔ́ɔ maaɔ, wíli fɔ́ Lua lèò, sema wa asiiyá dɔ́ bàasio. Aa gbāakpà bleε tɛboao ní gia nɔsei yáɔ.

Bee gbea lápi lousisiyá bɔ̀lekèwɛε, kɔ́kāaa yáɔ ní yá pɔ́ a maa Yesude dɔaanaɔ aao kūaɔ.

A láakii lápi ledà Timoteewa lá à kù aà a zì pɔ́ Lua dàε kε, lá à kù à laaidɔ luanaaikenaɔwa, ɔ de Lua ziken maa ù (4.6).

Wa fɔ́ lápi kpaale leε pla: Yadanε pɔ́ de Yesudeɔ ní ní dɔaanaɔ pɔ́ ù (1-3) ní Timotee zia yáɔ (4-6).

Yadanεdeɔ gbaa laai

¹ Mámεmaa Pɔlu, Kilisi Yesu zina, lá Lua wá Suabana ní Kilisi Yesu pɔ́ wá wé dɔaàzipio dīlemεewa, ² ma láε bee kène Timotee, * ma ne'ia Yesu zé guu. Mae Lua ní wá Dii Kilisi Yesuo gbékekene ní sùuu, aai n gba aafia.

³ Lá ma naema gɔɔ pɔ́ mále gé Masedoni bùsuu, gɔ́ Efεε, ní oné aasu yá pɔ́ i kpaal ní Lua yáoo dané bo. ⁴ Aasu laaidɔ fi ní deziɔ tɔ́ kɔnwεa pɔ́ lé vtoowa bo, bee ì mɔ́ ní lekpaaoε. Ili mɔ́ ní yá pɔ́ Lua lé yáwanɔoo, aà náaikea mé ì mɔ̀. ⁵ Ma yápi dile ké aao yekɔi yáie, yeakɔi pɔ́ ì bɔ̀ nɔsepua ní làasoodaadoũ ní luanaaikεa mɔ́afilisaio guu. ⁶ Gbɛε pàale yápiɔne aa pèle yá àisai bɔ́leau. ⁷ Aa ye wàɔ de Mɔizi ikoyādanεdeɔ ù, āma aa yá pɔ́ wàle o dɔ̀o ge yá pɔ́ wà zèwàɔ.

⁸ Wá dɔ́ ikoyāpi maa, tó gbé lé zikεwà a zéu, ⁹ asa wá dɔ́ ké Lua i ikoyā dile gbēmaa yáio, sema yādansaio ní swágbāadeɔ ní lousisinsaio ní duunkenaɔ ní luayādansaio ní dúnia gbéɔ ní de ní dao denaɔ ní gbédεnaɔ ¹⁰ ní gbāsikεnaɔ ní gɔ́ε pɔ́ aal gbāsike ní

* 1:2 Zln 16.1

ń gõe deeo ń gbēnazinyiano ń εedeo ń yādɔmadeo ń gbé pɔ aai bɔ yázede kpeo pii. ¹¹ Yázede pi mé baona gawide pɔ Lua Báaade gòmee zĩ ũ.

Lá Lua gbēkekè Pɔluc

¹² Ma Kilisi Yesu wá Dii pɔ ma gba gbāa sáaukè, asa à ma náaikè à zídámee. ¹³ Ma aà tobēesĩ yāa, ma íadà aà gbéowa,† ma gbāablémá. N beeo à wēnadòmee, asa má kè wésiake ní aà náaikesaio guue. ¹⁴ Ɔ wá Dii Kilisi Yesu gbēkekèmee zɔɔ, a tò ma a náaikè, míy ye gbéi naawa guu. ¹⁵ Yáe bee síana vĩ wá sí. Kilisi Yesu mò dúnia guu duunkenaɔ suabaa yáie. Mapi, ma pɔ mé de dāɔla, ¹⁶ ẽ Lua ma wēnagwà, ké mena zɔɔ pɔ Kilisi Yesu kè ní ma gbé pɔ ma duuna deńlao bɔ gupuwau seela ũ gbé pɔ aa aà náaike aa wēni láasai eone. ¹⁷ Lua mēndona, gɔɔpii Kía pɔ lí gao mé wili e ní wéoo mé aɔ beee vĩ ní gawio gɔɔpii, āmi.

¹⁸ Ma né Timotee, lá wà dāaa ānabikékè n yá musu, mále yápi danε ké nyɔ kūa, ní zĩ maa kaò ¹⁹ luanaaika guu ní láasoodaadoũ. Láasoodaadoũ lí ke gbēeone yāe ũo, ẽ an luanaaika i òkpa. ²⁰ Imene ní Alesāndao kú ní guu. Ma ní kpá Setāuwa† ké aao dɔ wili dɔe ní Luaoo.

2

Lousisia

¹ Too, gĩa séia mále ledama à wabike gbépiiε, à zé gbēané, à kulekené Luaε ní sáaukpaa. ² A wabike kíaone ní gbāadeo pii, ké wà e wàɔ ku aafia yākelesai luayāmanaɔ ũ, wá kua iɔ gbia. ³ Bee mé maa, i ka Lua wá Suabanagu. ⁴ A ye gbépii suaba, aai síana dɔ. ⁵ Asa Lua mēndoe, mé kóɔ kú mēndo Lua ní gbēnazinaɔ zānguo, ɔn gbēnazina Kilisi Yesu ũ.* ⁶ A azia kpà gbépii flabobo ũ a gɔɔwa, Lua pɔeāpi seela ũ. ⁷ Ayāmeto Lua ma dile a kpāwakena ũ, a zina ũ, mà a zé síande da buipāleone.† Síana mále o, i ke εε no.

⁸ Má ye gõeo lousisi gu ní guo pii, aa ɔse musu† gbāsísai, pɔkūma ní lekpaao sai. ⁹ Má ye ɔ nɔeo nízia keke a zéwa yòɔsai zlamone sai. I ke ní mí yòɔde táao ge vua ní òso nɔamblebɔ ge zwàa ɔdeɔ no. § ¹⁰ Aa nízia keke ní maakεao, lá a maa nɔe lousisinaɔ kewa. ¹¹ Nɔeo yādada kílíkili, aa misiile yápii musu. ¹² Mili we nɔeo yādàda gõeone ge aao iko vīmáo, sema aao ku kílíkili. ¹³ Asa Adamu ẽ Lua kè séia, a gbēa Eva.* ¹⁴ I ke Adamu wa sàsāo, nɔe wa sàsā, à sí duunau.† ¹⁵ Tó nɔe wetà ní

† 1:13 Zin 8.3, 9.4-5 ‡ 1:20 1Kln 5.5 * 2:5 Zin 4.12 † 2:7 2Tim 1.11 ‡ 2:8

Bɔa 9.29 § 2:9 1Pie 3.3 * 2:13 Daa 2.7, 21-22 † 2:14 Daa 3.1-6

luanaaikεao ní yea gbέozio ní kuaadoakεo ziamone sai, ali ne'i aafia.

3

Gbēzɔɔ ní dɔnlɛdeɔ

¹ Yáe bee síana ví: Tó gbé ye ke gbēzɔɔ ũ, àle zí maa nide. ² Gbēzɔɔ líɔ ku tàaesai nɔmɛndode ũ, laaide ũ, ɔ azia kúa dɔ gbé dɔɔde ũ, nibɔfɔna ũ, gbé pɔ a fɔ yádané ũ. ³ Asu àɔ de igbēna ge gbé pásí ũo. Aàɔ de nɔsɛdoude yákelesaide ũ. ɔa su dɔaaè. ⁴ Aàɔ a ua kúa dɔ, aà néɔ lí misiilè aaliɔ aà ɔtondɔkíi gwa.* ⁵ Asa tó gbé a ua kúa dɔo, kpelewa a fɔ ɔlia Lua gálideɔzii? ⁶ Asu àɔ de gbé dafuna ũo, ké asu íanadá, i azia dayáu lán Ibiisiwao yáí. ⁷ Aà tɔ àɔ na Yesusaideɔ kíi ɔ, ké wasu aà tɔ'íisi, i zu Ibiisi bauo yáí.

⁸ Maa ɔ dɔnlɛdeɔ aàɔ de gbé gbiao ũ. Aasu wàɔ de ɔleplaadeɔ ũo. Wé yá su dɔaané. Aasu wàɔ de ɔwɛɛɛɛmbéɛɔ ũo. ⁹ Aàɔ Yesu yá kúa ní láasoodaadoũ. ¹⁰ Wà ní yá gwa gíá, tó wi yáe emáo, wi gbasa ní dile dɔnlɛdeɔ ũ. ¹¹ Maaɛ ní nɔɛ. Aàɔ de nɔɛ gbiao ũ, laaideɔ ũ, aaiɔ náai ví yápii guu. Aasu wàɔ de gudɛnaɔ ũo. ¹² Dɔnlɛde àɔ de nɔmɛndode ũe, aàɔ a ua ní a néɔ kúa dɔ. ¹³ Gbé pɔ zikè a zéwa, i zekíi maa e, aà sɔ ɔ dilea a Kilisi Yesu náaikεa guu maamaa.

¹⁴ Baa ké mále yápiɔ one, má dile má mó n gwai tia. ¹⁵ Tó ma mɔa su lé gēgēe, má ye ñyɔ dɔ lá a maa wàɔ ku Lua uadeɔ ũe. Wáme wá Lua bée gálideɔ ũ, síana zímpɛle ní a gbáa'ekio ũ. ¹⁶ Lua asiyyá pɔ bɔ gupuau zɔɔ síanae:

A mò gbēnazína ũ,
 Lua Nisína aà síandekɛ òɔné,
 malaikaɔ aà è.
 Wà aà yá waasokè buiɔ guu,
 wà aà náaikè dúnia guu,
 Lua aà sè tàò a kíi gawi guu.

4

Tēyá

¹ Lua Nisína ò wásawasa, gɔɔgbɛzāzī gbēɛɔ pākpa Yesu zéi, aai te sásāyā pɔ taa í ɛɛdeɔ da a oauzi. ² ɛɛde mɔafilide pɔ vāi lí kàadañlaoɔ mé aa ní sāsā. ³ Aaí gí gbéɔne aa nɔɛe aa zāke, mé aaí ble téné, ble pɔ Lua kè a náaikena pɔ aa síana dɔɔne aa ble ní a sáaukpaa. ⁴ Pɔ pɔ Lua kè pii maaɛ.* Wásu a kee tēboo,† wà ble ní aà sáaukpaa, ⁵ asa Lua yá ní wá wabikεao gbābòè.

* 3:4 Tit 1.6-8 * 4:4 Daa 1.31 † 4:4 Maa 7.19

Kilisi Yesu ziken maa

⁶ Tó n yápiɔ̀ dà n gbéɔ̀ne, ñyɔ̀ de Kilisi Yesu ziken maa ũ, asa ñle nzia gwa ñ Yesu yáɔ̀, ñ té yāmaa pɔ̀ wa dànei. ⁷ Miké felekaa fi pɔ̀ lí kpaafi ñ Lua yáooowa. N nzia toto, ké ñyɔ̀ de luayāmana ũ. ⁸ Metotoa ài ví yɔ̀, āma dea luayāmana ũ ài ví yápii guue, asa bee ì mɔ̀ ñ wēnio gbā ñ ziao. ⁹ Yápi siana ví, à kà wà si ɔ̀plapla, ¹⁰ wí zike wà dēeka a musu. Wá wé dɔ̀ Lua bēezi. Ɔme gbépii Suabana ũ, azaiasa aà náaikenaɔ̀.

¹¹ Yápiɔ̀ dilené, ní dadané. ¹² Nsu to wà saka n èwaasokeguo. To n kua ze'ɔ̀b Yesudeone yá'oa ñ yākeao ñ yeakɔ̀io ñ luanaaikēao ñ kua gbāsisaio guu. ¹³ E màò mɔ̀, wetā ñ Lua yá kyokeao, ní dané, ní lēdaomá. ¹⁴ Gba pɔ̀ Lua dàne gɔ̀ pɔ̀ wà ānabikekè n yá musu, mé gbēzɔ̀ɔ̀ ɔ̀nāma, ñsu niazikpaio. ¹⁵ Laaidɔ̀ yápiɔ̀wa, ní mekpawà, gbépii i n gea'ae e. ¹⁶ N nzia yá ñ n yādanēo tāasika. Ze sūsu ñ yápiɔ̀. Tó ñ kè màa, ñyɔ̀ nzia suaba ñ gbé pɔ̀ aale swáse n yáib.

5*Gyaa ñ dāanaɔ̀*

¹ Nsu maezɔ̀ leleo.* Lēdawà n mae ũ, ní da èwaasoɔ̀wa n vī ñ n dāunaɔ̀ ũ. ² Lēda nɔ̀ezɔ̀wa n da ũ, ní da nɔ̀gbāa ge wēndiawa n dāe ũ laasooplasai.

³ Gyaa gbēandoɔ̀ kpela. ⁴ Tó gyaa néɔ̀ ge tɔ̀ūnaɔ̀ ví, aa ñ daeɔ̀ gwaa dada gīa, aai flabo ñ maeɔ̀ ñ ñ daone, asa bee ì ka Luagu. ⁵ Gyaa gbēando wé ìɔ̀ dɔ̀ Luazi, ì wetā lousisia ñ wabikeaowa gwāasīna ñ fāanae. ⁶ Gyaa pāpākēnaá gee, baa tó a bēe. ⁷ Yápiɔ̀ dané, ké wasu ñ tàae eo. ⁸ Tó gbé lé a daeɔ̀ gwao, atēsa aà uadeɔ̀, à bɔ̀ Lua yá kpee, Yesusaide deaāla. ⁹ Nɔ̀e pɔ̀ de wà da gyaaɔ̀ guun ke: Nɔ̀e pɔ̀ kà wè bāaɔ̀ mé à zākè gēn do, ¹⁰ wīɔ̀ aà dɔ̀ maakēna ũ, nēgwan maa ũ, nibɔ̀fɔ̀na pɔ̀ Lua gbéɔ̀ gbá pipi ũ, taasideɔ̀ dɔ̀nlede ũ, nɔ̀e pɔ̀ mekpà maakea píiwa ũ. ¹¹ Nsu gyaa nɔ̀gbāaɔ̀ dauo, asa tó an gɔ̀ nidea fēle, an naa Kilisiwa a busae, aaiɔ̀ ye zāke, ¹² aai ñzia dayāu, ké aa lé pɔ̀ aa gbēè yāa gbòo yáí. ¹³ Bee gbēa aai pāke dada, aaiɔ̀ bebe wàɔ̀ ualeke. I ke mādēn ñ ũ adoo, aai gɔ̀ gbēpen gudenaɔ̀ ũe, aai yá pɔ̀ de wà oo o. ¹⁴ Ayāmeto má ye gyaa nɔ̀gbāaɔ̀ zāke, aai ne'i, aai laaidɔ̀ bēwa, ké aasu wá ibeɔ̀ gba zé aa wá tɔ̀bēesio yáí. ¹⁵ An gbēeɔ̀ bɔ̀ tē Setāuzi kò. ¹⁶ Tó Yesudee gyaaɔ̀ ví a be, aali dɔ̀ñle. Asu to aa gɔ̀ gālideone aso ũo, ké aa e dɔ̀ gyaa gbēandoɔ̀le yáí.

¹⁷ Gbēzɔ̀ pɔ̀ ì dāa a zéwa kà wà flaboè lēe pla, atēsa gbé pɔ̀ waasokea ñ yādaanéo āia ví. ¹⁸ Wà yáe bee kè láu wà mè:

* 5:1 Lev 19.32

Asuli lesokpa zu pɔ lé pɔgbẽe.† Wà m̀e lo: Zikena kà à a asea e.‡ 19 Nsu gbé pɔ m̀e ní gbẽzɔ káalao yá sio, sema seeladeɔ kà gbẽɔn pla ge àaɔ bàasio.§ 20 Gbé pɔ duunakèɔ gba laai gbépii wáa, ké vía e gbé kíniɔ kú. 21 Ma nanɛ Lua ní Kilisi Yesuozí ní malaika pɔ à ní séɔ, nyɔ yápiɔ kúa gbẽe tẽbosai. Nsu yãe ke gbẽe ublembekea yáio. 22 Nsu wã ɔna gbéwa ǹe àa daziuo. Nsu to ǹe lé àɔ ku gbẽe duunauo. Nyɔ nzia kúa gbásisai. 23 Nsu í pã mi ado lo. Nili v̄e ga yɔɔ ǹe ǹe ní ǹe gyãkea m̀ɔm̀ɔɔ yáí.

24 Gbẽeɔ duuna í bo gupuau e wàɔ gé a yãkekèir̄n̄, gbẽeɔ pɔ s̄, ìli bo kpaao. 25 Maa lo maakea í bo gupuau, baa a pɔ wi eo a e ḡ ul̄eao.

6

1 Gbé pɔ de ɔɔ ũ ní diiɔ dile gbia, aai misiilené yápii guu, ké wasu Lua tó ní yá pɔ wi danéɔ b̄eboo yáí. 2 Gbé pɔ an diiɔ de Yesude ũ su d̄emá ké aa de k̄gb̄e ũ yáio. Aa ɔɔblené maamaa, asa gbé pɔ aale ní z̄i baa bleɔ de Yesudeɔ ũe, an gbé yenzideɔ ũ. Yápiɔ dané, ní ledamá.

Yea ɔai

3 Tó gbẽe lé yãpãle dané mé i ze ní wá Dii Yesu Kilisi yá síandee ní wá zé yãdan̄eoo, 4 ȳɔdeɛ, a yãe d̄oo, lekpaai gii ní yãgwaa láasaio aà k̄u gyã ũ. Yá beeo í to gbéɔ w̄eɔk̄ɔe, aai s̄oleke, aai k̄ s̄s̄s̄, aai láasoo v̄ai sé ní k̄oo, 5 aai k̄i w̄ai v̄i. Gbépiɔ láasoo kolea, síana p̄limá, aai e lousisiaá ɔw̄eɛzeɛ. 6 Lousisia ai ɔɔ síana, tó gbé z̄e ní pɔ pɔ á v̄io. 7 Wi m̀o ní p̄eoo d̄unia guu lao, mé wá e tá ní p̄eoo. 8 Tó wá p̄blea ní p̄kasaɔ v̄i, bee m̀. 9 Gbé pɔ ye ḡ ɔde ũ í nízia da ȳa bau. Pɔ nideaa m̄isai kaide í ḡn̄gu, í ní kp̄ale m̄usi ní kaaleo guu. 10 Yea ɔai mé yãv̄ai pii z̄ina ũ. Gbẽeɔ lé a k̄ɔde e aa ḡe z̄àɔ Yesu z̄ewa, aa w̄aw̄a ɔɔ k̄p̄a níziai.

D̄e maa ká

11 Lá Lua gb̄en ǹe ũ, bàale yápiɔne, ní tó yãmaa líɔ d̄oane ní yá pɔ z̄e v̄i Luae ní aà náaik̄eao ní yea gb̄eɔzio ní menao ní n̄sen̄ieo. 12 D̄e maa ká ǹe Yesu náaik̄eaa guu, ní w̄eni láasai e, asa ɔ Lua ǹe sisiw̄a ḡɔɔ pɔ ǹe lé maa gb̄eɔ bíla wáa. 13 Ma nanɛ Lua pɔ í w̄eni kpa p̄piiwazi ní Kilisi Yesu pɔ yãmaa ò P̄nsi Pilat̄ieo,* 14 nyɔ yá pɔ wa d̄ilene kúa s̄asai t̄aesai e wá Dii Yesu Kilisi m̀z̄i. 15 Gb̄ade m̄endona Báaade, k̄ia k̄ia, diiɔ Dii mé a Kilisipi bo

† 5:18 Iko 25.4, 1Kln 9.9 ‡ 5:18 Luk 10.7 § 5:19 Iko 19.15 * 6:13 Zaa 18.36-37

a gɔɔwa.† 16 Ɔme lí gao ado, Ì ku gupua pɔ wíli fĩ s̄s̄io guu.‡
Gbēe i wɛsiaaleo, wa fĩ seo.§ Ɔme gawi ní gbāao ví gɔɔpii, āmi.

17 O dúnia tiaɛ bee ɔdeɔne aasu íanadão. Aasu gbāa'e ɔda náaisaiwao, aa gbāa'e Lua pɔ ì pɔpii kpáwá z̄ɔ wà pɔnakɛɔwa.
18 Oné aa maake, maakea i t̄má. Aaɔ de gbadanaɔ ũ, aaiɔ gbēke ví.
19 Beewa aa kùs̄ua maa di níziaɛ àizāna pɔ ũ,* aai wēni pɔ de wēni ũ síana e.

20 Timotee, kàeda yá pɔ Lua nàne n ɔz̄ii. Ɛ dúnia yá giɔne ní yāwaaipaa pɔ wí me d̄s̄aɛo. 21 Gbēeɔ z̄èɔ, ã aa pàale Yesu z̄éɛ.

Lua gbēkekeé.

TIMOTEE LA PLAADÉ

Yá pò kú láe bee guu

Pòlu lá plaadepi kè Timotee za Lomaε (1.17). Wà wetēamò Pòluε we pāsīpāsī (2.9), a ku yooyea (4.10, 16). A kà a zī láaa (4.6), ̄ àlε lεdà a ̄wa yenzidewa (1.2).

A nà Lua sáaukpaawa Timotee yeanzi ní aà luanaaikεao yá musu. Wetēa ní taasio ní íbele pò wí sé ní baonakpanaο yái à lεdà Timoteewa aà ze gbāa, aà taasikεanο Kilisi zīgō maa ū (1.3-2.13). A òè aà mikē gbé pò aaiο gbéο lεwεo yáwa, asa aaiο yákpaaanlaο lekpaakeke ní gbéοε, ̄ aai n luanaaikεa òkpa. A òè aà a ɔlεε, aà ze ní Lua yá pò a dàda za a èwaasogoo (2.14-4.5). Lápi láakii Pòlu azia yáο bɔlekèè, lá a ku ga lézī Loma, āma a dō ké Lua a a suaba e a γε kaò aà kpalau musu.

Pòlu dēε maa nè à baonakpa e a léwa (4.7), ̄ à tekpa lápi kyokenaοgu aa dēε doupi ká ní luanaaikεao ní menaο ní yearziao víakea íβεεne sai.

Pòlu tékpaa Timoteegu

¹ Mámεmaa Kilisi Yesu zina Pòlu lá Lua yeiwa wēni pò à a legbè Kilisi Yesupi guu yái, ² ma láe bee kēne, ma né yenzide Timotee.* Mae Lua ní wá Dii Kilisi Yesuo gbēkekεne ní sùuuo, aai n gba aafia.

³ Ma sáaukè ní ma deziο Lua pò mi kúléè ní nòsepuaoo, asa n yá ɔɔmagu láasai ma wabikεa gwāasina ní fāanεo guu. ⁴ Tó wé'i pò bōma yá òmagu, mi n beεkeε, mío ye wà wesikōle, ké ma pona e ke zai. ⁵ N luanaaikεa ní nòsemendoo ɔɔmaguε. N dazi Loisi ní n da Enisio Lua náaikè màa, mé má dō sáasā ríle Lua náaikε màa sō.

⁶ Ayāmeto mále òngu, fεε ze ní gba pò Lua dànε gɔɔ pò ma onāmao, ⁷ asa Nisina pò í wá gba gbāa, í to wàò yekōi, í to wàò laai ví ̄ Lua kpàwá, i ke nisīn fooo no. ⁸ A yái rísu wide ní wá Dii yā'oanéoo, mé rísu wide ma gbé pò wà ma dakpeu aà yái yá musuo. Taasi pò wí ke aà baokpaa yái kεmanο ní Lua gbāao. ⁹ Ɔme wá suabà, à wá sisi, wa gō aà pò ū. I ke yá pò wá kè yái no, aàzia pœā yáie, ní gbēke pò a kèwēε naa Kilisi Yesuwa zadō gɔɔ i daalεoo. ¹⁰ Gbēkepi bò gupuau wá Suabana Kilisi Yesupi moa guu sa. A ga iko bādè, à wēni ní kua gɔɔpiio bòwēε gupuau a bao pò wí kpa guu. ¹¹ Lua ma dile a zina ū mà baopi kpàwake, mí dané.† ¹² A yái mále taasie bee kei, āma wí lí ma kūo, asa

* 1:2 Zln 16.1 † 1:11 1Tim 2.7

má gbé pọ ma à náaikè dō, mé má dō sáasá ké a fō kàeda yá pọ à nàmεε ma ɔzli e a mɔgɔɔzi. ¹³ Nyō yá sīande pọ ní mà ma kíipi kúa yá zīnda ũ ní luanaaikaεo ní yeakōio naa Kilisi Yesuwa guu. ¹⁴ Kàeda yāmaa pọ Lua nàne n ɔzli ní àà Nisina pọ kú wá guu gbāao.

¹⁵ N dō ké Azi bùsudeɔ píi ma vūaaε. Fizele ní Eεmɔzenio kú ní guu. ¹⁶ Dii wēnadō ɔnesifɔɔ bedεɔne! Asa à ma nòse nīnimεε, a gēna lé vīo, i wide ma daakpεu yá musuo. ¹⁷ Ké à kà Loma gōɔ, à ma wεεle e à gè bòà. ¹⁸ Dii to Lua wēnadōè yákpalekegɔɔzi. N dɔnle zōɔ pọ a kēmεε Efeεε dō sáasá.

2

Kilisi Yesu zīgō maa

¹ Mpi sō ma né, ñyō gbāa ní gbēke pọ Lua vīwanɔ naa Kilisi Yesuwao. ² Yá pọ ní mà má ò dasi wáa na gbé náaide pọ aa fō da gbēpáleɔneɔ ɔzli. ³ Taasikεmanɔ Kilisi Yesu zīgō maa ũ. ⁴ Dúnia yá lí dɔaa zīgō pọ kú zilaueo, ké àà yá e ka a diigu yái. ⁵ Bakpaaína sō, tó i bàale a zéwao, a fua eo. * ⁶ Zōε pọ zī gbāa kè mé í a baa sé séia. ⁷ Làasooke yá pọ má òpiowa, asa Dii a ní gba ònɔ apii guu.

⁸ To Davidi bui Yesu Kilisi pọ bò gau yá àò dɔngu. Baona pọ mi kpan we. ⁹ A yái mále taasikei. Wà mɔkàa lán dàakenawa, āma wa fō mɔka Lua yáwao. ¹⁰ Ayāmeto mi yápii fō gbé pọ Lua ní séɔ yái, ké ampiɔ sō, Lua ní suaba, aai gawi pọ lí láao e naa Kilisi Yesuwa. ¹¹ Yáε bee síana ví:

Tó wa gaaànɔ, wáɔ kuaànɔ. †

¹² Tó wa menafō, wáɔ kibleaànɔ.

Tó wa lelekpāaazi,

aàpi a kpáwázi sōε. ‡

¹³ Tó wá náai vīo, ìɔ náai víε,
asa a we lelekpa azaiaio.

Dii zikεna maa ní lekpaao

¹⁴ Yápiɔ dɔ n gbéɔgu, ní nané Luazi aasu lekpaá pā ke Lua yá musuo. A ài vīo, í gbé pọ aale maɔ òkpaε. ¹⁵ Aiakε, ké Lua e n sáaukpa, zikεna pọ í yá sīande poloné wásawasa, wí lí àà kú àà zī yá musuo ũ. ¹⁶ E yābɔlea pā pọ lí kpaai ní Lua yáooε. I gbéɔ luayādasai káfinéε, ¹⁷ ɔ yá pọ aai dané í ɔtamá lán sánεwa. Imεne ní Filetio kú ní guu. ¹⁸ Aa kè síanawa, aai me wá bò gau kò, aai gbēɔ luanaaikaε òkpaoné. ¹⁹ Gia ní beeo ε pọ Lua dàale

* 2:5 1Kln 9.24-27 † 2:11 Lom 6.8 ‡ 2:12 Mat 10.33

zea gbāa, wà yáe bee kèwà: Dii gbé pò de a pò ũ dõ. § Gbé pò ì Dii sisi ké yāvāiwa.

²⁰ Uada Ìb pòó vī dasi. Wà a kee kè ní vuao ní ánusuo yágbiakèbò ũ, mé wà a kee kè ní lío ní gílo yáyòonakèbò ũ. ²¹ Tó gbé òbòlè yá beesai guu, a gò yágbiakèbò ũ, Dii zíkèbò maa ũ, ìb ku maakèa pii sòu guu. ²² Bàale èwaaso pònideáone, ní tó maakèa ní luanaaikèao ní yea gbéozio ní kua ní kòo na dōaane sānu ní gbé pò aai Dii sisi ní nòsepuaoo. ²³ Óbòlè yá mīsai gwaa ní kòo guu. A dōa vīo, mé ní dõ ké ì lekpaai iné. ²⁴ A maa Dii zòblena aào lekpaai vīo. Aào busaa gbépiiè, yādanede maa pò ì gbé f̄s ũ, ²⁵ ì gbé pò lé a yá sioo gba laai busebuse. Wīlìb dōo Lua a ní gba nòselilèa zé, aai síana dõ, ²⁶ aai pili Ibiisi pò ní kú ní a bao à ní dá a pòeā guuwa, aai su ní laaiwa.

3

Gbēnazinao yákea gògbèzāzi

¹ Nyò dõ ké gòo gbèzāe beeo aao zī'ū. ² Gbēzō zīa yá a dōaané, ōa a ní sō ble. Aao de waladeo ũ, íandānao, gbēsōsōnao, de ní dao yāmansaiò, guluo, luayādansaiò, ³ nòsesaideo, awamansaiò, gbé tóbēsinao, faasaideo, aīapāsideo, maa ibeoo, ⁴ bōnkpedeo, lāasoosaideo ní yòodeo. Aao ye pōnakèai de Lua yála. ⁵ Aai lousisi, āma an yá lí kōse ní Lua gbāaoo. Ké gbépiowa. ⁶ Gbé bee taao ì gē nōe pò lí mi gbāeoozi, aai ikokemá. Duuna sadà nōepiogu, dōe'li mé gōné, ⁷ aai yādada gòopii, āma aali síana dōo. ⁸ Lá Zanesi ní Zāblesio bō Mōizi kpe, * màa gbépiò ì bō síana kpe. An lāasoo kolea, mé luanaaikèan gianaone. ⁹ Aa gea'ae vī bō, asa gbépii ní mīsaikè dõ, lá wà Zanesi ní Zāblesio pò dōwa.

Lua yá ài

¹⁰ Mpi sō ní temazi, ní ma kua dõ ní ma yādaneeo ní yá pò mále yáo ní ma luanaaikèao ní ma menakèao ní ma yea gbéozio ní ma zea gbāao ¹¹ ní ìa pò wa dàao ní taasi pò má kèo. N yá pò ma le Antiozi ní Ikōniuo ní Lisitao dõ† ní ìa zō daaa pò má f̄so. Dii ma bō apii guu. ‡ ¹² Gbé pò aa ye wàò ku luayāmanaò ũ naa Kilisi Yesuwaò gí wétēa eio. ¹³ Gbēvāio ní kōnideo, an vāi aò gbābòbòe, aai gbéò sāsā, ampìo sō aao sāsāae. ¹⁴ Mpi sō, ze ní yá pò ní dàda ní sī síana ũo. N gbé pò dàdanéò dõ, ¹⁵ asa ní Luayātaala dõ za n nēzī. A f̄s n gba ònò, ì n ka Kilisi Yesu náaikèa pò ì ní suabawa. ¹⁶ Yá pò kú lápiò guu bō Lua kíi piie. A ài vī, asa ì síana dané, ì

§ 2:19 Nao 16.5 * 3:8 Bōa 7.11-12 † 3:11 Zīn 13.50, 14.5, 19 ‡ 3:11 Sou 34.19

ń εεkané ń ɔzĩ, ì ń gba laai, ì ledamá yākea a zéwa musu, ¹⁷ ké Lua gbé e àò wásawasa kua maakea píi sɔu guu.

4

¹ Ma nane Lua ń Kilisi Yesuozi aà εa mɔa kpalablei ń aà yákpalekea ń gbé b́éε ń gyaadeɔ yáí, ² Lua yá waasoke, à zekè ì zekεo, wetā. N ń lele, ñ ń gba laai, naemá, ní yādané ń mena z̄ɔɔ. ³ Asa gɔɔe a mɔ ké gbéɔ we swáse yá siandeiɔ. Aa yādanedeɔ káaazi nízi pɔeāwae, aa yá pɔ kángu dané. ⁴ Aa gi siandai, aai ze ń fiɔ. ⁵ Mpi s̄ɔ, ñȳɔ laai v̄í yápii musu. Taasi f̄ɔ, ní baonakpanakea ke, ní n z̄í lepapa.

Pɔlu kua ga lézĩ Loma

⁶ Ma gɔɔ pà kò, wa ma au t̄le sa'o'i ũ tia. ⁷ Ma d̄εe maa nè, ma bakpaá pɔ Lua ðile kè ma bɔlei. Ma Yesu yá kù a zéwa. ⁸ Kua maa f̄ua dilea, àle ma dā sa. Dii Yákpaleken maa mé a kpameε yákpalekegɔzĩ. I ke máme má adoo, ń gbé pɔ ye aà mɔaiɔ píie.

⁹ Zeweele mɔ ma k̄ii kpakpa. ¹⁰ Demasi ma to we à tà Tesaloni, ké a ye d̄uniaí yáí. Kelesā tà Galati b̄usu, mé Titu tà Dalamati b̄usu. ¹¹ Luku mé ḡɔmanɔ adoo. Maaku se à mɔ s̄anu, asa ì d̄male maamaae. ¹² Ma Tisiki gbàe Efese. ¹³ Tó ñle mɔ, ma ulatao pɔ má tò Kaapu be Toloasi* sé, ní mɔomεε ń ma láɔ, at̄esa a pɔ pɔ wa kè ń báaɔɔ.

¹⁴ Alesānda sia yāvāik̄emεε maamaae. Dii a yá pɔ a k̄epi fiaboè.† ¹⁵ Laaikaazi, asa à b̄ò wá yá kpe p̄asip̄asie. ¹⁶ Yákpalekeamanɔ séia guu gb̄ee i zemanɔɔ. Wà ma to we píie. Lua su ń yápi dao. ¹⁷ Dii z̄emanɔ à ma gba gb̄aa, ñ ma ze'è ma baonakpà wásawasa, buip̄aleɔ mà píi. A ma bɔ n̄ɔmusu lézĩ. ¹⁸ Dii a ma bɔ yāvāi guu píi, a ma suaba e ma ge kaò aà kpalau musu. Ōme gawi v̄í gɔɔpii, āmi.

¹⁹ Fɔkpa Pisii ń Akilasiowa ń Ōnesifɔɔ b̄edeɔ.‡ ²⁰ Elasa ḡò Koleni. Ma Tɔfiŋ tò ń gyāo Miletí. ²¹ Zeweele mɔ e buzie àò ká. Ebulu ń Pudeo ń Linuo ń Kolodiao ń wá gbéɔ píi f̄okpama. ²² Dii àò kunnɔ, i gb̄ekekeé ápii.

* 4:13 Zin 20.6 † 4:14 Sou 62.13 ‡ 4:19 2Tim 1.16-17

TITU

Yá pò kú láε bee guu

Tituá Yesudeε, ama Yuda no (Gal 2.1-3). A gò Pòlu ìwa ùε mé à zì zṣò kè Kòlenideṣ ñ Pòluo maakṣε yá musu (2Kln 7.6-16). Pòlu láε bee kèè gṛṛṛ pò Titupi ku Keletiε, à Yesude pò aa kú ísia gūgūnapiwao yágea'aezi nàè aà ɔzi.

Lápi daaleaá waaso pò Pòlu ìṣ kené yáε (1.1-4). Bee gbεa yá pò a díle gáli dṣaanaṣneε (1.5-16). Lεε pla guu à lεdà Tituwa gbé pò àle zikεínṛṛṛ yá musu: Maeziṣ, nṣeziṣ (à kù aa yádada wéndiaṣneε), èwaasoṣ ñ zṣṣ (2.1-15). Lεε àaṣ guu à Yesude yákeao bṛṛṛlekè, ké an kua aao na, aasuli kṛṛkpaaleṣ (3.1-11). Bee gbεa à lεdà Tituwa, à fṛṛkpaamá (3.12-15).

Lápi kyokena a e ké lápi waaso de Titu yá ù adoo. Yá'ia pò Pòlu òá yá'ia pò ìṣ Yesudeṣ le mṛṛṛṛṛṛṛṛṛ: Yesudeṣ yáṣ zékalea ñ dṣaanaṣ yákeao ñ Yesudepiṣ yákeao.

Titu zikεa Keleti bṛṛṛsuu

¹ Ma Pòlu, Lua zṛṛṛblena, Yesu Kilisi zina, à ma zì mà gbé pò Lua ñ séṣ da a zéu, mí tó aa lousisia síana dṣ, ² an wé ìṣ dṣ àizāna pò Lua a lεgbè zadṣ gṛṛṛ i daaleozi, Luapi líεeto sṣṣ. ³ Yápi bṛṛṛ gupuau a gṛṛṛwa waaso pò Lua wá Suabana nāmεε ma ɔzi guu, lá a dílewa. ⁴ Mámε ma láε bee kène Titu, * ma ne'ia Yesu zé pò wá kúu sānu guu. Mae Lua ñ Kilisi Yesu wá Suabanapiro gbεkεkεne, aai n gba aafia.

⁵ Ma n to Keleti ké ñ yá pò gṛṛṛ weṣ gṛṛṛṛṛ, ní gbεzṛṛṛṛṛ díle wéle ñ wéleṣ lá má ònεwa. ⁶ A maa gbεzṛṛṛṛṛ líṣ ku tàaesai nṣmendode ùε. Aà néṣ ìṣ luayāmanaṣ ù, i ke aao de né zazaalalasideṣ ù no. ⁷ Lá dṣaanaá ziiε Lua zì guu, a maa aàṣ de tàaede ge swágbāade ge pṛṛkūmade ge igbēna ge āiapāsīde ge ɔweεlεmbēε ùṣ, ⁸ sema nibṛṛṛfṛṛna ù, laaide pò zè ñ maakεao ù, gbēmaa pò a kua adoa mé a azia kūa dṣ ù,† ⁹ gbé pò zè sṣsu ñ Lua yá náaideṣ lá wí danéwa ù, ké à e lεda gbēpāleṣwa ñ yá sílandepio, i gbé pò bṛṛṛ a yá kpeṣ εεkané ñ ɔzi.

¹⁰ Asa swáyāmansaide pò aai gbéṣ liaa ñ ñ yá'oaṣ dasi, atēsa Yudaṣ guu. ¹¹ Aai ua búu gbéṣ òṣkpa. A maa wá lεṣṣkpané. Aai yá pò de wá danéṣ dané ɔbēε'ea yái. ¹² Keleti bṛṛṛsu ānabie mē Keletiṣá εedeṣneε, wai pásṛṛṛneε, ye'uiade pṛṛewonsaṣneε. ¹³ Yápiá síanaε. Ayāmεto lεdamá pásīpási, ké aa zéεε sṣsu. ¹⁴ Aasu laaidṣ Yudaṣ fṛṛwao ge gbé pò kè síanawaṣ yádileao. ¹⁵ Pṛṛε

* 1:4 2Kln 8.23 † 1:8 1Tim 3.2-5

lío gbāsi gbāsisaideɔneɔ, mé pɔe lío gbāsisai luayādansai gbāsideɔneɔ, ké an làasoo ní ní nòseɔ vāi yáí. ¹⁶ Aaí me wa Lua dɔ, ɔ an yákea í ní ebo. Lua ginzideɔne, aali aà yāmao, aali fɔ yāmaae kèò.

2

Lɛdaa Lua gbéɔwa

¹ Mpi sɔ, yá pɔ í kpaai ní yá siande daanéɔ oné. ² O maezɔɔne aao nízia kúa dɔ gbé gbiaɔ ũ, laaideɔ ũ. Aa zése súsu ní yea gbéɔzio ní menao. ³ O nɔezɔɔne lɔ aao ku Lua gbéɔ kuawa. Aasu wàɔ de gudena ge vɛe zɔ ũo. Aali yāmaa da nɔgbāaɔne, ⁴ aali ledamá an baade àɔ ye a zázi ní a néɔ, ⁵ aao de laaideɔ ũ gbāsisai, aa laaidɔ ní nɔzækeziwa, an baade misiile a záe, ké wasu Lua yá bèebo yáí.

⁶ Leda èwaasɔwa lɔ aao laai ví yápii guu, ⁷ ní maakɛa zé ɔloné. N yādaané àɔ gbia kolesai. ⁸ Yázedɛ pɔ wa fɔ a ebo dané, wí i gbé pɔ bɔ n kpe kú, ké i e vāi ò n yá musuo yáí.

⁹ Leda zɔɔwa aali misiile ní diɔne yápii guu, aali yá pɔ a kángu ke. Aasuli bɔ ní yá kpeo. ¹⁰ Aasu ní kpáí'oo. Aa to aao ní dɔ gbé náaideɔ ũ maamaa, ké Lua wá Suabana yá pɔ wi dané e teke yápii guu.

¹¹ Asa Lua gbêke pɔ mɔ ní gbépii suabaaɔ bɔ gupuaɔ. ¹² Gbêkɛpi lé dawɛe wà mikɛ yá pɔ i kpaai ní Lua yáooe ní dúnia pɔnideɔ, wíɔ wázia kúa dɔ gbémaaɔ ũ, luayāmanaɔ ũ dúnia tiaɛ bee guu, ¹³ wíɔ wedɔ pɔnakɛgɔɔ pɔ wáɛ dáí. Ɔme wá Lua zɔɔ wá Suabana Yesu Kilisi mɔgɔɔ gawide ũ. ¹⁴ A azia kpà wá gɛe ũ, ké à wá bɔ vāi pii guu, i wá gbāsi wolo a gbé yenzideɔ ũ, gbé pɔ maakɛa áia víɔ ũ. ¹⁵ Yápiɔ oné, ní ledaomá, ní ní gba laai ní n ikoo pii. Nsu to gbêe sakanguo.

3

Wà laaidɔ maakɛawa

¹ Dɔ n gbéɔgu aali misiile gbāadeɔne ní ikodeɔ,* aa ní yāma, aao kú ní maakɛa pii sɔuo. ² Aasu gbêe tɔbɛesio. Aao de nòsedoude yákelesaide pɔ busaa gbépiiɔe ũ. ³ Asa wápiɔ sɔ wá faa ví yāao, luayādansaɔn wá ũ. Wá sásāa, wá de pɔnakɛa ní dɔɛ'ni piiɔ zɔɔ ũ. Wíɔ ku nòsevāi ní wedɔakɔeɔ guu. Wá de gbé giaɔ ũ, wá zakɔu. ⁴ Ké Lua wá Suabana gbêke ní aà yea gbéɔzio bɔ gupuaɔ, ⁵ ɔ wá suabà. I ke wá maakɛa yáí no, ké à wɛnadɔwɛe yáíe.† A wá zu'ò, à wá í dafu, a tò wa gɔ gbé dafuɔ

* 3:1 Lom 13.1-2, 1Piɛ 2.13 † 3:5 Efe 2.8

ũ ní a Nisína ⁶ pọ́ a pìsiwá gbãao Yesu Kilisi wá Suabana sabai,
⁷ ẽ yá b̀wanɔ na aà gbẽke yáí, wa g̃o aà gbablenɔ ũ, ẽ wá wé
 dɔ àizānai. ⁸ Yápiá síanae.

Má ye ñ káasike yápiɔwa maamaa, ké luayãmanaɔ e wà
 mekpa maakeawa. Bee maa, a káfia ví gbéɔne. ⁹ Pãale yá m̃sai
 gwaae ní deziɔ tó k̃nweao ní sóleo ní lekpaakea M̃izi ikoyã
 musuo, asa yãpãɔne, aa káfia vío. ¹⁰ Gbé pọ́ Ì to wà k̃eaa gba
 laai baa g̃en pla, ní gbasa ñ aà yá.† ¹¹ Nyõ dõ ké gbé bee taa
 òkpà. Duunkenaε, à azia dayãu.

¹² Tó ma Aatema ge Tisiki z̃ima, zεweεε mɔ ñ ma le Nikɔp̃li,
 asa ma zεò mà buziεble weε. ¹³ K̃oi ke ñ zé k̃s̃ua ke bùsu
 ikoyãd̃na Zenasiε ní Apoloo, ké p̃e su k̃s̃ámáo. ¹⁴ A maa wá
 gbéɔ maakea dada, aaiɔ ke, aai b̃oε zeazeaɔ ke, ké aasu wàɔ ku
 p̃áo. ¹⁵ Gbé pọ́ wá s̃anuɔ f̃okp̃ama pii. F̃okpa gbé pọ́ aa yewázi
 Yesu zé guɔwa. Lua gbẽkekeé ápii.

zɔ ũ ɔo, asa a de zɔa, a de n gbé yenzide ũ naa Kilisiwa guue. Ma gbé yenzidee. Wa n gbé pɔ a de n zɔ ũ mé à gò Dii pɔ ũ pɔ o ɔa?

¹⁷ A yáí tò, tó n ma dile n gbé ũe, gbãakpaaàzi, lá nýɔ kpamaziwa. ¹⁸ Tó à zãne yãewa ge tó a n fla kũae, bee gò ma yá ũe. ¹⁹ Ma Pɔlu máme ma yáe bee kè ní mazɔa ɔo, má n fiabone. Ké ní ma fla kũa n misia ũ, má a yá'o ɔo. ²⁰ Too, ma gbé, maakemee Dii yáí, ní ma sɔ damee doũ wá naa Kilisiwa guu yáí.

²¹ Ma lakène ké má dɔ nýɔ ma yãma, mé nýɔ ke de lá má ònea yáíe. ²² Bee gbɛa pilakii kekemee ɔ, asa má a náai vɛ Lua a ma ɔɔe wabi pɔ ále kewà yáí.

²³ Epafa pɔ wá sãnu kpéu Kilisi Yesu yáí fɔkpàma ²⁴ ní ma zikendeeɔ Maaku ní Alisakao ní Demasio ní Lukuo. ²⁵ Dii Yesu Kilisi gbẽkekéé.

EBELUO

Yá pò kú láe bee guu

Ké wà íbẹ̀lẹ̀sè n̄ Yesudeo, bee mé tò an gbèe yo ye fu, ̄ lápi kēna lé tékpańgu aa ze gbāa Dii náaikēa guu. A mē Kilisi z̄o de malaikao n̄ ānabiola pii, mé z̄i pò a kè gbépii yá musu de an pòla pii. Za lápi daaleawa à mē Lua azia òwèe a né Yesu Kilisi ũ (1.1-3). Lápi kpaalea lee pla:

A s̄eia (1.4-10.18) lé Kilisi dea p̄opia yá booleke. Anabio ̄ a deńla adoo (1.1), a de malaikaola boe (1.4-2.18), a de Moizi n̄ Yozueola (3.1-4.13). A de luabaakuarńo káau sa'onkiaola (4.14-7.28). A azia kpà sa'obo ũ à gá lipaakōawa gbépii, ̄ bee de sa dasi pò Isailio ò yāala pii (8.1-10.18). A zewèwèe wà s̄o Luazi, zé pò sa'oa pāle i e wè yāao.

A plaade (10.19-13.17) lé tékpawágu wà ze gbāa Yesu náaikēa guu (10.19-39). Wekii luabaakuarńo káau luanaaikēnao yá kúu (lee 11). Ale ledawá wà wépe Yesu Kilisiwa, ké wà e íbẹ̀lẹ̀sẹ̀awan̄o f̄s laaawa (12.1-11). Ledama gbēzāo n̄ gbéō gbaa laaio gbēa (12.12-13.19), lápi kēna f̄okpamá à báaadāngu (13.20-25).

Lua Né de malaikaola

¹ Lua dōaa ānabiōne yāa dodo dasi, ̄ aa yáze ò wá deziōne dasi, ² āma aà Né mé yá'òwèe goo gbēzāe beeo z̄i sa. Népi sabai ̄ Lua dúnia kè, a díle ōme a ḡo p̄pii v̄i. ³ Ōme Lua gawi tekea ũ, aà kua ũ zálala. Ōme p̄pii k̄ua n̄ a yā'oa gbāao. Gbēō duunawoloa gbēa à gè z̄òle musu Z̄oode oplaai. ⁴ Lá tó pò a blè gbia de malaikao pòla, màa aà z̄o deńla bo. ⁵ Lua yáe bee ò malaikaee yāae?

Ma Né n̄ ũ, n̄ Maen ma ũ gbā,*
ge máme máo de aà Mae ũ,
aàpi io de ma Né ũ.†

⁶ Ké Lua tò a yoa mò dúnia guu, à mē a malaikao kúleè pii.

⁷ Malaikao yá musu à mē,
i a iwao li íana ũ,
i a z̄ikenapio li tévua ũ.‡

⁸ Aà Né yá musu s̄o, à mē:
Lua, n̄ȳo z̄òle baawa goopiie,
nio n̄ kíake lípana k̄ua yáze de ũ.

⁹ N̄ ye maakēai, n̄ za v̄aikēau.

* 1:5 Sou 2.7 † 1:5 2Sam 7.14 ‡ 1:7 Sou 104.4

A yáí tò Lua, n Lua, n kpa kpalau,
à pɔna p̄sima de n gbéola. §

¹⁰ Wa ò lɔ:

Dii, n tɔle kàle asinzi,
musuá n ɔzikeae.

¹¹ Ampii aa gē, kási n̄yɔ̄ kue.

Aa zikū lán pɔkasawa,

¹² ní n̄ koo lán pɛwa,

ní n̄ lile lán pɔkasawa.

Mpi s̄ n̄yɔ̄ doū gɔɔpiiɛ,

n gɔɔ láaa v̄io.*

¹³ A yáe bee ò malaikaeɛ yāae?

Z̄le ma ɔplai

e màò n ibeɛo keɛe n gbadibo ũ. †

¹⁴ Malaikaá z̄ikenaɔne n̄pii, nisina p̄ Lua i n̄ z̄i d̄oi gbé p̄ aa
bo ziaɔleɛ.

2

Yesu ḡsa gbēnazina ũ lāwāwa

¹ Ayāmeto wà yá p̄ wá mà k̄u ɔplapla, ké wásu zā zéwao yáí.

² Asa lá ikoyā p̄ malaikaɔ òá s̄lanae,* mé wà flabò gbé p̄ ḡi
mai aa p̄aɔne a zéwa, ³ tó wi suabaa z̄ɔɔpi yāda sao, wá boe?
Suabayāpi b̄ Dii k̄iɛ, ɔ gbé p̄ màò a s̄lanap̄liwāwēɛ. ⁴ Lua
suabayāpi seela òbné yāb̄onsaeɔ n̄ dabudabu dasi keaɔ guu n̄
a Nisina gba p̄ a b̄iilewēɛ a p̄eāwao.

⁵ I ke malaikaɔ ɔ Lua d̄unia zia p̄ wále a yā'o n̄ané n̄ ɔz̄io. ⁶ A
ku guei wà mè:

Bón gbēnazina ũ ké aà yá ò d̄ongui?

Bón aà ũ ké ni laaid̄wài?

⁷ N aà k̄ēsā malaikaɔzi gɔɔpla,

n aà kpà kpalau n̄ gawio n̄ beɛeɔ.

⁸ N tò p̄pii misiileè. †

Ké Lua tò p̄pii misiileè, i a kee to misiileae saio. Tia kéwa, wi
e p̄pii misiileè ḡlao, ⁹ wá è Yesu yáe. Lua aà k̄ēsā malaikaɔzi
gɔɔpla, ké Lua gbēke guu aà ga gbépii ḡe ũ, ɔ a aà kpà kpalau
n̄ gawio n̄ beɛeɔ ga taasi p̄ a kè yáí.

¹⁰ Lá p̄pii b̄ Lua k̄i mé p̄pii de aà p̄ ũ, ké a ye ḡe n̄ gbé
a gawi guu dasi a néo ũ, à k̄u aà to an Suabanki ḡo wásawasa
taasik̄eaa guue. ¹¹ Gbé p̄ lé ḡo Lua p̄ ũo n̄ gbé p̄ lé n̄ ke Luapi p̄
ũo an de doūe. A yáí tò aà n̄ s̄isia a d̄aunaɔ ũ lí aà wí k̄uo. ¹² A
mè:

§ 1:9 Sou 45.7-8 * 1:12 Sou 102.25-27 † 1:13 Sou 110.1 * 2:2 Gal 3.19

† 2:8 Sou 8.4-6

Má n yá'o ma dāunaᵋne,
 má n táasile kōkāaa guu.†

13 A mē lᵋ:

Má aà náai ví.§

A mē lᵋ:

Má ké, ní né pᵋ Lua kpāao.*

14 Lá népiᵋá gbēnazinaᵋne, màa aàpi sᵋ à gᵋ gbēnazina ũ
 lánwa, ké à ga, i Ibiisi pᵋ ì ga gba zé kaale, 15 i gbé pᵋ aale
 víake gae aa gᵋ a zᵋᵋ ũ e ní wēni léuo bo. 16 Siana guu malaikaᵋ
 ᵋ àle ᵋdamáo, Ablahaũ buiᵋne. 17 A kù aà gᵋ lá a dāunaᵋwa
 yápii guue, ké à gᵋ Sa'onkia sùuude náaide ũ Lua zì guu, i gbéᵋ
 duuna kémá. 18 Lá à taasikè à yᵋa fᵋ, a fᵋ dᵋ gbé pᵋ wàle ní yᵋle.

3

Yesu de Mᵋizila

1 Bee yáí ma gbéᵋ, á gbé pᵋ Lua á sisi a mᵋ aà kíiᵋ, à làasooke
 Yesu pᵋ Lua aà zì wá lousisize Sa'onkia ũwa. 2 A náai ví Lua a
 dīlenaᵋ, lá Mᵋizi kuᵋ Lua uawa.* 3 Lá uakpana beee lᵋ de uaa,
 màa Yesu gawi zᵋᵋ de Mᵋizi pᵋa. 4 Ua pii a kpana víe, mé pᵋpii
 Kalenan Lua ũ. 5 Mᵋizi náai ví Lua ua zikena ũ yá pᵋ a mᵋ seela
 ũ. 6 Kilisi sᵋ, uabelepi née. Luapi a ua nàè aà zīe. Wámᵋ wá
 uapi ũ, tó wá pᵋ pᵋ wá wé dᵋi yá kᵋa ní sᵋo dilea ní pᵋnao.

Lua gbéᵋ kámabokii

7 A yáí lá Lua Nisina ᵋwa,
 tó a Lua lᵋᵋ mà gbā,

8 ásu swágbāake lá á deziᵋ kè aa ma yᵋ
 gᵋᵋ pᵋ aa bᵋ ma kpe guwaiwaiuwao.

9 Baa ké aa ma yákeᵋ è wè bla,
 aa ma yᵋ we, aa ma gbāa legwà.

10 ᵋ ma pᵋ pà gbépiᵋzi,
 ma mē aaiᵋ pāalemeᵋ gᵋᵋpiiᵋ,
 aa ma yá kᵋao.

11 ᵋ má ᵋ ní mazīao ní pᵋfᵋo ma mē,
 aa gᵋ ma kámabokīiuo fá.†

12 Ma gbéᵋ, à laaika á gbēᵋ su àᵋ sᵋ vāi luanaaikesai ví e à
 ge kēᵋ Lua bēᵋwao. 13 Gu pᵋ ì dᵋ, i me gbā pii, àᵋ ledakᵋwa, ké
 duuna su á gbēᵋ sásā aà swá gbāakᵋo yáí. 14 Asa Kilisi gbéᵋn
 wá ũ, tó wá zea gbāa mé wá aà náai ví lá wá ví káauwa e a
 léwa. 15 Lá wa ᵋwa,
 tó a Lua lᵋᵋ mà gbā,

† 2:12 Sou 22.23 § 2:13 Isa 8.17 * 2:13 Isa 8.18 * 3:2 Nao 12.7 † 3:11
 Sou 95.7-11

ásu swágbāake lá á deziò kè
 ɔɔ pɔ aa bɔ ma kpɛwao.

¹⁶ Deo mé gbé pɔ aa Lua ɔɔ mà aa bɔ aà kpɛo ùi, mé i ke gbé pɔ Mɔizi ní bóle Egipiò bàasio? ¹⁷ Deo Lua pɔ pànzì e wè blai, mé i ke gbé pɔ aa duunakè, an ge gò kále guwaiwaiuo bàasio? ¹⁸ Deo a òné ní azlao aa gē a kámabokiiuo ni, mé i ke gbé pɔ gí aà yāmaiò bàasio?† ¹⁹ Wá è aai e gèuo an luanaaikɛsai yái.

4

¹ Lá gēa kámabokiiu lé pɔ Lua gbè gí ku, wà laaika ké wá gbēe su kuawào. ² Asa wa baona mà lánwae. Yá pɔ aa màpi i àikenéò, ké aai ma ní luanaaikɛaoo yái. ³ Wá gbé pɔ wa yápi sɔ, wi gē kámabokii pɔ Lua a yá'ò guu à mè:

Má ò ní mazlao ní pɔfèò ma mè,

aa gē ma kámabokiiuo.*

A yá bee ò, baa ké à a zì mǐde za dúnialakalɛɔɔ, ⁴ asa wà ɔɔ soplade yá'ò guei wà mè, ɔɔ soplade zì Lua kámabò ní zì pɔ á kèò pii.† ⁵ Wá mà tia à mè, aa gē a kámabokiiuo. ⁶ Lá gbé pɔ aa baonapi mà káauo i gèuo ké aai sio yái, ò a gēa gò gbēpāleone.

⁷ ɔ Lua èa ɔɔdile ɔ wí me gbā, asa à gègē a gbɛa ò à Davidi gbà lé a ò lá wa ò tiawa,

tó a Lua ɔɔ mà gbā,

ásu swágbāakeo.

⁸ Tó Yozuee gèrno kámabokiiu yāa,† dš Lua i ɔɔ pāle yá'ò gbɛzāo. ⁹ A yái tò kámabokii gò Lua gbéone. ¹⁰ Asa gbé pɔ gè Lua kámabokiiu kámabò ní a zioe, lá Lua kámabò ní a zìowa. ¹¹ Lá màae, wà wetā wà gē kámabokiiu, ké wá gbēe su gí Lua yāmai aà fu lánwao yái. ¹² Lua yá bēe mé a gbāa, a lé na de fēnda lekpeplaa. I ní zò à gē nòsekpeau e nisinau, ì gē gupɛekliu e bóu, ì làasoo ní nòse yáo gwa. ¹³ Lua pɔkɛae ulɛaè, a kee kpaaè guio. Lua pɔ wá wá yáo séle siuè, ì pɔpii e e a biwà.

Yesu de sa'onkiaola

¹⁴ Lá wá Sa'onkia zɔɔ pɔ luabe kèaa e Lua kíiu ví Lua Né Yesu ù, wàò zé pɔ wá sè yá kūa giúgiú. ¹⁵ Asa wá Sa'onkia pɔ a fš wēnadōwēe wá gbāasaikɛ guu ví. Wà aà yò lánwawa yápii guu, i duunakɛo. ¹⁶ Ayāmeto wà sš Lua gbēkekenede kpalabaai ní sšo dilea, ké aà wá wegwa, i gbēkekewēe a ɔɔwa.

† 3:18 Nao 14.26-35 * 4:3 Sou 95.11 † 4:4 Daa 2.2 † 4:8 Iko 31.7, Yoz 22.4

5

¹ Wí Lua ua sa'onkia pii sé gbé̄́o guue, wí aà dile ní yā̀k̀ekena ũ Lua kíi, iò m̀è ní gbaò, iò aà gbagbané ní duuna yáí. ² A f̄́ ð̄́ó ní gbé̄́ p̄́ aa s̄́s̄́ an d̄́s̄́aikε guuò, asa aàpi kú ní gb̄́asaikεo s̄́ε. ³ A yáí sema aà sa'o azía duuna yá musu, lá í o gbé̄́ kíniò p̄́ yá musuwa b̄́.* ⁴ Gb̄́ε lí azía kpa kpalapiuo. Lua mé í aà kpá lá à Aalona kpàwa.†

⁵ M̀aa s̄́ Kilisi i azía kpa sa'onkia kpalauo, Lua mé aà kp̀au à mè:

Ma Nén n ũ, n Maen ma ũ gb̄́.‡

⁶ A ò guei b̄́:

Nȳ́ò ðε sa'ona ũ ḡ́opii

lán M̀ekizεðewaε.§

⁷ Ḡ́ò p̄́ Yesu kú d̄́n̄́ia guu, à wabikè ní wii gb̄́ao ní wé'io,* à kulekè Lua p̄́ a f̄́ à a si gawaε, ð̄́ Luapi aà ȳ́amà, ké í a yá da yáí. ⁸ Baa ní aà luanεkεo, à misiilea Luaε ð̄́ada a taasikεa guu. ⁹⁻¹⁰ Ké maa p̀èwà à làa, Lua aà kp̀a Sa'onkia ũ lán M̀ekizεðewa, ð̄́ à g̀ò suabaa láasai mi ũ gbé̄́ p̄́ aale a ȳ́amaòne pii.

Laaikaa fuai

¹¹ Yá bee musu wá ȳ́aví dasi wà oé, āma a b̄́okεka z̄́i'ũε, asa ili ȳ́zεð̄́ kpaa bo. ¹² A gbé̄́ p̄́ a ḡ́ḡ́εũ kéwa, a maa àò ðε ȳ́adanεð̄́o ũε, āma e tia á ðε wà εa Lua yá p̄́ wí dada gbé̄́ dafuòne ð̄́aé b̄́ε. Ý́ mé k̄́s̄́ián̄́o, i ka ȳ́ounableao.† ¹³ Asa ȳ́omina piiá néε, i ka guei ȳ́zεde guuo. ¹⁴ Ȳ́òuna s̄́, gbé̄́ k̄́s̄́aa p̄́ aa ð̄́okèòo p̄́ε. Aa maa ð̄́ak̄́ε ní v̄́aio ð̄́ada.

6

¹ Aȳ́ameto wà Kilisi yá séī́aò kpa saalo, wí gé̄́ aε e wà ḡ́o gbé̄́ k̄́s̄́aaò ũ. I ke wá εa mik̄́εa yá gianaòwa ge luanaaikεa daale b̄́o ² ge ð̄́a'ile ȳ́adadaa ge ònaama ge ḡ́eo vua ge zia ȳ́ákpalekεa. ³ Wà yá beeò kpa saalo, wí gé̄́ aε, tó Lua wèi. ⁴ Asa tó gbé̄́ wé kè à Lua gba è, mé à baa è Lua Nisina guu, ⁵ tó à Lua yá ní d̄́n̄́ia p̄́ lé m̄́o gb̄́ao íε à a na ð̄́, ⁶ tó à gb̄́asa f̄́ù, a zé kú à εa n̄́s̄́elile b̄́o, asa àle Lua Né páliwa azía b̄́ε, àle widawà gupuaue. ⁷ Tó lou lé ma t̄́okεwa m̄́òom̄́o, àle m̄́s̄́e e, mé à p̄́ p̄́ àik̄́ε s̄́èwanaòne b̄́òle, Lua í báaadau. ⁸ Tó le ní leaao í b̄́ole s̄́, a ḡ́iaε, a z̄́à ní lekεaεoo.* A midε ní t̄́oε.

⁹ Ap̄́io s̄́ ma gbé̄́ yenzideò, baa ké wá ò màa, wá ð̄́ó ké á kua ðε beea, á kú suabaze guu. ¹⁰ Lua í yā̀k̀ε a zéwa, á yā̀k̀εaò ní á yeaaázio a s̄́aaàguo, asa a ð̄́onlekè aà gbé̄́òne, mé ále ke e tia.

* 5:3 Lev 9.7 † 5:4 B̄́a 28.1 ‡ 5:5 Sou 2.7 § 5:6 Sou 110.4 * 5:7 Mat 26.36-46 † 5:12 1Kln 3.2 * 6:8 Daa 3.17-18

11 Wá ye á baade àò ãiaví màa e a léwa, ké ásu seake pọ pọ á wé òi yá musuo. 12 Asu tó á me ke kpèleo. A gbé pọ aale Lua náaiké ní menao aale pọ pọ Lua a legbè ẹ̀ ọ̀lesé.

Lé pọ Lua gbè sea vío

13 Gọọ pọ Lua lé legbè Ablahaũe, lá gbèe ku deaála aà legbè ní aà tóo, a yáí a gbè ní azia tóo, 14 a òè faaisai à mè á báaadaaàgu, í to aà bui kó.† 15 Ablahaũ menakè, 5 à pọ pọ Lua a legbè è. 16 Wí legbè ní gbé pọ deńla tóe. Legbèa mé í to wà yá síana dõ, mé í lekpa a bọaané. 17 Ké Lua ye ọb gbé pọ a legbèa a gõ ní pọ ùone wásawasa a lé lilea vío, 5 a ò ní aziao. 18 Beewa yá mèn pla ku a lilea vío, Lua a f̄ ẹeto a musuo. Yápió lé wá gbé pọ wa naaázio gba s̄ maamae wàò yá pọ wá wé òi kũa seasai. 19 Bee 5 wá wé òi wá wènidọbọ ù. A náai ví mé a gbáa, í zwáa pọ daa Lua kpéu‡ baavíwanọ, 20 gu pọ Yesu d̄aa ḡeuw̄e à ḡò Sa'onkia ù e gọọpii lán M̄kizedeewa.

7

Sa'onkia M̄kizede

1 M̄kizedeپی de yāa Salema kía, Lua Musude sa'ona ũe. Gọọ pọ Ablahaũ zìblè kíaowa, àle su, 5 M̄kizede gè d̄aaàle, à báaadaaàgu.* 2 Ablahaũ àizee pọ àle suò píi kwide kpàwà. M̄kizede tó bee mè yāmaa kía. Bee gbea Salema kía bee mè, aafia kía. 3 A de ní dao ní dezió vío, aà wèni daalea ge midèa vío. A b̄ò lán Lua Néwae, sa'onan aà ù gọọpii.

4 A gwa lá a z̄o. Wá dezi káau Ablahaũ àizee pọ a s̄le z̄i guu kwide kpàwà. 5 M̄oizi ikoyā díle Levii bui pọ de sa'ona ùone aa pọ kwide sí ní Isaili deewa,† baa ní ní Ablahaũ buikeo. 6 M̄kizedeá Levii bui no. N beeo à Ablahaũ pọ kwide sí à samaa'ò Ablahaũ pọ Lua legbèe. 7 Seasai gbé pọ samaa'ò gbèe z̄o de gbé pọ à samaa'òela. 8 Sa'ona pọ aal pọ kwide sipiá gbé pọ í gaone. M̄kizede s̄, gbé pọ wà mè ịo ku gọọpiin aà ù. 9-10 Gọọ pọ M̄kizede gè dà Ablahaũe, wí Levii i yāao, a ku a dezi mae Ablahaũ pleue. Ayāmeto wa f̄ o se, gọọ pọ Ablahaũ pọ kwideپی kpà, Levii bui pọ wí pọ kwide kpámáò mé kpà.

11 Levii bui sa'onapió mé M̄oizi ikoyā z̄ina ù. Tó aa f̄ to gbéó gõ wásawasa, an bàa àò kú ní sa'on páleo lán M̄kizedeewa be? Mé i ke Aalona bui báasio. 12 Tó sa'onao lile, sema ikoyā lile. 13 Gbé pọ wà yá beeo ò aà yá musuá Isaili bui pọ a gbèe i sa'ozí ke yāao. 14 Asa wá d̄s s̄asá ké wá Dii b̄ò Yuda bui guue. Wí ma M̄oizi sa'oyā'ò buipi musuo. 15 Yá pọ yápi zu'òn ke: Sa'on

pāle bò lán Mekizedeḡae. ¹⁶ Àà dileaá ikoyā ge buikēyā no. Àà wēni láasai gbāa yáie. ¹⁷ Asa wà mè:

Nyō de sa'ona ũ gōpii

lán Mekizedeḡae.†

¹⁸ Maa wà yá káau bādè, ké a gbāao mé a ku a kee léio. ¹⁹ Asa Mōizi ikoyā i to gbēe gò wásawasao. Ǿ wà suabayā pó de a káaula zebòwēe wà sō Luazi.

²⁰ Bee gbēa Lua i bee ke legbēsaio. Gbé kīniō gò sa'ona ũ legbēsaie, ²¹ āma Yesu gò sa'ona ũ ní legbēaoe, asa wà mè:

Dii legbè, a lēlileo,

à mē nyō de sa'ona ũ gōpiiē.§

²² Beewa Yesu kpégaausiwēe ké Lua bàa kua ní gbéō tia maa de a káaua. ²³ Bee gbēa sa'onaō dasi yāa, ké ga lí to aao kú ní zī guu gōpiiio yáí. ²⁴ Ama lá Yesu Ǿ ku gōpii, àà sa'onke gēblea vío.

²⁵ A yáí tò a fō gbé pó aai sō Luazi ní a gbāao suaba wásawasa, asa Ǿ ku gōpiiē, Ǿ kulekené Luae.

²⁶ Sa'onkia bee taa mé kōsiwano. Àà kua adoae. A yāvāi ge gbāsi vío. Lua àà kè duunkenaowa, à àà sè musumusu e a kīi.

²⁷ Àà bàa kú ní sa'oa lá gu lé dō lán sa'onkia kīniowao. Gbépio ì sa'o nízia duuna yáí ní ní gbéō pō. * Aapi sō a kè gēn doe, ké à azia kpà. ²⁸ Mōizi ikoyā ì gbéō kpa sa'onkiaō ũ an gbāasaikē guue, āma ké Lua legbè ikoyāpi dilea gbēa, Ǿ à a Né pó gò wásawasa e gōpii kpà.

8

Yesu mé wá Sa'onkia ũ

¹ Yá pó wále o min ke: Wá sa'onkia bee taa ví zōlea báawa

musu Lua Zōde oplai.* ² I zīke luakukīi zwāakpe sīana pó Dii

dōu, i ke pó pó gbēnazinaō dō no. ³ Lá mōa ní gbaō ní sa'oaō yáí

wī sa'onkia pii kpái, a maa aapi aao pó ví à kpa sōe. ⁴ Tó a ku

dúniau, ao de sa'ona ũo, asa sa'ona pó aai mós ní gbaō lá ikoyā

dilewao ku kò. ⁵ Zī pó aale keá pó pó kú musu taae, a zōzōnae.

A yáí tò, ké Mōizi ye zwāakpe dō, Lua òè àà pó pó a a taa kèè

gbe musu ke maa pii.† ⁶ Yesuá Lua bàakuawano kóoe. Lá Lua

bàakuawanopi gbia de àà bàa kua ní gbéō káaua, zī pó wa dàè

gbia de sa'onkiapiō póa. Lua bàakuawanopi legbēa de a zia Ǿ.

⁷ Tó Luabaakuañno kaaupi papaa yāae, a plaade a zekēo. ⁸ Ké

Dii Isailio taae è, à mē:

A gō lé mós ké má yá dafu dile

ma bàa kua ní Isailio ní Yudaō musu.

⁹ Ao de lán yá pó má dile an deziōe

† 7:17 Sou 110.4 § 7:21 Sou 110.4 * 7:27 Lev 9.7 * 8:1 Zln 2.32-33 † 8:5
Ba 25.40

gɔɔ pɔ ma ní kú ní ɔwa ma ní bóle Egipiawo.

Asa aai ze ní yá pɔ má dílenéoo,

ɔ ma ní tó we.

¹⁰ Ma bàa kua ní Isailio gɔɔ beeo gbɛa yán ke:

Má a ikoyáɔ dané ní nòse guu,

má ké ní sɔwa.

Má de ní Lua ũ,

aai de ma gbéú ũ.

¹¹ An gbée a yádada a deeeo,

an gbée a ma dɔa da a gbéeo,

asa ampíi aao ma dɔe,

néfēnen gbēzɔ píi.

¹² Má sùuukerínɔ ní ní tàaeo,

má ní duuna yáda bo.†

¹³ Ké Lua yá dafupi ò, à a káau zibòe. Pó pɔ zikù a í kòle, a kpaa gui záo.

9

Luabaakuarínɔ káau sa'oa

¹ Luabaakuarínɔ káau yádileaɔ ví aà sísia ní aà sísikíi pɔ kú tɔɔleo yá musu. ² Filia ní táabūnu pɔ wí kàa kálewà Luaeɔ* ku kpeele pɔ wí me gu pɔ a kua adoau. ³ Kpea pɔ wí me luakukípi ku zwàa plaade kpe.† ⁴ A guu tulaletikateakíi† pɔ wa pí ní vuao kuu ní Luabaakuarínɔ kpagolo pɔ vua kúlewà búlubuluo.‡ Vua lo pɔ mana ku a guu ku kpagolopi guu* ní Aalona go pɔ labò† ní Lua yádilea gbè pèpeeo.† ⁵ Kpagolopi musu malaika gástade gawideo kua duunkēmaktia.‡ Pópiɔ boolekea dodo gɔɔn lao.

⁶ An kálea màa guu, sa'onao Ìo gē a kpeele mòmɔɔ ní sa'ozí kei.* ⁷ Sa'onkia mé ì gē a kpea wè do gēn do, mé ìli gē ausaio.† I aupi fáfá azía duuna yáí ní a gbéɔ pɔ pɔ aa kè dɔsaike guuo.

⁸ Lua Nisína lé ɔbwēe gɔɔ pɔ kpépi kpeele yá kú, luakukíi zé wēao. ⁹ Bee lé yáleeūwēe ní tia yáo à mè, pɔ pɔ wí Lua gbaɔ ní sa'obo pɔ wí kpaɔ lí fɔ ní nòse dàné doū wásawasao. ¹⁰ Yá beeoá mekaa yáe. Poblea ní imiao ní gbābɔa bui dasio yáe. Wa díle e zé dafu gɔɔ ào kaɛ.

¹¹ † Kilisi mò yāmaa pɔ kà tia sa'onkia ũ. A ví zwàakpe pɔ zɔɔ mé a wásawasa de a káaua kpeelea. Gbēnazína mé ì doo, dúniaɛ bee pɔ no. ¹² I gē luakukíi ní ble ge zu auoo, à gē ní azía

† 8:12 Zel 31.31-34 * 9:2 Bɔa 25.33-40 † 9:3 Bɔa 26.33 † 9:4 Bɔa 30.1-6

‡ 9:4 Bɔa 25.10-16 * 9:4 Bɔa 16.33 † 9:4 Nao 17.18-20 † 9:4 Iko 10.3-5

‡ 9:5 Bɔa 25.18-22 * 9:6 Nao 18.2-6 † 9:7 Lev 16.2-34

auo gën doε, à gbéò bòd e gɔɔpii. ¹³ Lá wí ble ní zuswanao au† ní zununu túfuo§ fá gbé pò gbálèowa wà gbābɔné, ¹⁴ wa Kilisi pò o be? A azia kpà Luawa sāasai ní Nisina pò ɔ ku gɔɔpii gbāao. Àa au ì wá sɔ pípiwēε yá gianaɔ láasoo musu, ké wà zikε Lua béεε.

Luabaakuarínɔ gbεzā sa'oa

¹⁵ Ayāmeto Kilisiá Lua bàa kua ní gbéò gbεzā kóεε, ké gbé pò Lua ní sisio àizāna pò à a legbè e yáí. A gà ké à ní bo, i taaε pò aa kè Luabaakuarínɔ káau yá musuɔ kémá. ¹⁶ Tó wa ye zikε legbe pò gbé dilewa, sema wà dɔ ké ade ku bo, ¹⁷ asa ga gbea ɔ legbe ɔ gbāa vɔ. Tó legbedilena béε, legbe líɔ gbāao. ¹⁸ Ayāmeto wà yá pò Lua dilené káaupi sakè ní auo. ¹⁹ Ké Mɔizi ikoyā pò Lua dilε ɔ gbépii wáa, à sākā tēa ní ése úao se zò gáaena ní blesanao au yāalea ní íowa, a fá Mɔizi ikoyāwa ní gbēnazinaɔ pii ²⁰ à mè bee mé Luabaakuarínɔ yá sa'o'au ũ.* ²¹ Maa Mɔizi au fá zwàakpewa ní sa'o zikεbɔɔ pii.† ²² Ikoyā guu au mé ì gbābɔ pò daside piiε. Aubɔlesai duunakēamá kuo.‡

Kilisi duuna midεa azia kpaá sa'obɔ ũ guu

²³ Lá à kù wà gbābɔ pò pò kú luabe taapiɔne beewa, sa'obɔ pò a maa de beea kōsɔ ní luabe pópɔε. ²⁴ Asa Kilisi i gē luakukii taa pò gbēnazina dūo, à gè a sianau luabεε, ké à ku tia wá Zennode ũ Lua kíε. ²⁵ Sa'onkia ì gē luakukii ní pɔtuo auo wē ní wēoε, āma Kilisi i gē azia kpaá m̀ɔm̀ɔ yáio. ²⁶ Tó beewaε, dɔ àε taasikε m̀ɔm̀ɔ za dúniakalegɔ. Siana guu à m̀ gën doε gɔɔ pò dúnia kà a kákii, à azia kpà sa'obɔ ũ à duuna midεɔ. ²⁷ Lá Lua dilε gbēnazina lí ga gën do, i gbasa yákpalekaànɔ, ²⁸ maa Kilisi azia kpà gën do, à dasi duuna dɔ a miwa.§ A ea m̀ a gën plaadei, i ke duuna yán bo, ké à gbé pò an wé dɔazib suaba yáie.

10

¹ Mɔizi ikoyāá yāmaa pò lé mó nisinaε, i ke yápie súso. A yáí tò sa doupi oa m̀ɔm̀ɔ wē ní wēo lí fɔ gbé pò lé sɔ Luazib gò wásawasa bauo. ² Tó sa bee oa gbābɔ lousisinaɔne gën do e gɔɔpiiε, dɔ an ǹε dàdoũ, aa a oa tò. ³ Siana guu sa'oapi mé ɔ gbéò duuna yá d̀ngu wē ní wēo. ⁴ Asa zuswana ní blesanao au lí fɔ duunakēamá bauo. ⁵ A yáí tò, ké Kilisi lé mó dúnia guu, a ɔ Luaε:

N ye sa'oa ge gbaio,
 ɔ n me d̀mεε.

‡ 9:13 Lev 16.15-16 § 9:13 Nao 19.9, 17-19 * 9:20 Bɔa 24.6-8 † 9:21 Lev 8.15 ‡ 9:22 Lev 17.11 § 9:28 Isa 53.12

⁶ Sa pò wí a pò káteu à tékū
 ní sa pò wí o duuna yá musuo lí kánguo.

⁷ Ǿ ma mē, má ké!

Lua, ma mo n pœã keie,

lá wa kē Mɔizi ikoyāu ma yá musuwa.*

⁸ A ò glá, sa'oa ní gbao ní sa pò wí a pò káteu à tékūo ní sa pò wí o duuna yá musuo lí ká Luaguo, a yeio, baa ké ikoyā mé dīle. ⁹ Ǿ à gbása mē, á ké, a mo aà pœã keie. Maa à a káau bādè a plaade dilea yái. ¹⁰ Lua pœãpi kea guu Yesu Kilisi azía kpà sa'obo ũ gēndo, a tò wá kua adoa Lua gbēō ũ.

¹¹ Gɔɔpii sa'onao Ìo kú ní zī guue, aao sa dou pò lí fō duunakēmá bauo o mɔomɔ. † ¹² Kilisi sō à sa'ò duuna yá musu gēndo e gɔɔpii, ɔ à gē zòle Lua ɔplai. ¹³ Za gɔɔ bee àle dá we e Lua à a ibeεo kee aà gbadibo ũ. ‡ ¹⁴ Asa sa gēndo oapi guu, a tò gbé pò a gbābònéo gō wásawasa e gɔɔpii. ¹⁵ Lua Nisína lé yápi owēe Ìo à mē:

¹⁶ Ma bàakuarínɔ gɔɔ beeo gbēa yán ke:

Má a ikoyāo dané ní nòse guu,

má ké ní sōwa. §

¹⁷ Ǿ à gbása mē:

Má ní duuna ní ní tàaeo yāda lo.*

¹⁸ Lá à ní duuna kēmá, sa'oa ní yái zεvī lo.

Sōa Luazi

¹⁹ A yái tò ma gbēō, ní Yesu au gbāao wá gēa luakukī zé ví ní sōo dilea. ²⁰ A wēni zé dafu pò Lua kpé zwāa baa vī bōwēe a me guu. ²¹ Lá wá sa'on zōo vī Lua uakūna ũ, ²² wà sō Luazi ní nòsemendoo ní aà náaikea seasaio ní sō pò wa pīpi wà láasoo vāi bōuo ní me pò wà a zu'ò ní í wásawasao. † ²³ Wāo zia'ea yá pò wa zεò kūa sōdeedeesai, asa Lua a legbē, mé náaideε. ²⁴ Wā laaidokōwa, wí tékpakōu yeakōi ní maakeao yá musu. ²⁵ Wásu pākpa wá kōkāakeai lá gbēeo í kewao. Wā ledakōwa, atēsa lá á è Dii mɔgɔ lé kākū.

²⁶ Tó wa síana mà mé wá dō, tó wa gi lé duunake, sa'oe ku à duunakēwá lo. ²⁷ Pó pò gōwēe mé de yákpale ní sōkēnguo ní té gbāa pò a Lua ibeεo kaaleo dāa ũ. ‡ ²⁸ Wí gbé pò gi Mɔizi ikoyā dai de aà wegwasai gbēon pla ge aao seeladeke musu. § ²⁹ Tó gbé ɔzò Lua Néwa mé à Luabaakuarínɔ au* pò gbābòe gwà foooū, mé à Nisín gbēkekenede sōsō, ào dō ké wa íadawà zōo de beea maamaa. ³⁰ Asa wá yáabee'ona dō à mē, áme á tōsimá, áme á

* 10:7 Sou 40.7-9 † 10:11 Bɔa 29.38 ‡ 10:13 Sou 110.1 § 10:16 Zel 31.33

* 10:17 Zel 31.34 † 10:22 Lev 8.30, Eze 36.25 ‡ 10:27 Isa 26.11 § 10:28

Iko 19.15 * 10:29 Bɔa 24.8

ń pọ ũe. ¹⁰ Asa wéle pọ Lua de a kúna ũ a kalena ũ ịọ zedọa ọ Ablahaũ wé dọi.

¹¹ Sala luanaaikẹa mé tò a è nọsị,† baa ké fiie mé à zikù, asa a dọ Lua pọ legbèepi náai ví. ¹² Baa ké à zikù, gōe mènndopi buikè dasi lán saanao ge ísiale ũfáawa, wa fọ dọdọo. §

¹³ Gbèpiọ gága píi ní luanaaikẹa guu pọ pọ à a legbènéọ esai. Aa è káaa aa gbáakpài. Aa mè nibọ bọmọon ní ũ tọle la. * ¹⁴ Gbé pọ lé o màaọ lé ọlwèe wàle ní de be nidee. ¹⁵ Tó búsu pọ aa bọu bée aale ke, dọ aa ze'è aa èa tà we. ¹⁶ Siana guu aale búsu pọ a maa de beea ya luabee. A yáí tò, tó wà mè Lua de ní Lua ũ, ịli ke Luapie wí ũo, asa à wéle kèkené.

¹⁷⁻¹⁸ Ké Lua Ablahaũ lè a gwà, ọ Ablahaũ Lua náaikè à Izaaki kpà sa'obọ ũ.† Lua legbèè yāa à mè Izaaki kíi aà bui a bọu.† N beeo à zè ní a né mènndonapi kpaaọ. ¹⁹ A è Lua gbāa a fọ geọ vu, ọ à èa Izaaki è a yási ũ. ²⁰ Izaaki Lua náaikè, ọ à Yakọbu ní Esauo gbà sa'ole. § ²¹ Yakọbu Lua náaikè. Ké à kà gaa, ọ à gbāa'è a gopanawa, à kùle Yosefu néọ gbà sa'ole. * ²² Yosefu Lua náaikè. Ké a ye gai, ọ à Isailiọ bọa Egipi yā'ò ní lá aa ke ní a geoo.†

²³ Mọizi de ní aà dao Lua náaikè, ọ aa aà ùle e mọ àaọ aà ia gbea, ké aa è a kefeũ yáí.† Aai víake iko pọ kía díleeo. ²⁴ Mọizi Lua náaikè. Ké à zọkù, ọ à gí wà a díle Falaọ nenọe né ũ. § ²⁵ A sí wà a wetā ní Lua gbéọ de kua ní pọnao duuna guu gọoplala. ²⁶ A díle ké wí pọ wí damá Kilisi yáí de Egipi àizeea, asa zia asea aà wé péwà. ²⁷ Aà luanaaikẹa mé tò à bọ Egipi, * í víake kía pọkúmaeo, à zè giúgiú lá à Lua pọ wíli e ní wéoo èwa. ²⁸ Aà luanaaikẹa mé tò à Gẹamusu dikpe díle ní aumamaa kpeelee gíowao, ké gbèdena su ọkà ní negōe séiaowao yáí.† ²⁹ Isailiọ Lua náaikè aa bùa Isia Tēawa lán tọle giíwa. Ké Egipiọ yòwà màa, ọ í kùaamá.† ³⁰ Isailiọ Lua náaikè aa lía Yelikoi e gọọ sọpla, ọ a bíi kwè. § ³¹ Káalua Lahabu Lua náaikè à zámadeọ díle nienie, ọ í kaale ní luanaaikensaiọ. *

³² Má o kpelewa ọ ni? Má ze'e mà Gedeọ† yā'oo ge Balaku† ge Sausọ § ge Zefete * ge Davidi† ge Samueli† ge ānabiọ. ³³ Aa Lua náaikè, ọ aa zíblè kíaowa, aa yāgōgō gbéone a zéwa, aa lé pọ Lua gbèné gbe'è, aa nọomusọ lé nàaa, § ³⁴ aa té pásí dè, * aa

† 11:11 Daa 18.11-14, 21.2 § 11:12 Daa 15.5, 22.17, 32.13 * 11:13 Daa 23.4, Sou 39.13 † 11:17-18 Daa 22.1-14 † 11:17-18 Daa 21.12 § 11:20 Daa 27.27-29, 39-40 * 11:21 Daa 47.31, 48.1-20 † 11:22 Daa 50.24-25, Bọa 13.19 † 11:23 Bọa 1.22, 2.2 § 11:24 Bọa 2.10-12 * 11:27 Bọa 2.15 † 11:28 Bọa 12.21-30 † 11:29 Bọa 14.21-31 § 11:30 Yoz 6.12-21 * 11:31 Yoz 2.1-21, 6.22-25 † 11:32 Dọa 6.11 † 11:32 Dọa 4.6 § 11:32 Dọa 14.1 * 11:32 Dọa 11.1 † 11:32 1Sam 17.12 † 11:32 1Sam 3.1 § 11:33 Dan 6.1-27 * 11:34

bò fēnda lézì, aa gbāa'è ní yèesaike guu, aa pāsíkù zì guu, aa buipāle zīgō yà, ³⁵ aa n̄eō né gēō vù aa kpāmá.† Wà ìakpà ní gbēōzi, 5 aa gī bōkii wēlei, ké aa vu, aai bō maa yáí. ³⁶ Wà ní gbēō kè pōpō wà ní gbé ní flaalao. Wà mōkà ní gbēōwa wà ní ká kpéu.‡ ³⁷ Wà ní papa ní gbēō wà ní dēde, wà ní zōe pla ní siio, wà ní dēde ní fēndao. Aa bèbe sã báa ní blè báao daa. Aa gō gii, wà ní wetà wà ìadámá. ³⁸ Dúnya i ká ní ūo. Aa ìaaliaa sēu ní gbèsis̄o musuo, aa ku gbè'eo ní tōō guu. ³⁹ Baa ké Lua gbépiō sáaukpà nípii a náai pó aa kè yáí, aai pó pó à a legbèn̄e eo, ⁴⁰ ké aasu gō wásawasa wá saio yáí. Lua d̄aa ðile wà yá pó a maa de ní p̄oa ee.

12

Lua a gbé̄o totoa

¹ Ayāmeto wápiō s̄o, lá seeladeō gupàwázi dasi màa, wà òkpa pó pó ì kpáwēzi ní duuna pó ì kpàlikpawēe àann̄o pii, wí bakpaai pó Lua ðilewēe ke ní menao. ² Wà wépe Yesuwa. Ōme b̄o ní wá luanaaik̄ea z̄eo mé à b̄lei. A gaa líwa f̄o, i a wíyā dao p̄ona pó ðileae ea yáí, 5 à gè z̄le báawa Lua òplai. ³ A làasooke aà yáwa, lá à menakè ní duunk̄ena pó ìbele bee taa s̄an̄o, ké ásu kpasa á kúsu kwé̄o yáí. ⁴ Asa á d̄ek̄aa ní duunao guu, i ze gi e a ge gaò yāao. ⁵ N̄s̄e níniyā pó wa òé lá á de néo ūwae bee s̄áagu yā? Wà m̄e:

Ma né, tó Dii lé n toto,
 nis̄u ðile p̄ao.

Tó àle n gba laai,
 nis̄u to n ká gao.

⁶ Asa gbé̄ pó Dii yei 5 ì toto,
 ì gbé̄ pó a s̄i a né ū swágaga.*

⁷ A ìadama ðile totoa ū. Lua mé lé bee k̄éé, ké á de aà néo ū yáí. Néé ku aà mae gī aà totoia? ⁸ Tó í á toto lá a né k̄iniōwao, á de aà néo ūo, ḡinas̄oñeñ a ū. ⁹ Wá dúnya la maeō v̄i aa wá toto, 5 wa ní yāmā. Lá m̄aae, wà misiile wá Mae pó kú musue de beea, wíō ku. ¹⁰ Wá maeō wá toto ḡoōpla pó ū an̄ òño léu. Lua ì wá toto wá káfia yáie, ké wá kua e àò adoa láawa. ¹¹ Totoae lío p̄ona v̄i a ḡoō, p̄osia bàasio, āma gbé̄ pó totoapi ní k̄ek̄eō ì a gb̄e' e z̄á b̄oa maa ní n̄s̄edaadoūo ū.

¹² Ayāmeto à á ò pó ḡō d̄ázio ní á gbá pó ḡō tèeō gba gbāa,†
¹³ í z̄ése súsu,‡ ké á gbé̄ pó lé t̄ōleō su p̄aaleō, aai e ḡo ní aafiao.

† 11:35 1Kia 17.17-24, 2Kia 4.25-37 ‡ 11:36 1Kia 22.26-27, Zel 20.2, 37.15-16, 38.6 * 12:6 Yaa 3.11-12 † 12:12 Isa 35.3 ‡ 12:13 Yaa 4.26

¹⁴ A wēlele à na ní gbépiio, á kua iò adoa, asa tó gbé kua adoa, a Dii eo. ¹⁵ A laaika á gbēe su kua Lua gbēkekēanéwa aà gō á guu kona ũ, § i ñada gbé dasiowa à ní òkpao. ¹⁶ A gbēe su à de gbāsíkēna ũ ge luayādansai ũ lán Esauwao. A a yoakeze yia ble gēn do blea yáí.* ¹⁷ A dō ké à sa'ole wēlele a maewa gbēzā, ò Lua gē. Baa ké a wēlele ní wé'io, i ze'e à yá pó á kè liléo.†

Luabaakuarínò káau ní a gbēzao

¹⁸ I sō Sinai gbēsisi pó wa fō òkàwàzio. Alé tékū, a gusia ví ní guduuduuo ní zàao† ¹⁹ ní kàae'ò ní Lua bō gbāao. Ké Isailio bōpi mà, aa awakpàè aa mè, asu yāe oné bō, ²⁰ asa aa yá pó a dilenéé bee fō à mè: Baa pòtuo kà gbēsisi piwa, wà pápa ní gbēo wà de. § ²¹ Lua pilaapiá vía yāe maamaa e Mōizi mè vía a kū, ále lualua.*

²² A sō Siona gbēsisi ní Lua bēé wēle Yelusaleū pó kú musuo ní a malaika dasidasi pó káaaa weo ²³ ní Lua negōe séia pó an tó kēa weo ní Lua pó de gbépii yákpalekēna ũo ní gbēmaa pó aa gō wásawasa gyaadeo ²⁴ ní Yesu pó de Luabaakuarínò gbēzā kóo ũo ní aà au fáfáa† pó lé yá gbia o de Abeli† páo.

²⁵ A laaika, ásu gí yápi maio. Lá gbé pó aa gí Lua ledama mai tōle lapio i bōo, wápio sō, lá Lua lé ledawá kua za musu, § tó wa bō aà kpe, wa wá pó o be? ²⁶ À bō tōle lualua yāa, ò à legbè à mè á gu lualua gēn do b, i ke tōle ado no, ní musuoε sa.* ²⁷ Ké à mè gēn do b, bee lé owēε Lua pōkea pó a lualuapio gēzeε, ké pó lí luoε e gō. ²⁸ A yáí tò, lá wále kpala pó lí deeo ble, wà Lua sáaukpa, wíò kúlèè lá a yeiwa, wíò misiilèè víakeaε guu. ²⁹ Asa wá Luaá té pó í kúmáε.†

13

Lēdaamá

¹ A wetá à gbēke ví ní kōo. ² A laaido nibōyaaekēawa, asa beewa gbēo malaikaò dile dōsai.* ³ A to gbé pó wà ní ká kpéuo yá dōágu lá á kúrínò kpéuwa, ní gbé pó wàle ñadamáò lá áme wàle ñadawáwa. ⁴ Baade lí gōe ní a nōo kua ní kōo yāda gbia. Gōe ní a nao su ní wúlekli gbáleo, asa Lua a yákpaleke ní káaluao ní gbāsíkēnaoε. ⁵ Yea òai su dōaaéo. A ze ní pó pó á vío, asa Lua mè:

Má n tó weo,
má pākpanzi bauo.†

§ 12:15 Iko 29.18 * 12:16 Daa 25.29-34 † 12:17 Daa 27.30-40 ‡ 12:18 Bōa 19.16-19, 20.18-19 § 12:20 Bōa 19.12-13 * 12:21 Iko 9.19 † 12:24 Mat 26.28 ‡ 12:24 Daa 4.10 § 12:25 Bōa 20.22 * 12:26 Age 2.6 † 12:29 Iko 4.24 * 13:2 Daa 18.1-8, 19.1-3 † 13:5 Iko 31.6, 8, Yoz 1.5

⁶ A yáí tò, wi sōdile wà me:
 Dii mé ma Mísina ũ,
 vía a ma kũo.
 Bó gbēnazína a f̄ kem̄ei?†

Sastana'oa

⁷ A tó á d̄oana p̄ aa Lua yā'òéó yá d̄águ. A ní kua tàasika e a léwa, í Lua náaike lánwa. ⁸ Yesu Kilisi doū gia ní gbāo e ḡōpii. ⁹ Asu to wà á sásá ní yákanla dasi daan̄éó. A maa wá sō gbāa'e Lua gbēke guue, i ke sa'oble p̄ lí àie ke gbé p̄ z̄éó̄neó no. ¹⁰ Zwāakpe sa'onao z̄ev̄i aa sa'ok̄i p̄ wá v̄i ble bleo. ¹¹ Sa'onkia í gē luakuk̄i ní p̄otuo auo duunak̄ama yáí, ò w̄i a gē tékū b̄o kpe. § ¹² Ayāmeto Yesu gà w̄énkpe s̄o, à gbāb̄ò gbēó̄ne ní az̄ia auo. ¹³ Wà b̄o wà gé aà k̄i b̄o kpe, w̄i í wá k̄uaàn̄ s̄o. ¹⁴ Asa wá w̄éle p̄ ío ku v̄i lao, w̄éle p̄ lé m̄ó ò wá wé d̄oi. ¹⁵ Ayāmeto wà Lua s̄aaukpa láasai ní Yesu gbāao wá sa'oa ũ. Gba p̄ aà sisinao í m̄ò̄n we. ¹⁶ A laaid̄o maakea ní gbēkekeak̄ōeowa. Sa bee taa oa mé í ka Luagu. ¹⁷ A á d̄oanao yāma, í misiilené, ké aa e z̄ike ní p̄nao, asa aa de gbé p̄ aa ní z̄i yá séle siu Luaeó ũe. Tó aale z̄ike ní lésuuo, a àikeéó.

Lezaama

¹⁸ A wabikew̄ēē. Yāe lé wá s̄o v̄io, wi w̄ele wà kú wá d̄oowa yápii guue. ¹⁹ Má gbèawá, à wabikem̄ēē, at̄esa mà e suwá kpakpa.

²⁰ Lua aafiade p̄ wá Dii Yesu b̄o gau Sādánki ũ a bàakuawan̄o ḡōpii au sabai, ²¹ aà á keke ní maa píio, ké à a p̄oēā ke, i yá p̄ k̄aagu ke wá guu ní Yesu Kilisi gbāao. Ōme gawi v̄i ḡōpii, āmi.

²² Ma gbéó, ma wabikèwá, à ledama yápi k̄ua ní m̄enaó, asa lá p̄ má k̄éé bílao. ²³ A ò d̄ó ké wá wá gbēdo Tim̄tee gbàe. Tó à kà la tia, wá m̄ó á gwai s̄anu. ²⁴ A f̄kpa á d̄oanaowa píi ní Lua gbéó píi. Itali b̄usudeo f̄kpàwá. ²⁵ Lua gbēkekeé ápii.

ZAAKI

Yá pò kú láε bee guu

Yesu dāuna Zaaki mé lápi kè. Yesu bò mòwà a bɔa gau gbɛa (1Kln 15.7), ò à gò Yelusaleũ Yesudeɔ ɔɔaana ũ (Gal 2.9). Zaaki lé ze'ɔɔ Isaili bui kuɛpla pò fáaaaɔne (1.1), Yuda Yesude pò b̀̀le Yelusaleũ aa tà buipáleɔ b̀̀suɔ guu. A láε bee k̀̀né, ké aao laai ví k̀̀tèε yákeɔ guu ní ní kua Yesusaideɔ guuo.

Yáò tèteakɔie, a dàale ɔnoyāwa à mè ì bɔ Lua kíie, wí gbɛawà ní aà náaikɛaɔe (1.2-8). Bee gbɛa à yādadané ɔdeke ní taasidekeɔ yá musu, yɔaó ní gbāalegwaaɔ, ní lousisia síana pò wí ɔɔné yákeɔ guuo (1.9-27). A lekà k̀̀bɔbɔa'ɔsi yáwa (2.1-13), bee gbɛa luanaaikɛa ní yāmaakeɔ (2.14-26). A té pò léna ì kpa meu yā'ò (3.1-12). A èa sù ɔnɔ standewa (3.13-18). A gbé pò aai sòledaɔ lèle pásipási ní gbé pò aai gbékpa ní dúniaɔ ní gbé pò aai gbé bèeɔ. A zɔadò ɔde pò aai kible ní zikɛnaɔwaɔwa (4.1-5.6). A láaki à ledámá aa mena fɔ, aao wabike láasai, aa ɔkɔle (5.7-20).

Yá pò a dilɛ Yesudeɔne ku wásawasaε: Yesu baona síana sia i mówáɔ, sema wá luanaaikɛa mó ní yāmaakeɔ, asa luanaaikɛa yáekesaiá gεε (2.26).

Yɔa

¹ Mámɛmaa Zaaki,* Lua ní Dii Yesu Kilisio z̀̀blena ma fɔkpa Isaili bui kuɛpla pò fáaaaɔwa.

² Ma gbéɔ, taasi bui dasi. A pò pò sù á lé, à dilɛ pɔna yá ũ, ³ asa á dɔ lá wàle á lé wàle gwa á luanaaikɛa musu a mena ié.

⁴ Asuli fu menawao, ìɔ de gbé kàsaɔ ũ wásawasa yāe k̀̀sāawá sai. ⁵ Tó ɔno lé k̀̀sā á gbēewa, aà wabike Luawa, † aà gba, asa ì gbépii gba pò blisai yágagasai. ⁶ Tó à wabikèwà sɔ, aà aà náaike seasai, asa seade de lán ko vláwaε. Gu pò íana yèleu, we ì géu. ⁷ Gbé bee taa su àɔ e á pò e Diiwao, ⁸ asa aà ǹ̀sɛ ku plaplaε, ò ìɔ ku seasea yá pò àle ke píi guu.

⁹ Wá gbé taaside pɔnake, ké Lua aà k̀̀fi yái. ¹⁰ Wá gbé ɔde sɔ aà pɔnake, ké Lua aà bùsa yái, asa ɔdeɔ gēzea lán lávu kweawaε. ¹¹ Iatè ì fele ní a pusu gbāao, lá i giigaga, a vú i kwé, a maa i láa. ‡ Beewa ɔde a kpagui a b̀̀leɔ guu.

¹² Báaade gbé pò ì yɔa fɔ, asa aà bɔa maa gbɛa Lua a àizāna pò à a legbè gbé pò yeaziɔne kèε yāae ũ. ¹³ Tó yɔa gbé lè, asu me

* 1:1 Mat 13.55, Gal 1.19 † 1:5 Yaa 2.3-6 ‡ 1:11 Isa 40.6-7

Luaεo, asa wa f̄ Lua ȳó n̄ v̄aioo, mé aàpi lí gb̄εe ȳó n̄ v̄aio s̄o. ¹⁴ Baade ȳōa í b̄o aà p̄onidεa kíε, ò í aà wé ble, í aà gáε. ¹⁵ Ɔ p̄onidεapi í n̄osi à n̄e'i duuna ũ. Tó duuna z̄ōkù s̄o, í ga iε.

¹⁶ Ma gb̄é yenzideo, ásu áz̄ia s̄ás̄ao. ¹⁷ Gba maa s̄asai píi í b̄o musu Mae Lua gupuakūnao Kena kíε. Ili lileo, aà gupua iwesa vío. ¹⁸ A wá í n̄ a yá síandeo a p̄oēawa, ké wàò de gb̄é s̄éiaò ũ p̄o p̄o àε ké dafuone.

Yāmaa n̄ a kéao

¹⁹ Ma gb̄é yenzideo, à yáε bee ma. Ali yāma kpaá ápii, āma ásu yā'o kpaao, á p̄o su pa kpaao. ²⁰ Asa gb̄ēnaz̄ina p̄okūma lí m̄ó n̄ yāmaa p̄o Lua yeioo. ²¹ A yáí tò à ɔkpa d̄óε'íi n̄ yāvāi p̄o líguaɔzi píi, í yá p̄o wa t̄ò á s̄o a f̄o á suaba sí n̄ z̄iabusaa.

²² Ásu áz̄ia s̄ás̄ao, ásu yápi ma n̄ swáoo adoo, à z̄ikewà. ²³ Asa gb̄é p̄o í yāma mé ìli kéo de lán gb̄é p̄o lé a oa p̄o Lua d̄be gwa díi guuwaε. ²⁴ Asa aáz̄ia gwaa gb̄ea, tó à ḡèz̄ea, ò lá a de í s̄aaàguo ḡò. ²⁵ Gb̄é p̄o í w̄éte Lua ikoyā wásawasa p̄o í to wà ḡo w̄éεo ũi, mé ìo ḡeò aε s̄o, ìli ma à s̄aaàguo, í z̄ikewàε, Lua a báaada adegú aà yákea guue.

²⁶ Tó gb̄é d̄s̄ lousisinan a ũ, mé ìli a lé f̄o, àε az̄ia s̄ás̄aε, àε lousisi p̄aε. ²⁷ Lousisia síana p̄o s̄aa ví Mae Luaεon ké: Wà laaido tone p̄o gwana víoowa n̄ gyaa gb̄ēando an w̄ēnakea guu, § w̄io wáz̄ia k̄ua d̄s̄ s̄asai d̄unia yá musu.

2

K̄ob̄ob̄o'osi

¹ Ma gb̄é, á gb̄é p̄o áε wá Díi gawide Yesu Kilisi náaikεo, ásuli k̄o b̄ob̄o'osio. ² Tó gb̄é ḡè á k̄okāaa guu vua tāana n̄ p̄okasa tεkeao daa, mé taaside p̄o ulakasa gb̄āsí daa ḡè s̄o, ³ tó a wet̄e gb̄é p̄o p̄okasa tεkea daazi, mé á òè aà m̄o z̄ōle gumaau, mé á ò taasideε aà gε zε le, ge aà m̄o z̄ōle á gb̄áz̄i, ⁴ áε k̄o b̄ob̄o'osie, áε yá gwa kolean weo lé?

⁵ A ma ma gb̄é yenzideo. Lua gb̄é p̄o de gb̄āsaideo ũ d̄unia gb̄éone s̄è aao gb̄āa a náaikεa guue, aai kpala p̄o à a legb̄è gb̄é p̄o yeaz̄ione ble. ⁶ Apio s̄o áε gb̄āsaidepio kpebo. Ɔdeo mé í gb̄āablewáoo lò? Aamee aai á gáε ḡéán̄o yákpaleuo lò? ⁷ Aamee aai gyaalaḡe tó na p̄o kpáwáuo lò? ⁸ Lua ikoyā mide m̄è àò ye á gb̄édezi lá áz̄ia w̄ēniwa.* Tó á yápi k̄ua síana, áε yáke a z̄éwaε. ⁹ Tó áε k̄o b̄ob̄o'osi s̄o, áε duunakεε. Ikoyāpi á w̄é, a ḡo t̄aaedeo ũn we. ¹⁰ Asa tó gb̄é ikoyā k̄ua pii, mé a m̄endo aà f̄u, à ḡò t̄aaede ũ apii musue. ¹¹ Lua m̄è ásu w̄úε n̄ gb̄ēp̄ale n̄oo.

§ 1:27 Isa 1.17 * 2:8 Lev 19.18

A mè ɓ ásu gbēdeɔ. † Baa tó ni wúle ní gbēpále nɔɔo, tó n gbēdè, n gɔ ikoyādansai ũe. ¹² A gbé pɔ Lua a yágɔgɔáno ikoyá pɔ í to wà gɔ wéɛɔ ũ musu, àli yá'o, ìli yáke lá à kɔsíanɔwa. ¹³ Lua a yákpaleke ní sùusaideɔ sùusaie, àma yá a ɓ ní sùuudeo na.

Luanaaikɛa ní maakɛao

¹⁴ Ma gbéɔ, tó gbé mè ále Lua náaikɛ, mé ìli yáe keɔ, bó yán wei? Luanaaikɛa bee taa a fɔ àa suabae? ¹⁵ Tó á gbēdo, gɔe ge nɔe, lé pɔkasa ní bleo wēnake, ¹⁶ tó á gbēe òè: Lua n gba aafia! Nsu to íana n deo, ní pɔble n ká, mé i wēnidɔɔ kpawào, bón bee ũi? ¹⁷ Maa sɔ luanaaikɛa ado yáekesaiá yágeɛ.

¹⁸ Tó gbé n mè níle Lua náaikɛe, mé mapi mále yáke, má one n luanaaikɛa yáekesai ɔɔmeɛ, mí a luanaaikɛa ɔɔne ma yáke guu. ¹⁹ N sí Lua mēdo nolo? A maaɛ. Baa táaɔ dɔ maa, mé aáɔ lualua. † ²⁰ Misaiɛ, ké luanaaikɛa yáekesai pā, ní ye mà kane n ɔzi yà? ²¹ Ké wá dezi séia Ablahaũ a né Izaaki kpà sa'obɔ ũ, yá i ɓaàno na àa yákeapi yáio lé? § ²² N èa? Aà luanaaikɛa ní aà yákeao tekɔie. Aà yáke mé aà luanaaikɛa b̀lei. ²³ Beewa Lua yáe bee pà à mè, Ablahaũ Lua náaikè, ɔ Lua tò yá b̀aàno na a náai pɔ a kèpi yái.* ɔ wí oè Lua gbēna. † ²⁴ A èa? Yáke mé tò yá b̀aàno na, i ke Lua náai pɔ a kè ado yái no. ²⁵ Maa ɓ káaluahabu kèna ní Luao a yáke yái, ké à zinaɔ òile à ní gbáe zé kpáinau. † ²⁶ Lá mè nisinsaiá gèe, maa luanaaikɛa yáekesaiá gèe ɓ.

3

Léfa

¹ Ma gbéɔ, ásu ke yádanedeɔ ũ dasio, asa á dɔ ké Lua a webii wá yádanedeɔwa yákpale guu de gbé kɔniɔla. ² Wápii wiɔ zà yáwa m̀ɔm̀ɔe. Tó gbé lé lí aà kalikéɔ, táaesaiɛe, a fɔ à a mè búu fu. ³ Wi àasina ká sɔe ké à wá yáma yáie, ɔ wi aà mè búu taiinke. ⁴ A gwa gó'ilenawa ísiao ɓ. N a zɔkeɔ, baa ní zaa'ian gbāa pɔ í ɔpewào, a fibɔ de nēnannɔe. ɔme í a taiinke, ɔ a fina i a pɔeá daè. ⁵ Beewa sɔ, lénaá megu nénae, ɔ í íanadã ní yázɔɔ.

A gwa lá té néna í kũ sè zɔɔwa. ⁶ Léna de lán téwae, a de dúnia vāi ũ wá me guu. I gbási gókpa wá mewā píi. Beda té mé í nae lénawa, ɔ léna í tékpa wá dúnia kuau. ⁷ Gbēnazina sēanɔɔɔ tòto píi ní bāɔ ní pótāa'onkuawāɔ ní kpɔɔ, mé ále ke e tia, ⁸ àma gbēe lí fɔ a léna tòto. A de pɔvāi pɔ lí ze teɛeɔ ũe. A pà ní sewetēɔ, ⁹ ɔ wi Dii wá Mae sáaukpaò, ɔ wi ea wá gbēnazina

† 2:11 ɓa 20.13-14 † 2:19 Maa 5.7 § 2:21 Daa 22.9-12 * 2:23 Daa 15.6

† 2:23 Isa 41.8 † 2:25 Yoz 2.1-16

pó a kè láawa* kaò lo. ¹⁰ Lé doùpi ò sáaukpaa ní gbékaao í bõu. Ma gbéó, asu àò déé màao. ¹¹ Nibõna í í na ní í kísaò bõ íze doù guua? ¹² Ma gbéó, kaadõena a ne'i ku ùa? Vèeli a ne'i kaadõena ùa? Beewa lo í fii a nakũo.

Ɔno pò í bõ musu

¹³ A guu, déme yádõn ònõna ùi? Aà òbné a kua maa ní a yákeaõ guu ní zlabusaa pò í bõ òno guuo. ¹⁴ Tó á wedõakõu ní pásio ní denlaweèleao ví á sõ guu sõ, ásu íanadão, ásu eedõ síanawao. ¹⁵ Ɔno bee taa lí bõ musuo, dúnia pòe, á dàa pòe, táa pòe. ¹⁶ Asa gu pò wedõakõu ní denlaweèleao kuu, wekíi kõyãmasai ní vái píio lo kuu. ¹⁷ Tó gbé òno pò í bõ musu ví, séia ilio gbási vío, a gbea ilio yákele vío, í busané, í gbé yãma, sùuu pèewà ní maakéao. Ili gbé bõbõ'õsio, mé ilio mofili vío. ¹⁸ Ibelemidena í kea ní kõo na tó, ò í bõlè bõa maa ù.

4

Gbékpaa ní dúniao

¹ A sòle ní á lekpaao í bõ má ni? I bõ á pòeã pò lé kòde á meuo kíi nolo? ² I pò niaka, ili eo, ò í gbède. A pò bli ví, ò ili pò pò ále yá leo. Ɔ í lekpaake, í sòleke. A vío, ké ili wabike Luawao yái. ³ Tó a wabikè, ili eo, ké ili wabike a zéwao yái, asa io ye à a moko lá a á pò gbàwae. ⁴ Náaisaideõ, á dõ ké gbékpaa ní dúniao de íbeleséa ní Luao ùo lé? Gbé pò ye ke dúnia gbé ù gò Lua íbeé ùe. ⁵ Ké a kèa Luayãtaalau wà mè aà Nisina pò kú wá guu lí sí sàao,* ále e yãpã yá? ⁶ Ama gbèke pò Lua víwanõ de beea, asa a kèa Luayãtaalau wà mè:

Lua í íbelesé ní gbé pò í azia se lesio, mé lo gbèke ví ní gbé pò í azia busao.†

⁷ A yái tò à misiile Luae. A gi Ibiisie, í bàasié. ⁸ A sõ Luazi, í sãzi.‡ Duunkenaõ, à òbõle duunau. Nõsemempladeõ, à á sõ pípi. ⁹ A ólo ní pòsiao ní wènao. A á yaalo lile òlo ù, í á pona lile pò'íi ù. ¹⁰ A ázia busa Diie, í á káfi.

¹¹ Ma gbéó, ásuli kò tobèesio. Gbé pò a Yesude dee tobèesí ge à aà bèebò, à Lua ikoyã seela bèe kè à a bèebò. Tó n Lua ikoyã bèebò sõ, a manan n ùo, a bèebonan n ù. ¹² Lua mé ikoyãdilena ní yákpalekenao ù. Ɔme gbé suabaa ní aà tòbzãao gbãa ví. Mpi sõ, dén n ù, ké ni n gbédee bèeboi?

Lua baa bõ dílea

* 3:9 Daa 1.26-27 * 4:5 Iko 6.15 † 4:6 Yaa 3.34 ‡ 4:8 Mal 3.7

13 A yāma sa, á gbé pò i me gbā ge zia á gé wéleu, í zōle we wè do, í laata à ài'e. 14 A yá pò a á le zia dōe?§ A dō lá á wēni dea? A de lán suawaε. Tó à kpà yoo, ò ì gēzea gōo. 15 Tó yá a zéwaε, áli o à me: Tó Dii wèi, wáw aafia, wí ke kéwa ge kéwa. 16 Tia sō ále íanadā, a Lua baa bò á dilε. Iandāa bee taa maa. 17 Gbé pò maakεa dō mé i keo, ì ke adeε duuna ũε.

5

Odeo

1 A odeo, à yāma sa. A ooo à wiile wēna pò a á le yái. 2 A àizeεo òokpà, kòoo á pòkasaο sòso. 3 A òa tánkpakè,* mé tánkpapi a á dayāu, i kú á mewa lán téwa. A àizeε kàaaázi goo gbεzāzī. 4 A ma! A gbèwina pò aa á buapoo kèkεéο blè, mé òapi yá Lua lè. Pòkεkenapiο wiilea gè Dii Zigōde swáu.† 5 A namamà tōole la á pòεkεa guu. A mèkpa kaalegoo pò ũ. 6 A yādà gbēmaaοla a ní dεde, aai dēkao.

Mena

7 Ayāmeto ma gbéο, àο mena vī e Dii mōgoo. A gwa lá zōε ì a buapò bεεede kεkεa dá. I menafō za káabuana e saε. 8 Apio sō à menafō, í á sōdile, asa Dii mōgoo káikù. 9 Ma gbéο, ásu yákpálekεánoo yái. Yákpálekεenapi zεa kpεεle fá!‡ 10 Ma gbéο, ānabi pò aa yā'ò yāa ní Dii tóo, à mena pò aa kè taasikεa guu olesé. 11 Wi oné pónadeo, ké aa menafō yái. A Yobu menakεa bao mà, mé á mà lá Dii kèè gbεzā,§ asa gbé sósobi ní sùuuo pèε Diiwa.*

12 Atēsa ma gbéο, ásu me á sī ní Luao. Asu me á sī ní luabεo ge tōole ge pópáleo. Tó aoε, áli o ao. Tó aawoε, áli o aawo, ké yá su daálo yái.†

Wabikεa

13 A gbēε lé taasike yà? Aà wabikε. A gbēε pò kèna yà? Aà Lua táasile. 14 A gbēε lé gyāke yà? Aà á gāli gbēzōoo sísi, aai wabikεè, aai nísimawà ní Dii tóo.‡ 15 Wabi pò wa kè luanaaikεa guu bee a gyāepi gbágbā. Dii a aà gba aafia. Tó à duunakè yāε sō, a kēwà. 16 A yái tò, à á duunaο okōε, í wabikεkōε ké à e gbágbā. Gbēmaa wabikεa gbāa, ì zíkε maamaaε. 17 Eliaá gbēnazinaε lāwáwa. A wabikè maamaa lou su mao, ò lou i tōle tōlewao e wè àaō ní mō sooloo.§ 18 A èa wabikè lo, ò lou'i bò maamaa,* tōle blékè.

§ 4:14 Yaa 27.1 * 5:3 Mat 6.19 † 5:4 Iko 24.14-15 ‡ 5:9 Mat 24.33

§ 5:11 Yob 2.10, 42.10 * 5:11 Sou 103.8 † 5:12 Mat 5.34-37 ‡ 5:14 Maa

6.13 § 5:17 1Kia 17.1 * 5:18 1Kia 18.42-45

19 Ma gbéṣ, tó á gbědo pàale síana zéε, mé á gběe èa àà dàwà,
 20 àṣ dṣ ké gbé pṣ tò duunkenapi bṣ sásāzεu à èa sù, à ade sí
 gawaε, mé à lakà tàaeṣla dasi.†

† 5:20 Yaa 10.12, 1Piε 4.8

PIEE LA SƎIA

Yá pó kú láε bee guu

Píεε láε bee kè za Loma Yesude pó aa fáaaa wà tà bùsu pó wí me tia Tuukii bùsuuoneε. Gàli pó aa ku a guu de gáli pó Pɔlu ní aà ìwaɔ dàaledaaleɔ ù. Yɔa pásí ní lé an Yesudeke yáí, ɔ wàle ìadamá. Píεε tò an laai tà Yesu Kilisiwa, à mè an baa ku Kilisi taasikea guu.

Fɔkpaama ní Lua sáaukpaaɔ gbεa, Píεε lá Lua ní suabà dònɔgu, ɔ aa támaa pó lí ní nεo ví Yesu Kilisi gaa ní aà vuaɔ sabai (1.3-12). A ní gbá laai aaɔ itèke, aa tó ní kua aɔ adoa naa Yesu Kilisiwa (1.13-2.10). A Yesu ɔlesè à yádàoné à mè à kù aaɔ náai ví ní yákeɔ guu, atèsa kua yɔa guu. A ledámá an kua dúnia guu, à mè aa misiile gbāadeɔne, zíkεnaɔ misiile ní diiɔne, nɔεɔ misiile ní záoɔne, Yesudeɔ píi iɔ yekɔzi (2.11-4.19). Lεε 5 guu à ledà Yesude gbēzɔɔwa ní èwaasoɔ ní luanaaikεnaɔ píi, à mè aa ze gbāa kua yā'la guu, aa Lua legbēané papaa dá. Lápi làa ní fɔkpaamáo.

A kù láε bee kyokεnaɔ wetā luanaaikεa guu, baa tó aale taasi kpeletaa bui ke, ké an kua e Lua tɔɔ, i ze'ɔɔ Yesusaideɔne yáí. Tó luanaaikεnsaiɔ yāmaa pó aale keɔ è, aa Lua sáaukpa yákpalekegɔɔzɪ (2.12).

Tāmaa pó lí ní néo

¹ Mámεmaa Yesu Kilisi zina Píεε, mámε ma láε bee kè Lua gbé pó aa de nibɔɔ ù dúniaε bee guu aa fáaaa bùsuε beeuɔne: Pɔntu, Galati, Kapadosi, Azi ní Bitinio. ² Mae Lua dɔaa á dɔ, ɔ à á sé, a gɔ aà pó ù ní aà Nisina gbāao, ké à misiile Yesu Kilisiε, aà au i á gbási wolo.* Lua gbēke ní aafiao káfié.

³ Wà Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae sáaukpa! Aà sùuu zɔɔ guu à wá í dafu ní Yesu Kilisi fele bɔa gau gbāao, ɔ wá támaa pó lí ní néo ví, ⁴ asa gba pó dileaé luabepi lí ɔɔkpao, ìli gbásikpao, a maa lí láao. ⁵ Lua sɔu mà à á suaba a náai pó ále ke yáí, ɔ ále á dɔa ní a gbāao e à ge bɔɔ gɔɔgbεzāzɪ. ⁶ Ale pɔnakε ní yápíio, baa ké ále taasike gíao yɔɔ yā'la bui dasi yáí. ⁷ Lá wí vua maa dɔ té guu, màa yā'lapio lé á luanaaikεa yɔ, asa á luanaaikεapi beεε ví de vua pó a gawí ì láaa maamaae. Tó a bɔ maa, Lua a á sáaukpa Yesu Kilisi mɔgɔɔzɪ, a á kpεla ní gawio. ⁸ Baa ké i aà eo, á yeaazi. Baa ké i wesiaále gíao,† ále aà náaike, ɔ ále pɔna zɔɔ pó gè oaa ke, ⁹ ké ále á luanaaikεa gbε'e á suabaa ù yáí.

* 1:2 Lev 17.11, Ebe 9.22 † 1:8 Zāa 20.29

Wí a gbé p'ó lé àà náaikε kūo.†

7 A de gbè beede ũ á gbé p'ó ále àà náaikεone, āma a de gbé p'ó lé àà náaikεone mào.

Gbe p'ó ēbona p'ákpai

mé g'ò gbεo mide ũ.‡

8 Mào lo a de:

Gbe p'ó wí gēmbolēwà ũ,

gbesi p'ó aai kpa a fu ũ.§

Aa gēmbolēwà ké aai Lua yādao yái. Beewa Lua dīlené.

9 Ame á bui p'ó Lua ní séo ũ, kíao ũ, àà gbàgbanao ũ,* gbé p'ó an kua adoao ũ, àà gbé yenzideo ũ, ké à Lua p'ó á sisi a b'o gusiau, à g'èán'o a gupua bonsaede guu táasile.†

10 A de Lua gbé'ó ũ yāao,

tiasa ò a g'ò a ũ.‡

Lua i sùuukeán'o yāao,

tiasa ò a k'èán'o.§

Kua luanaaikensai'o guu

11 Ma gbé yenzideo, lá á de nib'o b'òm'oo ũ la, mále ledawáe, à mikē á d'ée'li p'ó aai zikaán'owa. 12 Ao ku gbé beedeo ũ luanaaikensai'o guu. Beewa baa tó aale á dile väikena'o ũ, tó aa yāmaa p'ó ále keo è, aa Lua sáaukpa yákpalekeg'oozi.

13 A misiile iko p'ó gbēnazina dīlee pii Dii yái, kía p'ó iko vī de'ílan nò, 14 gbāade p'ó a dile àà väikena'o wetā àà maakena'o sáaukpan nò.* 15 Lua p'oeán ke: A yāmaake à lesokpa soũ wésiaedone. 16 A g'ò w'ée'ó ũe, āma ásu tó á g'ò w'ée'ó ũ g'óé väikea zé ũo. Ao ku Lua zòblena'o ũ. 17 A gbépii kpela. Ao ye á Yesude deozi. A vīake Luae. A kía kpela.

18 Zikena'ò, à misiile á diione, í z'òke d'óné yápii guu. I ke dii maa n'òsedoude'ò ntēe no, ní a p'ās'ibe lo. 19 Tó wà íadawá pā, tó a menakè'ò Lua yái, bee ài vīé. 20 Tó wà á gbé á tàae yái, tó a menakè'ò, bee tó vī má ni? Ama tó a taasikè yāmaa p'ó á ke yái, tó a menakè'ò, Lua a á sáaukpa. 21 Bee yái Lua á sisii à á sé. Kilisi taasikéé à ze'òb'óé, ké à'ò te a iai yáie.

22 I duunakεo,

wi ma à εεtò.†

23 Ké wà àà s'òs'ò, i a zásimáo. Ké à taasikè, i yāpāsí oné'ó, à zè ní Lua yákpaleken maa'oe. 24 Ōme wá duuna dī a miwa‡ à gào líwa, ké wá bàa su à'ò kú ní duunao lo, w'io ku makea guu. Aà flàala iao mé wá gbāgbā.§ 25 Asa a sāsā lán s'ao'wa yāae,* ò a ea

† 2:6 Isa 28.16 ‡ 2:7 Sou 118.22 § 2:8 Isa 8.14-15 * 2:9 B'oa 19.5-6 † 2:9 Isa 9.1-2 ‡ 2:10 Lom 9.25-26 § 2:10 Oze 2.25 * 2:14 Lom 13.1-5 † 2:22 Isa 53.9 ‡ 2:24 Isa 53.11-12 § 2:24 Isa 53.5 * 2:25 Isa 53.6

su á Dãna ní á D`anaowa tiasa.

3

Kua ní k̄so

¹ N̄ōe s̄s̄, à misiile á z̄á̄ne.* Tó an gb̄ēo lé Lua ȳadao, á kua a ní lile. Baa tó i ȳae oné̄o, ² aa e á kú gb̄ás̄isai mé ále misiilené. ³ A kefenke w̄ēlea su à̄o de mekaa yá ũo, mit̄aa ge n̄ōambleb̄o ge p̄okasadaan n̄o.† ⁴ Aà̄o de á n̄òse guu yá p̄ó lí láao ũ, n̄òsenie ní z̄iabusao. Bee mé gbia Luae. ⁵ Asa beewa n̄ōe lousisina p̄ó an wé d̄o Luazi ȳāo nízià kè̄ke, aa misiile ní z̄á̄ne. ⁶ M̄aa Sala de, í Ablahaũ ȳama í oè Baa.† Tó ále ȳamaake, mé ále p̄ó p̄ó w̄i víakeè ȳadao, a Sala ̄lesèn we. ⁷ M̄aa ḡõēo s̄s̄ à̄o kúr̄n̄o n̄ōked̄sané guu,§ íli ȳamamá, ké p̄ōe su kp̄áé á wabikea guuo, asa á de w̄eni gbablen̄o ũ s̄anūe.

⁸ Bee gbea à̄o ledoū ví ní k̄so ápii. Āo w̄enad̄k̄õe, à̄o yek̄õi, à̄o gb̄ēke ví ní k̄so, í busak̄õe. ⁹ Asuli v̄ai flabo ní v̄aioo. Asuli gb̄é p̄ó á s̄s̄s̄ s̄s̄s̄o. A samaa'oe, asa Lua á sisi à b̄aaadaágu yáie.*

¹⁰ Gb̄é p̄ó ye a w̄eni à̄o maa, mé a ye a kua à̄o na, aà a lé f̄õ ní ȳav̄ai oao, asuli to ēe b̄o a léuo.

¹¹ Aà mik̄e v̄aiwa, i maake, aà aafia zé w̄ēle, ío tei.

¹² Asa Dii í w̄ete gb̄emaazi, í swákpa an wabikeazi.

Dii í mikp̄ed̄o v̄aik̄enāne.†

Taasik̄ea maakea yáí

¹³ Tó á á̄iav̄i ní maakeao, déme a á wet̄ai? ¹⁴ Baa tó a su taasik̄e maakea yáí, b̄aaadēon á ũ.† Asuli víake an w̄et̄ēao, ásu s̄òdeedeek̄eo. ¹⁵ A Kilisi d̄õ Dii ũ á s̄õ guu.§ Āo ku sou guu ḡōpii, ké à e ȳawe gb̄é p̄ó lé á la yá p̄ó á wé d̄oi miiwa. ¹⁶ Ali oné busebuse ní beee d̄sané̄o. A oné ní n̄òsepuāo l̄o, ké w̄i e gb̄é p̄ó aale á s̄s̄s̄ maa p̄ó ále ke á Yesudeke yáio kú. ¹⁷ Taasik̄ea lá Lua yeiwa maakea yáí maa de taasik̄ea ȳav̄aik̄ea yáila.

¹⁸ Kilisi gà ḡen do duunawoloa yáie. T̄aaesaide gà wá t̄aaedēo yáí, ké à e géwan̄o Lua kíi. Wà aà dè aà gb̄enaz̄ink̄e guu, ̄õ Lua aà vù aà nis̄ink̄e guu. ¹⁹ Aà nis̄ink̄epi guu à gè waasok̄e nis̄ina p̄ó wà ní ká kp̄ēūne.* ²⁰ Aa b̄ò Lua yá kp̄e ȳaae, ḡō p̄ó àle menake e N̄ōee gè a ḡó'ílena ke làaò. Gb̄é p̄ó b̄ò íu aafia

* 3:1 Efe 5.22, Kls 3.18 † 3:3 1Tim 2.9 ‡ 3:6 Daa 18.12 § 3:7 Efe 5.25, Kls 3.19 * 3:9 Lom 12.14, 17 † 3:12 Sou 34.13-17 ‡ 3:14 Mat 5.10 § 3:15 Isa 8.12-13 * 3:19 1Pic 4.6

gópi sabaiɔ dasio, gbɛɔn swaaɔɛ.† 21 Ipi mé de á da'ilekea pɔ í á suaba taa ũ tia. Da'ilekɛapiá mè gbásiwoloa yá no. Lɛgbɛa Luaɛ ní nòɛpuaoɛ. I á suaba ké Yesu Kilisi bɔ gau yáí. 22 A ikokè malaikaɔ ní táaɔ ní ní gbãadeɔ ní ní ikodeɔwa, ɔ à tà luabɛ, a ku aà ɔplaai.

4

Kua Lua pɔ ũ

1 Lá Kilisi gà a gbɛnazinke guu, ápiɔ à bee nòɛ da sɔ, asa gbé pɔ gà a gbɛnazinke yá musu kè duunawae. 2 Gɔɔ pɔ gɔé á kua guu, á dɔɛ'li suli dɔaaé ɔo, sema Lua pɔɛá. 3 A kua luayãdansaio yãkea guu yãa mò ɛ. A kú yãa wisaiyãkea guu ní dɔɛ'lio ní wɛdekeao ní lalasi kɔɔo ní wɛmi wɛzĩgbaao ní táagbagbaao, pɔ Lua ye a gíyãio. 4 Lá ili sirĩnɔ an lalasi zɔɔpi kea guu ɔo, í kené yãɔnsae ũ, aai á tɔbɛesi. 5 Aa ní yãkeao dau siu Luaɛ. Aà yákpalekea ní gbé bɛɛɔ ní gyaadeɔ sɔu mà. 6 Wà baonakpà gyaadepiɔne ɔ, ké an gbé pɔ yá zòlemá an gbɛnazinke guu lán gbépiiwaɔ e aao ku nisinke guu lán Luawa.*

7 Pɔpii láaa kà kái. Ayãmeto àɔ de laaideɔ ũ, íɔ ázia kúa dɔ, ké àɔ wabike Luawa yáí. 8 Yá pɔ de a píia, àɔ yekɔi ní nòsemendoo, asa yea gbéi í laka tàaea dasi.† 9 A kɔ yaaekɛ yákkütɛkasai. 10 Lá Lua gbadà á baadeɛ, à dɔkɔɛ ní gbapiɔ Lua báaa bui dodo ziia maaɔ ũ. 11 Gbé pɔ de waasokena ũ, aà Lua yã'oné. Gbé pɔ de dɔnlede ũ, aà dɔnle ní gbãa pɔ Lua a gbao,‡ ké à Lua tɔɔ yápii guu ní Yesu Kilisi gbãao. ɔme gawi ví ní gbãao gɔɔpii! Ami.

Taasikea Yesudeke yáí

12 Ma gbé yenzideɔ, ásu to yɔa pásí pɔ lé á le ɔ á sae lándɔ yákanla mé á léwaɔ. 13 Lá á baa ku Kilisi taasikea guu, à pɔnakeɔ, ké à e àɔ pɔna zɔɔ ví gɔɔ pɔ Kilisipi a ɔo gupuau ní gawio. 14 Tó wà á sɔsɔ Kilisi tɔ pɔ kúwá yáí, báaaɛɔn á ũ, asa Lua Nisina gawide diaéɛ. 15 A gbɛe su taasike gbɛɛda ge kpáí'oa ge váikea ge gude yáí. 16 Tó a taasikè á Kilisideke yáí, asu kéé wíyã ũo. A Lua sáaukpa ké Yesu tɔ kúwá yáí. 17 Asa íadaama píla, Lua gbéɔ ɔ à dàalemá. Lá wámɛ à dàalɛwá séia, a midɛ ní gbé pɔ gí baona pɔ bɔ Lua kíi síio kpelewa ni?

18 Tó gbɛmaaɔ suabaa zí'ũ,

a ɔo ní duunde luayãdansaio kpelewa ni?§

19 Ayãmeto gbé pɔ aale taasike Lua pɔɛákea yáíɔ aa nízia na ní Kena náaideɛ a ɔzi, aai wetá wàɔ maake.

5

Lua sã kpàsa gwaa

¹ Mále lɛda á gbɛzɔɔwa sa. Gbɛzɔɔn ma ũ sɔ. Má de taasi pɔ Kilisi kè seelade ũ, mé ma bàa kú ní gawi pɔ a bɔ gupuauo sɔ.

² Aɔ de kpàsa pɔ Lua kàléé dánaɔ ũ. * A ɔliai ní pɔeão teasisai lá Lua yeiwa. I ke ɔawɛɛɛɛa yáí no. A ke ní nòsemendoo. ³ Asuli gbãable gbé pɔ wa nàè á ɔzɪpɔwao. A tó á kua á são dazɛwa, ⁴ í kíafua pɔ a gawi lí láao e gɔɔ pɔ Sãdãnki m̀.

⁵ A èwaasoɔ sɔ, à misiile gbɛzɔɔne. Apii à ázia busakɔɛ, í dɔkɔɛ, asa:

Lua í íbelese ní gbé pɔ í azia se lesio,
mé a gbêke vɪ ní gbé pɔ í azia busao.†

⁶ Ayãmeto à ázia busa Lua gbãadeɛ, í á káfi gɔɔ pɔ a dilɛwa.‡

⁷ A ɔzɔè á yã'ɔmai pii, asa í laaidɔwá.§

⁸ A itêke àɔ kú ní laaio. A íbɛɛ Ibiisi de lán ǹɔmusu pɔ lé ɔɔɔwae. Ale kpálekeázi, àle gbé wɛɛɛ kú. ⁹ A giè, í ze gbãa luanaaikɛa guu, asa á dɔ ké á Yesude dee pɔ kú dúnia guuɔ pii lé taasi doupi kɛɛ. ¹⁰ Lua Báaapiide á sisi a gawi pɔ lí láaowa naa Kilisiwae. Tó a taasikè yɔɔ, a á bɔ maa, í á ze giũgiũ, í á gba gbãa, í á zedɔ. ¹¹ Ɔme gbãa vɪ gɔɔpii! Ami.

¹² Wá gbẽdo Silivɛɛ* pɔ má aà dɔ gbé náaide ũ mé lá yɔɔnaɛ bee kèémɛɛ. Ma lɛdàowá, mé má de a seelade ũ ké yá pɔ má ò de Lua gbêkɛkɛanɛ síana ũɛ. A zedò giũgiũ. ¹³ Babeli† gbé pɔ Lua ní sé lááwao fɔkpáwá. Ma né Maaku fɔkpáwá ɔ. ¹⁴ A fɔkpakɔwa ní lépɛakɔwao yeakɔi guu.‡ Lua á gbé pɔ á naa Kilisiwao gba aafia ápii.

* 5:2 Zaa 21.15-17 † 5:5 Yaa 3.34 ‡ 5:6 Mat 23.12 § 5:7 Sou 55.23 * 5:12

Zin 15.22 † 5:13 Zia 17.5, 18 ‡ 5:14 Lom 16.16

PIE LA PLAADÉ

Yá pò kú láe bee guu

Pice láe bee kè Yesu náaikenaone mpíi (1.1). Aà yázinda mé gbé pò an yá lí kòse ní Yesu baonao eboá ù. An yādanɔ í mó ní yāyaaaoe. Tó gbé ye kémá, sema aà azia kpa Lua dōa sīandewa ní Yesu Kilisi yáo lá gbé pò wesīaàlɔ òwa.

Fɔkpaamá gbɛa (1.1-2) a didi Yesudekeyāɔwa ní dea náaideɔ ù Luae lá gbé pò aa wesī Diileɔ òwa (1.3-21). Bee gbɛa à waasoken egenao yākeao ní ní kuaò bèèbò maamaa (2.1-22). A ní yādanɛ taa ò lee àaɔ guu, à mè aaɔ gbé pò aale Kilisi mɔa dāo laanikɛɛ, aaɔ mɛ Kilisi a ea mɔ bo. Pice mè tó Kilisi mɔa lé gēgē, Lua menakea yáie, asa a ye dasi zɛ'e aa Yesu náaike.

Waasonken egenao lí kēsā dúniau gueio. Pice lá plaade yādanéá tia yáe bo, àle tékpa luanaaikenaogu aa gé ae Dii dōa guu, ké aasu zā zéwao yáí.

Stanakpaa sisia pò Lua wá sisiwa

¹ Mámɛmaa Lua zina Simɔɔ Pice, Yesu Kilisi zòblena, máme ma láe bee kè gbé pò wá Lua wá Suabana Yesu Kilisi ní gbá zé aa a náaikè lāwáwa a maake yáíone. ² Gbēke ní aafiao pɛwá Lua ní wá Dii Yesuo dōa guu.

³ Lua wá sé wàò ku a gawí ní a maakeo guue, a tò wà a dō, ò aà luakegbāa wá gbá pò pò de wàò ví, wá kua i kpaalí ní aà yáo. ⁴ Beewa à yāzō beede pò à a legbè kèwēe, ké a yáí wà bo dúnia dōe'i pò í ní òkpa guu, wíò Lua dāa ví. ⁵ Yá bee yáí à aiake maamaa, à Lua náaike maakea guu, í yāmaake Lua yādōa guu, ⁶ íò Lua yá dō ázia kūa dō guu, íò ázia kūa dō mena guu, íò mena ví naa Luawa guu, ⁷ íò naa Luawa kōgbēke guu, íò gbēke ví ní kōo ní yeakōio. ⁸ Asa tó á yá beeo kūa mé aale káfíe, áò ku pā wá Dii Yesu Kilisi dōa káfíe saio. ⁹ Gbé pò yá beeo kūa sōo, à a wé kúaa à gō vīa ũe. Ké Lua duuna pò a kè yāo kèwà, à sàaague. ¹⁰ Ayámɛto ma gbé, à aiake à gbāakpa sisia pò Lua á sisi à á séwa. Tó àle yá beeo ke, á fu bauo. ¹¹ Beewa wa gbāakpaázi maamaa, íò kú ní wá Dii wá Suabana Yesu Kilisio aà kpala pò lí láao guu.

¹² Ayámɛto baa ké á yá beeo dō, mé á zedba síana pò á kūa guu, máo yápio dōague. ¹³ Goo pò má kú ma sɔ guu, mále e a maa màò tékpaágu yápio dōaágu guue. ¹⁴ Má dō ké ma boa ma

σου γωο a ka tia, lá wá Dii Yesu Kilisi d̄baa òmεεwa. ¹⁵ Má ãiake, ké yápio e àò d̄oágu γωοpii ma gaa gbεae.

Sianakpaa ānabiō yáwa

¹⁶ Ké wa wá Dii Yesu Kilisi m̄oa ní gbāao dé, i ke wá té fi p̄o wa dà ní k̄niozi no. Wa wes̄i aà z̄ōkεεε, ¹⁷ γωο p̄o Mae Lua aà kpεlà à aà t̄ob̄ò. A Z̄ōde Gawide l̄oo mà à mè a Né m̄endona yenziden aà ū, aà yá i kaagu. ¹⁸ Wa l̄oo p̄o b̄ò luabepi mà γωο p̄o wá kuaàn̄o gbèsis̄i p̄o a kua adoa musu.* ¹⁹ Bee yá p̄o ānabiō ò s̄ianap̄iliwànέ. A maa à laaid̄o yápiwa filia p̄o lé guduuduu pu ūe e gud̄oleia saana àò gé bilei á s̄ou, gu i d̄oé. ²⁰ Aò d̄o ḡia ké gb̄εe lí f̄o yá p̄o ānabi k̄è láu b̄ōlek̄è ní aziaoo. ²¹ Anabiō yāe lí b̄o gb̄ēnazina p̄oēā guuo, aa Lua yā'ò lá aà Nis̄ina d̄baanέwae.

2

Waasoken εγενao

¹ Anabi εγενao b̄ò yāa Isailiō guu. Beewa waasoken εγενao b̄o á guu l̄o, aai εε p̄o i to wà kaale ká Lua yādanεu, aai lelekpa Dii p̄o ní bózi, aai nízia kaale kándo. ² Wa t̄érizi dasi an wisaiyākea guu, wi s̄iana zé b̄ēbo an yái. ³ An biikea guu aa á ble ní εε p̄o aai blewào. Yákpalε z̄òlemá à ḡēḡē, i lí na ní Kāalena wéuo.

⁴ Asa Lua i malaika p̄o duunak̄èò too, à ní ká gbáo sia p̄o kú z̄il̄ez̄il̄e guu, àò ní k̄ūa e yákpalεkεγωοziε. ⁵ I d̄únia zi ní a yādansai p̄o kú a guuo too, a tò í d̄añla. Ama à N̄oee p̄o i maakea waasoke b̄ò ní a gb̄é gb̄ēon sopla.* ⁶ A yādà S̄ōd̄oū ní Ḡom̄ōola,† à ní kaale aa ḡò t̄ufu ū yá p̄o a luayādansaiō le seela ū. ⁷ Ama à Lotu b̄ò. A de gb̄ēmaa ū, aà n̄oε òkp̄a ikoyādansaiπiō wisaiyākea yái.‡ ⁸ Gb̄ēmaapi kú ní guue, yāv̄ai p̄o àle e àle ma lá gu lé d̄o aà wāv̄ā aà n̄oεmaa yái. ⁹ Màa Dii gb̄é p̄o naawa b̄oa yōa guu d̄o, mé a gb̄ēv̄ai k̄ūa d̄o e àò gé iadaiwà yákpalεkεγωοzi. ¹⁰ At̄esa gb̄é p̄o aai saka ikoyāu, an mè d̄oε'lio i d̄baanέ gb̄ās̄ikea guuo.

Waasoken εγενapiōá s̄ōgbāade k̄āamaideone. D̄oεa ní malaika gawideō lí ní viak̄ūo. ¹¹ Malaika p̄o an gbāa ní ní ikoo de waasokenapiōlaō aali we ní t̄ob̄ēs̄i aa ḡè ní ní káalao Dii aeo. ¹² Gb̄épio i yá p̄o wa a gbad̄o b̄ēboε. Gb̄ēnazin b̄aa mé d̄añla, aa l̄āasoo v̄io. Wà ní í ké wà ní kú wà ní de yáie. Aa kaale lán n̄òb̄ōwae, ¹³ wi v̄ai p̄o aa k̄è fiabonέ. D̄oε'liikea f̄āane i kené yāna ūe. Gωο p̄o aale blebleán̄o, aai p̄onake ní ní k̄ōnikεanέoε. An kua á guuá sāae mé gb̄ās̄ie. ¹⁴ An wé īo pea n̄oε d̄oε'lideōwa, duuna lí m̄ómáo. Aai k̄ōnike gb̄é p̄o Lua yá i zed̄o ní guuoone.

* 1:18 Mat 17.1-5 * 2:5 Daa 6.1-7.24 † 2:6 Daa 19.24 ‡ 2:7 Daa 19.12-17

Bii ní sǒ pà. Lua lekènéé. ¹⁵ Aa sàsá, aa kè zé súsuwa, aa zé dou sè ní Beoo né Balaaū pó ye ɔbēio. ¹⁶ Zaa'ina a pólēbūu'ia à yā'òè lán gbēnazinawa, à aà gbà laai aà vāikea musu, à giè ní aà mīsayākeao. § ¹⁷ Gbē beo de lán nibona pó a í bàwae, lán lousisia pó gēzea ní ñanaowa. Gusia nīnii ÿ Lua dilené yāae ū. ¹⁸ Aaí ñan gii zōo dā, aai kōnike gbē pó aa bō sāsāzeu dafuone ní dōe'io ní wisaiyāo. ¹⁹ Yá pó í ní òokpa zoon ní ū, ÿ aai gōa wēeo ū legbēné. Asa gbēpii de yá pó a sǒ blè zo ūe.

²⁰ Tó aa bō dúnia gbāsikeau wá Dii wá Suabana Yesu Kilisi dōa sabai, mé aa tò yápi èa yèlemá à ní sǒ blè, an kua gbēzā vāi ìo de a káaua. ²¹ Tó aai zé súsu dō yāao, bee maarinɔ de ké aa dō aa gbāsa bō Lua yá pó wa dàné kpela. ²² Yáasi pó wa kèe beeo siana sùmá: Gbē ì ea pó pó a pīsi ble.* Beewa lo: Sàwakusana pó wà a zu'ò ì ea mále pèleau.

3

Dii mǒzǐ

¹ Ma gbē yenzideo, lá plaade pó má kèén ke. Ampii guu ma yá dǒágu, ké à vu iu ní làasoo maaoe. ² Má ye yá pó Lua ānabio ò yāao dǒágu ní yá pó Dii wá Suabana dile a zinaone aa òeo. ³ Aò dō za káau ké gōogbēzāzǐ zīapōēākenaɔ mo á ke pōpōo* ⁴ aa me: I a mōa legbēo lé? A ku má ní? Wá maeo gāga, kási pōpii kú a gbēu lá Lua dúnia kálewae. ⁵ Ké Lua yā'ò yāa, à musu ní dúniao kè, aa yápi kpà swáae. A tōle bō íu, a ku ípi sabai, † ⁶ ípi mé dà dúnia káaua à kaale. ‡ ⁷ Lua yā'oa doupi mé tò musu ní dúnia tiaē beeo dilea té pó ū e gōo pó a yákpaleke ní a yādansai, i ní kaale. §

⁸ Ma gbē yenzideo, ásu to yáe bee sááguo: Gōo do de Diié lán wè òaa sōowae, mé wè òaa sōo deè lán gōo dowae.* ⁹ Dii zǐgbia ní yá pó à a legbè keao lá gbēeo lé ewao, àle menakeáno. A ye gbēe kaaleo, a ye gbēpii nòselilēe. ¹⁰ Dii mǒzǐ aò de lán kpái mōawae. † Zibeezǐ musu a gēzea bíoo, a pōo tékū aa pia, tōle ní pó pó kuwàò aò ku lo. ¹¹ Lá pōpii a kaale màa, à tó á kua àò ku kua ū. A tó á kua àò adoa luayāmanaò ū ¹² wedōa aà mōgōo, í wetā gōopi ka kpakpa. Gōopi zǐ musu a kaale ní téo, a pusu i a pōo yó. ¹³ Ama Lua tōle dafu ní luabe dafuo † legbè, ÿ wá wé dōi. We maakēa aò kuu.

¹⁴ Ayāmeto ma gbē yenzideo, wedōa gōopizi guu à āiake àò ku sāsai gbāsísai, ío na ní Luao. ¹⁵ A wá Dii menakea dile suabaa

§ 2:16 Nao 22.4-35 * 2:22 Yaa 26.11 * 3:3 Yud 18 † 3:5 Daa 1.6-9 ‡ 3:6 Daa 7.11 § 3:7 Isa 66.15-16 * 3:8 Sou 90.4 † 3:10 Mat 24.43, 1Tes 5.2, Zia 16.15 ‡ 3:13 Isa 65.17, 66.22, Zia 21.1

ũ, lá wá gbé yenzide Pɔlu lakèé ní ònɔ pɔ Lua aà gbàowa. ¹⁶Yápi ɔ Pɔlu ɪ o lá pɔ a kèɔ guu pii. Aà lápi gueɔ maa zí'ũ. Wésiadeɔ ní gbé pɔ an zea gbãaɔɔ aai yápiɔ kole, lá aai ke ní Luayãtaala kɪniɔwae ɔ. Maa aai nízia da kaaleu.

¹⁷Apiɔ sɔ ma gbé yenzideɔ, lá á yápi dɔ kò, à laaika ké ikoyãdansaio su á sásã ní ní εεoo. Asu bɔ á zea gbãau à léleo.

¹⁸Aɔ gbã wá Dii wá Suabana Yesu Kilisi gbêke ní aà dɔao guu. Ɔme gawi ví tia e gɔɔpii! Ami.

ZAA LA SEIA

Yá pò kú láε bee guu

Láε bee guu Zaa lé tékpa Yesudeɔgu aao naa Yesu Kilisiwa síana, aai yáke a zéwa wàò yekōzi ní Lua gbāao. A òné lɔ aa gi yādanε bèε pò ì kpáné wà Lua yá kúa súsi.

Lápi daalekii (1.1-4) Zaa ná yá pò áε yáwaε: Sema Yesudeɔ aao kōgbēɔ ũ ní Mae Luao ní aà Né Yesu Kilisio. A gbèamá aa ze ní Lua zína pò aa wesi Yesu Kilisile mé aa swādò aà yādanεiɔ seeladekeo, aaiɔ ku gupua guu, asa Luaá gupuaε. Bee yái, sema aao yekōzi (1.5-2.17). Bee gbεa à lekà Kilisi ibεεɔ moa yáwa, εde pò aai me Yesuá Kilisi no (2.18-29). Bee gbεa à yá pò ì to wà Lua né síandeɔ dō ò: Yázεdekεa, yeakōi, Yesu Kilisi náaikεa (3.1-24). A yá pò ì to wà síana dōkōε ní εεo ò (4.1-6), ɔ à èa sù yeakōzi yáwa. Dea Lua gbé ũá yeakōi yáε, asa Lua lɔ yeñziε (4.1-21). Lápi láakii à luanaaikεa pò ì ní ká zibleawa yá'ò (5.1-21).

Lápi ì dea Yesude síande ũ yá bɔɔlekewēε. I Yesudeɔ gba làasoo maa ké aa e bɔ yādanε εde pò ì ní sɔ bleo guu, aai Yesu Kilisi náaikε ní yeakōzio.

Yá wēnide

¹ Gbé pò kú za asínizí* wa aà yāmà, wa aà è ní wéo, wa aà gwà, wa ɔkàwà, Yá wēnidepi bao wáε kpáé. ² Wēnidepi bò gupuaui, wa aà è, aà seeladeɔn wá ũ. Wēnidepi ku yāa Mae Lua kíiε, ɔ à bòwá.† Aà bao wáε kpáé. ³ Yá pò wá mà wá è ɔ wáε oé, ké ápiɔ á lé e àɔ douwanɔ, asa wá lé dou ní Mae Luaoε ní aà Né Yesu Kilisipio.‡ ⁴ Wáε yáε beeɔ oé ké wá pona e peewáε.

Luad gupuaε

⁵ Bao pò wá màwà wáε kpáén ke: Luaá gupuaε, gusia ku aà kíio, baa yɔɔ. ⁶ Tó wa mè wá lé douaànɔε mé wá kú gusiau, εε wáε tó, wáε zíkε síanawao. ⁷ Tó wá kú gupuaui lá Lua ku gupuauiwa sɔ, ɔ wá lé aɔ dou, aà Né Yesu au ì wá duuna píi wolowá.

⁸ Tó wa mè wá duuna vío, wáε wázia sāsáε, wá síana vío. ⁹ Tó wa wá duunaɔ ò Luaε, Lua dee náai ví, ì yáke a zéwa, a wá duunapiɔ kéwá, a yāvái wolowá píi.§ ¹⁰ Tó wa mè wi duunakeo, wa Lua díle εde ũε, wá aà yá kúao.

* 1:1 Zaa 1.1 † 1:2 Zaa 1.14 ‡ 1:3 Zaa 17.3 § 1:9 Sou 32.5

2

¹ Ma néo, mále yá bee oé, ké ásu duunakεo yáie. Ama tó á gbēe duunakè, wá Zennode ví Mae Lua kíi taaesaide Yesu Kilisi ũ. ² Ɔme wá duuna awakpabɔ ũ. * I ke wá duuna ado no, dúnia búu gbéɔ póe.

³ Tó wá yá pɔ a díleo kūa, beewa wá dō siana ké wá aà dō. ⁴ Tó gbé mè á aà dō, mé a yá pɔ a díleo kūao, εdeε, ade siana vío. ⁵ Gbé pɔ aà yá kūa sō, aà yea Luazi papaa sianaε. Pó pɔ a to wà dō ké wá naawàn ke: ⁶ Gbé pɔ mè á naawà, sema ade kua ào de lá Kilisi ku yāawa.

Yá dafu dílea

⁷ Ma gbé yenzideo, i ke yá dafu ma a lakèéo, yāzi pɔ wa díléé za káauε. † Yāzipi mé Lua yá pɔ á mà ũ. ⁸ N beeo yá pɔ mále a lákéé dafu loε, wí a siana e aàpi ní ápiowa, asa gusia lé gē, ɔ gupua sīandé ‡ lé bii sa.

⁹ Gbé pɔ mè á kú gupuau, mé a za a gbédeegu, ade ku gusiaue e tia. ¹⁰ Gbé pɔ ye a gbédeezi ku gupuau, aà yāe lí tó gbēe fuo. ¹¹ Gbé pɔ za a gbédeegu ku gusiaue, a be gusiau, a dō gu pɔ ále géuo, ké gusiapi aà víakù yáí.

¹² Ma néo, má lāε bee kèé
ké á duuna kèwá aà tó yá musu yáí.

¹³ Maeo, ma lāε bee kèé
ké á gbé pɔ kú za asinizipi § dō.
Ewaaso, ma lāε bee kèé
ké a ziblé Setāuwa.

¹⁴ Ma néo, ma lāε bee kèé
ké á Mae Lua dō.
Maeo, ma lāε bee kèé
ké á gbé pɔ kú za asinizi dō.
Ewaaso, ma lāε bee kèé
ké á gbāa mé á Lua yá kūa,
ɔ a ziblé Setāuwa.

¹⁵ Asu ào ye dúniazio, ge pɔ pɔ kú a guuo. Tó gbé ye dúniazí, a ye Mae Luazio. ¹⁶ Asa yá pɔ kú dúnia guu píi, dōé"i ní wetonlaao ní àizεε íandāao, i bɔ Mae Lua kíio, à bò dúnia kíie. ¹⁷ Dúnia lé gē ní a pɔ pɔ wí a nideo, āma luapœākεna ao ku gɔɔpiie.

Kilisi ibεε

* 2:2 Lom 3.25 † 2:7 Zaa 13.34 ‡ 2:8 Zaa 1.9 § 2:13 1Zaa 1.1

18 Ma néɔ, ɔɔ gbɛzã wá kuwà. Lá á mà Kilisi ibɛɛ lé mɔ, àà ibɛɛɔ dasikù sa. Beewa wá dɔ́ ké wá kú ɔɔ gbɛzãwá. 19 Gbɛ́pɔ́á wá gbɛ́ɔ no, a yáí aa b̀lɛ wá guu. Tó wá gbɛ́ɔne yãa dɔ́ aa kúwanɔ. Aa k̀wá ké wà e dɔ́ an gbɛ́e de wá gbɛ́ ũo yáíe.

20 Apɔ́ sɔ́, Lua Nisína d̄íe, ɔ́ a síana d̀ ãpɔ́i. 21 Ma lãe bee k̀éé, ké a síana d̀ yáíe, i ke á d̄ɔo no. A d̄ɔ́ ké ɛɛe lí b̀ síana guuo. 22 Démɛ de ɛɛde ũi? Gbɛ́ pɔ́ ɔ́ Yesu Mɛsiikɛiɛ. Gbɛ́ beeá Kilisi ibɛɛɛ, à ɔ́ Mae Luazi n̄ àà Néoe. 23 Gbɛ́ pɔ́ ɔ́ Lua Nézi ɔ́ Mae Luazi b̀. Gbɛ́ pɔ́ zè n̄ Lua Néɔ zè n̄ Mae Luao b̀.*

24 Aɔ́ yá pɔ́ á mà za káau k̄ua. Tó á yá pɔ́ á mà za káaupi k̄ua, áɔ́ naa Lua Néwa n̄ àà Maeo. 25 Pɔ́ pɔ́ Kilisi a legb̀w̄ɛɛ mé w̄eni láasai ũ.

26 Ma lãe bee k̀éé gbɛ́ pɔ́ aale á sã́sã́ yá musue. 27 Apɔ́ sɔ́, Nisína pɔ́ á è Kilisiwa kú á guu. A bàa kú n̄ gbɛ́e yãdadaaéoo, asa àà Nisína lé yápii dadaé, mé a síana v̄l, ɛɛ ku àà guuo. Lá àle dadaé, àɔ́ naa Kilisiwa màa.

28 Tiasa ma néɔ, àɔ́ naawà àɔ́ gé, ké ɔɔ pɔ́ à m̀, wá s̄ɔ́ iɔ́ dilɛa. Wá ɔɛɛ a ɔ́ kpá wá w̄éi àà m̀ɔɔɔ. 29 Lá á d̄ɔ́ a maa, àɔ́ d̄ɔ́ ké yãmaakɛna piíá àà néɛ.

3

Lua néɔ

1 A gwa lá Mae Lua yewázi z̄ɔɔ, ké ì wá sísi a néɔ,* mé wá a ũ s̄ɔ́! Dúnia wá d̄ɔo, ké i àà d̄ɔo yáí. 2 Ma gbɛ́ yenzideɔ, Lua néɔn wá ũ tia, mé lá wáɔ de i b̀ gupau yãao. Wá d̄ɔ́ ké ɔɔ pɔ́ à m̀, wáɔ de laaàwa, asa wá wɛsiaàlɛ, wí àà e lá a de. 3 Gbɛ́ pɔ́ a wé d̄ɔ̀aàzi màa, aàɔ́ ku gbã́s̄isai lá Kilisi ku gbã́s̄isaiwa.

4 Gbɛ́ pɔ́ duunakè b̀ Lua yá kpɛɛ, asa duunaá b̀ɔa Lua ikoyã kpɛɛ. 5 A d̄ɔ́ ké Kilisi m̀ duunawoloa yáíe, mé a duuna v̄l.† 6 Gbɛ́ pɔ́ naawà líɔ te duunawao. Duunkɛnae i àà eo, a àà d̄ɔo.

7 Ma néɔ, ásu to gbɛ́e á sã́sã́, yãmaakɛna mé maa lá Kilisi maawa. 8 Gbɛ́ pɔ́ ì duunakéá Ibiisi gbɛ́, asa Ibiisi duunakè za as̄nizíɛ. Ibiisi yáɔ midɛa yáí Lua Né m̀i. 9 Gbɛ́ pɔ́ Lua àà ì líɔ te duunawao, asa Lua kɛkɛá kú àà guue. A f̄ɔ́ líɔ te duunawao, ké Lua àà ì yáí. 10 Lá wá Lua néɔ d̄ɔ́k̄ɛ n̄ Ibiisi néɔn kɛ: Gbɛ́ pɔ́ lí yãmaakɛo ge gbɛ́ pɔ́ ye a gbɛ́deezio, adeá Lua né no.

Yeak̄si

11 Yá pɔ́ á mà za káaun kɛ: Wàɔ yek̄si.‡ 12 Asu àɔ́ de lán Kainuwao. A de Setãu pɔ́ ũe, ɔ́ à a d̄auna d̄e.§ Bóyáí à àà d̄èii? Ké àà yãkɛa v̄i mé àà d̄auna pɔ́ maa yáíe. 13 Ma gbɛ́ɔ, tó dúnia

* 2:23 Zaa 5.23, 15.23 * 3:1 Zaa 1.12 † 3:5 2Kln 5.21 ‡ 3:11 Zaa 13.34

§ 3:12 Daa 4.8

zaágu,* ásu to à bɔ́ á saεo. ¹⁴ Wá dǔ wa bɔ́ gau wa gē wēni guu,† ké wá ye wá Yesude deεɔzi yáí. Gbḗ pɔ́ ye gbḗio, adeá gεε e tia. ¹⁵ Gbḗ pɔ́ za a gbḗdeeguá gbḗdenae. A dǔ ké gbḗdenae lío wēni láasai v̄io.

¹⁶ Yáε bee mé a to wà dǔ lá yeak̄si de. Kilisi azia kpà wá yáí. Wápio s̄o, sema wà wázia kpá wá Yesude deεɔ yáí màa. ¹⁷ Tó gbḗ de pɔ́de ũ, mé a è a gbḗdee lé wēnake, tó i wēnad̄ōo, a ye gbḗi lá Lua yeiwae? ¹⁸ Ma néo, wásu wàò yek̄si n̄ lédo. Wàò yek̄si síana n̄ yákeao. ¹⁹ Beewa wá dǔ ké síana gbḗon wá ũ, màa wá s̄o aɔ daa doũ Lua ae. ²⁰ Tó yáε sù lé wá s̄o v̄i s̄o, wá dǔ ké Lua z̄o de wá láasooa, a yápii dǔ.

²¹ Ma gbḗ yenzideɔ, tó wá láasoo lé wá dayāuo, wá s̄o aɔ dilεa Lua aeε, ²² wí pɔ́ pɔ́ wá gbḗawà e, ké wá yá pɔ́ a dilεo k̄ua mé wi yá pɔ́ i kaaágu ke yáí. ²³ Yá pɔ́ a dilεwēen ke: Wà aà Né Yesu Kilisi náaikε,‡ wíò yek̄si lá a dilεwēewa. § ²⁴ Gbḗ pɔ́ yá pɔ́ a dilεo k̄ua naawà, mé Luapi ku ade guu. Wá dǔ ké a kú wá guu aà Nisina pɔ́ a kpàwá yáí.

4

Nisinao d̄sak̄ε

¹ Ma gbḗ yenzideɔ, ásu gbḗ pɔ́ aa mè wa Lua Nisina v̄io yá sí mípio. A n̄ táasika à gwa tó nisina pɔ́ aa v̄i b̄o Lua kíie, asa ānabi eεnao dasikù dúniau. ² Yá pɔ́ a to à f̄o dǔ tó Lua Nisina aa v̄in ke: Gbḗ pɔ́ mè Yesu Kilisi mò gbḗnazina ũ, nisina pɔ́ a v̄i b̄o Lua kíie. ³ Gbḗ pɔ́ Yesu dǔ màao, nisina pɔ́ a v̄i i b̄o Lua kíio. Kilisi ibεε pɔ́ á mà àle m̄on we. A ku dúnia guu kò.

⁴ Ma néo, Lua gbḗon á ũ, a z̄ible ānabi eεnapiōwa, asa Lua Nisina pɔ́ kú á guu z̄o de nisina pɔ́ kú dúnia guula. ⁵ Dúnia gbḗon n̄ ũ. Bee yáí aal̄ dúnia yā'o, ò dúnia gbḗo i n̄ yāma. ⁶ Lua gbḗon wá ũ. Gbḗ pɔ́ Lua dǔ i wá yāma, gbḗ pɔ́ de Lua pɔ́ ũo lí wá yāmao. Beewa ò wá Nisín síande d̄ok̄ε n̄ nisín eεnao.

Lua ò yeñzi

⁷ Ma gbḗ yenzideɔ, wàò yek̄si, asa yeak̄si i b̄o Lua kíie. Gbḗ pɔ́ ò ye gbḗi mé Lua né ũ, a Lua dǔ. ⁸ Gbḗ pɔ́ lío ye gbḗio Lua d̄o, asa Lua ò yeñzie. ⁹ Lá Lua yeawázi b̄o gupuaun ke: A a Né m̄endona z̄i dúnia guu,* ké wà wēni e n̄ aà gbāaoε. ¹⁰ Aà yeawázipin ke: I ke wámε wá ye Luazio, Lua mé yewázi, ò a a Né z̄i wá duuna awakpab̄o ũ. ¹¹ Ma gbḗ yenzideɔ, lá Lua yewázi màa, sema wàò yek̄si s̄o. ¹² Gbḗe i wesi Luale yāao,†

* 3:13 Zaa 15.18 † 3:14 Zaa 5.24 ‡ 3:23 Zaa 6.29 § 3:23 Zaa 13.34 * 4:9 Zaa 3.16 † 4:12 Zaa 1.18

ãma tó wá yekõì, Lua kú wá guu, mé aà yeawázipi papaa wá guu.

¹³ Wá dõ ké wá naawà mé a kú wá guu, ké à a Nisina kpàwá yáì. ¹⁴ Wá è, a seeladeɔn wá ù, Mae Lua a Né zì dúnia Suabana ùε. † ¹⁵ Gbế pò ò Yesuá Lua Néε, Lua ku aà guu, mé ade ku Lua guu. ¹⁶ Wá dè ké Lua yewázi mé wá a náai vī.

Lua ìb yewázi. Gbế pò ìb ye gbéì naa Luawa, mé Lua naawà. ¹⁷ Lá Lua yeawázi pεεwán ke: Wá sõ aɔ dilea yákpalekeεgɔɔziε. Asa lá Kilisi de, wápiɔ sõ, màa wá de dúniaε bee guu. ¹⁸ Gbếε lí vīake gbế pò yeazieo. Tó Lua yewázi wásawasa, wáɔ vīake aà yá musuo, asa wī vīake gbế pò wàle e a ìadamáε. Vīade líɔ dõ Lua yewázi wásawasao.

¹⁹ Wápiɔ, wio ye gbéì, ké Lua d̀aa yewázi yáì. § ²⁰ Tó gbế m̀é á ye Luazi, mé a za a gbếdeegu, εedeε. Asa gbế pò ye a gbếdee pò ì ezio, a f̄ aɔ ye Lua pò ì eozio. ²¹ Yá pò a ðilew̄εen ke: Gbế pò ye Luazi, sema aà ye a gbếdeezi s̄.*

5

Lua Né náaikea

¹ Gbế pò Yesu náai vī Mesi ù, Lua mé ade ì. Gbế pò ye dei ye néie b. ² Tó wá ye Luazi mé wá yá pò a ðileɔ k̄ua, beewa wá dõ ké wá ye Lua néɔzi. ³ Asa yea Luazi mé yá pò a ðileɔ k̄ua ù. * Yá pò a ðilepiɔ zì'ù s̄o, † ⁴ asa gbế pò Lua aà ì ì zible dúniawae. Wá luanaaikεa mé ì to wà zible dúniawa. ⁵ Déme ì zible dúniawai? Gbế pò sí Yesuá Lua Néε bàasio.

⁶ Yesu Kilisipi mé gbế pò m̀ò à da'ilekè, aà au b̀le ù. I ke da'ileε adoo, à da'ilekè, aà au b̀le b. Lua Nisina mé aà seelade ù, asa òme síande ù. ⁷ Seelaɔ ku àaõε: ⁸ Lua Nisina ní ìpio ní aupio, mé an àaõ pii an yá douε. ⁹ Lá wī gbēnazina seeladeke sí, Lua seeladeke de beea, asa Lua yápi ò a Né yá musue. ¹⁰ Gbế pò Lua Né náai vī seelapi vī a s̄o guu. Gbế pò ì Lua yá sio, ade Luapi ðile εede ùε, asa ì yá pò Lua ò a Né musu sio. ¹¹ Yá pò a òn ke: Lua wá gbá wēni láasai, mé wēnipi ku aà Né k̄iε. ¹² Gbế pò Lua Né vī wēni láasai vī. Gbế pò Népi v̄io wēnipi v̄io. ‡

¹³ Ma yá beeo òé, á gbế pò ále Lua Né náaikεo, ké àò dõ á wēni láasai vī. ¹⁴ Lá wá s̄ ìb dilea Lua aen ke: Tó wa pò wabikèwà lá a yeiwa, ì wá yāmaε. ¹⁵ Lá wá dõ ì wá wabikea ma, wá dõ ké wa pò pò wa a wabikèwà è kò.

¹⁶ Tó gbế a gbếdee è, àle duuna pò lí ní kaaleo ke, aà wabikeè, Lua ì aà gba wēni. Duuna pò lí ní kaaleo má ò. Duuna pò ì ní

‡ 4:14 Zaa 3.17 § 4:19 Lom 5.8 * 4:21 Mat 22.37-39 * 5:3 Zaa 14.15

† 5:3 Mat 11.30 ‡ 5:12 Zaa 3.36

kaale kú, i ke bee má ò àà a wabikeo. ¹⁷ Yãvãikea píiá duunae, ãma duuna pó lí ní kaaleo ku.

¹⁸ Wá dõ ké gbéé pó Lua aà í lío te duunawao, asa Lua Né í aà dõa, Setãu lí fõ okãwào. ¹⁹ Wá dõ Lua gbéon wá ù, mé dúnia búu kú Setãu ozi. ²⁰ Wá dõ ké Lua Né mò, ñ à wá wé kè, ké wà e Slande dõ. Wá kú Slandepi guu ní aà Né Yesu Kilisio. Ome Lua slandepi ù. Ome wēni láasai ù.

²¹ Ma néo, à laaika dii egeaozi.

ZAA LÁ PLAADÉ

Yá pò kú láe bee guu

Lápi kēnaá gbēzōe, ɔme Lua zina Zaa ũ. A ò Yesudeone aao ku siana guu ní yeakōzio (1-6). A lezámá gbēsāsānao yá musu, ɔ à a moa ní gwai baokpáné à fòkpámá (12-13). Apii guu a gbèamá aa laaika aa ze gbāa ní Lua zé siande guu.

Siana ní yeakōio

¹⁻² Ma gbēzō, máme ma láe bee kè gáli pò Lua díle gbéone. Má yeázi siana guu, siana pò kú wá ví mé wáo kuò gɔɔpii yáí. Máme má adoo, ní gbé pò aa sianapi dōo píie. ³ Mae Lua ní a Né Yesu Kilisio gbēkekéé ní sùuuo ní aafiao siana ní yeakōio guu.

⁴ Ké má è á gbēe ku siana guu lá Mae Lua dílewēewa, ma pò kèna maamaa. ⁵ Tiasa ma gbé, mále wabikewáe. I ke yá dafu mále oéo, yá pò wá ví za káaué. Wà yekōi.* ⁶ Yeakōin ke: Wà yá pò Lua díle kúa. Yá pò Lua dílepi mé de wà yekōi lá á mà za káauwa.

⁷ Gbēsāsāna dasiò ligua dúnia guu, aai me Yesu Kilisi i mo gbēnazina ũo. Gbé bee taaá gbēsāsānae, Kilisi ibeεε. ⁸ A laaika, ásu to zí pò wá kè ke pāo. A to à ài'e a lé gbεu. ⁹ Gbé pò ví Kilisi yādanε léa Lua dōo. Gbé pò zè ní yápíio Mae Lua ví ní aà Néo an píi. ¹⁰ Tó gbé mò yādadaíé mé a yá bee kúao, ásu à aà díleo. Ásu gbāakpaaàzi seo. ¹¹ Asa gbé pò gbāakpaaàzi lé kú aà vāikeao guuε.

¹² Má yáví dasi mà oé, āma má ye mà kēé láuo. Ma wé doi mà mo á gwaie, wí bo kō léu,† ké wá pona e ke zài. ¹³ Gáli pò Lua díle la gbé fòkpawá.

* 1:5 Zaa 13.34 † 1:12 3Zaa 13-14

ZAA LA AAᵛDE

Yá pó kú láε bee guu

Gbēzᵛᵛ pó Zaa lá plaade kè mé láε bee kè Gaiueε. Gaiu i zike Luaε, i nibᵛᵛ yaaeke, asa à zè ní sīanao. Diotefi sᵛ denlaweelena pó gī sīanaie. A bᵛ Zaa kpe, i aà gbéᵛ dileo. A Yesude pāle pó wī me Demetiu maabò (12), ᵛ à a mᵛa wékpaleiᵛzi yā'ò à fᵛkpmá (13-15). Wá è lápi guu gbāakpaa Yesudeᵛziá yeakᵛzi yáε, mé zεa ní sīanao yáε.

Lua zikenao dilea

¹ Ma gbēzᵛᵛ, máme ma láε bee kè ma gbé yenzide Gaiusie.* Má yenzi ní sīanao. ² Ma gbé yenzide, miᵛ wabikene ké nyᵛ aafia, yápii i bᵛne maa, lá n bᵛ maawa. ³ Ké wá gbéᵛ mᵛ, aa òmeε lá ní sīana kūa mé ní kú a guu, ᵛ ma pᵛ kèna maamaa. ⁴ Tó má mà ma néo kú ní sīanao, pᵛnae demεε beelao.

⁵ Ma gbé yenzide, ní náai ví zī pó ni ke wá gbéᵛne guu, atēsa nibᵛᵛ. ⁶ Aa n yeawázi yā'ò wá gālideᵛne. Kūsūa kené, lá a maa wá ke Lua zī guuwa. ⁷ Asa aa dàzeu ní Kilisi tᵛo, mé aa daa luayādansaiᵛ gāuo. ⁸ Sema wá gbé bee taao yaaeke, wīᵛ de an zikendeᵛ ᵛ sīana baokpaa guu.

⁹ Ma taalanae kè n gālideᵛne, āma Diotefi denlaweelena ye wá yáio. ¹⁰ Bee yái tᵛ ma mᵛ, má bᵛaàᵛ ní yá pó i keᵛ ní yāvái pó i dᵛwáᵛ. Bee lí ká aà bakanswāua ᵛo, ili wá gbéᵛ dileo, baa se i gī gbé pó ye ní dileᵛne, i kāaakekī zᵛné.

¹¹ Ma gbé yenzide, nísu yāvái dadao, sema yāmaa. Gbé pó i yāmaake mé Lua pó ᵛ, gbé pó i yāváiε Lua dᵛo. ¹² Gbépii i Demetiu tᵛnasi. Baa sīana i aà sáaukpa. Wápiᵛ wi aà sáaukpa sᵛ, mé ní dᵛ ké wá seeladeke náai ví. ¹³ Má yāví dasi mà one, āma má ye mà kēne láuo. ¹⁴ Ma wé dᵛi wá wesikᵛle tia, wī yāᵛ kᵛ léu.† ¹⁵ Lua n to aafia. N gbēnaᵛ fᵛkpmā. Fᵛkpa wá gbēnaᵛwa dodo.

* 1:1 Lom 16.23 † 1:14 2Zaa 12

YUDA

Yá pò kú láε bee guu

Yuda lá n̄ Piεε lá plaadeo (lee 2) aa waasoken εγεναο yá'ò n̄ yāvái pò aal̄o kūaοε. Lán Zaakiwa Yudaá Yesu dāunaε l̄o.

Yuda zoadò waasoken εγεναο pò an yá gè Yesudeο guuοwa pāsīpāsī, à go pò a n̄ gbē yá'ò (3-16). A ò Yesudeοne aa ze gbāa Yesu náaikεa guu (17-23). A lápi m̄ide n̄ Lua t̄oοao.

Lápi yá pò εε l̄'ine yá b̄oοekè, mé à àizāna pò wá wé d̄oi naa Lua n̄ Yesu Kilisiowa guu yá'ò l̄o (20-21).

Waasoken εγεναο

¹ Mámεmaa Yuda, Yesu Kilisi z̄òblena, Zaaki dāuna.* Mámε ma láε bee kè Mae Lua yenzide pò à n̄ sisi a n̄ kūa naa Yesu Kilisiwa guuοne. ² Lua s̄uuu n̄ aafiao n̄ a yeaázio n̄oοaaé.

³ Ma gbé yenzideο, má ye mà lákéé yāa wápii suabaa yá musu, ò má è à kù teasiε mà kée mà lēdaowá à gí n̄ áziao Yesu yá pò Lua n̄é á z̄i gēn do e ḡoοpii musu. ⁴ Asa luayādansaiο gè wá guu kpái,† aai wá Lua gbēke e n̄ wisaiyākea zé ūε, aai lelekpa wá Dii m̄endona Yesu Kilisizi. Ia pò Lua a damá kú aà yá taala guu à gègē.

⁵ Ké Dii Isailiο b̄òle Egipi,‡ a gbεa à gbé pò aai a náaikεoο d̄ede.§ Má ye mà yápi d̄oagu, baa ké á d̄o kò. ⁶ Malaika pò aai ze n̄ n̄ luakpamaoο aa p̄akp̄a n̄ kúkiiziο s̄o, Lua n̄ ká gusiau yeyea n̄ m̄odaonao àο d̄omá ḡoοpiiε e yákpalekeḡoο z̄oο z̄i. ⁷ S̄oοoū n̄ Ḡoοoοo n̄ w̄éle pò liaanzio gbéο yá bee taa kè s̄o, aa n̄zia kpà gbāsī d̄oοsai keawa.* An kaalea de iadama n̄ té gasaio seela ūε. ⁸ Luayādansai nana'onapiο lé ke màa s̄oε. Aai n̄zia da gbāsikeau, aai gi ikoyai, aai malaika gawideο s̄s̄s̄. ⁹ Baa malaikaο kía Miseli, ḡoο pò àle lekpaake n̄ Ibiisio M̄ozi ge yá musu, i we à aà s̄s̄s̄ à yādāaalao, āma a òè a k̄o le n̄ Diio.† ¹⁰ Gbēpiο s̄o aai yá pò wa a gbad̄oο b̄ēboε. Ōno pò wà n̄ iò ò aa v̄i lán n̄òb̄oοwa làasoosai, ò i gēn̄o kaaleu. ¹¹ Waiyoo ampiο, aa Kainu‡ zé s̄è. Aa si Balaaū§ sāsāu òa yái. Aa b̄ò Lua kpe lán Kolewa,* aa òokp̄a laaāwa. ¹² Aa de s̄āa ū á gbēke v̄ia n̄ k̄oο blebleao guu. Aai p̄obleán̄o, wí lí n̄ k̄oο. An n̄oε yá aai ḡḡḡ. Aa de lán lousisia pò i gē n̄ íanao masaiwaε. Aa gà gēn̄ pla lán lí ne'isai pò bileawaε. ¹³ Aa de lán isukaa p̄asiwa, aai f̄ula v̄ai

* 1:1 Mat 13.55 † 1:4 Gal 2.4 ‡ 1:5 B̄oα 12.51 § 1:5 Nao 14.29-30 * 1:7 Daa 19.1-25 † 1:9 Zkl 3.2 ‡ 1:11 Daa 4.3-8 § 1:11 Nao 22.1-35 * 1:11 Nao 16.1-35

bɔ an wisaiyãkeɔ ũ. Aa de lán saambɛbɛnaɔwa, gusia níinii ɔ Lua dílené àó ní yàaekèò gɔɔpii.

¹⁴ Za Adamu léu e à gè pè Ɛnɔkiwa mae ní néo ku lee soplæ, ɔ Ɛnɔkipi† dɔaa ní yá'ò à mè, á è Dii lé mó ní a gbéó, an dasi lé vío, ¹⁵ ké aà yákpaleke ní gbépiio, i yáda a yádansai duunkenaola pii, yá pɔ aa kè a yádasaike guu yáí ní a tó bɛè pɔ aa sío pii. ¹⁶ Gbépiá yákeledeɔne, yæ lí kániguo. An pɔ niakaa mé í dɔaané, aai íanadã ní yãzɔɔo, aai lenakasa gbéɔne ài'ea yáí.

Kɔ zedɔa

¹⁷ Apiɔ sɔ ma gbé yenzideɔ, à to yá pɔ wá Dii Yesu Kilisi zínaɔ dɔaa óé dɔágu. ¹⁸ Aa óé gɔɔgbɛzãzĩ gbé pɔ an luayãdasai pɔ niakaa lé dɔaanéɔ aa á ke pɔɔpɔɔe.‡ ¹⁹ Gbépiɔ í to gbéó kɛaae, anzia pɔeã mé í dɔaané, aa Lua Nisina vío. ²⁰ Apiɔ ma gbé yenzideɔ, à kɔ zedɔ á lousisize guu, ío wabike ní aà Nisina gbãao. ²¹ Aɔ zea Lua yeawázi guu, ío wɛdɔ wá Dii Yesu Kilisizi e aà gɛ wá ká àizãnawa a gbɛke guu. ²² A wɛnadɔ gbé pɔ kú seaseaɔne. ²³ A gbɛeɔ sí téwa à ní suaba. A wɛnadɔ gbépãleɔne ní laaio, í za baa an pɔkasa pɔ gbãsíkpà an dàakɛa guuɔu.

²⁴⁻²⁵ Lua mɛndona wá Suabana a fɔ à á dɔa ké ásu fuo, i á kpán'æke a gawi guu sãasai ní pɔnao ní wá Dii Yesu Kilisi gbãao. Ɔme gawi ní zɔɔkeo ní gbãao ní ikoo ví zadɔ gɔɔ i daaleo ní a tiao e gɔɔpii. Ami.

ZIA YA

Yá pò kú láε bee guu

Zāa mé Bibeli lá gbεzā kè. A yá dasi pò Yesu Kilisi biiwàε bɔɔlekèwēε (1.1), yá pò a è guu pò Lua Nisina dèdewà (1.10). Guu pò à lápi kè, a ku Patemɔ gūgūnaaε. Wàε aà wetā ké àε Yesu baona kpá yáí (1.9), asa guu bee Lomadeɔ kía lé íada Yesudeɔwa. A lápi kè Yesu gáli mèn sɔpla pò aa ku Azii bùsuuɔneε, gu pò wí me tia Tuukii.

Tó Yesudeɔ ku wetāa guu, ké Dii mëndona Yesu Kilisi aa zèò yáíε. Kua yā'ia guu Zāa láε bee kèné ké wà ze gbāa luanaaikεa guu ní zia yá pò an wé dɔio. Lápi guu Zāa wépungu pò a èò yā'ò ní a lεεūaɔ dasi. Gbé pò aa luabaakuarínɔ káau taala dɔɔ fɔ yāεεūapio gbadɔ, āma dāɔ ní asii dɔɔ. Wépungu pò Zāa èò yáo dodoa, āma an yāmi doūε. Gbēεɔ í asiiyāpio bɔɔleke dodoa, āma yázinda pò lápi lé o ku wásawasaε: Vāi a kigɔɔsoplanable, āma Lua ní a gbéɔ zì gbεzā ble Yesu Kilisi sabai, asa òme Dii ũ ado.

A daalekii Zāa azia yā'ò Yesu Kilisi pò bò gau zina ũ (1.1-8).

Aà waaso sēia guu, à yá pò à wesie a wépungu sēia ea guuɔ sèle sū. A guu Yesu òè aà lákε Yesude gáli mèn sɔpla pò ku Azii bùsuuɔne (1.9-3.22).

Bee gbεa Zāa sù è á kú musu, we a wépungu è dasi: Luabedeɔ kúlea Luaε ní Yesu Kilisio (lεε 4-5), lá kooa ní a kán'ò mèn sɔplaɔ (6.1-8.1), kāae mèn sɔplaɔ pεa (8.2-11.19), dalagɔɔ ní wài mèn plaɔ (12.1-13.18), sā ní gbé pò à ní bóɔ, yákpalekegɔɔ pò malaikaɔ a baokpà (14.1-20), kisia gbεzā mèn sɔpla pò de Lua pɔkūma ũ (15.1-16.21), Babeli lélea, ziblea waiwa ní ānabi εgenao ní Ibiisio (17.1-20.10), luabe dafu ní tɔɔle dafuo ní Yelusaleū dafuo (21.1-22.5). Lápi láakii Yesu lεgbè à mè: Má mó tia (22.6-21).

Gbé pò aale lápi kyokeɔ fɔ yáo gbadɔ, tó aa wèele yápi wásawasa dɔ yā'ia pò a su ní le zia yá musu. Zāa lé vīadada Lua gbéɔzi no, àε ní gba sɔ íadamagɔɔ. Wépungu pò Zāa è lé ɔɔné yá pò a yáí Yesu Kilisi gà a vùì, àizāna yá pò aao kuò e gɔɔpii.

Láε bee bɔkti

¹ Lua yá pò lé mó kei dà Yesu Kilisie aà biiwà a zòblenaɔne, ò à malaika zì ma Zāa a zòblenawa, a tò ma yápi dɔ. ² Lua yá pò Yesu Kilisi de a seelade ũ ò má è, ò mále o. ³ Gbé pò zia yáε bee kyokè ní gbé pò aa a yāmà aa kūaɔá báaadeɔne, asa a guu káikù.

⁴ Ma Zāa máme ma lée bee kè gāli sopla pó kú Azi būsuoɔne. Lua pó kú za yāa mé a ku tia mé àle mó ní a Nisína mèn sopla pó kú a kpalabaa aeɔ* ⁵ ní Yesu Kilisi pó de seelade náaide ũo aa gbēkekeé, aai á tó aafia. Yesupi mé gábɔ séia ũ, ɔme dúnia kíaɔ gbāade ũ.† A yewázi à wá b́ wá duunau ní a au gbāao, ⁶ à wá kpá kpalau Lua a Mae gbàgbanaɔ ũ.‡ ɔme gawi ní gbāao ví gɔɔpii! Ami.

⁷ Ma, àle mó luabepuanau.§ Gbépii a wesiaàle, baa gbé pó aa aà zɔɔ,* dúnia bui pii i nízia gbēgbē aà yá musu. Aà ke màa! Ami.

⁸ Dii Lua mè: Máme má Alafa ní Omegao ũ.† Ma Gbāapiide má kú yāa mé má kú tia mé mále mó.

Yesu Kilisi bɔ mɔa Zāawa

⁹ Mámema a Zāa á gbēdo, naa Yesuwa guu kōgbēɔn wá ũ wētēa guu, kpalablea guu, menakea guu. Má kú ísia gūgūna pó wí me Patemɔ guu luayá'oa ní Yesu seeladekeo yáí. ¹⁰ Dii gɔɔzɪ Lua Nisína dēdeɔ, ɔ ma bɔ gbāa mà ma kpe lán kàae'ɔwa ¹¹ à mè: Yá pó ní è kē lá guu, ní kpásá gāli sopla pó kú wéleε beueɔne: Efese, Simiina, Peggau, Tiatii, Saadi, Filadelifi ní Laodisio.

¹² Ma lili mà gbé pó lé yá'omεpi e. Ké ma lili màa, ma vua dau è mèn sopla. ¹³ Ma gbēe è daupio zānguo lán gbēnazin néwa. A ulatao daa, àle gále aà gbázi, mé vua asana dɔa aà kùawa. ¹⁴ Aà mikā de púntaitai lán sākā ge buawa, mé aà wé de lán tévuawa. ¹⁵ Aà gbá lé teke lán mɔgotē pó wàle baasa mua té guuwa. Aà bɔ de lán izɔɔsuka kōfiwa.‡ ¹⁶ A saana kúa a ɔplaa mèn sopla, mé fēnda lena kpepla§ lé bɔ aà léu. Aà oa lé teke lán íatē gbāawa.

¹⁷ Ké ma aà è, ma lele aà gbázi, ma gɔ sáii. ɔ à ɔplaa nàa à mè: Nsu to vía n kúo. Máme má Dɔaana ní Gɔzānao ũ,* ¹⁸ gbé pó ɔ ku ũ. Ma ga, ɔ má kú ké, mé máɔ ku e gɔɔpiiε. Má ga ní bedao kilineɔ kúa. ¹⁹ Yá pó ní è kē, yá pó kúɔ ní yá pó a mɔ a kpeo pii. ²⁰ Saana mèn sopla pó ní è ma ɔplaaupio ní vua dau mèn soplapio asiin ke: Saana mèn soplapióá gāli mèn soplapio dɔaanaɔne, mé dau mèn soplapióá gāli mèn soplapioɔne.

2

Efese

¹ Kē Efese Yesudeɔ dɔaanaε: Ma gbé pó má saana mèn soplao kúa ma ɔplaa, má be vua dau mèn soplao zānguo, máme ma

* **1:4** Zia 4.5 † **1:5** Isa 55.4, Sou 89.28 ‡ **1:6** Bɔa 19.6, 1Pie 2.5 § **1:7** Dan 7.13, Mat 24.30, 1Tes 4.17 * **1:7** Zkl 12.10, Zaa 19.34 † **1:8** Zia 22.13 ‡ **1:15** Dan 7.9, 13, 10.5-6 § **1:16** Ebe 4.12 * **1:17** Isa 44.6, 48.12

yáe bee ò. ² Má n yákeao dō n zī pō rīle keo n n menakeao. Nili we gbēvāio dīleo. Gbē pō aai nziā dile Lua zīnao ū mé aa de a ūo, n rī yō rī è edeon rī ū. ³ N menafō, n taasikè ma yái, ni kpasao. ⁴ Kási má yāvīnno. Dafudafukelēge rī kēmee. ⁵ To n kua zi zadō ni busao yá dōngu. Nōselile, nio yá pō ni ke yāao ke. Tó ni ke màao, má mōma, mí n dau se sō. ⁶ N beeo rī yáe bee vī, rī za Nikolaiō yákeau lá má zauwa. ⁷ Gbē pō nōse vī, aà yá pō Lua Nisina lé o Yesudeone ma: Má gbē pō zīblè gba zé aà lí wēnide pō kú Lua lu guu be ble.*

Simiina

⁸ Kē Simiina Yesudeo dōanae: Ma gbē pō má de Dōana rī Gōzānao† ū, ma ga ma ea vu, máme ma yáe bee ò. ⁹ Má wētēa pō wāle mōne dō rī n taasidekeo. N beeo oden n ū. Gbē pō aai me Yudaon rī ū mé aa de a ūo, an lousisikpe de Setāu pō ūo, má dō lá aai yāōma. ¹⁰ Nsu viake taasi pō nyo keeo. Ma, Ibiisi a á gbēo ká kpéu à á yō, i wētēamōé gōo kwī. Nyō náai vī e n ge n gaò, mí àizāna kenē yāae ū. ¹¹ Gbē pō nōse vī, aà yá pō Lua Nisina lé o Yesudeone ma: Ga plaade‡ a iakpa gbē pō zīblèzio.

Pεεgau

¹² Kē Pεεgau Yesudeo dōanae: Ma gbē pō má fēnda lena kpepla vī, máme ma yáe bee ò. ¹³ Má n kúkī dō, gu pō Setāu kpalabaa kuue. N ma yá kūa, ni lelekpamazio, baa gōo pō wā ma seelade náaide Antipa dè n wēleu, gu pō Setāu kuupi. ¹⁴ Kási má yá yōona vīnno. N gbēo vī we, aa Balaaū yá kūa. Balaaūpi mé dà Balakie, à kōnikè Isailione aa sa'onoo sò aa gbāsikè. § ¹⁵ Beewa lo rī gbēo vī we, aa Nikolaiō yá kūa. ¹⁶ A yái tò, nōselile. Tó ni ke màao, má mōma tia, mí zīkanno rī fēnda pō kú ma léuo. ¹⁷ Gbē pō nōse vī, aà yá pō Lua Nisina lé o Yesudeone ma. Má gbē pō zīblè gba mana pō ulea,* mí aà gba gbepua boolona pō wā tó dafu kēwà.† Gbēe ao tópi dōo, sema gbē pō má kpawāpi.

Tiatii

¹⁸ Kē Tiatii Yesudeo dōanae: Ma Lua Né pō ma wé de lán tévuawa, ma gbá de lán mōgotēwa, máme ma yáe bee ò. ¹⁹ Má n yákeao dō, n yea gbēozi, n luanaaikēa, n zīkēa rī n menakeao, mé yá pō rīle ke gbēzā de a káaua. ²⁰ Kási má yāvīnno. N nōe Zezabeli‡ pō azia dile ānabi ū gbà zé. Ale ma zōblenao sāsā, àle dané aa gbāsīke aa sa'onoo só. ²¹ Ma aà gbà zé aà nōselile,

* 2:7 Daa 2.8-9, Zia 22.2 † 2:8 Zia 1.17 ‡ 2:11 Zia 20.14, 21.8 § 2:14 Nao 22.5-7, 25.1-3 * 2:17 Bōa 16.14-15, 33-34, Zaa 6.48-50 † 2:17 Isa 62.2 ‡ 2:20 1Kia 16.31, 2Kia 9.22

ãma a ye à ǹselile à a káaluakaa too. ²² Ma, má kpaàazi pewa, mí tó gbé pó gbàsíkèaàn wétèa z̄ō e, tó aai ǹselile aa aà yá t̀o. ²³ Má aà ìwaò dèdè ní gagyáo, Yesude p̄i i d̄ō ké mame mi gbéò làasoo ní ní s̄ō ȳe, mé má flabo á baade a yákeawa. ²⁴ A Tiatii gbé k̄ini pó á yápi k̄uao mé á yá pó w̄i me Setáu asii z̄ō d̄ō, má aso p̄ale dié. ²⁵ A òdidi yá pó á k̄uawa e màò m̀. ²⁶ Gbé pó z̄iblè mé a yá pó má yeiò k̄ua e a léwa, má aà gba zé aà gbãable buiwa. ²⁷ A kiblemá ní m̀ò gopanao, a ní w̄iwi lá w̄i ḡi oo wiwa,* lá ma Mae ma gba zéwa. ²⁸ Má aà gba gudòleia saana b.† ²⁹ Gbé pó ǹse v̄i, aà yá pó Lua Nis̄ina lé o Yesudeone ma.

3

Saadi

¹ Kè Saadi Yesude òbaanae: Ma gbé pó má Lua Nis̄ina m̀en soplaò ní saana m̀en soplaò k̄ua, mame ma yáe bee ò. Má n yákeao d̄ō. Kua b̄eé tó mé òma, ama gen n ù. ² Vu, gbé pó g̀n̄eò lé ní láo e aao gé gai, asa má è n yáe b̄oleia ma Luaeo. ³ A yáí tò yá pó ní mà mé ní s̄i, to àò òngu, níò k̄ua, ní ǹselile. Tó ni vuo, má m̀ma lán kp̄aiwa, mé ñȳò zaa pó má m̀wà d̄ō.* ⁴ Kási ní gbéò v̄i Saadi we ȳò aai ní p̄okasa gbàsíkpaò. Wá bebe s̄anu ní pó puao, asa aa kà a léi. ⁵ Maa gbé pó z̄iblè aò p̄okasa pua daa. Má aà t̄ó de àiz̄ana taalau bauo.† Má zeaàn ma Mae ní a malaikao ae.† ⁶ Gbé pó ǹse v̄i, aà yá pó Lua Nis̄ina lé o Yesudeone ma.

Filadelifi

⁷ Kè Filadelifi Yesude òbaanae: Ma kuaadoade s̄lande, má Davidi kiline k̄ua, mi zew̄e gb̄e lí f̄s̀ t̀ào, mi zeta gb̄e lí f̄s̀ w̄eò, S mame ma yáe bee ò. ⁸ Má n yákeao d̄ō. Ma, ma zew̄ene n ae, gb̄e a f̄s̀ tao. Baa tó n gb̄aa bílao, ní ma yá k̄ua, ni lelekpamazio. ⁹ Setáu lousisikpe gbé pó aai ní z̄ia dile Yudaò ù mé aa de a ùò, má tó edepiò m̀ò k̄ulene, aai d̄ō ké má yenzi.* ¹⁰ Lá ní mena yá pó má d̄ilene k̄ua, má n si taasi pó lé m̀ò d̄unia búuwa à gbé pó aa ku t̄òleò ȳwa. ¹¹ Má m̀ò tia. Òdidi yá pó ní k̄uawa, ké gb̄e su n ài simao yáí. ¹² Má gbé pó z̄iblè ke ma Lua kpé gbapele ù. A b̄ou bauo. Má a Lua tó kéwà ní ma Lua w̄éle Yelusaleũ dafu pó a b̄o aà k̄i musu t̄ó† ní ma tó dafuo. ¹³ Gbé pó ǹse v̄i, aà yá pó Lua Nis̄ina lé o Yesudeone ma.

Laodisi

§ 2:23 Sou 7.9, Zel 17.10 * 2:27 Sou 2.8-9 † 2:28 Nao 24.17, Zia 22.16 * 3:3 Luk 12.39-40, 1Tes 5.2, 2Pie 3.10, Zia 16.15 † 3:5 B̄oa 32.32-33, Sou 69.28, Zia 20.15 † 3:5 Mat 10.32 § 3:7 Isa 22.22 * 3:9 Isa 49.23, 60.14 † 3:12 Isa 62.2, Zia 21.2

14 Kē Laodisi Yesudeo d̄baanae: Ma gbé pó wí om̄e Ami, ma seelade náaide † stande, ma gbé pó má de pó pó Lua kèo zína ũ, máme ma yáe bee ò. 15 Má n yákeo d̄o. N nīo mé ní wāao. Má ye ñȳo nīe ge wāa. 16 Lá ní b̄ob̄oe, ní wāao mé ní nīo, má n pisie. 17 Ni me ōde àizeede pó p̄oe wēna v̄ion n ũ. N d̄o ké gbēpā pua baakena wēnade taaside v̄ian n ũo. 18 Mále ledama, vua baasaa lu ma kíi, ní ke ōde ũ. P̄okasa pua lu ñ da, ní n puizi ul̄e ñ b̄o wíu. Wé ese lu ñ ka n wéu, ní gu'e. 19 Mi gbé pó má yerzīo swágaga, mi ní toto. § A yáí tò, áiake, ní ñ̄selile. 20 Gwa, má zea kpeele, mále ōtaale. Tó gbé ma b̄o mà mé à zew̄em̄e, má gē p̄obleān̄o, i bleman̄o. 21 Má gbé pó zibl̄e gba zé aà z̄leman̄o báawa, lá mapi ma zibl̄e ma z̄le ní ma Maeo báawawa. 22 Gbé pó ñ̄se v̄i, aà yá pó Lua Nisina lé o Yesudeone ma.

4

Kuléa Luae musu

1 A gbea ma ze è wēa luabe. O ma b̄o pó má mà káau lán k̄aae'owa mà b̄o à mè: M̄o la, mí yá pó a m̄o bee gbea ōb̄ne. 2 Weḡo Lua Nisina d̄ēe, ō ma kpalabaa è luabe we, gbēe z̄lewa. 3 Gbé pó z̄lewapi lé teke lán gbè beede pó wí me diamaa ní saad̄aniowa. Nàali liaa kpalabaapizi, a í de búunn̄o lán em̄elodiwa.* 4 Kpalabaa mèn baaso m̄endosaio liaai, gbēz̄o gbēon baaso m̄endosaio z̄lez̄lewà. Aa pó pua dadaa, aa vua f̄ua kpákpa. 5 Lou lé píle, àle b̄o kpalabaapi kíi, àle p̄una, àle v̄i. † Filia naa kpalabaapi ae mèn sopla † Lua Nisina mèn soplapio ũ. 6 Dii da kpalabaapi ae lán ísiwa, a da wásawasa e a guu. §

Kpalabaa z̄anguo pó b̄e mèn síio liaa kpalabaapizi. Wé fifi má kpe ní ae. 7 Pó b̄e p̄io s̄eía b̄o ñ̄omusuwa, a plaade b̄o ḡaewa, a àāde oa b̄o gb̄enazina oawa, a sí̄de b̄o kúu pó lé vuawa.* 8 Pó b̄e mèn sí̄pio baade ḡaía v̄i mèn sooloso. Wé fifi an ḡaíapio wa a guu ní a kpeo. † F̄aane ní gw̄asinao āio o láasai:

Kuaadoade, kuaadoade, kuaadoade,

Dii Lua Gb̄aapiide. †

A ku yāa, a ku tia, mé àle m̄o.

9 Tó pó b̄e mèn sí̄pio gbé pó z̄lea báawa ñ ku ḡo piipi t̄b̄o aa beede d̄è aa aà s̄aukp̄a, 10 gbēz̄o gbēon baaso m̄endosaipio í

† 3:14 Zia 1.5 § 3:19 Yaa 3.12, Ebe 12.6 * 4:3 Eze 1.26-28 † 4:5 B̄oa 19.16

† 4:5 Eze 1.13, Zkl 4.2 § 4:6 Eze 1.22 * 4:7 Eze 1.5-10 † 4:8 Eze 1.18,

10.12 † 4:8 Isa 6.2-3

wúlewule aà ae aa misiileè, aai ní fùà gogo kále kpalabaapi ae,
aai me:

¹¹ Dii wá Lua, n ka wà n tóbò,
wí beee ní gbāao dōne,
asa n pópíi kè,
an kea ní ní kuao de n pœã ũe.

5

Sa ní taala kooao

¹ Ō ma taala kooa è na gbé pò zōlea báawapi ɔplaa, wà yākèwà kpe pla pii, wà a lé kùkù ní kán'òo lee sopla.* ² Ō ma malaika gbāade è, àle kpawake ní lɔɔ gbāao à mè: Dème kà kán'òpio gogo à lápi pooi? ³ Asa gbēe ku luabe ge tɔɔle ge tɔɔle zíe a f̄ lápi poo à gwao. ⁴ Ma ɔɔlɔ maamaae, ké wi gbēe e à kà lápi poo gwao. ⁵ Ō gbēzɔɔpio do òmæe: Nsu ɔɔlɔ. Gwa, Yuda bui Nòomusu† pò de Davidi kpala pò vlāpà Kía ũ† ziblè. A f̄ kán'ò mèn soplapio gogo, i lápi poo. ⁶ Ō ma SāS è zea báapi guo, pò bēe mèn síiɔpio ní gbēzɔɔpio zānguo. A de lá wà aà kòlokpawa. A kóba sopla ní wéo sopla,* Lua Nisina mèn sopla pò à ní zí dúnia gupiiu ũ. ⁷ A gè lápi sí gbé pò zōlea báawapi ɔzi. ⁸ Ké à lápi sí, pò bēe mèn síiɔpio ní gbēzɔɔ gbēɔn baasɔ mēndosaipio kùlekule Sāpi ae. An baade mɔɔna kúa ní vua tùu pò tulaletika a paio. Tulaleti piá Lua gbéɔ wabikεaɔe.† ⁹ Aale lè dafu† sí aa mè:

N ka lápi sia n kán'òpio gogo,
asa wà n de,
n gbéɔ bò Luae ní n auo
bui pii guu, buiyā pii guu,
gbépii guu, b̄usu pii guu.

¹⁰ N ní kpá kpalau
wá Lua gbàgbanao ũ,§
aai kible tɔɔle.

¹¹ Ō ma malaika è liaa báapizi ní pò bēepio ní gbēzɔɔpio dasidasi,
an dasi kà baasɔsɔo lee ũma'ũma,* wa f̄ ní lé d̄o. Ma ní kōfi mà,
¹² aale o ní lɔɔ gbāao:

Sā pò wa dè kà wà iko d̄e
ní àizεeo ní ɔnɔo ní gbāao ní beeeo
wí aà táasile wà aà tóbò.

¹³ Ō pò pò Lua kè musu ní tɔɔleo ní tɔɔle zíeo ní ísia guuo pii, pò pò kú baama pii, má mà aa mè:

Wà beee ní gbāao d̄

* 5:1 Isa 29.11, Eze 2.9-10 † 5:5 Daa 49.9 ‡ 5:5 Isa 11.1, 10 § 5:6 Isa 53.7

* 5:6 Zkl 4.10 † 5:8 Sou 141.2 ‡ 5:9 Sou 33.3, 98.1, Isa 42.10 § 5:10 Bɔa 19.6, 1Pie 2.5, Zia 1.6 * 5:11 Dan 7.10

gbé pò z̄l̄ea báawae ní S̄ão,
w̄o ní táasile w̄àò ní t̄ob̄o ḡōpii.

14 Pò b̄éè mèn síīp̄io m̄è, āmi. Ǿ gb̄ēz̄ōp̄io w̄ul̄ewule aa mis̄il̄èè.

6

Kán'ògogoa

1 Má è S̄ã kán'ò mèn sopl̄ap̄io s̄éia gò. Ǿ má mà pò b̄éè mèn síīp̄io do ȳà'ò lán louv̄l̄awa à m̄è: M̄ó! 2 Ǿ ma s̄ōkaapua è, gb̄é pò di a kpe sá k̄ūa. Wà kíafua kp̄àè, ̄s̄ à b̄ò z̄ìbl̄ena ū, à ḡè z̄ìblei.

3 Ké à kán'ò plaade gò, má mà pò b̄éè plaade m̄è: M̄ó! 4 S̄ò p̄ale b̄ò l̄o, a de t̄énzoizoi. Wà gb̄é pò di a kpe gb̄à zé aà aafia sí d̄úniawa, ké gb̄é̄o k̄ō d̄ede. Wà f̄ēnda z̄ō kp̄awà.

5 Ké à kán'ò àāōde gò, má mà pò b̄éè àāōde m̄è: M̄ó! Ǿ ma s̄s̄ sia è, gb̄é pò di a kpe zaa k̄ūa.* 6 Má mà lán l̄ōwa, à b̄ò pò b̄éè mèn síīp̄io guu à m̄è: Ese zaa le do mé ḡō do z̄í ̄s̄a ū. Mase zaa le àāō mé ḡō do z̄í ̄s̄a ū. Nsu to nísi ní v̄ēeo s̄asakūo.

7 Ké à kán'ò síīōde gò, ma pò b̄éè síīōde l̄ō mà à m̄è: M̄ó! 8 Ǿ ma s̄ōkaasina è, gb̄é pò di a kpe t̄ón Ga, mé Beda teāazi. Wà ní gb̄à zé aao iko v̄í d̄únia gb̄é̄o leé síīōdewa, aa ní d̄ede ní z̄io ní iminao ní ḡagyāo ní w̄àio.†

9 Ké à kán'ò s̄oode gò, ma gb̄é pò wà ní d̄ede luayā'oa ní Yesu seeladekeo ȳáio gyaadeo è tulaletikat̄ak̄i z̄ie. 10 Aa wii gb̄āa l̄è aa m̄è: Dii Kuaadoade S̄iande, e b̄oe n̄ȳo ȳákpaleke ní gb̄é pò aa ku t̄ōle, ní wá d̄ea t̄osimái? 11 Ǿ wà ulatao pua d̄ada ní baadee, wa òné aa menake yoo e an Yesude z̄òbl̄en dee pò wa ní d̄ede lán̄wao lé ká.

12 Ké à kán'ò soolode gò, má è t̄ōle l̄ualua p̄ās̄ip̄ās̄i, †at̄ē siak̄ù nínīi lán zw̄āa daa ùsiuwa, m̄ov̄ua t̄ēak̄ù lán auwa míom̄io.† 13 Saanao w̄òlo luabe aa kw̄è t̄ōle lán z̄à'iana libe ísi woloawa. 14 Luabe k̄ēaa à k̄ōkoo lán p̄ewa.§ Gb̄ès̄is̄io ní ísia ḡūḡūnao s̄ò p̄ii.* 15 D̄únia kíao ní kp̄alabl̄enao ní sosa gb̄ēz̄ōo ní ōdeò ní gb̄āadeò ní gb̄épiio z̄ō ge w̄ēeo ùle gb̄e'eo ní gb̄èsōonaò guu.† 16 An lé do:

S̄is̄io ní gb̄es̄io à dawála

à wá ul̄ē† gb̄é pò z̄l̄ea báawae,

à wá sí S̄ã p̄ok̄ūmawa.

17 Asa an p̄ok̄ūmab̄ob̄omaḡō z̄ō k̄à. Déme a f̄s̄ b̄ōui?§

* 6:5 Zkl 1.8-11, 6.1-8 † 6:8 Eze 14.21 † 6:12 Isa 13.10, Mat 24.29, Yoē 2.10, 3.4, 4.15 § 6:14 Isa 34.4 * 6:14 Zia 16.20 † 6:15 Isa 2.19 † 6:16 Oze 10.8, Luk 23.30 § 6:17 Yoē 2.11, Mal 3.2

7

Seelakea Isailiowa

¹ Bee gbɛa ma malaika gbɛɔn sɛiɔwà è zɛzɛ dúnia gola sɛiɔwa, an baade a gola íana kŭa, kɛ́ íana su pɛ tɔlɛ ge ísia ge líewao yáí.* ² Ǿ ma malaika pãle è, à b̀ò gukpɛ oi, a Lua b́ɛɛ seelakebɔ kŭa. A lé gbãa zù malaika gbɛɔn sɛiɔwà pɔ wà rí gbá zé aa tɔlɛ rí ísiao ò̀okpapiɔzi ³ à mè: Asu tɔlɛ ge ísia ge líɔ ò̀okpao e wà seelake wá Lua z̀òblenɔw mi'aewa.† ⁴ Ǿ wà gbɛ́ pɔ wà seelapi kɛmáɔ lé ò̀mɛɛ, aa gbɛɔn ðaasɔwɔ lɛɛ basopla rí sɛiɔwɛ (144.000). Aa b̀ò Isaili bui pii guu.

⁵ Wà seelakè Yuda buiowa gbɛɔn ðaasɔwɔ lɛɛ kuɛpla (12.000) rí Lubeni bui gbɛɔn ðaasɔwɔ lɛɛ kuɛpla rí Gada bui gbɛɔn ðaasɔwɔ lɛɛ kuɛpla

⁶ rí Aseɛ bui gbɛɔn ðaasɔwɔ lɛɛ kuɛpla rí Nefatali bui gbɛɔn ðaasɔwɔ lɛɛ kuɛpla rí Manase bui gbɛɔn ðaasɔwɔ lɛɛ kuɛpla

⁷ rí Simɛɔ bui gbɛɔn ðaasɔwɔ lɛɛ kuɛpla rí Levii bui gbɛɔn ðaasɔwɔ lɛɛ kuɛpla

rí Isakaa bui gbɛɔn ðaasɔwɔ lɛɛ kuɛpla

⁸ rí Zabulɔni bui gbɛɔn ðaasɔwɔ lɛɛ kuɛpla rí Yosefu bui gbɛɔn ðaasɔwɔ lɛɛ kuɛpla rí Bɛyãmɛ bui gbɛɔn ðaasɔwɔ lɛɛ kuɛpla.

Bui pii kãaaa luabe

⁹ Bee gbɛa ma gbɛ́ɔ è dasidasi, wa f̃ɔ rí naoo. Aa b̀ò b̀usu pii guu, bui pii guu, gbɛ́pii guu, buiyã pii guu. Aa zɛzɛa kpalabaa rí São aɛ. Aa ulatao pua dadaa, kpakpa lá nanaa rí ɔ̀zɛ. ¹⁰ Aale wii gbãa lé, aale mɛ: Wá Lua pɔ z̀ɔlɛa báawa rí São mé i rí suaba.

¹¹ Malaikaw zɛzɛ aa lía kpalabaazi rí gbɛzɔwɔ rí pɔ b́ɛɛ mèn sɛiɔwà m̀pii, ð aa rí mi p̀lɛpɛlɛ báapi aɛ, aa kùlɛ Luaw ¹² aa mè:

Ami! Wá Lua mé tɔ ṽí rí gawio

rí ðnɔw rí sáabuo rí bɛɛɛɔ

rí ikoo rí gbãao gɔɔpii. Ami!

¹³ Ǿ gbɛzɔwɔpɔ do ma la à mè: Deɔn ulataopuadanapɔ ùi? Aa b̀ò má ni? ¹⁴ Má ò̀è: Baa, rí mɛ rí d̃ɔ. Ǿ a ò̀mɛɛ: Gbɛ́ pɔ aa b̀ò wɛt̃ɛa z̀ɔwɔ† guuɔnɛ. Aa rí ulataopɔ p̃í Sã au guu à puakù. ¹⁵ Bee yáí aa ku Lua kpalabaa aɛ, aa ð z̀ɔblɛè aà kpɛú fãanɛ rí gwãasinao, mé gbɛ́ pɔ z̀ɔlɛa báawapi i ɔ̀kuríla. ¹⁶ Nɔana ge imi a rí de bo, íatɛ a rí léo, mé gu a wãmáɔ, ¹⁷ asa Sã pɔ zɛa báapiwa guoguo a rí dá, § i dɔaané e nibɔna í wɛnidei,* mé Lua a rí wɛ'í gogoné pii.†

* 7:1 Dan 7.2, Zkl 6.5 † 7:3 Eze 9.4-6 ‡ 7:14 Dan 12.1, Mat 24.21 § 7:17

Sou 23.1-2 * 7:17 Isa 49.10 † 7:17 Isa 25.8

8

Kán'ò soplade goa

¹ Ké Sǎ kán'ò soplade gò, luabe kè kílíkíli lán mowen baakwi taawa. ² Ǿ ma malaika gběon soplá pò aaǎ zea Lua aeǎ è, wà kàae kpámá mèn soplá.

³ Ǿ malaika pǎle mò zè tulaletikateakíi pò wa pí ní vuao sae, a tésibǎ pò wa pí ní vuao kúa. Wà tulaleti kpàwà zǎǎzǎ ní Lua gběǎ píi wabikεaǎ aà kátea, ǎ a kátea kpalabaa ae tulaletikateakíipiwa. ⁴ Ǿ tulaleti súele ní Lua gběǎ wabikεaǎ fèle malaikapi zǎi Lua ae. ⁵ Ǿ malaikapi tésibǎ sè à tulaletikateakíi té sí a pai, a zù tǎle. Lou lé ví, àle pǎna, àle píle, tǎle lùalua.*

Kàae mèn soplá pεa

⁶ Malaika gběon soplá pò aa kàae mèn soplá kúapio a pεa sǎkè.† ⁷ A séia a pò pè, ǎ loughε ní téo yáalea ní auo kwè tǎle.‡ Tǎle lee àaǎde tekù, líǎ lee àaǎde tekù, sè ísi tekù míǎ.

⁸ Malaika plaade a pò pè, ǎ pò tede bǎ à sí ísiau lán gbèsísi zǎǎwa. Isia lee àaǎde lí au ú, ⁹ ǎ ísia pò bέεǎ lee àaǎde gǎga, mé gó'ílenǎ lee àaǎde ǎǎkpà.

¹⁰ Malaika àaǎde a pò pè, ǎ saan zǎǎ pò lé tékù lán sètewa bǎ luabe, à lèle dà swaǎ ní nibǎnaǎ lee àaǎdela. ¹¹ Saanapi tón Gǎi. I lee àaǎde lí gǎi ú, ǎ gbé pò ípi míǎ gǎga dasi a kǎsǎ yái.

¹² Malaika síiǎde a pò pè, ǎ wà íatε lee àaǎde lè ní mǎvua lee àaǎdeo ní saanaǎ lee àaǎdeo, ké an lee àaǎde siakú yái.§ Ǿ fáane lee àaǎde gǎ gupuasai, màae gwáasína lǎ. ¹³ Ǿ ma kúu è, àle vua musumusú. Má mà à wii gbáa lè à mè: Waiyoo, waiyoo, waiyoo gbé pò kú tǎleǎ malaika gběon àaǎ pò gǎpio kàae'ò pò a bǎ yái.

9

¹ Malaika sǎode a pò pè, ǎ ma saana è, à bǎ luabe à lèle tǎle.* Ǿ wà gbáǎ zǎǎlo kiline kpàwà, ² ǎ saanapi gbáǎ zǎǎlopi zé wè. Súele bǎǎ lán mua zǎǎ súelewa,† ǎ gbáǎopi súele íatε siakù, gu kè síii. ³ Kwǎǎ bǎǎle súelepí guu aa lí tǎleǎ.‡ Wà ní gbá iko lán dúnia sóio pǎwa. ⁴ Wa òné aasu íada sée ge láe ge líewao, sema gbé pò aa Lua seela ví ní mi'aewaǎ.§ ⁵ Wi ní gba zé aa gběǎ dedeo. Aa wǎwǎ kpánzi e mǎ sǎǎe. An wǎwǎ de lán sói gbépaǎ wǎwǎae. ⁶ Gǎǎ beǎǎ zǎi gběǎ wεεe ga mó ní sé, a mǎǎ.* Ga ní a ní de, kási ga a bàalenéε.

* 8:5 Bǎa 19.16, Zia 4.5, 11.19, 16.18 † 8:6 1Tes 4.16 ‡ 8:7 Bǎa 9.23-24 § 8:12 Bǎa 10.22, Isa 13.10, Yoε 2.10 * 9:1 Isa 14.12 † 9:2 Daa 19.28 ‡ 9:3 Bǎa 10.13 § 9:4 Zia 7.3 * 9:6 Yob 3.21

⁷ Kwapiɔ de lán s̄́ p̄́ an z̄́ikasou màɔwa. Aa p̄́e kpákpaalán vua fùawa, an oa b̄́ lán gb̄́enazina p̄́owa. ⁸ An miká de gb̄́aagb̄́aa lán n̄́e p̄́owa, an swaaɔ de lán n̄́omusu p̄́owa. ⁹ An kua de lá aa mò ula dadaawa, an ḡ́asia kíi d̄́o lán gó dasi p̄́o s̄́ó lé ḡ́ale z̄́i guuɔ k̄́fiwa.† ¹⁰ Aa vlá ví ní kao lán sóiwa. An iko kú ní vlápiɔwa aa íadaò gb̄́éɔwa e m̄́o s̄́o. ¹¹ Gb̄́áo z̄́oolo malaikapi mé ní kía ũ. N Ebelu yáò aà t̄́n Abad̄́. N Geleki yáò s̄́ Apol̄́i.‡ ¹² W̄́ena s̄́eia ḡ́è, w̄́ena m̄́en plaɔ lé mó a kpe l̄́o.

¹³ Malaika soolode a k̄́aae p̄́è. Ma l̄́o mà à b̄́o Lua ae tulaetikateakii p̄́o wa pí ní vuaɔ a k̄́oba síiɔ kíi. ¹⁴ A ò malaika soolode p̄́o k̄́aae k̄́uae à mè: Malaika gb̄́eɔn síiɔ p̄́o yeyea swa z̄́o Uflata saeɔ polo. ¹⁵ Ǿ w̄́a malaika gb̄́eɔn síiɔ p̄́o w̄́a ní s̄́ukè w̄́e bee, m̄́o bee, ḡ́oo bee, zaa bee yáio p̄́olo, ké aa gb̄́enazina lee àaɔde d̄́ede yáí. ¹⁶ Ma sosa s̄́odeɔ dasile mà, aa miliɔ àaa doe. ¹⁷ W̄́epungu'eapi guu lá ma s̄́piɔ ní ní dikpenaɔ èn ke: Aa mò ulaɔ dadaa t̄́eɛ lán téwa, búunno lán bulawa, t̄́eɛ lán kpà'iwa. S̄́piɔ mi de lán n̄́omusu miwa. Té ní súleɔ ní íat̄́egb̄́o lé b̄́o ní léu.§ ¹⁸ Ía m̄́en àaɔe beeɔ, té ní súleɔ ní íat̄́egb̄́o p̄́o lé b̄́o ní léuo mé gb̄́enazina lee àaɔdeɔ d̄́ede. ¹⁹ Asa s̄́piɔ iko kú ní lé guue ní ní vláo l̄́o. An vlá de lán ml̄́ewa, aa mi ví aal íadaò gb̄́éɔwa.

²⁰ Gb̄́é kíni p̄́o aai gaga ía bee musuoɔ, aai n̄́selile aa p̄́o p̄́o aa k̄́e yá tòo. Aa ḡ́í lé kúle t̄́aaɔne ní p̄́o p̄́o aa k̄́e ní vuaɔ ní ánusuo ní m̄́ogot̄́eɔ ní gb̄́eɔ ní líoɔne. P̄́piɔ lí gu'eo, aali ȳ́amao, aali t̄́aa'o s̄́o.* ²¹ Aai n̄́selile aa ní gb̄́eɔde ge an gb̄́ek̄́oɔlekea ge an gb̄́asíkea ge an kp̄́ái'oa tòo.

10

Malaika ní taala nénao

¹ Ǿ ma malaika gb̄́aade p̄́ale è à b̄́o luabe, àle pila. A luabeɔpuana daa, n̄́aali liaa aà mii. Aà oa de lán íat̄́ewa, aà gbá de lán z̄́amikulu téwa. ² A taala néna k̄́ua pooa. A ɔplaa gbá p̄́ele ís̄́iaa, à ɔzeɛ gbá p̄́ele t̄́oɔle. ³ A wii gb̄́aa lè lán n̄́omusu p̄́unaawa. Ké à wiilè, louvía m̄́en soplao yá'ò. ⁴ Ké louvía m̄́en soplapiɔ yá'ò, má ye mà k̄́e lá guu, Ǿ ma l̄́o mà à b̄́o luabe à mè: Nȳ́o yá p̄́o louvía m̄́en soplapiɔ ò k̄́ua asii guu, ísu k̄́eɔ. ⁵ Malaika p̄́o má è zea ísia ní t̄́oɔleowapi a ɔplaa se d̄́o musu,* ⁶ Ǿ a ò ní Lua p̄́o kú ḡ́oɔpii à musu ní t̄́oɔleɔ ní ís̄́iao k̄́e ní p̄́o p̄́o kú ní guuɔ pii t̄́o† à mè: A ḡ́eɛ l̄́o. ⁷ Malaika soplade k̄́aaepezi

† 9:9 Yoɛ 1.6, 2.4-5 ‡ 9:11 Ap̄́ii b̄́oɔle mè gb̄́ekaalena. § 9:17 Luk 17.29 * 9:20 Sou 115.4-7, 135.15-17, Dan 5.23 * 10:5 Dan 12.7 † 10:6 B̄́oa 20.11

tó àlè mós péi, Lua pœã pós uleá a ké sa, lá à a baokpà a zòblena ãnabionewa.†

⁸ Ǿ ma ló pós má mà à bò luabepi mà ló à mèt: Ge nì lá néna pooa pós na malaika pós zea ísia nì tóleowa ɔzìpi sí. ⁹ Ǿ ma ge malaikapi kíi, má òè aà lá nénapi kpaa, ɔ a òmœœ: Si nì só. Aa na n léu lán zówa, ió ìi n nòœu. ¹⁰ Ǿ ma lá nénapi sí malaikapi ɔzì, má sò. A na ma léu lán zówa. Ké má mò, à ìikù ma nòœu. § ¹¹ Ǿ wa òmœœ: Dœaa n ãnabikeke ló maamaa buio nì bùsu gbéœ nì buiyã nì kíao yá musu.

11

Seelade gbœn plaœ

¹ Ǿ wà fee kpàa poyôbo ù, wa òmœœ: Fèlè Lua kpé yô nì aà gbagbakio,* nì lousisina pós kú weœ nao. ² N a ua tó, nìsu yôo, asa wa kpà luayãdansaiœwaœ. Aa ɔzô Lua wélewa e mœ bla nì plaœ.† ³ Má a seelade gbœn plaœ gba zé aa ãnabikeke gœœ òaa soolo nì bàaoopi (1.260) guu zwãnkasaœ dadaa. ⁴ Gbépio mé kuli mèn plaœ nì dau mèn pla pós zea dúnia Dii aœœ ù.† ⁵ Tó gbé lé weele ìadamá, té a bœ nì léu à kú nì ibœepiœwa. Tó gbé su lé weele ìadamá, màa ade a ga. ⁶ Aa luabœ zetaa iko ví, § ké lou su ma gœœ pós aale ãnabikekeœ yáí. Aa í lileá au ù iko ví ló.* Aa kíisia bui píi kpá dúniazi gœœ pós aa yeiwa.

⁷ Tó aa nì seeladeke kè aa làa, wài pós a bœ gbáo zòdolo guu† a zikaínœ, i ziblemá à nì dœdœ.† ⁸ An ge aœ káleá mœœwia zœœ pós wà nì Dii pàuliwa zea guu. Yáasi guu wí mœ mœœwiapie ɔdœœ § ge Egipi. ⁹ Gbéœ nì buio nì buiyã'onaœ nì bùsu gbéœ aa nì gœœ gwagwa e gœœ àaœ nì kíniœ, aa we wà nì víœ. ¹⁰ Gbé pós aa ku tóleœ pœnakœ, aai dikpeke, aai gbadakœ, ké ãnabi gbœœn pla pós wãwã kpãnzipo gága yáí. ¹¹ Gœœ àaœ nì kíniœpi gbœa Lua tò ían wênide gèngœ, ɔ aa fèlè zè.* Vía zœœ gbé pós nì éœ kù. ¹² Ǿ ãnabipio ló gbãa mà à bò luabœ, a òné: A fèlè mós la. Ǿ aa fèlè tà musu luabœpuana guu gœœ pós an ibœœœ wé fíamá.† ¹³ Zibeezì tóle lùalua pásipási, mœœwiapi læ kwide kwè, ɔ gbœœn òaaœœœ læ soplá (7.000) gága tólelualuaapi guu. Vía gbé kíniœ kù, ɔ aa Lua Musude tóbò. ¹⁴ Wèna plaade gè, a àaœde lé ká sa.

Kàae soplade pœa

† 10:7 Amœ 3.7 § 10:10 Eze 2.8-3.3 * 11:1 Eze 40.5, Zkl 2.5-6 † 11:2 Luk 21.24 † 11:4 Zkl 4.3, 11-14 § 11:6 1Kia 17.1 * 11:6 Bœa 7.17-19 † 11:7 Zia 17.8 † 11:7 Dan 7.7, 21, Zia 13.7 § 11:8 Isa 1.9-10 * 11:11 Eze 37.10 † 11:12 2Kia 2.11

15 Malaika soplade a kàae pè. Loo gbãaò bò luabe wà mè: Dúnia kpala gò wá Dii ní kía pò a kpào pò ũ, aò kible gɔɔpii.†
16 Gbẽzɔ gbẽɔn baasɔ mɛndosai pò z̄lɛz̄lɛa ní báawa Lua aepiò ní mi pèlɛpɛlɛ tɔɔlɛ aa kùlɛè 17 aa mè:

Dii Lua Gbãapiide,
ní kú yãa mé ní kú tia,
wa n sáaukè,
asa n bɔ ní n gbãa z̄ɔoɛ,
ɔ n gbasa n na kibleawa.

18 Bùsu píi gbéɔ za fè,
ɔ n pɔkūmabòbɔmá. §
N yákpalekɛa ní gyaadeɔ gɔɔ kà.
Nyɔ fiabo n zòblena ānabiɔne
ní n gbé pò aale viakɛnɛɔ,*
néfɛnɛn gbẽzɔ,

ní dúniadenao dɛdɛ.

19 ɔ wà Lua kpé pò kú musu wè, ɔ ma Luabaakuarínɔ kpagolo è. Lou lé pìlɛ, àlɛ ví, àlɛ pūna. Tɔɔlɛ lùalua, loughɛ pásí kwè.

12

Nɔɛ ní kwásao

1 ɔ ma seela z̄ɔ è luabe. Nɔɛe íatè yea zwāa ũ, mɔvua ku aà gbá zíe, a saana mèn kuɛplao kpaa kía fala ũ.* 2 A nɔsia, ɔ nɔwāwā mòwà, àlɛ nɛ'iwāwā wii lé. 3 ɔ ma seela pàlɛ è luabe. Kwāsa tēa zóizoi kú we, a mi soplá, a kóba kwi.† A kíafua mèn soplá kpákpa. 4 A saana lɛɛ àaɔde wòlo luabe ní a vláo a kwè tɔɔlɛ,† ɔ à mò zè nɔɛ pò ye nɛ'ipi aɛ, ké à e né pò a ipi so yái. 5 ɔ nɔɛpi nɛgɔɛ pò a kible bui píiwa ní mò gopanao i. § ɔ wà népi sè tàò Lua ní a kpalabaaò kíi. 6 Nɔɛpi bàalè tà sɛu, gu pò Lua kèkèè wà aà gwau gɔɔ òaa soolo ní bààɔopi (1.260) guu.

7 ɔ zì fèlɛ luabe, Miseli* ní a malaikao zìkà ní kwápíio, mé kwá ní a malaikao zìkàrnɔ. 8 ɔ an gbãa kèsá, aai z̄ɔlɛkíi e luabe lo. 9 Wà kwásapi ya bò. ɔmɛ mlè zì† pò wí mɛ Ibiisi ge Setāu, dúnia búu sàsāna ũ. Wà aà bɔ zù tɔɔlɛ† ní a iwao sānu. 10 ɔ ma lo gbãa mā luabe à mè: Wá Lua zìblè sa, aà gbãa ní aà kpalao bò gupuau, à iko kpà kía pò á kpàwa. Asa wà gbēyaana pò lo wá gbéɔ yaa wá Luaɛ fāane ní gwāasinao ya bò. § 11 Wá gbéɔ zìblèwà ní Sā au gbãao ní ní seeladekeyāo. Aa gí ní wēnii e aa gè gào. 12 A yáí tò á gbé pò á kú luabeɔ, à pɔnake. Waiyoo tɔɔlɛ ní

† 11:15 Bɔa 15.18, Dan 2.44, 7.14, 27 § 11:18 Sou 2.1, 5 * 11:18 Sou 115.13

* 12:1 Daa 37.9 † 12:3 Dan 7.7 † 12:4 Dan 8.10 § 12:5 Isa 66.7, Sou 2.9

* 12:7 Dan 10.13, 21, 12.1, Yud 9 † 12:9 Daa 3.1 † 12:9 Luk 10.18 § 12:10 Yob 1.9-11, Zkl 3.1

ísiao, asa Ibiisi pílawa ní pòkūma z̄̄oœ, ké a d̄̄o p̄̄o p̄̄o ḡ̄e bílao yái.

¹³ Ké kwá è wà a zu t̄̄ole, ò à p̄̄le n̄̄e p̄̄o neḡ̄e ìpizi. ¹⁴ Ō wà kúu z̄̄o ḡ̄aía kpà n̄̄epiwa mèn pla, aà vuaò, i z̄̄akū ní ml̄̄epio, à ta gu p̄̄o wa k̄̄eœu s̄̄e, ké wà aà gwau w̄̄e àaò ní k̄̄niopi guu.* ¹⁵ Ml̄̄epi í p̄̄isi n̄̄epi kp̄̄e lán swawa, ké ís̄̄ e aà sé, ¹⁶ ò t̄̄ole n̄̄epi m̄̄isi, à a lé w̄̄e à í p̄̄o b̄̄o kwá léupi mí. ¹⁷ Ō kwápi p̄̄o p̄̄a n̄̄epizi, à ḡ̄e z̄̄ikai ní aà bui p̄̄o ḡ̄o, gb̄̄é p̄̄o aa Lua yá k̄̄ua mé aaiò Yesu seeladeke keo. ¹⁸ A z̄̄ea ísiale.

13

Wài mèn pla

¹ Ō ma wài è, àle b̄̄o ísiapi guu, aà k̄̄oba kwi, aà mi s̄̄opla. K̄̄oba mèn kwipio kíafuaò kpákpa. D̄̄oœa ní Luao t̄̄o k̄̄ea aà mipiōwa.*

² Wài p̄̄o má èpi b̄̄o lán gb̄̄eaanawa. Aà ò p̄̄así maamae, mé aà lé de n̄̄oœmusu léwa. Kwá a gb̄̄aa kpàwà ní a kpalao ní a iko z̄̄oœ.† ³ Aà mipio do de lá wà a kaikè deadea a b̄̄o làawa. Aà yá b̄̄o d̄̄unia gb̄̄epii sae, ò aa t̄̄eaazi. ⁴ Ō aa k̄̄ule kwápie, ké a a iko kpà wàipiwa yái. Aa k̄̄ule wàipie b̄̄o aa mè: Dém̄̄e kà wàipiwai? Dém̄̄e a f̄̄o z̄̄ikaaàno?

⁵ Wà walayá'ole d̄̄o wàipie aà Lua t̄̄ob̄̄esiò, mé wà aà gbà zé aàò iko ví e m̄̄o bla ní plao. ⁶ Ō à nà d̄̄oœa ní Luaowa, à aà t̄̄ob̄̄esi ní aà k̄̄uk̄̄io ní gb̄̄é p̄̄o kú weo. ⁷ Wà aà gbà zé aà z̄̄ika ní Lua gb̄̄é, i z̄̄iblemá. Wà aà gbà zé b̄̄o aàò iko ví bui píiwa ní gb̄̄epiio ní buiyáò píi ní bùsu píi gb̄̄é.‡ ⁸ Gb̄̄é p̄̄o aa ku t̄̄oleo k̄̄ule wàipie nípii, mé i ke gb̄̄é p̄̄o an t̄̄o kú àiz̄̄ana taalau§ e Lua àò gé d̄̄unia kálei baasio. Taala piá S̄̄a p̄̄o wa d̄̄e p̄̄oœ. ⁹ Gb̄̄é p̄̄o n̄̄oœe ví, aà yáe bee ma.

¹⁰ Gb̄̄é p̄̄o Lua d̄̄ile wà k̄̄u z̄̄iò ù,

wa k̄̄u z̄̄iò ùe.

Gb̄̄é p̄̄o Lua d̄̄ile wà de ní f̄̄endaò,

f̄̄enda wa deò.*

Bee lé leda Lua gb̄̄éowa aàò m̄̄ena ví, aàò aà náai ví.

¹¹ Ō ma wài p̄̄ale è, àle b̄̄o t̄̄oleu. Aà k̄̄oba ví mèn pla lán s̄̄awa, àma à yá'ò lán kw̄̄asawa.† ¹² A wài séia iko píi k̄̄e aà wáa. A t̄̄o t̄̄ole ní gb̄̄é p̄̄o aa kuwàò k̄̄ule wài séia p̄̄o wà aà kaikè deadea a b̄̄o làae. ¹³ A dabudabu z̄̄oœ k̄̄e, baa se a t̄̄o té b̄̄o luabe à l̄̄e t̄̄ole gb̄̄enazinaò wáa. ¹⁴ A gb̄̄é p̄̄o aa ku t̄̄oleo s̄̄as̄̄a ní dabudabu p̄̄o wà aà gbà zé a k̄̄e wài séia wáa. A òné aa wài p̄̄o wà aà kaikè ní f̄̄endaò à gi ku taa ke. ¹⁵ Ō wà wài plaadepi gbà zé à w̄̄eni kpa wài taapiwa, ò wài taapi f̄̄o yá'ò a t̄̄o wà gb̄̄é p̄̄o ḡ̄i k̄̄uleio d̄̄ede.

* 12:14 Dan 7.25, 12.7 * 13:1 Zia 17.3, 7-13 † 13:2 Dan 7.3-6 ‡ 13:7 Dan 7.8, 25, 11.36 § 13:8 Sou 69.28 * 13:10 Zel 15.2 † 13:11 Mat 7.15

¹⁶ A tò wà seelakè gbépii ɔplaawa ge an mi'ae, néfēnen gbēzɔɔ, ɔdeɔ n taasideɔ, zɔɔ n wééɔ, ¹⁷ ké gbēe su pọ yiao ge à pọ lúo, mé i ke a seela pọ de wàipi tó ũ ge aà tó nimeloo ví bàasio. ¹⁸ Ɔnyān ke. Gbé pọ wezē ví, aà wàipi nimeloo polo, asa gbēnazina tó nimelooe. Aà nimelooá àaa àaā n baaā n soolooe (666).

14

Sa n gbé pọ à n bó

¹ Ɔ ma Sā è zea Siɔna gbēsisiwa. Gbēɔn àasɔsɔo lee basopla n siiɔo (144.000) kuaānɔ. Aà tó n àa Mae tóo kēa n mi'ae wa.* ² Ma kōfi mà à bọ luabe. A kii dɔ lán izɔɔsukaawa, lán louvia gbāawa. Kōfi pọ má mapi de lán mɔɔnlenɔ mɔɔna ówa. ³ Gbēɔn àasɔsɔo lee basopla n siiɔopio (144.000) lé lè dafu sí kpalabaa n pọ bēe mēn siiɔo n gbēzɔɔo ae. Gbēe i fɔ lepi dàdao, sema gbé pọ wà n bó dúnia guupio bàasio. ⁴ Aame aa gbé pọ aai gbásike n nɔeoo ũ, aa lésoe. Aaā te Sāzi gu pọ àle géu pii. Gbéɔ guu ampio ɔ wà n bó Luae n São pọ káau pọ wa kpàwà ũ. ⁵ Wi ma zii aa eetòo, aa tàae vío.†

Yákpalekegɔ baokpaa

⁶ Ɔ ma malaika pále è, àle vua musumusu. A baona pọ kú gɔɔpii kúa à kpa gbé pọ aa ku tɔleɔne, bùsu gbépii, bui pii, buiyā'ona pii n gbépiio. ⁷ A ò gbáugbāu: A víake Luae à aà tɔbo, asa aà yákpalekea n gbéɔ gɔɔ kàe. A kùle Lua pọ musu n tɔleɔ n ísiao n nibɔnao kèpie.

⁸ Malaika plaade te aà kpe à mè: Babeli gà! Meevia zɔɔpi gà!‡ A tò bui pii a vèe gbāa pọ de a káaluakaa ũ mǐ.

⁹ Malaika àaɔde té n kpe, a ò gbáugbāu à mè: Tó gbé kùle wàie n àa taao, mé à aà seela kè a mi'ae ge a ɔwa, ¹⁰ ɔme a Lua pɔkūma vèe pọ wa kà a pɔfē imibɔu atēe mi, i wāwāke té n íatēgbɔo§ guu Lua malaika n São ae. ¹¹ An íadama súele aɔ bɔ gɔɔpii.* Gbé pọ kùle wàipie n àa taao aa aà tó seela kè ɔlampaa vío fāane n gwāasinao. ¹² Bee lé lēda Lua gbé pọ aa yá pọ a dīleɔ kúa mé aa Yesu náai víɔwa aao mēna ví.

¹³ Ɔ ma ɔɔ mà à bọ luabe à mè: Ké bee ké. Báadeɔ gbé pọ aa ga naa Diiwa guu za tiaɔ. Lua Nisina mè: Ao! Aa kámabo n n zlo, asa an maakea gbe téni.

Tɔɔle pọ kēkea

¹⁴ Ɔ ma luabepuana è, pɔe zɔlɔwà à bọ lán gbēnazinawa.† A vua fua kpa, a kɔma lena kúa. ¹⁵ Ɔ malaika pále bọ Lua kpéu à

* **14:1** Eze 9.4, Zia 7.3-4 † **14:5** Sof 3.13 ‡ **14:8** Isa 21.9, Zel 51.7-8, Zia 18.2

§ **14:10** Daa 19.24, Eze 38.22 * **14:11** Isa 34.10 † **14:14** Dan 7.13

lé gbãa zù gbé pò z̄l̄ea luabɛpuanawazi à m̄è: Kɔma ká pòí ñ k̄é, asa tɔlɛ pòɔ mà à kà kɛkɛaɛ. † 16 Ǿ gbé pò z̄l̄ea luabɛpuanawa a kɔma màlɛ tɔlɛ, à tɔlɛ pòɔ k̄èkɛ.

17 Malaika p̄alɛ b̄ò musu Lua kp̄éu, a kɔma lena k̄ua lɔ. 18 Ǿ malaika p̄alɛ pò té iko v̄í b̄ò sa'ok̄ii. A lé gbãa zù gbé pò kɔma lena k̄uap̄izi à m̄è: N n kɔma lena ka tɔlɛ v̄ɛɛ k̄óɔi ñ z̄ɔ, asa a bɛ màɛ. 19 Ǿ malaikapi a kɔma màlɛ tɔlɛ, à tɔlɛ v̄ɛɛ kó z̄òz̄ò a kà v̄ɛɛf̄k̄ii z̄ò pò de Lua p̄ok̄umabɔbɔbɔ ũ guu. 20 Wà ñz̄ò v̄ɛɛ k̄óɔiwa § w̄ɛnk̄pɛ, ñ au b̄òlɛ v̄ɛɛf̄k̄ii guu à dàgua e kiloo òaa do ní basɔo, a les̄í kà s̄́ àas̄ina léu.

15

Kisia gbezã mèn soplao kpaantzi

1 Ǿ ma seela p̄alɛ è luabɛ, a z̄ò, à b̄ò ma saɛ. Malaika gb̄ɛɔn soplao kisia gbezã mèn soplao k̄ua. Bee Lua a a p̄ok̄umabɔbɔama midɛò.

2 Ǿ ma p̄ɔɛ è lán ísiwa, a da lán díiwa yãalɛa ní téo. Ma gbé pò aa z̄iblɛ w̄aiwa ní aà taao ní aà tó nimelooɔɔ è zɛa díi pò da lán ísiwapi saɛ, aa m̄ɔɔna pò Lua kp̄amáo k̄ua. 3 Aalɛ Lua zòblɛna Mɔizi lɛ* sí ní Sã pòɔ aa m̄è:

Dii Lua Gbãapiide,
n yãkɛa z̄ò, aa b̄ò wá saɛ.

Bui p̄íi Kía,
ni yãkɛ a zéwa ní s̄lanao.

4 Dii, déme n v̄ia v̄io ní?
Déme a gí n tɔb̄oii?

Asa ndo n kua mé adoa.

Bui p̄íi a m̄o k̄ulɛɛ, †
asa n maakɛa b̄ò gupuaú.

5 Bee gbɛa ma Lua kpé è w̄ɛa musu, zwãakpɛ pò aà ikoyã k̄úu ũ. † 6 Ǿ malaika gb̄ɛɔn soplao pò kisia mèn soplao k̄ua b̄òlɛ kp̄épiu. Aa bàabaa pua táitai tekɛa dadaa, vua asana dɔdɔa ní k̄uawa. 7 Ǿ pò b̄éɛ mèn síiɔ do vua t̄uu kp̄a malaika gb̄ɛɔn soplapiwa ní miwa. Lua pò l̄o b̄éɛ ḡɔɔpii p̄ok̄uma ká ní pai. 8 Lua gawi ní a gbãao súɛlɛ kp̄épi p̄a. § Gb̄ɛɛ a f̄ɔ ḡɛuo e malaika gb̄ɛɔn soplao kisia mèn soplapi gɛ midɛò.

16

Lua p̄ok̄umabɔbɔa dúniawa.

† 14:15 Yoɛ 4.13 § 14:20 Isa 63.1-6, Zia 19.15 * 15:3 Bɔa 15.1 † 15:4 Sou 86.9 † 15:5 Bɔa 40.34 § 15:8 1Kia 8.10-11, Isa 6.4

¹ Ǿ ma ɓɔ gbāa mà à b̀ Lua kpéu, a ò malaika gb̃ɔn soplapiɔne: A gé Lua ɓɔkūma ɓɔ kú t̀u m̀n soplao guu élei dúniawa.

² A séia gè a ɓɔ èle dúniawa. Ǿ sáne vai pásiɔ* gbé ɓɔ wai seela ví aai kúle aà taaɔ lè.

³ A plaade a ɓɔ èle ísiawa. Ǿ ísia í g̀ lán gè auwa, ɓɔ b́e ɓɔ kú a guuɔ gaga pii.

⁴ A àaɔde a ɓɔ èle swaɔ ní nibɔnaɔwa, ̃ an í li au ũ.† ⁵ Ǿ má mà malaika ɓɔ í iko ví mè:

Kuaadoade, n gbé ɓɔ ní kú yāa,

mé ní kú tia,

n yákpalekèrínɔ a zéwaε.

⁶ Aa n gb̃ɔ ní n ānabiɔ au b̀le,

̃ n aupi kpámá aa mí.

A k̃sírínɔ màaε.

⁷ Ǿ ma ɓɔ mà sa'okli à mè:

Ao, Dii Lua Gbāapiide,

n yákpalekèrínɔ a zéwaε,

mé a síana ví.

⁸ A síiɔde a ɓɔ èle íatēwa, a tò à gb̃nazínaɔ tekù. ⁹ A pusu gbāa ní lé, ̃ aa Lua ɓɔ kisia beeɔ iko ví t̀b̃esi. Aai ǹselile aa aà t̀b̀o.

¹⁰ A soode a ɓɔ èle wai kpalabaawa, ̃ gusia‡ dà aà kpalaa.

Gb̃é lé ní lé fi wāwā guu, ¹¹ ̃ aa Lua Musude t̀b̃esi an wāwā ní ní sáneɔ yái. Aai ǹselile aa mikè ní yākaɔwao.

¹² A soolode a ɓɔ èle swa z̃ɔ Uflatawa,§ ̃ swapi í bà à zeb̀o gukpe kíaɔne. ¹³ Ǿ ma táaɔ è m̀n àaɔ lán blɔɔwa, aale ɓɔ kwá ní wàio ní ānabi εgenao léu.

¹⁴ Táa dabudabukenaɔne. Aale gé dúnia búu kíaɔ k̃i, ké aa ní k̃aa zikaa Lua Gbāapiide gɔɔ z̃ɔ z̃i yái. ¹⁵ Ma! Má mó lán kpáiwae.* Bāaaden gbé ɓɔ lé it̃ke mé a a ɓɔkasaɔ daa, ké asu ɓɔ búu wà aà puizi eo yái ũ.† ¹⁶ Ǿ táapiɔ kíapiɔ k̃aa gu ɓɔ wí me ní Ebelu yáo Aamaged̃.

¹⁷ A soplade a ɓɔ èle íanawa. Ǿ ɓɔ gbāa b̀ kpalabaa k̃i Lua kpéu à mè: A lé kà. ¹⁸ Lou lé píle, àle ví, àle pūna. T̀ɔle l̀alua pásipási. Zaa wà gb̃nazína k̃ale dúnia guu, a taa i keo, a pási kè zài.

¹⁹ M̃ewia z̃ɔ k̃aa lé àaɔ, mé bui pii m̃ewiaɔ kwè. M̃ewia z̃ɔ Babeli yá d̀ Luagu, ̃ à a ɓɔkūma ṽe gbāa imibo kpàwà a mí.‡ ²⁰ Isia gūgūnaɔ g̃zeɔa pii, wi wesi gb̃s̃is̃le ɓɔ.

²¹ Lougbe z̃ɔ b̀ luabe, aa kà kiloo bla. Aa kwè gb̃nazínaɔla,§ ̃ aa Lua t̀b̃esi lougbe kisia yái, asa kisiapi pásí maamaaε.

* 16:2 B̃a 9.10 † 16:4 B̃a 7.17-21 ‡ 16:10 B̃a 10.22 § 16:12 Isa 11.15

* 16:15 Zia 3.3 † 16:15 Zia 3.18 ‡ 16:19 Isa 51.17 § 16:21 B̃a 9.23, Zia 11.19

17

Káalua pò di wài kpe

1 Malaika gbēon soplá pò tùu mèn soplá kùapiò do òmεε: Mò mà yá pò a wi káalua zōò pò zōlea swa zōòwa òbne. 2 Dúnia kíaò gbāsíkèaànò, mé dúnia gbéò v̄εε pò de aà káaluakaa ù m̄i aa kà.* 3 Lua Nisína dedeaapi guu malaikapi gèmanò s̄eu. Ɔ ma n̄oe è di wài t̄ea kpe. Dóεa n̄ Luao t̄ó f̄ifwà, a mi soplá, a kóba kwi.† 4 N̄oe pi zwàa t̄ea n̄ a ḡaaluladeo yea, a vua n̄ambleòò daa n̄ gbè b̄εεdeò n̄ òsoò. A vua imibò k̄ua, b̄òbò n̄ a káaluakaa gbāsìò ka a pai. 5 Wà t̄ó pò wa a asii d̄ò kè aà mi'aewa wà mè: M̄εεwia zōò Babeli, káaluao n̄ dúnia b̄òbò da. 6 Má è n̄oe pi Lua gbé pò wà n̄ dede Yesu seeladeke yáìò au m̄i à kà, àle aà de lán w̄ewa.

Ké ma aà è, yápi d̄ia. 7 Ɔ malaikapi ma la à mè: Bóyāi yápi d̄imai? Má n̄oe pi asii onε n̄ wài pò aà sea, a mi soplá, a kóba kwipi asiio. 8 Wài pò n̄ èpi ku yāa mé a ku b̄o. A b̄ò gb̄áo zòolo guu† i mipe kaalewa. Gbé pò aa ku t̄òle an t̄ó kú àizāna taalau za dúnia daaleḡòòò, tó aa wài pò kú yāa mé a ku b̄o mé a εa m̄opi è, a yá a dimá. 9 Làasoode pò ònò v̄i yán ke. M̄i mèn soplapiá s̄is̄i mèn soplá pò n̄oe z̄ōlemáòε. Kíá gbēon sopláòne b̄. 10 An gbēon s̄oò lèle, gbēdo ku, gbēdo kpé. Tó à m̄ò, a ḡεḡε. 11 Wài pò kú yāa mé a ku b̄o piá kía swaaòdeε. Gbēon soplapiò doε b̄. Ale mipe kaalewa. 12 Kóba mèn kwi pò n̄ èpióá kía gbēon kwi§ pò aai kpalable yāaòne. Aa kiḡòòsoplana ble n̄ wàio s̄ānu. 13 An gbēon kwipiò pii lé doūε. Aa n̄ gbāa n̄ n̄ ikoo kpa wàipiwa. 14 Aa z̄ika n̄ São, Sā i z̄iblemá, asa diò Diie mé kíaò Kíáε. Aà gbé náaide pò à n̄ sisi à n̄ séò kuaànò. 15 Ɔ malaikapi òmεε: Swa pò n̄ è káalua z̄ōlemápióá buiò n̄ bílaò n̄ bùsu gbéò n̄ buiyā'onaòne. 16 Wài n̄ kóba mèn kwi pò n̄ èpiò za káalua pigu. Aa aà ke yáiyai, aai aà to puizi. Aa aà so aai tes̄ōwà. 17 Asa Lua a p̄eā d̄ané n̄ s̄ou aa ledoukεε, aai n̄ kpala kpa wàipiwa e Lua yá gε pad. 18 N̄oe pò n̄ è piá m̄εεwia zōò pò iko v̄i dúnia kíaòwae.

18

Babeli gaa

1 Bee gbεa ma malaika p̄ale è à b̄ò luabε. A iko zōò v̄i mé aà gawi dúnia pù. 2 A wii gbāa lè à mè: Babeli ḡa, m̄εεwia zōopi ḡa.* A ḡò zeeò kúk̄i ù, t̄aa bui pii tòò ù, b̄a pò w̄i n̄ t̄ēbo wa ye n̄ ḡiyáìò bε ù.† 3 Asa bui pii aà v̄εε gbāa pò de aà káaluakaa ù

* 17:2 Zel 51.6-7, Zia 14.8 † 17:3 Zia 13.1 ‡ 17:8 Dan 7.7, Zia 11.7 § 17:12

Dan 7.24 * 18:2 Isa 21.9 † 18:2 Zia 14.8, Zel 50.39

mĩ.† Dúnia kía gbāsíkèaàno, mé dúnia laatanao kè ɔdeɔ ũ aà lalasikèa zɔɔ guu.

⁴ ɔ ma loo pãle mà à bò luabe à mè:

A boɛ a guu ma gbéɔ,
ké á ɔ su à ku aà duuna guu,
yá pɔ wa yíawà ɔ á leo yáí. §

⁵ Asa aà duuna gbà zò luawae,
mé aà vãikeaɔ dò Luagu.

⁶ A fiaboè yá pɔ a kèéwa,
à kèè aà yãkèawa lee pla.
A pɔkũma í káuè a imibɔu
de pɔ pɔ a kàunéla lee pla.

⁷ A wãwã ní wēnao kpaazi,
lá à tɔbò kua lalasikèa guu léu.
Asa í o a sɔ guu,
noe kían a ũ zɔɛa a báawae,
gyaa gbēandon a ũo,
a wēnake bauo.*

⁸ A yáí tò kisiae beeo aà le goɔ do,
gagyã ní wēnao ní noanao.

Té mé a kũwà,
asa Dii Lua aà yákpalekena gbãa.

⁹ Dúnia kía pɔ aa gbāsíkèaàno aa lalasikèaàno, tó aa a tékũa lu è, aa ɔɔɔ aa nízia gbēgbē. ¹⁰ Aa ze kãaa vía guu wãwã pɔ wa kpai yáí aa me:

Waiyoo, waiyoo, meeɛwia zɔɔ!
Meeɛwia ikode Babeli!
Yá m̀ zòɛma goɔ do goɔa!

¹¹ Dúnia laatanao ɔɔɔ sɔ,† aa wēnakeè, ké gbēe a ní laae beeo lúmá loo yáí: ¹² Vua, ánuusu, gbè beeeɛdeɔ, òsoɔ, zwàa ɔdeɔ, zwàa tēa ní a gaaluladeɔ, siliki, lí maa bui píi, pɔ pɔ wí ke ní wesa swaao ní lí beeeɛdeɔ ní moɔgotēo ní moɔsio ní gbepuao píi, ¹³ dopɔɔ, nísi gínanao, tulaletio, zɔgo lí'ɔɔ, v̄e, nísi, pēeti, pówena, zuo, sãɔ, s̄ɔɔ ní a góɔ, zɔɔ ní gbēnazina wēnio. ¹⁴ Wa oè: Pɔ maa pɔ ní a nideɔ làama pii. N nama ní n gawio pílima píi, wa e bau loo.

¹⁵ Laatana pɔ aa kè ɔdeɔ ũ meeɛwiapi sabaiɔ ze kãaa vía guu wãwã pɔ wa kpai yáí. Aa ɔɔɔ aa wēnake ¹⁶ aa me:

Waiyoo, waiyoo meeɛwia zɔɔ!
A baabaa yè yãa
ní zwàa gaaluladeo ní a tēao.
A vua noamblebɔɔ dà yãa
ní gbè beeeɛdeɔ ní òsoɔ.

† 18:3 Zel 51.7, Zia 17.2 § 18:4 Zel 51.6

* 18:7 Isa 47.7-9

† 18:11 Eze

17 Aà àizεε píi músikè gɔɔ do gɔɔ.

Gó'ilena diib ní tagenaɔ ní ígbéɔ ní gbé pɔ aaĩ zikε ísiaaɔ ze kãaa m̄pii. 18 Tó aa m̄ewiapi tékũa lu è, aa wiile aa m̄ε: M̄ewiaε ku yãa, a zɔɔ kà m̄ewiaε beewao. 19 Aa ɔɔɔ aa nízia gbēgbē, aa w̄εnake aa wiile aa m̄ε:

Waiyoo, waiyoo m̄ewia zɔɔ!

Gbé pɔ aa gó'ilena ví ísiaaɔ píi kè ɔdeɔ ũ ní àizεε pɔ p̄alawào, †

ɔ à gɔɔ bezia ũ gɔɔ do gɔɔ.

20 A pɔnake a yá musu luabedeɔ ní Lua gbéɔ ní aà zinaɔ ní aà ānabiɔ, asa Lua mé t̄s̄iwàé.

21 ɔ malaika gbãade gbε pɔ kà w̄isilɔgbε gb̄enewa se zù ísia guu à mè: M̄aa wa m̄ewia zɔɔ Babeli zù ní gbãao, wa m̄ewiapi e bau ɔɔ. §

22 Wa m̄ɔɔna ge ḡaa'ɔ ge kule

ge k̄aae'ɔ ma n guu bau ɔɔ.

Wa ɔzikenaε e n guu bau ɔɔ.

Wa w̄isilɔgbε k̄ɔfi ma n guu bau ɔɔ.

23 Wa filia gupua e n guu bau ɔɔ.

Wa n̄ɔsek̄ɔfi ma n guu bau ɔɔ.

N laatanaa d̄únia gbé gb̄iaɔne yãa, n pɔdà bui píiwa, n ní mi líaa.

24 Wà ānabiɔ ní Lua gbéɔ au è a guu ní gbé pɔ wà ní dede d̄únia guu p̄ii.*

19

Pɔnakea luabe

1 Bee gbεa ma ɔɔ gbãa mà luabe lán dasi yã'owa à mè: Aleluya! Wá Lua mé ziblè!

ɔmε gawi ní gbãao ví,

2 asa í yákpalek̄er̄inɔ a zéwa ní síanaoε.

A yákpalekè ní káalu zɔɔ pɔ d̄únia ɔ̄ɔkpà ní a káaluakaaopio.

A a z̄ɔblenaɔ dedea t̄s̄iwà.

3 Aa ɔ ɔ:

Aleluya!

A súle aɔ dɔ gɔɔpiiε.*

4 Gb̄z̄ɔɔ gb̄ɔn baasɔ m̄endosaɔ ní pɔ b̄éε m̄en síiɔ w̄ulewule aa mis̄ilε Luaε z̄ɔlea a báawa aa mè:

Ami! Aleluya!

5 ɔ ma ɔɔ mà báapi kíi à mè:

A wá Lua táasile

aà z̄ɔblenaɔ píi,

† 18:19 Eze 27.33 § 18:21 Zel 51.63-64 * 18:24 Zel 51.49 * 19:3 Isa 34.10, Zia 14.11

á gbé pọ́ á aà vía vío,
néfēnen gbēzō.†

6 Ǿ ma ɔɔ mà lán dasi yá'owa, lán izōsukaawa, lán louvía
gbāawa à mè:

Aleluya!

Dii wá Lua Gbāapiide nà kibleawa.

7 Wà pɔnake wà yáalo wà aà tɔɔ,
asa Sā nɔsego kà, aà nɔ sɔu mà.

8 Wà bàabaa pua táitai tekka kpàwà aà ye.

Bàabaa piá Lua gbé maakeaɔe.

9 Malaika òmɛ: Ké. Báaadeɔn gbé pọ́ wà ní sisi Sā nɔsebleble
guo ũ.‡ A òmɛ ɔ: Lua yá síanan we. 10 Ma wule aà gbázi
mà misiileè, ɔ a òmɛ: Bee tó. Kúle Luaɛ. N zòblen deen ma
ũ ní n gbé pọ́ aai Yesu seeladeke keo.§ Yesu seeladekekka mé
ánabikemi ũ.

Kilisi moa dia sōkaapua kpe

11 Ǿ ma luabe è a wēa, ɔ sōkaapua bò, gbé pọ́ di a kpe tón
Náaide Stande. I yákpalekérinɔ, i zikarínɔ a zéwa.* 12 Aà wé de
lán tévuawa, kíafua pọ́ a kpaá dasi. Tóe kēa aà mi'aewa, gbēe
tɔpi yáasi dōo, aà bàasio. 13 A ula pọ́ tà ní auo daa.† Aà tón Lua
Yá.‡ 14 Luabe zigō teàazi, aa di sōkaapuaɔ kpe, aa bàabaa pua
táitai dadaa. 15 Fēnda lena lé ɔ aà léu à buio leò, i kiblemá ní mò
gopanao,§ i ɔzɔ vēbeɔwa vēfēkii guu Lua Gbāapiide pɔkúma
pási ũ.* 16 Wà tóe bee kè aà ulawa ní aà gbalao:

Kíao Kíá, diio Dii.

17 Ǿ ma malaikae è zea kpaá íatēi. A lé gbāa zù bā pọ́ aale vua
musumusuzi píi à mè: A mo káaa à ble zō pọ́ Lua kèè ble, 18 í
kíao ge só ní sosa gbēzōɔ ní gbāadeɔ ní sōó ní ní dikpenaɔ ní gbépiio,
wéɔ ní zɔɔ, néfēnen gbēzō.† 19 Ǿ ma wài è ní dúnia kíao ní ní zigō,
aa kō káaa aa zika ní gbé pọ́ di ś kpepio ní aà zigō. 20 Wà wàipi
kù sānu ní ánabi egena pọ́ dabudabuɔ kè aà aeo. Dabudabupio
ɔ à gbé pọ́ aa wài seela ví aa kùle a taaɔ sàsāð.‡ Wà ní zú té ísida
pọ́ lé kú ní íatēgbōo guu bēe an pla nípii. 21 Gbé pọ́ di ś kpe gbé
kínio dède ní fēnda pọ́ bò a léuo,§ ɔ bāo píi ní ge soso aa kà.

20

Kilisi kiblea tɔɔle wè òaa sɔo

† 19:5 Sou 115.13 ‡ 19:9 Mat 22.2 § 19:10 Zia 22.8-9 * 19:11 Sou 96.13

† 19:13 Isa 63.3 ‡ 19:13 Zaa 1.1 § 19:15 Sou 2.9 * 19:15 Zia 14.19-20

† 19:18 Eze 39.17-20 ‡ 19:20 Zia 13.1, 11-16 § 19:21 2Tes 2.8

¹ Ǿ ma malaikae è à b̀ luabe, a gbáó z̀olo kiline k̀a* ní m̀daona g̀eleo. ² A kwá p̀ de mlè zì† ũ, wí me Ibiisi ge Setau k̀, ̄ à m̀kàwà e wè òaa s̀o. ³ Malaikapi aà z̀ gbáó z̀olopi guu, à zetàaàle à kilidau, ké asu buiò s̀asão e wè òaa s̀opi pa. Bee gbea wa aà gbae ɔ̀.

⁴ Ǿ ma kpalabaa è ní gbé p̀ z̀le z̀lewa.† Wà ní gbá zé aa yákpaleke ní gbé. Ma gbé p̀ wà ní mi z̀ luayá'oa ní Yesu seeladekeo yáíò è. Aai kúle wài ge aà taaeo. Aai aà seela ke ní mi'ae ge ní ɔ̀wao. Aa vù wà kpalablè ní Kilisio wè òaa s̀o. § ⁵ Geo vua séian we. Gè k̀iniò i vuo e wè òaa s̀opi gè pàò. ⁶ Báaadeon gbé p̀ an baa ku geo vua séia guu ũ, an kua adoa. Ga plaade iko vímáó. Aa de Lua ní Kilisio gbàgbanao ũe, mé aa kibleaano e wè òaa s̀o.

Setau zua téu

⁷ Tó wè òaa s̀opi pà, wa Setau b̀ gbae, ⁸ i gé bui p̀ kú dúnia gola síiɔ̀wao s̀asái, G̀gu ní Mag̀guo, i ní k̀aaa z̀i musu. Aa dasi lán ísiale ũfáawa.* ⁹ Aa lí dúniaa, aa koez̀ Lua gbéò b̀oi ní wéle p̀ Lua yeio, ̄ té b̀ luabe à k̀má. ¹⁰ Wa Ibiisi p̀ ní s̀asã se z̀ té ísida p̀ lé k̀ ní íatègb̀o guu, gu p̀ wài ní ànabi egenao kuu. Aa wáwáke fáane ní gwáasinao g̀opiie.

Yákpale gbezã

¹¹ Ǿ ma kpalabaa pua z̀ è ní gbé p̀ z̀leuo. T̀ole ní musuo gusikè aà ae, wí ní gbe e lo. ¹² Ǿ ma gbèz̀oo ní néfènenao gyaadeo è zea báapi ae. Wà taalaò wèwè, ̄ wà lá pãle wè lo àizãna taala ũ. Wà yákpalekè ní gyaadeo an yákeawa, lá a ku lápiò guuwa.† ¹³ Isia gyaade p̀ kú a guu kpà. Ga ní b̀dao gyaade p̀ kú a guu kpà lo. Ǿ wà yákpalekè ní baadeo a yákeawa.† ¹⁴ Wà ga ní b̀dao z̀ té ísida guu. Té ísida piá ga plaadee. ¹⁵ Gbé p̀ wí ní t̀ e àizãna taalauo ̄ wà ní z̀ú té ísidapiu.

21

Yelusaleu dafu

¹ Ǿ ma t̀ole dafu ní musu dafuo è,* asa t̀ole séia ní musu séiao gè, mé ísia ku lo. ² Ǿ ma Lua wéle Yelusaleu dafu è à b̀ musu Lua k̀i, àle pila. Wa kèke lán ǹe p̀ a z̀akesou m̀awa.† ³ Ǿ ma lo gbãa mà kpalabaa k̀i à mè: Lua z̀le ní gbènazinao sa, ao

* 20:1 Zia 9.1 † 20:2 Daa 3.1, Zia 12.9 ‡ 20:4 Dan 7.9, 22 § 20:4 Dan 7.22

* 20:8 Eze 38.16 † 20:12 Dan 7.9-10 ‡ 20:13 Mat 16.27 * 21:1 Isa 65.17,

66.22, 2Piè 3.13 † 21:2 Isa 52.1, 61.10

kúrnɔ, aao de aà gbéɔ ũ. Lua dee aɔ kúrnɔ n̄ Lua ũ.† 4 A n̄ wé'i gogoné pii. § Ga aɔ ku ɔbo ge wēna ge ɔɔbo ge wāwā, asa yāzio gè.

5 Gbé pɔ zōlea báapiwa m̄: Ma! Mále pɔpii ke dafu. ɔ a òm̄e: Ké, asa yá beeɔ náai v̄i mé s̄lanae. 6 ɔ a òm̄e: Yá làa. Mám̄e má Alafa n̄ Om̄e gao ũ, Dàalena n̄ M̄idenao ũ. Gbé pɔ imi lé de, má aà gba nibɔna í wēnide.* 7 Gbé pɔ ziblè gban we. Máo de aà Lua ũ, ɔ de ma né ũ.† 8 Ama v̄iakenaɔ n̄ náaisaideɔ n̄ yābēekenaɔ n̄ gbēdenaɔ n̄ gbāsikenáɔ n̄ esedeɔ n̄ táagbagbanaɔ n̄ m̄afilideɔ pii, an baa aɔ de té ísida pɔ lé kú n̄ íatēgb̄o ũe. Ga plaaden we.

9 Malaika gb̄ɔn̄ sopla pɔ t̄uu m̄en̄ sopla k̄ua, k̄isia gb̄ezā m̄en̄ sopla ká n̄ paip̄iɔ gb̄edo m̄o òm̄e: M̄o má Sā n̄o dafu ɔb̄ne.

10 Lua Nis̄ina dedeapi guu malaikapi ma se ḡeman̄o gb̄es̄íí z̄o les̄í musu. A Lua w̄éle Yelusaleū òm̄e, à b̄o musu Lua k̄ii, àle pila.† 11 A Lua gawi v̄i, a p̄ip̄ia lán gb̄è b̄eedeewa, àle teke lán diamaawa. 12 A b̄ii z̄o les̄í v̄i. A b̄ole kuepla, malaika gb̄ɔn̄ kueplao z̄ez̄eu. Isaili bui kueplao t̄ó k̄ea b̄olepiɔwa. 13 B̄ole m̄en̄ àaɔ ku gukpe oi, àaɔ gugb̄antoo oi, àaɔ ḡeomid̄k̄ii oi, àaɔ b̄e'ae oi. § 14 Wà b̄iipi dàale gb̄è m̄en̄ kueplao wa. Sā z̄ina gb̄ɔn̄ kueplao t̄ó k̄ea gb̄epiɔwa.

15 Malaika pɔ lé yá'om̄e p̄oȳɔbo pɔ wa p̄i n̄ v̄uao k̄ua, ké à w̄élepi ȳɔ ò n̄ a b̄oleɔ n̄ a b̄iio.* 16 W̄élepi gola síiɔe, a gb̄aa n̄ a yāasao s̄aae. ɔ à w̄élepi ȳò n̄ p̄oȳɔb̄opio. A gb̄aa kilo ɔaa kueplae (2.400). A gb̄aa n̄ a yāasao n̄ a les̄io pii s̄aae. 17 A a b̄ii ȳò ɔ, a les̄í ḡàs̄isuu basoplas̄o m̄endosaie. Malaikapi ȳò gb̄enazina ḡàs̄isuu gb̄aa léue. 18 Wà b̄iipi k̄è n̄ diamaao, mé w̄éle piá v̄ua t̄ēt̄ēēē íkea lán d̄iwa. 19 Wà gb̄e pɔ wà w̄élepi b̄ii dàale ò k̄èke n̄ gb̄è b̄eēede bui piio.† Wà gb̄è s̄eia k̄èke n̄ diamaao, a plaade n̄ safiio, a àaɔde n̄ agatao, a síiɔde n̄ em̄elodio, 20 a s̄ode n̄ onisio, a soolode n̄ saad̄an̄io, a soplade n̄ kisolitio, a swaaɔde n̄ belilio, a k̄eokwide n̄ topazao, a kwide n̄ kisopazao, a kuēdode n̄ tiik̄az̄io, a kueplade n̄ ametisio. 21 B̄ole m̄en̄ kueplapiɔ òso m̄en̄ kueplaoe. Wà m̄pii k̄è n̄ òsoo m̄endodoe. W̄élepi z̄eaá v̄ua t̄ēt̄ēēē, w̄i gu'eu lán d̄iwa.

22 Mi Lua kp̄e e w̄élepi guuo, asa Dii Lua Gb̄apiide n̄ Sāo mé a kp̄epi ũ. 23 W̄élepi bàa kú n̄ íat̄ē n̄ m̄ov̄uao gupuaèoo. Lua gawi mé lé w̄élepi pu, mé Sā de a filia ũ.† 24 Buiɔ t̄aa'o a gupuai, mé d̄únia k̄iaɔ ḡēu n̄ n̄ àizeeɔ. § 25 A b̄oleɔ aao taa f̄aane bauo, mé gw̄aas̄ina aɔ ku we s̄o. 26 Wa ḡēu n̄ buiɔ àizeeɔ n̄ n̄ p̄o ɔde.*

† 21:3 Lev 26.12, Eze 37.27 § 21:4 Isa 25.8, 35.10, 65.19 * 21:6 Isa 55.1

† 21:7 2Sam 7.14, Sou 89.27-28 † 21:10 Eze 40.2 § 21:13 Eze 48.30-35

* 21:15 Eze 40.3 † 21:19 Isa 54.11-12 † 21:23 Isa 60.19-20 § 21:24 Isa

60.3 * 21:26 Isa 60.11

27 Ama pɔ gbãlae a gẽuo† ge yãbẽekena ge mɔafilide, sema gbé pɔ Sã ní tó kè àizāna taalau bāasio.

22

1 Ɔ malaikapi swa'i wēnide pɔ lé bɔ Lua ní São kpalabaa k̄i ðbm̄e,* àle teke lán díiwa. 2 Ale bàale wélepi zea guo. Lí wēnide† ku a baale ní a baalao, i ne'i wè do gēn kueplae, mɔ ní mɔo gēn dodo. Lípi láá bui gbágbābɔe.† 3 Pɔ pɔ Lua lekèèe aɔ ku bo.§ Lua ní São kpalabaa aɔ ku wélepi guu, mé aà zòblenaɔ zòbleè. 4 Aa wesiaàle, mé aà tó aɔ kú ní mi'aewa. 5 Gwāasina aɔ ku bo, gbēe baa aɔ kú ní filia ge latē gupuaoo, ké Dii Lua a gupuné yáí.* Aaɔ kible e gɔɔpii.e.† 6 Ɔ a òm̄e: Yá beeo náai ví mé siana.e. Dii Lua pɔ i dɔaa ānabio.e mé a malaika z̄i, ké a zòblenaɔ yá pɔ a mɔ tia dɔ.

Yesu a mɔ tia

7 Gwa, má mɔ tia. Báaaden gbé pɔ zia yá taalae bee yá k̄ua ũ.

8 Ma Zāa máme ma yá beeo mà mé má è. Ké má mà mé má è, ma wule malaika pɔ yápio ðbm̄e gbázi mà kúleè. 9 Ɔ a òm̄e: Bee tó. Kúle Lua.e. N zòblen deen ma ũ ní n gbē ānabio ní gbé pɔ aa lée bee yá k̄ua. 10 Ɔ a òm̄e: Nsu pɔ kúle zia yá pɔ kú lápiuwao, asa a gɔɔ k̄aikù. 11 Gbēvāi wetā ào yāvāike. Gbāsīde wetā ào gbāsī. Gbēmaa wetā ào yāmaake. Kuaadoade wetā a kua ào adoa.†

12 Gwa, má mɔ tia, máo asea k̄ua, mí flabo baade e a yákeawa.§ 13 Alafa ní Omegaon ma ũ, Dɔaana ní Gōzānao, Dàalena ní Midenao.* 14 Báaadeɔn gbé pɔ aa ní ulataopio ũ. Aaɔ zevī wà gē wélepi bɔleɔu, aai lí wēnide† be ble. 15 Ama gōe blesanaɔ ní esedeɔ ní gbāsikenaɔ ní gbēdenaɔ ní táagbagbanaɔ ní gbé pɔ ye mɔafiliyákeaiɔ aɔ ku bāasie.

16 Ma Yesu ma a malaika z̄i aà de yápio seelade ũ ma gálideɔne. Máme má Davidi Bui, aà kpala pɔ vlāpà Kía ũ,† Gudɔleia saan'ina ũ.§ 17 Lua Nisina ní Sã nɔ dafuo i me, mɔ. Gbé pɔ bee mà sɔ, aà o, mɔ. Gbé pɔ imi lé de, aà mɔ. Gbé pɔ ye i wēnidei, aà si gba ũ.*

18 Mál̄e o gbé pɔ ānabikela.e bee yāmàone pii, tó gbé yāe k̄afi a guu, Lua a k̄isia pɔ a yá kú lée bee guu k̄afi ade.e. 19 Tó gbé

† 21:27 Isa 52.1 * 22:1 Zkl 14.8 † 22:2 Daa 2.9 ‡ 22:2 Eze 47.12 § 22:3

Zkl 14.11, Daa 3.17 * 22:5 Isa 60.19 † 22:5 Dan 7.18 ‡ 22:11 Dan 12.10

§ 22:12 Isa 40.10, 62.11 * 22:13 Isa 44.6, 48.12, Zia 1.8, 17 † 22:14 Daa 2.9,

3.22 ‡ 22:16 Isa 11.1, 10, Zia 5.5 § 22:16 Zia 2.28 * 22:17 Isa 55.1

yãe b̀ò taalaε bee guu, Lua a ade baa b̀o a wéle ní lí wēnide p̀o a
yá kú láε bee guuo guue.†

²⁰ Gb́é p̀o de yápìo seelade ũ m̀è: Sianaε, má mó tia.

Ami! Dii Yesu mó!

²¹ Dii Yesu ào gb̀eke ví ní a gb̀èo pii.